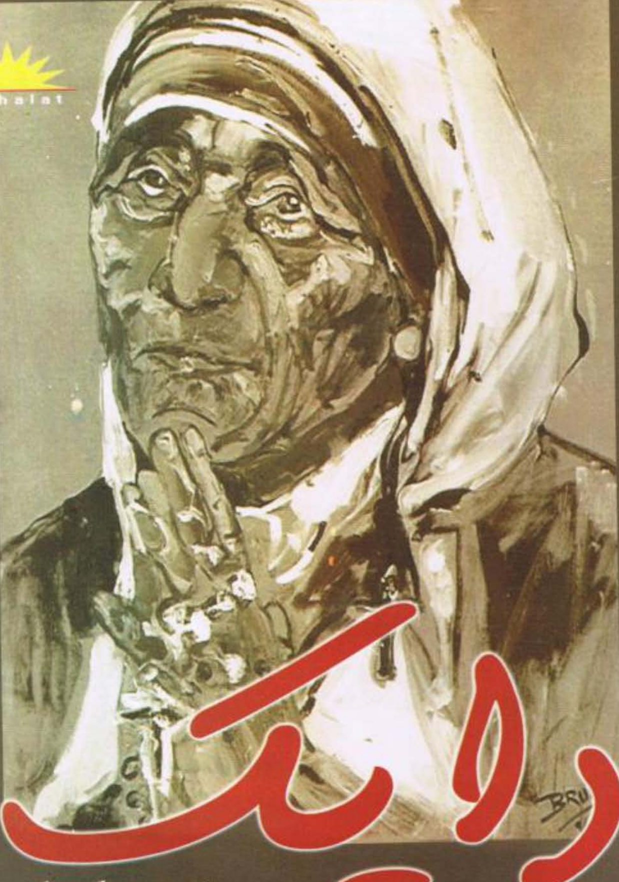

دایک

ماکسیم گورگی

و: کەریم حیسامی

دایک

ماکسیم گۆرکی

و: کەریم حیسامی

بەشی یەکەم

(١)

لە گەڕەکی بەسام و پڕ دووکەڵی کرێکاران دا ، هەموو ڕۆژێ دەنگی دڵتەزێنی شاژێری کارخانە وڵاتی دەلەرزاند . پاشان خەڵکێکی هیلاک و ماندوو بە پەلە لە خانووە بچووکە بۆرەکان دەهاتنە دەر و وەک مارمێلکەی ترساو ڕایان دەکرد . لە سەرماو سۆڵی تاریک و ڕونی بەیانی دا ، بە کۆڵانێکی تەنگ دا بۆ لای دیوارە بەرزەکانی ئەو کارخانەیە دەچوون کە بەساردی چاوەڕوانیان بوو . پەنجەرەکانی وەک چاوی چووار گۆشە ڕێگا قوڕ و چەورەکانیان ڕوناک دەکرد . قوڕ لە ژێر پێ یان دا فلچە فلچی دەهات و دەنگە دەنگی خەڵکی خەواڵو وەک هەرایەک لە هەوا دەنگی دەدایەوە . جنێوەکان هەوایان دەقەڵاشت و لافاوێک لە گرم و هۆڕی ماشێنان و هاڕەی بوخار بە پێشوازیی کرێکارانەوە دەهات .

دووکەڵکێشە ڕەش و بەرزەکان وەک کێشکچی و داوەڵی ڕەش و قامیشی بەرز دیوێکیان دەبینرا ،

لە ڕۆژئاوادا کە شەبەقی سووری ڕۆژ لە سەر شووشەی خانووەکان دەدرەوشایەوە ، کارخانە ئینسانەکانی وەک خشت و خۆڵ و بڕەی ئاسن لە ژوورە بەردینەکان وەدەر دەنا ، ئەوان کە بە دووکەڵ- ڕەش هەڵگەڕابوون و لە برسان ددانیان سپی دەچوون بۆنی گرانی ڕۆن و چەورایی مەکینەیان لە پاش بە جێ دەما و سەر لە نوێ بە کۆڵانەکان دا بڵاو دەبوونەوە. جموجۆڵ و تەنانەت شادییش لە ئاوازیان دا هەست پێ دەکرا ، چوونکە کاری ئەو ڕۆژەیان تەواو کردبوو ، حەسانەوە و خواردن لە ماڵەوە چاوەڕوانیان بوو .

کارخانە سەعاتەکانی ڕۆژی هەڵدەلوشی و مەکینەکان ئەوەندەی پێداویستیان بوو ، هێزی باسکی کرێکارانیان دەمژی . بە بێ ئەتیجە ڕۆژێک لە ژیان ڕەش دەبووەوە. مرۆڤ هەنگاوێکی تری بۆ لای گۆڕی خۆی داویشت . بەڵام ئێستا شاد و ڕازی بوو چوونکە دەحەسایەوە و دەیتوانی لە مەیخانە پڕ لە دووکەڵەکان چێژەیەک بکا .

ڕۆژەکانی وچان تا سەعاتی دە دەنووستن. پاشان پیاوەکانی گەڕاوە و بە ژن و ماڵ جلە باشەکانیان لە بەر دەکرد و دەچوونە کلیسا و سەر کۆنەی لاوەکانیان دەکرد کە گوێ نادەنە شایین. پاش ئەوەی لە کلیسا دەگەڕانەوە ,"پاتە یان" دەخوارد و سەر لە نوێ تا ئێوارێ دەخەوتن.

ئەو ماندوویی و هیلاکییەی لە کۆنەوە لە لەشیان دا کۆبووبووەوە , نیشتیای کوشتبوون بۆ ئەوەی نانیان پێ بخورێ دەبوو بخۆنەوە و مەعدەی تەمبەڵیان بە زووراندنەوەی قۆدکای توند وەکار بخەن .

ئێواران بە تووەزەلی لە شەقام دا دەگەڕان و ئەوانەی گالۆشیان هەبوو بە وشکەتیش هەر دەپێ یان دەکرد. ئەوانەی چەتریان هەبوو لە کاتی تاو و ساویش دا بە دەستیانەوە دەگرت .

کاتێك توشی یەك دەبون باسی کارخانە و مەکینەیان دەکرد و قسەیان بە خاوەن کار دەگوت. تەنیا باسی ئەو شتانەیان دەکرد کە پەیوەندی بە کارەوە هەبوو . هۆشی سادە و بێ هێزیان لەو ڕۆژە یەك چەشنەدا کەمتر تروسکەی دەدا . کە دەچوونە ماڵێ لە گەڵ ژنەکانیان شەڕیان دەکرد و زۆر جاریش باشیان دەکوتان . لاوەکان لە مەیخانە دەمانەوە , یا ئەوانە لە ماڵێك کۆ دەبوونەوە , "گارمۆن" یان لێ دەدا و گۆرانی هەرزەکارانە و سوکیان دەگوت، سەمایان دەکرد. مەتەڵۆك و نەزیلەی جلف و پوچیان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە و زۆریان شەراب دەخواردەوە . لە بەر ئەوەی زۆر هیلاك بوون ,زوو سەرخۆش دەبوون، هەر لە خۆوە تووڕەییەکی بێ مانا لە سینگیان داگری دەگرت و دەیانەویست لە شوێنێك دەری بپەن . ئەم دەم بە بیانویەکی زۆر کەم بە رقێکی دڕندانە پەلاماری یەکتریان دەدا و شەڕێکی خوێناوی ساز دەبوو .

لە پەیوەندی نێوان خەڵك دا , هەمیشە دوژمنایەتیەکی هاندەرانە هەست پێ دەکرا کە وەك ماندوویی و هیلاکی لە ماهیچەکانیان دا ریشەی داکوتابوو .خەڵك بەو نەخۆشی یە ڕۆحی یەوە لە دایك بوویوون و لە باوکیان بۆیان بە میرات مابووەوە و تا سەر پێچاڵی گۆڕ وەك تارماییەك هەر لە گەڵیان بوو و تووشی کردەوەی چەپەڵ" و ناڕەوای دەکردن .لاوەکان لە ڕۆژەکانی و چان دا ئەو درەنگ بە جلی دڕاو و چڵکن و بە ڕوومەتی داوشاوەوە دەهاتنەوە ماڵێ" و خۆیان بەوە رادەنا کە لە هەڤاڵەکانیان دابوو. ئەو سووکایەتیەی پێیان کرابوو تووڕەی دەکردن و دەیگریاندن . لەو کاتە دا جێگای بەزەیی بوون و , سەرخۆش و بێچارە و بێز هەستێن بوون . هێندێك جار دایك و باوك ڕۆڵەکانیان بە سەرخۆشی لە کۆڵان و مەیخانەدا دەدۆزییەوە و دەیانبردنەوە ماڵێ" و لە کاتێك دا خواردنەوە بێ حاڵی کردبوون جنێو وتێهەڵدانیان بەسەردا دەباری. پاشان لە جێگایان ڕادەکردن و بەیانی لە گەڵ نەڕەی ئاژیری کارخانە ڕاستیان دەکردنەوە. دایك و باوکیان هەر چەند جنێویان پێ دەدان , بەڵام سەر خۆشی و شەڕ و کێشەی ئەوانیان پێ کارێکی سروشتی و ئاسایی بوو . باوکەکانیش لە سەردەمی

گەنجییاندا هەروا خواردبوویانەوە و بەشەڕ هاتبوون. ئەوانیش دایك و باوکیان هەبوو . ژیان هەمیشە هەر وا بووە .کەس نازانێ ئەو ژیانە کە وەك چەمێکی قوڕاو بە مەندی دەڕوا دەڕژێتە کوێوە .

لە گەڕەکدا جاروبار هێندێ کەسی بێگانە دەبینران کە لە سەرەتاوە لە بەر ئەناسراوی سەرنجی خەلکیان رادەکێشا. پاشان خەلك باسی ئەوەیان دەکرد کە لە کوێ کار دەکەن . بەلام زوو خەلك بە دیتنیان رادەهاتن و ئیتر کەس بە تەنگیانەوە نەدەبوو.لە قسەکانیان وا دەردەکەوت کە ژیانی کرێکار لە هەموو شوێنێك هەروایە , جا کە وابوو باسی چی بکەین قسە لێ کردنی ناوێ .

هێندێ لەوانە جاروبار قسەی ئەوتۆیان دەکرد کە لە گەڕەکدا نەبیسترابوون . کەس دەمەتەقەی لە گەڵ نەدەکردن .بەلام بە وردی و بە بێ بڕوایی گوێیان بۆ قسە سەیرەکانیان رادەداشت . ئەو قسانە هێندێ کەسیان کوێر کوێرانە تووڕە دەکرد.هێندێك پێیان نیگەران دەبوون و لە هێندێکیانیش دا هیوایەکی خەیالیان پێك دەهێنا و دەبوو بە هۆی ئەوە کە بۆ دامرکاندنی کوڵ و کۆی دەروونیان پتر بخۆنەوە .

ئەگەر لە روالەت و قسەکانی کابرای بێگانەدا شتێکی تایبەتی دەبینران خەلکی گەڕەك ماوەیەك لە کۆلی نەدەبوونەوە و بە بێزاری لە گەڵ دەجولانەوە و دەتگوت ترسیان لەوە هەیە کە شتێکی ئەو تۆیان بەرێتە نێو ژیانی کە رەوەندی پڕ لە کوێرەوەری بەلام هێدی و ئارامی ژیانیان لێ تێك بدا . بە کوێرەوەری ژیان راهاتبوون وایان دەزانی هەر چەشنە ئالوگۆڕێك تەنیا بۆ ئەوەیە باریان گرانتر بکا.

خۆیان لەو کەسانە دەبوارد کە قسە سەیرەکانیان دەکرد. پاشان ئەوانە ون دەبوون و دیار نەبوو دەچنە کوێ. کاتێك لە کارخانە دەمانەوە بە جیاواز دەژیان و نەیاندەتوانی بچنە نێو کۆمەلی یەکڕەنگی کرێکاران. پاش ٥٠ ساڵ ژیانی بەمجۆرە ئیتر کابرا دەمرد.

(٢)

"میخائیل ڤلاسۆڤی" قوفڵ ساز کە کابرایەکی خەمناکی خەمناك و داماو بوو و دووچاوی پڕ لە دڕدۆنگی و بێ بڕوایی لە ژێر برۆ بە پشتەکانی تروسکەیان دەهات . لەم مالە دا دەژیا. ئەم کابرایە باشترین قوفڵ سازی کارخانە و پالەوانی گەڕەك بوو . بەلام لە گەڵ سەرۆکەکان توند و تیژ بوو جا بۆیە هەقدەستێکی کەمیان دەدایە. رۆژەکانی وچان لە کەسێکی هەر دەدا . هەموو لێی دەترسان و کەس خۆشی نەدەویست، هێندێ کەس زۆر جار خەریك بوون لێی بدەن بەلام دەرۆستی نەدەهاتن. کاتێك ڤلاسۆڤ دەیزانی یەکێك خەریکە پەلاماری بدا .دار ،ناسن ، هەرچی وەبەر دەستی هاتبا هەلی دەگرت و لینگی لە یەریەك دەبردن و راست رادەوەستا و بێ دەنگ چاوی لە دوژمن دەبڕی. سەرو چاوی تا ئەستۆی بە ریشێکی رەش داپۆشرابوو، باسکە توکاوییەکانی هەمووی چاوترسێن کردبوون . بە تایبەتی لە چاوە زیتەکانی دەترسان کە وەك درێشەی تیژ لە مرۆڤ رادەچوون ،

کاتێك مرۆڤ دەکەوتە بەر نیگای هەستی دەکرد کە کەوتووەتەبەرامبەر هێزێکی دڕندەی بێ باك و دەیەوێ بە بێ بەزەیی لێی بدا .

بە دەنگێکی تووساو دەیگوت : "خوێڕینە بڕۆن وەلا کەون" کەڵپە زەرد و گرەکانی لە نێو توکی سەر و چاوی دا دەدەروشان . خەڵك بە جنێو دان لێی دەکشانەوە بە دووای ئەواندا هاواری دەکرد :" ئەی ناپیاوینە" برۆسکەی سووکایەتی پێ کردن لە چاوانی دەدروشا و پاشان سەری هەڵدەبڕی و بە دووای دوژمنەکانی دا هاواری دەکرد :

-باشە کێ دەخوازێ بڕێ؟

کەس نەیدەوویست .

قسەی کەم دەکردن ، قسەی خۆشی ناپیاو بوو . ئەم قسەی بە سەرۆکی کارخانە و بە کرێکارەکانیش دەگوت . بۆ بانگ کردنی ژنەکەشی بە کاری دەهێنا :

-خوێڕی نازانی پانتۆلەکەم دڕاوە .

کاتێك " پاڤێل" ی کوڕی تەمەنی گەیشتە چواردە ساڵ، ڕۆژێك خەریك بوو قژەکانی بگرێ بەڵام " پاڤێل" ڕۆهاتە چەکوشێکی گەورەو گوتی :

نەکەی! دەستم لێ نەدەی ......

باوك هەر وەکی سێبەر بکەوێتە سەر داری، بۆ لای کوڕە باڵابەرزەکەی چوو گوتی :

-چی ؟

-بەسە! پاڤێل گوتی ئیتر ناهێڵم بەم جۆرە لەگەڵم بجووڵییەوە و چەکوشەکەی هەڵ سوڕاند. باوك چاوێکی لێ کردو دەستە تووکاوییەکانی لە پشتەوە گرت و بە پێکەنینەوە گوتی :

- باشە ....

پاشان بە دەنگی بەرز گوتی :

ئاخ ......خوێڕی ......

گورج بە ژنەکەی گوت :

- بۆ خەرجی خوت و پاڤێل ئیتر داوای پارە لە من نەکەی ......

ژنەکەی غیرەتی هاتە بەرو گوتی : هەمووی بە ڤۆدکا دەدەی ؟

مستێکی لە مێزەکەی داو هاواری کرد: بە تو چی ناچیزە، پارێك بۆ خۆم دەگرم، یاری پەیدا نەکرد ، بەڵام نیزیکەی دو ساڵ تا سەرە مەرگی قسەی لە گەڵ کوڕەکەی نەکردو سەرنجی نەدایە .

سەگێکی توکن و زەلامی هەبوو وەك خۆی دەچوو. هەمـوو ڕۆژێ بـەیانی تـا بـەردەرگای کارخانـە وە دوای دەکەوت و ئێوارانیش هەر لەوێ چاوەڕوانی دەبوو . ڕۆژەکانی وچان دەچووە میخانە و بە بێ ئەوەی ورتەی لێـوە بێ بەریگا دا دەڕویی، وەك بە دوای شتێك دا بگەرێ ، بەمۆرە لێ کردن دڵی ڕێبوارانی دەڕوشاند. تـەواوی ڕۆژ سەگەکەی بەدوایەوە بوو، کلکە کولکن و ئەستورەکەی بەردەدایەوە .

کاتێك بە سەر خۆشی دەهاتەوە ماڵێ ، نانی دەخواردو هەر لە قاپەکەی خۆشی دا بەشـی سـەگەکەی دەدا . قەت لە سەگەکەی نەدەدا و چخەی نەدەکردێ و نەشی دەلاواندەوە. ئەگەر ژنەکەی پێی ڕانەگێشتبایە پاش نـان خواردن قاپەکان کۆ بکاتەوە ، بە عەرزی دادەدان .

بوتڵە فۆدکایەکەی لە پێش خۆی دادەناو پاڵی بە دیـواری دەدا . بەچـاوی نوقـاوە زاری لێـك دەکـردەوەو بـە دەنگێکی لالەیەتە دەستی بە گۆرانی دەکرد .

دەنگە ناخۆشەکەی لە نێو سمێڵە کانیدا کەوردە نانیان لێ هەڵ دەوەری گیر دەبوون . قوفـڵ سـاز بـە قامکـە ئەستورەکانی ریشی دادەهێناو گۆرانی دەتگوت . وشەی گورانیەکانی کەسـی لێ تـێ نەدەگەیشت ،هەواکـەی وەك لورەی گورگی زستان دەچوو . تا تەڕایی لـە بوتڵەکـەی دەبـڕی گـۆرانی دەگـوت . پاشـان لـە سـەر نێـو تەختەکەی رادەکشا و سەری وەسەر مێزەکەی دەکرد و تا کارخانە ئاژێری لێ دەدا هەر بەم چەشـنە دەخـەوت و سەگەکەشی لە تەنیشتی وەردەکەوت .

قوفڵ ساز قۆر بوو ، ئەخۆشی پێوە نووسا لەبەر دەرد وژان شین هەڵگەڕابوو. پێنج ڕۆژی تەواو لە نێو جێگادا گینگڵی دەدا وددانی ڕێك دەکوشین هێندێ جار بە ژنەکەی دەگوت:

- ژارم بدەیە .

ژنەکەی دوکتوری هێنا سەری. دوکتور گوتی پێویستە عەمەلیات بکرێ، خێرا بیگەیەننە ئە خۆشخانە .

ڤلاسۆڤ لە وەڵامدا گوتی :

- برۆ ناجسن ،جەهەنەم بە. من خۆم دەمرم .

دووای رۆیشتنی دوکتور ژنەکەی بە گریانەوە گوتی لێ گـەرێ بتبەمـە ئەخۆشـخانە بـا عەمـەلیاتت بکـەن. میخائیل بە مست هەڕەشەی لێکرد و گوتی :

ئەگەر چاك بمەوە بۆ تۆ خراپتر دەبێ.

بەیانی راست لەو کاتە دا کە ئاژێری کارخانە بانگی کرێکارانی دەکرد مرد . بە چاوی زەق و دەمی ئاواڵـەوە لە تابوتیان نا .ژن و کوڕ و سەگەکەی بۆ سەر قەبران لە گەڵ بوون. "دانـیلا ڤێسـۆڤشـیکۆڤ" ئـەو دزە ئـارەق خۆرەی کە لە کارخانەیان وەدەر نابوو ، لەگەڵ چەند هەژاری گـەڕەك ئاگۆڕسـتان لـە گـەڵ تەرمەکـەی کـەوتن

.ژنەكەی تۆزێك گریا. بەڵام پاڤێلی كوڕی تەڕایی بە چاوی دا نەهات ، ئەو كەسانەی تابوت و بەڕێكەرەكانیان دەدی ، رادەوستان و نیشانەی خاچیان دەكێشا. یەكێك لەوانە گوتی :

- ئەمرد............. تۆپی .

پاش ئەوەی تەرمەكەیان بۆ خاك ئەسپارد خەلكەكە گەڕانەوە. سەگەكە لە سەر قەبری وەركەوت ، بۆی پێوە دەكرد. دووای چەن رۆژ ئەزانراكێ كوشتی.

(٣)

پانزە رۆژ پاش مردنی باوكی رۆژێكی یەك شەممۆ پاڤێلْ بە سەرخۆشی هاتەوە ماڵێ . بەلاكە لاك چەوەو زووری" و هەر وەك میخائیلی باوكی مستێكی لە مێزەكە دا و بانگی دایكی كرد .

-نان ....

دایك چوو لە پەناى دانیشت و لە ئامێزی گرت و سەری بە سینگی خۆیەوەنا . پاڤێلْ پالی پێوە نا و پاسكی هاویشتە سەر شانی وگوتی :

- دایە زوو بە

- ئەی هەژار ، دایك بە لاواندنەوە و بە دەنگێكی خەمناكەوە وەلامی دایەوە .- پاڤێلْ بە زەحمەت زمانی دەگەڕا ئەڕاندی :

- منیش دەمەوێ سەبیلەی بكێشم. بێنە سەبیلەی باوكم بدە بەمن ...... ئەوە هەوەڵین سەرخۆشی پاڤێلْ بوو ، ڤۆدكا هێزی لەبەر بڕیبوو ، بەلام هێشتا هۆشی مابوو ، لە خۆی دەپرسی :

ئەدەبوا وا بكەی ......

پاڤێلْ دلی تێك هەلات. پاش ئەوەی هێندێك رشایەوە دایكی درێژی كرد و دەسرەیەكی تەڕی لە سەر نێو چاوانی دانا . تۆزێك وەخۆ هاتەوە بەلام هەموو شت لەبەر چاوی دەسووڕا . پشتی چاوانی گران بوویوو . تامێكی تاڵ و ناخۆشی لە زاری دەهات ، چاوی لە دایكی دەكرد و قسەی دەبزركاند :

- هێشتا زووە بۆ من ئەوانی تر هەموو دەخۆنەوە و تێك ناچن ، من تێك دەچم .

وەك زۆر لە دوورەوە بیْ گوێی لە دەنگی ئەرمی دایكی دەبوو كە دەیگوت :

ئەگەر ئەتۆ دەست بدەیتە خواردنەوە ئیتر چۆن دەتوانی من بەخێو بكەی ؟

پاڤێلْ چاوەكانی لە سەریەك دانا و گوتی : هەموو دەخۆنەوە ......

.- ئەوان دەخۆنەوە، تۆ مەخۆوە! ئەوەندەی پێویست بوو باوكت لە جیاتی تۆش خواردەیەوە ، منیش زۆر ئازار دەدا. باشتر ئەوەیە بەزەییت بە دایكت دابێ .

پاڤێلْ بە بیستنی ئەم قسە نەرم و خەمبارە ژیانی دایکی وەبیر هاتەوە کە چۆن لە کن بابی هەمیشە نارەحەت وبێ دەنگ بوو ، هەمیشە چاوەڕوانی ئەوە بوو کە مێردەکەی لێی بدا .

بۆ ئەوەی باوکی نەبینی لەم دواییەدا کەمتر لە ماڵێ دەبوو تا رادەیەک دایکی لە بیر چووبووەوە . ئێستا تۆزێک وەهۆش هاتبووەوە لە دایکی دەڕوانی .

باڵا بەرز بوو و تۆزێک چەمابووەوە. لەشی لە بەر زەحمەت و کوێرەوەری بەردەوام و کوتەکی مێردەکەی تێک شکابوو . بێ هەست و خوارە خوارە دەجولاوە . دەتگوت لەوە دەترسێ کە وەشتێک بکەوێ. سەر و چاوی گەورە و درێژەکی و چرچ و کەمێک هەڵماساوی بە هۆی چاوە رەشەکانییەوە دەدرەوشانەوە کە وەک چاوی زۆربەی ژنانی ئەو گەڕەکە خەم و خەفەتیان لێ دەباری . جێ برینێکی گەورە لە نێو چاوانی برۆی راستەی تۆزێک هەڵکێشابوو . وادەهاتە بەرچاو کە گوێی راستەی لە هی چەپەی هەورازترە و ئەوە خۆی دیمەنی بەسام دەکرد. لە نێو قژە پرەکانی دا داوداوی سپی دەبینرا و دەهات پرچی ماش و برینج بێ .

هەمیشە هێدی بەگوێ و خەفەتبار بوو .

فرمێسکی بە کولمان دا هاتنە خوارێ .

پاڤێلْ بە دەنگێکی هێدی لەبەری پاڕاوە: ئاوم دەیە بخۆمەوە .

- دەچم ئاوی ساردت بۆ دێنم .

تا هاتەوە پاڤێلْ خەوی لێکەوتبوو. ئاوێ لە سەر سەری راوەستا و هەناسەیەکی هەڵکێشا . قاپەکەی لە دەستی دا دەلەرزی و لەتکە سەهۆڵەکان وەقەراخی قاپەکە دەکەوتن . قاپەکەی لە سەر مێزکە دانا و لە بەرامبەر وێنە ی پیرۆزدا چۆکی داداو دەستی بە پاڕانەوە کرد. شووشەی پەنجەرەکان لە بەر لافاوی بە ئەوژمی تاریک و مەستانەی دەرەوە دەلەرزین . لە شەوی سارد و تاریکی پایزدا دەنگی گارمۆن دەهات . یەکێک بە دەنگی بەرز گۆرانی دەگوت. قسەی سوک و ناشیرین دەبیسران دەنگی ئەو ژنانەی ترسابوون لە هەوادا دەنگی دەدایەوە

لە ماڵە بچووکەکەی خێزانی ڤلاسۆڤدا ژیانێکی یەک چەشن بەڵام لەجاران هێدی و هێمن تر رێگای خۆی دەبڕی و لە گەڵ ژیانی گشتی گەڕەک فەرقی هەبوو . خانووە کەیان لەو سەری کۆڵان لە سەر کەندالێکی قوڵ دروست کرابوو، خوارەوەی زەلکاو بوو .

چێشتخانە سێ یەکی خانووەکەی داگرتبوو . تیغەیەکی باریک و ئەوی کە نەدەگەیشتە بن مێچ، چێشتخانەی لە ژوورەی بچووکی خەوی دایک جیا کردبووەوە. ئەوی تر ژوورێکی دوو پەنجەرەی چووار گۆشە بوو، قەرەوێڵەی پاڤێلْ لە قوژبنێکدا بوو و لایەکی تریش دوو نیمچە قەرەوێڵە و چەند کورسی و کۆمەدێکی جلان و

ئاوێنەیەکی بچووك و سەعاتێکی دیواری و دوو وێنەی پیرۆزی لێبوو . ئیتر ئاویّ پێنە و دەستان بشۆ . پاڤێلّ دەیوست وەك خەڵك بژی و ئەوەی دەکرد کە لە گەنجێك دەوەشایەوە . گارمۆنێك و کراس و کراواتێکی چڤر و گالۆش و عەسایەکی کڕی و هاتە ریزی هاوتەمەن و هاوشانەکانی خۆی. دەچووە شەونشینی،دانس وسەمای پۆلاکاو هی تر فێر دەبوون. شەوی یەك شەمۆیان بە سەر خۆشی دەهاتەوە ماڵیّ. بەیانی سەری ژانی دەکرد و تای دەهاتیّ و رەنگی دەبزڕکا .

رۆژێك دایکی لێی پرسی : باشە دوێنیّ خۆشت رابوارد؟

پاڤێلّ بە خەمناکی وەڵامی داوە :

زۆر هیلاك بووم. باشترە بچمە راوەماسی یا تفەنگێك بکڕم .

بە شێلگیری کاری دەکرد . قەت جەریمە نەدەکرا و بێکا رنەدەبوو ، وەك دایکی بیّ دەنگ و ئارام بوو . زۆر بە بیّ وازی چاوی دەگێڕان. تفەنگی نەکڕی، نەچووە راوەماسیش . ئەو رێبازەی بە جیّ هێشت کە هەڤاڵەکانی پێیدا دەڕۆیشتن . کەمتر دەچووە شەونشینی . رۆژی یەك شەمۆیان وەدەر دەکەوت بەڵام بەوشیاری دەهاتەوە . دایك ئاگاداری بوو .دەیدیت کە رومەتە سەوزەکانی رۆژ بە رۆژ لاوازتر دەبن . نیگای بەسامتر دەبیّ و لێوەکانی رێك دین و رواڵەتێکی سەرسوورهێنەر بە خۆیەوە دەگریّ ، وادەردەکەوت کە لە شتێك تووڕەیە و دەنگ ناکا یا نەخۆشە .لە پێش دا هەڤاڵەکانی دەهاتنە لای پاشان کە دیتیان قەت لە ماڵ نییە ، ئیتر هاتو چۆیان نەدەکرد . دایك بە خۆشییەوە دەیدیت کورەکەی لاسایی لاوەکانی کارخانە ناکاتەوە . بەڵام کاتێك تێگەیشت کە پاڤێلّ دەیەویّ لە لافاوی لێڵی ژیانی یەك چەشن دوور کەوێتەوە مەترسییەکی گەورە بە سەر گیانیدا زاڵ بوو .

رۆژێك دایك لێی پرسی: رۆڵە گیان رەنگە نەخۆش بی؟

نا حاڵم باشە و ساخم .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: چەند کز بووی .

پاڤێلّ ئەوجار کتێبی دەهێنا یەوە ماڵیّ و بە نهێنی دەیخوێندنەوە . هێندیّ جار لە سەر کوتە کاغەزێك شتێکی دەنووسی و دەیشاردەوە .

لە گەڵ یەکتر کەم دەدووان و کەم یەکتریان دەدی . پاڤێلّ بەیانیان بە بیّ دەنگی چایەکی دەخواردەوە و دەچووە کاریّ . نیوەڕۆ بۆ نانخواردن دەهاتەوە . لە سەر نان خواردن تەنیا قسەی گاڵتە دەکران و پاشان تا رۆژئاوا ون دەبوو . کاتێك دەستی لەکار هەڵدەگرت جوان خۆی دەشۆرشت، نانی شەوی دەخوارد و کتێبی دەخوێندەوە . رۆژەکانی یەك شەمۆ بەیانی زوو وەدەردەکەوت و شەو درەنگان دەگەڕایەوە . دایکی دەیزانی کە

پاڤێلْ دەچێتە شارو حەز لە تیاتر دەکا ، بەلاّم لە شارەوە کەس نەدەهات سەری بدا . دەیدی پاڤێلْ تا دێ کەمتر قسان دەکا هەروەها هێندێك وشەی تازە بەکار دێنی کە ئەو لێیان تێناگا . زاراوەی ناحەز و ناشیرین لە قسەکانی دا نین. پتر لە جاران بە خۆی دادەهات و دەچوو . چالاکتر دەجولاّیەوە و هێندی و هێمن تر دەبوو. دایك لەو گۆڕانەش دەترسا. لە گەل دایکیشی بە شێوەیەکی تازە دەجولاّیەوە . هێندێ جار ژوورەکەی خاوێن دەکردەوە. ڕۆژانی یەك شەمۆ بۆ خۆی جێگای هەلّدەگرت و هەولێ دەدا زەحمەتی دایکی کەم بکاتەو لە گەرەکی ئەوان کەس ئەوەی نەدەکرد.

ڕۆژێکیان تابلۆیەکی هێنا لە دیواری هەلاّوەسی، سێ کەس لەو تابلۆیەدا دەبینران کە نیشانەی ئازایەتی و ئیرادەیان لە دیمەنی دیار بوو .

بۆ دایکی ڕون کردەوە: ئەوە مەسیحە لە گەل پیاوەکانی دەچێتە "ئیمائوس ."

دایك تابلۆکەی پێ جوان بوو. لە دلّی خۆی دا گوتی: مەسیحت دەوێ بەلاّم ناچیە کلیسا .....

تا دەهات ژمارەی کتێبەکان لە کتێبخانەی جوانی پاڤێلْ دا کە دارتاشێکی هاوڕێی بۆی دروست کردبوو زۆرتر دەبوو . دیمەنی ژوورەکە جوانتر دەبوو .

پاڤێلْ زۆر جار ئێوەی بە دایکی دەگوت و بە "ماما" ی بانگ دەکرد. هێندێ جاریش بە خۆشی پێی دەگوت : دایە نیگەران مەبە شەو درەنگ دێمەوە .

دایك ئەم قسانەی پێ خۆش دەبوون. هەستی دەکرد لە ژێر پەردەی ئەم قسانەدا شتێکی شێلگیر و پتەو شاردراوەتەوە . بەلاّم لەبەر ئەوەی بۆی ڕون نەدەبووەوە نیگەرانی دایك لە زیادی بوو هەستی ڕوداوێکی نامەعلوم تا دەهات پتر دلّی ڕێك دەگوشی. هێندێ جارلە پاڤێلْ نارازی دەبوو بیری دەکردەوە :

هەموو کەس وەك مرۆڤ دەژی. بەلاّم کوڕەکەی من وەك "چلەکێش" دەژی. زۆرسات دەبێ وردەمێنێ . تەمەنی ئەو ئەمە هەلّناگری. هێندێ جار بیری دەکردەوە :

ڕەنگە یارێکی هەبێ ؟

بەلاّم بۆ دلّداری و خۆشەویستی کچان پارە پێویستە لە کاتێك دا پاڤێلْ تەواوی مانگانەکەی خۆی دەکاتە مستی دایکی. بەم چەشنە حەوتو و مانگ تێپەڕین و دوو سالّ لە ژیانی کڕ و مات و پڕ قسەی خەمناك و بیری بە سام ڕابورد.

(٤)

شەوێك دووای نان خواردن پاڤێلْ پەردەکانی دادانەوە و چرایەکی لە پشت سەری بە دیوارەوە هەلاوەسی و دەستی بە کتێب خوێندنەوە کرد. دایك لە هەلوێژاردنی چێشتخانە بووەوە و بە بێ هەستی چووە ژوورەکەی پاڤێلْ. پاڤێلْ سەری هەلبڕی و وەك پرسیاری لێ بکا چاوی لێکرد.

- هیچ نییە پاڤێلۆکە من بووم، ئەوەندەی گوت و برۆی هەلتەکاند و خێرا وەدەرکەوت. پاش ئەوەی تاوێك لە چێشتخانەکە راوەستا دەستەکانی شوشت و بە پەشۆکاوی گەڕایەوە لای پاڤێلْ و بە هێدی گوتی :
دەمویست لێت بپرسم ئەوە چییە هەمیشە دەیخوێنییەوە ؟

پاڤێلْ کتێبەکەی وەلانا :دایە دانیشە ....

پیلاگێیا لە تەنیشتی دانیشت و چاوەڕوانی بوو شتێکی گرنگی پێ بلێ. پاڤێلْ بێ ئەوەی چاوی لێبکا بە دەنگێکی نەرم و زۆر ئاسایی گوتی :

- من کتێبی قاچاخ دەخوێنمەوە، خوێندنەوەیان قەدەخە کراوە چونکە لە بارەی ژیانی ئێمە یانی ژیانی کۆمەلانی خەلك راستی دەنووسن . ئەو کتێبانە بە نهێنی چاپ دەکرێن ئەگەر ئەو کتێبانە لە کن من بدۆزنەوە دەمگرن و بەندم دەکەن. هەر لە سەر ئەوەی ویستومە لە راستی تێبگەم ..... تێگەیشتی ؟

لە پڕدایك پشوی سوار بوو وە هەناسە بڕکە کەوت و بە زەقی چاوی لە کوڕەکەی بڕی . هەر دەتگوت چاو لە بێگانە دەکا. پاڤێلْ دەنگی گۆڕا بوو بە قامکە باریکەکانی حێلی بادەدان و لە بنەوە چاوی لە دایکی دەکرد. بۆ کوڕەکەی مەترسی وێکەوت و بەزەیی پێداهات : پاڤێلۆکە بۆچی وا دەکەی ؟

- دەمەوێ راستی بزانم لە حەقیقەت تێبگەم .

دەنگی نەرم و بەلام پیاوانە بوو. چاوی دەدرەوشان. دایك زانی کە کوڕەکەی بۆ هەمیشە خۆی بۆ شتێکی بەترس و نهێنی تەرخان کردووە . هەموو شتێك لە ژیانی دا لە بەرچاوی ئەو مسۆگەر و یەکجاری بوو . وای لێهات کە بێ بیر لێکردنەوە تەسلیم بێجا بۆیە بێ ئەوەی قسەیەك لە دلێدا بدۆزێتەوە، دەستی بەگریان کرد .

- دایە مەگری . بە هێدی و ئارامی و بە لاواندنەوە قسەی لەگەل کرد . دایك پێی وابوو مالئاوایی لێدەکا. بیر لەوە بکەوە کە ئێمە ژیانمان چۆنە ؟ تۆ تەمەنت گەیوەتە چل سالْ بەلام داخوا ژیان هەبووە ؟ باوکم هەمیشە لێی دەدای. قینی خۆی بە تۆ دەڕشت. ئەو لە ژیانی خۆی تووڕە بوو، بەلام بۆ خۆشی نەیدەزانی ماکەی ئەو چارەڕەشییە لە کوێیە .

باوکم ۳۰ ساڵ کاری کرد . کاتێك دەستی بە کار کرد کارخانە تەنیا دوو خانووی هەبوو . ئێستا حەوت دەزگای هەیە .

دایك بە ترسەوە هەر لەو کاتەشدا بە حەز و ئاواتەوە قسەکانی دەبیست. چاوەکانی پاڤێل بە جوانی دەدەرەوشان، سینگی بە مێزەکەوە نابوو، لە دایکی نزیك بووبووەوە روومەتی وەکوڵمەی دایکی دەکەوت کە بە فرمێسك تەڕ بووبوو. یەکەم و تاری خۆی لە بارەی حەقیقەتەوە بە جۆرێك دەردەبڕی کە دایك لێی تێبگا. بە هێزی گەنجیەتی و گەرم و گوڕی قوتابییەك کە بە شارەزایی خۆی دەخوڕی و بە دڵ بڕوای پێدەکا، لە بارەی ئەو شتانەوە قسەی دەکرد کە بۆ خۆی ڕوون بوون . مەبەستی ئەوە بوو خۆی تاقی بکاتەوە و دایکیشی قانع بکا. هێندێ جار کە وشەی لە بیر دەچوون ڕادەوەستا و چاوی بە ڕوومەتی بزرکاوی دایکی دەکەوت کە چاوە فرمێسکاوییەکانی بە ترس و نیگەرانییەوە دەتروسکان. بەزەیی پێدا دەهات و سەر لە نوێ باسەکەی دەهێنایەوە سەر دایکی و دەیگوت :

– خۆشی چیت دیوە ؟ چی خۆشت لە ڕابوردوو وەبیر دێ ؟

دایك بە خەمناکییەوە سەری ڕادەوەشاند. هەستی بە شتێکی تازە دەکرد کە بۆی ڕوون نەبوو، داخاوییش و دڵخۆشکەریش بوو. پاڤێل دڵی خەفەتباری دەلاواندەوە. یەکەم جار بوو لە بارەی ژیانییەوە قسەیان لە گەڵ دەکرد. بیری لێڵ و ئاڵۆزی کە لە کۆنەوە خەوتبوو ، وەخەبەر دەهات. هەستی دامرکاوی بە ئارامی گەش دەبووەوە. بیرەوەرییەکانی سەردەمی گەنجییەتی و ژیانی خەفەتباری زیندوو دەبوونەوە.پێلاگێیا لە گەڵ هەڤاڵەکانی باسی ژیانی کردبوو. باسی هەموو شتی کرد، بەڵام وەك هەموو کەس بێجگە لە سکاڵا و دەردی دڵ ڕێگای دیکەی نەدەزانی. هیچ کەس بۆی ڕوون نەکردبووەوە کە ژیان بۆچی ئەوەندە سەخت و دژوارە. ئێستا کوڕەکەی لەگەڵی دانیشتبوو، چاوەکانی ،ڕوومەتی ، قسەکانی ، هەموو لە دڵیدا جێیان دەگرت و شانازی بە کوڕە کەیەوە دەکرد کە بەراستی لە ژیانی دایکی تێگەیشتبوو، لە بارەی کوێرەوەرییەکانی قسەی بۆ دەکرد و بەزەیی پێدا دەهات .

کەم کەس بۆ دایکان دڵسۆزی دەکا .

دایك ئەوەی دەزانی. هەرچی لە بارەی ژیانی ئەوەوە دەیگوت، تاڵ بوو، بەڵام حەقیقەت بوو، هەربۆیەش هەستێکی لە دڵی دایکی دا دەجوڵاندەوە کە وەك لاواندنەوەیەکی نهێنی گەرمی دادەهێنا .

پێلاگێیا قسەکەی پاڤێلی بڕی و پرسی : دەتەوێ چی بکەی ؟

– دەمەوێ فێر بم و خەڵکی تریش فێر بکەم . ئێمە دەبێ فێر بین. دەبێ بزانین دەبێ تێبگەین بۆچی ژیانی ئێمە ئەوەندە دژوار و بەکوێرەوەرییە .

دایك زۆر بەوە دڵخۆشی بوو کە دەیدیت چاوە کاڵەکانی کوڕەکەی هەمیشە زەق و زیندوو بوون و لە خۆشیان دەدرەوشانەوە. هەرچەندە هێشتا تەڕایی فرمێسکی لە چرچاییی ڕومەتی دا مابوو، بەڵام لە خۆشیان بزەی دەهاتێ. هەستی بە دووشت دەکرد ، لە لایەك شانازی بەوە دەکرد کە کوڕەکەی بەختەوەری هەموو کەسی دەوێ و دلسۆزی هەمووانە و کوێرەوەری ژیانی تێدەگا، لە لایەکی تریش نەیدەتوانی لە بیر خۆی بەرێتەوە کە کوڕەکەی گەنجە و وەك خەڵکی تر قسە ناکا و بڕیاری داوە بە تەنیا لە گەڵ ئەو ژیانە خەبات بکا کە خۆی و خەڵکی تریش هەیانە . دەیویست پێی بڵێ :

- خۆشەویستم تۆ چت پێدەکرێ ؟

بەڵام لەوە دەترسا کە هەستی خۆشەویستی لە ئاست کوڕەکەی کەم بێتەوە کە هێندە بە هۆش و تا رادەیەك بێگانەش دەهاتە بەر چاو .

پاڤێل دەیزانی دایکی سەرنجی قسەکانی دەدا و بزەی لێوی و ئەو خۆشەویستییەی کە لە چاوەکانی دا دەدرەوشاوە دەینی. پێی وابوو ئەو حەقیقەتەی خۆی دۆزیویەتەوە بردوویەتە مێشکی دایکیشی. شانازی بە هێزی قسەکانی دەکرد . بڕوای بە خۆی بەهێزتر دەبوو. توند داگیرسابوو ، جارێك بە پێکەنین و جارێکیش بە تووڕەیی قسەی دەکرد. هێندێ جار رقێك لە سینگی دا دەجولا یەوە. کاتێك پێلاگێیا ئەو تووڕەیی و قینەی دەدی بە ترسەوە سەری دەلەقاند و هێدی دەیپرسی :

- پاڤێلۆکە، جا وایە ؟

- بەڵێ وایە .... بە دەنگێکی مەند و پتەو وەڵامی دەدایەوە. باسی هێندێك کەسی بۆ کرد کە خێرخوای گەلن و تۆوی حەقیقەت دەچێنن. هەر بۆیەش راویان دەنێن و دەیانخەنە بەندیخانە یان بۆ شوێنی کاری گران دووریان دەخەنەوە . بە توندی هاواری کرد من ئەو کەسانەم دیوە گیانی پاکی سەرزەوین. ئەو قسانە دایکیان ترساند .

دەیویست لە کوڕەکەی بپرسی:

بەراستی وایە ؟

بەڵام لەو بارەوە بڕیاری نەدا . گوێی بۆ باسکردنی ئەو کەسانە رادەگرت کە نەیدەناسین و شێوە بیر کردنەوە و قسە کردنێکیان فێری کوڕەکەی کردبوو کە مەترسی هەبوو بۆی .

ئاخرەکەی دایك گوتی :

- ئێستا رۆژ دەبێتەوە، باشترە بخەوی ...... راکشێ ....دەبێ بەیانی زوو بچیە کارێ .

- باشە ئێستا دەچم دەخەوم، سەری بۆ لای دایکی خوار کردەوە و پرسی : لێم تێگەیشتی ؟

- وەڵامی داوە .... بەڵێ تێگەیشتم. دیسان فرمێسکی بە چاوان دا هاتە خوار و بە کوڵی گریانەوە گوتی: تێدا دەچی .

پاڤێڵ هەستا و لە ژوورەکەدا دەستی بە هاتو چۆ کرد و گوتی :

- باشە ئێستا تێگەیشتی چ دەکەم و دەچمە کوێ. هەموو شتێکم پێ گوتی . تکا دەکەم ئەگەر خۆشت دەوێم پێشم نەگری .

دایك قیژاندی : رۆڵە گیان باشتربوو هیچم نەزانیبایە .

پاڤێڵ دەستەکانی دایکی لە نێو دەستی خۆی گرت و توند رێکی کوشی.

پێلاگێیا لە وشەی "دایە گیان" ولەو دەست گوشینە کە بۆ ئەو تازە بوو؛ واقی ورما و بە هەناسە برکە گوتی :

بە پێچەوانە ی مەیلی تۆ هیچ ناکەم تەنیا دەمەوێ ئاگات لە خۆت بێ.... ئاگا . پاشان بێ ئەوەی بزانێ ئاگای لە چی بێ. بە خەمناکییەوە لێی زیاد کرد :

رۆژ لە گەڵ رۆژ کزتر دەبێ. بە نیگایەکی خۆشەویستانە تەماشایەکی بەژن و باڵای رێك و پێکی کورەکەی کرد و هێدی گوتی :

خوا بتپارێزی، چۆنت دەوێ ئاوا بژی. دەستت وەبەر ناهێنم تەنیا شتێکم لە تۆ دەوێ:

قسەی بێسەرە و بەرەمەکە، دەبێ خۆ لە خەڵك بپارێزی، هەموویان دژی یەکترن. بۆ تەماع و ئێرەیی دەژین. هەموو دەیانەوێ خراپە بکەن کاتێك بتەوێ عەیبەکانیان بڵێی و بە و رای خۆت دەربڕی، خۆشیان ناوێی و دەتفەوتێنن .

- پاڤێڵ لە دەرگا راوستا بوو ئەم قسە خەفەتبارانەی دەبیست، بە زەردەخەنەوە گوتی :

- بەڵێ خەڵك خراپن. بەڵام لەوەتا بۆم دەرکەوتووە حەقیقەتێك لە سەر زەوی هەیە، باشتر دێنە بەر چاو .

دیسان بزەیەکی هاتێ و درێژەی پێدا :

بۆ خۆشم نێنا گەم بۆ وابوو. بە منداڵی لە هەموو کەس دەترسام کە گەورە بووم لە هەموو کەس بێزار بووم ... لە هێندەێکیان لە بەر بێ غیرەتی.....لە هێندێکی تر نازانم بۆ چی؟ بەڵام ئێستا وانییە. بەزەییم پێیاندادێ ....

نازانم بۆ چی ئاکەوەتا زانیومە حەقیقەتێك هەیە و خەڵك هەموو تاوانباری ئەو ژیانە ناڵەبارەی خۆیان نین، دڵم نەرمتر بووە ...

تاوێك بێ دەنگ بوو. وەك بییەوە شتێك لە خۆی بپیسێ. پاشان بە مەندی و هێدی قسەکەی درێژە پێدا :

حەقیقەت ئاوا کاریگەرە .

دایك تەماشایەکی کرد و بە کزی گوتی : بۆ خاتری خوای تۆ زۆر گۆڕاوی .

کاتێك راکشا و خەوی لێکەوت، دایك بەسپایی هەستا و لە قەرەوێلەکەی چووە پێش. پاڤێل لە سەر سینگ درێژ ببوو، سەر و چاوی رەشتاڵە و خەتەکانی لە سەر سەرینی سپی نەخشیان بەستبوو. دایك بە پێ خاوسی و بە کراسی خەوێ دەستی دەبەر یەك نان و بە دیاریەوە راوەستا . بێ دەنگ بوو. لێوی دەبزاوتن و دڵۆپە فرمێسکی لە چاوان دەتکان. سەر لە نۆی ژیانیان دەستی پێکردەوە . بێ دەنگ بوون لە کن یەك بوون و لێك دوور بوون.

(٥)

رۆژێك لە نیوەی حەوتودا پاڤێل هاتەوە بە دایکی گوت :

ـ شەمۆیە لە شارەوە میوانم دێن!

لە شارەوە ؟دایك راچڵەکی .

بۆچی دایە گیان ؟ پاڤێل بە نارەحەتی هاواری کرد .

هەر ئاوا .... نازانم بۆ چی ؟

دەترسی ؟

ئەو جار درکاندی : بەڵێ دەترسم .

پاڤێل سەری بۆ لای رۆمەتی دایکی خوار کردەوە و هەر وەك باوکی بە تووڕەیی گوتی :هەر لە بەر ئەو ترسەیە هەموومان بە هیلاك دەچین. ئەوانەی بە سەر ئێمە دا فەرمانڕەوایی دەکەن هەرلەم ترسەی ئێمە کەڵك وەردەگرن و پترمان دەترسێنن .

دایك بە خەمناکی هاواری کرد:لێم زیز مەبە ...... ئەی چۆن نەترسم. تەواوی ژیانم بە ترس رابواردووە ، ترس بەسەر گیانم دا زاڵ بووە .

پاڤێل بە دەنگێکی نەرم و هێدی گوتی : لێم ببورە ......چاری دیکەم نییە. وەدەرکەوت .سێ رۆژی تەواو دایك هەر چەند وەبیری دەهاتەوە کەوا بەم نزیکانە خەڵکی بێگانە دێنە ماڵی، ئەو کەسانە دێنە ماڵی کە ئەم رێگایەیان بە کوڕەکەی نیشان داوە کە بەسەری دا دەڕوا لەرزی لێ" دەنیشت .

ئەگەر کەسێك هات پێی ێبڵ ئێستا دێتەوەچاوەڕوانم بن. تکایە مەترسی".

دایك لە سەرەخۆ پاڵی وە نیمچە قەرەوێڵەکە دا، پاڤێل بە مۆڕی چاوێکی لێکرد و گوتی : تۆ دەتوانی بچیە شوێنێکی تر .

دایکی بەم قسە دڵی یەشا و بە نیشانەی بەرهەڵستی سەری راوەشاند و گوتی :

ـ نا، بۆ دەچمە دەرێ؟ ئاخری مانگی تەشرینی دوو بوو. بە فرێکی وشك و ورد باریبوو . بەستبووی و لە ژێر پێی پاڤێلٚ دا سیڕەی دەهات. تاریکایی وەك دوژمنێك کە خۆی لە شتێك مات دابێ ، شووشە پەنجەرەکانی گرتبوو. دایك دەستی بە تەختەکەوە گرتبوو، دانیشتبوو و چاوی لە درەگا بڕیبوو.

وای دەهاتە بەر چاو کە لە هەموو لایەکەوە دز دەوری ماڵەکەیانی داوە و خەڵك بە جلی سەیرەوە روو لە ماڵەکەیان دەکەن . ئەوەتا، یەکێك ئەوە لە بن دیوارە و بە دەستە کوت لە دیواری دەگەڕێ. دەنگی فیکەیەك هات و وەك سیمێکی باریکی دەنگ خۆش و خەمبار، بە مارپێچ وەسەرکەوت . ئەو دەنگە لە کڕو ماتی شەودا سەر گەردان بوو، نزیك دەبووەوە، لەبن پەنجەرە ون دەبوو . وەکوو لە داری چوار چێوەی خزابێ . دەنگی پێی پای دایەو. دایك لە رزێکی هاتێ وتوند بڕۆی هەڵتەکاند و هەستا.

دەرگایان کردەوە. لە پێش دا سەرێکی زل بە کلاوێکی کەوڵەوە دەرکەوت. لەشێکی درێژ و چەماوەی بە دووادا دەکێشا. خۆی راست کردەوە و باسکی راستی هەڵێنا و هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە دەنگێکی لە قوڵایی سینگیەوە گوتی :

ئێوارە باش !

دایك بێ ئەوەی ورتەی لێوە بێ کوڕ بووەوە .

ـ پاڤێلٚ لە ماڵە ؟

کابرا بە کاوە خۆ چاکەتە کەوڵەکەی داکەند و لاقێکی هەڵێنا و بە کلاوەکەی بەفری لە چەکمەکانی تەکاند و کلاوەکەی فڕێ دا قوژبنێك و لە کاتێکدا بە سەر لاقە درێژەکانییەوە بەم لاو ئەو لادا دەهات، وەژوور کەوت، لە کورسییەکە نزیك بووەوە ، وەك بێ یەوێ قایم و قۆڵی کورسییەکە تاقی کاتەوە. پاشان دانیشت و باوێشکی هاتێ. دەستی بە زاریەوە گرت . سەرێکی خڕی هەبوو و بە مەکینە لە بندا تاشیبووی. ریشی تاشراو و سمێڵە درێژەکانی شۆڕ بوبوونەوە . زۆر بە وردی بە چاوە زەقەکانی تەماشای ژوورەکەی دەکرد. لاقی هاویشتبوونە سەر یەك و لە کاتێکدا کورسییەکەی دەبزاوت پرسی :

ـ ئەم خانووە ئی خۆتانە یا بە کرێتان گرتووە ؟

دایك لە بەرامبەری دانیشت و لە وەڵامدا گوتی : بە کرێمان گرتووە .

خانوویەکی وانییە — کابرا گوتی —

دایك بە نەرمی گوتی : ئێستا پاڤێلٚ دێتەوە، چاوەڕوان بە . کابرا درێژەکە بە ئارامی وەڵامی داوە : بەڵێ چاوەروان دەبم. ئارامی و دەنگی نەرم و سادەیی سەروچاوی ، غیرەتی وەبەر دایك نا و بە دڵسۆزی چاوی

لێکرد.کابراش بە ڕاشکاوی تەماشای کرد . لە قوڵایی چاوە زەقەکانی دا ترووسکەیەکی خۆش دیار بوو . لەو مەخلوقە خوار و خێچەدا کە لە سەر دوو پێ ڕاوەستا بوو شتێکی شاد و دڵخۆشکەر دەبینرا. جلەکانی کراسێکی شین و پانتۆڵێکی ڕەش بوو کە دەلینگەکانی لە چەکمەکەی هاویشتبوون . دایك خەریك بوو لێی پرسێ : کێیە و لە کوێوە هاتووە و داخوا لە مێژە کوڕەکەی دەناسێ ؟ بەڵام کابرا لە پڕ خۆی بزاوت و گوتی:

- دایە گەورە کێ ئەم برینەی لە نێو چاوانت کردووە؟

بە دەنگێکی خۆش قسەی دەکرد و بە چاوان پێدەکەنی. ئەم پرسیارە حاڵی پێلاگێیای گۆڕی. لێوەکانی تێك نا و پاش تاوێك مات بوون بە ساردییەکەوە گوتی : باوکە گیان ئەو مەسەلەیە بە تۆ چی ؟

کابرا تەواو ڕووی بۆ لای دایك وەرگێڕا وگوتی : باشە، زیز مەبە. بۆیە پرسیارم کرد ، چونکە باوەژنەکەی منیش ڕاست وەك تۆ سەری قەڵشابوو . مێردەکەی بە قالبە کەوش لە سەری دابوو . مێردەکەی پێڵاودرو بوو ، بۆ خۆشی جل شۆر بوو . ئەو غەزەب لێگیراوە نازانم لە کوێ ئەو ئارەقخۆرەی دیتبووەوە . پێشتر منی بە کوڕی خۆی قبول کردبوو. تەنیا دەتوانم ئەوەندەت پێ بڵێم کە لێی دەدام بەڵام لێدان .ئەوەندەی لێ دەترسام زراوم چوو بوو .

پێلاگێیا لە بەرامبەر ئەم ساکاری و ڕاستییەدا خۆی بێ دەسەڵات هاتە بەرچاو و پێی وابوو ئەگەر لە ئاست ئەو پیاوەدا ڕوخۆش نەبێ، پاڤێل تووڕە دەبێ . بە زەردەخەنەیەکی شەرماوییەوە گوتی : دڵم نایەشێ ......بەڵام تۆ زۆر زوو پرسیارت لێکردم . ئەوە میراتی مێردەکەمە. تۆ تاتار نی ؟

کابرا لاقەکانی ڕاوەشاند و قاقایەکی وای کێشا گوێیەکانیش پاشەوشکێن بوون . پاشان بە مەندی گوتی نا هێشتا تاتارنیم . دایك لە گاڵتەکەی حاڵی بوو، بە بزەیەکەوە گوتی : بە ڕووسییەکی تەواو قسە ناکەی .

میوان بە خۆشییەوە سەری ڕاوەشاند و گوتی :

- زمانی من لە زمانی ڕووسی باشترە. من خەڵکی" کانیوڤم."

- لە مێژە لێرەی ؟

- نزیکەی ساڵێك لە شاری بووم و ئێستا مانگێك دەبێ" هاتومە کارخانەی لای ئێوە لێرە. خەڵکێکی باشم دۆزیوەتەوە، وەك کوڕی تۆ و ئی دیکەش . لە کاتێکدا سمێڵی دەبزاوتن گوتی: دەمەوێ هەرلێرە بژیم .

پێلا گێیا لە خۆشە ویستی و لە سوپاسی ئەو قسەی لەبارەی کوڕەکەیەوە کردی، ویستی شتێکی بداتێ. لێی پرسی :

- چای دەخۆیەوە ؟

- چۆن بە تەنیا بخۆمەوە ؟ کە هەموو کۆبوونەوە ئەوجا دەخۆینەوە .

هەستی بەوە کرد کە دایک دەترسێ.

- "ئەگەر هەموو وا دەبوون" دایک بە گەرمی تکای لێکرد.

دیسان لە تاریکاییدا دەنگی پێیان هات . لە پڕ دەرگا کرایەوە، دایك راست بووەوە، بە سەرسوورمانەوە دیتی کیژێکی گەنجی قژ زەرد، کورتە باڵا و رەنگ لادێیی و جلێکی فەقیرانە و تەنگی لــە بەردایــە. یەکســەر چــووە چێشتخانە و پرسی : وەدرەنگی نەکەوتوم ؟

میوانەکە لە دەرگاوە چاوی لێکرد و گوتی نا .... بە پێیان هاتی ؟

- دیارە ...... تۆ دایکی پاڤێلْ "میخائیلۆڤیچ" ی ؟ ئێوارەباش. من ناوم "ناتاشا" یە ......

- دایك پرسی: باوکت ناوی چییە ؟ فامیلت چییە ؟

- ڤاسیلێڤنا، ئەدی تۆ ؟

- پێلاگێیا نیلۆڤنا .

- ناوا ئێستا ئیتر ئاشنای یەکین .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە زەردەخەنەیەکەوە روانییە کچەکە و گوتی ... بەڵێ وایە .

کابرای پرچن کە ناوی "ئەندرێی" بوو، پرسی : هەواکەی ساردە ؟

بەڵێ ،دەرێ زۆر ساردە. بای دێ

دەنگێکی نەرم و خۆشی هەبوو. دەمی بچووك و بەژن و باڵای تــەڕ و لــەبار بــوو . پاڵتۆکــەی داکەنــد و بــە دەستەکانی کە لە سەرمان شین هەڵگەرابوون ، روومەتــە جوانــەکانی دامــالی. لــە ژوورەکــەدا خێــرا دەهــات و دەچوو. پاتییەی پۆتینەکانی سیرەیان دەهات .

دایك سەرنجی دا کە گالۆشی نییە .

بە لەرزەوە درێژەی پێدا. نیمە .... بەستوییەتی .

ئێستا سەماوەر تێداوێم. هەر ئێستا . دایك ئەوەی گوت و چووە چێشتخانە . هەر دەتگوت لە مێژە دەیناسی . وەك دایکێك خۆشی دەویست. بە پێکەنینەوە گوێی بۆ قسەی میوانەکان راگرتبوو .

کچەکە پرسی: بۆ چی وا کزی ؟ شتێك رووی داوە ؟

پرچن لە سەرە خۆ وەڵامی داوە هیچ ... هەروا .

ئەم ژنە چاوەکانی زۆر وەچاوی دایکم دەچن ...... دەزانی زۆر بیری دایکم دەکەمــەوە. هەمیشــە وەك زینــدوو دێتە بەرچاوم ......

ـ تۆ دەتگوت دایکم مردووە ... نا ئەوە زڕدایکمە ... مەبەستم دایکی خۆمە. لام وایە لە ناوچەی "کیێڤ" گەدایی دەکا و تارەق دەخواتەوە .. کاتێك سەرخۆش دەبێ پۆلیس لێی دەدەن .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و لەبەر خۆیەوە گوتی:" ئاخ تۆ چەندە بەرەحمی" .

ناتاشا خێرا خێرا بەڵام نەرم و هێندی دەستی پێکرد، پاشان پرچن وەدەنگ هات :

ـ ئێوە گەنجن. تاقی کاریتان کەمە. منداڵداری زەحمەتە. بەڵام چاکەی فێری خەڵك بکەی لەوەش دژوارترە "

ـ تۆ بزانە دایك لە دڵی خۆیدا دەیویست بە ئەندرێی بڵێ چەندە میهرەبانی. لە پڕ دەرگا کرایەوە نیکۆلای ڤێسۆڤشیکۆڤ" ی کوڕی "دانیلا "ی پیرە دز و درۆزن وەژوور کەوت کە باوکی لە هەموو گەڕەك بە پیاو خراپ ناسرابوو . هەمیشە لە خەڵك دوور دەکەوتەوە و گاڵتەیان پێ دەکرد.

دایك بەسەر سوورمانەوە لێی پرسی : نیکۆلای چت دەوێ ؟

بە چاوە شین و بچوکەکانی چاوێکی لێکرد و بە دەستە پانەکانی دەم و چاوی گرۆیی سڕییەوە و بێ ئەوەی سڵاوی لێبکا گوتی :

پاڤێل لە ماڵە ؟

نا ......

چاوێکی لە ژووری کرد و وەژوورکەوت و گوتی : هاوڕێیان ئێوارەتان باش ....

دایك بە رقەوە بیری لێکردەوە و زۆری پێ سەیر بوو. "چۆن ئەتۆش" پێی سەیر بوو کە ناتاشا زۆر بە گەرمی دەستی گوشی. پاشان دوو لاوی دیکە وەژوور کەوتن کە تازە پێدەگەیشتن. دایك یەکیانی دەناسی . برازای "فیۆدۆر سیزۆڤ"ی پیرە کرێکاری کارخانە بوو . ئێو چاوانێکی بەرزی هەبوو و قژی لول بوون. ئەوی دیکەیان قژی لوس بون، بەڵام دایك نەیدەناسی. لێشی نەدەترسا. دیار بوو لوت بەرز و بەفیز نییە. ئاخرەکەی پاڤێلیش لە گەڵ دوو پیاوی گەنج هاتەوە دایك ئەوانی دەناسی، هەر دووکیان کرێکار بوون. جێگای پێ نیشان دان و پاڤێلی زۆر بە روخۆشی پرسی : چات لێناوە ؟ سوپاس

دایك کە نەیدەزانی چۆن سوپاسی ئەم شتە بکا کە هێشتا لێی تێناگا ، پێشنیاری کرد: ئەرێ قۆدکاتان بۆ بێنم، پاڤێل بە خۆشی وپێکەنینەوە گوتی: نا.......پێویست ناکا.

دایك لە پڕ بە بیری دا هات کە پاڤێل بە ئەنقەست بۆ ئەوەی گاڵتەی پێ بکا، مەترسی کۆبونەوەی زۆر بە گەورە نیشان داوە.

(٦)

سەماوەر وەکوڵ هات و دایك بردیە ژووریَ . میوانەکان لە دەوری میزەکە دانیشتبوون. ناتاشا لە سوچێکی لە بن چرایەکە دانیشتبوو، کتێبێکی بە دەستەوە بوو گوتی : بۆ ئەوەی بزانین کە بۆچی خەڵك ئەوەندە خراپ دەژین .... ئەندریێ قسەکەی پێ بری و گوتی :

ـ بۆ چی ئەوەندە خراپن ؟

ـ پێویستە بزانین ژیانیان چۆن دەست پێ کردووە .

دایك لە گەڵ چا تێکردن لە بن لێوانەوە دەیگوت: بزانن، خۆشەویستەکانم بزانن. هەموویان بێ دەنگ بوون.
پاڤێلّ بە روگرژی پرسی : دایە ئەوە چی دەڵێی ؟

ـ من.؟ دایك کاتێك دیتی هەموو چاویان تێبڕیوە، بە خەمناکی گوتی :

ـ لە گەل' خۆم قسە دەکەم. کاری خۆتان بکەن !

ناتاشا و پاڤێلّ پێکەنین. ئەندریێ بانگی کرد :

ـ دایە گیان خۆش بی بۆ چات:

هێشتا نەتاخواردووەتەوە سوپاس دەکەی ، پاشان رووی کردە پاڤێلّ گوتی: :

رێگای ئێوەم نەگرتووە ؟

ناتاشا گوتی تۆ کە خانە خوێی ، چۆن رێگای میوانان دەگری. پاشان بە دەنگێکی منداڵانە پاڕایەوە : دایە گیان زوو چام بدەیە لە سەرمان دەلەرزم. لاقەکانم بە ستویانە .....

ـ ئێستا ... هەر ئێستا

ناتاشا چایەکەی خواردەوە و هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشا و کەزیی هاویشتنەوە سەرشانی و کتێبێکی گەورەی پڕ لە وێنەی بەرگ زەردی لێك کردەوە . دایك چای تێدەکرد و هەوڵی دەدا پیاڵەکان لێك نەدا. هەرچەند مێشکی ئەوەندەی کارنەدەکرد بەڵام بەوردی گوێی بۆ دەنگە خۆشەکەی ناتاشا ڕاگرتبوو کە کتێبی دەخوێندەوە. دەنگی خۆشی ناتاشا لە گەڵ گیزەی سەماوەر تێکەڵ دەبوو. دیمەنی چیرۆکی ئەو ئینسانە وەحشیانەی دەهێنا بەرچاو کە لە ئەشکەوتەکاندا دەژیان و بە بەرد حەیوانیان دەکوشت. هەر وەك چیرۆك دەچوو. دایك چەند جار تەماشای کوڕەکەی کرد. دەیویست پرسیاری لێ بکا کە کام بەشی ئەم چیرۆکە و ئەم مێژووە قەدەغەیە. بەڵام زوو سەرنجی لە سەر چیرۆکەکە لاچوو. لە بنەوە بێ ئەوەی کوڕەکەی و ئەوانی تر بزانن سەیری میوانەکانی دەکرد.

پاڤێلْ لە تەنیشت ناتاشاوە دانیشتبوو، لە هەموان چاکتر بوو. کیژەکە سەری بەسەر کتێب دا خوار کردبووەوە و جارویار کە پرچە نەرم و لولەکانی دەکەوتنە سەر نێو چاوانی بە دەستی لای دەدان. هێندێ جار سەری دەبزاوت و بە نگایەکی دلسۆزانەوە دەنگی نرم دەکرد و شتێکی بە دانیشتووان دەگوت .پرچن سینگە پانەکەی وەسوچی مێزەکە دابوو، سمێڵەکانی بادەدا و چاوی لە خوارێ دەبرِی تا سمێڵە بادراوەکانی ببینێ. "ڤێسوڤشیکۆڤ "ڤیت لە سەر کورسی دانیشتبوو. دەستی هاویشتبووە سەر ئەژنۆکانی. سەروچاوی گڕۆیی کە بێ برۆ بوو بە سمێڵێکی باریك رازابووەوە .بێ ئەوەی چاوە بچووکەکانی بگێرِێ لە سەماوەرەکەدا تەماشای چرچیی روەمەتی دەکرد. هەر دەتگوت پشوی نایە" فێدیا "بچکۆلە گوێی بۆ خوێندنەوە راگرتبوو، لێوەکانی دەبزاوت و وشەکانی کتێبی دووپاتە دەکردەوە. هاورێ پرچ لولەکەی سەری داخستبوو ئانیشکی هاویشتبووە سەر ئەژنوکانی و دەم و چاوی گرتبووە نێو دەستەکانی و بزەی دەهات .

یەکێك لەو لاوانەی لەگەلْ   پاڤێلْ هاتبوون شوکی سەری سوور بوو قەلافەتێکی باریکی هەبوو لە چاوەشینەکانیدا نیشانەی شادی و خۆشی دەبینرا دەیویست قسە بکا و لە پەلە پەل خۆی دەبزاوت ئەوەی دیکەیان بە قژی کورت و بۆرەوەتەماشای دەورووبەری ژوورەکەی دەکرد و دەستی بە سەری دا دەهێنا .

ئەو شەوە هەوای ژوورەکە زۆر گەرم و خۆش بوو. جریوەی دەنگی ناتاشا و گیژەی سەماوەر شەونشینییە پڕ هەللا و بگرەکانی سەردەمی لاوێتی و قسە و لاتاوی رەق و بێ شەرمانەی کورِانی وەبیر دایك دەخستەوە کە بۆنی ڤۆدکا یان لێدەهات و گاڵتەیان پێ دەکرد .لەوبیرەوەرییە تاڵانە دڵی دەگوشرا و بەزەیی بە خۆیدا دەهات و تێك دەچوو .

ئەوەی وەبیری دەهاتەوە کە لە شەونشینییەکدا مێردە رەحمەتییەکەی لە دالانێکی تاریك دا لە ئامێزی گرتبوو. توند بە دیوارییەوە نابوو، بە توندی پێی گوتبوو : شوم پێ دەکەی یان نا؟

پێلا گێیا لای وابوو سووکایەتی پێکردووە. پێی ناخۆش بوو بەو قامەکە ئەستورانە مەمکی گوشیبو میخائیل لەو کاتەدا چلمی هەلدەلوشی و هەناسەی گەرمی بە روەمەتی وەردەکرد . پێلاگێیا ویستبووی خۆی لە ئامێز دەرباوێ و لە بەر چنگانی رابەرِێ. ڤیژاندبووی .

ـ بۆ کوێ دەچی ؟ وەڵامم دەوە!

پێلاگێیا لە توورەیی و لە شەرمان قسەی پێ نەکرابوو، هەناسە برکەی وێ کەوتبوو .

یەکێك لە پڕ دەرگای کردبووەوە. بە پەلە کیژەکەی بەردابوو و گوتبووی: یەك شەمۆ دەنێرمە خوازبێنی. قسەکەی خۆی بردە سەرو ئاردی . دایك چاوی لە سەر یەك دانان و لە ئاخەوە هەناسەیەکی هەلکێشا .

"ڤێسۆڤشیکۆڤ" لە پڕ بە دەنگێکی نارازی و تووڕە گوتی: پێویستم بەوە نییە بزانم خەلك چۆن ژیاون. دەمەوێ بزانم دەبێ چۆن بژین. کورە قژزەردەکە وەدەنگ هات: ڕاست دەکا .

"فێدیا" گوتی : وانییە. من قایل نیم. ئەگەر بمانەوێ بچینە پێش دەبێ هەموو شت بزانین.

لاوە قژبادراوەکە گوتی: ڕاستە .

باسێکی گەرم پەیدابوو. دایك نەیدەزانی ئەو هەرا هەرایە لە سەر چییە. هەموو سوور هەلگرابوون بەلام هیچیان نەگۆڕابوون، ئەو قسە ڕەق و ناشیرینانەی پێلاگێیا بیستبوونی لێرە نەدەبیستران. لای وا بوو شەرم لە کچەکە دەکەن .

ڕوالەت و ڕوکاری جیددی ناتاشا دلخۆشی دەکرد. سەیری ئەوانی دیکەی دەکرد و ڕاست ئەو جورتەی بە منداڵی خۆی دادەنا. لە پڕ ناتاشا گوتی : هاورێیان ڕاوەستن .

هەموو بێ دەنگ بوون و چاویان بڕییە کچەکە. بەجۆرە دەستی پێکرد: ئەوانەی دەڵێن پێویستە هەموو شت بزانین ڕاست دەکەن. ئێمە دەبێ بە چرای عەقڵ و زانست ڕێگای خۆمان ڕوون بکەینەوە تا ئەو کەسانەی لە تاریکی جەهل و نەزانین دا دەژین بمانبینن. دەبێ بە ڕاستی وەلامی هەموو شت بدەینەوە. پێویستە هەموو ڕاستی و ناڕاستی لێك بکەینەوە ،پرچن لە هەوای قسەکانی ناتاشا سەری دەبزاوت. ڤێسۆڤشیکۆڤ و ئەو دو کرێکارەی لە گەل پاڤێل لە کارخانەوە هاتبوون، دەستەیەکی سێ کەسییان لێ دروست بووبوو.

دیار نەبوو لەبەر چی دایك ئەو سێ کەسەی خۆش نەدەویست .

کاتێك قسەکانی ناتاشا تەواو بوو، پاڤێل هەستا سەرپێ و بەکاوە خۆ گوتی :

ـ ئایا تەنیا ئەوەمان دەوێ کە سکمان تێر بێ ؟ بە تیژی چاوی لە دەستەی سێ کەسی کرد و پاشان خۆی وەلامی خۆی دایەوە: نا دەمانەوێ بەو کەسانەی دەمانچە و سینەوە و چاو و گوێمان دەبەستن نیشان بدەین کە هەمووشت دەزانین گێل و نەفام نین، تەنیا مەبەستمان خواردن نییە، بەلکو دەمانەوێ بە جۆرێك بژین شایانی مرۆڤ بێ .دەمانەوێ بە دوژمنەکان نیشان بدەین کە ئەم وەزعە دژوار و ناڵەبارەی ئەوان بە سەرماندا سەپاندووین، ناتوانێ کۆسپ و بەرهەڵست بۆ ئەوەی لە باری هۆش و تێگەیشتنەوە بگەینە ئەوان و تەنانەت دەبێ وەپێش ئەوانیش بکەوینەوە .

دایك گوێی لەو قسانە دەبوو، شانازی بەوە دەکرد کە کوڕەکەی ئاوا باش و ڕەوان قسە دەکا .

ئەندرێی گوتی: خەلکی تێرو پڕ زۆرە بەلام ڕاست و بەشەرەف کەمە . ئێمە دەبێ بەسەر زەلکاوی بۆگەنی ژیانی خۆماندا پردێك دروست بکەین تا بمانگەیەنێتە دوارۆژێکی باش و ڕاست و ئینسانی . ئەمە ئەرکی ئێمەیە هاورێیان !

ڤێسۆڤشیكۆڤ بە دەنگێكی گڕاو هەڵیدایە: لە جەنگەی شەڕو پێهەڵپڕژاندا وەختی برین پێچانی دەست نییە .

ئیتر نیوە شەو تێپەڕ بووبوو. ڤێسۆڤشیكۆڤ و كوڕە مووسوورەكە لە پێش هەمواندا دەركەوتن. دایك دیسان ئەمەشی بە كەیف نەبوو وەختی خواحافیزی بیری لەوە دەكردەوە: بزانە چەند بە پەلەن .

ناتاشا پرسی: تۆ من بەرێ دەكەی ؟ پرچن لە وەڵامیدا گوتی: ئەدی چۆن!

كاتێك ناتاشا لە چێشتخانە پاڵتۆی لە بەر دەكرد دایك گوتی : گۆرەوییەكانت زۆر تەنكن بۆ ئێستا نابن. با جوتە گۆرەوەیەكی خوریت بۆ بچنم. كیژە كە بە پێكەنینەوە سوپاسی كرد :

پێلاگێیا نیلۆڤنا سوپاس. گۆرەوەی خوری پێم دێنێتە خوران .

گۆرەوی ئەوتۆت بۆ دەچنم پێت نەیەنێتە خوران!

ناتاشا برژانگەكانی لێك داو چاوی لە دایك كرد. ئەو چاو لێكردنە دایكی بە خۆدا دەشكاندەوە. لە سەر خۆگوتی: ببورە. بەراستی بە دڵسۆزی ئەم قسەیەم كرد .

ناتاشا دەستەكانی دایكی بە گەرمی گوشی و بە نەرمی گوتی: تۆ چەند میهرەبانی. ئەندرێی چاوێكی لێكرد و گوتی : دایە گیان شەوێكی شاد. خوار بووەوە و بە دووای ناتاشا دا وەردەكەوت . دایك چاوێكی لە كوڕەكەی كرد كە لە بەر دەرگا راوەستا بوو پێدەكەنی. بە شەرمەوە لێی پرسی: بە چی پێدەكەنی؟

ـ بە هیچ. لە خۆشییان

دایك لە سەر خۆ و بە خەمبارییەوە گوتی :من پیرو بێ عەقڵم، بەڵام منیش باش تێدەگەم.

پاڤێل گوتی: ئێ زۆر باشە ئێستا بچۆ بخەوە ....

ئێستا دەچم رادەكشێم .

دایك بە پەرێشانی بە دەوری مێزەكەدا دەگەڕا، قاپەكانی كۆ دەكردەوە. شاد بوو تەنانەت لە خۆشی یان نارەقەی كردبوو . زۆر لەوە دڵخۆش بوو كە هەمووشت بە هێدی و هێمنی و بە خۆشی تەواو بوو. بە پاڤێلی گوت :

باشت بیر كردووەتەوە. ئەوانە پیاوی چاكن. ئەندرێی زۆر میهرەبانە. كچەكەش هەر وایە ....شای چەند بە هۆشە! ئەوەكێیە ؟

پاڤێل كە بە نێو ماڵەكەدا دەهات و دەچوو بە كورتی وەڵامی داوە : مامۆستایە .

ـ لە مۆسكۆ ؟ پاڤێل لە پەنا دایكی راوەستا و لە سەرخۆ گوتی : باوكی زۆر دەولەمەندە بازرگانی ئاسنەواڵەیە . چەند خانووی هەیە. لەبەر ئەوەی ناتاشا ئەم رێگایەی گرتووە دەری كردووە. ناتاشا لە خۆشی

دا ژیاوە. کەس و کاری خۆشیان ویستووە. هەر چی ویستووە بۆیان کردووە .... بەڵام ئێستا دەبێ حەوت کیلۆمەتر بە تەنیایی و بە پێیان ڕێگا بېڕێ .

ئەم قسانە دایکیان نارەحەت کرد. لە نێو ژوورەکە راوەستا و بێ ئەوەی هیچ بڵێ چاوی لە کورەکەی بڕی. لەبەر سەر سوورمان بڕۆیەکانی هەڵکشابوون. پاشان لە سەرخۆ پرسی : دەچێتەوە شار ؟

ـ بەلێ.

سەیرە....ناترسێ ؟

پاڤێل بە پێکەنینەوە وەڵامی داوە: نا .... ناترسێ .

ـ بۆ چی بەم شەوە رۆیشت . دەکرا شەوێ لێرە بێ و لە کن من بخەوێ .

ـ نەدەکرا. بەیانی خەڵك لێرە دەیبینن. نە ئێمە و نە ئەو پێویستمان بەوە نییە .

دایك بە بیر کردنەوە چاوێکی لە پەنجەرە کرد و بە کاوەخۆ قسەکانی درێژە پێدا : پاڤێل گیان. نازانم ئەم ترسە چییە. ئەم قسانە بۆ قەدەخەن؟ خۆ ئەم شتانە زیانیان نییە. وا نییە؟

دایك تەواو بڕوای نەدەکرد ،دەیویست وەڵامی" نا" لە کوڕەکەی ببیسێ. پاڤێل بە هێمنی ئاوڕێکی دایەوە و بە دەنگێکی مەند گوتی :

ـ ئێمە هیچ کارێکی خراپمان نەکردووە و نایکەین. سەرەڕای ئەوەش زیندان چاوەڕوانمانە. تۆ دەبێ ئەمە بزانی.

پێلاگێیا دەستەکانی لەرزین و بە دەنگێکی گیراو گوتی : تۆ بڵێی ؟ خوا بکا وا نەبێ .

پاڤێل بە لاواندنەوە گوتی: نا، من ناتوانم تۆ فریو بدەم. نارەحەت مەبە بزەیەکی هاتێ و گوتی : بچۆ بخەوە ... ماندووی .... شەوێکی شاد.

کاتێك دایك بە تەنیا مایەوە، چووە بەر پەنجەرە و تەماشای کۆڵانی کرد. بای دەهات و بەفری سەربانەکانی لە خەو رادەپەراند و رایدەماڵی. لە دیوارەکانی دەدا و دیار نەبوو بە سرتە چییان پێ دەڵێ. وەعەرزی دەکەوت و بەفری وشکی وەك هەوری سپی بە کۆڵاندا رادەدا. لە تاریکایی شەودا لە دوورەوە ئاگری ئاوشار دەبینرا .

- عیسای مەسیح ! بەزەییت پێماندا بێ . لە ترسان لە سەر خۆ دەپارایەوە .

فرمێسکی لە چاوان دەگەڕا و چاوەڕوانی مسیبەتێك بوو کە کوڕەکەی ئاوا بە هێمنی و دڵنیایی قسەی لێکرد بوو، وەك شەمشەمە کوێرەیەك لە دڵی دا دەجوڵا .

دەشت و چۆڵێکی پڕ لە بەفری هاتە بەرچاو، بایەکی سەر لێ شێواو لەو چۆڵەدا نرکەی دەهات. لەو دەشتەدا تارمایی کیژێکی بچووك بە تەنیا بە لاکە لاك دەرۆیشت. با دەلاقانی وەردەهات و داوێنی هەڵدەدایەوە. کلسرە

بەفر وەك قامچی وەسەر و چاوی دەکەوتن. لە بەفردا دەکەوت و هەڵدەستایەوە و بە زەحمەت ڕێگای دەبڕی. هەوایەکی سارد و ڕێگایەکی تاریك و بەسام بوو. کیژەکە وەك چڵە گیایەك کە ڕەشەبای پایز هەڵیکەنێ و بیبەرە و بەوێیدا دەدا دەکەوت و هەڵدەستایەوە‌لە لای ڕاستەی لە پاتلاغێکدا دیواری تاریکی لێڕەوارێك دەبینرا. خەڵفە شینەکانی سنۆبەر دەلەرزین و لە دوور تروسکەی ئاگر دەدرەوشا.

- خوایە ڕەحمێك .لە ترسان دەلەرزی و هێدی هێدی دەپاڕایەوە .

(٧)

ڕۆژەکان یەك بە دووای یەکدا تێدەپەڕین و وەك مورووی چۆرت بە شێوەی مانگ و حەوتو کۆ دەبوونەوە. هەموو ڕۆژەکانی یەك شەمۆ هاوڕێکان دەهاتنە کن پاڤێل و کۆ بوونەوەکان وەك پلەی پەیژەیەکی درێژ دەچوون کە بە کاوەخۆ پێیدا وەسەر دەکەوتن . خەڵکی تازەش پەیدا دەبوون. ماڵە بچووکەکەی" ڤلاسۆڤ" بەر تەنگ دەبوو: ناتاشا بە ماندوویی و سەرما بردوویی بەڵام هەمیشە بە ڕێك و پێکی و شادی دەهات. دایك گۆرەویی بۆ چنیبوو، بەڵام دەیویست خۆی بیکاتە لاقە بچووکەکانی. ناتاشا لە هەوەڵەوە پێکەنی و پاشان بێ دەنگ بوو. تۆزێکی بیری کردەوە و گوتی :

دایانێکم هەبوو ، لە ڕادە بەدەر باش بوو ، چەندزەحمەتکێش و ژیانی بە کوێرەوەریی بوو ، چەندەڵێکی باشی هەبوو ، ئەویش وەك تۆ.

دەستی ڕاداشت ، وەك دەست بۆ شوێنێکی دوور ڕابدێرێ، پێلاگێیا گوتی: وەك خۆت. دەستت لە دایك و باب و هەموو شت هەڵگرتووە. نەیتوانی هەموو نیازەکەی دەربڕێ. هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە چاو لێکردنی ناتاشا بێ دەنگ بوو. بێ ئەوەی بزانێ بۆ چی سوپاسی دەکرد. لە پێش کچەکە لە عەرزی دانیشت. ناتاشا زەردەخەنەیەکی لە سەر لێوان بوو، سەری بەردابۆوە .

ناتاشا دووپاتەی کردەوە: دەبێتم لە دایك و بابم هەڵگرت ؟ ئەوە دژوار نەبوو .باوکم زۆر ئەزان و تووڕە و تۆسنە . براکەشم هەروایە. هەمیشە دەخواتەوە. خوشکە گەورەکەم زۆر چارەڕەشە. شوی بە کابرایەکی زۆر دەوڵەمەند کردووە ، زۆر پیس و ڕەزا گرانە و لە خوشکیشم بە تەمەنترە. بەڵام پەرۆشی دایکممە. وەك تۆ ساویلکە و بچووکە ، ڕاست بە قەد مشکێك. هەمیشە ڕادەکا و لە هەموو کەس دەترسی هێندێ جار زۆر حەز دەکەم بیبینم .

دایك بە خەمناکییەوە سەری جوڵاند و گوتی :

ـ رۆڵە گیان: چەند بەستەزمانە .

ـ نا. نا. هێندێ" جار هەست بە خۆشی و بەختەوەری دەکەم .!

رەنگی بزرکابوو. چاوەکاڵەکانی دەتروسکان و لە کاتێکدا دەستی هاویشتبووە سەر شانی پێلاگێییا، بە دەنگێکی بەسۆزەوە کە لە ناخی دڵیەوە دەهات گوتی :

ـ خۆزیا زانیبات .... خۆزیا تێگەیشتبای کە ئێمە کارێکی چەند گرنگ و گەورە دەکەین .

هەستی نێرەی - پێ بردن کەوتە سەر دڵی دایك و هەستا و بە خەمناکییەوە گوتی: ئیتر من بۆ ئەو کارە پیرم. نەخوێندەوارم .

پاڤێل هەمیشە و لە هەموو شوێنێك پتر قسەی دەکرد و باسی دەکرد و رۆژ بە رۆژ کزتر دەبوو. دایك وای دەهاتە بەرچاو کە لە گەڵ ناتاشا قسە دەکا یا چاوی پێدەکەوێ ، نیگای نەرمتر و دەنگی باریکتر و سادەتر دەبێ .

"خوابکا" دایك بیری کردەوە و بزەیەکی هاتێ . کاتێك لە کۆبوونەوەکان دا باس و دەمەتەقە توند و تیژ دەبوو، ئەندریی هەڵدەستا و لە کاتێکدا لەشی وەك زمانەی زەنگوڵە لە سەر لاقەکانی ئەملاو ئەولای دەکرد بە دەنگێکی رەوان و قسەی سادە و پاراو کۆبووتەوەی هێدی دەکردەوە.

فێسوڤشیکۆڤ هەمیشە ئەو و سامۆیلۆڤ — لاوە سوورکارەکە - باس و دەمەتەقەیان دادەمەزراند." ئیڤان بوکین" لاوە سەر خرو برۆ سپییەکە کە دەتگوت تاو بردوویە، لایەنگری ئەوان بوو. یاکۆڤ سۆمۆڤ خاوێن و رێك و پێك ،هێدی و لە سەرەخۆ بوو قسەی کەم دەکرد. لە گەڵ فێدیا مازین لایەنگری پاڤێل و پرچنی بوو .

لە جیاتی ناتاشا، هێندێ جار نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ بە چاویلکەیەك و ریشێکی شاش و زەردەوە لە شارڕا دەهات. ئەو خەڵکی ناوچەیەکی دوور بوو. لە بارەی ژیانی خێزانی و لە بارەی منداڵان و بازرگانی و شارەوانی و نرخی گۆشت و نان و ئەوەی پەیوەندی بە ژیانی رۆژانەوە هەیە، بە زمانێکی شیرین و پاراو و ساکار قسەی دەکرد . لە قسەکانی دا کەم و کوڕی و هەڵە و کارە نەجەڤانەکانی شەوانی دەردەخست و ئەو شتانەی رون دەکردەوە کە بۆ حاڵی خەڵك زیانیان هەبوو .

دایك پێی وابوو کە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ لە وڵاتێکی دیکە و لە دوورەوە هاتووە کە لەوێ ژیانی خەڵك خۆشتر و رێك وپێك ترە و لێرە لە هەموو شت بێزارە .ئەو ناتوانێ" بەم ژیانە رابێ. بە ناچاری ئەم ژیانەی قبوڵ کردووە . لەوانەیە دڵخۆشی نەکا ،هەوڵی دەدا لە گەڵ هەموو هەل و مەرجێك رێك بکەوێ . رەنگی زەرد بوو. دەورووبەری چاوی گنجیان تێکەوتبوو. دەنگی نەرم دەستەکانی هەمیشە گەرم بوون کاتێك سڵاوی لە دایك دەکرد دەستی دایکی بە پەنجە گەورەکانی توند دەگوشی و دایك پێی دەحەسایەوە و گیانی ئاسودە دەبوو. لە شارەوە خەڵکی

دیکەش دەهاتن لە نێو ئەواندا کچێکی بالآبەرزی چاو گەورەو روومەت لاواز دەهات ناوی" ساشێنکا" بوو . ئاکار و کردەوەی وەك پیاوان دەچوو. برۆ رەشەکانی تێك دەنا و لە قسە کردندا لوتە جوانەکەی دەبزووت .

رۆژێك بۆ یەکەمجار ساشێنکا بە دەنگێکی بەرز گوتی :

"ئێمە سۆسیالیستەکان "

کاتێك دایك گوێی لەم وشەیە بوو، بە ماتی و بە ترسەوە چاوی لە کیژەکە بڕی. پێلاگێیا بیستبووی کە سۆسیالیستەکان قەیسەریان کوشتووە. ئەو کارە لە سەردەمی لاوێتی ئەودا روی دابوو. ئەوەدەم دەیانگوت دەرەبەگەکان بۆیە لە قەیسەر توورەن چوونکە وەرزێرەکانی ئازاد کردووە. سوێندیان خواردووە تا قەیسەر نەکوژن سەری خۆیان ناتاشن. ئێستا ئەو نەیدەزانی بۆچی کورەکەی و هاورێکانی بوونە سۆسیالیست .

کاتێك میوانەکان هەموو رۆیشتن لە پاڤێلی پرسی :

پاڤێلۆکە، راستە تۆ سۆسیالیستی ؟

پاڤێل وەك هەموو جاریّ لە بەردەمی دا راوەستا و راستەوراست گوتی :

بەلیّ راستە، بۆ چیبووە؟

دایك لە ناخی دڵیەوە هەناسەیەکی هەلکێشا و چاوەکانی لە سەر یەك دانان و گوتی :

رۆلّە گیان ئەوە کارێکی باشە ؟ ئەوان دژی قەیسەرن و یەکێکیان لە قەیسەرەکان کوشتووە . پاڤێل چووە ژوورەکەی دایکی و دەستی بە روومەتی دا هێنا و بە پێکەنینەوە گوتی :

ئێمە پێویستمان بەم کارە نییە .تاوێك بە درێژی و بە نەرم و هێندی قسەی لە گەلّ کرد.

پێلاگێیا چاوی لە کورەکەی بری و بەزێکی کردەوە و گوتی :

قەیسەر هیچ کارێکی خراپ ناکا. قەیسەر دەسەلاتی نییە. پاشان ئەم وشە بەترسە هەرهات و دووپاتە کراوە ، تاوەك وشە و زاراوی تر کە لە پێش دانێیان نەدەگەیشت گوێی پیّ راهات .

دایك ساشێنکای خۆش نەدەویست .کە ئەو دەهات خەمناك دەبوو. ئەوێکیان بە نارەحەتی بە پرچنی گوت: ساشێنکا زۆر توندی دەگریّ. هەر ئەمردەکا. تۆ ئەمە بکەو ئەوی تر ئەوە بکا .

پرچن قاقا پێکەنی :

ـ ئەشراف زادەیە .

پاڤێل بە ساردی وەدەنگ هات :

ـ ساشێنکا ئینسانێکی باشە .

ئەمە راستە (ئەندرێی بۆی سەلماند). بەلاَم تەنیا ئەوەندەیە تازانێ ئەرکی ئەو چییە و ئێمە چیمان دەوێ و چ دەتوانین .

دایك سەرنجی دابوو کە ساشێنکا لەگەڵ پاڤێلیش توند و تیژە و ئەمری بەسەردا دەکا. جاری وایە بەسەریشی دا دەگوڕێنێ .

پاڤێل بزەی دەهاتێ وبێ دەنگ دەبوو. هەر بەو چاوە نەرمەش چاوی لەو دەکرد کە چاوی لە رومەتی ناتاشاش دەکرد.دایك ئەوەشی پێخۆش نەبوو .

حەوتووی دووجار لێك کۆدەبوونەوە . کاتێك دایك دەیدیت کەوا لاوەکان چەند بە سەرنجەوە گوێ بۆ وتاری کورەکەی رادەگرن و قسەکانی ئەندرێی و ناتاشا و ساشێنکا و نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ دەبیستن ترس و نیگەرانی بەسەر دەچوو . زۆر جار دایك لەو خۆشییەی بەسەر لاوەکاندا دەهات واقی وردەما. بەتایبەتی پاش خوێندنەوەی دەنگ و باسی چینی کرێکار لە ولاَتانی دیکە. شادییەکی سەیر و منداڵانە بەسەریان دا دەهات و هەموو پێدەکەنین و لە شانی یەکتریان دەدا .

یەکیان سەرخۆش دەبوو. لە دنیای سەرخۆشی دا دەیگوت :

ـ هەر خۆش بن هاورێ ئەڵمانیەکانمان .

ـ بژین کرێکارانی ئیتالیایی .

کاتێك ئەو سلاوەیان بۆ دۆستە نەدیوە و نەناسیوەکانیان دەنارد کە زمانیشیان نەدەزانین ،دڵنیا بوون کە ئەوان دەبینین و لە شادی ئەواندا شەریکن .

پرچن بە چاوێکی زەق و هەستێکی پڕ لە خۆشەویستی دەیگوت:

باشترە نامەیان بۆ بنووسین تابزانن لە روسیا هاڕێیان هەن بیر و باوەریان وەك وانە ،مەرامیان مەرامی وانە، لە سەرکەوتنی ئەواندا شادن ،هەموویان بە حەزەوە بە رومەتی گەش و پێکەنینەوە ماوەیەکی زۆر باسی کرێکارانی فەرانسە و ئینگلیز و سوێدیان دەکرد، وەك باسی هاورێی خۆیان بکەن. باسی ئەو کەسانەیان دەکردکە ڕێز لە ژیانیان دەگرن و هەست بە خەم و پەژارەیان دەکەن .

لەم ژوورە تەنگ و بچووکەدا هەستی نزیکی و برایەتی لەگەڵ کرێکارانی جیهان پەیدا دەبوو. ئەو هەستە وەك گیانێك هەموویانی دادەگرت و کاری لە دایکیش دەکرد. هەر چەند ئەو تێنەدەگەیشت بەلاَم بەو هێزە شادی هێنەر و پڕ لە هیوایە قەدی راست دەکردەوە .

رۆژێك بە پرچنی گوت : ئێوە چین ? ئەڵمانی و روس و تورکیش هەموو هاورێن و لە شادی و خەمی یەکتردا شەریکن .

ئەندرێ وەڵامی دایەوە: بۆ هەمووان، دایە گیان بۆ هەمووان! بۆ ئێمە نەتەوە و خزم و قەوم لە گۆڕێدا نییە. بۆ ئێمە تەنیا دۆست و دوژمن هەیە . هەموو کرێکارێك هاوڕێی ئێمەیە .هەموو سەرمایەدار و حکومەتێك دوژمنی ئێمەیە. کاتێك بە چاوێکی ئاوالەوە تەماشای ئەم دنیایە بکەی، کاتێك ببینی ژمارەی ئێمە کرێکاران چەندە زۆرە و چ هێزێکمان هەیە، چە شادییەکت دەکەوێتە دڵی و چە جێژنێکی گەورەت لە دڵیدا ساز دەبێ .

هەروەها دایە، فەرانسەیی و ئەڵمانیایش کاتێك تەماشای ژیان دەکەن ئەوانیش هەست پێدەکەن. ئیتالیاییش پێی شاد دەبن .ئێمە هەموو رۆڵەی دایکێکین. رۆڵەی پەرییەکی لە شکان نەهاتوو، کە ناوەسان ناوە "رایەتی کرێکارانی هەموو نەتەوەکانی سەرزەوی" ئەو دایکە گەرمان دەکاتەوە. ئەو خۆری ئاسمانی دادپەروەرییە. ئەو ئاسمانەش لە دڵی کرێکار دایە .کەسێك وا نەبێ چۆن دەتوانێ بە خۆی بڵێ سۆسیالیست. برایەتی ئێمە بە گیانە و لە ئێستاوە بۆ هەمیشەیە .

ئەمە منداڵانەیە، بەڵام بڕوایەکی پتەوە و لە دڵی هەمووان دا جێگیر بووە و پەرەی سەندووە و هێزی بە ئەوژمی خۆی داکوتاوە .کاتێك دایك ئەوەی دەدیت هەستی دەکرد کە شتێکی تازە و مەزن و پرشنگدار لە دایك بووە کە وەك رۆژی ئاسمان دنیای رون کردووەتەوە .

زۆر جار بە دەنگی خۆش گۆرانی و مەقامی خۆماڵی و بە ناوبانگیان دەگوت .هێندێ جار گۆرانی خەمبار و تازەیان دەگوت کە لە نێو خەڵك دانە کەو تبوو. لە کاتی ئەو گۆرانییانەدا رادەمان و وەك سروودی ئایینی بخوێنینەوە رەنگیان دەپەڕی .

یەکێك لەو گۆرانییە تازانە دایکی بە تایبەتی نارەحەت دەکرد .لەو گۆرانییەدا خەم و پەژارەی گیانێکی داماو و سەرلێشێواو هەبوو کە کەوتبووە بەر پەلاماری هەژاری و نەداری ولە ترسان خەرفابوو. دەرد و داخی گیان لەبەرێکی دووپاتە دەکردەوە کە چاکە و خراپەی لێ تێکچوو بوو. لەو گۆرانییەدا هیچ لە دنیای کۆن، دنیای کۆیلەکان نەدەبیسرا .دایك قسەی دژوارو گۆرانی خەمبارانەی پێخۆش نەبوو، بەڵام لەو گۆرانییەدا هێزێکی بێ پایان هەبوو کە دەتگوت دەنگ و وشەکان دادە پۆشێ و هەستی پێش روودانی کارەساتێك کە بۆ بیری ئینسا ن زۆر گەورەیە، لە دڵدا زیندوو دەکاتەوە، دایك ئەم شتەی لە دیمەنی لاوەکاندا بەدی دەکرد و هەمیشە بە سەرنج و بە نیگەرانییەوە گوێی بۆ ئەو گۆرانییانە رادەگرت .

خەڵکی دیکەش بە هێدی ئەو گۆرانییانەیان دەگوت. بەڵام بە توندی دەنگی دەدایەوە. خەڵك گوێیان بۆ هەڵدەخست وەك هەوای سەرەتای بەهار و تەرزەی هەوەڵی پاییز .

ڤێسۆڤشیکۆڤ بە خەمناکی گوتی : ئەمجارە دەبێ ئەم گۆرانییە لە شەقامان بڵێین .

کاتێك باوکی سەر لە نوێ لە سەر دزی گیرا و کەوتە بەندیخانە، گوتی هاورێیان ئێستا دەتوانین لە ماڵی ئێمە کۆببینەوە .

زۆر شەوان پاش ئەوەی لە کار دەبوونەوە هاورێیەکی پاڤێلّ دەهاتە لای و پێکەوە کتێبیان دەخوێندەوە و هێندێك شتیان لەبەر دەنووسییەوە .خەمبار بوون و دەرەتانی خۆ شوشتنیان نەبوو . وەختی خواردنیش کتێبەکانیان هەر بە دەستەوە بوو. دایك کەمتر لە قسەکانیان دەگەیشت.

زۆر جار پاڤێلّ دەیگوت: ئێمە رۆژنامەیەکمان پێویستە .

ژیان گەرمتر و بە پەلەتر تێدەپەری. خەڵك وەك مێش هەنگوین لەم گوڵەوە بۆ ئەو گوڵ"

دەفرین و لێك کۆ دەبوونەوە و لە خوێندنەوەی کتێبێکەوە بۆ یەکی تر دەچوون .

جارێك ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی : قسە و باسی ئێمە کەوتووتە سەر زارو زمانان و لە وانەیە بەم زووانە بمانگرن. ئەندرێی گوتی: هەوێردە بۆیە دروست کراوەکە بە داوەوە بێت .

دایك رۆژ بە رۆژ پرچنی پتر خۆش دەویست. کاتێك پرچن پێی دەگوت:"دایە گیان" ئەم وشەیە وەك دەستی نەرمی منداڵێك بە سەروچاوی دایك دا دەهات .

رۆژەکانی یەك شەممۆ کە پاڤێلّ کاری دەبوو ئەو داری بۆ دەشکاندن. رۆژێك تەشتۆی هەڵگرت و پلەیەکی گەندەڵی پەیژەی گۆری. جارێکیش نێردیوانێکی شکاوی چاك کردەوە. لە کاتی کار کردندا بەسۆز گۆرانی دەگوت .

رۆژێك دایك بە پاڤێلی گوت: با ئەندرێی هەر لە ماڵی خۆمان بێ و خەرجی خۆی بکێشی، بۆ ئێوەش وا باشترە تا زیاتر بچنە کن یەك .

پاڤێلّ شانەکانی هەڵتەکاند و گوتی: بۆچی ئەو زەحمەتە بخەینە سەر شانی تۆ ؟

ـ ئەم قسانە چین ؟ من لە تەواوی ژیانم دا زەحمەتم کێشاوە. بۆ پیاوێکی باش هەرچی زەحمەت بکێشی، زەحمەت نییە .

ـ چۆنت پێخۆشە با وابێ . ئەگەر ئەو بییەوێ من پێم خۆشە. پرچن لە گەڵ ئەوان بوو بە یەك ماڵ .

(٨)

ئەم خانووە بچووکەی سەرپەری کۆڵان سەرنجی خەڵکی رادەکێشا. بە دەیان نیگای دڵ پیس و دڕدۆنگی وە دیوارەکانی دەکەوت. دەمگۆی گشتی لە سەر ئەم خانووە دەهات و دەچوو. خەڵك زۆر بە تەنگەوە بوون کە نهێنی نێو ئەم خانووە بدۆزنەوە. بە شەو هێندێ کەس لە شووشەی پەنجەرەوە تەماشایان دەکرد .هێندێ جار یەکێك لە شووشەی دەدا و پاشان رای دەکرد.

رۆژێکیان "بێکۆتسۆڤ" ی نارەق فرۆش کە پیرە مێردێکی خاوێن بوو و هەمیشە دەسرەیەکی ئاوریشمی رەشی لە ملە چرچەکەی دەهاڵاند و چاویلکەکە لە سەر لوتی درێژ و باریکی رادەوەستا، لە کۆڵانێ" رێگای بە دایکی پاڤێلْ گرت. یەك جێ بێ ئەوەی رێگای بدا وەڵامی بداتەوە ، بە کۆلێک قسەی وشك و رەق پێلاگێیای لە دوواخست .

پیلاگێیا نیلۆڤنا چۆنی ؟ کورەکەت چۆنە؟ هێشتا بە تەمانی ژنی بۆ بێنی ؟ وەختی هاتووە ژن بێنێ. ئەگەر دایك و باب زوو ژن بۆ کوڕیان بێنن ئاسودە دەبن، پیاوی بە ژن و ماڵ بە لەش و گیان ساخترە وەك کارگ لە سرکە باوێژن باشتردەمێنی". من لە جیاتی تۆ بام ژنم بۆ دەهێنا. بۆیە دەبێ ئاگات لێ بێ خەڵك دەستی پێکردووە بە کەیفی خۆی بژی. فکری پەرش و بڵاویا ن دێتە نێو مێشکی .توشی کارو کردەوەی ناحەزیش دەبن. لاوەکان ناچنە کلیسا لە شوێنی گشتی خۆ دەدزنەوە و لە کەلێن و قوژبنان بە نهێنی کۆ دەبنەوە. بە گوێی یەکتردادەچرپێنن. رێگا بدە لێت بپرسم ئەم سرت و خورتەیان لە چییە ؟ بۆچی خۆیان دەشارنەوە؟ قسەیەکی پیاو نەتوانێ لە مەیخانە و لە هەموو شوێنێك بە ئاشکرا بیڵێ نرخی چییە ؟ دیارە کارەکانیان رەمزاوییە، بەڵام کلیسای پیرۆز جێگای رەمزە. ئەو شتانەی بە دزی فێر دەکرێن هەموو گومراین. خواحافیز . کلاوەکەی بە فیزێکەوە راوەشاند و رۆیشت .دایکی لە پەرێشانی و خەیاڵدا بە جێ هێشت .

رۆژێکیشیان ماریا کۆرسونۆڤای دراوسێی ماڵی ڤلاسۆڤ کە بێوەژنی ئاسنگەرێك بوو و لەبەر دەرگای کارخانە شتی دەفرۆشت، لە بازاری توشی پێلاگێیا بوو پێی گوت :

- پێلا گێیا وریای کوڕەکەت بە .

- بۆچی ؟ چبوە

هێدی و بە سرتە گوتی : لەم دەروبەرە باسی دەکەن. بە خراپەش .دەڵێن کۆمەڵە دادەمەزرێنێ، وەك کۆمەڵەی "قامچی وەشێن" . (ئەوانە کۆمەڵێکی ئایینی بوون لە سەدەی سێزدەدا لە بەر چاوی خەڵك قامچی یان لە یەکتر دەدا .)

دایك گوتی : ماریا قسەی هیچ و پوچ مەکە .

- ئەوەی کاری هیچ و پوچ دەکا دەبێ سەرکۆنە بکرێ نەك ئەوەی دەیگێڕێتەوە .

دایك ئەم قسانەی بۆ کوڕەکەی گێڕایەوە. پاڤێلْ بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە شانی هەڵتەکاند. ئەندرێی دەستی بە پێکەنین کرد .

دایك گوتی : کچەکانیش لە دەست ئێوە بێزارن. چوونکە ئێوە پاروی چەورن .چاك کاردەکەن، ئارەقخۆر نین، بەڵام خۆ لە کچەکان ناگەیەنن. دەڵێن لە شارەوە کچی بەدناو دێنە لاتان .

پاڤێلٚ نێو چاوانی تێك نا و بە بێزارییەوە گوتی: دیارە وایـە . ئەنـدرێی هەناسـەیەکی هەڵکێشـا و گـوتی: هەرچی لە نێو زەلکاودا بێ بۆگەن دەکا. دایە گیان باشتر بوو بۆ ئەو کچانە رون بکەیەوە کە شوو کردن ئەوەندە ناهێنێ و با بۆ شو ئەوەندە پەلە نەکەن .

دایك گوتی: باشە دەزانن، بەڵام چۆن دەتوانن چاوی لێ بپۆشن .

پاڤێلٚ گوتی: نازانن، دەنا خۆیان بە کارێکی دیکەوە خەریك دەکرد .

دایك بە توورەیی چاوێکی لێکرد و گوتی :

ـ ئەمە ئەرکی ئێوەیە بانگیان بکەن و بۆیان روون بکەنەوە وتێیان بگەیەنن.

پاڤێلٚ بە وشکی وەڵامی دایەوە: ناکرێ .

ئەندرێی پرسی: چۆنە تاقی بکەینەوە ؟

پاڤێلٚ تاوێك مات بوو پاشان وەدەنگ هات :

ـ ژن و پیاو لە هەوەڵەوە جوت جوت پێکەوە دەگەڕێن. پاشان هێندێکیان دەبنە ژن و مێرد.

دایك کەوتە بیر کردنەوە .لە وشکی سۆفییانەی کوڕەکەی ترسا. دەیدیت کە هەموو هەڤاڵەکانی تەنانەت ئەوانەی وەك ئەندرێیش کە لەو گەورەترن بە قسـەی دەکەن، بەڵام وای دەهاتە بەر چاو کە لێی دەترسن و لە ئاکاری سارد وشکی رازی نین . جارێکیان راکشا بوو و لە پشت تیغـەی دیـوارەوە گـوێی لـە قسـەکانی ئەندرێی و پاڤێلٚ بوو کە کتێبیان دەخوێندەوە .

ئەندرێی گوتی : دەزانی من ناتاشام خۆش دەوێ ؟

پاڤێلٚ بە کاوە خۆ وەڵامی دایەوە :دەزانم

ئەندرێی هەستا و لە ژوورەکەدا دەستی کرد بـە هاتوچـۆ بـە پێـی روت بـە ژوورەکـەدا دەگـەڕا و بـە فیکـە گۆرانییەکی بە سۆزی دەگوت .

دیسان وەدەنگ هات :

- دەبێ ئەو پێ بزانی ؟

پاڤێلٚ وەڵامی نەدایەوە:

ئەندرێی کە هاتوچۆی دەکرد گوتی: خۆزگە پێم گوتبایە .

- چت پێ گوتبایە ؟

- پێم گوتبا کەمن ....

- بۆ چی پێت گوتبا ؟ پاڤێلٚ قسـەکەی پێ بڕی .

دایك گوێی لە دەنگی پێکەنین بوو .

ـ دەزانی چی ؟ من لام وایە کاتێك پیاو کچێکی خۆش بوێ ، پێویستە پێی بلێ ،دەنا ئەنجامی نابێ ....

پاڤێل کتێبەکەی وێك ناوپرسی

بە هیوای ئەنجانی چی ؟

هەر دووکیان تاوێك بێ دەنگ بوون .

پاڤێل لە سەر خۆ وەدەنگ هات و گوتی:ئەوەی مرۆڤ دەیەوێ پێویستە بە روونی بیهێنێتە بەر چاوی خـۆی. وای دابنێن کە ئەویش تۆی خۆش دەوێ، کە من پێم وانییە، بـەلاّم هـەر وای دادەنێم .کـە وابـوو دەبنـە ژن و مێرد. کچێکی خوێندەوار شو بە کرێکارێك دەکا .زۆر کارێکی باشـە .... منداڵیشـتان دەبـێ . ئـەو دەم پێویستە بە تەنیا زۆرتر کار بکەی . ژیانی تـۆش وەك ژیـانی ئـەوانیتر دەبـێ. یـانی دەبـێ بـۆ دابـین کردنـی خواردەمەنی و خانووی

خۆت و منداڵەکان هەوڵی پتر بدەی. بەو حاڵە هیچ کامتان بـە کـاری ئـەو ئامـانج و مەرامـە راناگـەن کـە گرتومانەتە پێش و خەباتی بۆ دەکەین .

تاوێك بێ دەنگ بوون. پاشان پاڤێل بە دەنگێکی نەرم گوتی :

- دەست لەو مەسەلە هەلگرە. باسی مەکە و خەیالیشت مەشێوێنە.

بێ دەنگ بوون. بێجگە لە چرتەی سەعاتە دیوارییەکە کە دەبزووت و سانییەکانی لە رۆژگـار کـەم دەکـردەوە هیچی تر نەدەبیسرا .

ئەندرێی گوتی: نیوەی دڵم خۆشی دەوێ، نیوەکەی تری بێزارە ، وای لەبەر ئەو دڵە .

خشەی پەڕە وەرگێڕانی کتێبەکە دەبیسرا . وا دیار بوو پاڤێـل دەسـتی بـە خوێندنـەوە کردووەتـەوە .دایـك راکشا بوو چاوەکانی لە سەر یەك دانابوو. نەیدەوێرا وستە بکا .

سکی بە ئەندرێی دەسوتا. بەڵام پتر بە کوڕەکەی خۆی لەبەر خۆیەوە دەیگوت :

- "خۆشەویستەکەم"

جارێکی تر ئەندرێی وەدەنگ هات :

- کەواتە بێ دەنگەی لێبکەم ؟

پاڤێل لە سەر خۆگوتی : ئەمە کارێکی بەشەرەفانەیە .

- کە وابوو ئێمەش بەورێگایە دا دەڕۆین . پاش تاوێك بە خەمناکی گوتی :

- پاڤێل ئەگەر ئۆرەی تۆش بێ ،لەئازار و پەرێشانی دا دەبی .

- ئۆرەی منیش هاتووە. هێشتا هیچ نەبووە لە ئازاردام .
- تۆش ؟.........
لە دەرەوە پای دەهات .
ئەندرێی گوتی: وەزع باش نییە .
پێلاگێیا لیئفەی بەسەر چاوان داداو دەستی کرد بە گریان .
بەیانی ئەندرێی لە بەرچاوی دایك کزتر بووبوو. هەستی دەکرد کە پتر ئەندرێی خۆش دەوێ. کورەکەی هەر درێژو رەق لاواز دەبوو ،دایك لە پێش دا پرچنی هەر بەناوی" ئەندرێی ئۆنیسمۆڤیچ "بانگ دەکرد. بەلام ئەو رۆژە بێ ئیرادە بانگی کرد ،
- "ئەندرۆکە" .... چەکمەکانت دەبێ چاك بکەیەوە، دەنا لاقت سەرمای دەبێ.
- پاش ئەوەی مانگانەم وەرگرت چەکمەی دیکە دەکرم. پاشان بە پێکەنینەوە دەستی هاویشتە سەرشانی دایك و گوتی :
- رەنگە دایکی بەراستیم هەر تۆ بی ، بەلام چونکە ناحەزم ناتەوێ ئیعتیراف بکەی. وانییە ؟دایك بێ ئەوەی قسە بکا دەستی لە پشتی دەستدا. دەیویست بە یەك دوو قسە دلی بداتەوە بەلام زمانی گیرا .

(٩)

لە گەرەك باسی سۆسیالیستەکان دەکرا. هێندی بەیاننامەیان بە مەرەکەبی شین دەنووسی و بلاویان دەکردەوە. لەو بەیاننامەدا رەخنە لەو بریارانە دەگیرا کە بەسەر کرێکاراندا سەپێنرابوون. باسی مانگرتنی پێتێربۆرگ وروسیای خوارو دەکرا . ئەو نووسراوانە کرێکارانیان بۆ یەکیەتی و یکگرتن و پاراستنی قازانجی خۆیان هان دەدا ،هێندێ کەسی پیر و کۆنەسالێ کە لە کارخانەدا کاری باشیان هەبوو لەو نووسراوانە تووڕە ببوون و دەیانگوت :
دەبێ نووسەر و هاندەرەکان لە دار بدرێن. لاپەرەکانیان بۆ سەرۆکەکان دەبرد . لاوەکان نووسراوەکانیان دەخوێندەوە و دەیانگوت :
- راست دەکەن .
زۆربەی کرێکاران کە زۆر ماندوو بوون و لە ئاست هەموو شت خۆیان گێل دەکرد لە بەر ئەمبەلی وایان بیر دەکردەوە :
- هیچ بەرهەمی نابێ ....

بەڵام ئەو بەیاننامە خەلکیان دەهاوورۆژاند و سەرنجیان رادەکێشان .رۆژێك كە بڵاو نەدەكرانەوە، خەڵك بە یەکتریان دەگوت: ئەمرۆ هیچ باس نییە. هیچ بلاو نەكراوەتەوە، بەڵام کاتێك رۆژی دووشەمۆ سەر لە نوێ بڵاو دەکرانەوە، کرێکاران وەخۆ دەکەوتن .

لە کارخانە و مەیخانەکاندا هێندێ کەسی نەناسراو دەبینران، پرسیاریان لە خەڵك دەکرد و لەشتیان دەکۆڵییەوە. بۆتیان دەکرد و کردەوەی گومان لێکراو هەموو کەسیان دڕدۆنگ دەکرد.

دایك دەیزانی ئەو هەرا و بەزمە لە کردەوەی کوڕەکەی پەیدا دەبێ .دەیدیت کە خەڵك لە دەوری کۆ دەبنەوە و قەت بە تەنیا نییە. مەترسی لە بارەی پاڤێلەوە بە شانازی کردنەوە کەم دەبووەوە .لە لایەکی تریش ترسی لە دوارۆژ هەبوو. کردەوە سەیرەکانی وەك ئاوی رون و رەوانی جۆگەلە لەگەڵ لافاوی شلوێی ژیان تێکەڵ دەبوو

شەوێك ماریاکۆرسونۆڤا لە پەنجەرەی دا ، کاتێك دایك پەنجەرەی لێکردەوە، دراوسێکەی بە سرتە گوتی :

- خۆت ئامادە کە. گاڵتە و گەمەی منداڵەکان کۆتایی هات .ئەمرۆ دێنە ماڵی ئێوە و مازین و ڤێسۆڤشیکۆڤ .

لێوە ئەستورەکانی خێرا لێك دەدا .لوتەزلەکەی هەر فرەی دەهات .برۆانگەکانی لێك دەدا و وەك چاوەڕوانی کەسێك بێ بەملاو بەو لادا چاوی دەگێرا. پاشان بە دایکی گوت :

- هەروا بزانە منت نەدیوە وئاگات لە من نییە. تەنانەت لە دیتنی منیش حاشا بکە. تێگەیشتی ؟

ماریا ون بوو و رۆیشت.

دایك پەنجەرەکەی داخستەوە و مات وشەکەت لە سەر کورسییەك کەوت. بەڵام لە پڕ هەستی ئەو مەترسییەیکە هەرەشەی لە کوڕەکەی دەکرد راستی کردەوە. بە پەلە جلی لەبەر کرد و دەسماڵێکی لە سەری وەرگرت و چووە لای فێدیا مازین کە لەبەر نەخۆشی لە ژوورێ کەوتبوو. کە دایك وەژوور کەوت فێدیا لە بەر پەنجەرە دانیشتبوو. بە دەستی چەپی قامکی گەورەی دەستی رادەژاند و کتێبی دەخوێندەوە.

لە گەڵ بیستنی ئەم خەبەرە ناخۆشە خێرا لە جێ دەرپەڕی و رەنگی بزڕکا و بە بۆڵە بۆڵ گوتی :

ـ نە قڵێکی خۆشە. تۆ بزانە قامکیشم کوانی لێهاتووە .

دایك کە بە دەستە لەرزیوەکانی ئارەقی نێو چاوانی دەسڕییەوە گوتی:

ـ دەبێ چ بکەین ؟

فێدیا دەستە ساخەکەی بە موو رەشەکانیدا هێنا و گوتی: لە سەرخۆبە ومەترسێ .

پێلاّ گێیا گوتی: تۆ ئێستا خۆشت دەترسی .

- من ڕومەتەكانی سوور هەڵگەران و بە پێكەنینەوە گوتی :

- ڕاست دەكەی. پێویستە پاڤێل ئاگادار بكەین .... ئێستا یەكێكی دەنێرم .... تۆ بچۆوە ماڵێ .... گرنگ نییە . .... قەی ناكە .... لێمان نادەن .

كاتێك پێلاگێیا گەڕایەوە بۆ ماڵێ، هەموو كتێبەكانی كۆ كردەوە و خەریك بوو بیانشارێتەوە. نێو سۆبە و لولە كورە و نێو سەماوەر و بەرمیلی ئاو و هەموو شوێنێكی تاقی كردەوە كە كتێبەكانی تێیدا بشارێتە. لای وابوو پاڤێل دەست لە كار هەڵدەگرێ و دێتەوە ماڵ، بەلام نەهاتەوە .دایك شەكەت بوو. لە چێشتخانە لە سەر نیمچە كورسییەك دانیشت. كتێبەكانی خستە ژێر داوێنی كراسەكەی و تاكورەكەی هاتەوە تەبزووت . پێش ئەوەی هەستێ. هاواری كرد دەزانی ؟

پاڤێل بزەیەكی هاتێ و بە هێمنی گوتی :دەزانم تۆ دەترسی ؟

- زۆر دەترسم .

ئەندرێی گوتی: نابێ بترسی، ترس هیچ نییە.

پاڤێل گوتی: سماوەریشت تێ ناویشتووە !

دایك هەستا و كتێبەكانی نیشان دا و بە داماوی گوتی :

- لە بەر ئەوانە ....

ئەندرێی و پاڤێل دایانە پێكەنین. پێكەنینی ئەوان دایكی هێناوە سەرخۆ و دڵی خۆش كردەوە .

پاشان پاڤێل چەند كتێبی ئاو دانێ كە بڕواڵە حەوشە بیانشارێتەوە.ئەندرێیش خەریكی سەماوەر بوو گوتی :

- هیچ شتێكی وانییە دایە، تەنیا شەرم و ڕیسوایی بۆ ئەو كەسانەیە كە خەریكی ئەو كارانە دەبن. هێندێ كەسی سەرخۆش و چەكمەرەق و مامزە لە پێ لە ماڵان وەژووردەكەون و هەموو شوێنێك دەپشكنن. سەر بە ژێر عەرز و عەمباران دا دەكەن و شیروانیانیش دەگەڕێن. تەونی جاڵ جاڵۆكە لە سەر چاویان دەهاڵێ و لوشك داوێن و ماندوو ڕیسوادەبن و خۆ لە خەڵك سوور و شین هەڵدەگێڕن. كارەكەیان كارێكی پیس و چەپەڵە .هەر ئەو كارەشیان لە دەست دێ . جارێك هاتن ماڵەكەی منیان پشكنی هیچیان نەدیتەوە، ڕۆیشتن .جارێكیش گرتیانم و چووار مانگ لە بەندیخانەدا بووم .جاروبار دەهاتن بگرن لە گەڵ چەند سەرباز بە كۆلانان دا دەیانگێڕام. وریا و شارەزانین. قسەی عاقلانە ناكەن. بەجۆرە خەڵك دێنن و دەبەن. دەبێ كارێك بكەن تا موچەیان بدەنێ. ئاخرەكەشی ئازادیان كردم و بڕایەوە .

دایك گوتی: ئەوە چییە ئەتۆ هەمیشە ئەم قسانە دەكەی.

ئەندرێی لە پێش سەماوەر هەڵترو شکابوو فوی پێدا دەکرد و روومەتی سوور هەڵگەرابوو. سەری هەڵێنا و دەستێکی بە سمێڵەکانیدا هێنا و گوتی :

- قسەی چۆن دەکەم ؟

- بە جۆرێك قسان دەکەی وەك لە ژیان دا قەت سووکایەتیت پێ نەکرابێ .....

هەستا سەرپێ و لە دایك نزیك بووەوە و سەری راوەشاند و بە پێکەنینەوە گوتی :

- کەس هەیە لەم جیهانەدا سووکایەتی پێ نەکرابێ ؟ مــن ئەوەنــدەم سووکایەتی پێکـراوە کەوەســەر خـۆی ناهێنم. ئینسان کە چاری دیکەی نەبێ چ دەکا ؟ سوکایەتی پێ کردن زۆرم ئازار دەدا. دەستم پێ لـە کـارکردن شل دەکاتەوە. بەڵام ناکرێ خۆی لێ بپارێزی.

ئەگەر پیاو زۆر گوێ بداتێ وەختی بە خۆڕایی دەروا. ژیان هەر ئاوایە پێشتر لەخەڵك تووڕە دەبووم. پاشان کـە هۆشم هاتەوە سەرخۆ دیتم هەموویان دڵ شکاون، هەموو لەوەی دەترسن کە دراوسێکانیان لێیان بدەن، جا بۆیە هەوڵ دەدەن بۆ لێدان دەست پێشخەری بکەن.

نەرم و هێدی قسەی دەکرد و نیگەرانی دایکی کەم دەکردەوە. چاوە زەقەکانی بە پەژارەوە دەتروسکان. قـەد و قەوارەی هەر چەند شل و شەپرێو بوو بەڵام چالاك و لە سەرپێ بوو. لەشی دەتگوت لاستیکە.

دایك هەناسەیەکی گەرمی هەڵکێشا و گوتی:

- ئەندرۆکە خوا بە ختەوەرت کا!

ئەندرێی چووە لای سەماوەرەکە و لە پێش دایکدا هەڵترو شـکا و لـە سـەرەخۆ گـوتی : بەختـەوەریم بـدەنێ دەستی وەبەر ناهێنم ، بە تکاش وەدەستی ناهێنم.

پاڤێل هاتەوە ژوور و بە دڵنیایی گوتی: هیچ نادۆزنەوە. چوو دەستانی بشـوا ،دەسـتەکانی وشـك کـردەوە و هێدی بە دایکی گوت:

- دایە ئەگەر بزانن دەترسی وەشك دەکەون و وادەزانن شتێك هەیـە ،لـە کاتێکـدا هـیچ لـە گۆڕێـدا نییـە و هیچمان نەکردووە ...... خۆت دەزانی ئێمە خەیاڵی خراپمان نییە. حەق و عەدالـەت لایـەنگری ئێمەیـە و لـە ژیانمان دا بۆ وەدی هێنانی ئەم دوو شتە تێ دەکۆشین. تاوانمان هەر ئەوەیە کەوابوو نابێ بلەرزی .

دایك بەڵێنی دا ئازا و بە جەرگ بێ .

پاشان ئەندرێی گوتی خۆزگە هەر ئێستا دەهاتن.

ئەو شەوەی نەهاتن. بەیانی هەستی دەکرد کە لە بارەی ترسەوە گاڵتەی لە گەڵ دەکەن ،بەر لە هـەموو شـتێ دەستی کرد بە پێکەنین

(١٠)

نزیکەی مانگێک بە سەردا رابورد. شەوێک بە ترس و سامەوە پەیدا بوون. ئەندرێی و پاڤێل و ڤێسۆڤشیکۆڤ کۆبووبوونەوە باسی رۆژنامەیان دەکرد. شەو راشکا بوو. لای نیوەشەو بوو دایک راکشا بوو. چاوی لە بیرە خەورا چوو بوون. بە حاستەم گوێی لە دەنگی هێدی لاوەکان دەبوو. لە پڕ ئەندرێی هەستا و بە سەرپێیەکەوە چووە چێشتخانە بە دووای خۆیدا دەرگای پێوەدا .لە دالان سەتڵێک کەوتە خوار و تەقەی لێ بەرزبوّوە ئەندرێی گوتی :

- گوێ هەڵخەن. دەنگی مامزیە لە کۆلانێ دێ.

دایک راپەڕی و بە دەستێکی لەرزۆک چمکێکی کراسەکەی گرت، بەلام لە نێو دەرگا پاڤێل گەیشتێ و بە هێمنی گوتی :

راکشێ حالت باش نییە. لەبەر هەیوانێ خشەخشێک دەهات. پاڤێل چووە بەردەرگا و پرسی کێیە؟

قەد و قەوارەیەکی بۆری کەلەگەت و چووارشانە وەک بریسک لە نێو دەرگا شین بووەوە و دووی دیکەشی بەدوواوە بوو. کورەکەمیان پالەپەستۆدا و لە نێو خۆیان گرت. دەنگێک گوتی

- ئەوانە نێ چاوەڕوانیان بوون. ئەفسەرێکی بالابەرزی قەد باریک بە سمێلی رەشەوە ئەم قسەی کرد . پاسەوانێکی گەرەک کەناوی "فێدیاکین " بوو ، بۆلای قەرەوێلەکەی دایک چوو.

دەستێکی بە کلاوەکەیەوە گرتبوو بە دەستەکەی تری دایکی نیشان داو بە چاوێکی بەسامەوە گوتی:

- ئەمە دایکیەتی. بەختی نێوەیە پاشان دەستی پاڤێلی گرت و گوتی :

- ئەمەش خۆیەتی

ئەفسەرەکە مژۆلی لێک دان و گوتی پاڤێل ڤلاسۆڤ؟

پاڤێل وەلامی نەدایەوە. سەرێکی لەقاند. ئەفسەر لێوی کۆ کردنەوە و گوتی:

- دەبێ مالی تۆ بپشکنم. هەستە پیرێژن کێ لەوێیە ؟ چاوێکی بە ژوورەکەدا گێڕا و بە توندی بۆ لای دەرگا رۆیشت.

- ناو نیشانتان ؟ قسەکانی دەبیسران.

دووکەسی دیکەی ناسراو سەر و کەللەیان پەیدا. بوو یەکیان ئاسنگەرێک بوو ناوی "تڤێریاکۆڤ "بوو. ئەوی دیکەش شۆفێرێکی کرێگرتووی بوو ناوی" رێبین" بوو .

کابرایەکی کاکۆل رەش و هێدی و لە سەر خۆ بوو بە دەنگێکی توند بانگی کرد :

ئێواره باش ئیلۆڤنا

دایك جلەکانی کردەوە بەر و بۆ ئەوەی غیرەتێکی وەبەر خۆی نابێ لەبەر خۆیەوە گوتی: زۆر سەیرە خەڵك خەوتووە، ئەوانە بەم شەوە لە چی دەگەڕێن؟

ژوورە کە بچووك بوو .بۆنێکی توندی بۆیەی کەوشانی لێدەهات. دوو ژاندارمە و" ریسکین" ی کە لانتەری گەڕەك کتێبەکانیان لە سەر تەفەسە هەڵدەگرت و لە سەر مێزلە پێش ئەفسەرەکەیان دادەنان. دووی دیکەش مستیان لە دیواری دەدا و ژێر کورسییەکان دەگەڕان. یەکیان بەزەحمەت چووە سەر سۆپەکە. ئەندرێی و ڤێسۆڤشیکۆڤ بە جووتە لە سیلەیەك راوەستابوون. قژە زەردەکانی سەر و چاوی گرۆی ڤێسۆڤشیکۆڤیان داپۆشیبوو. چاوی لە ئەفسەرەکە وەرنەدەگێڕا. ئەندرێی سێڵی بادەدان. کاتێك دایك دەچووە ژووری بەسەر ئیشارەیەکی بۆ دەکرد .پێلاگێیا بۆ ئەوەی ترسی خۆی بشارێتەوە بە پێچەوانەی عادەتی خۆی سینگی وەپێش دەدا،وەك شانازی بە خۆی بکا بە تەق و هۆر دەهات و دەچوو. برۆی تێك دەنان و تۆزێك سەیر دەهاتە بەر چاو

.

ئەفسەر بە گورجی کتێبەکانی هەڵدەگرت و بە قامکە سپی و باریکەکانی پەڕەکانی هەڵدەدایەوە و خێرا لەولای دادەنان. جاری وابو یەکیان دەکەوتنە خوار و تەپەیەکی نەرمی لێدەهات. هەموو بێ دەنگ بون بێجگە لە فنەفنی ژاندارمە گەرم داهاتووەکان و زرینگەی مامزەی پاش پانییان هیچ دەنگی دیکە نەدەبیسرا. هێندێ جار یەکێك دەیپرسی :

ـ ئێرەت چاو لێکرد؟

دایك لەگەڵ پاڤێل لە پەنا دیوار راوەستا، دەستی هاویشتبووە سەر سینگی. خەریك بوو پرسیارێك لە ئەفسەر بکا .ئەژنۆی دەلەرزین و تارماییەك بەری چاوی دەگرت.

لە پڕ دەنگی ڤێسو ڤشیکۆڤ بەرز بووەوە :

- فڕێ دانی ئەم کتێبانە قازانجی چییە؟

دایك راچەنی. تڤێر یاکۆڤ هەر وەك زللەیان لە پشت ملی دابێ ئاوڕێکی دایەوە. رێبین بۆ لە بۆڵێکی لێهات و چاوێکی لە تاوانبار کرد.

ئەفسەر مژۆڵی لێك دەدان و چاوی لە سەر و چاوی گرۆیی لاوەکە دەکرد. پاشان بە توندی پەڕەکانی هەڵدەدایەوە .هێندێ جار چاوە کاڵەکانی وەها زەق دەکرد دەتگوت ژان دەکا و خەریکە لە بەر ئازار بە توندی هاوار بکا.

ڤێسۆڤشیکۆڤ دیسان گوتی: سەرباز! ئەم کتێبانە کۆ بکەوە.

ژاندارمەکان رویان تێ کرد و چاوێکیان لە ئەفسەر کرد. کابرا سەری هەڵبڕی و دیسان چاوێکی لە گروێ کرد و بە سەر جوڵاندن فەرمانیدا.

- ئەم کتێبانە کۆ کەنەوە.

یەکێك لە ژاندارمەکان داهاتەوە و لە کاتێکدا بە سیلەی چاوی سەیری ڤێسۆڤشیکۆڤی دەکرد دەستی کرد بە کۆ کردنەوەی ئەو کتێبانەی بڵاو کرابوونەوە.

دایك لە سەر خۆ بە کوڕەکە ی‌گوت :

- باشترە کە ڤێسۆڤشیکۆڤ بێ دەنگ بێ.

پاڤێل شانەکانی هەڵتەکاند و ئەندرێی ملی بۆ لاراکێشا:

- ئەم سرت و خورتە چییە؟ کێ لێرە ئەورات دەخوێنێ ؟

پاڤێل لەوەڵامدا گوتی: من.

ـ ئەم کتێبانە هەموو ئی کێن ؟

پاڤێل گوتی: ئی من .

ئەفسەر پاڵی وە کورسییەکەدا . قامکە سپیەکانی شکاندنەوە و لاقەکانی بۆ ژێر کورسییەکە راکێشا و دەستی بە سمێڵەکانی داهێنا و لە ڤێسۆڤشیکۆڤی پرسی ئەندرێی ناخۆدکا تۆی ؟

ڤێسۆڤشیکۆڤ هاتە پێش و لە وەڵامدا گوتی: منم .

ئەندرێی لە پشتەوە شانی گرت و بۆ پشتەوەی راکێشا و گوتی:

- بە هەڵە چووە، ئەندرێی منم.

ئەفسەر دەستی هەڵێنا و بە قامك هەرەشەی لە ڤێسۆشیکۆڤ کرد و گوتی:

- ئاگات لە خۆت بێ. پاشان دەستی کرد بە تێك وەردانی کاغەزەکانی. شەو زرینگابووەوە و تروسکایی شەو لە پشت پەنجەرەوە تەماشای ژووری دەکرد. لەبەر دەرگای خانووەکە یەکێك دەجوڵایەوە. لە ژێرپێیانی سیرەی بەفر دەهات.

ئەفسەر پرسی : ناخۆدکا پێشتر بە تاوانی سیاسی گیراوی ؟

- بەڵی. لە رۆستۆڤ و لە ساراتۆڤ ،فەرقی ئەوەندە بوو ژاندارمەکان لەوێ پێیان دەگوتم" ئێوە"

ئەفسەر چاوی راستی لە سەر یەك دانا و ددانە وردەکانی دەرخست و گوتی:

ـ باشە رەنگە تۆ ئەو تاوانبارانە بناسی کە لە کارخانە دا بەیاننامەی قەدەغە بڵاو دەکەنەوە؟

ئەندرێی لە سەر پێیان خۆی بزاوت و بە زەردەخەنەیەکی درێژە وە خەریك بوو شتێك بڵێ، بەڵام سەر لـە نـوێ ڤێسۆڤشیکۆڤ بە تووڕەیی گوتی :

- ئێمە یەکەم جارە تاوانبار دەبینین .

تاوێك مات و بێ دەنگ بوون. دایك رەنگی بزرکا . برۆی راستی هەڵکشا . ریشـی رێـبین زۆر سـەیرەدەسـتی بـە لەرزین کرد. ئەفسەر بە توندی فەرمانی دا : ئەم حەیوانە وەدەر نێن.

ژاندارم پەلی لاوەکەیان گرت و بۆ لای چێشتخانەیان برد. لەوێ کـە بـە هـەمـوو توانـاوە لاقـی بەعەرزییـەوە چەسپاندبوون هاواری کرد:

- راوەستن. دەمەوێ پاڵتۆیەکەم لەبەر کەم.

کەلانتەر کە چووبوو حەوشە بپشکنێ گەڕایەوە و گوتی:

- هیچم نەدۆزیەوە.

ئەفسـەر بە گاڵتە و لاتاو گوتی: پیاوی کارامە و بە ئەزمون لێرەن.

دایك ئەم دەنگە باریك و تیژەی دەبیست و کە تەماشای رەنگـە زەردەکـەی ئەفسـەری دەکـرد، دەیزانـی ئـەم کابرایە دوژمنە. دوژمنێکی دڵڕەق و پڕ لە قینی خەڵکە. پێشتر کـەم کەسـی شـاوای دیتبـوو. تەنانـەت لـەم ساڵانەی دووایییدا ئەم جۆرە کەسانەی لە بیریش چو بووەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی:

ـ ئێمە بووین بە هۆی نیگەرانی ئەوانە.

ئەفسـەر رووی لە ئەندرێی کرد و گوتی : ئاغای ئەندرێی ئەنیسیمۆڤ ناخۆدکای بیژو ! من تۆ دەگرم

ئەندرێی زۆر بە هێدی پرسی: لەبەر چی ؟

- پاشان پێت دەڵێم. بە تووڕەیی رووی لە پێلاگێیا کرد و گوتی :

خوێندەواری ؟ پاڤێل لە جیاتی دایك وەڵامی داوە: نا.

ئەفسـەر بە تووڕەیی گوتی: من لە تۆ ناپرسم. پیرەژن تۆ وەڵام بدەوە .دایك لە ئاست ئەو کابرایە سینگی پڕبوو لە قین و بێزاری. لە پڕێشتی راست کردەوە و هەر وەك کەوتبێتە نێو سـەهۆڵاو هـەموو لەشـی دەلـەرزی. جێ برینی دەمی و چاوی سوور هەڵگەرابوو. برۆی نەوی بووبوون؛ دەستی بۆ لای ئەفسـەرەك راکێشا و گوتی:

- مەقیژێنە. تۆ هێشتا گەنجی، مانای دەرد ژان ونازانی ....

پاڤێل قسەی دایکی بڕی .

- دایە بێ دەنگ بە.

ئەندرێش ئامۆژگاری کرد: باشترە مرۆڤ خۆراگر و بێ دەنگ بێ

دایك خۆی بۆ لای مێزەکە ڕاتڵەکاند و هاواری کرد :

پاڤێل ڕاوەستە !.... ئەم خەڵکە بۆ دەگرن؟

ئەفسەر هەستا سەر پێ و نەڕاندی: بە تۆ چی ... بێ دەنگ بە! .... ڤێسۆ ڤشیکۆ ڤ بێنن لپاشان کاغەزێکی بە بەرچاوەوە گرت و دەستی کرد بە خوێندنەوە.

لاوەکەیان هێنا. ئەفسەر دەستی لە خوێندنەوە هەڵگرت و تێی ڕاخوڕی.

کلاوەکەت هەل گرە.

ڕێبین لە پێلاگێیاوە نزیك کەوت و گوتی: دایە هێدی بە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی : کاتێکی دەستیان گرتوم چۆن دەتوانم کلاوم هەڵگرم ئەفسەر نووسراوەکەی هاویشتە سەر مێز و گوتی :

ـ وەرن ئیمزای بکەن

دایك دیتی نووسراوەکە ئیمزا دەکەن ،دامرکابووەوە ،دڵ" و زاتی لانەمابوو، فرمێسکی گەرمی لە چاواندا قەتیس مابوو ،هەژاری و بێ دەسەڵاتی لێ دیار بوو ،لە ماوەی بیست ساڵ ژن و مێردایەتیدا زۆری لەو فرمێسکانە ڕشتبوو. لەوەتی بێوەژن کە وتبوو زۆراندنەوەی توندی فرمێسکەکانی لەبیر چوو بووەوە. ئەفسەر چاوێکی لێکرد و بە ڕوگرژی گوتی :

پیرێژن ئێستا زۆر زووە کە بقوڕێنی، دەبینی کە بۆ داهاتوو ئەراییت لە چاواندا نامێنی .

پێلاگێیا بە تووڕەیی وەڵامی داوە : دایکان بۆ هەموو شت فرمێسکی تەواویان هەیە . ...

بۆ هەموو شت ...... ئەگەر تۆش دایکت هەبێ بێگومان ئەوەی دەزانی .

ئەفسەر کاغەزەکانی لە جانتا تازەکەی نا. قوفڵەکەی تروسکەی دەهات. بە کەڵاتەری گوت: وەرێ کەون.

پاڤێل بە گەرمی دەستی هاوڕێیانی گوشی، خواحافیز ئەندرێی. خواحافیز نیکۆلای .

ئەفسەر بە گاڵتە گوتی : بەڵێ ڕاستە، خواحافیز .

ڤێسۆڤشیکۆڤ بێ ئەوەی دەنگی لەبەر بێتە دەر بە قامکە کورتەکانی، دەستی دایکی دەگوشی. بە زەحمەت پشوی دەهات. خوێن لە ملە ئەستورەکەی دا کۆببووەوە .

چاوەکانی لە ڕقان دەدروشان. ئەندرێی بزەی لە سەر لێوان بوو. سەری ڕاوەشاند. چەند قسەیەکی بە دایك گوت. دایك نیشانەی خاچی بۆ کێشا ووەڵامی داوە :

ـ خوا پیاوی دادگەر دەناسێ. ئاخرەکەی ئەو کۆمەڵە پیاوە بە شێتیلی بۆر و تەقەتەقی سامزە لە مالی وەدەرکەوتن. ریبین لە دووای هەمووان وەدەرکەوت. بە چاوە رەشەکانی سەیرێکی پاڤێلی کرد و گوتی : باشە خواحافیز.

پاڤێل دەستی لە پشتەوە گرتبوون و بە کاوە خۆ بە نێو بوخچەی لیباس و کتێبەکاندا کە رژابوونە سەر عەرزی تێپەری و بە دەنگێکی گڕاو گوتی :

بزانە ئەوانە چدەکەن ؟

دایک بێ ئەوەی بیر بکاتەوە چاوی لە ژووورە پەرش و بلاوەکە کرد و بە خەفەتەوە گوتی: نیکوڵای بۆ چی لێیان تووڕە بۆ؟

پاڤێل لە سەرەخۆ گوتی: بێ گومان ترسابوو .

دایک لە کاتێکدا باسکی رادەوەشاند لە بن لێوانەوە گوتی: هاتن، گرتیان و بردیان ! کوڕەکەی بۆ مابۆوە، دلی هێدی تر لێدەدا. بەڵام لە ئاست شتێك کە سەری لێ دەرنەدەکرد بیری رادەوەستا :

- ئەو کابرا زەردەڵە نێمەی بە گاڵتە گرتووە و هەڕەشەمان لێدەکا .

- دایە ئیتر بەسە تۆ وەرە با ئەو شتانە کۆ بکەینەوە.

وشەی "دایە" و" تۆ "ی بە جۆرێك گوت کە تەنیا لە کاتی زۆر لێك نزیك بوونەوەدا دەگوترێ. دایك لێی وەنزیك کەوت و تەماشایەکی کرد و بە نەرمی لێی پرسی :

لە تۆ خۆش بوون ؟

ـ بەڵێ! ئەوە دژوارە! باشتر بوو منیش لە گەڵیان بم ....

دایك وای هاتە بەر چاو کە پاڤێل فرمێسکی دەچاوان گەڕاوە. بۆ ئەوەی دلی بداتەوە گوتی :

- راوەستە تۆش دەگرن ....

- وەڵامی داوە: دەزانم دەمگرن ....

دایك پاش تاوێك بێ دەنگی بە خەفەتەوە گوتی : رۆڵە گیان چەند بێ رەحمی. خۆزیا دلخۆشیت دابامەوە. بەلام بە پێچەوانەوە .....

من قسەی سامناك دەکەم تۆش وەڵامی بەترسترم دەدەیەوە. پاڤێل چاوێکی لێکرد و لێی نزیك بووەوە و لە سەرەخۆ گوتی : دایە نازانم وەڵامت بدەمەوە. ناتوانم درۆت لە گەڵ بکەم. دەبێ پێشرابێین. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و بێ دەنگ بوو. پاشان بە لەرزەوە قسەکانی درێژە پێدا و گوتی: چووزانم دەڵێن خەڵك شکەنجە

دەدەن، لە شیان و نجرو نجر دەکەن ،تێسکیان تێك دەهارن. رۆڵە گیان خوشەویستەکەم کە بیر لەوانە دەکەمەوە دەترسێم.

- گیان ئازار دەدەن، نەك لەش. کە دەستی پیس لە لەشی مرۆڤ دەدەن لە ئەشکەنجە بەژان ترە .

(١١)

رۆژی دووایی بڵاوبوەوە کە بوکین و سامۆیلۆڤ وسۆمۆڤ و پێنج کەسی تر گیراون. فێدیا مازین رای کردبوو. ماڵیٚ ئەویش گەڕابوون. خۆی بە قارەمان دەزانی کە دەرباز بوبوو .

دایك لێی پرسی: فێدیا ترسای ؟

رەنگی بزڕکا. تێو چاوانی گرژ بوو. کوتە لوتی دەستی کرد بە لەرزین .

- لەوە دەترسام ئەفسەرەکە لێم بدا. ریشێکی دزێوی هەبوو. دەستی توکاوی بوون. چاویلکەیەکی رەشی لە چاویدا بوو، دەتگوت هەر چاوی نییە. دەیزیراند. پێی بە عەرزیدا دەدا و دەیگوت :

لە گرتوخانە دا دەترزێنم. تا ئێستا کەس لێی نەداوم تەنانەت دایك و باوکیشم. چونکە تاقانە بووم خۆشیان دەویستم. هەموو کەس لێی دەدریٚ بەڵام من هێشتا دەستی کەسم وێ نەکەوتوە. چاوە سورەکانی ئاوێك لێك نا. لێوەکانی پێك وەنوساند خێرا قژەکانی بۆ پاشەوە هەڵ داوە و چاوێکی لە پاڤێلی کردو گوتی :

- ئەگەر کەسێك لێم بدا وەك کێرد لە سکی رادەچم. بەکەڵپان پچڕ پچڕی دەکەم.ئەو دەم با لێم بدەن. دایك وەدەنگ هات: ئەی رو تۆ زور کزو بیٚ هێزی چۆن دەتوانی شەربکەی؟ فێدیا سەبروکە وەڵامی داوە: هەر دەیکەم ، کە فیدیا رۆیشت دایك بە کوڕەکەی گوت : ئەوەیان لە هەموان پتر تێك دەشکیٚ .

پاڤێل بیٚ دەنگ بوو. پاش چەند دەقیقە دەرکی چێشتخانە بە ئەسپایی کرایەوە و رێبین وەژوورە کەوت و بە پێکەنینەوە گوتی:

رۆژ باش. دیسان هاتمەوە. دوێنیٚ شەو ناچاریان کردم بێم، بەڵام ئەمشەو بە خۆشی خۆم هاتم. بەڵیٚ بە توندی دەستی پاڤێلی گوشی و شانی دایکی گرت و پرسی :

چام دەدەییٚ ؟

پاڤێل چاوێکی لە ریشی پان و سەر و چاوی بەرین و چاوە زەقەکانی میوانەکەی کرد . لە نیگایدا رێز و غیرەت و خۆڕاگری دەبینرا. بە ژێو باڵای رێبین کە وەك پاڵەوانان دەچوو لە بەر هێز و زیبەك بۆ خۆش ویستن دەبوو .

دایك چو سەماوەر تیٚ باویٚ. رێبین دانیشت و دەستێکی بە سمێڵی دا هێنا و ئانیشکی خستە سەر مێزەکە و چاوی لە پاڤێل بڕین وەك و تووێژێکی نیوە چڵ درێژەی پێدا و دەستی پێکرد :

- ئاوا .... پێویستە ڕەپ و ڕاست پێت بڵێم: ماوەیەکی زۆر بۆ تۆم هەڵنابوو و خستبوومیە ژێر چاودێری. ئێمە دراوسێی یەکین. دەمدی زۆر کەس دێنە ماڵتان بەڵام هیچیان سەرخۆش نابن، بەدمەستی ناکەن. ئەوە یەکەمیانە خەڵك کردەوەی باشی هەبێ، دەردەکەوێ" و پیاو دەزانێ" چ کارەن و چ دەکەن. منیش چوونکە دوور لە خەڵك دەژیم بە بێ ئەوەی کارێکی خراپ بکەم دەکەومە بەر سەرنجی خەڵك .

هێدی و ڕەوان قسەی دەکرد. قسەکانی دڵنیایی و بڕوایان لە پیاودا پەیدا دەکرد . بەمجۆرە هەموو باسی تۆ دەکەن. خاوەن ماڵەکەم تۆ بە کافر دەزانێ چوونکە ناچیتەکلیسا . منیش ناچم پاشان ئەم نووسراو و بەیاننامانە سەریان هەڵدا ..... تۆ کەوتیە سەرئەو بیرە

پاڤێڵ بێ ئەوەی ڕو لە ڕێبین وەرگێرێ وەڵامی دایەوە: بەڵێ !

ئەویش چاوی لە پاڤێڵ بڕیبوو. دایك بە نیگەرانی لە چێشتخانە هاتە دەر وگوتی :

- سەیرە هەر تۆ بە تەنیا نی !

پاڤێڵ و ڕێبین پێکەنین. ڕێبین هەناسەیەکی هەڵکێشا. دایك چڵمی هەڵلوشی و کاتێك زانی زۆر گوێ بۆ قسەکانی شل ناکەن کەمێك تێکچوو .

دایك گوتی : بڵاو کردنەوەی ئەو بەیاننامە کارێکی باش بوو. گەل دەورووژێنن. نۆزدە دانە بوون ؟ پاڤێڵ لە وەڵامدا گوتی : بەڵێ".

- هەمووم خوێندەوە. هێندێ مەتڵەبی زیادیان تێدا هەبوو،تێگەیشتنیان دژوار بوو. مرۆڤ کە زۆری گوت توشی قسەی بێ جێش دەبێ .

ڕێبین پێکەنی. دانەکانی سپی و ساخ و سەلیم بوون.

پاشان ئەو پشکنین و گەڕانە هاتە پێش. ئەوە بوو بە هۆی ئەوە کە تۆم خۆش بوێ. تۆش و ئەندرێی و ڤێسۆڤشیکۆڤ و هەمووتان نیشانتاندا .... ئەو زاراوەی دەیویست بە کاری بێنێ بۆی نەدۆزراوە، بۆیە بێ دەنگ بوو. چاوێکی لە پەنجەرە کرد و بە پەنجە لەمێزەکەی دا .

ـ بڕیارەکەتان جوامێریی ئێوەی نیشان دا. ئێوە کاری خۆتان بکەن. ئێمەش کاری خۆمان دەکەین. ئەندرێیش هەڤاڵێکی باشە زۆر جار گوێم لێ دەبێ کە لە کارخانە چۆن قسان دەکا .بیری لێ دەکەمەوە و گومانم لەوەیدا نییە تەنیا مەرگە تێکی دەشکێنێ. پیاوێکی بە دەمارە. پاڤێڵ تۆ بڕوا بە قسەکانم دەکەی؟

پاڤێڵ سەرێکی ڕاوەشاند و گوتی: بەڵێ".

ـ تەماشام کە تەمەنم چل ساڵە و دوو ئەوەندەی تۆ ژیاوم. بیست ئەوەندەی تۆش دەزانم. سێ ساڵ سەرباز بووم دوو، جار ژنم هێناوە، یەکیان مردووە یەکیشم تەڵاق داوە. لە قەفقاس بووم "دووخۆبرەکان" دەناسم

(دەستەیەکی ئایینی بوون لە رۆژهەلاتی روسیای ئەورووپا پێك هاتبوون) ئەوان برای یەکتر بوون بە سەر ژیانـدا سەر نەکەوتن, نا .

دایك بە حەزەوە گوێی بۆ قسەکانی راگرتبوو. ئەوەی زۆر پێخۆش بوو کە پیاوێکی بە سالداچوو هاتووەتە کن کورەکەی و وەك پێ لە گوناحی خۆی بنی" وابوو، بەلام وای دەهاتە بەرچاو کـە پاڤێـلْ زۆر گـوێ ناداتـە میوانەکەی. بۆ ئەوەی وشکی وساردی نەهێلێ، لە رێبنی پرسی :میخائیل ئیڤانۆڤیچ شتێك ناخۆی ؟

ـ نا دایە. سوپاس نانم خواردووە. پاڤێلْ تۆ پێت وانییە دووای ئەو بریارە رووداوەکانی ژیان وا نابن وەك دەبێ بن ؟

پاڤێلْ هەستا دەستی لە پشتەوە گرت و لەگەلْ هاتو چۆ کردن لە ژوورێدا وەلامی داوە :

ـ نا رووداوەکان باش دەبن. بۆ نموتە ئێستا گیانی پشکوتوی تۆ رێگای لای منی پیشـان داوی. ئێمـە کـە بـێ وچان کار بکەین کەم کەم دەگەینە یەك. رۆژێك دێ هەموومان یەك دەگرین .وەزعەکەوای لێهاتووە کە بۆ ئێمە دژوارە . بەلام ژیان چاووگوێمان دەکاتەوە و مانـای تـالی بـۆ ئێمـە روون دەکاتـەوە و پێمـان نیشـان دەدا کـە رووداوەکان چۆن بەرێوە بەرین .

رێبین قسەکانی پێ بری و گوتی : راستە بەلام من پێم وایە کە جیهان و مـرۆڤ دەبـێ سـەر لـە نـوێ دروسـت بکرێنەوە. کاتێك پیاو لەشی دەخورێ دەچێتە گەرما و خۆی دەشوا و بەرگی خاوێن دەکاتە بەر و دەحەسێتەوە. وانییە ؟ هەروەها کاتێك کراتی لێ دێ دەبێ بیدرێ یا خوێنیشی لێبی، بیشوا. وانییە ؟ بـەلام شـەی ئێـو دڵ و ناخی مرۆڤ چۆن خاوێن دەکرێتەوە ؟

پاڤێلْ بە گەرمی لە بارەی خودا و ئیمپراتۆر و کاربە دەستانی کارخانە و خەباتی کرێکـارانی هەندەرانـە وە دژی ئەوانەی مافیان دەخۆن قسەی کرد. رێبین هێندێ جار پێدەکەنی. پاشـان هـەر وەکـی نوختـە بـۆ و تـاری پاڤێلْ دابنێ بە قامك لە مێزەکەی دەدا، بـەلام جارێـك ئـەمگوت راسـت دەکـەی لەگـەلْ ئـەوەش دووای وردە پێکەنینێك لە سەرەخۆ گوتی : ئاخ تۆ هێشتا گەنجی، تۆ خەلك ناناسی .

پاڤێلْ هەر وەك راوەستابوو بەسەر گرانی وەلامی داوە : با قسە لە گەنجی و پیری نەکەین با بزانین کام بـیر و باوەر راست تر و باشترە ؟

ـ کە وابوو تۆ پێت وایە هەر بۆ فریودانی ئێمە کەلکیان لە ناوی خوداش وەرگرتووە .

- راست وایە , منیش لە سەر ئەو باوەرەم کە ئایینی ئێمە هەلەیـە و زیـانی زۆرە . دایـك کەوتـە بـەینیان. کاتێك پاڤێلْ باسی خودا و شتی پیرۆزی دەکرد دەمیویست بە جۆرێك داوای لێبکا کە بە وشـەی تونـد و رەق و

بێ بڕوایی دڵی ئەو نەشکێنێ. بەڵام کە هەستی دەکرد کوڕەکەی سەرەڕای دردۆنگی و بە دگومانی بڕوایەکی هەیە، تۆزێك هێدی دەبووەوە و لە دڵی خۆیدا دیگوت :

چۆن دەتوانم لە بیر و بڕوای ئەو بگەم. پێی وابوو قسەکانی پاڤێل بۆ پیرە پیاوێکی وەك ڕێبین سووك و نالەبارن. کاتێکی ڕێبین بە نارامی ئەو پرسیارەی لە پاڤێل کرد. دایك خۆی پێ ڕانەگیرا بە کورتی بەڵام بە بێ بڕوایی گوتی :

کاتێك باسی خودا دەکەن وریای خۆتان بن. چ دەخوازن بیکەن پاشان کە پشوی هاتەوە بەر خۆ بە هێزێکی پترەوە گوتی :

من پیرم ئەگە ر خوداشم لێ بستێنەوە ئەدی کاتی خەم و خەفەت هیوام بە کێ بێ"؟

پاڤێل بە نەرمی گوتی :دایە گیان لە مەبەستی ئێمە نەگەیشتووی . ڕێبین بە دەنگێکی ڕەق و توند گوتی : دایە پانبورە بە زە ردەخەنەوە چاوێکی لە پاڤێل کرد و گوتی :

ـ لە بیرم چوو تۆ لەوەی پیرتری کە ریشت بۆ بتاشن .

پاڤێل گوتی: من باسی ئەو خودا مەزن و مێهرەبانە ناکەم کە تۆ بڕوات پێی هەیە، مەبەستم ئەو خودایە بوو کە قەشەکان هەڕەشەی پێ لە ئێمە دەکەن و دەیانەوێ بە ناوی ئەوەوە تەواوی مرۆڤایەتی بخەنە ژێر دەستی چەند کەسێك .

ـ بەڵێ راستە، خواشیان لێ گۆڕیوین. دوژمنەکانمان هەرچی بە دەستیانەوە هەیە دژی ئێمە بەکاری دێنن. دایە بزانە خودا مرۆڤی لە سەر شکڵی خۆی دروست کردووە کەوابو ئەگەر مرۆڤ لەو دەکا، ئەویش لە مرۆڤ دەکا، بەڵام ئێستا ئێمە لە جیاتی ئەوەی لە خودا بکەین لە جانەوەران دەچین. لە باتی خودا داوەڵی کلیسا مان نیشان دەدەن. دەبێ وێنەی خودا بگۆڕین ، خاوێنی کەینەوە ، کراسی بوختان و درۆی لەبەرداماڵین، ئەو بەرگەی بۆ کوشتنی ئێمە کردوویانەتە بەری .

بە شێنەیی و ڕەوانی قسەی دەکرد. قسەکانی هەر یەك زەبرێك بوون وەدایك دەکەوتن. لەو سەر و چاوە کە بە ریشێکی تۆیی ڕەش داپۆشرابوو دەترسا و نەیدەتوانی چاو لە چاوە بزەکانی بکا .

دایك سەری راوەشاند و گوتی : پێم خۆشە لێرە بڕۆم. هێزی بیستنی ئەم قسانەم نییە، ناتوانم. پەنای بۆ چێشتخانە برد .ڕێبین گوتی :

ـ پاڤێل دەبینی . ؟ نەك لە سەرەوە، پێویستە لە دڵەوە دەست پێ بکەی. لە لەشی مرۆڤدا دڵ لە شوێنێکە هیچی دیکەی لێ شین نابێ .

پاڤێل گوتی: تەنیا عەقل و مێشك مرۆڤ ئازاد دەكا . ڕێبین بە دەنگێكی لە ڕزۆك گوتی :

ـ عەقڵ هێز نابەخشی. دڵ هێز پەیدا دەكا نەك مێشك. ئەوەیە! دایك بە بێ ئەوەی دووعاكانی بخوێنێ لە جێ خزابوو و نووستبوو. سەرمای بوو، هەستی بە ماندوویی دەكرد. لە پێشدا ڕێبینی بە عاقڵ و سەنگین هاتبووە پێش چاو بەڵام ئێستا خۆشی نەدەویست.

دایك گوێی دابووە دەنگێكی كاریگەر كە بە هاسانی لە سینگێكی پان دەهاتە دەر. بیری دەكردەوە .

ـ كافر .... ئاژاوەچی .... بۆچی دێیە ئێرە .

ڕێبین هێدی و ئارام دەیگوت : جێگای پیرۆز بە تاڵ نابێ. ئەو شوێنەی ئێمە كە خوای تێدایە پیس بووە. ئەگەر خوا لە گیانی مرۆڤ دەركەوێ بریندار دەبێ. پاڤێل ڕاستییەكەی ئەوەیە !

دەبێ بڕوایەكی نوێ پەیدا بكەی. دەبێ بڕوامان بە خودایەك هەبێ كە لە ئاست هەمووان دادپەروەربێ. خوایەكی شەڕ كەر و بێ ڕەحم نەبێ. بەڵكوو دۆستی مرۆڤ بێ .

پاڤێل گوتی: باشە حەزرەتی مەسیحیش هەروا بوو . ڕاوەستەحەزرەتی مەسیح گیانێكی بە هێزی ئەبووە گوتویە "جامی شەهادەت لە من وەدوورخە". قەیسەری بە ڕەحمی ناسیوە. خوا ناتوانێ دەسەڵاتی مرۆڤێك بەسەر مرۆڤدا بە ڕەحمی بناسێ. ئەو خۆی دەسەڵاتداری تەواوە .ئەو گیانی خۆی بە بەشی خودایی و بەشی ئینسانی بەش نەكردووە چوونكە خۆی بە خوا دەزانێ و پێویستیشی بە هیچ شتێكی ئەو تۆ نییە كە باری ئینسانی بێ. ئەوەیە مرۆڤایەتی، بەڵام مەسیح بازرگانی و ژن هێنانی بە ڕەوا زانیوە. لە داری هەنجیر بێزار بووە، ئەوەی بێ ئینسافییە. چما ئەو سوچی خۆیەتی كە هستێور و نەزۆك بووە، گیانیش ئەگەر بەرهەمی باش نەبێ خۆی تاوانی نییە من تۆوی خراپەم لێ چاندوو ئەوەیە !

لە ژوورەكە دا دوو دەنگ بێ وچان وەك لە یارییەكی گەرم دا بە گژ یەكدا هاتن دەنگیان دەداوە. پاڤێل بە هەنگاوی بەرز بە ژووریدا دەهات و دەچوو. كاتێك قسەی دەكرد دەنگی ڕەسەر هەموو شت دەكەوت. كاتێك ڕێبین بە ئارامی وەڵامی دەداوە چرتەی سەعات و دەنگی وشكی بەستەڵەك دەبیسرا.

- من بە شێوەی خۆم قسەت لە گەڵ دەكەم وەك ئاگر خۆشكەرێك. خوا وەك ئاگرە وایە. لە دڵی مرۆڤ دایە گوتراوە خوا وشەیە وشەش گیانە .

پاڤێل قسەكانی ئەوی ڕاست كردەوە، گوتی عاقڵ . ڕاستە كە وابوو خوالەدڵ وعەقڵ دایە نەك لە كلیسا دا. هەموو ناتەواوی و هەژاری و چارەڕەشی لەوەدایە كە ئێمەیان لە خۆمان جیا كردووەتەوە عەقڵ دڵی وەپاش داوە و خۆشی ڕۆیشتووە

دایك خەوی لێكەوتبوو، نەیزانی رێبین كەنگی رۆیشت .

رێبین دەستی بە هاتوچۆی ماڵی پاڤێڵ كرد و زۆر جاران دەهات، ئەگەر هاورێیەكی پاڤێڵ لەوێ با، رێبین مات و بێ دەنگ دادەنیشت و جاروبار دەیگوت: راستە..... وایە .

جارێكیان روی لە هەموان كرد و گوتی : دەبێ باسی ئەو شتەی بكەن كە هەیە. دووارۆژ چ دەبێ، هیچی لێ نازانین.كاتێك گەل ئازاد بوو خۆی دەزانی چی باشە. لە كۆنەوە زۆرشتی ئەو تۆیان بردووەتە مێشكی كە خۆی نەیویستووە. بەسە. با خۆی تێبگات. لەوانەیە هەموو شتێك بداتە دوواوە .

هەموو ژیان و هەموو زانست. لەوانەیە بزانێ هەموو شت دژی ئەوە، تەنیا كتێبەكانی وێ بدەن . خۆی وەڵام دەداتەوە، ئەوەیە!

كاتێك كە پاڤێڵ تەنیا دەبوو لە گەڵ رێبین دەستیان بە باسێكی دوور و درێژ دەكرد.

دایك بە نیگەرانییەوە گوێی بۆ قسەكانیان رادەگرت. بە بێ دەنگی سەیری دەكردن و هەوڵی دەدا كە لە قسەكانیان بگا. هێندی وای دەهاتە بەر چاو كە كابرای چنگ پان و ریش رەش و كورەكەی هەر دووكیان كوێرن.دەتگوت لە تاریكاییدا لە نێوان دیواری ژووره بچووكەكەدا ئەم لاو ئەولا دەكەن و لە رۆژنەیەك و لە روناكییەك دەگەرێن. سەریان لێشێواوە، بەدەستی بە هێز بەڵام بە نەزانی پەنا بۆ هەموو شت دەبەن. دەست لە هەموو شت دەدەن و رای دەوەشێنن، هێندێ شتیش بە عەرزی دا دەدەن و پاشان پێ شێلی دەكەن. بە كارەخۆ بێ ئەوەی بروا و هیوای خۆیان لە دەست بدەن دەست بە هەموو شتدا دێنن و هەمووی وەلا دەنێن .

دایكیان فێر كردبوو كە بە ساویلكەیی و ئازایی قسەی بە ترسیشی گوێ لێبێ. ئەو قسانە ئیتر وەك هەوەڵ جارئەوەندە بۆی مەترسیدار نەبوون، هەرچەند لە قسەكانیدا جاروبار خوی وەبەر دەدا بەڵام بروای هەر پێبوون. رێبینی خۆش نەدەویست بەڵام واش نەبوو بە نەیاری بزانێ".

دایك حەوتووی رۆژێك كتێب و جلی خاوێنی بۆ ئەندرێی دەبردە زیندان. رۆژێك رێگایان دا چاویشی پێبكەوێ. كە هاتەوە ماڵێ بە دلسۆزییەوە گێرایەوە : هەر وەك خۆیەتی. هەموو خۆشیان دەوێ، لەگەڵ هەموان گاڵتە دەكا. ژیانی ناخۆش و نارەحەتە. بەڵام وەسەرخۆی ناهێنێ". رێبین گوتی: هەر دەبێ" وابێ، ئێمە هەموو لە خەم و خەفەت داین. خەم دەمژین و كراسی خەم دەكەینە بەر.خۆهەڵكێشانی ناوێ هەموو كەس چاوی نەبەستراوە. هێندێك هەن چاوی خۆیان دەبەستن هەر وایە تا ئەو دەمەی كە مرۆڤ ئەحمەقە هەر دەبێ ئازار و كوێرەوەری ببینێ" ....

(١٢)

کۆنە خانووە بچکۆلەی ڤلاسۆڤ لەو گەڕەکەدا ڕۆژ بە ڕۆژ پتر سەرنجی ڕادەکێشا. لە نێو ئەو سەرنجانە دا دڕدۆنگی و گومان و لالوتیش دەبینرا ،جاری و ابوو کەسێکی بروا پێکراو و دڵسۆزیش دەهات و بە وشتی تەماشای ئەملا و ئەولای دەکرد و بە پاڤێلی دەگوت : باشە براگیان ! تۆ کە کتێب دەخوێنییەوە لە یاساش دەگەی و شارەزای بۆم روون بکەوە. پاشان باسی ئەو زوڵم و کارە نالەبارانەی دەکرد کە شارەوانی یان بەڕێوەبەری کارخانە کردبوونی. ئەگەر مەسەلە و پێداویستی کابرا دژوار و قورس بوایە نووسراوێکی دەدایە و دەینارده کن دادیارێکی ناسیاو لە شار. ئەگەرمەسەلەکەش هاسان بووایە خۆی کابرای ڕێنوێنی دەکرد .

کەم کەم ئەم لاوە ڕێك و پێکە قەدر و ڕێزی لە نێو خەلکی گەڕەك زیاد دەبوو. بە ڕێزەوە چاویان لێدەکرد. بە ئازایی و بە زمانی سادە وەلامی خەلکی دەدایەوە. بە وردی سەرنجی هەموو شتی دەدا. گوێی بۆ خەلك ڕادەگرت. لە نێوان هەزار گری" و گۆلدا هەودای پەیوەندی نێوان خەلکی دیبووەوە .

دایك دەبینی ڕێزو دەسەلاتی کوڕەکەی پەردەستێنی" دەهات لە مانا و ناوەرۆکی کارەکای تێبگات. وەك منداڵان کەیف خۆش دەبوو. پاڤێلْ بە تایبەتی ئەو دەمە لە پێش بەرو رای گشتی دا خۆی نواند و ناوی کرد کە مەسەلەی مێژوویی "کەپێکێك بۆ زەلکاو" هاتە گۆڕێ .

زلکاوێکی گەورە کە داری سەرو و سنۆبەریان تێدا چەقاند بوو وەك خەندەکێکی بۆ گەن دەوری کارخانەی دابوو لە هاوین دا بۆ گەنێکی زۆر و شەپۆلی مێشولان بەم گەڕەکەدا بلاو دەبووەوە و نەخۆشی لەرزو تای لە گەلْ خۆ دەهێنا. زەلکاوی کارخانە بوو. بەڕێوەبەری تازەی کارخانە هاتە سەر ئەو باوەرە کە وشکی بکا و لە خۆلەمێشی گۆ و گیاکەش جۆرە زوو خالێك ساز بکات. بە کرێکارانیش گوت کە وشك بوونی زەلکاو دەورەی کارخانە پاك دەکاتەوە و دەبێتە هۆی باش بوونی وەزعی گشتی. بۆ خەرجی ئەو کارە ئەمری کرد لە هەر "ڕۆبلْ" ێك ((کەپێك)) لە حەق دەستی کرێکاران بگێڕنەوە, کرێکاران وروژان چوونکە ئەوە حەقی بەسەر کرێکارەوە نەبوو .

ڕۆژی شەمۆ کە بەڕێوەبەری کارخانە بڕیارەکەی ڕاگەیاند پاڤێلْ نەخۆش بوو. نەچووبووە کاری، ئاگای لەو مەسەلەیە نەبوو. ڕۆژی دوایە "سیزۆڤی" ئاسنگەر و ماخۆتین ی قوفلْ ساز کە کابرایەکی بالاّبەرز و تووڕە بوو هاتنە لای پاڤێلْ و مەسەلەیان بۆ گێڕاوە ،سیزۆڤ گوتی ئێمە کرێکارانەی تەمەنمان پترە کۆ بووینەوە و لەو بارەوە قسەمان کرد، ئێمەیان نارده کن تۆ لەبەر ئەوەی پیاوێکی زانا و ڕوناکبیری پرست پێ بکەین کە داخوا بە گوێرەی قانون بەڕێوەبەری کارخانە دەتوانێ بە پارەی ئێمە دژی مێشولان خەبات بکا ؟

ماخۆتین بە ژێری چاوەکانی چووك کردەوە و گوتی: چووار ساڵ لەمەوبەر ئەو دزانە ٣٨٠٠ ڕۆبلْ پارەیان بۆ دروست کردنی گەرماو کۆ کردەوە ئێستاش گەرماوەکە نییە. پارەکە چی لێهات؟ پاڤێلْ گوتی ئەو باجە

زاڵمانەیە. تەنیا کارخانە قازانجی لێدەکا. کرێکارەکان بە روگرژی وەدەرکەوتن، دایك تا بەردەرگا بەرێی کردن و بە زەردەخەنەیەکەوە بە پاڤێلی گوت :

پاڤێل ئێستا پیرە مێردیش دێنە لات و لە تۆوە فێر دەبن . پاڤێل بە بێ ئەوەی وەڵامی دایکی بداتەوە بە خەمباری دەستی کرد بە نووسین و پاش تاوێك گوتی : دایە گیان تکا دەکەم خێرا بڕۆ بۆ شار و ئەونووسراوەش لە گەڵ خۆت بەرە .

دایك پرسی مەترسی تێدا هەیە ؟

- بەڵێ. رۆژنامەکەمان لەوێ بۆ چاپ دەکەن ..زۆر پێویستە مەسەلەی کەپێك لەو رۆژنامەدا چاپ بکرێ .

ـ باشە ... باشە ....خێرا جلی کردەبەر و ...... ئێستا دەچم ....

ئەوە یەکەم کار بوو کورەکەی پێی دەسپارد. زۆری پێخۆش بوو کە پاڤێل مەسەلەکەی بەراستی لە گەڵ باس کردووە. ئەویش دەتوانی یارمەتی بدا. بە کورەکەی گوت: دەزانم ئەوەی دەدزن پیاوەکە ناوی چییە ؟ یێگۆر ئیڤانۆڤیچ ؟

شەو درەنگانێك دایك هاتەوە ماڵێ. ماندوو و هیلاك بوو، بەڵام رازی وبە کەیف بوو، بە کورەکەی گوت : ساشێنکام چاو پێکەوت، سڵاوی لێدەکردی. ئەم یێگۆر ئیڤانۆڤیچەش چەندە کورێکی باش و گاڵتە چییە .

پاڤێل لە سەرە خۆ گوتی زۆرم پێخۆش بوو کە ئەوانت بە کەیفێ بوو .زۆر ئینسانی سادە و ساکارن. پیاو بە دیتنیان شاد دەبێ.هەموویان رێزت لێدەگرن. رۆژی دووشەمۆش پاڤێل سەری دەیەشا و نەیتوانی بچێتە کارێ. بەڵام نیوەرۆیە فیدیا مازین بە تالوکە و هەناسەبرکە گەیشتێ .خۆی گەیاندە پاڤێل و خەبەری دایە : کرێکارانی کارخانە راپەڕین .منیان لە دوی تۆ ناردووە. سیزۆڤ و ماخۆتین دەڵێن تۆ لە هەموو کەس باشتر دەتوانی مەسەلەکە رون بکەیەوە. دەبێ چیبکەن ؟ پاڤێل بە بێ دەنگی جلی لەبەر کرد .

ژنەکانیش کۆ بووبوونەوە و دەیانقیژاند. دایك راست بووەوە، منیش دێم. چییان لەوێ ساز کردووە ؟ منیش دێم!

پاڤێل گوتی وەرە .. تۆش وەرە، خێرا بێ ئەوەی قسان بکەن و رێکەوتن. دایك لە بەر هیلاکی هەناسەبرکەی پێکەوتبوو، هەستی دەکرد کارەساتێکی گرنگ دەقەومێ". لەبەر دەرگای کارخانە کۆمەڵە ژنێك کۆببووبوونەوە هاواریان دەکرد و دەمەتەقەیان بوو. کاتێکی هەر سێکیان بە نهێنی لە دەروازەی کارخانە وەژوور کەوتن، کەوتنە نێو کۆمەڵێکی رەشی گەرم داهاتوی پڕ هەرا و هوریا .

دایك دیتی هەموو رۆیان لە لای ئاسنگەر خانەیە. لە پەنا دیواری سووری ئاسنگەر خانە سیزۆڤ و ماخۆتین و پێنج پیرە پیاوی تری بە دەسەڵات لە نێو کرێکاران دا راوەستاون و دەست رادەوەشێنن .

یەکێك هاواری کرد. ڤلاسۆڤ هات .

- ڤلاسۆڤ بابێته ئێرە .

لە پەنایەکەوە دەنگی ڕێبین بەرز بووەوە : بەرپەرەکانیمان لەبەر کەپێك نییە. لە پێناوی دادپەروەری دایە، کەپێکی ئێمە لە کەپێکی خەلکی تر خۆشەویست تر نییە، بەلام قورسترە. کەپێکی ئێمە لە رۆبلێکی بەرێوەبەری کارخانەی پتر خوێنی مرۆڤی تێدا یە .قسەکانی وەك ڕێژنە بەسەر خەلکدا دەرژان و هاواری گەرم و بە گوڕی بەرز دەکردنەوە :

- ڕاستە، ڕێبین!

- ئاستگەر حەقیەتی!

ڤلاسۆڤ هات!

دەنگەکان وەك گێژەلوکەی بە هێز تەقەتەقی مەکینەکانیان بێ دەنگ دەکرد. لە هەموو لاوە لێك کۆ دەبوونەوە و قسە و باسیان دەست پێ کرد و بە وتاری گەرم و بزوێنەر یەکتریان هان دەدا. ئەو قینەی لە سینگە ماندووەکان دا خەوتبوو وە خەبەر دەهات .دەکەوتە سەر لێوان و بە سەر کەوتوویی هەلدەرژا . هەورێکی دووکەل و تۆز لە سەر سەری خەلك و ێستابوو. روومەتەکان بە ئارەقە سوور هەلگەرابوون. پاڤێل سەری هەلدا و دەنگی بەرز بوو. -- هاوڕێیان جارێکی دیکەش دووپاتەی کردەوە. تین و هێزێك لە گەل قسەکانی تێکەل دەبوو. ئێمە ئەو کەسانەین کە کلیسا و کارخانە دروست دەکەین و زیو دەتوێنینەوە. ئەو هێزە زیندووەین کە لە سەر لانکەوە تا لێواری گلکۆ خەلك بە خێو دەکەین و دەیانژێنین.

ڕاستە ! دەنگی ڕێبین بەرز بووەوە .

ـ ئێمە هەمیشە و لە هەموو شوێنێ بۆ کارکردن لە پێشەوەین بەلام بۆ ژیان لە ریزی دواوەین. کێ لە خەمی ئێمە دایە؟ کێ خێر و خۆشی ئێمەی دەوێ ؟ کێ بە مرۆمان دەزانێ ؟ هیچ کەس. یەکێك هاواری کرد و قسەکەی دووپاتە کردەوە: هیچ کەس .

پاڤێل هاتەوە سەرخۆ و هێمن و بە زمانێکی سادە دەستی پێکردەوە. خەلکەکە وەك لە شێکی بۆری هەزار سەر دەبزوتن و بۆ لای دەچوون و چاویان لێدەکرد . دایك بەسەد چاو تەماشای دەکرد و قسەکانی سەر خۆشیان کردبوو .

ـ ئێمە ژیانمان باشتر نابێ. تا ئەو دەمەی خۆمان بە هاوڕێی یەك نەزانین. خۆمان بە یەك مال و هاودەرد نەزانین، تا بە یەکەوە تێکرا بۆ مافی خۆمان خەبات نەکەین .یەکێك لە پەنا دایکەوە هاواری کرد: باسی وەزعەکە بکە!

لە دوو لاوەهاواریان کرد: قسەکانی پێ مەبڕن .بێ باوەڕییەك لە ڕومەتە بزرکاو و ڕەش هەڵگەڕاوەکانیان دا دەبینرا. دەیان کەس بە وردی گوێیان بۆ قسەکانی پاڤێلّ ڕاگرتبوو، چاویان تێ بڕیبوو. یەکێك هاواری کرد: سۆسیالیستە. بێ عەقڵ نییە .

یەکێکی تر: شۆڕشگێڕە . کرێکارێکی باڵابەرزی خێڵ شانی دایکی ڕاوەشاند و گوتی :

- چەند نازایانە قسە دەکا .

ـ هاوڕێیان کاتی ئەوە هاتووە کە تێبگەین بێجگە لە خۆمان هیچ کەسی تر یارمەتیمان نادا. یەکێك بۆ هەمووان و هەمووان بۆ یەکێك، ئەوە قانون و بڕوای ئێمەیە . ئەگەر باشەوێ دوژمن تێك بشکێنین دەبێ بڕوامان بەو قانونە هەبێ. ماخۆتین مستی خۆی بەرزکردەوە و هاواری کرد: برایان ئەوەی دەیلێ ڕاستە و گوێ بدەنە ڕاستی. پاڤێلّ قسەکانی درێژە پێدا: پێویستە بەڕێوەبەر بانگ کەین بێتە ئێرە. ئەم قسە وەك ڕنوبەسە و خەلك دا هات و بە جارێك دەیان کەس تێکرا هاواریان کرد :

- بەڕێوەبەر بێ. نوێنەریلەدوو بنێرن .

دایك خۆی گەیاندە ڕیزی پێشەوە و بە سەربەرزی و شانازی تەماشای کوڕەکەی دەکرد. پاڤێلّ لە نێو کرێکارە پیر و بەڕێزەکاندا ڕاوەستا بوو. هەموو گوێیان بۆ ڕاگرتبوو بە قسەیان دەکرد. پێلاگێیا زۆری پێ خۆش بوو کە پاڤێلّ وەك ئەوانی تر ناقیڕێنی و جنێو نادا .

هەر وەك ئەرزە بە سەر بانێکی تەنەکەدا بباری ئاوا جنێو و قسەی سوك و دەنگی تووڕەیی و بێزاری دەباری. پاڤێلّ هەر وەك لە کەسێك بگەڕێ چاوەکانی کردبووەوە و تەماشای کۆمەلّی دەکرد .

- نوێنەرەکان!

- سیزوڤ!

- ڤلاسۆڤ!

- ڕێبین! ددانی زۆر شاشن.

یەکێك لە نێو کۆمەڵەکەدا هاواری کرد : ئەوەتا بۆ خۆی دێ .

- بەڕێوەبەر!

خەلك دڕی دا و ڕێگای بۆ کابرایەکی باڵابەرز و ڕەق و تەق کردەوە کە ڕیشێکی درێژیشی هەبوو . ڕێگا بدەن ئەوەی گوت و بێ ئەوەی خۆ لە کرێکاران بدا بە دەست ڕاوەشاندن بە نێو کرێکاراندا تێپەڕی و وەك فەرمانڕەوایەکی بە ئەجرەبە چاوی لە کرێکاران دەکرد.

ئەوانیش کڵاویان بۆ دادەگرت و سەریان بۆ دادەنواند بێ ئەوەی وەڵامی سڵاویان بداتەوە. بێ دەنگی بە سەر خەڵکدا زاڵ بوو لە بزەی بێ جێ و سەردانەواندنیان دیار بوو کە وەك منداڵێکی هار و هاجی کردبێ، لە کردەوەی خۆیان پەشیمان بوونەوە.

بە پێش دایکدا تێپەری و مۆرەیەکی لێکرد و چو لە بن تۆپەڵە ئاسنێك راوەستا: لە سەرەوەرا یەکێك دەستی درێژ کرد کە وەسەری بخا، ئەو دەستی نەدایە و بە چالاکی سەرکەوت و لە ریزی پێشەوە لە پێش پاڤێلْ و سیزۆڤ راوەستا و پرسی: ئەم کۆبوونەوە چییە و بۆ چی دەستیان لە کار هەڵگرتووە ؟

چەند سانییە هەموو بێ دەنگ بوون. سەری کرێکاران راست وەك گوڵە گەنم دەجوڵاوە. سیزۆڤ کڵاوەکەی راوەشاند و شانی هەڵتەکاندن و سەری بەردایەوە ....

بەرێوەبەر هاواری کرد. من پرسیار دەکەم، وەڵام بدەنەوە. پاڤێلْ هاتە پێشێ و چاوێکی لە رێبین و سیزۆڤ کرد و بە دەنگێکی بەرز گوتی : ئێمە سێ کەس لە لایەن هاورێیانەوە کراوین بە نوێنەر کە داوات لێبکەین بریاری خۆت لە بارەی کەم کردنەوەی کە پێك لە کرێکاران وەربگریەوە .

بەرێوەبەر بێ ئەوەی چاو لە پاڤێلْ بکا پرسی لە بەرچی ؟

پاڤێلْ بە دەنگێکی نێرانە وەڵامی داوە : لەبەر ئەوەی ئێمە ئەو باجە بە زاڵمانە دەزانین .

– کەوابوو پێتان وایە مەبەستی من چەوساندنەوەی کرێکارانە نەك باش کردنی وەزعی ئەوان. وانییە؟

بەڵێ پێمان وایە ؟ بەرێوەبەر روی کردە رێبین و گوتی: تۆش پیاوی باش؟

بەڵێ. منیش داوات لێدەکەم دەست لە و پێکانە هەڵبگری. ئەوەی گوت و سەر لە نوێ بزەیەکی هاتێ و سەری بەرداوە .

بەرێوەبەر بە کاوەخۆ سەیرێکی خەڵکەکەی کرد و شانێکی هەڵتەکاند و چاوێکی لە قەد و باڵای پاڤێلْ کرد و گوتی: لام وایە تۆ ئارادەیك خوێندەواریت هەیە ،چۆن لە قازانجی ئەم بریارە تێناگەی؟ پاڤێلْ بە لێبراوی وەڵامی داوە : ئەگەرکارخانە بە خەرجی خۆی زەلکاوی وشك کردبایە هەمو لە قازانجی ئەو کارە تێدەگەیشتن.

بەرێوەبەر گوتی: کارخانە کاری نەوع پەرستانە ناکا. فەرمان دەدەم هەمووتان بچنەوە سەرکار. پاشان بێ ئەوەی تەماشای کەس بکا لە کاتێکدا پەنجەی پێلاوەکانی بە حاستەم لە ئاسن دەدا هاتەوە خوارێ .

هەڵلاو بگر لە توورەیی و بێزاری ساز بوو . بەرێوەبەرراوەستا و پرسی: یانی چی ؟

هەموو بێ دەنگ بوون. دەنگێك لە دوورەوە بەرزبووەوە: خۆت کاربکە .

بەڕێوەبەر بە دەنگێکی ڕەق گوتی: ئەگەر تا چارگە سەعاتێکی تر نەچنەوە سەر کار، ئەمردەکەم هەمووتان سزا بدەن.

ئەوەی گوت و بە نێو کۆمەڵدا گەڕایەوە. بە دووای ئەودا دەنگە دەنگ پەیدا بوو. هەتا دوورتر دەکەوتەوە دەنگەکان توندتر دەبوون .

ـ بچن قسەی لە گەڵ بکەن!

ـ ئەوەتا حەقمانە ناخ لەو شانسە .

رویان دەکردە پاڤێلٚ ودەیانگوت: باشە، حقوقزان، ئێستا چ بکەین ؟

قسەت کرد، تۆ قسەت کرد بەڵام ئەو هات و هەمووی چوەوەپاش . باشە ڤلاسۆڤ چار چییە ؟

کاتێك هەرا و هوریاکە زیاتر بوو پاڤێلٚ وەدەنگ هات :

هاوڕێیان من پێشنیار دەکەم هەموو دەست لە کار هەڵبگرین تا بەڕێوەبەر دەست لە کەم کردنەوەی کەپێك هەڵدەگرێ .

ـ هێندێ بە تووڕەیی بەرز بوونەوە :

ئەحمەقی دیتووەتەوە

- مانگرتن ؟

- هەربۆ کەپێك ؟

- ئەدی چی ؟ بەڵێ .... مانگرتن .

هەموان دەردەکەن!

ـ کێ کار دەکا ؟

کرێکاری تر پەیدا دەکەن!

ـ کرێکاری خائین!

(١٣)

پاڤێلٚ هاتە خوارێ و لە پەنا دارێکی ڕاوەستا. هەموو پۆل پۆل لێك کۆبوونەوە و دەمەتەقە و هەرا و هۆریا دەست پێکرا. ڕێبین لە پاڤێلٚ وەنزیك کەوت و گوتی : مان ناگرن خەڵك هەر چەند بە تەماعە، بەڵام ترسەنۆکە، ڕەنگە سێ سەد کەس لەگەڵ تۆ هاوبیر بن و لایەنت بگرن. پتر نا، ئەو کۆمەڵە گەورە تەنیا بە چەند کەس وەکار ناکەوێ. پاڤێلٚ بێ دەنگ بوو. خەڵك بە پێشی دا دەهاتن و چاویان لێ دەکرد، هەر وەك داوای

شتێکی لێبکەن. دڵی توند لێی دەدا. وای دەهاتە بەرچاو کە قسەکانی هەر وەك دڵۆپە بارانێـك کـە بەسـەر زەوییەکی وشك و قەڵش قەڵشدا بباریٚ، بیٚ ئەوەی کاریان کردبێتە سەرخەڵك، بە خۆڕایی چوون. کرێکاران یەك لە دووای یەك لێی وەنزیك دەکەوتن و بە بۆنەی وتارەکەیەوە پیرۆزباییان لێدەکرد، بەڵام شـکیان لـەوەدا هـەبوو کە مانگرتن سەرکەوێ. سکاڵایان لەوە هەبوو کە میللەت هێشتا قازانج و زیانی خۆی لێك ناکاتەوە. پاڤێڵ بە هیلاکی و خەمبارییەوە بۆ ماڵیٚ گەڕایەوە. دووابەدووای ئەو سیزۆڤ و دایکیشی چوونەوە. ڕێبین لە تەنیشتی دەرۆیشت و گوتی :

تۆ باش قسە دەکەی بەڵام ناچیە نێو دڵەوە .... ئاوایە دەبیٚ ئیشك بخەیە ناخی دەرونەوە. بـە عـەقڵ دەتوانی خەڵك رابکێشی. ئەم پێڵاوە بۆ لاقی میللەت تەنگە !

سیزۆڤ بە دایکی گوت:

کاتی ئەوە هاتووە ئێمە پیرەکان بچینەگۆڕستان. بەرەی تازە دەست پێدەکا. ئێمـە چـۆن ژیـاوین ؟ لـە سـەر ئەژنۆیان خزیوین و هەمیشە کڕنوشمان بردووە و بۆ لای زەوی خوار بووینەوە. ئێسـتاش دیـار نییـە کـە خـەڵك وەخەبەر هاتووە یان لە ئێمە پتر بە هەڵە دەچن، هەرچی بیٚ لە ئێمە ناچن. ئێستا لاوەکان دەستیان پیٚ کردووە؟ جۆرێك لە گەڵ بەرپوەبەر قسە دەکەن هەر وەك لە گەڵ خێزانی خۆیان بدوێن .

خوا حافیز پاڤێڵ میخائیلۆڤیچ، تۆ کوڕێکی باشی، دیفاع لە کۆمەڵانی گەل دەکەی ....

خوا پشتیوانت بیٚ ڕێگا و رۆژنەیەك پەیدا دەکەی، بە تەمای خوای شێتر رۆیشت .

ڕێبین بە سرتە گوتی: باشترە برن، ئێوە پیاو نین، بۆ قەڵشی دیوارییاشن.... پاڤێڵ دیتت ئەوانە لە هەموان زیاتر هاواریان بوو کە تۆ بە توێنەر دیاری بکرێی، هەر ئەوانیش بـوون دەیـانگوت تـۆ شۆڕشـگێڕ و ئاژاوەچـی .... بەڵیٚ هەر ئەوان ....

فکریان کردووتەوە کە لە کارخانەت دەرکەن. هەر ئەوەشیان دەویست.

پاڤێڵ گوتی: ئەوان سەبارەت بە خۆیان حەقیانە .

- گورگیش کە یەکتر هەڵدەدڕن حەقیانە!

ڕێبین دەنگی گیرابوو، هەموو لەشی دەرزی.

خەڵك بڕوا بە قسەی ڕاست وەروان ناکەن. دەبیٚ ئازار بدرێن و قسەکان بە خوێن بشۆرێنەوە .

پاڤێڵ بە تەواوی رۆژ نارەحەت و گرژ و پەشۆکاو بوو. چاوی سوور هەڵگەڕا بوون. دایك هەستی پێکرد بـوو لە سەر خۆ لێی پرسی : پاڤێڵ گیان ئەوە چیتە ؟

پاڤێڵ بە ماتی وەڵامی داوە: سەرم ژان دەکا .

راکشێ .... من دوکتوری بانگ دەکەم ،   پاڤێل چاوێکی لێکرد و بە گورجی وەڵامی داوە : نا .... پێویست ناکا.

پاشان لەبەر خۆیەوە گوتی : هێشتا منداڵ و بێ دەسەڵاتم. ئەوە دیتم بڕوایان پێ نەکردم وەدووای من نەکەوتن. وا دەردەکەوێ نەمزانیوە قسەیان لە گەڵ بکەم. ئەوە بۆ من باشتەبوو سکم بۆ خۆم دەسوتی

دایك تەماشای دەم و چاوی گرژی کوڕەکەی کرد. دەیویست دڵخۆشی بداتەوە، بە نەرمی گوتی : تۆ سەبر بکە ئەمڕۆ تێ نەگەیشتن بەیانی تێدەگەن ...   پاڤێل گوتی: ناچارن تێبگەن

بزانە! ئێستا منیش لەو ڕاستییەی تێدەگەم ....

پاڤێل لێی وەتزیك کەوت :

- تۆ دایە گیان .. ئینسانێکی باشی :.

دایکی ڕوی لێوەرگێڕا. دەلەرزی هەروەك بیبەرستێ بە قسەی نەرم و خۆش دەستی لە سەر دڵی دانا و ڕۆیشت

.

شەوێ کاتێك دایك لە پرخەی خەودا بوو   پاڤێلیش لە سەر تەختەکەی ڕاکشابو کتێبی دەخوێندەوە. ژاندارمەیان لێ وەژوور کەوتن و بە توورەیی دەستیان کرد بە گەڕان و هەموو کەلێن و قوژبنیان پشکنی. ئەفسەرە زەردەڵەکە هەر وەك جاری هەوەڵێ دەستی کرد بە گاڵتە و قسەی سوك. بەوە دڵخۆش بوو کە دڵی دایك و   پاڤێلی ئازار دەدا.

پێلاگێیا لە سیلەیەك هەڵترو شکابوو تەماشای کوڕەکەی دەکرد.   پاڤێل هەوڵی دەدا کە نیگەرانی و نارەحەتی خۆی بشارێتەوە، بەڵام کە ئەفسەر پێدەکەنی قامکەکانی   پاڤێل زۆر سەیر دەلەرزین. دایك هەستی دەکرد کە وەڵام نەدانەوەی ژاندارم بۆ کوڕەکەی دژوارەو تەوس و لاتاوی ئەوان بەزەحمەت قبول" دەکا. دایك لە چاو جاری پێشو کەمتر دەترسا. بەڵام لە ئاست میوانە بانك نەکراوەکانی شەوی" کە بە جلی بۆر و تەقەتەقی مامزەوە لێی وەژوور کەوتبوون، قین و بێزاری پتر دەبوو. ئەو قین و توورەییە ترسەکەی کەم دەکردەوە ،   پاڤێل توانی بە سرتە بە دایکی بڵێ:

من لەگەڵ خۆیان دەبەن ،

دایك سەری نەوی کرد و بە سرتە گوتی : دەزانم ....

ئەو دەیزانی بە تاوانی ئەو قسانەی بۆ کرێکارانی کردبوو حەپسی دەکەن. بەڵام لەبەر ئەوەی هەموو دەنگیان بۆ قسەکانی داوە و هەموو دەبێ پشتیوانی لێبکەن، دیارە زۆر لە بەندیخانە دا نامێنێتەوە .

دایك دەیویست لە ئامێزی بگرێ و بگریێ، بەڵام ئەفسەرەکە لە پەنای راوەستا بوو بە چاوێکی ناحەزانە چاوی لێدەکرد. پێی وابوو ئەو کابرایە چاوەروانی پارانەوە و فرمێسکەکانی ئەوە. هەموو هێز و توانای خۆی کۆ کردەوە، هەوڵی دەدا کەم قسە بکا.

دەستی کورەکەی گوشی و پشوی خواردەوە و لە سەرەخۆ گوتی : پاڤێلّ بە خێر چی .... هەموو شتی پێویستت بردووە ؟

ـ بەڵێ نارەحەت مەبە .

ـ خوات لە گەڵ بێ ....

کاتێك کورەکەیان برد بۆ خۆی لە سەر قەرەوێڵەکە لێکەوت و هەناسەیەکی هەڵکێشا و چاوەکانی لە سەر یەك دانا و سەبرۆکە نوژەی دەهات. مێردەکەی چۆنی پاڵ دەداوە، ئەویش هەستا وا پاڵی وەدیواری دا. لە کاتێکدا لەبەر خەم و خەفەت و بێ هێزی نازاری دەکێشا، دەگریا و ژانی دڵە خوێناوییەکەی بە فرمێسکی چاوان دەشوشتەوە. قەڵافەتێکی زەردی دەهاتە بەر چاو کە راوەستاوە و لە حاڵێکی خۆشدا بە مێلی باریکەوە برژانگان لێك دەدا. قین و بێزاری لەو کەسانەی کور لە دایك دەستێنن هەر بەو تاوانە کە قسەی حەقی کردووە وەك گلۆلەی رەش لە سینگی دا لیك دەهاڵا.

هەوای سارد بوو. باران وە شووشەکان دەکەوت. وای دەهاتە بەر چاوی کە بە شەو بە دەرووی ماڵەکەی قەڵافەتی بۆری دەم و چاو سووری پسك درێژ هاتوچوو دەکەن و دەنگی مامزەکانیان دێ .

ـ خۆزگە منیشیان دەبرد، لە دڵی خۆیدا دەیگوت. ئاژێر دەنگی هات. دەبوو خەڵك بچنە سەر کار. ئەمرۆ دەنگی ئاژێر هێدی بوو، دەرگا کرایەوە و رێبین وەژوور کەوت، لە کاتێکدا تەرایی بارانی لە ریشی دەسرییەوە پرسی :

- بردیان ؟

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: بردیان لەعنەتیان لێ بێ .بزەیەکی هاتێ و گوتی: کاروایە. زۆر سەیرە! گیرفانەکانم گەران، هەموو جێیەکیان پشکنی .... جنێویان دامێ .... بەڵام نەیانگرتم. کەوابوو پاڤێلیان برد! بەرێوە بەر ئیشارەی کرد و ژاندارم تێ بەربوون و مرۆڤێك نەما. ئەوان پێکەوە یەکن، یەکیان میللەت دەدۆشێ و ئەوی دیکەشیان شاخی دەگرێ .

دایك هەستا سەرپێ و گوتی :

دەبوو ئێوە پشتیوانی لە پاڤێلّ بکەن، ئاخر ئەو لە بەر خاتری ئێوە خۆی لە مەترسی هاویشت.

ـ کێ دەبوو پشتیوانی لێبکا ؟ـ ئێوە.... هەمووتان!

پێت وایە ؟ نا .... شتی وانابێ. بە زەردەخەنەیەکەوە ئەمەی گوت و بە شێوە ڕۆیشتنی خۆیلێی دا ڕۆیشت و بەم قسە کاڵ و ناهومێدانە خەم و پەژارەی دایکی پتر کرد.

"ڕەنگە ئازاری بدەن و بتکوژن" .... دایك لە دڵی خۆیدا گوتی."

لەشی پاڤێلی بە داخکراوی و ئەنجنراوی دەهاتە بەرچاو. لە ترسان دەستە ساردەکانی وەك تۆپەڵە بەفرێك لە سەر دڵی دانا. چاوەکانی ژانیان دەکرد. سۆبەی هەڵ نەکرد. نانی نەخوارد و چای نەخواردەوە. کاتێك ڕاکشا بەخۆی گوت: لە تەواوی ژیانی دا هەرگیز ئەوەندە خەفەتبار و لێ قەوماو و تەك و تەنیا نەبووە. لەم ساڵانەی دواییدا ڕاهاتووە کە هەمیشە چاوەڕوانیشتێکی گرنگ بێ کە بەختەوەری تێدا بێ. لە دەورووبەری خۆی لاوی بزۆز و ئازای دەدیتن کە کوڕەکەی کە ئەم ژیانە ئاڕامەی پێك هێنابوو، بە قەد و باڵایەکی پیاوانە سەرۆکیان بوو. ئێستا کە کوڕەکەی لانەماوە ئیتر ژیانیش بۆ ئەو نەماوە.

(١٤)

ڕۆژیە شێنەیی و شەو بە بێ خەو تێپەڕین. ڕۆژی دواییش لە بەر چاوی درێژتر بوو.

دیار نەبوو چاوەڕوانی کێیە، بەڵام ڕۆژئاوا بوو کەس نەهات. بارانێکی سارد وەدیوارەکان دەکەوت. با خۆی لە لولەی سۆبەی دەکرد. دەنگی خەفەتباری دڵۆپە بارانەکان کە وەك فرمێسك دەکەوتنە سەربانی هەوایان پڕ دەکرد. وا دەهاتە بەر چاو کە ماڵەکەی هەموو دەلەرزی و خەمێك دەورووبەری گردووەتە بە ستەڵەك.

یەکێك بە ئەسپایی لە پەنجەرەی دا. دایك بەو شێوە لە پەنجەرە دانە ڕاهاتبوو. نەدەترسا هەر وەك ئامپولێکی شادی لێبدەن جینگڵی دا، بە هومێدێکی نادیارەوە لە جێگا ڕاپەڕی. دەسماڵێکی بەسەر دا دا و دەرگای کردەوە

....

سامۆیلۆڤ لە حاڵێکدا کە سەری بردبووە نێو یەخەی هەڵدراوەوەی پاڵتۆکەیەوە و کڵاوەکەشی تاسەر برۆیان داکێشا بوو، لە گەڵ یەکی تر وەژوورکەوت.

بێ ئەوەی سڵاو بکا گوتی: لە خەویشمان کردی ؟ بە پێچەوانەی جاران خەمبار دەهاتە بەرچاو.

- نا. خەوم لێنەکەوتبوو. پاشان وەك بیەوێ پرسیارێکی لێبکا چاوی تێبڕی. هاوڕێکەی سامۆیلۆڤ هەناسەیەکی هەڵکێشا و کڵاوەکەی داگرت و دەستی پان و قامکە ئەستوورەکانی بۆ لای دایك درێژ کرد. هەر دەتگوت توشی کۆنە ئاشنایەك بووە. دۆستانە پێی گوت: دایە گیان ئێوارە باش. تۆ من ناناسیەوە ؟

دایك لە خۆشیان هاواری کرد: ئەوە تۆی یێگۆر ئیڤانۆڤیچ! سەیرە !

سەرە زلەکەی دانەواند و گوتی: بەڵێ منم.

زەردەخەنەیەك دەم و چاوە خڕەکەی ڕوون دەکردەوە. چاوە شینە بچکۆلەکای بە شێوەی دڵدانەوە لە دایك بریبوون. بەژن و باڵای کورت و قەڵەو و ملی ئەستور و باسکی قوڵەی هەر دەتگوت سەماوەرە دەنگی هەناسەی دەهات و دیار نەبوو چییە، هەمیشە لە سینگی دا خڕەی دێ. بچنە ژووریّ. من ئێستا جلەکانم دەگۆڕم و دێم .

سامۆیلۆڤ لە بنەوە چاوێکی لێکرد و گوتی: پێویستە شتێکت پیّ بڵێین

پێگور چووە ژوورەکەی تر و گوتی :

– دایە گیان نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ ئەمڕۆ بەیانی لە بەندیخانە هاتووەتە دەریّ کە زۆر باشی دەناسی. سیّ مانگ و یازدە ڕۆژلە زیندان بووە. پاڤێلّ و ئەندرێی دیوە، سڵاویان بۆ تۆ ناردووە بە تایبەتی پاڤێلّ تکای لە تۆ کردووە کە نیگەران نەبی. لەو ڕێگایەدا کە ئەو گرتویەتە بەر بەندیخانە جێگای حەسانەوەیە. ئەوە بڕیاری کار بە دەستانی دەوڵەتە . با بۆت بگێڕمەوە .

دەزانی دوێنیّ چەند کەس گیراون ؟

– ئا، کەوابوو پاڤێلّ تەنیا نییە ؟

پێگۆر بە هێندی قسەکەی پیّ بڕی: چل و نۆهەمە. چاوەڕوانی ئەوەن کە یازدە کەسی دیکەش بگرن. یەکیان ئەم کاکەیە. سامۆیلۆڤ بە پەشۆکاوی گوتی: کەوابوو منیش .

پێلاگێیا هەستی کرد کە هاسانتر دەتوانی" هەناسە هەڵکێشی" لە دڵی خۆیدا گوتی :

– باشە لەویّ بە تەنیا نییە .

کاتێك جلەکانی گۆڕی و چووە ژووری"، نازاپانە لە گەڵ میوانەکان پێکەنی .

– ئەگەر زۆر بن بیّ گومان ماوەیەکی زۆریان ڕاناگرن .

پێگۆر نیڤانۆڤیچ گوتی: ڕاستە بەڵام ئەگەربتوانین نەخشەی دوژمنەکانمان تێك بدەین لەوە زیاتر سەرناکەون. مەسەلەکە ئاوایە، ئەگەرئێستا بڵاو کردنەوەی نووسراوەکانمان لە کارخانە کۆتایی پیّ بیّ ژاندارمەکان هەست دەکەن کە ئەو کارە تەنیا خەتای پاڤێلّ و هاوبەندییەکانی بووە .دایك بە ترسەوە هاواری کرد: چۆن ؟......... بۆ چی ؟.........

– زۆر بە هاسانی ؟ بە ئەسپایی نیڤانۆڤیچ گوتی: هێندیّ جاربەڵگەی ژاندارمەکان ڕاستە. تۆ بیری لێبکەوە کاتێك پاڤێلّ لە دەریّ بوو نووسراو و بەیاننامە بڵاو دەکرانەوە، کاتێك پاڤێلّ نییە و لە زیندانە بەیاننامە و نوسراوەش وشکاویان دیّ! کەوابوو ئەوە مانای وایە ئەو بەیاننامە و نووسراوانە ئەو بڵاوی کردوونەوە. ئەوەدەم ژاندارمە خەریك دەبن هەمووان لە بەین بەرن. ژاندارمە زۆریان پێخۆشە خەڵك لەت و پەت کەن .

دایك به خەمبارییەوە گوتی: تێگەیشتم ...... حاڵی بووم، ئەی خوایە .... باشە .... چار چییە ؟ چیبکەین ؟ سامۆیلۆڤ لەچێشتخانەوە هاواری کرد : بەتوون چن! زۆربەی هاوڕێکانیان گرتووە دەبێ، وەك پێشوو درێژە بە کار بدەین نەك هەر بۆ پێش خستنی مەرام، بەڵکو بۆ ئازادی هاوڕێیان .

پێگور بزەیەکی هاتێ و گوتی : بەڵام کەسمان بۆ کار کردن نەماوە! بە یاننامەی باشمان هەن ... خۆم ئامادەم کردوون، بەڵام چۆن بیانبەینە نێو کارخانە، ڕێگا شك نابەم .

سامۆیلۆڤ گوتی: ئێستا کاتی چوونە ژوورێ، باخەڵی هەموو کەس دەگەڕێن. دایك هەستی کرد کە شتێکیان لێدەوێ بە پەلە گوتی : باشە چارچییە ؟ .... چیبکەین ؟

سامۆیلۆڤ لە دەرگا ڕاوەستابوو گوتی : پێلاگێیا نیلۆڤنا تۆ "کورسونۆڤا" ی چێشت فرۆش دەناسی ؟

- بەڵێ دەیناسم . بچۆ بیدوێنە بەڵکو وەئەستۆی خۆی بگرێ بەیاننامەکانمان بۆ بەرێتە ژوورێ .ئاخ ...... نا پیرێژنێکی بە قسە و باسە نا . چۆن دەبێ باسی ئەوەی لە من بزانێ ؟ نابێ ..... نا !

پاشان لە پڕ فکرێکی بە دڵداهات و بە شادییەوە گوتی : بە منیان دەن .... بیاندەن بە من .... ڕێگایەك دەدۆزمەوە تکا لە ماریا دەکەم بمکاتە بەردەستی خۆی. من پیر بووم ئەگەر بمەوێ بژیم و نان بخۆم دەبێ کاریش بکەم. من نان بۆ کرێکاران دەبەمە کارخانە. من خۆم جێبەجێی دەکەم .

دەستەکانی لە سەر سینگی دانا و بڕوای بەوە هەبوو کە بەباشی ئەنجامی دەدا. بە شادی و بە دەنگێکی سەرکەوتوانە گوتی : ئەوان دەبینن کە پاڤێل لێرە نییە بەڵام دەستی دەیانگاتێ، دەبینن .

هەرسێك گەشانەوە، پێگور توند دەستەکانی گوشی و گوتی : دایە گیا ن هەر بژی. ئەگەر بزانی کارێکی چەندە باشە. بەراستی خۆشە. سامۆیلۆڤ بە پێکەنینەوە گوتی :

ـ ئەگەر لەو کارەدا سەرکەوی، من لە بەندیخانەدا ئەوەندە شاد دەبم هەر وەك لە سەر تەختی دانیشتبم .

پێگور بە خۆشییەوە هاواری کرد: ئای چەند دایکی چاکی !دایك بزەی هاتێ. ئیی ڕون بوو ئەگەر سەرکەوێ و بتوانێ بەیاننامەکان بەرێتە نێو کارخانە، دڵنیا دەبن کە پاڤێل بڵاوی نەکردوونەوە. چونکە پێی وابوو دەتوانێ ئەو کارە بکا لە خۆشیان دەلەرزی .

پێگور گوتی: کاتێك دەچی چاوت بە پاڤێل بکەوێ. پێی بڵێ دایکێکی باشی هەیە!

سامۆیلۆڤ بە پێکەنینەوە بەلێنی دا کە زووتر دەیبینم!

تۆ ئەوەشی پێ بڵێ من هەرچی پێویست بێ دەیکەم! با ئەوەی بزانێ! دایك چاوێکی لە سامۆیلۆڤ کرد و بە پێگۆری گوت ئەگەر نەیانگرت ؟

- باشە چارچییە .

هەموو دەستیان کرد بە پێکەنین. دایک کە هەستی بە هەڵەی خۆی کرد، وەك ئەوانی دیکە پێکەنی، بەڵام تۆزێك بە خۆیدا شکایەوە. چاوەکانی بەرداوە و گوتی : کاتێك مرۆ هەست و هۆشی هەر لای کەس و کاری نزیکی خۆیەتی، خەڵکی دیکە باش نابینێ .

پێنگۆر گوتی راستە. لە بارەی پاڤێلەوە نیگەران مەبە، خەمی مەخۆ. باشتر لە جاران لە زیندان دێتە دەر. پیاو لە وێدا دەحەسێتەوە و شت فێر دەبێ. ئێمە لە کاتی ئازادیدا ئەو کارانەمان بۆ ناکرێ. سێ جاران زۆر بە ناخۆشی گیرام بەڵام هەموو جارێ بۆ عەقڵ و دڵم سودی هەبووە .

دایك بە دڵسۆزییەوە چاوێکی لێکرد و گوتی: بە زەحمەت هەناسە هەڵدەکێشی ؟

ئامکی هەڵێناوە و گوتی: ئەوەش هۆیەکی خۆی هەیە ئاوا، کەوابوو دایە گیان بڕیا ردرا ....

بەیانی شەشەکانت بۆ دێنین و ئەو چەرخەی کە تاریکایی ئەمەن ناهێڵێ دیسان وەگەڕ دەکەوێتەوە. بژی ئازادی وئارو دەربڕین. بژی دڵی دایك. جارێ بە خۆشی ..... تا یەکتر دەبینینەوە !

سامۆیلۆڤ بە گەرمی دەستی دایکی گوشی و گوتی : جارێ بە خۆشی! من ناتوانم لە بارەی ئەو مەسەلانە وشەیەکیش لە گەڵ دایکم باس بکەم.

دایك بۆ ئەوەی پێی خۆش بێ گوتی: ئاخرەکەی هەموو تێدەگەن .

کە ئەوان رۆیشتن دایك دەرگای داخست. لە نێوە راستی هۆدەکەی چۆکی دادا. لە گەڵ دەنگی باران دەستی کرد بە پاڕانەوە و دووعا. وەك فکرێکی گرنگی هەبێ بۆ تەواوی ئەو کەسانە پاڕایەوە کە پاڤێل هێنابوونییە نێو ژیانی ئەو. ئەوانی دەهاتە بەرچاو کە چۆن بە نێوان ئەو وێنە پیرۆزەکاندا تێپەڕ دەبن و زۆر سادە و ساکارن، لێك نزیکن، بەڵام بێ کەس و تاك و تەنیان .

بەیانی زوو چووە لای ماریا کۆرسونوڤا .

ئەو ژنە زۆربلێیە بە جلی چڵکن و چەورەوە بە دڵسۆزی پێشوازی لێکرد ،دەستێکی چەوری لە شانی دایکدا و پرسی : گرتیان و بردیان ؟ باشە ،بە غیرەت بە، هیلاك دەبی. گرنگ نییە، جاران خەلکیان بە تاوانی دزی دەگرت ئێستا لە سەر قسەی حەق دەیانگرن. رەنگە پاڤێل قسەی ئەوتۆی کردبێ کە نەدەبو بیکا. بەڵام بۆ پارێزگاری هاوڕێیانی کردووە. هەموو کەس ئەوەی دەزانێ.مە ترسە ئەگەر نەشێلێن دەزانن کوڕێکی باشە. خەریك بووم بێمە ماڵێ سەرت بدەم بەڵام پێم نەکرا .... بێ حەسانەوە چێشت لێدەنێم و خۆم دەتوێنمەوە، لە سەر ئەو حاڵەشەوە بێ گومان لە برسان و لە بەر نەداری دەمرم. فاسقە ناڵەبارەکان ماڵ وێرانم دەکەن، دەخۆن و دەخۆن هەروەك رەشە وڵاخ وەبەر دەدەن، هەر کە دە رۆبڵم کۆکردەوە یەکێك لەو کافرانە دێ و دەستی

پەیدا دێنێ ...... هەر وایە، ژنیەتی شتێکی خراپە، ژیانێکی لەعنەتییە. ژیانی بە تەنیایی زۆر دژوارە بەڵام دووکەسی لەویش دژوارتر پیلاگییا ئەم دەم هەراشەی پێ دەنگ کردو گوتی:

هاتوومەلات تکات لێبکەم بمکیە بەردەستی خۆت.

ماریا پرسی: چۆن ؟ پاشان کە گوێی بۆ قسەی دەستە خوشکەکەی راگرت تا تەواوی کرد بە نیشانەی رازی بوون سەری لەقاند و گوتی :

- بەتەواوی ئامادەم. لە بیرتە کاتێکی مێردەکەم راوی دەنام تۆ پەنات دەدام. ئێستا نۆرەی منەکە لە فەقیریدا پەنات بدەم و ئاگاداریت بکەم. ئێستا ئەرکی هەموانە کە یارمەتیت بدەن. چوونکە کورەکەت لە سەر کارێکی ئەو تۆ گیراوە کە پەیوەندی بە هەموانەوە هەیە . کورێکی باشە. هەمرو دەڵێن دڵسۆزی هەموو کەسە. من لە سەرئەو باوەرەم ئەم گرتنە دووارۆژێکی باشی بۆ کارخانە نابێ. بزانە لەوێ چ باسە. قسەی سەیری لێ دەکرێ. سەرۆکەکانی لایان وایە ئەگەر لاقی کەسێکیان گرت ئیتر کار تەواوە لە کاتێکدا ئەگەر دەکەس بگیرێن سەد کەسی تر تووڕە و بێزار دەبن. کەسێك بیەوێ دەست لە کۆمەڵ بدا دەبێ ئاگای لە خۆ بێ .کۆمەڵ ماوەیەکی زۆر خۆڕادەگرێ" و قبوڵ دەکا. بەڵام پاشان رۆژێك دەتەقێتەوە.

هەر دوو ژن لە سەر ئەوە رێك کەوتن کە لە بەیانییەوە، دایك لە نیوە رۆدا دوودیزە شۆربا کە ماریا لێی دەنان بیبانباتە کارخانە. ئیتر ماریا چووە بازاری.

(١٥)

کرێکاران لە پڕ شۆربا فرۆشێکی تازەیان چاو پێ کەوت. هەندێك لێی دچونە پێش و دۆستانە لێیان دەپرسی

- نیلۆڤنا ئەوە کارت پەیدا کردووە ؟

هەندێك دەچوون دڵخۆشیان دەدایەوە و دڵنیایان دەکردکە بەو زوانە پاڤێل بەردەبێت. پاڤێل لە سەر حەقە. هەندێکی تر بە قسەی دڵسوزانە دڵی بریندداریان دەکولاندەوە .دەستەیەکی دیکەش بە ئاشکرا جنێویان بە بەرێوە بەری کارخانە دەدا. بانگەوازێکی راستگۆیانەیان لە دڵی ئەودا وەخەبەر دەهێنا. هی واش هەبوون بە چاوی بەدخوایی تەماشایان دەکرد.

"ئسای گۆریۆڤ" ددانی دەچیرەوە برد و گوتی : ئەگەر من حاکم بام کورەکەتم دەدا لە داری بدەن، تا تێبگا کە گومرا کردنی میللەت مانای نییە.

ئەو قسە ناحەزانەدایکیان وەك مردوو سارد کردەوە. هیچ وەڵامی نیسا ی نەداوە تەنیا تەماشای دەم و چاوی چکۆلە و شلەی کردو بە هەناسەوە چاوەکانی بەردانەوە. کارخانە هێندی نەبوو. کرێکاران پۆل پۆل لێك

کۆدەبونەوە بە گەرمی بەڵام لەسەرخۆ باسیان دەکرد. سەر کرێکارەکان بەروویەکی گرژ وترش و تاڵەوە بە سەریان دا دەگەڕان. هێندێك جار قسەی سووك و پێکەنینی بە توورەیی دەنگی دەداوە. لەو کاتەدا دو پۆلیس سامۆیلۆڤیان وە پێش خۆدابو دیانبرد دەستێکی لە گیرفانی نابوو، دەستەکەی تریشی لە قژە ئاڵۆزەکانی وەردەدا. نیزیکەی سەد کرێکار وە دوایکەوتبون و گاڵتەیان بە پۆلیسەکان دەکردو جنێویان پێ دەدان: یەکێك هاواری کرد .:

هاورێ بو گەڕانێ دەچیّ ؟

یەکی دیکە گوتی : هەر بژی هەڤاڵی تیمە. پارێزەریان لە گەڵ خستوون. کۆمەڵێك جنێو لە هەوادا دەنگیان دەداوە .

کرێکارێکی باڵابەرزی خێل نەڕاندی. دیارە گرتنی دزان سودی کەمترە. بۆیە هەر پیاوە راست و دروستەکان دەگرن .

کرێکارێکی تر هاواری کرد: دیسان ئەگەر بە شەو بیانگرتبا باشتر بوو. ئەو ناکەسانە شەرمێ ناکەن بە نیوەڕۆیە دەیانگرن .

پۆلیسەکان پەشۆکا بوون. خۆش دەڕۆیشتن. وەپەلە کەوتبوون هەوڵییان دەدا کە هیچ نەبینن و ئەو جنێوانە نەبیسن کە بۆیان بەری دەکران. سێ کرێکار بە ئاسنێکی درێژەوە چوونە پێشیان و بە هەڕەشە تێیا ن راخوڕین: لادەن بۆ قەراخی ماسیگرەکان. کاتێك سامۆیلۆڤ گەیشتە پێش دایك بە پێکەنینەوە سەری بۆ دانەواند و گوتی:

- سەرخۆش و مەستن .

دایك بێ دەنگ بوو. لە کاتێکدا کە دیمێنی ئەو لاوە بە هۆش و ئازایانە کە بە زەردەخەنەوە بۆ زیندان دەچوون زۆر خەفەتباری کردبوو، خوار بووەوە و بێ ئەوەی بە خۆی بزانێ" هاودەردی و خۆشەویستییەکی دایکانەی سەبارەت بەوان پەیدا کرد. کەیفی دەکرد کە دەبییست هەڕەشە و سووکایەتی بە سەرۆکەکان دەکەن. لەو نێوە دا هەستی بە زیبك و زاکونی کورەکەی دەکرد.

کاتێك لە کارخانە هاتە دەرێ. رۆژەکەی لە کن ماریا رابوارد. گوێی دابووە قسەکانی. ئەو دەنگ بۆ ماڵە سارد و چۆڵ و هۆڵەکەی خۆی گەڕایەوە. ماوەیەکی زۆر لە کەلێن و قوژبنی ماڵەکەی دا سەرگەردان بوو. نەیدەزانی چ بکا و لە کوێدا دانیشێ. لەبەر ئەوەش دڵە کوتەی پێکەو تبوو کە بێگۆر ئیڤانۆڤیچ لە کاتی خۆیدا نەهاتبوو.

لە دەرەوە بەفر دەباری و کلوە بەفرەکان وە شووشەی پەنجەرە دەکەوتن و پاشان بێ دەنگ دەتوانەوەودەبونە ئاو و شوێنەوارێکی تەڕیان لێ بەجێ دەما. دایك فکری پاڤێل هەڵی گرت. یەکێك بە ئەسپایی لە دەرگای

دا. دایك دەرگای لێ کردەوە ساشینکا هاتە ژوورێ. ماوەیەکی زۆر بوو نەهات بوو. لە قەڵەو بوونی لە رادەبەدەری واقیوڕ ما. زۆری پێ خۆش بوو کە هاوڕازێکی هەیەو تا شەو درەنگانێك بە تەنیا نابێ .

- ماوەیەکە نەمدیوی، لێرە نەبوی ؟

- بەزەردەخەنەیەکەوە وەڵامی داوە و گوتی :

- نا، لە زیندان بووم. هەر ئەو دەمی کە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ گیرا، منیش گیرام. نیکۆلایت وە بیر دێ ؟

- چۆن ئینسان دەتوانێ ئەو پیاوە لە بیر بەرێتەوە ؟دوێنێ پێکۆر گوتی : بەریان داوە. بەڵام کەس باسی ئەوی نەکردوە. کەس بەمنی نەگوت کە تۆ گیراوی.

- پێ گوتنی ناوێت. بۆ چی بڵێن؟ تا پێکۆر ئیڤانۆڤیچ نەهاتوە با خۆم بگۆڕم

- زۆر تەڕ بوی،

- بەیاننامەکانم هێناون،

- بێنە، وێم دە، بێنە .

- هەرئێستا.

کیژەکە خێرا دوگمەی پاڵتوکەی کردەوە و خۆی راوەشاند و بەستەی بەیاننامە وەك گەڵایدارکەوتنە خوارێ. دایك بە پێکەنینەوە کۆی کردنەوە.

هەناسەیەکی هەل کێشاو گوتی :

- جا بزانە، کاتێکی دیتم سکت وا هەستاوە، پێم وابوو شوت کردووە ئێستا سکت پڕە. ئای، چەند زۆرت هێناون. بە پێیانیش هاتوی ؟

- بەڵێ بە پێیان هاتوم! کیژەکە وەك جاران باریك بووەو دایك دەیدیت کەسەر کولمەی قوپاون و سێبەرێکی مەیلەو تاریك دەوری چاوە گەورەکانی داوە .

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشاو بە سەر بادانەوە گوتی : تۆ تازە لە زیندان هاتویە دەر لە جیاتی ئەوە بحەسێیەوە .... حەوت کیلو مەتر ئەو بارەشت هێناوە ؟

- پێویست بوو. دەبوو بیانهێنم . بڵێ بزانم پاڤێل میخایلۆڤیچ حالی چونە؟ زۆر خەفەتی نەخوارد ؟

نا .... ناخ .... خۆ نادوڕێنێ ....

کچەکە بە دەنگێکی ناسك و نەرم و توزێك لەرزۆکەوە گوتی : دڵی بە هێزە .... وانیە ؟

- قەت نەخۆش نەبووە. دیارە سەرماتە دەلەرزی؟ راوەستە ئێستا چات بۆ لێ دەنێم مربای شاتوشت بۆ دێنم . ساشێنکا بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی: زۆر باشە. بەڵام تۆ بۆ زەحمەت بکێشی؟ درەنگە، بۆ خۆم چای لێدەنێم.

ـ ئەی ڕۆ، چۆن شتی وا دەبێ، تۆ ماندووی. دایك سەماوەری تێ هاویشت. ساشێنكا بۆ چێشتخانە وە دوای كەوت و لەوێ لە سەر كەرەوێتەیەك دانیشت و دەستەكانی تێك وەر هێناو گوتی :

- زۆر هیلاكم. زیندان پیاو دەڕزێنێ. ئەو بێ كاریە نەگریسە لە هەمووشت دژوارترە. پیاو حەوتویەك، مانگێك لەوێ دەبێ، هەمووكارەكانی دیارن. زیندانیەكان چاوڕەوانی ئەوەن شتیان فێربكەی، پێویستە ئەوەی مرۆڤ خۆی دەیزانی فێری ئەوانیشی بكا. ئینسان وەك حەیوانێكی دڕندە لە قەفەس دایە. هەر ئەوەشە كە دڵی مرۆڤ وشك دەكا .

دایك پرسی : كێ پاداشی تۆ دەداتەوە ؟ پاشان هەر بۆ خۆی هەناسەیەكی هەڵكێشاو گوتی : لە خوا بەولاوە كێ هەیە؟ ڕەنگە تۆش بڕوات بە خوا نەبێ ؟

- نا …………

دایك لە ناكاو دەر هەڵبوو. كە وابوو منیش بڕوا بە قسەكانی ئیوە ناكەم. دەستەكانی كە بە خەڵوز ڕەش بوبون بە بەرهەڵبێنە خاوێنی كردنەوە و بە بڕوایەكی بەتینەوە گوتی :

ئیوە لە بیر باوەڕی خۆتان ئاگادار نین ، چۆن دەكرێ كەسێكی بڕوای بە خوا نەبێ، خۆی بۆ ژیانێكی ئاواتەرخان بكا؟ لە پشت دەرگا هەستی پێیان هات و سرتەیەكیان گوێ لێبوو. دایك لەرزی. كچەكە لە پڕ رابوو و بە ئەسپایی گوتی:

- دەرگا مەكەوە. ئەگەر ژاندارم بن، تۆ بڵێ من ناناسی ……… ڕێگام لێ گوراوە. حاڵم باش نەبووە، بەناچاری لە تۆ وەژور كەوتم. تۆ پاڵتۆت لەبەر من داكەندوەو بەیاننامەكان لە باخەڵم بەربوونەوە .

- خوشەویستم ئەو قسانە یانی چی ؟

- راوەستە لام وایە پێكورە.

خۆی بوو هیلاك و ماندوو، باران تەڕی كردبوو، وە ژور كەوت: دایە گیان سەماوەرەكە سازە ………؟ ئێستا چا لە هەموو شت خۆشترە…… سەیرە…… ساشێنكا ئەوە هێشتا لێرەی ؟ لە كاتێكدا دەنگی ئێرانەی چێشتخانەكەی پڕ كردبوو، پاڵتۆ قورسەكەی دەرهێنا و پێش ئەوەی بحەسێتەوە گوتی :

دایە گیان! كاربەدەستانی ئێستا ئەو كیژەیان خۆش ناوێ، حەزلە چارەی ناكەن. یەكێك لە زیندانەوانەكان قسەی سوكی لە رودا كردبوو. ئەم رایگەیاند ئەگەر كابرا نەیە و تكای لێخۆش بوونی لێنەكا، خۆی لە برسان دەكوژێ. هەشت رۆژی تەواو هیچی نەخوارد. كەم مابوو تەشریف بەرێتە دنیای خوشتر! بەلای تۆوە باشترنەبو؟ لە بارەی ورگی بچووكی منەوە رات چیە ؟

لەبەر بەیاننامە و بلاوکراوە ورگی هەلئەسابوو، پاسکە کورتەکانی لەبەر وەرهێنابوون. چووە ژووری" و دەرگای لە سەر خۆ پێوەدا. دایك بە سەر سوور مانەوە پرسی :

- بەراستی هەشت رۆژ هیچت نەخوارد ؟

کیژەکە لە سەرمان شانی هەلتەکاند و گوتی :

- دەبوو داوای لێخۆش بوونم لێبکا .

ئەو ئارامی و بێ دەنگی و سەرسەختیە چلە کێشانە وەزعێکی ئەو تۆی بۆدایك پێکهێنا، دەتگوت سەرکۆنە کراوە.

بیری کردەوە "ئاخ، هەر وایە !"

- باشە، بەلکو مردبای ؟!

هیچ. دەمردم. ئاخرەکەی لێبوردنی کرد، پیاو نابێ لە سووکایەتی پێکردن چاو بپۆشی" . ئەوە راستە ......بەلام لە گەلێ ئەوەشدا لە تەواوی ژیان دا سووکایەتی بە نیمەی ژن کراوە.

پێگۆر دەرگای کردەوە و گوتی: بارم سووك بوو! سەماوەر سازە. ڕێگا بدەن با مـن بیهێنم. سەماوەرەکەی هەلگرت و لە کاتێك دا دەیبردە ژووری" گوتی :

- باوکم بە لانیکەمەوە رۆژێ بیست ئیستیکان چای دەخواردەوە، هەربۆیەش بێ ئەوەی نەخۆش بکەوێ حەفتا سالّ ژیا، سەد کیلو پتر بوو. لە گوندی "ڤۆسکرێسێنکی" مجێوری کلیسا بوو .

دایك هاواری کرد: ئەیرۆ چۆن تۆ کوری بابە ئیڤانی ؟

- بەلێ، تۆ لە کوێ دەزانی؟

- چۆن منیش خەلکی گوندی "ڤۆسکرێسێنسکی"!

کەوابوو هاوولاتین. کچێکت بوو، ناوی چی بوو ؟

سێرێنگینا ...دڕواسێ بووین .

تۆ کچی "نیلا" شەلی، من باشی دەناسم. چەند جار گوێچکەی راکێشاوم . ئەم دووانە دەستیان بـە قسـە و پرسیار کردبوو. ساشێنکاش چاوی تێبڕیبوون و بە زەردەخەنەوە چای تێدەکرد. دەنگی ئیستیکانەکان دایکی تێکڕا کرد و کارەکەی وەبیر هێنایەوە .

- ببوورە دستم بە قسان کردووە و ئێوەم لە بیر چووتەوە. دەزانی چاوپێکەوتنی هاوشارییەك چەند خۆشە. ساشێنکا گوتی: ئێوە دەبێ ببوورن کە چام بۆ خۆم تێکرد، بەلام قەی ناکا سەعات یازدەیە و ڕێگاشم دوورە.

بۆکوێ .... بۆ شار؟

بەڵێ شەوە، هیلاکی و بارانیش دەبارێ. هەر لێرە بمێنەوە. پینگۆر لە چێشتخانەکە دەنوێ و ئێمەش لێرە.

- نا دەبی بڕۆم .

پینگۆر گوتی: بەڵێ هاوشاری، ئەو کیژە دەبێ بڕوا. دەیناسن. ئەگەرلێرە بیبینن باش نییە.

- چۆن بە تەنیا دەڕوا ؟

پینگۆر بزەیەکی هاتێ و گوتی: بەڵێ، دەڕوا.

کچەکە چایەکی دیکەشی بۆ خۆی تێکرد و پارووە نانێکی جۆی هەڵگرت و تۆزێکی خوێ پێوە کرد و لە کاتێکدا تەماشای دایکی دەکرد، دەستی کردبە خواردن .

دایك گوتی: چۆن دەتوانی؟ ئاتاشا چۆن ئەوەی دەکرد. من کاری وا ناکەم دەترسم! پینگۆر گوتی: ئەویش دەترسێ ، وانییە ساشێنکا ؟

- نا. وانییە

دایك تەماشای کرد و گوتی: چەندە ئازای !

ساشێنکا پاش ئەوەی چایەکەی خواردەوە، بێ ئەوەی دەنگی لێ بێتەوە. دەستی پینگۆری گوشی و چووە چێشتخانە و دایك بە دوایدا چوو. بە دایکی گوت : ئەگەر چاوت بە پاڤێل کەوت سڵاوی منی پێبگەیەنە. دەستی لە سەر دەسگرەی دەرگابوو. لە پڕ گەڕاوە و بە ئەسپایی گوتی: دەکرێ ماچت کەم ؟

دایك بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە بە توندی لە ئامێزی گرت. کیژەکە زۆر بە کاوەخۆ گوتی: مێرسی! سەری لە قاند و وەدەرکەوت .

دایك گەڕاوە ژوورێ و چاوی لە پەنجەرەی بڕی. لە تاریکی شەودا شڵێوە دەباری. پینگۆر ئارەقی کردبوو، سوور هەڵگەرابوو. لینگی لەبەر یەك بردبوون و چای دەخواردەوە. شادییەك لە دەم و چاوی دیار بوو .دایك دانیشت و بە خەفەتەوە سێرەیەکی میوانەکەی دا و گوتی :

فەقیرە، ساشێنکا چۆن دەگاتەوە ؟

ماندوو دەبێ، زیندان زۆر هیلاك و شەکەتی کردووە. لە پێش دا بە خۆوەتر بوو .

بێجگە لەوەش بە کوێرەوەری رانەهاتووە من لام وایە ڕێخۆڵەکانی نەخۆشن.

ئەم ساشێنکایە کێیە ؟

کچی کابرایەکی خاوەن ملکە ... باوکی زۆر دەوڵەمەند و لاپڕەسەنە. دایە گیان ڕەنگە بزانی یەکتر بیان خۆش دەوێ و دەیانەوێ پێکەوە بژین .... ببنە ژن و مێرد.

کێ و کێ؟

ـ پاڤێل و ساشێنکا. بەڵام وەزعەکەیان ئاوایە کە ناتوانن. کـاتێکی پاڤێـل ئـازادە، ساشێنکا حەپسـە، کاتێك ساشێنکا ئازادە .... پاڤێل گیراوە.

ـ ئەوەم نەدەزانی پاڤێل قەت باسی خۆی ناکا.

دایك ئەمجار پتر لە خەمی کچەکەدا بوو. بێ ئەوەی خۆی بیبینێ، بە تووڕەییەکەوە تەماشای میوانەکەی کـرد و گوتی :

حەق وابوو لەگەڵی چووبای.

ـ نەدەکرا لێرە کارم زۆرە. تەواوی ڕۆژ دەبێ بە ڕێگاوە بم پیادە ڕۆیشتن بۆ یەکێکی وەك مـن تەنگـە نەفـەس زۆر دژوارە.

دایك لە کاتێکدا کە بیری لە قسەی پێگۆر دەکردەوە گوتی: کیژێکی چەندە نازدارە. بەوەی نارەحەت بـوو کـە پاڤێل باسی ئەو شتەی نەکردبوو. لێوەکانی گەست و برۆی داکەوتن.

پێگۆر سەری ڕاوەشاند و گوتی: بە دڵ تـەنگت دەبیـنم. خـراپ دەکـەی! ئەگـەر قـەراربێ دڵـت بـە هـەموو لێقاوماوێك بسوتێ، بەش ناکا. ڕاستییەکەی ئەوەیە کەس ژیانی خۆش نییە! ماوەیـەك لـە مەوبـەر هـەڤاڵێك دوور خرا بووەوە، گەڕایەوە. کاتێکی گەیشتە "نیژنی" ژن و منداڵەکانی لە "سمۆلێنك" چاوەڕوانی بـوون. کـە ئەو گەیشتە سمۆلێنك ئەوان لە مۆسکۆ گیرابوون. ئێستا نۆرە گەیوەتە ژنان کـە بـۆ سـیبریا دووریـان بخەنـەوە. منیش ژنێکی زۆر نازدارم هەبوو، بەڵام پێنج ساڵ دوور خستنەوە ناردیە دنیای دیکە .

قومێکی لە ئیستیکانەکەیدا و قسەکانی درێژە پێدا، ساڵ و مانگەکانی زیندان و دوور خستنەوەی دەژمارد، باسی کوێرەوەری جۆربە جۆری خۆی کرد. باسی قات و قڕی سیبریا و کوشتاری بەندیخانـەی کـرد. دایـك چـاوی تێبڕ ببوو. گوێی بۆ قسەکانی ڕاگرتبوو.

سەری لەوە سووڕ مابوو کە کاتێکی باسی ئەو هەموو ئازار و شـکەنجەیە دەکـا، ئەوەنـدە هێـدی و لـە سـەر خۆیە.

باشە، باسی مەسەلەی خۆمان بکەین .

دەنگی گۆڕا و بە گەرمی لە دایکی پرسی: دەتەوێ چۆن نووسراوو بەیاننامەکان بەریە کارخانە. دایـك سـەری لەوە سووڕما کە ئاگای لە هەموو شت هەبوو.

پاش ئەوەی ڕێ و شوێنی کارەکانیان ڕێك وپێك کرد. سەر لە نوێ هاتنەوە سەرباسی گوندەکـەی خۆیـان. لـە کاتێك دا پێگۆر گاڵتەی دەکرد، دایك ساڵەکانی ڕابوردووی وەبیر خۆی دەهێناوە. گوندەکەی دەهاتـەوە بەرچـاو کە بووەتە زلکاو، گرد و تەپۆلکەی جۆر بە جۆر و پڕ لە داری کـاج و سـنەوبەر. بـە داخ و خەفـەتێکی زۆرەوە

تەماشای ئەو پەردەی دەکرد. قەد و باڵای کیژێکی دەهاتە بەرچاو کە بە تاقی تەنیا لە ژێر رەهێڵەی بەفر و باراندا رێگای گرتووەتە بەر، کورەکەشی لە ژوورێکی بچووکی پەنجەرە ئاسن دا حەپس کراوە و رەنگە ئێستا نەخوتبێ و لە یادی ئەودا بێ. بەڵام بیر لە حاڵی دایکی ناکاتەوە. چوونکە یەکێك هەیە لە لای خۆشەویست تر بێ. خەیاڵێکی تاڵ وەك پەڵە هەورێکی چڵکن بۆ لای دەهات و بە سەر گیانی دا زاڵ دەبوو.

پێنگۆر بزەیەکی هاتێ و گوتی:

دایە گیان ماندووی، بچین بنوین .

دایە شەوباشی لێکرد و چووە چێشتخانەکە. لە کاتێکدا بە لارەلار و لە سەر خۆ دەرۆیشت دڵی پڕ بوو لە داخ و خەفەت. رۆژی دوایی لە سەر نان و چای بەیانی پێنگۆر گوتی :

ئەگەر بتگرن و لێت پرسن ئەو هەمـوو نووسراوە قەدەخـە کراوانـەت لـە کـێ وەرگرتـووە و لـە کوێتراهێنـاوە وەڵامت چییە ؟

ـ دەڵێم بە ئێوە چی .... و تەواو ....

بەڵێ، بەڵام بەوەندە دەستت لێ هەڵناگرن. ئەوان لایان وایە پەیوەندیت بەوانەوە هەیـە و ماوەیـەکی زۆر لێت دەکۆڵنەوە .

ـ باشە...... هیچ ناڵێم........

ـ دەتگرن و دەتبەنە زیندان.

ـ گرنگ نییە شوکری خوا لانیەم قازانجێکم دەبێ کەس پێداویستی بە مـن نییـە. وەك دەڵـێن ئیـتر شـکەنجە نادەن.

ـ ها شکەنجەت نادەن ؟ ژنێکی وەك تۆ دەبێ باش ئاگای لە خۆ بێ .

تۆ کە لای لایە دەزانی، ئەدی بۆ چی خۆت خەوت لێنا کەوێ؟

پێنگۆر بێ دەنگ بوو. دەستی کرد بە هاتوچۆ و لە دایك وەنزیك کەوت :

ـ هاوشاری دژوارە. وا هەست دەکەم، ئەو وەزعە بۆ تۆ زۆر دژوارە .

دایك دەستی بزاوت و گوتی: وەزعی هەمووان هەروایە. رەنگە بۆ ئەوکەسانەی تێدەگەن هاسـانتر بـێ، بـەڵام منیش ئەوەی پیاوی تێگەیشتو دەیانەوێ کەمێکی تێدەگەم.

پێنگۆر بە ئەدەبەوە گوتی:

ـ هەرئەوەندە کە تێدەگەی بۆ ئەوان بە کەڵکی چارێکی. لێکرە و پێکەنی. نزیک بە نیوەڕۆ دایک زۆر لە سەرخۆ وەك کەسێکی کارێکی زۆری هەبێ، نووسراوەکانی لە بن جلەکانی دا شاردەوە. کاتێکی پێگۆر دیتی، کە دایك چۆن بە ئەردەستی تاقەتیان دەکا لە خۆشییان وەدەنگ هات .

ـ زۆر باشە دایە گیان، وەك ئەڵمانی کە زۆر بوره دەخۆنەوە دەڵێن: "ریترگوت!" خوێندەواری تۆی ئەگۆڕیوە هەروەك خۆت پاش ماوییەوە، خوا بەرکەت بخاتە کارەکەت .

دایك پاش نیو ساعەت بە هێدی و هێمنی بە کۆڵەوە لەبەر دەرگای کارخانە راوەستا. دوو دەرگەوان کە لە گاڵتە پێکردنی کرێکارانی ژن تووڕە بووبوون و شەڕە جنێویان لەگەڵ دەکردن. هەر کەس چوویا ژووری دیانپشکنی. پاسەوانێك لە گەڵ کابرایەکی چاو زەق و لاق کورت و دەم و چاو سوور لە نزیك دەرگا دەهات و دەچوو .

دایك لە کاتێکدا سەتڵەکەی شانە وشان دەکرد، سیلەیەکی چاوی دانێ و هەستی کرد کە دەبێ جاسوس بێ. کابرایەکی مل ئەستوری قژلول کە کلاوەکەی هاویشتبووە پشت سەری دەنگی دەرکەوانەکاتیدا کە خەڵکیان دەپشکنی : عیفریتەکان سەر بپشکنن نەك گیرفان . یەك لە دەرکەوانەکان گوتی: ئەسپێ ئەبێ لە سەریاندا نییە.

کرێکارێك هاواری کرد: باشە ئەسپێیەکان بخۆن. ئێوە هەر بۆ ئەوە باشن.

جاسوسەکە ئاوڕێکی داوە و تفێکی لە عەرزی کرد .

دایك هاواری کرد: رێگا بدەن برۆم کۆڵەکەم زۆر قورسە، وەختە پشتم بشکێ . دەرکەوان بە تووڕەیی دەنگی دا: برۆ .... ئەوەندە قسە مەکە .

دایك کە گەیشتە شوێنەکەی خۆی قاپەکانی لە عەرزی دانا و سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد شارەقی لە رومەتی سریەوە

دوو قوفڵ سازی برا کە ناویان" گوسێڤ" بوو لێشی وەنزیك کەوتن. برا گەورەکەیان کە ناوی بچووکی" ڤاسیلی" بوو بڕۆی تێك نان و بە دەنگێکی بەرز پرسی :

ـ پەتاتەت هەیە ؟

ـ سبەینێ" دەیهێنم.

ئەم وشە نیشانەیان بوو. براکان گەشانەوە. ڤیڤان خۆی پێ ڕانەگیرا و هاواری کرد : ئای چەند دایکێکی باشی

ڤاسیلی هەڵگروشکا و تەماشای دەفری شۆرباکەی کرد و بە ئەسپایی دەستە کاغەزێکی لە باخەڵی راکرا. پاشان بە دەنگێکی بەرز گوتی : ئیڤان بچینەوە ماڵێ چ بکەین؟ یا هەر لێرە نانەکەمان بخۆین. هێندێك لە نوسراوەکانی دەلاسکی چەکمەکەی ڕاکرد.

ـ دەبێ یارمەتی ئەو شۆربا فرۆشە تازە بدەین .

ئیڤان پێکەنی : ڕاست دەکەی زۆر باشە.

دایك جاروبار سەیری دەوروبەری خۆی دەکردو هاواری دەکرد:

هەی شۆربا هەی کەباب هەی چێشتی گەرم.

بەیاننامەکانی کەم کەم لە باخەڵی دەرهێنا و بێ ئەوەی کەس بزانی، دەیدا بەو جووتە برایە. هەموو جارێ کە دەستە کاغەزی لە دەستان دەهاتە دەر لە پڕ سەر و چاوی ئەفسەرە ژاندرمەکەی وەك پەڵەیەکی زەرد دەهاتە بەر چاو و لە دنیای خەیاڵدا بە هەستێکی بەدخوداییەوە پێی دەگوت :

ها .... بابە گیان. کاتێکی بەستەیەکی تری دەدایە بە خۆشییەوە دەیگوت : ئەوەش یەکی تر .... وەرە.

کاتێکی کرێکاران بە دەفرەوە دەهاتنە پێش، ئیڤان گوسێڤ قاقا پێدەکەنی. دایك دەستی لە بەستە کاغەزان هەڵدەگرت و سوپی کەلەم و شۆربای تێ دەکرد .

جووتە برا بە گاڵتەوە دەیانگوت:

نەنە نیلۆڤنا زرینگە. شۆفێرێك بە دڵسۆزییەوە گوتی: هەژاری و لێ ئەوماوی پیاو فێری راوە مشکیش دەکا. نان هێنەریان لێ ئەستاندووە. بەڵێ ئەو ناجسنانە.... باشە. قەی ناکا. بایی سێ کە پێك شۆربام بۆ تێکە. دایە ورە بەرمەدە .... کارەکان هەموو باش دەبن.

دایك بە پێکەنینەوە گوتی : هەرخۆش بێ بۆ ئەو قسە باشانەت.

لە کاتێکدا وەدوور کەوت، دەیگوت: ئەو قسە باشانەم بە گران لە سەر ناوەستێ ؟

ئاسنگەرێك بە پێکەنینەوە گوتی: کەس نییە پیاو قسەی خۆی لە کن بکا. کەس بۆیە نابێ .... وانییە ؟

ڤاسیلی گوسێڤ هەستا و لە کاتێکدا دووگمەی پاڵتۆکەی دادەخست گوتی: چێشتی گەرمیشم خواردووە، کەچی هێشتا هەر سەرمامە. براکەشی هەستا و هەردوو بە فیکە کردن وەدوور کەوتن.

دایك جاروبار بزەیەکی دەهاتێ و هاواری دەکرد:

هەی شۆربای گەرم، هەی سوپی کەلەم، های هەرشتە فەرەنگی

لە دڵی خۆی دا دەیگوت: هەوڵێن تاقی کردنەوەم بۆ کوڕەکەم دەگێڕمەوە، بێ پسانەوە سەر و چاوی ئەفسەرە زەردەڵەکەی دەهاتە بەر چاو .... سمێڵە رەشەکانی دەبزاوتن. ددانەکانی لە بن لێوی سەرووەی دا کە لەبەر تووڕەیی رێك هاتبوو، دەدروشان .شادییەکی زۆر وەك باڵندەیەك لە دڵی دایك دا ناڕەی دەهات. برۆکانی دەبزاوت و لەگەڵ کارکردندا دەیگوت :

وەرە .... ئەوەش یەکی تر .... وەرە یەکی دیکە

(١٦)

لە تەواوی رۆژدا هەستێکی تازە و دڵگیری هەبوو. ئێواریٚ کە کارەکانی تەواو کردبوو لە کاتێك دا چای دەخواردەوە لە پێش پەنجەرە دەنگی سمی ئەسپێکی هات و دەنگی ناسیارێکی بیست. دایك بە گورجی ڕابوو. خۆی گەیاندە چێشتخانە و چوو دەرگای بکاتە یەکێك بە توندی دەهات. چاوی دەرەشەوە چوون و پالی دە چووار چێوەی دەرگادا و بە نوکی پێ دەرگای کردەوە. دەنگێکی ناسیاو گوتی :

ـ دایە گیان شەوباش! دوو دەستی وشك و درێژ کەوتنە سەر شانی دایك. ئەوەندەی کە بە چاو پێکەوتنی ئەندرێی کەیف خۆش بوو ئەوەندەش ژانی ناکامی دڵی رێك کوشی و ئەو دوو هەستە تێکەڵ بوون ، وەك لافاوێکی بەتەوژم لە ئامێزی ئەندرێیان هاویشت.

ئەندرێیش بە توندی لە ئامێزی گرت. و رێکی کوشی. دەستەکانی دەلەرزین. دایك بە ئاسپایی و بێ هەست دەگریا. ئەندرێی دەستی بە سەریدا هێنا و هەر بەو دەنگە خۆشە گوتی :

ـ دایە گیان مەگری و خۆت نارەحەت مەکە. بەڵێنت دەدەمێ بەو زووانە ئازادی دەکەین. هیچ بەڵگەیان دژی ئەو بە دەستەوە نییە. هەڤاڵەکانیشی لە ماسی سوورەوەکراو زیاتر قسە ناکەن، تا شتێکیان لێدەرکەوێ. لە کاتێکدا بە گەرمی دەستی دایکی دەگوشی چوونە ژوور.

دایك بە ئامەزرۆیی گوێ ی بۆ قسەکانی ئەندرێی ڕا گرت :

ـ پاڤێل سڵاوی لێ دەکردی.حاڵی باشە. و کەیفی خۆشە لە زیندان دا جێگای زۆر تەنگە لە شارو لێرە سەد کەسیان پڕ گرتووە، هەر هۆدەی سێ چوار کەسیان تێ ئاخنیوە. شێوەی بەڕێوەبردنی زیندان بۆ سەرکۆنە نابێ. ناجسن نین. بەڵام لەبەر کاری زۆر هەمیشە ماندوون. ئەو ژاندارمە هارانە زۆر کاریان بۆ دادەتاشن، لە سەر ئەوەشەوە زۆر توند و تیژ نین. هەمیشە بە ئێمەیان دەگوت :

ـ برایان تۆزێك هێدی بن و کێشەمان بۆ ساز مەکەن.

وەزع باش بوو. دەکرا قسە بکەین. کتێب بدەین بە یەکتر و نان و چێشت پێکەوە بەش بکەین. زیندانێکی خۆش، پیس و کۆن بەڵام هێدی و هێمن، ئەوانەی سیاسی پێش ئەبوون زۆریان خزمەت دەکردین. خراپ ئەبوون. لەبەر جێگا تەنگی من و بوکین و چووار کەسی دیکەیان ئازاد کرد. بێ گومان بەو زووانە پاڤێلیش ئازاد دەکەن. ڤێسۆڤشیکۆڤ لە هەموان پتر لە زیندان دا دەبێ چوونکە لە بەردەستانی هەراسانن. بێ پسانەوە جنێو بە هەموو کەس دەدا. ژاندارمەکان لەبەر دەستی بێزارن. ئاخری موحاکەمەی دەکەن یا دارکاری دەکەن.

پاڤێل خەریکە بیکا بە ئینسان و پێی دەڵێ:ئیگۆڵای بێ دەنگ بە. جنێودان سوودی چییە؟ بە جنێو باشتر نابن.

ئەویش دەقیژێنی و دەڵێ: ڕەگ و ریشەی ئەو دوومەڵانە لە سەر زەوی هەڵدەکێشم.

پاڤێل ڕەفتاری زۆر باشە لە گەڵ هەموو کەس. هێدی و لە سەر خۆیە. پێت دەڵێم بەو زووانە ئازادی دەکەن.

دایک هاتەوە سەرخۆ و بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی: بەو زووانە، دەزانم ...... بەو زووانە ئازادی دەکەن.

زۆر باش دەبێ. کەوابوو، چام بۆ تێکە. ئەم دوواییانە چت دەکرد؟

ئەندرێی بزەی دەهاتێ و تەماشای دەکرد و بە تەواوی لە دڵی دایک وەنزیک کەوتبوو. لە قووڵایی چاوە شینەکای دا خۆشەویستییەکی نەختێك خەفەتاوی بروسکەی دەدا.

پاش ئەوە هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشاو گوتی:

ئەندرێی تۆم زۆر خۆش دەوێ. بەووردی سەیرێکی دەم و چاوە لاوازەکەی کرد کە تۆك داپۆشیبوو. ئەندرێی لە سەر کورسی خۆی بزاوت و گوتی:

- بۆ من تۆزێك خۆشەویستی بەسە. دەزانم منتان خۆش دەوێ تۆ دڵێکی گەورەت هەیە و دەتوانی کەسێکت خۆش بوێ.

دایك گوتی: من بە تایبەتی تۆم خۆش دەوێ. ئەگەر دایکت هەبایە خەڵك ئیرەیی پێ دەبرد.

ئەندرێی سەری بۆ لەقاند و هەر دوو دەستی توند ڕێك کوشی وبە دەنگێکی نەرم گوتی: منیش لە قوژبنێکدا دایکێکم هەیە.

دەزانی ئەمرو چم کرد و .... بە زمانێکی گێراو بەڵام بە خۆشی بۆی گێڕایەوە کە چۆن بەیاننامەی بردوونە نێو کارخانە.

ئەندرێی لە پێش دا واقی وڕما و چاوەکانی بچووك بونەوە. پاشان پتێکی لە سەری داو گوتی:

- ئاخ، بەڵام ئەوە گاڵتە نییە. مەسەلەیەکی جیددییە. پاڤێل زۆری پێخۆش دەبێ.

دایە گیان کارێکی باشت کردووە. چ دەربارەی پاڤێڵ و چە دەربارەی تەواوی ئەو کەسانەی لە گەڵ ئەو گیراون. لە خۆشیان فیکەی دەکردو کورسییەکەی دەبزاوات. شادی و خۆشی لە ڕادەبەدەری ئەندریی گیانی دایکی بە هێز دەکرد.

دایك هەروەك بەو قسە خۆشانە دڵی کرابێتەوە جۆگەلەیەکی ڕەوانی پێدا وەریکەوتبێ گوتی :

ئەندریی گیان، هاوار لەو کاتەی کە بیر لە ژیانی خۆم دەکەمەوە. ئاخ خوایە، باشە من بۆچی ژیاوم، بۆ کار کردن و لێدران؟ بێجگە لەمێردەکەم کەسی ترم نەدەدی و بێجگە لە ترس هیچ شتێکی دیکەم نەدەزانی. ئازانم پاڤێڵ چۆن گەورە بوو. تا مێردەکەم مابو نەمدەزانی خۆشم دەوێ یان نا؟ تەواوی خەم و خەیاڵم ئەوە بوو نان و چێشت بۆ ئەو حەیوانە دڕندەیە ساز بکەم تا لێم ڕازی بێ و تووڕە نەبێ و جارێك لێم نەدا. بەڵام وەبیرم نایە کە لێی نەدابم.

وای لێ دەدام دەتگوت ئەك هەر خێزانی ئەمی دەکا بە لکو تۆڵەی ئەو کەسانەش لە من دەکاتەوە کە لێیان تووڕە بوە. بیست ساڵی تەواو بە جۆرە ژیاوم. لە بیرم نییە پێش شوو کردن وەزعم چۆن بووە؟ زۆر هەوڵ دەدەم وەبیری خۆمی بێنمەوە.بەڵام هیچ نابینم، وەك لەو کاتەوە کوێر بووبم. وایە لە گەڵ یێگۆر ئیڤانۆڤیچ خەڵکی گوندێکین. لەم دواییەدا باسی ئێرە و ئەوێمان دەکرد. ماڵەکانمان وەبیرخۆ دەهێناوە، دووبارە خەڵکمان دەهێناوە بەرچاو، بەڵام لە بیرمان چووبووەوە کە چۆن دەژیان و چییان دەگوت و چییان بەسەر هاتبوو. سوتمانەکانم وەبیر دەهاتەوە. دوو سوتمان..... مێردەکەم ئەوەندەی لێ دەدام هیچم وە بیر نەماوە. گیانم بە جارێك کەڕ و کوێر بووە.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و پشویەکی خواردەوە و هەوای هەڵمژی، دەتگوت ماسییە لە نێو ئاو هاتووەتە دەر. خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و دەنگی نەرمتر کرد و گوتی :

کاتێکی مێردەکەم مرد بە کوڕەکەمەوە نوسام، ئەویش کاری وای دەکرد کە ئەو دەم سکم پێی دەسووتا و بە خۆم دەگوت :

ئەگەر ئەو نەمێنی من تاك و تەنیا چۆن دەژیم ؟ چەندە دەترسام کە بیرم لە چارەنووسی ئەو دەکردەوە خوێنم لە دڵی دەگەڕا.

دەمێك مات بوو. بە ئەسپایی سەری ڕاوەشاند. پاشان بە دەنگێکی تایبەتی قسەکانی درێژە پێدا.

ـ ئەوینی ئێمە ژنان پاك نییە. ئێمە تەنیا ئەوەمان خۆش دەوێ کە پێویستمان پێیەتی. ئێستا دەزانم تۆ پەرۆشی دایکتی .... باشە پێداویستی چیت پێ هەیە ؟ زۆر کەسی دیکەش کە لە پێناوی گەلدا ڕەنج دەکێشن و دەکەونە زیندان و بۆ سیبریا دووردەخرێنەوە و لەوێ دەمرن یا لە دار دەدرێن ئەو کیژانەی بە شەوی

بەفر و باران بە تاقی تەنیا بە نێو قوڕ وزەلەق دا بۆ چاوپێکەوتنی ئێمە حەوت کیلو مەتر ڕێگا بە پێ دەبڕن ...کێ ناچاریان دەکا ئەوەی بکەن. هەر لەبەر ئەوەیە پێیان خۆشە، و بە دڵەوەش پێیان خۆشە بە بێ و بڕوا ... ئەندرێی بە بێرو بڕوا بەڵام من نازانم ئاوام پێ خۆش بێ. تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە خۆم و کەس و کاری خۆمەوە هەبێ پێم خۆشە .

ئەندرێی ڕوی وەرگێڕاو گوتی :

ـ حەقتە .... پاشان هەر وەك جاران دەستێکی بەسەر و چاویدا هێنا و گوتی : هەمووو هەر شاوان، ئەوەیان خۆش دەوێ کە لێیان نزیکە، بەڵام بۆ ئەو کەسەی دڵی گەورەیە ئەوەی دووریش بێ ....نزیکە. تۆ دەتوانی زۆرت خۆش بووین. خۆشەویستی دایکیەتیت زۆرە.

ـ خوا بکا ...... هەست بەوەی دەکەم کە ژیانی وا زۆر باشە، ڕەنگە تۆم لە پاڤێل خۆشتر بوێ. چەند بێ قسە و باسە. بزانە خەریکە ساشێنکا بێنی بەڵام من دایکی ئەوم لەو بارەوە هیچی پێ نەگوتوم .

ـ ئەم قسە وانییە. ڕاستە پاڤێل ساشێنکای خۆش دەوێ و ئەویش حەز لە پاڤێل دەکا، بەڵام لە بارەی خواستن و شوو پێ کردنەوە هیچیان ئامادەنین . دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە خەمناکییەوە چاوی لە ئەندرێی بڕی : بەڵێ ڕاستە ..... خەڵك لە خۆوە قسە هەڵدەبەستن .

ئەندریی" بە ئەسپایی گوتی: پاڤێل ئینسانێکی تایبەتییە. لە جنسی پۆڵایە .

ئێستا لە بەندیخانە دایە و ئەوە بۆ من بووەتە هۆی خەفەت و دڵە کوتە، بەڵام وەك جاران .... ژیان هەر ئەو ژیانە نییە. خەم و خەفەتیش فەرقی کردووە. گیانی منیش گۆڕاوە و هەرواتر چاو دەگێڕێ. لە یەك کاتدا شادیشە و خەمباریشە، لێی تێناگەم. کە دەبینم بڕواتان بە خوا نییە زۆرم پێ ناخۆشە. چ بکەم. چار نییە بەڵام دەزانم ئینسانی نازدارن. خۆتان توشی ڕەنج و کوێرەوەری کردووە تا خزمەت بە کۆمەڵ بکەن...... منیش ڕاستی ئێوەم دۆزیوەتەوە تا خەلکی زۆردار و بە دەسەلات هەبن کۆمەلانی گەل توشی خۆشی و دادپەروەری نایەن ......ئەوەیە.

ئەندرێی، من لە نێو ئێوەدا دەژیم. هێندی جار لە نیوە شەودا ڕابوردووی خۆم و هێزی پێ شێل کراو و دڵ و گیانی تێك شکاوم وەبیر دەێنمەوە بە خەفەتەوە دڵم بە حالی خۆم دەسوتی، بەڵام لە گەڵ ئەوەش ژیانم باشتر بووە .

ئەندرێی هەستاو دەستی کرد بە هاتو چۆ. هەوڵی دەدا لاقەکانی بە دووای خۆیدا بخشکێنێ، بیری دەکردەوە لە پڕ گوتی :

ئەوەی دەیڵێی راستە، جولەکەیەکی گەنج لە "کێرچ" هەمبوو شیعری دەگوت رۆژێك ئەم شیعرەی دانـابوو :
ئەو بێ گوناحانەی کوژران بە هێزی حەقیقەت زیندوو دەبنەوە.

ئەو کابرایە لە "کێرچ" بە دەستی پـۆلیس کـوژرا، بـەڵام ئـەوە گـرنگ نییـە، حەقیقـەتی دەناسـی و تـۆوی حەقیقەتی لە دڵی خەڵکدا دەچاند.

ئێوەش گیان لە بەرێکی بێ تاوانن، کوژراون ئێستا قسە دەکەم و دەیڵێم و خۆم گـوێم لـە قـسـەکانی خۆمـە. بروام بە خۆم نییە لە تەواوی ژیانم دا مات و بێ دەنگ بووم. تەنیا فکرێکم هەبووە ئەویش ئـەوە بـووە کـە لـە ژووردا خۆم بپارێزم و بێ ئەوی خۆم تێبگەیەنن رۆژبەرمە سەر و هەر بە نەناسـراو بێنمـەوە. بـەڵام ئێـستا لـە فکری هەمووان دام. رەنگە باش لە کارەکانی ئێوە سەر دەر نەکەم بەڵام هەموو کەس لە من نزیکـە و دڵـم بـە هەموو کەس دەسوتی، بەختەوەری هەموو کەس بە ئاوات دەخوازم. بە تایبـەتی بـە خـتـەوەری ئێـوە ئەنـدرێی گیان.

ئەندرێی لێی وەنزیك کەوت و گوتی: سوپاس بەسە ئیتر لە بـارەی منـەوە قسـە ناکـەین. لـە کاتێـکدا تونـد دەستەکانی دایکی دەکوشی روی لێ وەرگێرابوو. دایك لەبەر دڵ پـری مانـدوو بووبـوو، بـە کـاوەخۆ قاپـەکانی دەشوشت و بێ دەنگ بوو. هەستێکی ئازایانە دڵی گەرم دەکردەوە. ئەندرێی هات بۆ لای و گوتی :

ـ دەبوو هەوڵ بدەی ڤێسـۆڤشـیکۆڤی نەرم بکەی. باوکی لە گەڵ ئەو لە زیندان دایـە. پـیرە مێردێکـی بـزۆزە. کاتێکی نیکۆلای لە پەنجەرەوە دەیبینی جنێوی پێ دەدا. ئەوەش باش نییە. نیکۆلای کورێکی باشە .بێجگە لە ئێنسان سەگ و مشك و هەموو گیان لە بەرێکی خۆش دەوێ. بزانە تا چ رادەیـەکی دەتـوانن ئینسـان پوچـەڵ ولاری بکەن.

دایك داما و پاشان گوتی: دایکی بە یە کجاری بێ شوێن بوو. هیچ شوێنەوارێکی لە پاش بـە جـێ نـەماوە. باوکیشی دزو ئارەق خۆرە. کاتێکی ئەندرێی چوو بخەوێ دایك بێ ئەوەی ئەو بزانێ نیشانەی خاچی لە سـینگی کێشاو، پاش نیو سەعات بەسپایی پرسی ؟

ئەندرێی خەوت لێ ناکەوی ؟

ـ نا ....بۆچی ؟

ـ هیچ، شەوت خۆش.

ئەندرێی لە روی پێ زانینەوە لە وڵام دا گوتی: سوپاس، سوپاس

(١٧)

سبەینی کاتێك دایك بە کۆڵە بارەوە گەیشتە بە دەرگای کارخانە، دەرکەوان بە توندی پێشی پێگرت و گوتی:

قاپ و قاچاخ و شتەکانت دانێ. پاشان دەستی کرد بە پشکنینی. لە کاتێکدا باخەڵ و گیرفانەکانی دەگەڕان لە سەر خۆ گوتی: شۆرباکەم سارد دەبێتەوە

یەکێك لە دەرکەوانەکان بە تووڕەیی دەنگی دا: بێ دەنگ بە.

یەکی تر سینگی خۆی رەپێش کرد و گوتی: پێم نەگوتی کە ئەوانە بەسەر پەرژینەکەدا تور هەلدەدەن .

سیزۆڤ پێش هەموو کەس لێی وەنزیك کەوت و تەماشایەکی ئەملا و ئەو لای کرد و بە سرتە پرسی : دایە زانیوتە

ـ نا. دیسان نوسراو و بە یاننامە دۆزراونەوە. وەك زیخ و خۆڵ بلاّ و کراونەوە. گرتن و راونـان هیـچ سـودی نییە. مازینی برازام گیراوە............ کوڕەکەی تۆش گیراوە. بەلاّم لەگەڵ ئەوەش بەیاننامەکان هەر وەك پێشو بلاّو بوونەوە ...... کەوابوو خەتای ئەوان نەبووە .

سیزۆڤ پاش ئەم قسانە دەستێکی بە ریشی دا هێنا و گوتی :

کاری ئینسانان نییە. کاری بڕ و باوەڕە .... بڕو باوەڕیش کێچ نییە بیگرن. ریشی لە دەستی دا کۆ کردەوە و تەماشایەکی کرد و لە کاتێك دا وەدەر کەوت گوتی : بۆ قەت نایە ماڵی ئێمە ؟ چاخواردنەوەی بە تەنیا تامی نییە .

دایك سوپاسی کرد و لە کاتێکدا بۆ فرۆشتنی شتەکان هـاواری دەکـرد، بـە وردی سـەیری وروژان و تێکـەڵ و پێکەڵی کارخانەی دەکرد. کرێکارەکان شاد و کەیف خۆش دەهاتنە بەرچاو. لێك کۆ دەبوونەوە و پاشان بلاّوەیان دەکرد. لە بەشێکی کارخانەوە بۆ بەشێکی دیکە رایـان دەکـرد. لـە دەنـگ و دەم و چـاویان خۆشـی و شـادی دەباری. لە نێو هەوای پڕ لە دووکەڵ و تەم دا شنەبایەکی ئازایی و پیاوەتی هەست پێدەکرا. لە کەلێن و قـوژبن و بن دیواران ، جاروبار هاواری گاڵتە پێکردن و لاتاو و هێندێ جاریش دەنگی هەڕەشـە بـەرز دەبـووەوە. بـە تایبەتی لاوەکان سەرگەرم بوون و کرێکارانی وەنێوکەوتو پتر خۆیان دەپاراست و تەنیا زەردەخەنـەیان دەهـاتی : سەرۆك و خاوەن کارەکان بە خەمباری دەهاتن و دەچوون. پاسەوانەکان بەملاو لادا رایـان دەکـرد. کـە سـەر و سەکوتیان دەردەکەوت، کرێکاران بلاّو دەبوونەوە یا لە جێگالی خۆیان رادەوەستان و مات دەبوون و بێ ئـەوەی دەنگیان لە بەربێتە دەر، بە تووڕەیی تەماشای پاسـەوانەکانیان دەکـرد. کرێکارەکـان هـەمو خـاوێن دەهاتنـە بەرچاو. قەلاّفەتی بەرزی گوسێڤ لە دوورەوە دیار بوو.

براکەشی بە پێکەنینەوە بە دووای دا دەهات و دەچو، دارتاشێك بە ناوی "ڤاڤیلۆڤ" لە گەڵ "ئیسای" بە پێش دەمی دایك دا تێپەڕین کابرای دووایی کە قەڵەو و قوڵە خڕە بوو ئاوری داوە و ملی بەلای چەپدا خوار کردەوە، تەماشایەکی دارتاشی کرد و چەنەگەی بزاوت و گوتی :

ـ ئیڤان ئیڤانۆڤیچ تەماشاکە، هەر چەند وەك جەنابی بەڕێوە بەر دەڵێ ئەو مەسەلە پەیوەندی بە روخانی وڵاتەوە هەیە، بەڵام ئەوان پێدەکەنن و کەیف خۆشن. ئەوانە بە بێزار کردن باشاریان ناکرێ. دەبێ شێوەرد بکرێن.

ڤاڤیلۆڤ لە کاتێکدا کە دەستی لە پشتەوە دەگرت و قامکی دەگوشین، بە دەنگێکی بەرز گوتی: سەگبابانە هەرچی دەکەن بیکەن. هەرچەندی دەیانەوێ با چاپی بکەن بەڵام باسی من نەکەن .

ڤاسیلی گوسێڤ لە دایك وەنزیك کەوت و گوتی : چێشتەکەت زۆر باشە .... بۆم ئێکە ....

پاشان چاوەکانی بەرداوە و مژۆڵەکانی لێك دان و گوتی:

ـ دەزانی بە ئاوات گەیشتین. زۆر باش بوو دایە گیان، زۆر باش

دایك دۆستانە بەسەر ئیشارەی بۆ کرد و لەوەی کە ئەو سەرسەرییەی گەڕەك ئاوا بە نهێنی و بە ئەدەبەوە دەیدوێنی کەیف خۆش بوو لە دیتنی وروژان و جموجوڵی کارخانە شاد بوو. لە دڵی خۆیدا دەیگوت:

ـ باشە، ئەگەر من نەبام وا نەدەبوو .

سێ کرێکار لە کن دایك ڕاوەستان. یەکێك لەوان بە ئەسپایی و بە دەنگێکی خەفەتاوی گوتی :

ـ من هیچم وەدەست نەکەوت. ئەوی دیکەیان گوتی : من نەخوێندەوارم بەڵام دەزانم دیسان سودی هەیە.

کرێکاری سێهەمیان تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و گوتی: با بچینە گەرمخانە بۆتان دەخوێنمەوە.

گوسێڤ چاوەکانی تروکاند و بە ئەسپایی گوتی: نووسراوەکان کاری خۆیان دەکەن. دایك ئەوێ ڕۆژێ بە خۆشی گەڕاوە ماڵێ. بە چاوی خۆی دیتبووی بە یاننامەکان ئاواتی ئەویان بە جێ گەیاندوە. بە ئەندرێی گوت: کرێکاران لە نەخوێندەواری خۆیان داخداران من بە گەنجی خوێندنەوەم دەزانی بەڵام لە بیرم چووەتەوە.

ئەندرێی گوتی: پێویستە دووبارە فێر ببیەوە. لەم تەمەنەدا ببیە گەپجاری خەڵك فایدەی چییە .

ئەندرێی کتێبێکی لە سەر مێزەکە هەڵگرت و پیتێکی بە دایك نیشان دا و پرسی ئەوە چییە ؟ دایك بە پێکەنینەوە گوتی . "ڕێ" یە. ئەوەی دیکە چییە .؟ "ئەلف" . دایك تۆزێك خەم دایگرت وای دەهاتە بەر چاو کە ئەندرێی لە بنەوە بزەی دێتێ و گاڵتەی پێدەکا. خۆی لەوەی دەپاراست کە نیگایان تێك هەڵەنگوێ بەڵام دەنگی ئەو پیاوە هێدی و نەرم بوو. دایك خێسەیەکی لێکرد و دیتی کە سەرووری جیددییە. بە پێکەنینەوە گوتی : بە ڕاستی دەتەوێ بمکەی بە خوێندەوار ؟

ـ بەڵێ بۆ چی ناتکەمێ. باتاقی کەینەوە چونکە پێشتر پیشەکانت ناسیون. ئێستا زوو وەبیرت دێنەوە. ئەگەرسەرکەوتین و فێر بووی زۆر باشە دەنا هیچمان لە کیس نەچووە ......

دایك گوتی: ڕاست ئەوەیە، هەڵوا...... هەڵوا......زارم شیرن.

ئەندرێی سەری راوەشاند و گوتی: ئاخ ئەومەسەلانە زۆرن. مەسەلەیەکی دیکەش هەیە. مرۆڤ هەتا کە متر بزانی ئاسودەتر دەخەوێ. لە کاتێکدا ئەوە ڕاست نییە ئەو مەسەلە و مەتەڵۆکانە لە ورگ هاتونەدەر و بۆ بەستنەوە و ڕاکێشانی گیانی مرۆڤ کەمەندیان ڕانگاوتووە تا بە کەیفی خۆیان ڕایکێشن. ئەم پیشە چیی ؟

"لام".

باشە، بزانە چۆن لێکیان دەکەیەوە. ئەوی دیکەیان ؟

دایك برۆی دەبزاوتن و هەوڵی دەدا بە زۆر پیتەکان وەبیر خۆی بێنێتەوە. وا لە کاری خۆیدا نوقم بوو بوو هەموو شتێکی لە بیر کردبوو. زوو چاوەکانی ماندوو بوون و فرمێسکی ماندوویی پاشان فرمێسکی خەم و پەژارە ی لە چاوان گەڕا. هەناسەیەکی هەڵکێشا و هاواری کرد:

ـ سەیرکەن من خەریکم خوێندن فێربم، پێم لە سەر لێوی قەبرە وتازە دەست بە خوێندن دەکەم.

ـ مەگەر نەتدەتوانی جۆرێکی تر بژی. ئێستا تێدەگەی خراپ ژیاوی ...... هەزاران کەسی واهەن دەتوانن لە تۆ باشتر کار بکەن بەڵام وەك پاتاڵ دەژین و شانازیش دەکەن کە ژیانێکی باشیان هەیە. بزانین ژیانی ئەوانە چی باشی تێدا هەیە ؟ ڕۆژێك کار دەکەن و دەخون و بەیانیش هەر کار دەکەن و دەخۆن. هەموو ژیانیان شاوا رادەبورێ. منداڵیشیان دەبێ لە هەوەڵەوە یارییان لە گەڵ دەکەن بەڵام پاشان کە گەورە بوون و دەستیان کرد بە زۆر خواردن، دایك و باوکیان لێیان تورە دەبن و جنێویان پێدەدەن و پێیان دەڵێن زۆر خۆرینە، زوو گەورە بن و بچن کاری بکەن. دەیانەوێ منداڵەکانیان وەك پاتاڵ رابێنن، بەڵام منداڵەکانیش بۆ سکیان کارەدەکەن و ژیان درێژەی دەبێ. هیچ کاتێك فکرێك بە لایان دا ناڕوا کە دڵیان خۆش بکا. هێندێك وەك هەژاران گەدایی دەکەن و هێندێکی دیکە ئەوەی گەرەکیان بێ لە خەڵکی دەدزن. قانونی پیس و چەپەڵ دانراون و بۆ پاسەوانی خەڵك هێندێ کەسی چەکدارو گۆپاڵ بەدەستیان داناوە پێیان دەڵێن: "خەڵك ناچار بکەن لە قانون دەر نەچن، لە ژێر سێبەری ئەم قانونەدا دەحەسێینەوە و ڕێگامان دەبێ خوێنی مرۆڤ بڕێین" کاتێکی ئینسان سەر بۆ ئەوڕەمی بێگانە دانانەوێنی بە زۆر پەندی ئەو تۆ دەبەنە مێشکیەوە سەری لێی دەتەقی ......

تەنیا ئەو کەسانە ئینسانن کە زنجیرەکان لە عەقڵ و لەشی هاورەگەزی خۆیان دەپسێنن. بۆ نمونە تۆش، لە قەدەر توانای خۆت تۆش ئەو کارەت کردووە. دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا: من چۆن دەتوانم ؟

بەڵێ، تۆ دەتوانی وەك بارانە کە هەر تنۆکەی چڵە گەنێك ئاو دەدا. کاتێکیش کە فێری خوێندن بووی..........

دەستی کرد بە پێکەنین. هەستا و لە ژوورێدا دەستی بە هاتو چۆ کرد.

لێ فێر دەبێ کە پاڤێڵ گەڕایەوە سەری سوور دەمێنێ.

ئاخ! نا، ئەندریی...... پیاو تا گەنجە هەموو کارێکی بۆ هاسانە بەڵام کە پیر بوو خەفەتی زۆر دەبێ و تاقەتی کەم. مێشکی بە هیچ جۆر ئامادە نییە شت وەرگرێ.

شەوێ ئەندریی وەدەر کەوت. دایك چرای هەڵکرد و دەستی کرد بە گۆرەوەی چنین بەڵام زوو هەستا و چەند هەنگاوێك ڕۆیشت و چووە چێشتخانە. دەرگای جووت کردو هاتەوە ژووری. پاش ئەوەی پەردەی پەنجەرەکانی داداوە کتێبێکی هەڵگرت و لە کن مێزەکە دانیشتەوە. سەری بەسەردا دەگرت و لێوەکانی دەبزاوت هەر کە دەنگێك لە کۆڵانێ دەهات کتێبەکەی پێکەوە دەنا و گوێی هەڵدەخست پاشان هێندێ جار چاوی لە سەر یەك دادەنا و لە ژێر لێوە بە ئەسپایی دەیگوت.

ژ.........ی...............ا..........ن............

(١٨)

لە دەرگایان دا. دایك ڕابوو کتێبەکەی هاویشتە سەر قەفەزەکە و لە کاتی تێپەڕین بە چێشتخانە دا پرسی : کێیە ؟

ـ منم

ڕیبین هاتە ژووری. شەو باش و چاك و خۆشی تاوێك دەستی لە ڕیشی وەردا و چاوێکی لە ژووری کرد و گوتی:

ـ جاران بێ ئەوەی بپرسی کێیە دەرگات لە خەڵك دەکردەوە...... بەتەنیای؟

ـ بەڵێ، تەنیام.

پێم وابوو ئەندریی لێرەیە...... ئەمڕۆ چاوم پێکەوت. زیندان ئاپلە فینی. ئەحمەقی و نەزانی پتر لە هەموو شت ئێمە تێك دەدا. لە ژووری دانیشت و دەستی بە قسان کرد. دەمەوێ شتێکت پێ بڵێم، دەزانی فکرێکم بۆ هاتووەتە پێش. سەر سیمایەکی بە ویقارو سەرنج ڕاکێشی هەبوو دایکی دەپەشۆکاند لە بەرامبەری دانیشت و بێ ئەوەی قسە بکا بە نیگەرانییەوە ماتبوو.

ڕیبین بە دەنگێکی کەوتو گوتی: بۆ هەمووشت پارە پێویستە نە هاتنە دنیا و نەمردن بە خۆڕایی نییە بۆ ئەو نووسراو و بەیاننامانەش پارە پێویستە. باشە ئێستا تۆ دەزانی پارەی ئەو بڵاو کراوانە لە کۆێ دێ ؟

دایك لەو کاتەدا کە هەستی بە مەترسی دەکرد لە سەر خۆ گوتی: نازانم.

ـ هەروایە، منیش نازانم پاشان کێ دەیاننووسێ ؟

خەلك

ئەو بابەکان، ئەوانەی لە سەروی ئێمەوەن. دەنگی گڕتر دەبوو سەرو چاوی تونکی سوورتر هەڵدەگەڕا. کەواتوو گەورەکان دژی خۆیان ئەو بەیاننامانە دەنووسن. دژی ئەو کەسانەی دەسەڵاتدارن و بەسەر ئێمەدا زاڵن. باشە پێم نالێی سودی بۆ ئەوان چیە .؟ بۆ بە خۆرایی پارەی خۆیان خەرج دەکەن هەر بۆ ئەوەی کۆمەڵانی خەلك دژی خۆیان بوروژێنن....... ها ؟

دایك چاوی لە سەر یەك دانان و لێکی کردنەوە و بە ترسەوە هاواری کرد تۆ چۆن بیر دەکەیەوە ؟ پێم نالێی؟

ڕێبین وە ك ورچێك خۆی لە سەر کورسییەکەی پان کردەوە و گوتی: هەر ئەوەیە. منیش کەبیرم لە وە کردەوە لە جێگای خۆم ڕەق هەلاتم.

ـ مەسەلە چییە هیچت زانیوە ؟

ـ خەڵەتاندنە. هەست دەکەم فریوە. هیچم نەزانیوە بەڵام کە دەبینم فروفێلێ لە گۆڕێ دایە و گەورە گەورە و خوێندەوارەکان خەریکن فریومان بدەن من ئامادە نیم ... من پێداویستیم بە ڕاستی هەیە ڕاستی تێگەیشتوم و تێدەگەم و نامەوی لەگەڵ دەولەمەندان یەك بگرم. کاتێکی پێویستیان بە ئێمە هەیە وەپێشتان دەخەن تا ئێسکەکانتان بۆ چوونە پێشی ئەوان بیێتە پردێك.

دایك بەو لاتاو و تیر و تواڵجانە دلی گیرا. لە خەفەتان هاواری کرد:

ـ خوایە! چۆن پاڤێل ئەوەندە تی نەگەیشتووە. ئەوانەی لە شارەوەش دین........ بەراستی ....؟

سەرو سیمای نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ و بێگور و ساشێنکای دەهێنا بەر چاو و دلی دەلەرزێ. سەری ڕاوەشاند و گوتی: نانا، من بڕوا ناکەم ویژدانیانە وایان لێدەکا. نا مەبەستی خراپیان نییە .

ڕێبین ژیرانە پرسی باسی کێ دەکەی ؟

ـ باسی هەمووان...... هیچ کام لەو کەسانەی چاوم پێکەوتون سەودا بە خوێنی مرۆڤ ناکەن.

ئارەقەی بەسەر چاویدا دەهاتە خوارە و قامکەکانی دەلەرزین.

ڕێبین سەری بەرداوە گوتی: نابێ هەر تەماشایەکی ئەوەندە بکەی بەڵکو پێویستە دوورتر ببینی..... ئەوانە لە ئێمە نزیکترن....... ڕەنگە خۆشیان تی نەگەیشتبن لایان وابی کاری باش دەکەن. ئەوانە دۆست و لایەنگری ڕاستین. بەلام ڕەنگە خەلکی ئەوتۆیان لە پشت سەری وێستابی" کە تەنیا لە فکری قازانجی خۆیان دابن. پیاو بێ

دەلیل دژی خۆی هەنگاو ناهاوێ. وەك دیهاتییەکی بێ بڕواییەکی لە مێژینەی لە مێشکیدا بێ بە دڵنیایی بەڵام زۆر بە ساویلکەیی گوتی: ئەرباب و خوێندەوارەکان هەرگیز کاری باش ناکەن ئەوەیە!

دایك توشی دوو دڵی و دردۆنگی بوو بوو. پرسی:

بڕیاری چت داوە؟

ـ من؟ چاوێکی لێکرد و تاوێك مات بو دوویاتی کردەوە و گوتی : لەگەڵ ئەوانەی لە ئێمە بەرزترن نابێ یەك بگرین. ئەوەندەیە! دیسان بێ دەنگ بوو گێنگلی دا و گوتی : دایە من دەڕۆم. دەمەوێ لەگەڵ هەڤاڵەکانم کەوم وەك ئەوان کاربکەم بۆ ئەو کارە باشم لە سەری سوورم گێژنیم خوێندەواریشم هەیە بە تایبەتی دەزانم چی بە خەڵك بڵێم. هەر ئێستا دەڕۆم. دەزانم خەڵك پەشۆکاوە. لێی تێك چووە. هەموو حەسودن .

چونکە ئێچیر کەمە دەیانەوێ یەکتر قوت بدەن هەر کەس خەریکە هاوڕەگەزی خۆی قوت بدا.

سەری بەرداوە و بە خەیاڵ دا چوو. ئەنیا دەچمە گوندەکان کۆمەڵانی خەڵك هان دەدەم. خەڵك دەبێ خۆی بۆ ئازادی و سەرکەوتن ڕاپەڕی ئەگەر ئێبگا ڕۆژنەیەکی لێ دەبینەوە من هەوڵ دەدەم تێی بگەیەنم کە بێجگە لە خۆی کە سی تر نییە وناپی هیوای بە کەس هەبێ بێجگە لە خۆی تاپی ڕێنوێنی دیکەی هەبێ ئەوەیە .

دایك سکی پێ دەسوتا ولە چارەنووسی دەترسا. ڕێبین لەبەرچاوی دایك هەمیشە مەترسیداربوو. بەڵام کوتو پڕ لەدایك و مێزیك کەوتبوو بووبووە هاودەمی بێ ئیرادە مەترسیدار بیری کردەوە کە پاڤێل بە لایەك دادەڕواو ئەمیشەلایەکی تردا. زەحمەتی پاڤێل کەمتر دەبێ .

ـ دەتگرن!

ـ بەرم دەدەن وسەر ل نوێ دەست پێ دەکەمەوە.

ـ وەزیرەکان خۆیان بە گرتنت دەدەن لەوانەیە لە زیندان دا بێنییەوە ......

ـ دێمەوە دەرێ و دیسان وەدووایکارەکەم دەکەومەوە........ وەرزێرەکان هەریەك دوو جار بە گرتنم دەدەن پاشان دەزانن بە قازانجیانە بە قسەم دەکەن. پێیان دەڵێم بڕوا بە قسەکانم مەکەن تەنیا گوێیان بدەنێ ئەگەر گوێیان دایە ئەوەدەمەبڕوام پێدەکەن .

هەر دوکیان بە سەبر قسەیان دەکرد وێ دەچوو بەر لەوەی قسەکانیان بکەن فیکریان لێ دەکەونەوە هەڵیان دەسەنگێنن.

ڕێبین گوتی: دایە گیان ژیانێکی ئەوەندە خۆش ڕانابوویرم لەم دووایییەدالێرە ژیاوم و زۆرشتم دیوە لە زۆر شت تێگەیشتوم ئێستا پێم وایە کە منداڵێك دەنێژم.......

دایك بە خەمناکی سەری ڕاوەشاند و گوتی : مخائیل ئیڤانۆڤیچ بە هیلاك دەچی .

چاوە ڕەش و قوڵەکانی تیژی و خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و لە کاتێکدا دەستەکانی هاویشتبوونە سەر کورسی و ڕەنگی بزرکابوو گوتی :دەزانی مەسیح لە بارەی دەنکە گەنمەوە چیی گوتووە؟ نامرێ بەڵکو زیندوو دەبێتەوە و گوڵ دەدا. مرۆڤ دەنکە گەنی بەڕاستییە من هێشتا لە مردن دوورم ......حەقمە ......

خۆی لە سەر کورسییەکە بزاوت و لە سەر خۆ ڕاست بووەوە .دەچمە مەیخانە و تۆزێک ڕادەبوویرم. ئەندرێی نایەتەوە ...... دیسان دەستی بە کار کردووە.

دایک بە پێکەنینەوە گوتی: بەڵێ هەموویان وەك یەکن هەر لە زیندان دێنە دەرێ و دەچنەوە سەرکاری خۆیان.

ـ هەر دەبێ ئاواش بێ. ئەوەی بۆ تۆم گوت: بۆی دەگێڕمەوە ؟.

چوونە چێشتخانە و بێ ئەوەی چاو لە یەك بکەن هێندێك قسەیان کرد :

بەڵێ بۆی دەگێڕمەوە. باشە خوا حافیز.

خوات لەگەڵ مەعاشەکەت کەی وەردەگری ؟

وەرم گرتووە ، کەی دەرۆی ؟ بەیانی زووخواحافیز .

خۆی دانەواند و بە گرانی وەدەرکەوت. دایک تاوێك لە بەر دەرگا ڕاوەستا گوێی دابووە دەنگی هەنگاوەکانی و دڕدۆنگییەك لەدڵی دا پەیدا بوبوو پاشان گەڕاوە کە گەیشتەوە ژووری پەردەکانی لادا و لە پەنجەرەوە تەماشای کرد. تاریکاییەك شووشەکانی داپۆشیبوو دەتگوت شووشەکان دەمیان ئاواڵە کردووتەوە و نازانن چاوەڕوانی چین. دایک کەوتە بیرکردنەوە :

ـ من بە شەو دەژیم هەمیشە بە شەو. سکی بەم وەرزێرە ردین ڕەشە سوتا. سینگی ئەوەندە پان و قەوی بوو بەڵام لەگەڵ ئەوەش داوە هەموو کەسی دیکە بێ هێزی پێوە دیار بوو.

ئەندرێی زوو بە خۆشحاڵی هاتەوە کاتێك دایك قسەکانی ڕیبینی بۆگێڕاوە گوتی :

دەڕوا؟ زۆر باشە، بابچێ لە دێهات ڕاستی بلاو بکاتەوە و کۆمەڵانی خەڵك وەخەبەر بێنێ مانەوەی لەگەڵ ئێمە بۆ ئەو دژوار بوو. بیروباوەڕێکی تایبەتی لە سەریدا هەیە، ناهێڵێ بیروباوەڕی ئێمە بسەلمێنێ.

دایك لە سەرخۆ گوتی: باسی دەوڵەمەند و ئەرباب و خەڵکی خوێندەواری کرد .

وادیارە کەڵەکێك لە گۆڕێدا هەیە بەو مەرجەی ئێمە فریو نەدەن .

ئەندرێی بە پێکەنینەوە گوتی: ئەو مەسەلە تۆ ناڕەحەت دەکا ؟ ئاخ .. پارە خۆزیا پارەمان هەبایە هێشتا لەو بارەوە چاو لە دەستین بۆ لمونە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ کە مانگی حەفتا و پێنج ڕۆبل وەردەگرێ مانگی پەنجا ڕۆبل دەدا بە ئێمە. ئەوانی دیکەش هەر ئاوا. خوێندکارە برسییەکانیش لە نێو خۆیاندا پارەیەك کۆ دەکەنەوە و

هێندێکی بۆ ئێمە دەنێرن. دیارە هەموو جۆرە خەڵکێك هەیە هێندێك ئێمە فریو دەدەن. هێندێك دەبنە کۆسپی سەر ڕێگامان بەڵام ئەوانەی باشن تا سەرکەوتن لە گەڵمان دەبن .

دەستەکانی ڕێك کوشین و درێژی پێدا : بەڵام ئەو سەرکەوتنە جاری" لە ئێمە زۆر دوورە چاوەڕوانی ئەو ڕۆژەین. ڕۆژی هەوەڵی مانگی ئەیار جێژن دەکەین جێژنێکی زۆر خۆش دەبێ.

قسەکانی، ئەو پەژارەیان هێدی کردەوە کە ڕێبین خستبوویە دڵی دایکەوە ئەندرێی هاتوچۆی دەکرد. لە کاتێکدالاقی بە دواری خۆیدا ڕادەکێشا دەستێکی بە سەر و چاوی خۆیدا هێنا. چاوەکانی دەعەرزی بڕی و قسەکانی درێژە پێدا:

خوزگە دەتزانی کە هێندێ جار توشی چ هەستێکی سەیر دەبم وام دێتە بەر چاو کە بچمە هەر شوێنێك خەلکم لە گەڵە. هەموو بە ئاگرێك سوتاون و هەموو کەیف خۆش و باشن .... قسان دەکەن و بە لێو بێ دەنگن و ئیتر هیچ کەس هاورەگەزی خۆی ئازار نادا و پێویستی بەو کارە نییە. ژیان یەکسانە و هەرکەسە سروودی خۆی دەخوێنێتەوە . تەواوی ئەو سرودانە وەك چەند جۆگەلە دەبن بە چەمێك کە بەمەندی وئارامی دەڕژێتە نێو دەریای ڕووناکی ژیانی ئازادەوە. بە خۆم دەڵێم تەواوی ئەوانە جێبەجێ دەبن ئەگەر ئێمە بمانەوێ وابێ. هەروا دەبێ ئەو دەم دڵی خەفەتباری من پڕ دەبێ لە خۆشی ئەوەندە کەیف خۆشی دەبم دەمەوێ لە خۆشییان بگریم .

دایك ورتەی لێ نەهات تا خەیاڵاتی تێك نەدا وقسەکانی نەبڕێ. هەمیشە پتر بە وردی گوێی بۆ قسەکانی ئەو ڕادەگرت تا هاورێکانی دیکەی چوونکە قسەکانی ساکار تر بوون و کاریان لە دڵی دەکرد. پاڤێلیش چاوی لە دوارۆژ بوو کاتێکی مرۆ پێ دەنێتە ئەو ڕێگایە چۆن دەکرێ کردەوەی جۆرێکی تری ؟ بەڵام پاڤێل قەت هەستی خۆی دەرنەبڕی. ئەوەی دیبووی بە کەسی نەدەگوت. دایك پێی وابوو کە ئەندرێی لە ڕۆژنەی دڵیەوە دڕوانێتە دوارۆژ. هەمیشە داستانی سەر کەوتنی تەواوی خەڵکی سەرزەوی لە قسەکانیدا دووپاتە دەکردەوە ئەو داستانە لە بەر چاوی دایك ئەو ژیان و ڕێگایەی ڕووناك دەکردەوە کە کوڕەکەی و هەڤاڵەکانی گرتبوو یانە پێش. ئەندرێی سەری ڕاوەشاند و قسەکانی درێژە پێدا:

ـ کاتێکی دێمەوە سەرخۆ و لە دەورووبەری خۆم دەڕوانم دەبینم هەموو شت بێ تام و ساردە. خەڵك تووڕە و ماندوون وژیانیان شپرزە و پوچەڵە .

لە پێش دایك ڕاوەستا و پاشان سەری ڕاوەشاند و بە دەنگێکی هێدی و خەفەتاوی و بە نیگایەکی پڕ لە داخ و پەژارە درێژەی بە قسەکانی دا:

ـ سووکایەتیە. ئیتر ناکرێ بڕوات بە مرۆڤ هەبێ تەنانەت دەبێ لێشی بێزار بێ و بترسی. هەردەڵێی مرۆڤ دەبێتە دوو ئینسان. ژیان دەیکاتە دوویەش مرۆڤ دەیەوێ بتوانی تەنیا شتی خۆش بوێ چۆن شتی وا دەبێ چۆن

دەکرێ لە یەکێك خۆش بی کە وەك درندە ئامبازت دەبێ و نایەوێ گیانت لە بەردا بێنی و دەستت لێ دەوەشێنی ؟ لێخۆش بوونی ئەم دژوارە. من لەبەر خۆم وا ناڵێم ئەگەر تەنیا هەر خۆم بام هەموو سووکایەتییەکم قبووڵ دەکرد. بەڵام نامەوێ لە گەڵ زاڵم و زۆرداران رێك کەوم. نامەوێ پشتم بۆ ئەوان ببێتە فێرگەی لێدانی خەلکی تر .

ترووسکەیەکی سارد لە چاوەکانی دا دەدرەوشا. بە حالەتێکی جیدی سەری دادەنواند و بە مەندییەکی پتر قسەی دەکرد.

ـ نابێ چاو لە هیچ شتێکی خراپ بپۆشی با زیانی بۆ ئێمە نەبێ من لە سەر زەوی تەنیا نیم. وای دابنێن ئەمرۆ من هیچ دەست ناکەمەوە جنێوم پێبدەن رەنگە بزەم بێتێ چوونکە لە جنێوپێدان توورە نیم. بەڵام ئەو کابرای جنێوی داوە و هێزی خۆی لە سەر من تاقی کردوتەوە سبەینێ خەلکی تر کەوڵ دەکا هەر بۆیەش نابێ هەموان بە چاوێك چاو لێبکەین. دەبێ جڵەوی دڵ رابگرین و دۆست و دوژمن لێك جیا بکەینەوە. ئەوە کارێکی بە ئینسافانەیە بەڵام دڵ پەسەندی نییە.

دایك بێ ئەوەی هۆیەکەی بزانێ ساشێنکا و ئەفسەرەکەی وەبیر هاتەوە. هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: گەلێکی هێشتا نەچێندراوە چۆن دەیکەی بە نان ؟

چارە رەشی هەرلەوەدایە دەبێ بە چاوی جیاواز بڕوانی، دوو دڵ لە سینگی ئێمە دا لێ دەدەن. یەکێیان خەلکی خۆش دەوێ ئەوی دیکە پێمان دەڵێ راوەستە، ئاگادار بە، ئینسان دەبێتە دوو بەش .دایك هاواری کرد بەڵێ، وایە .

سەروچاوی ناڵەبار و گرژ و دزێوی مێردەکەی وەبیر دەهاتەوە، دەتگوت: بەردەڵە قوماشیان وەرپێچاوە. ناتاشای هێنا بەرچاو کە مێردی بە ئەندرێی کردووە و کورەکەشی ساشێنکای هێناوە و بە ئاوات گەیشتووە. ئەندرێی گەرم داهاتبوو لە سەر قسەکانی رۆیی:

ـ سەبەبی چییە ؟ ئەوەندە ئاشکرایە تەنانەت گەمە و گاڵتەشە. هۆی ئەوەیە کە خەلك هەموو لە پلەیەکدا نین کەوابوو ئەوەندە بەسە کە هەموان لە یەك ریزدا رابگرن .

پاشان عاقڵ پەیدای کردووە و ئەوەی دەست دروستی کردووە وەك یەك بەسەریان دا بیەشێنەوە ئەو دەم ئیتر یەکتر لە کۆیلەتی و لە ترس و لە زنجیری تەماع و نەفامی دا ڕاناگرن. دایك و ئەندرێی زۆر جار پێکەوە ئەو قسەیان دەکرد. ئەندرێی سەر لە نوێ لە کارخانە دامەزرابووەوە و کاری دەکرد هەموو داهاتی خۆی دەدا بە دایك ئەویش هەرجارئەندرێی بەو ساکارییەی کە پارەی پێ لە پاڤێل وەردەگرت لە ئەندرێشی قبوڵی دەکرد. هێندێ جار ئەندرێی بە بزەیەکەوە بە دایکی دەگوت:

دایە گیان چۆنەبیانژمێرین، تا ؟

پێلاگیبا بە گاڵتە کردن خۆی لێدەبوارد. زەردەخەنەی ئەندرێی تۆزێك دڵگیری دەکرد و لە دڵی خۆیدا دەیگوت :

ـ ئێستا کە پێدەکەنی بۆ چی لەو بارەوە قسە بکەین ؟

ئەندرێی دەیدیت کە دایك لە جاران پتر مانای ئەو وشانە دەپرسێتەوە کە نایانزانێ . لەو کاتەدا بێ ئەوەی وەسەرخۆی بێنێ یا تەماشای بکا قسەی دەکرد. ئەندرێی زانی کە دایك بە نهێنی خەریکی خوێندن و فێر بوونە بەڵام شەرم دەکا بیدرکێنێ. ئیتروازی لەوە هێنا کە دەرسی پێ بێژێ.

ڕۆژێکیان دایك گوتی: ئەندرێی گیان چاوم چاك نابینێ پێم خۆشە چاویلکەم هەبێ ....

ـ باشە، ڕۆژی یەك شەممۆ پێکەوە دەچینە شاری دوکتورێك کە ناسیاوی منە تەماشای چاوت بکا و پاشان چاویلکەی دەکرین.

(١٩)

سێ جار چووبوو چاوی بە پاڤێلْ بکەوی هەمموو جارێ ئەفسەری ژاندارمە کە کابرایەکی سەرسپی و لووت گەورە و دەم و چاو سوور بووبە زمانی خۆش جوابی کردبوو.

ـ خوشکم حەوتوویەکی تر، زووتر نابێ، پاش حەوتوویەك وەرەوە ... ئەمڕۆ نابێ

کابرایەکی خڕکەڵە و قەڵەو بوو دیار نەبوو بۆچی وەك تەماتەی گەیشتو بڵێ دەچوو. بێ پسانەوە چیلکەی لە ددانە سپی و وردەکانی وەردەدا، چاوەشینو بچووکەکانی بزەیان دەهاتێ. دەنگی نەرم و دۆستانە بوو. دایك دەیگوت کابرایەکی بە ئەدەبە هەمیشەبزەی لە سەر لێوە. وابـاش نییە ئەفسەرێکی کاربەدەست بێ نابێ ئاواگەمەی بکا ....

ئەندرێی گوتی: بەڵێ ئەوانە میهرەبان و ڕوخۆش و هەمیشە زار بە پێکەنین. پێیان دەڵێن: ئەو پیاوە بە هۆش و شەریفە بۆ ئێمە مەترسی هەیە کەوابوو لە داری بدەن. بزەیان دەێتی و مرۆ لە دار دەدەن پاشان سەرلە نوێ پێ دەکەنن..

دایك گوتی: ئەوەی هاتبوو ماڵمان بگەڕێ باشتر بوو. زۆر ساکارتر بوو. پیاو جێبەجێ دیزانی کە خوێڕی وناجسنە ....

هەردەڵێی نادەمیزاد نین بەڵکو نامرازێکن بۆ گێژ کردنی کۆمەڵانی گەل. قازانجیان ئەوەیە کە جۆرێك ئێمە ڕابێن دەوڵەت هاسانتر بتوانی کەلکمان لێوەربگری. ئەوانە خۆیان بە دەستێك دروست کراون کە ئێمە بەرێوە دەبا هەرچی ئەمریان پێدەکەن بە بێ لێکدانەوە و ئەملاو لا دەتوانن ئەنجامی بدەن.

ـ چ ورگێکی هەیە

ـ بەڵێ تا ورگی گەورەتر بێ گیانی چەپەڵترە ....

ئاخرەکەی ڕێگایان دا. ڕۆژی یەك شەممو دایك چووە دەفتەری زیندان و بە مل کەچی لە قوژبنێك دانیشت. لەو هۆدە پیس و تەنگەدا خەڵکی دیکەش دەبینران. بێ گومان ئەوە یەکەم جار نەبوو کە لەوێ کۆ دەبوونەوە یەکتریان دەناسی بە سرتە و هێدی قسەیان دەکرد.

ژنێکی قەڵەوو دەم و چاوسپیس جانتایەکی لە سەر ئەژنۆ بوو دەیگوت:

ـ ئەمرۆ بەیانی سەرۆکی کلیسا لە نوێژی جەماعات دا گوێی منداڵێکی هەڵکەندووە کەلە دەستەی دووعا خوێنان بوو .

پیاوێکی عاقڵ کە جلی سەربازی لێکەوتوی لەبەردا بوو کۆکەیەکی هاتێ و گوتی:

ـ ئەو منداڵەدووعا خوێنانەی کلیسا زۆر بێ شەرمن .

کابرایەکی کەچەڵی بچووکی گێژی شەویلاك دەرپەڕیو هەر وەك پەکێکی پڕ کار لە هۆدەکەدا دەهات و دەچوویێ ئەوەی و چان بدا گوتی :

ـ ژیان دژوارتر دەبێ‌هەربۆیەش خەلك لە رابوردوو خراپتر بوون "گەروانکە" ی گۆشتی گای دەرجەی دوو بووەتە ١٤ کەپێك و نان بووەتە دوو کەپێك و نیو ....

هێندی جار زیندانییەکان بە جلی بۆر و پێڵاوی چەرمەوە دەهاتنە ژووری. کەدەهاتنە ئەو ژوورە نیوە تاریکە واقیان وڕ دەما. مژۆڵیان لێك دەدا. یەکیان زنجیری دە لاقاندا بوو.

وا دیار بوو ئەوانەی لەوێ بوون دەمێك بوو بە دیتنی ئەو دیمەنە ڕاهاتبوون. بە چاوی تەسلیمەوە سەیری ئەو وەزعەیان دەکرد. هێندێك دانیشتبوون و هێندێك کێشکیان دەکێشا .هێندێکیش بە پەژارەوە لە گەل زیندانییەکان قسەیان دەکرد. دایك لە بێ سەبرییان دڵی دەلەرزی بە پەشۆکاوی تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد لەو ساکارییە ناخۆشەی ژیان سەری سووڕ دەما .

پیرەژنێکی چکۆلەی چاو زەردی دەم و چاو هەڵقرچاو لە پەنای دانیشتبوو گوێی بۆ قسان هەڵخستبوو. ملە باریکەکەی درێژ دەکرد و بە تووڕەیی لە هەمووانی دەڕوانی.

دایك لێی پرسی : کێت گیراوە ؟

ـ کوڕم گیراوە. خوێندکارە ئەی تۆ کێت گیراوە ؟

ـ منیش کوڕم گیراوە. کرێکارە.ناوی چیە ؟ ڤلاسۆڤ

ـ نایناسم دەمێکە لێرەیە ئەحمەت حەوتووە.

ـ کوڕی من دەمانگە.

دایك هەستی کرد کە ئازایەتییەك لە دەنگی دا هەیە. ژنێکی باڵابەرزی ڕەش پۆش و ڕەنگ بزرکاو بە هێندی گوتی: بەو زووانە هەمووکەسی بە شەرەف دەگرن ئیتر لە ئامدا نەماوە.

کابرای کەچەڵ وەڵامی داوە :

بەڵێ بەڵێ. لەوزەدا نەماوە هەموو کەس تووڕە و بێزار هاوار دەکەن و هەمووشت گران دەبێ. لە ئەنجامدا نرخی مرۆ دێتە خوارێ. هیچ دەنگێکی ڕەوا نابیسرێ.

کابرای سەرباز گوتی: بەڵێ ڕاستە وەزعێکی زۆر ناڵەبارە ئاخرەکەی دەبێ دەنگێکی قەوی فەرمان بدا "دەنگ" بۆ ئەوە پێویستە دەنگێکی قەوی.......

قسەکان گەرمتر دەبوون هەر کەس بیرو ڕای خۆی لە بارەی ژیانەوە دەردەبڕی بەڵام سەیر قسەیان دەکرد. لەم و تووێژانە دا دایك هەستی بە شتێك دەکرد. کە بۆ ئەو بێگانە بوو لە ماڵی ئەوان بە جۆرێکی تر قسە دەکرا. یانی ساکارتر و ئاشکراتر و ڕەپ و ڕاست .

پاسەوانێك بە ریشێکی پانەوە هاواری کرد:

خوشکە ڤلاسۆڤا تەماشایەکی کرد و گوتی: وەرە

بە شەلە شەل وەدەرکەوت. دایك دەیویست خۆشتر بڕوا و وەپێشی بکەوێ ئاخرەکەی لە هۆدەیەکی بچووك چاوی بە پاڤێل کەوت. دەستی بۆ ڕاکێشا بوو و بزەی دەهاتێ. دایك دەستی گرت و لە قاقای پێکەنینیی دا. لە کاتێکدا مژۆڵی لێك دەدان لە سەرخۆ گوتی:

ـ ڕۆژ باش.

پاڤێل دەستی دایکی گوشی و گوتی: دایە گیان لە سەرخۆ بە.

ـ بە چاوان بەچاوان.

پاسەوان گوتی: دایە تۆزێك وەدوورکەوە. بە یەنیکتان هەبێ ڕەسم وایە، باوێشکی هاتێ و هەناسەیەکی هەڵکێشا. پاڤێل پرسیاری لە ساخی و سلامەتی دایکی و وەزعی ماڵێ کرد و دایك چاوەڕوانی پرسیاری دیکەش بوو، لە چاوەکانی کوڕەکەیدا بۆیان دەگەڕا بەڵام هیچ نەبوو. وەك هەمیشە ئارام و لە سەرخۆ بوو تەنیا تۆزێك ڕەنگی پەڕیبوو چاوەکانی گەورەتر دەهاتنە بەرچاو.

دایك گوتی: ساشێنکا سلاوت لێ دەکا .

پاڤێلّ چاوی لە سەر یەك دانان و بە زەردەخەنەیەك دەم و چاوی گەشبوونەوە و پەژارەیەکی توند دڵی دایکی ئازار دا. دایك بە تووڕەییەکی کوت و پڕ گوتی: بەم زوانە ئازادت دەکەن ؟ بۆچی تۆیــان گرتــووە ؟ خۆدیــان بەیاننامە بلاو کرانەوە .

پاڤێلّ لە خۆشیان چاوەکانی زەق بوون و گوتی: بەڕاستیتە ؟

پاسەوان بە دەنگێکی گیراو گوتی : باسی ئەو قسانە قەدەخەیە تەنیا باسی کاروباری ماڵیّ بکەن .

دایك گوتی: بۆ ئەوانە کاروباری ماڵیّ نین ؟

ـ نازانم ئەوەندەی دەزانم قەدەخەیە. دەبیّ باسی جل و بەرگ و خواردن بکەن. نەك شتی تر .لە گەڵ ئــەوەش وا دیار بوو بە لایەوە گرنگ نییە . پاڤێلّ گوتی: باشە دایە گیان با قسە لە وزعی مــاڵیّ بکــەین تــۆ خــۆت چ دەکەی ؟ دایك لە کاتێکدا هەستی بە غیرەتی لاوێتی دەکرد. لە وەڵامدا گوتی : هەمــوو شتێك دەبەمــەکارخانە .... هەرچی ماریا لیّی بنیّ .... هەمو جۆرە چێشتێکی دیکەش ......

پاڤێلّ تێگەیشتبوو بە پێکەنینە وە قژەکانی لادا و بە دەنگێکی دڵ بزوێن کە دایك تا ئەو کاتە نەیبیستبوو گوتی :دایە گیان، دایکی خۆشەویستم کارێکی چەند باشە. خۆشە کارت هەیە، ماندوو نابی، نــا مانــدوونابی. دایك بە فیزێکەوە گوتی: کاتێکی نووسراوەکان بلاو کرانەوە منیشیان پشکنی.

پاسەوان خەریك بوو تووڕە ببیّ. هاواری کرد. دیسان لەو قسانە دەکەن. دەڵێم قەدەخەیە، بۆیە خەڵك دەگرن و لە ئازادی بیّ بەشیان دەکەن تا ئاگایان لە هیچ نەبیّ. دایە تۆ زۆر قســە دەکەی دەبیّ بزانی ئــەوەی قەدەخەیــە، قەدەخەیە .

پاڤێلّ گوتی: دایە گیان ئیتر باسی ئەو قسانەمەکە. "ماتڤێی ئیڤانۆڤیچ" پیــاوی چــاکە نــابیّ ئازارەحــەتی کەی، پێکەوە باش سازاوین. ئەمرو بە رێکەوت لێرەیە. رۆژەکانی دیکە بەڕێوەبەری زیندان لێرە دەبیّ" ماتڤییّ ئیڤانۆڤیچ دەترسیّ؟

پاسەوان تەماشای سەعاتەکەی کرد و گوتی: ماوەی چاوپێکەتن تەواو بوو.

پاڤێلّ گوتی: سوپاس، دایە گیان سوپاس. دڵگیر مەبە. بەم زووانە ئازاد دەکرێم ......

توند لەئامێزی گرت و ماچی کرد. دایك لە خۆشیا ن دەگریا. پاسەوان هاواری کرد : جیا بنەوە. مەگری، بــەم زووانە ئازاد دەبیّ و دێتەدەر. زۆر کەس ئازاد دەکەن. ئیتر جێگا نەماوە. ژمارەی گیراوەکان زۆر بووە بــە بۆڵــە بۆڵ دایکی بەڕیّ کرد ....

دایك لە ماڵیّ بە ئەندرێی گوت: بە ژێری قســم لە گەڵ کــرد .... تێگەیشتــووە پاشــان بــە خــەمناکی هەناسەیەکی هەڵکێشا، بەڵیّ تێگەیشتووە دەنا وای ماچ نەدەکردم...... هەوەڵین جاربوو ....

ئەندرێی بزەیەکی هاتێ وگوتی: ئای! خەڵکی تر ئاواتیان هەمووشتێکە، بەڵام چاوەڕوانی دایکان تەنیا لاواندنەوەیە.

دایك گوتی: خۆزگە ئەوانی دیکەشت دیبان کە بۆ چاوپێکەوتن هاتبوون. هەر دەڵێی بەو وەزعە ڕاهاتون. منداڵەکانیان لێ ئەستاندوون و گرتوویانن، بەڵام ئەوە هیچ کاری تێ نەکرون. دێن و دادەنیشن و چاوەڕوان دەبن. پێکەوە قسە دەکەن. کاتێکی خوێندەوارەکان واباش بەم وەزعە رادێن،ئیتر چاوەڕوانی چی لە کرێکاران دەکرێ ؟

ئەندرێی بە پێکەنینەوە گوتی: شتێکی تەواو ئاساییە هە رچۆنێك بی قانون لە بارەی ئەوانەوە نەرمترە تا لە بارە ی ئێمە. پێداویستیان لە ئێمە پتر بە قانون هەیە. هەر بۆیەش کاتێك قانون زیانێکیان پێ دەگەیەنی هەر بەوەندە وازدێنن کە نێو چاوانیان گرژ بکەن و لەوە تێ ناپەڕێ. قانون تا رادەیەك پشتیوانی ئەوانە لە کاتێکدا دەست و پێی ئێمە دەبەستێتەوە تا دەست نەبزێوین.

(٢٠)

شەوێك لە کاتێك دا دایك لە نزیك میزدانیشتبوو شتێکی دەچنی و ئەندرێیش بە دەنگی بەرز مێژووی شۆرشی کۆیلەکانی رۆمی دەخوێندەوە. یەکێك توند لە دەگاری دا. کە ئەندرێی دەرگای کردەوە ڤێسۆڤشچکۆ وەژوور کەوت. بوخچەیەکی لەبن هەنگڵی دا بوو. کڵاوەکەی تا سەر بڕۆیان داکێشابوو. تا ئەژنۆیان قوراوی بوو .

بە دەنگێکی سەیر گوتی: بیرەدا تێدەپەڕیم دیتم چراتان داگیرساوە هاتم سڵاوێکتان لێ بکەم. ئێستا لە زیندان هاتومە دەرێ. پاشان بە توندی دەستی دایکی گوشی و گوتی: پاڤێلَ سڵاوی لێ دەکردی. خۆی هاویشتە سەرکورسی و بە چاوێکی دردۆنگانە هۆدەکەی پشکنی. دایك خۆشی نەدەویست. سەری تاشراو و چاو چکۆلەکانی شتێکیان تێدا بەدی دەکرا کە پیرەژن هەمیشە لێی دەترسا، بەڵام لە گەڵ ئەوەش بە دیتنی شاد بوو. بە مێهرەبانی و پێکەنینە وە گوتی :

- زۆر کز بووی. ئەندرێی با چای بۆ ساز کەین.

- ئەوە خەریکم سەماوەرە تێدەنێم.

- باشە پاڤێلَ چۆنە؟ بێجگە لە تۆ کەسی دیکە ئازاد کرا؟

سەری بەرداوە و گوتی: پاڤێلَ هەرگیراوە .... زۆر هێدی و بە سەبرەوە، بێجگە لە من کەسیان بەرنەدا.

چاوی هەڵێنان و تەماشای دایکی کرد و بە شێنەیی گوتی :

- پێم گوتن: "لێم گەڕێن بابڕوم لەمە پتر خۆڕاناگرم. دەنا یەکێکی دەکوژم و خۆشمَ دەکوژم." منیان ئازاد کردکارێکی باشیان کرد. دەنا قسەی خۆم دەبردە سەر.........

دایك لێی وەدورکەوت و گوتی: بەڵێ .... کاتێکی چاوی لە گەڵ نیگای توندی ئەو تێیك هەڵدەنگوت بێ ئیرادە مۆرلی لێك دەدان. ئەندریی لە چێشتخانەوە بانگی کرد: فیدیا مازین حاڵی چۆنە ؟ هەروا شیعر دەڵێ؟

سەری راوەشاند و گوتی: بەڵێ من سەر لە کارەکانی دەر ناکەم چما دەعبایە لە فەلەسیفی دەکەن و دیسان هەر دەخوێنی تەنیا شتێك دەزانم ئەویش ئەوەیە کە ئامەوێ بچمەوە ماڵێ....

دایك تۆزێك داما و گوتی: ئێستا دەبی کێ لەوێ بێ؟ چۆلە ئاگریشی لێ هەڵنەکراوە.دەبێ زۆر سارد بێ ڤیسۆڤشیکۆڤ مات بوو چاوەکانی لە سەر یەك دانان پاشان قوتووە سیغارەکەی لە گیرفانی دەرهێنا و دەستی کرد بە سیغار کێشان. چاوی لە و دوکەڵە شینە دەکرد کەدە حەوای هەڵدەبوو. لە پڕ وەك حەپەی سەگێکی تورە قاقایەکی سەیری لێیدا :

ـ بەڵێ ژوورەکەم رەنگە سارد بێ. بێ گومان قالۆچەی سەرما بردوو لەوێ کەوتون. رەنگە مشکەکانیش لە سەرمان رەق هەلاتبن. پێلاگێیا نیلۆڤنا رێگا بدە ئەمشەو لە ماڵی ئێوە بم. دەتوانم .

دایك خێرا وەڵامی داوە : دیارە دەتوانی. لە رووداماني ناوێ. دایك بەو پرسیارە نارەحەت بوو.

ـ ئێستا زەمانە وای لێهاتوە منداڵ بە دایك و باوکی خۆیان شەرمە.

دایك هەستا سەرپێ و گوتی چی ؟

چاوێکی لێکردو برژانگی لە سەر یەك دانان و دەم چاوە گروپینەکەی وەك کوێرانی لێهات :

دەڵێم منداڵی ئەم زەمانەی بە دایك و بابی خۆیان شەرمە. مەترسە، مەبەستم تۆ نییە .

قەت تۆ نابی بە هۆی شەرم و رێسوایی بۆ پاڤێل، بەڵام من بابی خۆم شەرمە.

نامەوێ بچمەوە ماڵەکەی. ئیتر نە بابم هەیە و نەماڵ و حاڵ . ئێستا لە ژێر چاودێری پۆلیس دام. دەنا دەچوومە سیبریا. لام وایە کەسێك زەحمەتکێش بێ دەتوانی لە سیبریاش زۆر کاربکا ....دوور خراوەکانم ئازاد دەکرد و یارمەتیم دەدان کە رابکەن. دایك لە بە رئەوەی زۆر دڵ ناسك بوو هەستی دەکرد کە ئەو لاوە ئازار دەکێشی بەڵام بەزەیی بەو گروێ یە دا نەدەهات بۆ ئەوەی بە وەڵام نەدانەوە دڵی نەیەشێنێ گوتی :

بەڵێ، دیارە کەوابوو باشتر ە بچی .

ئەندریی لەچێشتخانە هاتە دەر و بە پێکەنینەوە گوتی: ئەو فلتە فلتە چییە؟ دایك هەستاو گوتی: دەچم نانی ساز دەکەم. ڤیسۆڤشیکۆڤ تەماشایەکی ئەندریی کرد و گوتی:

ـ دەڵێم زۆر کەسی ئەوتۆ هەن کە دەبێ بکوژرێن!

ـ بۆچی......لەبەرچی؟

_بۆ ئەوەی ئیتر نەمێنن!

_کەوابوو تۆ حەقی ئەوەت هەیە کەسێکی زیندوو بڕێنی؟کێ ئەو حەقەی داوە بە تۆ؟

_خەڵك ئەو حەقەیان داوە بەمن.ئەندرێی لە نێوەڕاستی ژوورەکە راوەستا و لەکاتێك دا قـەدو بـاڵای بـەرزی دەجوڵاند،سەر تا پێ لێی وردبووەوە.ڤێـزۆڤشیکۆڤ دانیشـتبوو. تـەمێك لـە دووکـەڵی جگـەرە دەوری دابـوو. سوورایی لە روومەتی بزرکاویدا خۆی دەنواند. مـستی کردە گرێ و دووپاتی کردەوە.

_خەڵك ئەو حەقەیان داوە بەمن.کاتێکی شەقم لێدەدەن،حەقم هەیە تۆڵەی خۆم بکەمـەوە. لـەدەم و لوتیـان بدەم.ئەگەر دەستم لێ نەدەن،منیش دەست لە کەس نادەم.ئەگەر لـێم گـەڕێن بـە دڵخـوازی خـۆم بژیم،سوێند دەخۆم بەهێدی و هێمنی دەژیم و کەس ئازارنادەم. وای دابنێین کە بەوێ لە نێو لێڕەوارێك دا بژیم.لـە لێـواری جۆگەیـەك بۆخـۆم کۆڵێتێـك دروست دەکـەم بـەتاقی تـەنیا لـەوێ دەژیـم.ئەنـدرێی شـانی هەڵتەکانـد و گوتی:باشە.....وابکە.سەری ڕاوەشاند و مـستێکی لە ئەژنۆی خۆی دا و گوتی: ئێستا ئیتر دەرەتان نییە!

_بۆچی......کێ ناهێڵێ؟

_خەڵك!تا دووا هەناسە لەگەڵ خەڵك کەوتوم.بە هەودای قین لە دڵی من هاڵاون.بەخراپە منیان بەخۆیانـەوە بەستوەتەوە. هەودایەکی قایە.لێیان بێزارم و بچمە هەر جێگایـەك نـاهێڵن بـە ئاسـوودەیی بـژین.بـوون بـەهۆی زەحمەتی من و منیش دەبم بە هۆی زەحمەتی ئەوان. من بەرپرسی خۆمم ......تەنیا بەرپرسی خۆمم .....ناتوانم بەرپرسی کەسی دیکە بم.....تەنانەت ئی باوکیشم کەدزە.....ئەنـدرێی لـە ڤێـزۆڤشـیکۆڤ وە نزیـك کـەوت و گوتی: ئاخ!

_ڕاوەستە.....دەبینی .....سـەری ئیـای گرێـزۆڤ پـان دەکەمـەوە.ئەنـدرێی لـە سـەرخۆ پرسی :بۆچی؟ ڤێسۆڤشیکۆڤ چاوێکی دوژمنانەوە سەیرێکی ئەندرێی کردو گوتی:

_بۆئەوەی ئیتر جاسوسی نەکا و قـسان نەهێنێی و نەبا. ئەو بووەتە هۆی بـێ ئـەخلاقی بـاوکم.....بـەڵام بـۆ ئەوەی ببێ بە پۆلیـسی نهێنی ،هیوای بەیارمەتی ئەو هەیە!ئەندرێی دەنگی بەرز کردەوە!شتێکی سەیرە!کێ لـە سەر ژیانی باوکت تۆی سەرکۆنە کردووە؟ ئەحمەقەکان!

_ئەحمەقەکان و پیاوە تێگەیشتووەکانیش ،بۆنمونە تۆ کوڕێکی وریا و ژیری ،باڤێلیش وایە. باشە ئـەو بیرو ڕایەی لە سەر ڤێدیا مازین و سامۆیلۆڤ و لەسەر یەکترتان هەیە،لەسەر منیشتان هەیە؟درۆ مەکە. ئەگـەر واش بڵێی بڕوات پێ ناکەم..ئێوە هەمووتان خۆ لەمن دەپارێزن و دووریـم لێدەکـەن.ئەنـدرێی لـە پـەنای دانیشـت و بەدەنگێی نەرم و دڵسۆزانە وەڵامی داوە:

_هاوڕێ!گیانت نەخۆشە!

_ بەڵێ ئێوەش گیانتان لەئازار دایە، بەڵام پێتان وایە ئازاری ئێوە لە ئازاری من ئەجیب ترە.هـەمووومان وەك ناجسنان لەگەڵ یەكتر دەبزووینەوە. قسەی من ئەوەیە .فـەرمو وەڵام دەوە! چـاوی لـە ئەنـدرێی بـڕی و دەدانـی دەرخستن و چاوەڕوانی وەڵام بوو .ڕەنگی بزركابوو.لێوە ئەستورەكانی وەك بەئاوێكی تیژ سوتابن هەڵقرچـابوون و دەلەرزین. ئەندرێی بەزەردەخەنەیەكی گەش و خەمناك،ئیگای دوژمنانەی ڤیـسۆڤشیكۆڤی لاواندەوە و گوتی :

_ وەڵامت نادەمەوە.باش دەزانم قسەكردن لەگەڵ كەسێك كەدڵی پڕە لەخوێن تەنیا دەبێتە هـۆی ناڕەحـەتی و تێكچوونی. دەزانم براگیان. لاوەكە چاوی بەردا ئەوە و بۆ لەیەكی لێهات: بەڵێ لەگەڵ من قسـەش ناكـەن.مـن باس و وتوێژ نازانم.ئەندرێی گـوتی: لام وایـە هـەر یـەك لەئێمـە بەشـی خـۆی كـوێرەوەری دیـوەو لـە ڕۆژە تاریكەكانی ژیانی دا وەك ئێستای تۆ ڕای بواردووە....ڤیـسۆڤشیكۆڤ گوتی ئاتوانی هیچـی وا بڵێـی كـەمن هێدی كاتەوە،هیچ شتێك...گیانم وەك گورگ دەلورێنێ....

_ مەبەستم ئەوە نییە ،ئەوەندەی دەزانم حاڵت ئاوا نامێنێ.ناڵێم ئێـستا،بەڵام چـاك دەبـێ.....دەسـتی كـرد بەپێكەنین و دەستەكانی لە شانی ڤیـسۆڤشیكۆڤ دا و گوتی:

_ برا گیان ئەوە لە نەخۆشییەكانی منداڵانە،وەك سوورێژە وایە،هەمووومان زۆر یا كەم،گران یا سوك بەگوێرەی لاوازی و بەهێزیمان توشی بووین....ئەو نەخۆشییە هەمووومان دەگرێ.كاتێكی تـەنیاین و هێشـتا مانـای ژیـن نازانین و جێگا و ڕێگای خۆمان ناناسین،وا دێتە بەرچاو كەلە سەر ئەم زەوییە مرۆڤی بەڕاسـتی هـەر ئێمـەین و مەگەر بۆ قوت دان دەنا كەس لەفكری ئێمە دا نییە،باش ماوەیەك ،كەدەبینی بێجگە لە سینگی تۆ،سینگی دیكەش گیانێكی پاك و خاوێنیان تێدایە،هێدی دەبیەوە....لەوەی كە پێت وابووە لە كۆنسێرتی جیهان دا تەنیا تۆ دەتوانی نۆتی ڕاست لێبدەی و ویستوتە بچیە سەر بورجی ناقوس ،لەكاتێكدا زەنگەكەت هێندە بچووكە كە لەنێو ناقوسەكانی شادمانی ڕۆژی جێژن دا كەس گوێی لێ نابێ،تۆزێكیش بەخۆدا دەشكێیەوە.ئەو دەم تـێ دەگەی كەتەنیا دەنگێكی بچوكی،بەڵام لەگەڵ ئەمەش دا ،لەنێو كۆڕی گۆرانی بێژانی بەهێزی ڕێگای حەقیقەت دا بوونت پێویستە....تێدەگەی دەڵێم چی؟

_ بەڵێ تێدەگەم ،بەڵام بڕوام بەقسـەكەت نییە! ئەندرێی پێكەنی و لە جێگای خـۆی هەسـتا ولـە ژوورەكـەدا دەستی كرد بەهاتوچۆ.

_ منیش ئەمویست بڕوات پێ بكەم.....ها!.....تـۆ عارەبانـەی !ڤیسـۆڤشیكۆڤ بـەحاڵێكی پەریشـانەوە چاوێكی لە ئەندرێی كردو گوتی :.......بۆچی؟

_ هیچ،وەك عارەبانە دەچی! گرێ لە قاقای پێكەنینی دا .شەویلاگەی تابن گوێیان لێـك بوونـەوە، ئەنـدرێی شانەكانی هەڵتەكاند و گوتی:

_چۆن دەکرێ سوکایەتی بەمن بکەن؟

_نازانم ،بەڵام ئەوەندە هەیە کەسێك سوکایەتی بەتۆ بکا،پاشان لەرادە بەدەر بەخۆیدا دەشکێتەوە.بە پێکەنینەوە گوتی :تۆ خەریك بووی کارەکەی بگەیەنییە ئەو رادەیە! دایك بانگی کرد:ئەندرێی لەوە سەماوەرەکە بەرە.ئەندرێی وەدەرکەوت. کاتێکی ڤیسۆڤشیکۆڤ بەتەنیا مایەوە.سەیرێکی دەوروبەری خۆی کردو لاقەکانی لەنێو چەکمە قورسەکانی دا درێژکردن.خواربووەوە.دەستێکی لەبەلەکەکانی داو پاشان تەماشای بەرو پشتی دەستەکانی کرد.دەستی ئەستورو قامکی قولەبون.لەهەوا رایوەشاندن و هەستا. کەئەندرێی بەسەماوەرەوە گەراوە،گروێ لەپێش ئاوێنە راوەستابوو گوتی:

_ماوەیەك بوو سەرو سەکوتی خۆم نەدیبوو،پاشان بەزەردەخەنەیەکەوە سەری راوەشاند و گوتی:

_زۆر حەزناکەم. ئەندرێی تەماشایەکی کردو گوتی :گرینگ نییە. لاوەکە بەنەسپایی گوتی:

_ساشێنکا دەڵێ: سەرو روی جوان شوێنی درەوشانەوەی گیانە. ئەندرێی گوتی ئەوە راست نییە،ساشێنکا خۆشی لوتی هەڵگەراوەتەوە،ئێسکی روومەتی وەك مەقەستی نوك تیژ وایە،گیانشی بۆ پاك و خاوێنی وەك ئەستێرەیە.......دانیشتنە سەر نان و چا خواردن.ڤیسۆڤشیکۆڤ پەتاتەیەکی گەورەی هەڵگرت وپارووە نانێکی هێنا وخوێی پێوە کردو هێدی و ئارام گورگ ئێی بەربوو،پاروی لەزاری دابوو دەستی کرد بەقسان:

_باشە......وەزعی ئێرە چۆنە؟ کاتێکی ئەندرێی بەگەرمی بۆی دەگێرایەوە کەچۆن پروپاگاندەی سۆسیالیستی لەکارخانەدا بلاوبووەتەوە،دیسان رەنگی گۆراو کزبوو و بە دەنگێکی رەق گوتی:

_ئەم قسانە زۆر درێژە دەکێشن !دەبێ زووتر بچینە پێش..... دایك سیلەیەکی چاوی دایەو هەستێکی نەیارانە لەدڵی دا بزووت. ئەندرێی گوتی: ژیان ئەسپ نییە وەبەر قامچیانی بدەی تا خۆشتر بروا! ڤیسۆڤشیکۆڤ سەری راوەشاند و گوتی : زۆری پێ دەچێ ،حەوسەلەم نییە.......دەبێ چ بکەم؟ بەدڵ ساردی باسکەکانی شۆڕکردنەوە.سەیرێکی ئەندرێی کردو بێ دەنگ بوو.چاوەڕوان بوو وەڵامی بدرێتەوە. ئەندرێی سەری بەردایەوەو گوتی:

_ئێمە هەموومان دەبێ فێربین، خەڵکیش فێربکەین،ئەوەیە ئەرکی ئێمە، ڤیسۆڤشیکۆڤ گوتی:کەنگێ خەبات دەکەین؟

_پێش ئەوەی بچینە مەیدانی خەبات چەند جار دەمانشکێنن،باش دەزانم ،بەڵام نازانم کەنگێ کاتی خەباتی ئێمەیە،دەزانی چییە؟من لەسەر ئەوباوەڕەم کەلەپێش دا مێشك ئامادە بکەین،پاشان چەکداربین،.... لاوەکە مات بوو،دیسان دەستی کرد بەخواردن،بێ ئەوەی ئاگای لێ بێ دایك تەماشای دەم وچاوە گرییەکەی دەکرد و هەوڵی دەدا شتێکی وای تێدا بدۆزێتەوە کەخۆی لەگەڵ ئاشت بکاتەوە،کەئیگایان تێك هەڵدەنگوت دایك بەرۆی

دەبزاوتن،ئەندرێی دەستی بەسەری خۆیەوە گرتبوو،هێندێ جار بەگەرمی قسەی دەکردو پێدەکەنی و هێندێ جار لە پڕ قسەکانی دەبڕی وبەغیکە گۆرانی دەگوت.دایک لای وابوو هۆی دلگیری و پەژارەی ئیسۆفشیکۆڤ دەزانێ،ئەو لاوە کەم دوو بوو.کاتێکی ئەندرێی لەبارەی مەبەستێك پرسیاری لێکرد،بەکورتی و بەبێزاری وەڵامی دەداوە.هەردوو خانە خوێ هەستیان بەوە دەکرد،ئاخرەکەی ئیسۆفشیکۆڤ هەستاو گوتی:

_دەمەوێ بنووم زۆر لەزیندان دا بووم،لەپڕ ئازادیان کردم وهاتمە دەرێ ،ماندووم... ..کاتێکی دەچووە چێشتخانە،تۆزێك خۆی بزاوت و بێ دەنگ بوو،پاشان دنیا کش و مات بوو،دایك بەئەسپایی بە ئەندرێی گوت:

_بیرو باوەڕێکی سامناکی هەیە! ئەندرێی سەری لەقاند و گوتی:

_کوڕێکی هێدی نییە،بەلام چاك دەبێ ،منیش وەك ئەو وابووم ،ئەگەر دڵ بەگەرمی نەسووتێ،دووکەڵی زۆر دەکا،دایە گیان بڕۆ خوارەوە،من دەمەوێ تاوێك کتێب بخوێنمەوە.دایك هەڵسا چووە قوژبنێك قەرەوێڵەیەکی لێبوو چێتی تێ گیرابوو.ئەندرێی کەلەکن مێزەکە دانیشتبوو،گوێی لەورتە ورتی پاڕانەوە و ئاخەکانی دایك بوو.لەکاتێك دا کتێبەکەی خۆش خۆش پەڕە پەڕە دەکرد،نێو چاوانی دەسڕییەوە و سمێلی بەقامکە درێژەکانی بادەدا و لاقیشی دەبزاوتن...چرکە چرکی سەعات لە ژوورەکەدا بلاو دەبووەوە ،با لەشوشەی پەنجەرەکانی دەدا و ناڵەی دەهات.دایك بە ئەسپایی دەیگوت:

_خوایە خەلکی دنیا چەند زۆرن .....هەرکەسێك بەجۆرێك لە دەست زەمانە سکالایەتی ....ئەوانی بەختەوەرن لەکوێن؟ ئەندرێی گوتی: خەلکی بەختەوەریش هەن.بەم زووانە ژمارەیان زۆرتریش دەبێ ،زۆر زۆرتر!

(٢١)

تەمەن خێرا تێدەپەڕی ،ڕۆژەکان جۆر بە جۆر بوون.هەر ڕۆژە شتێکی تازە ڕووی دەدا.دایك ئیتر نیگەران و ناڕەحەت نەدەبوو.ڕۆژ بە ڕۆژ خەلکی نەناسیاو پتر بە شەو دەهاتن و بەسرتە لەگەڵ ئەندرێی دەدوان و شەو درەنگ لەسەر خۆو بێ دەنگ دەچوونەوە نێو تاریکایی .لەکاتێك دا یەخەیان هەڵدەداوە و کلاوەکەیان دادەکێشا،پیاو هەستی دەکرد هەموویان دەیانەوێ گۆرانی بڵێن،بەلام دەرەتانیان نییە و پێشی نشە و سۆزی خۆیان دەگرن.هەمیشە بەتالوکە بوون.هێندێکیان بەتەوس و توانج ،هێندێك گەنج و شاد وبەگوڕو ژمارەیەکیش مات وخاوەن بیر دەهاتنە بەرچاو.دایك نیشانەی تێکۆشان و بڕوا بەخۆبوونی لە هەموان دا بەدی دەکرد.ئەواوی ئەو قەدو بالاو سەر و چاوانە،هەرچەند لێك جیاوازبوون ،بەلام لەبەر چاوی دایك بەشێوەیەك لاواز و هێدی و بەزەیبەك و ئیرادە و خاوەن نیگای قوڵ و شێلگیر و لاوێنەر، وەك سیمای مەسیح لە ڕێگای "ئیمانئۆس" دا خۆیان دەنواند.دایك ئەوانی دەژمارد و وای دەهاتە بەرچاو کەوەك کۆمەڵێك دەورەی پاڤێلیان داوە و بوونە هۆی

ئەوەی کە دووژمن کەمتر پاڤێلْ ببینێ. ئەوێك کیژێکی گورج و گۆلْ و قژ بادراو لە شارەوە هات،پاکەتێکی بۆ ئەندرێی هێنابوو.وەختی ڕۆیشتن بەنیگایەکی بەکەیف و پرشنگدارەوە بە دایکی گوت:

_هاوڕێ ، خوا حافیز! دایك پێش زەردەخەنەی خۆی گرت و گوتی بەخێرچی! تا بەردەرگا لە گەلی چوو.لە پەنجەرەوە تەماشای "هاوڕێی " ی کرد کە تەڕ و تازە وەك گوڵی بەهار و وەك پەپولە گورج و سوك بە کۆڵاندا تێپەڕی .کەلەبەرچاوانی وون بوو،دایك لە بەرخۆیەوە گوتی :

_ئاخ ! گیانەکەم یا خوا بۆ تەواوی ژیانت هاوڕێیەکی باشت بەنسیب بێ. دەیدیت و زۆریەی ئەوکەسانەی لە شارەوە دێن،شتێکی منداڵانەیان لەسەر و چاویان دیارە ،پاشان بزەیەکی دەهاتێ و هەر لەو کاتەدا سەرسوڕمانێك لەبارەی ئەو باوەڕەی کەرۆژ بە ڕۆژ هەستی بە پتەوبوونی دەکرد،کاری تێدەکرد و ئاواتی ئەوان لەبارەی سەرکەوتنی دادپەروەرییەوە، دڵخۆشی دەکرد و گەرمی دادەهێنا ،کاتێك لەو بارەوە قسەیان دەکرد، بێ ئیرادە هەناسەی هەڵدەکێشا و پەژارەیەکی نامەعلوم دایدەگرت.بەڵام ئەوەی بەتایبەتی کاری تێدەکرد ،ساکاریی و لەخۆ بوردوویی پیاوانەو لە ڕادەبەدەری ئەوان بوو. کاتێك میوانەکان لە بارەی ژیانەوە قسەیان دەکرد ،زۆر شت تێدەگەیشت .هەستی دەکرد بەراستی سەرچاوەی ڕاستەقینەی چارەڕەشی مرۆڤیان دۆزیوەتەوە.خۆی بەوە ڕادەهێنا کە بڕوا بە بیرو باوەڕیان بکا.بەڵام لەناخی دڵەوە بڕوای بەوە نەبوو کەبتوانن بەگوێرەی بیر و باوەڕی خۆیان ژیان بگۆڕن.یا ئەو هێزەیان هەبێ کەتەواوی کرێکاران بۆ لای خۆیان ڕابکێشن.هەموو کەسێ دەیەوێ هەر ئەوڕۆژە تێر بێ و هیچ کەسیش ئەگەر بتوانێ ئێستا نانەکەی بخوا،حازر نییە تەنانەت بۆ حەوتویەکیش وە دووای بخا .ژمارەی ئەو کەسانەی ئەم ڕێگا دوورە دەگرنە بەر کەم دەبێ .هەموو چاوێك ئەوە نابینێ کەئەم ڕێگایە بۆلای وڵاتێکی ئەفسانەیی برایەتی مرۆڤ ڕێنوێنی دەکا .هەر لەبەر ئەوە،لەگەڵ ڕیش و سمێڵ و سەروچاوی ماندووشیان،تەواوی ئەو کەسانەی بە منداڵ دەهاتە بەرچاو. سەری دەلەقاندو لە دڵی خۆیدا دەیگوت : خۆشەویستەکەم ! هەمووی ئەوانە جارێ ژیانێکی خۆشیان هەبوو کە لەگەڵ ژیریی و وریایی تێکەڵ بووبوو.هەموویان باسی چاکەیان دەکردو ئاواتیان ئەوەبوو ئەوەی دەیزانن فێری خەلکیشی بکەن.بەبێ درێغی ئەو کارەیان دەکرد.دایك تێدەگەیشت کە دەکرێ مرۆڤ سەرەڕای مەترسیش ئەو ژیانەی پێ خۆش بێ و بە داخ و خەفەتەوە ئاوڕی وەرابردوو دەدایەوە کە تەمەنی وەك هەودایەکی باریك و تاریك بێ بەرهەم و بەرویوو تێپەڕیوە.بێ ئەوەی تێ بگا کەم کەم هەستی بە پێویست بوونی ئەو ژیانە تازە دەکرد .پێشتر هەرگیز هەستی بەوە نەکرد بوو کە بوونی خۆی بۆ هیچ کەس پێویستە.بەڵام ئێستا باش دەیزانی کەزۆرکەس پێویستیان پێی هەیە.ئەو هەستە تازەو بەتامە ،دەبوو بەهۆی ئەوە کەدیسان سەری بەرز ڕابگرێ.دیسان بەهەستی ئەوە کە ئەرکێك بەجێ دەگەیەنێ،نوسراوەکانی دەگەیاندە کارخانە.بیری لە زۆر فرۆفێڵی ژیرانە کردبووەوە.پاسەوانەکان

لەبەر ئەوەی بەدیتنی ڕاهاتبوون،ئیتر سەرنجیان نەدەدایە.لەگەڵ ئەوەش چەند جاریان پشکنی .هەمیشە ئەو ڕۆژە دەیان پشکنی کەڕۆژی پێشتر بەیاننامە لەکارخانەدا بڵاو کرابووەوە،دەیزانی.ئەگەر هیچی پێ دەبوو، جاسوس و پاسەوانەکانی لەخۆی دڕدۆنگ دەکرد.دەیانگرت،دەیگەڕان،ئەویش چونکە هیچی پێ نەبوو،تووڕە دەبوو،جنێوی پێدەدان،گاڵتەی پێ دەکردن.کە پاسەوانەکان بە خۆدا دەشکانەوە ،شانازی بە وریایی خۆی دەکرد.ئەو بەزمەی پێ خۆش بوو. ئیتر ڤێسۆڤشیکۆڤیان لە کارخانەدا ڕانەگرت. لەکن دارفرۆشێك دامەزراو کاری دەرکرد.لە بەیانییەوە تاشێواری بە دووای بارەدار و تەختەدا دەگەڕا.دایك هەموو ڕۆژێ چاوی پێ دەکەوت.جوتە ئەسپێکی ڕەش لاقیان لە ژێر قورسایی باردا دەلەرزی و بە خۆیان ڕادەگرت .پیرو کەوتوو هەر ئێسك و پێست مابوون و بەزەحمەت سەریان هەڵدەتەکاند.لە ماندوویان مژۆڵی چاوە سیسەکانیان لێك دەدا.بە دووای ئەوان دا داری ئەستوور درێژ بەتەقەتەق لە عەرزی دەخشان و تەق و هوڕیان دەنگی دەدایەوە.ڤێسۆڤشیکۆڤ گرۆێ،چلکن،پیس،بەجلی شڕ وشۆڵ و چەکمەی قورسەوە،لەکاتێکدا کڵاوەکەی تاسەر بڕۆیان دادەکێشا ،ناڵەبارو شل و شەپرێو ،بێ ئەوەی هەوساری ئەسپەکان بگرێ،پێ بە پێی ئەوان دەڕۆیشت،سەری بەردەداوە و چاوی لە عەرزی دەبڕین تا هیچ شتێك نەبینێ.ئەسپەکان کوێر کوێرانە ڕاست بەرەو ئەو خەڵك و عارەبانانە دەڕۆیشتن کە ڕوبەڕویان دەهاتن.جنێو،قسەی سوك،ئێوە خوێڕین و هاواری بەتوڕەیی وەك هەنگ لە دەوری سەرو گوێی ڤێسۆڤشیکۆڤ دا وزە وزیان بوو.بێ ئەوەی سەری هەڵبڕێ و وەڵام بداتەوە، بە ئاهەنگێکی دڵتەزێن و خەفەتبار فیکەی دەکێشا و توند ئەسپەکانی دەنگ دەدا:

_باشە، ئەو جنێوانە بخۆ، نۆشی گیانت بێ !

کاتێکی هاوڕێیان بۆ خوێندنەوەی ئاخرین ژمارەی ڕۆژنامە لە ماڵی ئەندرێی کۆدەبوونەوە، ڤێسۆڤشیکۆڤ دەهات و یەك دوو سەعات گوێی دەدایە.پاش ڕۆژنامە خوێندنەوە باس و لێکۆڵینەوە دەست پێ دەکرا.بەڵام گرۆێ لەباس و وتووێژدا بەشدار نەدەبوو. دووای هەموان دەڕۆیشت کەبەتەنیا لەگەڵ ئەندرێی دەمایەوە ،وەبەر پرسیارانی دەدا:

_کێ لە هەمووان تاوانبارترە؟

_ئەو کەسەی پێش هەموو کەس گوتویە:"ئەمە ئی منە".ئەندرێی بەپێکەنینەوە دەیگوت:

_هەزاران ساڵ بەسەر مردنی ئەو کابرایەدا تێ پەڕیوە،کەوابوو خۆ ماندوو کردنی فایدە نییە!

_باشە،ئەی دەوڵەمەند و خاوەن دراو و دەسەڵاتدارەکان چۆن؟ ئەوان حەقیانە؟ ئەندرێی دەستی بەڵاسەری دەگرت و کەمێك سێڵەکانی بادەدا و بە ساکاری بەڵام ڕاست و ڕەوان ماوەیەکی زۆر لە بارەی ژیانی مرۆڤەوە قسەی بۆ دەکرد.کەچی هەمیشە دەگەیشتە ئەو ئەنجامە کەهەموو خەڵك تاوانباران.ڤێسۆڤشیکۆڤ ئەم بەشەی

بە دڵ نەدەبوو.لێوە ئەستوورەكانی توند پێكەوە دەنوساند و سەری رادەوەشاند.بە دەنگێك كە بێ بڕوایی لێ دیار بوو دەیگوت: وانییە و پاشان بە رووگرژی و ناڕەزایی دەڕۆیشت. جارێكیان هاواری كرد: نا،وانییە، دەبێ لەم نێوەدا تاوانبار هەبن.. ..ئەم جۆرە كەسانە هەن،پێت دەڵێم،دەبێ بەبێ زەیی تەواوی ژیانیان لە ڕەگ و ریشەوە دەربێنین ،هەر وەك زەوییەكی بژار و گیا و گوڵی بێ كەڵك داپۆشیبێ ، دەبێ وەری گێڕین.دایك گوتی: رۆژێك ئیسای ئەوەی بەرپرسی بەسەر كردنەوەی كرێكارانە،باسی تۆی دەكرد و ئەم قسەی دەكرد.ڤێسۆڤشیكۆڤ تۆزێك مات بوو،پاشان پرسی: ئیسای؟

_بەڵێ!چەند كابرایەكی ناجسنە.خۆی لە خەڵك مات كردووە و زۆر بەقسە و باس و بە پرسیارە. لەم دواییانەدا زۆر جار دێتە گەڕەكی ئێمە و لە پاش پەنجەرانەوە تەماشا دەكا. بەڵێ! لە پشت پەنجەرەكانی ئێوەش! دایك لەسەر جێگاكەی خۆی راكشابوو،سەر و سەكوتی ئەوی پێ نەدەبینرا، بەڵام كاتێكی ئەندرێی بە توندی گوتی:

_جا چیە؟ با بێتە كۆڵان و تەماشای پەنجەرەی ئێمەش بكا،رێگای هەیە و بۆ خۆی دەخولێتەوە. دایك هەستی كرد كە لەو بارەوە زۆر بڵێی كردووە. ڤێسۆڤشیكۆڤ بە دەنگێكی گیراو گوڕاندی:نا، راوەستە ، ئەوە تاوانبارێك! ئەندرێی پرسی تاوانبار؟ لە چ بارێكەوە؟ لەبارەی ئەحمەقییەوە؟ گڕوێ وەڵامی نەداوە و رۆیشت.ئەندرێی لە كاتێك دا وەك جاڵجاڵۆكە لاقە بارێكەكانی بە دووای خۆی دا رادەكێشا،بە ماندوویی و لەسەرخۆ بە نێو ژوورەكەدا دەهات و دەچوو،چەكمەكانی دەرهێنا بوو تا دەنگیان نەیە و دایك ناڕەحەت نەكا،بەڵام پیرەژن خەوی لێنەدەكەوت.دووای رۆیشتنی ڤێسۆڤشیكۆڤ ،دایك بە نیگەرانیەوە گوتی:

_من لەو پیاوە دەترسم،هەر دەڵێی كورەیە زوو دادەگیرسێ و سوور دەبێتەوە.

_بەڵێ وایە.كورێكە زوو تووڕە دەبێ. دایە گیان لەبارەی ئیسای قەت قسەی لەگەڵ مەكە.ئیسای بەڕاستی جاسوسە و تەنانەت دراویش وەردەگرێ.

_سەیر نییە ، دۆستی هەرە باشی ژاندارمێكە. ئەندرێی بەنیگەرانییەوە قسەكانی درێژە پێدا ،ئاخرەكەی ڤێسۆڤشیكۆڤ ملی ئیسای هەڵدەبڕێ.بزانە چینی دەسەڵاتدار چ هەستێك لەنێو چینی خوارووودا پێك دێنن.كاتێكی تەواوی ئەو كەسانە وەك گڕوێ هەست بە وەزعی نالەباری خۆیان بكەن و حەوسەڵەیان نەمێنی،بزانە چ دەقەومێ؟ خوێن بە ئاسماندا هەڵدەپڕژێ و عەرزیش وەك قەرزەی سوور داپۆشرابێ وای لێ دێ.

دایك وەك تا گرتبێتی گوتی : ئەندرێی گیان: زۆر جێگای ترسە! ئەندرێی بەئەسپایی گوتی :مێشیان قوت نەدابایە،نەدەرشانەوە.دایە گیان ئاوایە.بەڵام هەر دڵۆپە خوێنێكی ئەوان لە پێش دا بە چۆمێك فرمێسكی كۆمەڵانی گەڵ شۆراوەتەوە.لە پڕ بزەیەكی هاتێ و گوتی:

_ئەم بەشە دادپەروەرانەیە،بەڵام جێگای دڵخۆشی نییە.

(٢٢)

ڕۆژێکی یەك شەمۆ کاتێکی دایك لە دووکانی بەقاڵی دەهاتەوە، دەرگای کردەوە و لە پڕ شادیو خۆشییەك وەك بارانی بەهاری بەسەری دا باری .گوێی لە دەنگی بەرزی پاڤێلْ بوو قسەی دەکرد. ئەندرێی هاواری دەکرد ئەوەتا هاتەوە! دایك دیتی کوڕەکەی بۆ لای دێ و هەستێك دەم و چاوی ڕوون کردووتەوە کە جێگای هیوا و هومێدە، لەکاتێك دا لە خۆشیان حەپەسابوو گوتی: شوکر هاتیەوە ماڵێ! دانیشت. پاڤێلْ بە ڕەنگی بزرکاو خۆی بۆ خوار کردەوە و فرمێسکی دەچاوان گەڕان و لێوەکانی دەلەرزین.تاوێکی مات بوو.دایك بێ ئەوەی قسە بکا لە بالای هەڵدەڕوانی.ئەندرێی سەری بەرداوە و بە فیکە کردن بەپێشیان دا تێپەڕی و وەدوورکەوت. پاڤێلْ بە پەنجەی لەرزۆك دەستی دایکی گوشی و بە دەنگێکی نەرم و بەسۆز گوتی:

_دایە گیان سوپاس! دایك لەخۆشی دیتنی کوڕەکەی و ئاهەنگی دەنگی،دەلەرزی.دەستێکی بەقژەکانی دا هێنا و لە کاتێك دا دەیویست بێتەوە سەرخۆ و دڵە کوتەی خۆی بوەستێنێ گوتی:

_خوا ئاگادارت بێ، سوپاس بۆچی؟

_بۆئەوەی کەلە بەجێ گەیاندنی کارێکی گرینگ دا یارمەتیمان دەکەی لەسوپاس خۆشەویستم.شانازیەکی گەورەیە پیاو بتوانێ بڵێ دایکی لە باری مەعنەویشەوە خزمیەتی... دایك وەڵامی نەداوە.قسەکانی پاڤێلی بە دڵێکی ئاواڵە و گوشادەوە وەرگرت و بەتاسەوە تەماشای کرد. پاڤێلی وەك تیشکێکی ڕوناك و نزیك دەهاتە بەرچاو.

_دایە گیان ،بێ دەنگ بووم ...باش دەمزانی لە ژیانم دا هێندێ شت هەن کەتۆ نیگەران و خەمبار دەکەن.سکم پێت دەسوتا،بەڵام چارم نەبوو،نەمدەزانی چ بکەم.پێم وابوو هەرگیز لەگەڵ ئێمە ناکەوی و بیروباوەڕی ئێمە وەرناگری. بەڵام مات و بێ دەنگ بووی.ئەم مەسەلە بۆ من خەفەت هێنەرە. دایك زۆری پێخۆش بوو ئەندرێی وەبیر کوڕەکەی بێنێتەوە گوتی:

_ئەندرێی زۆر شتی فێری من کرد. پاڤێلْ بە پێکەنینەوە گوتی:هەموو کارەکانی ئەوی بۆ گێڕاومەوە.

_پێکۆڕیش هەروا.ئێمە خەڵکی گوندێکین....ئەندرێی دەیویست پێم بخوێنێ.

_باشە،شەرمت دەکرد،بەدزی و بەتەنیای دەتخوێند. دایك بەشەرمەوە گوتی :ئادیارە هەمیشە ئاگای لێم بووە.لە کاتێك دا دڵی پڕ بوو لە خۆشی و شادی،پێشنیاری کرد:

_با بانگی بکەینەوە.وەدەرکەوت تا لێمان نەبێتە دڵۆ.دایکی نییە.   پاڤێلّ دەرگاکەی کردەوە و بانگی کرد:ئەندرێی!.....لەکوێی؟

_لێرە دار ورد دەکەم....

_درەنگ نابێ....وەرەوە!

_بە چاوان.... بەڵام ئەندرێی دەست بەجێ نەهات و لەبەر دەرگای چێشتخانە وەك یەکێکی پڕ کار گوتی:

_دەبێ بە ڤێسۆڤشیکۆڤ بڵێین دارمان بۆ بێنی.هێندەمان نەماوە. دەزانی زیندان بۆ   پاڤێلّ چەندی کەڵك بووە.لەجیاتی تەمبێ،یاخییەکانی قەڵەو دەکا....دایك پێکەنی.دڵی بەهێندی لێی دەدا.دەتگوت سەرخۆشی بەختەوەرییە.بەڵام ئاواتی ئەوە بوو کە هەمیشە کورەکەی بەهێندی و هێمنی ببینێ.گیانی لە رادەبەدەر شادبوو.دەیویست هەوەڵێن شادی و خۆشی تەمەنی،هەروەك هاتوە هەمیشە لەدڵی دا بێنێتەوە.وەك لەوە بترسێ کەشادی و خۆشییەکەی کەم بێتەوە.وەك راوچیەك کەباڵندەیەکی سەیر بگرێ،بە پەلە ترسەکەی شاردەوە و پێشنیاری کرد:

_ پاڤێلّ هێشتا نانت نەخواردووە،با بچین نان بخۆین!

نا،دوێنێ بەڕێوەبەری زیندان پێی گوتم بڕیار دراوە ئازادت بکەن.لەو دەمەوە تائێستا برسیم نەبووە.بۆ ئەندرێی گێڕایەوەو گوتی:هەوەڵ کەسێکی لێرە توشی بووم سیزۆڤی پیربوو.کەچاوی بەمن کەوت،هات چاك و خۆشی لەگەڵ کردم.لەبەرئەوەی لەژێر چاوەدێری پۆلیس دام،پێم گوت ئاگای لە خۆ بێ.لە وەڵام دا گوتی:"گرینگ نییە".دەزانی لەبارەی برازاکەیەوە چی پرسی؟:"کردەوەی فێدیا لەزیندان باش نەبوو؟".پێم گوت:مەبەستت لە کردەوەی باسی زیندان چییە؟گوتی :مەبەستم ئەوەیە کە پیاو لە بارەی هاوڕێکانییەوە زۆر قسەنەکا.کاتێکی پێم گوت:فێودۆر کوڕێکی ژیر و راستە،دەستی بە ریشی دا هێناو گوتی:ئێمە-بنەماڵەی سیزۆڤ پیاوی دەغەڵ و خراپمان تێدا هەڵنەکەوتوو". ئەندرێی سەری هەڵێنا و گوتی : ئەو پیرە مێردە بێ عەقل نییە....زۆر جار پێکەوە قسەدەکەین .پیاوێکی باشە.فێدیا بەم زووانە ئازاد دەبێ؟

_رەنگە هەر لەم رۆژانەدا ئازاد ببێ....لام وایە هەموان بەرەڵلادەکەن. بێجگە لە قسەکانی ئیسای،بەڵگەی تریان لەدژی ئێمە بە دەستەوە نییە.ئیسایش ئاگاداری چی لە سەر ئێمە هەبووە؟ دایك دەهات و دەچوو و تەماشای کوڕەکەی دەکرد.ئەندرێی لە پێش پەنجەرە راوەستابوو،دەستی لەپشتەوە گرتبوو،گوێی بۆ قسەکانی پاڤێلّ راگرتبوو، پاڤێلّ لە ژووری دا دەهات و دەچوو.ریشێکی هێشتبووەوە،وەك ئاڵقەی وردی رەش و جوان روومەتی داپۆشیبوو.چاوەکانی نیگایەکی خەمباریان هەبوو. دایك نانی دانا و گوتی : دانیشن! ئەندرێی لەسەر

نان خواردن مەسەلەی ڕێبینی هێنا گۆڕێ.پاش ئەوەی ئەمراوی بەسەرهاتەکەی گێڕاوە، پاڤێل بە پەژارەوە گوتی:

_ئەگەر لێرە بام،ئەمدەهێشت ئاوا بڕوا.بێجگە لە هەستێکی سەربزێوی بێرو باوەڕێکی ئاڵۆز چی لەگەڵ خۆی بردەوە؟ ئەندریی بەپێکەنینەوە گوتی:کابرایەك ئەمەنی گەیشتبێتە چل ساڵ و ماوەیەکی زۆر لەگەڵ دڕەنگی و بەدگومانی گیانی خۆی لە کێشەدا بوبێ،گۆڕانی دژوارە... .ئەندریی و پاڤێل دەستیان بە قسان کرد.وشەو زاراوەی ئەوتۆیان بەکاردەهێنا کە دایك لێیان تێنەدەگەیشت.نان خواردن تەواوبووبوو،ئەوان هێشتا بە وشە و زاراوەی زانایانە یەکتریان دەکوتا.هێندێ جار قسەی ساکاریشیان دەکرد. پاڤێل بە پێداگرتن گوتی:

_ئێمە ڕێگای خۆمان درێژە پێدەدەین و ئەنانەت هەنگاوێکیش لانادەین.ئەگەر لەو ڕێیەدا توشی دە هەزار دوژمنیش ببین. دایك گوێی دەدایە.وا تێگەیشت کە پاڤێل وەرزێری خۆش ناوێن و ئەندریی لایەنگریانە.لەسەر ئەو باوەڕەیە کە دەبێ فێری چاکەیان بکەین. دایك باشتر لەقسەکانی ئەندریی تێدەگەیشت و لای وابوو حەقی ئەوە.هەموو جارێ کەئەندریی قسەیەکی بە پاڤێل دەگوت،دایك گوێی قوت دەکردەوە و پشوی رادەگرت و چاوەڕوانی وەڵامی کوڕەکەی دەبوو،تا بزانێ لە قسەکانی ئەندریی دڵی پەشاوە یان نا.بەڵێ ئەوەی لێك تووڕەبن،قسەیان دەکرد.دایك هێندێ جار لە کوڕەکەی دەپرسی :

_ پاڤێل، وایە؟

_بەڵێ وایە. ئەندریی بە ئەوس و لاتاو دەیگوت:

_کاکە وادیارە زۆرت خواردووە و ئەقچویوە،پاروت لە گەروداییە و نێڵنج دەدەی. پاڤێل ئامۆژگاری دەکردو دەیگوت: قسەی قۆڕ مەکە.

_من ئەوەندە جیدەدیم،هەروەك لە ناشتنی مردوویەك دا بەشداری بم وایە... .دایك سەری دەلەقاند وپێدەکەنی.

(٢٣)

بەهار نزیك دەبووەوە،بەفرەکان دەتوانەوە و قوڕو قوڕمی دووکەڵکێشەکانی کارخانە کە لەژێر بەفری سپی دا شاراببوونەوە،دەردەکەوتن.ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ پتر دەبوو و گەرەك قوڕ وچڵپاو تر و پیس تر دەبوو.بەرۆژ لە گوێسوانان ئاو دەچۆڕایەوە و خانووەکان وەك ئارەقیان کردبێ هەڵمیان لێ هەڵدەستا.بەشەو شیشە سەهۆڵ بە زۆر جێگاوە

شۆڕ دەبوونەوە و بەحاڵ دەتروسکانەوە.خۆر زیاتر دەردەکەوت و جۆگەلەکان بە هێدی و ئارامی ئاواتەکانی بەهاری لە گەڕەك دەنگی دەداوە.خەڵك خۆی بۆ جێژنی هەوەڵی مانگی ئەیار ئامادە دەکرد. لە کارخانە و لە گەڕەك دا نووسراوە بڵاو کرابوونەوە و گرنگی و مانای ئەو جێژنەیان تێدا رون کرابووەوە.تەنانەت ئەو لاوانەش کە لەگەڵ سۆسیالیستەکان هیچ شتێکی هاوبەشیان نەبوو،کاتی خوێندنەوەی نوسراوەکان دەیانگوت:پێویستە بۆ ئەو جێژنە خۆ ئامادە بکەین.ڤێسۆڤشیکۆڤ بە زەردەخەنەیەکی خەمبارەوە هاواری کرد:زۆر زۆر نییە.یاری خۆشاردنەوەکێ بەسە. فێدیا مازین کەیفی دەکرد.زۆر لاواز بووبوو.لە بارەی تووڕەیی و خۆگرتن و قسەکردنەوە دەتگوت چووڕە پۆپنەیە کەوتوەتە قەفەسەوە.هەمیشە لەگەڵ یاکۆڤسۆمۆڤ کە سەرەڕای منداڵی،کوڕێکی کەم دوو و جیددی بوو و تازە لە شار کاری دیتبووەوە،پێکەوە دەهاتن.سامۆیلۆڤ کە لەزیندان دا ریشی سورتر بووبوو. لەگەڵ ڤاسیلی گۆسیف و بوکین و دراگونۆڤ و چەند کەسی تر، چەکیان بە پێوست دەزانی.بەڵام پاڤێل و ئەندرێی و سۆمۆڤ لە سەر ئەوە بڕوایە نەبوون. لەو کاتەدا پێگور گەیشتەجێ.وەك هەمیشە ماندوو،بەهەناسەبڕکە و چۆڕاوگەی ئارەق،بە پێکەنینەوە گوتی: هاوڕێیان!گۆڕینی ڕێکخراوی ئێستا کارێکی گەورەیە.بەڵام بۆ ئەوەی هاسانتر ئەنجام بدرێ،پێویستە من پێڵاوێکیٚ تازە بکڕم.پۆتینە دڕاو و پڕ لەئاوەکانی تیشان دا.گالۆشەکانم هیچیان پێوە نەماوە.هەموو رۆژێ لاقم تەڕ دەکەن.بەر لەوەی بەئاشکرا و بە چەشنێکی گشتی دنیای کۆن وەربگێڕین،نامەوێ بچمە ژێر خاك.هەر بۆیەش،لەگەڵ رەت کردنەوەی پێشنیاری هاوڕێ سامۆیلۆڤ لە بارەی خۆنواندنی چەکدارانەوە،پێشنیار دەکەم جوتە چەکمەیەکی قایم بۆمن بکڕن،چوونکە دڵنیام ئەو کارە بۆ سەرکەوتنی سۆسیالیزم لەبەربڵاوترین پێك هەڵپڕژان کەلکی پترە!هەروەها بەزمانی گیراو مێژووی جولانەوەی چینی کرێکاری رون کردەوە و نیشانی دا کەچۆن لەولاتەکانی تردا کۆمەڵانی خەڵك خەریکن ژیانی خۆیان باشتر دەکەن. دایك قسەکانی پێگوری پێخۆش بوو.وتارەکەی بەچەشنێکی سەیر کاری تێکرد.ئەو دەم بەرچاوی خۆی کەدووژمنە هەرە خراپەکانی گەل،ئەوانەی ئەویان فریوداوە،ئەو زگ زل و بێ بەزەیی وفێڵبازانە بوون کە کولمەیان سوور دەچوون.کاتێکی دەسەڵاتی قەیسەر ژیانی ئەوانی ناخۆش دەکرد،کرێکاریان هان دەدان تا دەسەلات بگرنە دەست.پاشان کە خەڵك ڕادەپەڕی ودەسەڵاتیان لە دەست ئیمپراتۆر دەردەهێنا،هەر ئەو ورگ زلانە بە ژێری دەسەڵاتەکەیان دەگرتە دەست و کرێکاریان بۆ کۆلیت و خانووە قوڕەکان دەناردن.ئەگەر ویستبایان باس و وتووێژیان لەگەڵ بکەن،بەسەدان و هەزارانیان لێ دەکوشتن. جارێك کە باسی پێگوریان دەکرد، پاڤێل گوتی:

_تۆ دەزانی ئەندرێی،ئەوانەی زۆر پێدەکەنن،دڵیان هەمیشە لە ئازاردایە!ئەندرێی ئاوێك مات بوو،مژۆڵەکانی لەسەر یەك دانان و گوتی:

_وانییە،ئەگەر وابایە دەبوو خەلکی روسیا بە پێکەنین مردبان....

ئاناشاش گەڕاوە،ئەو لەشارێکی تر گیرابوو.بەلام هیچ نەگۆڕابوو.دایك دەیدیت ئەندرێی بەچاوپێکەوتنی ئەو کیژە دەکرێتەوە و شادتر دەبێ.بەلاتاوێك کەلەبەر ئاجسنی نەبوو لەگەڵ هەمووان گاڵتەدەکا.وادەکا ئاناشا پێبکەنێ .بەلام پاش ڕۆیشتنی ئاناشا بەپەژارەوە سروده زۆرەکانی خۆی بە فیکە دەگوت و لە ژوورێدا لاقی بەدووای خۆیدا ڕادەکێشا و هاتوچۆی دەکرد.ساشێنکا زۆر جار دەهات و هەمیشە بەپەلە بوو.ڕۆژ بە ڕۆژ روگرژتر دەبوو.جارێك کە پاڤێل لەگەڵی وەدەرکەوت بەرێی بکا وەدەرگای لە دەرێ ڕا پێوە دا ،دایك گوێی لە وتووێژێکی توند بوو. کچەکە بەئەسپایی پرسی :

_تۆ ئاڵا هەڵدەگری ؟

_بەلێ.

_بڕیارت داوە؟

_بەلێ حەقی خۆمە.

_دیسان دەتگرنەوە. پاڤێل مات بوو.ساشێنکا قسەکەی درێژە پێدا:

_شتی وا نابێ.....پاشان بێ دەنگ بوو. پاڤێل پرسی :چی؟

_با یەکی دیکە.... پاڤێل بە لێبڕان و تیرادەوە گوتی :نا!

_تۆزێك بیربکەوە.قسەت دەڕوا....خۆشیان دەوێی....تۆ و ئەندرێی لێرە رابەرن....بزانە ئەگەر ئازاد بن دەتوانن چەندە کاربکەن....بیربکەوە....چونکە لەوانەیە بۆ شوێنێ زۆر دوور،دوورت بخەنەوە.بۆماوەی چەند ساڵ.... دایك وائێگەیشت کە هەستێك لە دەنگی کچەکە دا هەیە کەخۆشی ئاگای لێیەتی،وەك ترسێك،پەرێشانییەك.قسەکانی ساشێنکا وەك دڵۆپەی بەفراو دەڕژانە دڵی دایکانەی. پاڤێل گوتی:نا لێبڕاوم.بەهیچ جۆر لەو بڕیارە پاشگەز نابمەوە.

_ئەگەر منیش تکات لێ بکەم ....تەنانەت ئەگەر.... پاڤێل بە دەنگێکی زۆر جیددی قسەکەی پێ بڕی وگوتی:

_نابێ تۆ وا قسەکە بکەی ....چۆن بیر دەکەیەوە؟ تۆ نابێ ئەو قسانە بکەی.

_هەرچی بێ ئینسانم! پاڤێل زۆر لەسەرخۆ ،بە دەنگێکی نەرم،هەر وەك بە زەحمەت هەناسە هەڵکێشێ ،لە وەلامدا گوتی:

_ئینسانێکی باش و میهرەبان،ئینسانێکی لای من خۆشەویست.....ئەوەندە خۆشەویست....هەربۆیەش ،ابێ ئەو قسانە بکەی.کیژەکە گوتی:خوا حافیز.

دایك لە دەنگی پانییەکانی تێگەیشت کە ساشێنکا خۆش دەڕوا , لەوانەیە غار بدا. پاڤێلّ تا دەرکی حەوشە وەدوای کەوت. ترسێکی خەفەت هێنەر و پشت شکێن بە سەر دایك دا زاڵ بوو.لەمەسەلەکە نەگەیشتبوو.بەلاّم هەستی دەکرد کەبەلاّیەکی تازە وکارەساتێکی گەورە خۆی لە بۆسە ناوە.ئەو پرسیارەش"دەیەوێ چ بکا"وەك بزمارێك لە مێشکی دەدا.

پاڤێلّ لەگەلّ ئەندرێی گەڕانەوە چێشتخانە.ئەندرێی سەری ڕادەوەشاند و دەیگوت:

_ئاخ! هاوار لە دەستی ئەو"ئیسای"یە،بووەتە بەلاّ.چی لێ بکەین؟

پاڤێلّ بە گرژی وەلاّمی داوە:دەبێ ئامۆژگاری بکەین تا دەست لە جاسوسی هەلّبگرێ.

ئەندرێی کلاوەکەی بۆ قوژبنێك توڕ هەلّداو گوتی:ئەو کەسەی ئامۆژگاری بکا بە گرتنی دەدا.

دایك سەری بەرداوە و پرسی :

_ پاڤێلّ دەتەوێ چ بکەی؟

_کەنگێ .....ئێستا؟

_هەوەلّی مانگی ئەیار.

پاڤێلّ دەنگی کز کرد وگوتی:

_ئای! دەمەوێ ئالاّ بە دەست وە پێش خەلّك کەوم.بێ گومان دیسان دەمگرنەوە و زیندانیم دەکەن.

دایك چاوی سوور هەلّگەران.وەك کەسێکی لەرزو تا دایگرێ لە پڕ زاری وشك بوو. پاڤێلّ دەستی گرت و لاواندیەوە:

_دایە گیان !پێویستە ئەو کارە بکەم.بەختەوەری لەوە دایە !دایك سەری هەلّێنا و بەخەمناکی گوتی:مـن هیچم نەگوتووە.لەلاّم کەچاوی بە نیگای لێبڕاوی پاڤێلّ کەوت،دیسان سەری بەرداوە. پاڤێلّ دەستی دایکی بەردا و هەناسەیەکی هەلّکێشا و بەسەر کۆنە کردنەوە گوتی:

_تۆ دەبێ حەزبکەی .نەك خەم بخۆی .کەنگێ وای لێ دێ کە دایکەکان بەخۆشی و شادییەوە رۆلّەکانیان بەرەو مردن بەرێ کەن.

ئەندرێی بۆلّەیەکی لێهات :

_هەی......هەی.منداڵی ئێمە تەماشاکە،سواری ئەسپە دارینە بووە و ّلینگی دەدا. دایك دووپاتی دەکردەوە: من هیچم نەگوتووە.ڕیگات لێناگرم.ئەگەر سکم بە تۆ دەسوتێ پەیوەندی بە خۆمەوە هەیە. پاڤێلّ تۆزێکی لێ دوور کەوتەوە.دایك بیستی کەقسەی جیددی و بە ئانوتەوە دەکا:

_هێندێك لەبەر خۆشەویستی دەبنە كۆسپی سەر ڕێگای مرۆڤ. دایك لەرزی و لەترسی ئەوەی ئەكا دیسان قسەی دڵتەزێن بكا،بەدەنگ بانگی كرد:

_ پاڤێلْ ئەم قسانە مەكە.....دەزانم لەبەر خاتری هاوڕێیان ناچاری .....

_نا ! لەبەر خاتری خۆم.....دەمتوانی ئەو كارە نەكەم ،بەڵام پێم خۆشە و دەیكەم!ئەندرێی لەبەر دەرگا ڕاوەستا بوو ،هەر دەتگوت لەچوارچێوە گیراوە.بەژنی لە دەرگاكە بەرزتر بوو.لاقی نوشتاندبووەوە.شانێكی وەلا شیپپانەی دابوو،سەر و مل وشانەكەی دیكەی هێنا بوونە پێشێ.بە تووڕەیی چاوی لە پاڤێلْ بڕی وگوتی:

_كاكە باشتر بوو هێندەی لەسەرنەڕۆی .وەك مارمێلكە دەچوو كەلە قەڵشتە بەردێك دا خۆی شاردبێتەوە. دایك خەریك بوو بگری،بەڵام چونكە نەیدەویست پاڤێلْ بزانێ ،لەپڕ لەبن لێویەوە گوتی:

_ئاخ! لەبیرم چوبووەوە..... وەدەركەوت و لە ژێر گوێ سوانە سەری بە دیواریەوە نا وپێشی فرمێسكانی بەرەڵلا كرد.بێ دەنگ وبەئاستەم دەگریا.دەتگوت خوێنی دڵی بەچاواندا دێتە خوارێ.لە خۆ دەچوو.دەرگا باش جوت نەكرابوو.لە كەلێنی دەرگاوە گوێی لە دەمە تەقە بوو.ئەندرێی دەیگوت:

_پێت خۆشە ئازاری بدەی!

_حەقت نییە وا لەگەڵ من قسەبكەی !

_ئەگەر لەبەرامبەر كردەوە بێ جێیەكانی تۆدا بێ دەنگ بم،هاوڕێیەكی باش نابم.بۆچی ئەو قسەت كرد؟....دەزانی؟.....

_پیاو هەرقسەیەكی هەبێ،پێویستە دەری بڕێ.

_لەگەڵ دایكت؟

_لەگەڵ هەموو كەس.ئەو خۆشەویستیەی پێشم بگرێ و بمبەستێتەوە نامەوێ.....

_قارەمانێكی سەیری.لوتت بسترەو بچۆ ئەم قسانە بە ساشێنكا بڵێ.....دەبوو لەگەڵ ئەو بەم جۆرە قسەبكەی.

_هەر ئاوام قسەكردووە!

_هەر ئاوا بەتوندی! ڕاست نییە.بە دڵدانەوە و میهرەبانی و خۆشەویستی قسەت لەگەڵ كردووە.گوێم لە قسەكان نەبووە،بەڵام دەزانم.لەبەرامبەر دایكت دا ئازایەتی دەنوێنی.وا نییە؟كەوابوو حەیوان تێبگە،ئازایەتی تۆ هیچ ناهێنێ .دایك فرمێسكەكانی سڕیەوە.دەترسا ئەندرێی كوڕەكەی ناڕەحەت بكا.دەرگای كردەوە و هاتەوە چێشتخانە وبەخەمناكی و ترس و لەرزەوە گوتی:

_ئای! هەوای چەند ساردە،ئەوە لای خۆی بەهاریشە.لە کاتێکدا بەئانقەست تەقەی لە هەورەکان دەهێنا تا گوێی لە دەمە تەقەی ئەوان نەبێ،بە دەنگی بەرز گوتی:

_هەموو شت گۆڕاوە.....خەڵك وە جموجۆڵ دەکەون و هەواش ساردە.جاران لەم وەرزەدا هەوا گەرم و ئاسمان ساف وخۆ پەدەرەوە بوو.ماتی و بێ دەنگی ژوورەکەی داگرت. دایك لەناوەڕاستی چێشتخانە دا ماتی کردبوو،چاوەڕوانی شتێکی نامەعلومی دەکرد.

ئەندریی بە ئەسپایی پرسی ،تێگەیشتی؟.....دەبێ تێبگەی.....تۆ پیاوێکی سەیری.دایك لە تۆ نازاترە!...

دایك بە دەنگێکی گیراو پرسی:چای دەخۆنەوە؟بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەلام بێ ،بۆشاردنەوەی خەم و نیگەرانی خۆی بانگی کرد:

_چم لێ قەوماوە.....لەسەرمان ڕەق بوومەوە.

پاڤێل لە ژوورەکە وەدەرکەوت.لەبنەوە تەماشای دایکی دەکرد و بەزەردەخەنەیەکەوە کە لێوەکانی دەلەرزاند گوتی:

_دایە گیان ببورە.من هێشتا منداڵ ونەفامم. دایك سەری پاڤێلی بە سینگی خۆیەوە نا وبەسۆزێکەوە گوتی:

_ئیتر پرتەو بۆڵەم لەگەڵ مەکە.ئیتر هیچم پێ مەڵێ.....خوا پشتیوانت بێ لژیانی تۆ پەیوەندی بەخۆتەوە هەیە،بەلام دەست لە دلی منیش مەدە.چۆن شتی وا دەبێ دایك سکی بەکوڕی خۆی نەسوتێ؟نابێ دژوارە.سکم بەهەمووتان دەسوتێ.،ئاخ.....سەیر ئەوەیە هەمووتان لە ڕەگەزێکن.هەمووتان باشن.بێجگە لەمن کێ دلی بۆ ئێوە دەسوتێ؟تۆ ئەم ڕێگایەت گرتووەتەبەر.....ئەوانی دیکەش بە دووای تۆ دا هاتوون.....هەموو شتیان بەجێ هێشتووە،وە ڕێکەوتوون ....ڕۆیشتوون..... پاڤێل.....فکرێکی گەورە لە مێشك و دلی دا دە جولایەوە و پڕی دەکرد لەخۆشیەکی ئازار دیتوو و تێکەڵ بەخەم و خەفەت.دایك بۆ دەربڕینی ئەو فکرە قسەیەکی نەدەدۆزییەوە.بەدەردو ژان و چاوی پڕ لە فرمێسکەوە تەماشای کوڕەکەی دەکرد.

پاڤێل سەری بەرداوە و بە ئەسپایی گوتی:

_باشە ،دایە گیان ببەخشە.....باشم نەکرد!زەیەکی هاتێ و چاوێکی لێکرد و پاشان ڕوی وەرگێرا.بەشەرمەوە، بەلام بەدامرکاوی گوتی:

_بەڵێنی شەرەف دەدەم کەهەرگیز ئەو بەشەی لە بیر نابەمەوە.

دایك پاڤێلی لە خۆی دوور خستەوە و چووە ژووری و بە پاڕانەوە بە ئەندریی گوت:

_ئەندرێی پرتەو بۆڵەی لەگەڵ مەکە......دەزانم لەو گەورەتری ....بەڵام.....ئەندرێی کە پشتی تێبوو،ئەبزووت و بە دەنگێکی سەیر و بەگاڵتەوە دەستی کرد بە هاوار:

_های ،های،چ بووە؟ لەگەڵیشی بە شەڕ دێم، لێشی دەدەم!

دایك بۆلای چوو،دەستی درێژکرد و گوتی:دۆستی خۆشەویستم.....

ئەندرێی ڕوی وەرگێڕا،وەك گایەك سەری بەرداوە و لە کاتێکدا دەستی لە پشتەوە گرتبوو چووە چێشتخانە و دیسان بە گاڵتە و بە گرژی دەنگی هەڵێنا:

___ پاڤێل،ئەگەر ناتەوێ سەرت بپەڕێنم برۆ گیر مەبە.....دایە گیان گاڵتەی دەکەم،بڕوام پێبکە ،سەماوەری تێداوێم!

بەڵێ ،هەروایە...خەڵوزم بۆ بێنە.....شێ دارە......بەزیاد نەبێ!.....

بێ دەنگ بوو.کەدایك چووە چێشتخانە لە سەر عەرز دانیشتبوو ،سەماوەری تێداویشت.بێ ئەوەی تەماشای بکا گوتی:

_دایە گیان مەترسە.دەستی لێنادەم.وەك شێلمی کوڵاو نەرم و باشم.منیش خۆشم دەوێ!ها،قارەمان گوێ مەدەیە.بەڵام سوخمەکەیم خۆش ناوێ کە تازەی لەبەر کردووە و زۆریشی خۆش دەوێ.وەرگی وە پێش دەدا و دەڕوا و هەمووکەس وە دووایە دەدا تاسوخمەکەی ببینن.ڕاستە جوانە،بەڵام پیاڵ پێوەنانی هاوڕەگەزی خۆت فایدەی چییە.هێشتا هیچ نەبووە جێگا وەگیر ناکەوێ.

پاڤێل بە پێکەنینەوە گوتی:

_دیسان دەستت بە پرتەو بۆڵە کرد.سەرکۆنەت کردم ئیتر بەسە.

ئەندرێی هەروا لەسەر عەرزی دانیشتبوو،سەماوەرەکەی دەنێو لینگان گرتبوو تەماشای دەکرد.دایك لە کن دەرگا ڕاوەستابوو،چاوە مێهرەبان و خەمبارەکانی لەسەر و ئەستۆی ئەندرێی بڕیبوو.

ئەندرێی دەستی دادان و خۆی بەپشتەوەدا خوارکردەوە و بە چاوە سوورەکانی تەماشای دایك و کوڕی کرد و بە ئەسپایی گوتی:

_بەڕاستی ئینسانی باشن!

پاڤێل داهاتەوە باسکی گرت.

_باسکم مەکێشە،دەکەوم .....بەرم دە.....

دایك بەخەمناکیەوە گوتی:بۆ شەرمێ دەکەن.باشترە توند یەکتری ماچ بکەن.

پاڤێل لەسەر خۆ گوتی: ئامادەی؟

ئەندریی هەستاو لە وەڵامدا گوتی:بۆ ئامادە نەبم؟

پاڤێل ئەژنۆی دادا و ئەو دوو پیاوە توند یەکتریان لە ئامێز گرت.تاوێك ئەو دوو لەشە یەك گیانیان هەبوو کە لە خۆشەویستییەکی گەرم دا دەسوتا.

دایك فرمێسکی بە چاوان دا دەهاتە خوارێ،بەڵام تاڵ و سوێر نەبوون.لە کاتێکا فرمێسکەکانی دەسڕییەوە گوتی:

_ژنان پێیان خۆشە بگرین.هەروەك لە خەم و خەفەتان دەگرین،لە خۆشیانیش هەر فرمێسك دەڕێژن.

ئەندریی بە تۆزێك خۆبزاوتن دەستی پاڤێلی لەخۆی جیا کردەوە،چاوەکانی گوشین و گوتی:

_بەسە.ئەگەر گوێلك ماوەیەك بەرەڵلابوون،کەبابیان لێ سازدەکەن.ئاخ!ئەم لۆزێکی خراپە.ئەوەندەم فو پێدا کردووە،چاوم پڕ بوون لە ئاو.

پاڤێل لە کن پەنجەرە دانیشت و لە کاتێکدا سەری بەردابووەوە بەئەسپایی گوتی:

_نابێ لەو فرمێسك ڕشتنە بەخۆدا بشکێینەوە.

دایك چوو لە پەنای دانیشت و دڵی لە هەستی گەرمی ئازایەتی پڕ بووبوو.دەستی بەسەری کوڕەکەی دا هێنا و لە دڵی خۆیدا گوتی:قەیدی چییە؟دەبێ هەروابێ! ئەندریی هەستا چووە ژوورەکەی تر و گوتی:

_دایە گیان دانیشە من قاپەکان کۆدەکەمەوە.تۆ بحەسێوە.زۆر هیلاك و ماندوو بووی .پاشان دەنگی بەرزتر کردو گوتی:

_فڕ و فیشاڵ باش نییە.بەڵام لەگەڵ ئەوەش دا دەمێکی خۆش و ئینسانی و پڕ لە خۆشەویستیمان رابوارد......ژیانی ئاوا زۆر خۆشە..... پاڤێل تەماشایەکی دایکی کرد و گوتی بەڵێ! دایك گوتی : هەموو شت گۆڕاوە.خەم و خەفەت وەك ئی پێشێ ناچن و خۆشی و شادییش لەگەڵ رابوردوو فەرقیان هەیە.ئیتر ئەوەی من زیندوو رادەگرێ نەدەیناسم و نە ڕێی تێ دەبەم.بە قسەش ناتوانم هیچ دەربڕم.

ئەندریی گوتی:بەڵێ هەموو شت گۆڕاوە .هەردەبێ واش بێ .هەر لەبەر ئەوەشە دایە گیان دڵێکی تازە لە ژیان دا سەری هەڵدەدا.تەواوی دڵەکان لەبەر ناکۆکی سود و قازانج تێك شکاون.تەماعی کوێر کوێرانە دەیانخوێ،ئێرەیی و حەسودی برینداری کردوون و پڕبوون لەزووخا و کێم.چەپەڵ و درۆزنن.خەڵك هەموو نەخۆشە و لە ژیان دەترسێ.هەر دەڵێی لە تەم و مژدا سەریان لێشێواوە .بێجگەلە دەردی خۆیان کەس ئاگای لە کەس نییە .بەڵام لەپڕ ئینسانێك پەیدادەبێ و بەتیشکی عەقڵ ژیان ڕوون دەکاتەوەو هاوار دەکا: دا وەرن دەعبا هەژارو گومڕاکان.کاتی ئەوە هاتوە تێبگەن کەقازانجی هەمووتان یەکە و هەموو کەس مافی ئەوەی هەیە بژی و پێ بگا. ئەو ئینسانەی ئەم هاوارە دەکا تەنیا یە.هەربۆیەش بەدەنگی بەرز هاواردەکا دۆست و هاوکاری دەوێ

خۆی بەتەنیا و غەمبار دەبینێ. بەدەنگی ئەو باشترین بەشی هەموو دڵەکان لێك نزیك دەبنەوە و دەبن بە دڵێکی زۆر گەورەو بەهێز و بەهەست پێ دەکەن کەوەك زەنگوڵەیەکی زیو دەچێ.ئەو زەنگوڵە بەخەڵك دەڵێ خەڵکی گشت وڵاتەکان یەك بگرن وەك خێزانێك و ماڵێك خۆشەویستی دایکی ژیانە نەك ڕق و قین. براکان!من هەر لەئێستاوە گوێم لە دەنگی ئەم زەنگوڵەیە!.

پاڤێل گوتی منیش:

دایك لێوەکانی توند پێکەوە دەگوشی تانەهێڵێ بلەرزێ. چاوەکانیشی لەسەر یەك دادەنا تا پێشی فرمێسکەکان بگرێ.

- لەخەودا بم و بەخەبەر بم و بچمە هەرجێگایەك دەنگی ئەو زەنگوڵەم لە بن گوێیە.بەبیستنی شاد دەبم ،دەزانم زەوی لەبەر زوولم وزۆر وەزالە هاتووە و دەنگێکی لێ هەڵدەستێ،وەك وەڵامی دەنگی زەنگوڵەکە بداتەوە وایە.تۆزێك دەلەرزێ،تا بەخێرهاتنی ئەو ڕۆژە تازەیە بکا کەخەریکە لە سینگی مرۆڤ بێتە دەرێ.

- پاڤێل دەستی ڕاوەشاند وهات وەدەنگ بێ،بەڵام دایك دەستی گرت و بۆلای خۆی ڕاکێشا و بەسرتە پێی گوت:

_قسەکەی مەبڕە!......

ئەندرێی لەنزیك پەنجەرە ڕاوەستاو لە کاتێکدا چاوی دەتروسکاند گوتی:

_دەزانن؟دیسان دەرد و ئازاری زۆر و بەکۆمەڵ بۆ خەڵك هەیە.دیسان دەستە تەماعکارەکان دەستی خەڵك دەگرن.بەڵام تەواوی ئەوانە،تەواوی خەم و خەفەتی من،لەبەرامبەر ئەوەدا کەمێشك و سەرو سینگم هەیە زۆر بێ نرخن.من ئیتر وەك ئەستێرەیەکی پڕشنگدار دەوڵەمەندم.خۆم لەبەر هەموو شت ڕادەگرم.لەبەر هەموو شت دا تاقەت دێنم.چونکەجۆرە شادییەك لەمن دا هەیە کە هەرگیز هیچ شتێك ناتوانێ بیکوژە.ئەو شادییەش هێز و توانای منە.

تا نیوە شەو وتووێژو قسەکانیان بە چەشنێکی دۆستانەو ڕێك و پێك،لەبارەی دوارۆژ و ژیانی خەڵکەوە درێژەی هەبوو. کاتێکی دایك لەسەر شتێك فکری ڕون دەبووەوە ،هەناسەیەکی هەڵدەکێشا و لە ژیانی ڕابوردووی خۆی دا شتێکی هەڵدەبژارد.ئەو شتە هەمیشە قورس و خەفەتاوی بوو.دایك بۆ قایم ڕاگرتنی ئەو فیکرە،ئەو شتەی وەك بەردێك لە دڵی خۆیدا ڕادەگرت.لە ژێر کاریگەری گەرمی ئەم وتووێژەداخەم و خەفەتەکەی دەرەوەی ، ئەو ڕۆژەی وەبیر دەهاتەوە کەباوکی بەتوڕەو تۆستی پێی گوتبوو:

_مەگران مەكە.كابرايەكی ئەحمەق هاتووەتە خوازبێنیت شوی پێبكە.هەموو كچێك مێردی دەكا و هەموو ژنێك منداڵی دەبێ.منداڵەكانيان هەموو بۆ دايك و باييان خەم وخەفەتن.مەگەر تۆ ئێستا نی؟ دووای ئەو قسانەی باوكی ،هەستی كردبوو كەلە تەنگە بەرايیەك دا گيری خواردووە كەبەبێ ئامانج بەرەو جێگايەكی چۆڵ و تاريك دەچێ.ئەو ڕۆيشتنە بەتۆبزييە بەرەو ئەم چۆڵ و كوێرەوەرييە ،هێمنايەتییەكی كوێر كوێرانەی لە سينگی دا كۆكردەوە.ئێستاش هەر ئاوا،بەلام هەستی بەخەم و خەفەتێكی تازە كرد.لە دڵی خۆيدا ديار ئەبوو يەكێ دەڵێ:"وەرن بيبەن!" بەم چەشنە خەم و خەفەتی خۆی كەلەكاتی پشو هەڵكێشان دا وەك سێيەكی راكێشراو لەسينگی دا دەنگی دەهات ،هێدی دەكردەوە.لە قوڵايی گيانی دا كە خەم و پەژارەی چاوەڕوانی دايگرتبوو هيوايەكی كزو كەم تروسكە دەجوڵايەوە كە هەمو شتێكی لێ ناستێنن ، هەموو شتێكی لێ جيا ناكەنەوە . رەنگە .... شتێكی هەر بۆ بێنێتەوە........

(٢٤)

بەيانی زۆر زوو كەتازە ئەندرێی و پاڤێل لەماڵێ وەدەركەوتبوون،ماريا كۆرسونۆڤا توند لە پەنجەرەی هاواری كرد:

_ئيسای كوژراوە. وەرە بابچين بزانين.

دايك ڕاپەڕيو ناوی قاتڵەكەی وەك گوللە بە دڵيدا تێپەڕی.دەسماڵێكی هاويشتە سەر شانی و پرسی:

_كێ كوشتويەتی؟

_قاتڵەكەی ڕای كردووە.

لە كۆڵانێ قسەكانی درێژە پێدا .

_بۆئەوەی قاتڵەكە بدۆزنەوە،هەموو شوێنێك دەگەڕێن،شانست هێناوە كەپياوەكانی تۆ هەردووكيان لە ماڵێ بوون،....دەتوانم شاهيدی بدەم....دووای نيوەشەو بە پێش ماڵەكەی ئێوەدا تێپەڕيم،تەماشای پەنجەرەم كرد،ئێوە هەرسێكتان لە دەوری مێز دانيشتبوون.

دايك بەترسەوە هاواری كرد:ماريا! چۆن دەتوانن ئەوان تاوانبار بكەن؟

ماريا بە پڕاوە وەڵامی داوە:

_كێ كوشتويە؟بێ گومان يەكێك لەدەستەی ئێوەبووە،هەموو كەس دەزانێ جاسوسی لەسەر ئەوان دەكرد....

دايك وە هەناسە بڕكێ كەوت ووراوەستا.دەستی لەسەر سينگی دانا.

_چيتە؟مەترسە؟......ئيسای بەسزای خۆی گەيشت....خۆش بڕۆين....ئێستا هەڵيدەگرن.....

دایك بێ ئەوەی بزانێ کاری چی بە دیتنی تەرمی ئیسای هەیە،وە دووای کەوت.لە کاتێکدا هەر لەبیری ڤیسۆڤشکۆڤ دا بوو،هەر بەلادا دەهات.بە پەشۆکاوی بیری کردەوە!

_بەناواتی خۆی گەیشت.

لە نزیك کارخانە خەلك لەسەر کاولی خانووە سوتاوێك کۆ بووبوونەوە.وەك مێش هەنگوین هەر ویزەیان بوو و پاشماوەی قسڵ و گەچی خانووەکەیان دەشێلا و پەلە هەورێکیان لە تەپ وتۆز وە هەودا خست.ژمارەیەکی زۆر ژن و لە وان پتریش منداڵی لێبوون.دووکاندارەکان،گارسۆنەکانی ئارەق فرۆشتنی ئەو دەوروبەرە، پاسەوانەکان "پێتلین"ی ژاندارمەش کەپیرە پیاوێکی کەلەگەت و ریش ماش و برنجی بوو وچەند میدالیشی بە سینگیەوە بوون،هاتبوونە ئەو شوێنە.

نیوێکی تەرمی ئیسای کەوتبووە سەر عەرزی و پشتی بە دیرەگێکەوە بوو کە بەتینی ئاگر رەش هەڵگەرابوو. سەری کەوتبووە سەر شانی راستی، دەستی راستەی لە گیرفانی پانتۆلەکەی دابوو . قامکی دەستی چەپی لە زردە خۆل چەقیبوون.

دایك تەماشای سەرو چاوی کوژراوەکەی دەکرد . کوژراو چاوێکی بریبوە کلاوەکەی کە کەوتبوە نێو لاقە کشاوەکانی و دەمی لێك کرابووە وە و ریشە سوورەکەی زۆر ناحەز شۆر بوو بووە وە. وا دەهاتە بەر چاو کە لەشی لەڕ و لاواز و سەری درێژ و باریك و دەم و چاوی رەق و تەقی پاش گیان دەرچوون بچووکتر بوونەتەوە. دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و خاچێکی لەسەر سینگی کێشا . ئەو کابرایە بەزیندووی لە پێش چاوان ئیسك گران بوو، بەلام ئیستا تۆزێك بەزەیی پێدا دەهات.

یەکێك لەسەرەخۆ گوتی : خوێنی لێنەهاتووە، رەنگە بەمست لێیان دابێ ...

- رەنگە هێشتا زیندوو بێ ،ها؟

ژاندارم پالێکی پێوەنا و دەنگی دا ... بکشێوە ...

یەکی تر گوتی: دکتۆر هاتووە و گوتوویە تەوا و بووە.

- دەمی جاسوس و دووژمانێکیان بەست ... کارێکی باشیان کرد.

ژاندارم توورە بوو . ئەو ژنانەی لەدەوری کۆ بووبوونەوە، درێ پێدان و بەهەرەشە گوتی : کێیە ئەو قسانە دەکا؟

خەلك دەکشانەوە و هێندێك رایان دەرکرد . قاقایەکە بەد خوازانە دەنگی دایەوە.

دایك بۆ مالی خۆیان گەرایەوە . فکری کردەوە کە هیچ کەس بەزەیی پێدا نایە! بەژن و بالای زەلامی گروێتی هاتە بەر چاو ، چاوە بچووکەکانی بەساردی دەدرەوشان و هەروەك بریندار بووبێ دەستی راستەی رادەوەشاند.

کاتێکی ئەندرێی و پاڤێلّ هاتنەوە ، دایك بە پێشوازیانەوە چوو و پرسی :

- باشە! کەسیان بە تاوانی کوشتنی ئیسا نەگرتووە؟

- هیچمان نەبیستووە .

هەردووکی بەکز و خەمبار هاتە بەرچاو . بەنەسپاشی پرسی؟

- باسی ڤێسۆ ڤێشکۆڤ نییە؟

کورەکەی بە مۆنەوە چاوی لێکرد و لەسەرەخۆ وەلامی داوە:

- نا. تەنانەت لەبیریشیان نییە. بزرە .. دوێنێ نیوەرۆ چووەتە سەر چۆمی و هێشتا نەگەڕاوەتەوە . هەوالم پرسیوە....

دایك هاتەوە سەخۆ و هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی : زۆر شوکر ... زۆر شوکر .....

ئەندرێ چاوێکی لێکرد و سەری بەرداوە.

دایك لەکاتێك دا بیری دەکردەوە ، قسەکانی درێژە پێ دا:

_ئیسای لەسەر عەرزی کەوتووە.کەس پەرۆشی نییە.کەس دانی بەخێری پێدا ناهێنێ.زۆر بچووك و لاوازە.دەلێی لەتکی شتێکە لەوێ کەوتووە. پاڤێلّ لەسەر نانی نیوەڕۆ لە پڕ کەوچکەکەی لەسەر مێزی دانا و گوتی:

_لەمە تێ ناگەم؟ ئەندرێی کەتا ئەو دەم بێ دەنگ مابوو،گوتی:لەچی تێ ناگەی؟

_دەعبایەك یا حەیوانێکی درندە بکوژن شتێکە....لام وایە دەتوانم یەکێك بکوژم کە لە ئاست هاورەگەزەکانی خۆی درندە بێ.بە لامنازانم چۆن توانیویانە دەست لەکەسێك بووەشێنن کە ئەوەندە خوێڕی و هیچ و پوچ بێ؟ ئەندرێی شانەکانی هەلتەکاند وگوتی:هێندێ حەیوانێکی درندوە بەزەر بوو......

_دەزانم......

ئەندرێی لێی زیاد کرد وگوتی:مێشولە کەتۆزێك خوێنمان دەمژێ پانی دەکەینەوە.

_بەلێ راستە.مەبەستم ئەوە نییە....دەلێم خوێڕی و بێز هەستێن بوو.

ئەندرێی دیسان شانەکانی هەلتەکاندو گوتی: چار چییە؟

پاڤێلّ پاش ماوەیەك بە ماتی پرسی: دەکرێ تۆ گیان لەبەرێکی ناوا بکوژی؟ ئەندرێی بە چاوە خڕەکانی تەماشایەکی کرد و پاشان لەپڕ سەیرێکی کرد و بەخەمباری و لەسەرخۆ وەلامی داوە:

_ئەگەر پەیوەندی هەربەخۆمەوە هەبێ،دەست لە هیچ کەس نادەم،بە لاملەبەر خاتری هاورێیان و لە پێناوی ئامانج دا هەموو کارێك دەکەم.تەنانەت ئەگەر پێویست بێ کوری خۆشم دەکوژم.

دایک هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:ئاخ!

ئەندرێی زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی:

_بێجگە لەمە ڕێگای دیکەمان نییە.ژیان وا دەخوازێ.

پاڤێل دووپاتی کردەوە:بەڵێ،ژیان وا دەخوازێ. ئەندرێی هەروەک شتێک هانی بدا،لە پڕ ڕاست بووەوە و گوتی:

_چار چییە؟ پیاو ناچارە مرۆڤی ناخۆش بوێ تا ئەو سەردەم زووتر دابێ کە بێ قەید و شەرت مرۆڤێت خۆش بوێ.کەسێک ببێ بە کۆسپی سەر ڕێگای ژیانی خەڵکی دیکەو بۆ سود و قازانجی خۆی بیانفرۆشێ، دەبێ لەنێو ببرێ.ئەگەر یەهودایەک بێتە سەر ڕێگای خەڵکی دادپەروەر و خەریک بێ خەیانەتیان پێ بکا،ئەگەر نەیکوژم ، خۆشم خائین دەبم.تاوانە؟مرۆڤ مافی ئەوەی هەیە؟چما ئەربابەکانی ئێمە حەقیان هەیە بۆ پاراستنی قازانج و ئاسودەیی خۆیان سەرباز و جەللاد و جندەخانە و زیندان و شکەنجەگا بەکاربێنن؟ئەگەر جارێک من ناچار بم داریان لێ دەست دەمێ، چ بکەم....دەستی دەدەمێ و درێخی ناکەم.ئەربابەکانی ئێمە سەدان و هەزاران کەس لە ئێمە دەکوژن.ئەم کارە مافی ئەوەش دەدا بەمن کە دەست لە دووژمنێک بوەشێنم کە زیاتر بەربەرەکانێم دەکاو بۆ کار و ژیانی من پتر زیانی هەیە.دەزانم کە خوێنی دوژمنانم هیچ شتێک پێک ناهێنێ.خوێنیان بەرهەمێکی نییە ....بێ ئەوەی شوێنەوارێکی لە پاش بەجێ بێنێ،لەبەین دەچێ؛چونکە بۆگەن بووە.بەلامکاتێک خوێنی ئێمە وەک باران زەوی تاو بدا،ڕاستی حەقیقەتی لێ پەیدادەبێ.منیش ئەوەی دەزانم،بەلامئەگەر بزانم کوشتن پێویستە،دەکوژم وبەر پرسی تاوانەکەش وە ئەستۆ دەگرم،چونکە لەو حاڵەتەدا تەنیا لەبارەی خۆمەوە قسەدەکەم.تاوانەکەم لەگەڵ من دەمرێ و پەڵەکانی دوارۆژی کەس چلکن ناکەن.بێجگە لەخۆم کەس تێوەر نادەن. بەهەنگاوی توند دەهات و دەچوو،باسکی ڕادەوەشاند و بەرزی دەکردەوە و دەتگوت لەهەوا شتێکی بڕیوە.دایک بە خەمناکی تەماشای دەکرد.هەستی دەکرد کە ئەندرێی فەتەرێکی تێدا شکاوە و ئازاری دەدا.ئیتر بە تەنگ قەتڵەکەوە نەبوو.بیری دەکردەوە." پاڤێل سەری بەردابووەوە و گوێی بۆ قسەکانی ئەندرێی ڕاگرتبوو کە بە توندی دەیگوت:

_ئەگەر مرۆڤ بیەوێ بچێتە پێش ،دەبێ لەگەڵ خۆی خەبات بکا.دەبێ بتوانێ هەموو شت و هەموو هەستێکی خۆی فیدا بکا.دژوار نییە کەتەمەن بکەیە وەقفی ئامانج و لەپێناوی دا گیان بەخت بکەی.لەمەش زیاتر پێویستە ئەوەی لە ژیان داخۆشەویستە پێشکەشی بکەی.ئەو دەم ئەوەی لە هەموو شت خۆشەویست ترە یانی ڕاستی،بەرە دەگرێ وپێدەگا.لەنێوە ڕاستی ژوورەکە ڕاوەستا.ڕەنگی بزڕکابوو.چاوی وێک هێنان و هەروەک بەڵێنێکی گەورە بدا،دەستی بەرزکردەوە و قسەکانی درێژە پێ دا:

_ دەزانم ئەو سەردەمەش هەردادێ کەخەڵك بەخۆشەویستی چاو لێك بکەن.وەك ئەستێرە لەبەر چاوی یەکتر بدرەوشێن و هەموو کەس هەروەك گوێ بۆ مۆسیقا رادەگرن،ئاواش گوێ بۆ قسەی ئەوی تر رابگرن.خەڵکێکی ئازاد لەسەر عەرز دەژین.ئازادی خۆیان لەکن گەورەتر دەبێ.دڵی هەموو کەس پاك و خالی لە تەماع و ئیرەیی دەبێ.ئەو دەم ئیتر ژیان هەر ژیان نابێ،بەڵکو ستایش دەبێ لە ئاست مرۆڤ.پەیکەری مرۆڤ لەوپەڕی پەرستن دا دەبێ.چوونکە خەڵکی ئازاد دەرەتانی ئەوەی دەبێ بگاتەپلەی بەرز.ئەو دەم ئیتر مرۆڤ لەئازادی و بەرامبەری دا بۆ جوانی دەژی .ئەو دەم ئەو کەسانە لەهەموو کەس باشتر دەبن کەپتر خەڵکیان خۆش بوێ.ئەو کەسانە دەبن کەئازاد ترن.ئەو دەم ژیان مەزن دەبێ.ئەو کەسانەش ئەو ژیانەیان هەیە،مەزن دەبن. بێ دەنگ بوو،قەدی راست کردەوە،خۆی راوەشاند.دەنگێکی تەواو لەرزۆك قسەکەی درێژە پێدا.

_ بەناوی ئەو ژیانەوە بۆ هەموو شت ئامادەم.ئەگەر پێویست بێ دڵی خۆم دەردێنم وخۆم پێشێل دەکەم .

_ سەر وچاوی دەلەرزین و رەگی ملی هەڵدەستان.دڵۆپەی فرمێسکی یەك لە دووای یەك بەچاوان دا دەهاتنە خوار.

پاڤێڵ سەری هەڵێنا و چاوی تێبڕی.ئەویش رەنگی بزرکابوو.چاوی سوور هەڵگەڕابوون.دایك لەسەر کورسیەکە هەستا.هەستی کرد کە ترس و نیگەرانی پتر لێی وەنزیك دەکەوێ.

پاڤێڵ بە هێدی پرسی ئەندرێی چتە؟

ئەندرێی سەری ڕاوەشاند،وەك سیمێك خۆی لەبەر یەك کیشاوە و تەماشای دایکی کردو گوتی:

_ دیتومە......دەزانم.

دایك کەبەتەواوی دەلەرزی .هەستا بۆلای هات و دەستەکانی گرت.

ئەندرێی خەریك بوو دەستی ڕاستەی دەرێنێ،بە لامدایك توند دەستی گرت و گوتی:

_ ئەندرێی گیانلرۆڵەکەم ڕاوەستە.......

راوەستە.ئەندرێی بە دەنگێکی گیراو ورتەیەکی لێهات:

_ راوەستن،دەمەوێ بۆتانی بگێڕمەوە کەڕوداوەکە چۆن بوو....

دایك بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوە گوتی:نا....نا....نا... ..

پاڤێڵ لە هاوڕێکەی وەنزیك کەوت.دەنگی دەلەرزین و رەنگی بزرکابوو. لەسەرخۆ بەپێکەنینێکی سەیر گوتی:دایك لەوە دەترسێ نەکا تۆ ئەو کارەت کردبێ....

_ ناترسم....دەزانم ئەو نەی کردووە.بەچاوی خۆم دیبام،بڕوام نەدەکرد!

ئەندرێی بێ ئەوەی تەماشایان بکا گوتی:ڕاوەستن! سەری رادەوەشاند وهەوڵی دەدا کەدەستەکانی لەناو دەستی دایک دەربێنێ:

_من ئەم کارەم نەکردووە...بە لامدەمتوانی پێشی بگرم...

. پاڤێل گوتی:ئەندرێی بێ دەنگ بە!دەستی ئەندرێی گرت و دەستێکی هاویشتە سەرشانی.دەیویست نەهێڵێ لەشی بلەرزێ.ئەندرێی سەری خوار کردەوە و بە ئەسپایی قسەکانی درێژە پێدا :

_ پاڤێل! تۆ باش دەزانی من بەتەما نەبووم ئەو کارە بکەم.بزانە چۆن بوو.کاتێکی تۆ ئێمەت بەجێهێشت،من و دراگونۆڤ لە قوژبنێکی کۆڵانەکە ماینەوە.لە پڕ ئیسای پەیدا بوو.دراگۆنۆڤ گوتی:"دەیبینی؟ ئەوە هەموو شەوێ وەدووای من دەکەوێ.ئاخرەکەی دەستێکی لێدەوەشێنم."لەمن دوور کەوتەوەو لام وابوو دەچێتەوە ماڵی خۆیان...،پاشان ئیسای لێم وەنزیک کەوت. ئەندرێی هەناسەیەکی هەڵکێشا:

_لە ژیانم دا کەس هێندەی ئەو سەگە سوکایەتی پێنەکردووم.

دایک بێ ئەوەی وەدەنگ بێ ،ئەندرێی بۆ لای کورسی راکێشا و توانی لە سەر کورسییەکەی دابنێ.بۆخۆشی لە پەنا پاڤێل دانیشت . پاڤێل لە پێشی راوەستا و بە پەرێشانییەوە ترکی ریشی خۆی هەڵدەکێشا.

_پێی گوتم."پولیس هەردووکتان دەناسێ و ژاندارمەکان ئاگادارتانن و پێش هەوڵی مانگی ئەیار هەردووکتان دەگرن."وەڵامم نەداوە و پێکەنیم.بە لاتەریک بوو هەڵدەچووم .پاشان پێی گوتم کە کوڕێکی وریام و نابێ بەو رێگایەدا برۆم...

ئەندرێی راوەستا.بە دەستی چەپەی دەم و چاوی سڕیەوە.چاوەکانی وشك و برێقەداربوون.

پاڤێل گوتی: دەزانم؟

_بەڵێ،پێی گوتم: باشترە بچمە خزمەتی شاردوانی و ببم بە پۆلیس...

.ئەندرێی دەستی راوەشاند و مستی کردە گرێ: گیانێکی لە عنەتی و ناپاکی هەبوو...پۆلیس... خۆزیا لە جیاتی ئەم قسە زللەی لێدابام.کەمترم پێ ناخۆش دەبوو.رەنگە بۆئەویش باشتر بوایە.بە لامکاتێك ئاوی بۆگەنی زاری خۆی وەك تف بەروومەتم دا دا،ئیتر ئاگام لەخۆ نەما.

ئەندرێی بە پەشۆکاوی دەستی لە دەستی پاڤێل هێنا دەرێ و بە دەنگێکی گیراو گوتی:

_مستێکم لە نێو چاوانی دا و رۆیشتم.گوێم لێبوو لە پشتەوە دراگونۆڤ گوتی:"باش لە گیر کەوتووی"وادیار بوو لەپشتی کۆڵانەکە خۆی شاردبووەوە.

ئەندرێی پاش ئاوێك بێ دەنگی قسەکەی درێژە پێدا.

_ئەگەڕامەوە....هەرچەند هەستم دەکرد کە گوێم لە دەنگی لێدان دەبێ.لەسەرخۆ هەروەك بە لاق بۆتێکی بۆیاش خۆم فڕێ بدەم،تێیەڕیم....کە گەیشتمە کارخانەهاوارییان دەکرد:"ئیسای کوژراوە".نەمدەویست بڕوا بەم قسە بکەم.بە لامدەستم وەژان کەوت.ئیتر بەخۆم نییە،ژانەکەم پێ هیچ نییە،بە لامدەڵێی دەستم کورت بووەتەوە. خێرا چاوێکی لە دەستی کرد و گوتی:

_دیارە قەت ناتوانم ئەم پەڵەپیسە بشۆمەوە.

دایك بە گریانەوە گوتی:گیانەکەم ئەوەندە بەسە کە دڵت پاك بێ! ئەندرێی لەسەرخۆ قسەکانی درێژە پێدا:خۆم تاوانبار ناکەم....نا ....بە لامناحەزە...خۆش نییە پەڵەیەکی ئاوات لە سینگی دابێ.پێویستم پێی نییە.

پاڤێل بە دڕدۆنگییەوە تەماشای کردو گوتی:دەتەوێ چی بکەی؟

_دەمەوێ چی بکەم؟ بیری لێکردەوە...سەری بەرداوە...پاشان سەری هەڵێنا وبەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_لەوە ناترسم بڵێم من لێم داوە،بە لامەلە کردنی ئەو کارە بەخۆمدا دەشکێمەوە . پاڤێل شانی هەڵتەکاندن و گوتی:لە قسەکانت تێناگەم.تۆ نەتکوشتووە... .ئەگەر.....

_بەڵام لەگەڵ ئەم قسانەش ئینسانێکە...کوشتن شتێکی ناحەزە.ئەگەر پیاو بزانێ خەریکی پیاو کوشتنە و پێشی پێ نەگرێ،ڕەنگە بێ غیرەتی کردبێ...

پاڤێل وەڵامی داوە:

_بە هیچ جۆر لە مەبەستی تۆ تێناگەم. پاش تاوێك بیرکردنەوە گوتی:

_بەڵکو دەتوانم تێبگەم،بە لامناتوانم هەستی پێبکەم.

دەنگی ئاژیری کارخانە هات.ئەندرێی کە دەنگی ئاژیری بیست،سەری بەسەر شانی داخوار کردەوە و خۆی ڕاوەشاند وگوتی:

_نامەوێ بچمە کارێ....

پاڤێل گوتی:منیش ناچم... ....

ئەندرێی پێکەنی و گوتی: دەمەوێ بچمە حەمام...بەپەلە جلەکانی کردە بەر و لە ماڵێ وە دەرکەوت.دایك بەچاوێکی هاودەردانە بە ڕێی کرد و بە کوڕەکەی خۆی گوت:

_ پاڤێل!هەرچی دەڵێی بڵێ.دەزانم کوشتنی مرۆڤ ناحەقە.....لەگەڵ ئەوەش دا دەزانم کەس تاوانبار نییە ....کاتێکی تەماشای ئیسایم دەکرد،وە بیرم هاتەوە کەهەڕەشەی لە داردانی تۆی لەمن دەکرد.ئیتر ئەپەرۆشم

بوو و نە بەکوشتنی شاد بووم.بە لامراست و ڕەوان سکم دەسوتا.....ئیستا سکیشم پێ ناسوتێ... .قسەکانی بڕی ،تاوێك بیری کردەوە.لە کاتێکدا بزەیەکی لەسەر لێوان بوو قسەکانی درێژە پێدا.

_خوایە...... پاڤێل گوێت لێ بوو چیم دەگوت؟

بێ گومان پاڤێل گوێی لەقسەکانی نەبووبوو.سەری بەرزابووەوە و لە ژووری دا دەهات و دەچوو.بە دەنگێکی گڕەڵۆکە هاواری کرد:

_وایە.ژیان هەروایە.دەزانی چۆن خەڵك لەدژی یەکتر هان دەدەن.بتەوێ و نەتەوێ پیاو ناچارە لێ بدا .

ئەویش لە کێ؟لە کەسێك کە بەئەندازەی خۆی لە مافە کۆمەڵایەتییەکان بێ بەشە.لە کەسێك کەلەخۆی چارەڕەش ترە.چوونکە کەرە.....پاسەوان،ژاندارمە،جاسوس،هەموویان دووژمنی ئێمەن.لەگەڵ ئەوەش هەموویان وەك ئێمە مرۆڤن.ئەوانیش دەچەوسێنەوە.ئەوانیش بەمرۆڤ نازانن.بەم چەشنە خەڵکیان تێك بەرەوداوە.بە ئەحمەقی و بە ترس کوێریان کردوون و دەست و پێیان بەستوون.دەیان چەوسێننەوە و زووڵمیان لێدەکەن.پانیان دەکەنەوە.بە هێندێکیان لەوانی دیکە دەدەن.خەڵکیان کردووەتە تفەنگ وبەرد ودار . ئەمەشیان ناو ناوە شارستانەتی .ئەمەیە دەوڵەت و وڵات... ..

لە دایك نزیك بووەوە:

_دایە گیان تاوان ئەمەیە! کوشتنی میلیۆنها کەس .....کوشتنی گیانلەبەر....تێدەگەی آگیانان دەکوژن!ئەمرقی نێوان ئێمە و دووژمنانی ئێمە دەبینی.کاتێك یەك لە ئێمە لە کەسێك دەدا،لەو کارە شەرمەزارە،بێزارە و خەفەت دەخوا.....خەڵکی تر بە هەزار هەزار دەکوژن،بێ ئەوەی وەسەر خۆیێنن.شادن و بە شادی خەڵك دەکوژن.بەجۆرە زوولم لە خەڵك دەکەن.تەنیا بۆ ئەوەیە کە شت و مەك و کەل وپەل وماڵ و زێڕو زیو و کوتە کاغەزی بێ کاری خۆیان بپارێزن.لە وبارەوە بیربکەوە.بۆ پاراستنی خۆیان نییە کە خەڵك دەکوژن،بەڵکو بۆ بەرگری لە خاوەن مولکیەتی خۆیانە. پاڤێل دەستی دایکی گرت وبۆی دا هاتەوە و لەئامێزی گرت:

_ئەگەر توانیبات رادەی بێ شەرمی و چەپەڵی و بۆگەنی کردەوەی ئەوانە بزانی تێدەگەیشتی کە ئێمە لەسە حەقین.دەتزانی ئەو کارەی ئێمە چەند جوان و مەزنە.

دایك لە کاتێکدا زۆر خەمناك بوو.هەستا.ئاواتی ئەوەبوو دڵی خۆی و کوڕەکەی بکاتە کورەیەکی سووروەوە بوو.بەهەناسە بڕکە لەژێر لێوەوە گوتی:

_ پاڤێل راوەستە.....راوەستە......دەزانم،تێدەگەم،هەست پێدەکەم......راوەستە .

(٢٥)

لەبن گوێسەوانەی ماڵەکەیان یەکێك دەنگی دەهات.هەردووکیان ڕاست بوونەوە و چاویان لەیەکتر کرد.دەرگا لەسەر خۆ کرایەوە و ڕیبین خۆی خوار کردەوە و وەژوور کەوت.سەری هەڵێنا و پێکەنی:

_هـا ،ئەوەم دەویست.زۆر لەخەمی ئێوە دا بووم.بە چاوپێکەوتنتان زۆر شادم.چاکەتێکی کورتی لەبەردابوو.قەترانی ڕەش هەموو پەڵە پەڵە بووبوو.پێڵاوێکی حەسیری لە پێدابوو،دەستەوانەیەکی ڕەشی بێ قامکی بە قایشی کەمەریەوە هەڵواسیبوو و کڵاوێکی کەوڵی لەسەر نابوو.

_چۆنی پاڤێل ؟بەریان داوی؟دایە تۆ چۆنی؟ ددانە سپیەکانی وەدەرخست و بزەیەکی هاتێ.دەنگی لەجاران نەرمتر بوو.ریشی هاتبوو.دایك بەخۆشیەوە پێشوازی لێکرد.دەستە ڕەش و گەورەکەی گوشی و لە کاتێکدا بۆنێکی توندی قەترانی هەڵدەمژی کە ڕیبین لەگەڵ خۆی هێنابوو، گوتی:

_نای .ئەوە تۆی .باشە،زۆر شاد بووم!

_ پاڤێل بە پێکەنینەوە گوتی:

_قەڵافەتێکی دێهاتیانەی جوانت هەیە.ڕیبین بە کاوەخۆ پاڵتۆکەی دەرهێنا و لە وەڵامدا گوتی:

_بەڵێ،بوومەوە بە دێهاتی.ئێوەش وردە وردە دەبن بە ئاغا.بە لامن بۆ دواوە دەگەڕێمەوە ، ئاوایە. لە کاتێکدا بلوزەجاوەکەی بەری ڕێك و پێك دەکرد،هاتە ژوورێ و سەیرێکی چواردەوری ژوورەکەی کردو گوتی:

_وەك دەبینم شت و مەکی ماڵەکەتان زیادی نەکردووە.تەنیا ژمارەی کتێبەکان پتربووە.هەرئەوەندە کتێب لەم زەمانەدا لە هەموو شت بەنرختره.ئەوە ڕاستە .باشە کاروبار چۆنە ؟بۆم بگێڕەوە! دانیشت و لاقی لەبەر یەك بڵاوکردن .بەری دەستی لەسەر ئەژنۆیان دانا و زۆر بەوردی چاوێکی لەخانەخوێکەی کرد و بەخۆشی و هەروەك گەشا بێتەوە،بەزەردەخەنەوە چاوەڕوانی وەڵامی پاڤێل بوو. پاڤێل گوتی: کارەکان باشن.

_زۆرم پێخۆشە.پیاڵەیەکی بچوکیش ڤۆدکا.....ئەگەر خواردن هەبێ،ئەویش خراپ نییە.بەدیتنی ئێوە خۆشحاڵم.....هەرئاوا!! پاڤێل بەرامبەری دانیشت و دەستی کرد بە قسان:

_میخائیل ئیڤانۆڤیچ حاڵت چۆنە؟

_خراپ نییە.لە "ێگیلدێیڤ" گیرساومەوە.ئەو گوندە شارەزای؟ گوندێکی باشە.هەموو ساڵێ دوو جار بازاڕی لێ دادەنرێ .دوو هەزار کەسی خەڵك هەیە.خەڵکێکی ناجسنی تێدایە.بەکاری کشت و کاڵ نایە،زەوییەکانی باش نین.زەوییەکان لە تیوڵدارەکان بە ئیجارە وەردەگرن،بە لامباش نین.من لای چەوسێنەرێکی کۆمەڵ بە کرێگرتەیی دامەزراوم.ژمارەی ئەو خوێن مژانە لە وڵاتی ئێمەدا کەم نییە .وەك مێش و مەگەسی

دەوری زەلکاو وان.قەتران دەگرین،خەلوز دەکەین.دوو ئەوەندەی ئێرە کاردەکەم و هەقدەستەکەشم چووار ئەوەندە کەمترە.ئاوایە.لای ئەو خوێن مژە حەوت کەس کاردەکەن.بێجگە لەمن ئەوانی دیکە هەموویان خەلکی گوندن.هەموویان خوێندەوارن یەکیان ناوی "یێفیم"ە.کوڕێکی زۆر وریا و ژیرە.

پاڤێل بە گەرمی پرسی تزۆر جار قسەیان لەگەلّ دەکەی؟

_دیارە.هەموو بلاوکراوەکانی ئێوەم لەگەلّ خۆم بردووە.سی و چوار دانەم هەیە.بە لامکەلك وەرگرتن لە تەوراتم پێ باشترە.هەرچی بخوازی لە تەورات دا هەیە.کتێبێکی گەورەیە.لەلایەن ئەنجومەنی موقەدەسەوە چاپ کراوە.بوونیشی ئازادە.دەکرێ بڕوای پێ بکەی.بەگاڵتە بڕژانگەکانی لێکدا و قسەکانی درێژە پێ دا .

_بە لامشەوەندە بەس نییە .بۆیە هاتوومە ئێرە، شتی خوێندنەوە وەربگرم.لەگەلّ یێفیم دەچرین قەتران تەسلیم بکەین.ڕێگامان گۆڕی تاسەر لە تۆ بدەین.پێش ئەوەی یێفیم بێ ،کتێبەکانم بدەیە.پێویست نییە ئەو لە هەموو شت ئاگادار بێ.....

دایك چاوی لە ڕێبین کرد و لای وابوو که لە کاتی داکەندنی چاکەتەکەی دا ،شتێکی دیکەشی لەبەر خۆی داکەند.کەمتر لە جاران بە ئەدەب بوو.مەکری پتر لە نیگای دا دەبینرا. پاڤێل گوتی:دایە بچۆ کتێبەکان بێنە.....بلێ بۆ گوندین.بۆ خۆیان دەزانن چت دەدەنێ.

_باشە ،با سەماوەرەکە بگاتێ ،دەچم.

ڕێبین بە پێکەنینەوە پرسی : دایە! تۆش خەریکی ئەو کارانەی ؟ لە گوندی ئێمە زۆر کەس کتێبی دەوێ.مامۆستاش کتێب خوێندنەوەی پێخۆشە.هەرچەند لەفێرگەی قەشەکان دا پەروەردەکراوە،دەڵێن کوڕێکی باشە.هێندێك دوورتر لە گوندی ئێمە مامۆستایەکی ژن هەیە.بە لامشەوانە ناپانەوێ کتێبی قەدەخەکراو بخوێننەوە.چوونکە موچە لە حکومەت وەردەگرن،دەترسێن.....ئاوایە.....کتێبی زۆر توند و قەدەخەم گەرەکە.بەنهێنی بلاویان دەکەمەوە.ئەگەر قەشەو پاسەوان بزانن، لایان وا دەبێ مامۆستاکان پروپاگەندە دەکەن .هیچ کەس شکی من ناکا. لەوفێلی سازی کردبوو کەیف خۆش بوو،قاقا دەستی کرد بە پێکەنین. دایك لە دلّی خۆیدا گوتی:دەزانی تۆ لە ورچ دەچی ،بە لامرێوی .....

پاڤێل هەستا و لە کاتێکدا لە ژووریّ دەهات و دەچوو، بەسەرکۆنەوە گوتی: میخائیل ئیڤانۆڤیچ! کتێب دەدەین بە تۆ ،بە لامشەم شێوە کارەی تۆمان پێ باش نییە.

ڕێبین چاوی زەق کردن و پرسی ،بۆچی؟

_چونکە پیاو کەکارێك دەکا،دەبێ بەرپرسییەکەشی وە ئەستۆی خۆی بگرێ....نابێ جۆرێك کارەکە ڕاپەرێنێ کە خەلکی تر بکاتە بەر پرس! پاڤێل دەنگی هەلێنا. ڕێبین چاوی لە عەرزی بڕی .سەری ڕاوەشاند و وەلامی

داوە:لە قسەکانت تێناگەم. پاڤێل لەبەر دەمی راوەستا و پرسی :لەو بارەوە چۆن بیر دەکەیتەوە؟ئەگەر لەبەر بڵاوبوونەوەی کتێبی قەدەخەکراو لە مامۆستاکان وەشك کەون،دەگیرێن یان نا؟

_بەڵێ ،دەگیرێن.....گرنگ نییە.

بە لام چونکە تۆ کتێبەکانت بڵاوکردوونەوە،حەق وایە تۆ بچیتە بەندیخانە،نەك ئەوان.

رێبین لە کاتێك دا بە پێکەنینەوە لە ئەژنۆی خۆی دەدا،دەنگی بەرز کردەوە:

_کابرایەکی سەیری .من کەدێهاتییەکی سادە و ساکارم،کێ شکم لێ دەکا کە خەریکی ئەو کارەم؟ئەشتی وا دەبێ؟ کتێب کاری ئاغایە،هەر دەبێ ئەوانیش بەرپرسی بن.

دایك هەستی بەوە کرد کە پاڤێل لە مەبەستی رێبین تێناگا،چاوی لەسەر یەك داناون،دیارە توورەیە.بە هێندی کەوتە نێو باسەکەیان و گوتی:

_میخائیل ئیڤانۆڤیچ بۆ هەموو کارێك ئامادەیە،بەو شەرتەی لە جیاتی ئەو خەڵکی تر ئازار و شکەنجە بدەن.

رێبین دەستێکی بە ریشی دا هێنا و گوتی: هەر وایە.

پاڤێل بە وشکی وەڵامی داوە: ئەگەر یەکێك لە ئێمە ،بۆنموونە ئەندرێی کارێکی بە پێچەوانەی قانون بکا و من لە جیاتی ئەو بگرن،تۆ چ دەڵێی؟

دایك تێکرابوو. چاوێکی لە کورەکەی کرد و لە کاتێکدا پەشۆکا بوو،سەری راوەشاند و گوتی:

_چۆن لەگەڵ هاورێی خۆی دا وا دەجوڵێتەوە؟

رێبین گوتی: ئاخ.....ئاخ. پاڤێل ئێستا ئەوە لە قسەکانی تۆ حاڵی دەبم.بەزەردەخەنەیەکی وەك گاڵتە بە دایکی گوت:

_دایە مەسەلەکە قوڵە. پاشان روی کردە   پاڤێل و بە دەنگێکی بە فیز و خۆپەرستانە قسەکانی درێژە پێ دا:

_برام تۆ هێشتا ساویلکەی! کاتێکی مرۆڤ بۆ ئامانجێکی نهێنی کاردەکا،نابێ بەتەنگ شەرەفەوە بێ.باش بیر بکەوەتیەکەم،ئەو کەسە دەگرن کە کتێبی لەکن بدۆزنەوە نەك مامۆستاکان.دوهەم،ئاوەرۆکی کتێبە ئازادەکانیش کە مامۆستاکان بڵاویان دەکەنەوە،هەروەك کتێبە قەدەخەکانە.ئەوەندە هەیە وشەکانیان فەرقی هەیە،لەوان دا راستی کەمتر دەبینرێ.کەوابوو مامۆستاکانیش لەگەڵ ئێمە ئامانجیان یەکە.بە لامبەرێگای خۆیان دا دەرۆن.لە کاتێك دا مـن رێگـای راسـت ئـەم گرتوەتەبـەر.بـەو حالـەش،لای کاربەدەسـتانی دەوڵـەتی تاوانـان یەکە.وانییە؟سێهەم،برا گیان من کارم بەوان نییە.سوار و پیادە رێك ناکەون.رەنگە لەگەڵ وەرزێرێك ئەوەی

ئەکەم.مامۆستا(موعەللیم) کوڕی قەشەیە،یان کچی خاوەن مولکەنازانم ئەوان بۆ داوا لە خەڵک دەکەن کەشۆرش بکەن.من کە وەرزێرم ناتوانم لەبیرو باوەڕی ئەو خوێندەوارانە تێبگەم.خۆم دەزانم چ بکەم،بە لاملەمەبەستی ئەوان ئاگادار نیم.گەورەکان هەزاران ساڵ خوای بەڕاستی بوون و خوێنی وەرزێرانیان مژیوە.لە پڕ وە خەبەر دێن و دەیانەوێ چاوو گوێی قوربانیەکانی خۆیان بکەنەوە.

برام،من بەیت و باڵۆرەم پێ ناوێ.ئەوەش بەیت و باڵۆرەیە.من لامەوایە خوێندەوار و دەوڵەمەند هەرکەسێك بێ،لە من دوورە.لەزستان دا کاتێك مرۆڤ بە مەزرایەك دا دەڕوا،لە دوور چاوی بەشتێك دەکەوێ کەزیندووەو دەجولێتەوە.زۆر دوورە و ناتوانێ بزانێ رێوییە، گورگە، یان سەگە. دایك تەماشای کوڕەکەی کرد. پاڤێڵ خەمبارو کز دەهاتە بەرچاو. چاوەکانی رێبین بەترووسکەیەکی لێڵ دەدرەوشان. لە کاتێك دا لە خۆ ڕازی بوو، دەستی لە ریشی وەردەدا و قسەکانی درێژە پێدا.

_من دەرفەتی مرۆڤایەتیم نییە.وەختەکە لە ڕادەبەدەر ناسکە.هەرکەس دەبێ بەگوێرەی ویژدانی خۆی کار بکا....هەر دەعبایەك دەنگی تایبەتی خۆی هەیە .دایك کەوتە نێو باسەکەیان و گوتی:

هێندێك کەسی دەوڵەمەندیش هەن کە خۆیان فیدای کۆمەڵ دەکەن وهەموو ژیانیان لە زیندان دا رادەبووێرن .

_ئەوە مەسەلەیەکی ترە.وەرزێر کە دەوڵەمەند دەبێ خۆی بەئاغاوە دەچەسپێنێ . ئاغاش کەڵێی قەوما و فەقیر بوو،دەبێتە دۆستی وەرزێران .کاتێك گیرفان خاڵی بوو،رۆح ناچارە پاك و خاوێن بێ. پاڤێڵ لە بیرت ماوە....جارێکی بۆت رون کردمەوە کەبیر و باوەڕ پەیوەندی بەچۆنییەتی ژیانەوە هەیە. ئەگەر کرێکار بڵێ"نا"،ئەرباب ناچارە بڵێ "بەڵێ"،چوونکە ئەربابە.لە بارەی وەرزێر و خاوەن مولکیشەوە هەر وایە.کاتێکی وەرزێر ڕازییە، ئاغا خەوی لێناکەوێ.باش دەزانم خەڵکی ناجسن لەهەموو شوێنێك هەن و نامەوێ بە تێکڕایی دیفاع لە هەموو وەرزێرێك بکەم.

رێبین هەستابوو ،دەم و چاوی رەش هەڵگەڕابوون.هەروەك ددانان لێك بدا،ریشی دەلەرزی ،دەنگی دانەواند و درێژەی پێ دا:

_ماوەی پێنج ساڵە لەم کارخانەوە چومە ئەو کارخانە ،ڕێ و شوێنی ژیانی دێهاتم لە بیر چووبووەوە.کە گەڕامەوە سەر ئەو ژیانە و وەزعی ئەوانم دی ،بەخۆم گوت ئیتر ناتوانم وەك ئەوان بژیم .تێدەگەی؟ پێم رانبوو ناتوانم.ئێوە نازانن برسیەتی چییە....برسیەتی ئێوە ئازار نادا.بە لاملە لادێ برسیەتی وەك سێبەر بەدووای ئینسانەوەیە.هیچ هومێدێك نییە کەپیاو بتوانێ نانی تەواو پەیدا بکا.برسیەتی گیانی خەڵکی تێك شکاندووە و داب و شوێنی مرۆڤایەتی کوێرکردووەتەوە.ژیانی خەڵك دژوارە.لە برسیەتی و هەژاری دا دەتلێنەوە.کاربەدەستانی دەوڵەتی وەك قەلە رەشە لە کەمین دان،تا بزانن کام وەرزێر نانێکی هەیە....هەر

لەگەڵ پارووە نانێکی زیادیان دی، لە خاوەنەکەی دەڕفێنن و زللەیەکیشی لێدەدەن. ڕێبین چاوێکی لە دەورو پشتی خۆی کرد و پاشان خوار بووەوە، نانیشکی وەسەر مێزەکە دا و گوتی:

_کاتێك سەر لە نوێ توشی ئەو ژانە بوومەوە،بێزار بووم ،خەفەتم دەخوارد.پێم وابوو دەر نایەم.لەگەڵ ئەوەش دا بەسەر خۆم دا زاڵ بووم و بەخۆمم گوت:"نابێ بێلم گیانم فریو بدا.لێرە دەمێنمەوە و ئەگەر نانیش نەدەمە وەرزێرەکان دەیان ورووژێنم.کارێك وە دەست دێنم.من وەك برایان بۆ ئەوان کار دەکەم.من بۆ خەلك و لە دەست خەلك خەفەت دەبینم....خەفەت وەك کێردێك لە دلم رادەچێ." ئێو چاوانی ئارەقی لێ دەچۆڕا.لەسەر لە خۆ پاڤێلْ نزیك بووەوە. دەستی لەسەر شانی دانا.دەستی دەلەرزی:

_یارمەتیم بدە.کتێبی ئەو تۆم بدەیە کەخوێنەر وەجۆش بێنێ.دەبێ ژیشك وە بن سەری خەلك بدەی.ئەوانەی شت دەنوسن،پێیان بلێ بۆ دێهاتیش بنووسن،با دێهاتییەکان وا هەلبەزن وەك شاوی کولیویان پێدا کرابێ.ئا میللەت بە پێشوازی مەرگەوە بچێ.باسکی راکێشا و بە دەنگێکی لەرزۆك و وشەی پچڕ پچڕەوە لێی زیاد کرد:

_تۆلەی مەرگ دەبێ بە مەرگ بدرێتەوە،ئاوایە.کەوابوو دەبێ بمرێ تا خەلك بژین.دەبێ هەزاران کەس بمرن،تا میلیۆنەها کەس بژین.مردن هاسانە.بە لاەقەزیا خەلك زیندوو دەبوون و رادەپەڕین.

دایك سەماوەری هێنا.چاوێکی لەرێبین کرد.قسە توندەکانی دایکیان خەمناك دەکرد.ئەو پیاوە زۆر شتی وەك مێردەکەی ئەو دەچوو.هەردووکیان وەك یەك ددانیان دەردەخست و قۆلیان هەلدەمالی.تورەیی و بزۆزیان وەك یەك وابوو.فەرقیان ئەوەندە بوو کە رێبین قسەی دەکرد و لەبەر چاوانی هێندە بەسام نەبوو.

پاڤێلْ سەری راوەشاند و گوتی:بەلێ پێویستە،دەبێ رۆژنامەیەکیش بۆ دێهات ساز بکەین.مەتلەب و خەبەرمان بدەنێ ،تا رۆژنامەتان بۆ چاپ کەین.

دایك بە پێکەنینەوە تەماشای کوڕەکەی کرد.پاشان جلی کردە بەر و بێ ئەوەی شتێك بلێ وەدەرکەوت. رێبین گوتی: بەچاوان.هەرچی پێویست بێ بۆتان ئامادە دەکەین.سادە بنوسن ،تا گوێرەکەش تێی بگەن. دەرگا کرایەوە و یەکی" وەژوور کەوت.رێبین چاوێکی لە چێشتخانە کرد و گوتی: یێفیم! وەرە ئێرە.ئەمە پاڤێلە ،ئەوەی باسم بۆ کردی.

،پیاوێکی چوارشانەی بالا بەرزی دەم و چاو پان و مو زەرد وچاو شین بوو.چاکەتێکی کورتی لەبەر دابوو،کلاو بە دەست لە پێش پاڤێلْ راوەستا و لەبنەوە چاوی تێبڕی.بە دەنگێکی گڕاو گوتی:رۆژ باش.پاشان دەستی پاڤێلی گوشی و دەستێکی بە قژەکانی خۆیدا هێنا.چاوێکی لە ژوورەکەی کرد وبۆ لای کتێبخانە چوو کەپڕ بوو لە کتێب.

ڕێبین گوتی: پاڤێلْ ئەمانەی خوێندوەتەوە. یێفیم ڕۆی وەرگێڕا و چاوێکی لێکرد و سەیرێکی کتێبەکانی کرە وگوتی:

_چەند کتێبت هەیە ؟بێ گومان وەختی خوێندنەوەت کەمە؟ لە لادێ وەخت بۆ خوێندنەوە پترە. پاڤێلْ گوتی: ڕەنگە مەیلی خوێندنەوە کەمتر هەبێ؟

دەستێکی بەچەناگەی داهێنا و گوتی:بۆچی؟ بە پێچەوانەوە، ئێستا مرۆڤ ناچارە بیر بکاتەوە.دەنا ڕێگای تری نییە.کە وانەبێ،دەبێ دەست و لاقی ڕاکێشێ و بمرێ.چونکە میللەت نایەوێ بمرێ،مێشکی وەکار خستووە......زەوەی ناسی یانی چی ؟ پاڤێلْ بۆی ڕون کردەوە.

یێفیم کتێبەکەی لە جێگای خۆی داناوە و گوتی:ئەمەمان پێویست نییە!

ڕێبین هەناسەیەکی توندی هەلکێشا و گوتی:

_وەرزێر نایەوێ بزانی" زەوی لە کوێڕا هاتووە.دەیەوێ بزانێ چۆن بەش کراوە.ئەو خاوەن مولکانە چۆن زەوییان لەو خەلکە ئەستاندووە.زەوی بخولێتەوە یا بسەکنێ، گرنگ نییە.هەر ئەوەندە بەسە کە نانی لێ" پەیدادەبێ!..... یێفیم تەماشای کتێبی مێژووی کۆیلەکانی کرد وبە پاڤێلی گوت:ئەم کتێبە باسی ئێمە دەکا. پاڤێلْ کتێبێکی تری دایە و گوتی:ئەمەش لەبارەی"سرواژ"ەوە.یێفیم وەری گرت ولە دەستی وەردا و پاشان داینا و لەسەر خۆ گوتی:

_ئەم بابەتە زۆر کۆنە .

_زەویت هەیە؟

_ئێمە سێ براین.چووار هێکتار زەویمان هەیە.هەمووی وردە زیخە.بۆ گەنم لێ چاندن ناشێ،بە لامپۆمس خاوێن کردنەوە زۆر باشە.تۆزێك مات بوو ،پاشان گوتی:

_خۆم لە چنگ زەوی ڕزگار کرد .نانی لێ پەیدا نابێ ،تەنیا دەست و پێ ی مرۆڤ دەبەستێ.ئێستا چووار سالە کرێگرتەم.پایز دەبێ بچمە خزمەتی سەربازی .مامە میخاییلْ دەلْێ مەچۆ،چونکە ئێستا سەربازەکان وا فێر دەکەن کە لە خەلك بدەن.بە لامیەو حالەش دەمەوێ بچم.کاتی ئەوە هاتووە ئەو مەسەلە کۆتایی پێ بهێنرێ. بێ ئەوەی چاو لە پاڤێلْ وەرگێڕێ پرسی :بیر و ڕای تۆ چییە؟

پاڤێلْ بزەیەکی هاتێ و گوتی:

_بەلْێ کاتی ئەوە هاتووە،بە لامەڕۆواریش دەبێ.پیاو دەبێ بزانێ لەگەلْ سەربازەکان چۆن دەدوێ .

_فێر دەبین و شارەزا دەبین!

پاڤێلْ بە وردی سرنجی یێفیمی دا و گوتی:

_ئەگەر بتانگرن، گوللە بارانتان دەکەن .

_راستە لێمان خۆش نابن.

دیسان دەستی کرد بەتەماشا کردنی کتێبەکان.

ڕیبین گوتی:هاوڕێ چایەکەت بخۆرەوە.دەبێ بڕۆین.

_ئێستا.پاشان پرسی ئشۆرش بانی باخی بوون؟

ئەندرێی شەکەت و شێواو گەیشتەوە.بێ ئەوەی قسەبکا دەستی بێفیمی گوشی و لـە پـەنا ڕیبین دانیشت. تەماشایەکی کرد ودەستی کرد بە پێکەنین.

ڕیبین دەستێکی لە ئەژنۆی دا و گوتی:بۆچی وا تێکچووی؟

_هیچ. بێفیم بە ئیشارە ئەندرێی نیشان دا و پرسی ئەمەش کرێکارە؟

ئەندرێی گوتی:بەڵێ،مەبەستت چییە؟

ڕیبین ڕونی کردەوە: هەوەڵ جارە کە کرێکاری کارخانە دەبینێ.لای وایە کۆمـەڵێکی تایبـەتین..... پاڤێـل پرسی: لەچ بارێکەوە؟

بێفیم بەوردی سەرنجی ئەندرێی دا و گوتی: ئێسکی ئێوە نوک تیژە،کەچی ئێسکی وەرزێران خڕترە.

ڕیبین قسەکەی تەواوتر کرد:

_وەرزێر لە سەر پێیان لە ئێوە قایمترە.هەست بەوە دەکا زەوی لە ژێر لاقی دایە.هەرچەند زەویەکە ئی ئەویش نەبێ،ئەو هەستەی هەیە.بە لامکرێکاری کارخانە وەك پەلەوەر وایە .نە ماڵی هەیە و نە نیشتیمان ونـە خـاو و خێزان.ئەمڕۆ لێرەیە و سبەی لە شوێنێکی تر ....تەنانەت ژنیش ناتوانێ بەجێگایەکیەوە ببەستێتەوە. هەر کەر کێشەیان لێ پەیدابوو،ژن بەجێ دێڵێ و بۆ دۆزینـەوەی بەختـەوەری ڕو لەشـوێنێکی تـر دەکـا.کەچی وەرزێـر دەیەوێ جێگای خۆی خۆشتر بکا و نایەوێ لە جێگای خۆی ببزوێ....ئاخ .....دایك ئەوە هاتـەوە...... ڕیـبین چووە چێشتخانە .بێفیم لە پاڤێل وە نزیك کەوت و بە گومانەوە پرسی :

_دەکرێ کتێبێکم وێ بدەی؟

_بە چاوان.

وەرزێر لە خۆشییان چاوی دەترووسکاند و بەدەنگ گوتی:

_وێت دەدەمەوە. هاوڕێکانمان بەم زووانە قەتران دێنن،بەوان دا دەینێرمەوە.سوپاس.ئێستا کتێب بە ئەندازەی چرا بۆ ئەمو پێویستە.

ڕیبین گەڕاوە.پالتۆکەی کردە بەر و توند کەمەرەکەی بەست......

_با بڕۆین وەختی ڕۆیشتنە. پێکەنیم بە پێکەنینەوە کتێبەکانی پێ نیشاندا و گوتی:بزانە،شتم هەیە بیخوێنمەوە.

کەئەوان ڕۆیشتن پاڤێل بە ئەندرێی گوت:

_ئەم شەیتانانەت دیت؟

_بەڵێ.دەڵێی هەورن لەبەرەبەیان دا ،مات وتاریک و سەبر بۆ پێشەوە دەچن.

دایک قسەکەی بڕی: مەبەستت ؟ پیاو بڕوا ناکا کە ئەوە لە کارخانەدا کاری کردبێ.

_سەر لەنوێ بووەتەوە بە وەرزێر.مەترسیدارە.

پاڤێل ڕوی کردە ئەندرێی کە لەنزیک پەنجەرە دانیشتبوو،بەکزی تەماشای ئیستیکانە چایەکەی دەکرد. پێی گوت:

_حەیف لێرە نەبووی.تۆ کە هەمیشە باسی دڵ دەکەی تەماشای یارییەکی دڵت کردبایە.ڕێبین هەڵایەکی وای سازکردبوو،بۆری دابووم.خنکاند بوومی.نەمدەتوانی ڕەخنەی لێبگرم.چەند بەخەڵک بێ بڕوایە و نرخی کەمیان بۆ دادەنێ.دایکم حەقیەتی کە دەڵێ:هێزێکی ترسێنەر لەو پیاوەدا هەیە.

ئەندرێی بە نارەحەتی وەڵامی داوە:ئەمەی دەزانم.خەلکیان دەرماندا و کردووە،کاتێکی ڕاپەڕنبێ ئەوەی فەرق و جیاوازی دابنێن هەموو شت دەڕوخێنن.زەوی ڕوت و قوتیان گەرەکە.هەرچی لەسەر زەوی بێ، لە ڕەگ و ریشەوە دەری دێنن. سەبر قسەی دەکرد.دیاربوو بیر لە شتێکی تر دەکاتەوە. دایک پێی گوت:

_ئەندرێی لاراوەستە.پێویستە تۆزێک بحەسێیەوە. بەنەرمی وەڵامی داوە: دایە گیان،ڕاوەستە،ڕاوەستە،هەرچەند مەبەستم ئەوە نەبوو، بە لامدیسان جوان نییە. لەپڕ وەخۆ کەوت و مستێکی لەمێزەکە دا و گوتی:

_بەڵێ، پاڤێل ڕاست دەکەی.ڕۆژێك کەوەرزێری ئێمە شۆڕش بکا،زەوی ڕوت دەکاتەوە.هەروەك پاش بڵاوبوونەوەی تاعون و وەبا،واباوە کە هەموو شت دەسوتێنن تا شوێنەواری خەم و خەفەتی ڕابووردوو ببێتە خۆڵەمێش. پاڤێل بە ئەسپایی گوتی:کەوابوو دەبنە کۆسپی سەر ڕێگامان!

_ئەرکی ئێمە ئەوەیە ڕێگای نەدەین پشتی بگرین.ئێمە لەو نزیکترین.بڕوا بەقسەکانی ئێمە دەکا.وە دووامان دەکەوێ .

_دەزانی؟ڕێبین دەیەوێ ڕۆژنامەیەك بۆ دێهات ساز بکەین. پاڤێل بە پێکەنینەوە گوتی:شەرمەزارم لەوە کەنەمتوانی باسی لەگەڵ بکەم. ئەندرێی دەستێکی بە سەری خۆی دا هێنا و بە هێدی وەڵامی داوە:

_دیسان تۆشی دەبینەوە.بلویر لیبدە،تەوانەی قاچیان ساخەو بەعەرزییەوە نەنوساوە،بە هەوای بلویری تۆ هەلدەپەرن.رژێین حەقیەتی کە دەلیٚ ئێمە هەست بەوە ناکەین زەویمان لە ژێر پێدا بیٚ.نابیٚ هەستیشی پیٚ بکەین.چونکە جولانەوەی ئەو لە ئەستۆی ئێمەیە.....ئەگەر جارێکمان راوەشاند خەلك لێی جیا دەبنەوە....جاری دووهەم...... دایك دەستی کرد بە پێکە نین و گوتی:ئەندرێی لەبەر چاوی تۆ هەموو شت هاسانە.

_بەلیٚ هاسانەلو بەدەنگێکی خەمبارانە لێی زیاد کرد:

_هەروەك ژیان! تاوێك راوەستا و پاشان گوتی:

_دەچم لە دەریٚ تۆزێك دەگەرێم. دایك گوتی:دەوای خۆ شوشتن ؟ باکەی توندە، با پەر دەبی.

_هەر ئەوە بۆمن پێویستە. پاڤێلیٚ بەخۆشەویستی گوتی: ناگات لەخۆت بیٚ،سەرمات دەبیٚ.باشترە راکشێی،بەلکو خەوت لێبکەویٚ.

_نا ، دەصەویٚ وەدەرکەوم.

جلی لەبەر کرد و بیٚ ئەوەی هیچ بلیٚ وەدەرکەوت. دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی: خەفەت دەخوا. پاڤێلیٚ گوتی:زۆر باش بوو بە"تۆ" ت بانگ کرد و لەگەلی روخۆش بووی. دایك پاش تۆزێك بیرکردنەوە بەسەر سوورمانەوە گوتی:

_هیچ نەمزانیوە کە"تۆ"م پێگوتووە. بەرێکەوت بووە.ئەوەندەم لیٚ نزیك بووەوە..... نازانم بلێم چەند.....

_دایە گیان تۆ دلێکی باشت هەیە.

_ئەگەر وابیٚ باشتر ،بە لاخۆزگە توانیبام یارمەتی ئێوە بدەم.....یارمەتی تۆ، یارمەتی هەموو کەس ، خۆزیا لە دەستم هاتبایە.

_مەترسە ،شارەزا دەبی.

دایك دەستی کرد بە پێکەنین وگوتی:

_ها، نەترسم .خۆمن هەر نازانم!

_باشە دایە گیان.قسەلەمە ناکەین.بە لامبزانە زۆر زۆر مەمنونی تۆم و سوپاست دەکەم. دایك چووە چێشتخانە، تا بە فرمێسکەکانی پاڤێلیٚ نارەحەت و خەمبار نەکا

،ئەندرێی درەنگێك گەراوە.هیلاك بوو.دەست بەجیٚ راکشاو گوتی:

_ لاموایە دە کیلۆمەتر رێگا رۆیشتوم.

پاڤێلیٚ پرسی:حالت باشترە؟

_نازانم.دەنگە دەنگێ مەکە،دەمەوێ بنوم.

هێندەی پێنەچوو ڤێسوڤشیکۆڤ وەك جاران بە چلکنی و جلێکی دڕاو و پیسەوە وە ژوور کەوت.لەکاتێك دا هەر بەلادا دەهات گوتی:

_دەزانی کێ ئیسای کوشتووە؟

_نا.

_ڕەنگە یەکێك پەیدا بووبێ ئەو کارەی پێ تاوان نەبێ.سەیری من کە ،لای خۆی من خۆم ئامادەکرد بوو بیخنکێنم،ئەو کارە پتر بۆ من دەبوو.

پاڤێڵ بە ڕوخۆشی گوتی: هاوڕێ ئەم قسانە مەکە!

دایك بە دەنگێکی دڵسۆزانە گوتی:ڕاستیت دەوێ تۆ پیاوێکی باشی،بە لامقسەکانت هەمیشە بێ ڕەحمانەن....بۆچی؟ لەو دەمەدا دایك دیتنی ئەو لاوەی پێ خۆش بوو.تەنانەت چڕ و چاوە گرژەکەشی پێ جوان بوو.

گرۆێ شانی هەڵتەکاندن و بە دەنگێکی لالەپەتی وەڵامی دایەوە:

_بێجگە لەو کارانە بەکاری هیچی تر نایەم.هەمیشە لەخۆم دەپرسم کەجێگاو ڕێگای من کوێیە.قەت نایدۆزمەوە،پێویستە خەڵك بدوێنێ.منیش ئەوەی نازانم، پێم ناکرێ.هەموو شتێك دەبینم...هەست بە هەموو خەم و خەفەتێکی مرۆڤ دەکەم....ناتوانم دەربیانبڕم.گیانێکی کڕ و گێژم هەیە.

پاڤێڵ لێ وەنزیك کەوت.سەری بە ڕدابووەوە،بەتێنتۆك جوغزی بە مێزەکە دا دەهێنا ،بە دەنگێکی بە خەم و گریاناوی کەوەك دەنگی منداڵان دەچوو گوتی:

_براکانم،کارێکی قورس بدەن بەمن.هەر کارێك بێ قەیدی نییە.ناتوانم هەروا بێ کار بژیم.هەمووتان بۆ ئامانجێك تێدەکۆشن،دەبینم دەچێتە پێش....بە لامن دوورم......تەختە و دار دەگوێزمەوە...ئایا دەکرێ هەروا بژیم؟کارێکی دژوارم پێ بسپێرن تا ئەنجامی بدەم.

پاڤێڵ دەستی گرت و بۆلای خۆی ڕاکێشا:

_بیری تۆش دەکەینەوە.

ئەندرێی لەو دیوی وە دەنگ هات:

_فێرت دەکەم پیتەکانی چاپ لێك جیابکەیەوە،دەبی بە پیت ڕێکخەری چاپخانەی ئێمە.دەیکەی؟

ڤێسوڤشیکۆڤ لێی نزیك بووەوە و گوتی: ئەگەر فێرم بکەی کێردێکت دەدەمێ....

ئەندرێی بە سەریدا نەڕاندی:بڕۆ بۆخۆت و بە کێردتەوە!

_کێرەی چاکە!

ئەندرێی و پاڤێلْ دەستیان کرد بەپێکەنین.ڤێسۆڤشیکۆڤ لە نێوەڕاستی ژوورەکە راوەستا و پرسی :گاڵتەم پێ دەکەن؟ ئەندرێی لەسەر تەختەکەی هاتە خوارێ و گوتی:

_بەڵێ! شەوێکی جوانە.....مانگە شەوە.دەڵێن چی بچین لە مەزرا بگەڕێن.....دێن؟

پاڤێلْ گوتی: بەڵێ! گرۆیْ گوتی: منیش دێم.پێکەنینی ئەندرێیم پێخۆشە.

ئەندرێی بزەیەکی هاتێ و گوتی:منیش زۆرم پێخۆشە کە قەولی دیاریم پێ دەدەی. کاتێکی جلی لەبەر کرد،دایک بە ئەسپایی گوتی:پتر لەبەر کە،با سەرمات نەبێ. کاتێک هەر سێك هاورێ وەدەرکەوتن،چاوی تێ بڕیبوون.پاشان سەیرێکی وێنەی مەسیحی کرد و لە سەرخۆ گوتی:خوا یارمەتیتان بدا.....

(٢٦)

رۆژەکان یەك لەدووای یەك ئەوەندە خێرا تێدەپەڕین،دەرفەتیان نەدەدا کەدایك بیر لە هەموەڵی مانگی ئەیار بکاتەوە.تەنیا کاتێك بەشەو،لەکاری رۆژانە دەحەسایەوە و تۆزێك لەگێرە و کێشەی رۆژانەی سەری سوك دەبوو،دەیگوت:

_"خۆزیا زوو تێپەڕیبا"!

بەری بەیانی دەنگی ئاژێری کارخانە دەهات.ئەندرێی و پاڤێلْ بەپەلە پاروو نانێکیان بە چای دەخوارد و هێندێك وردەکاریان بە دایك دەسپارد.ئەو ژنە تەواوی رۆژ وەك سمۆرەیەك لە قەفەس دابێ،دەهات و دەچوو،هەدای نەدەدا.نان و چێشتی ساز دەکرد،هێندێ کەل و پەلی بۆ چاپ کردنی بەیاننامەکان ئامادە دەکرد.خەڵك دەهاتن و هێندێ نووسراوەیان دەدایە کە بیاندا بە پاڤێلْ و پاشان ون دەبوون. هەموو شەوێك ئەو نووسراوانەیان لە دارو دیواری کارخانە و پۆلیسخانە دەدا کە داوایان لە کرێکاران دەکرد خۆیان بۆ جێژنی هەموەڵی مانگی ئەیار ئامادە بکەن.بەیانی ئەو نووسراوانەیان لە کارخانەکان دەدیتەوە.بەیانی زوو پاسەوان بە کۆڵانان وەردەبوون و بە جنێودان و بۆڵە بۆڵ نووسراوەکانیان لە دیواری دەکردەوە.وەختی نیوەڕۆیە سەر لەنوێ لە کۆڵانان بڵاو دەکرانەوە و لەژێر پێی ڕێبوارانیدا دەهاتن و دەچوون.لە شارەوە پۆلیسی نهێنییان دەنارە.ئەو پۆلیسانە خۆیان لە کەلێن و قوژبنی کۆڵانان مات دەکرد و ئەو کرێکارانەیان هەڵدەنا کە بە شادی و پێکەنینەوە بۆنان خواردنی دەچوون یا لە کارخانە دەگەڕانەوە.هەموویان لە دەستە وستانی پۆلیس خۆشحاڵ بوون.تەنانەت پیرە پیاوەکانیش بە پێکەنینەوە بە یەکتریان دەگوت.

_بزانن چ وەزعێکە!

لە دەستەو پۆلی بچوك کۆدەبوونەوە و لەبارەی بەیاننامەکانەوە قسە و باسیان دەکرد.ژیان وکوڵ دەهات،بەهار لەبەر چاوی خەڵك زۆر جوانتر بوو،شتی تازەی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا.بۆ هێندێکیان دەبوو بە بیانوو کە لە ئاژاوەچییەکان توورەبن و جنێویان پێبدەن.بۆ هێندێکی تر لەگەڵ ترس ونیگەرانی هیوایەکی کەمی بەدوواوە بوو.هێندێکی دیکەش کەژمارەیان کەم بوو،دڵی خۆیان بەوە خۆش دەکرد کە هێزێکن و دنیا وەخەبەر دێنن. ئەندرێی و پاڤێل شەوانە خەویان لێ نەدەکەوت.هیلاك و ماندوو، بەرەنگی بزرکاو،تۆزێك پێش ئەوە ئاژیری کارخانە لێبدرێ،دەهاتنەوە ماڵێ.دایك دەیزانی کە لە ئێو مێشە و لێرەواردا شانەی حیزبی پێك دێنن.ئاگای لەوەش هەبوو کە دەستە سوارێکی پۆلیس لە گەڕەکی ئەوان کێشك دەکێشن و پۆلیسی نهێنی لە هەموو و کون و قوژبنان،دەسوورێنەوە و ئەو کرێکارانە دەپشکنن کە بەتەنیا هاتوچۆ دەکەن.کۆبوونەوەکان بڵاوە پێ دەکەن و جار و بار کەسانێکیش دەگرن.دەیزانی هەموو شەوێك لەوانەیە ئەندرێی و کوڕەکەی بگیرێن.هێندێ جار لای وابوو پۆلیس بیانگرێ باشترە،

کوشتنی ئیسای بەچەشنێکی سەیر پوش بەسەر دەکرا .ئیدارەی پۆلیس دوو رۆژان دە کەسی گرت و پرسیاری لێکردن و پاشان بێ دەنگەی لێکرد و خۆی لە مەسەلەکە گێل کرد.ماریا کۆرسونۆڤا کە لەگەڵ پۆلیس و هەموو کەس بە ئاشتی رایدەبوارد،رۆژێکی کاتی قسەکردن لەگەڵ دایك،بیر و رای پۆلیسی دەربڕی و گوتی:

_چۆن دەکرێ ئاوانبار بدۆزرێتەوە؟ ئەوێ رۆژێ نزیکەی سەد کەس ئیسایان دیوە.نەوەد کەس لەوانەیە ئەگەر بۆیان کرابا سەریان پان دەکردەوە.لەم حەوت ساڵەدا ئەوەندەی بۆ کرابێ خەڵکی ئازار داوە....

ئەندرێی بەئاشکرا دەگۆڕا.روومەتی دەقوپان.وای لێهاتبوو هەر چاوی زەق دەچوون. زۆر بە رێکەوت پێڕەی دەهاتێ .وەك پێشو ئیتر باسی شتی ئاسایی نەدەکرد.لەجیاتی ئەوە،شادی و کەیف خۆشییەکی ئەوتۆی بەسەردا دەهات کەکاری دەکردە سەر گوێگرەکانی .باسی دوارۆژی دەکرد،باسی جێژنی ئازادی و جوانی و رووناکی و سەرکەوتنی عەقڵ و ئازادی دەکرد. کەمردنی ئیسای لە بیر چووەو،رۆژێکی بە زەردەخەنەیەکی خەمبارانەوە گوتی:

_دووژمنەکانمان نەك هەر کۆمەڵانی گەلیان خۆش ناوێ،بەڵکو لە خەمی ئەوانەش دا نین کەبۆ ئەوان وەك سەگ ئێمە راودەنێن و پێمان دەوەڕن.لە خەمی یەهودای بە ئەمەگی خۆشان دا نین.تەنیا لە خەمی پارەی خۆیان دان و هیچی دیکە...... تاوێك مات بوو......پاشان گوتی:

_هەرچەند بیر لە حاڵی ئەو کابرایە دەکەمەوە،پتر سکم پێی دەسوتێ.نەمدەویست بکوژرێ،نا،نەمدەویست.

پاڤێل لە سەرخۆ گوتی:ئەندرێی بەسە .لەو بارەوە بەسە.

دایك بە ئەسپایی گوتی:پێ لە قەیەك بە دارێکی گەندەڵ دا دراو کەوتە عەرزی.

ئەندرێی بە خەمەوە گوتی:ئەمە ڕاستە ،بە لامدڵی پێ ئارام نابێ.

زۆر جار ئەو قسانەی دووپاتە دەکردەوە کە لەزاری ئەودا مانایەکی تاڵ و سووتێنەریان هەبوو. ئاخرەکەی ڕۆژێ هەروەڵی مانگی نەیار داهات.ئاژیری کارخانە وەك هەموو ڕۆژێ زیرەی هات.دایك تەواوی شەو چاوی لەسەر یەك دانەنابوو،نەنوستبوو.بەیانی لە جێگای خۆی هاتەدەر و سەماوەری تێهاویشت و خەریك بوو بچێ وەك جاران کورەکان هەڵبستێنێ.بیری کردەوە و دەستی بەخۆیدا بەردانەوە و لەپەنا پەنجەرە دانیشت هەر وەك دەڵێی ژان بگا،دەستی وەبەرلاچاوی خۆی دا. لەئاسمانی شین پەڵە هەوری بچوك و باریك و سپی خێرا لە هاتوچۆدا بوون.هەردەتگوت پەلەوەری گەورەن لەترسی گرمەی هەور بەملاو لادا ڕادەکەن.دایك سەری گران بووبوو.چاوەکانی لەبەر بێ خەوی ئاوسا بوون و سوور هەڵگەڕابوون.سینگی هێدی و ئارام بوو.دڵی بەچەشنێکی ئاسایی لێی دەدا و بیری لە شتی ئاسایی دەکردەوە:سەماوەرەکەم زوو تێ هاویشت.ئاوی تێدا نامێنێ.با ئەمڕۆ تۆزێك پتر بخەون.هەردووکیان ماندوون. تیشکی ئاوێ بە خۆشی لە پەنجەرەوە هاتە ژوورێ.دایك دەستی وەبەردا.کەتیشکی ڕۆژێ کەوتە سەر دەستی،بە پێکەنینەوە بە دەستەکەی تر لاواندیەوە.پاشان هەستاو دووکەڵکێشی سەماوەرەکەی هەڵگرت.بەبێدەنگی دەم و چاوی شوشت و خاچێکی لە سینگی کێشا و لە ژێر لێویەوە دەستی کرد بەپاڕانەوە.سەرو چاوی گەش بووەوە. ئاژیری دووهەمی کارخانە دەنگی لەوەی هەوەڵیان نەرمتر بوو.دەنگی دەلەرییەوە.دایك پێی وابوو کەدەنگی جاران درێژترە.لەژوورەوە دەنگی ئەندرێی دەهات:

_ پاڤێل گوێت لێیە؟بانگمان دەکەن.یەکێکیان لاقی ڕوتی بەسەر عەرزدا کێشا و پاشان باوێشکی هاتێ.دایك بانگی کرد:سەماوەر سازە!

پاڤێل گوتی:ئەوە هەڵدەستین.

ئەندرێی گوتی:هەتاو هەڵاتووە.هەورەکان لادەچن،هەورەکانی ئەمڕۆ زیادین.بەپرچی ژاکا و دەم و چاوی نەشۆراو و خەواڵۆ لە چێشتخانە وەژوور کەوت.بەروخۆشی بە پێلاگێنیای گوت:

_دایە گیان ڕۆژ باش!چاك نوستبووی؟

دایك خۆی لێ نزیك کردەوە و لەسەر خۆ گوتی: ئەندرێی تکا دەکەم هەر لە گەڵی بە.

_بە چاوان دایە.پێکەوە دەبین.لە هەموو شوێنێ لە پەنا یەکتر دەبین.بڕوابکە.

پاڤێل گوتی:ئەوە لەوێ پێلانی چی دەگێڕن؟

_هیچ ڕۆڵە گیان!

ئەندرێی گوتی: دایك دەڵێ دەست و چاوم خاوێن بشۆم،چوونکە کچەکان چاومان لێدەدەن. پاشان چوو دەست و چاوی بشوا.

پاڤێلْ دەستی کرد بە خوێندنەوەی سرود:"رابە ئەی کۆمەڵی کرێکار!....." تا دەهات هەوا روناکتر دەبوو.هەورەکان بە تەوژمی با لە لەبەر یەك بڵاو دەبوون .دایك سفرەی ئامادە کرد و هەموو شتێکی پێ سەیر بوو.سەری راوەشاند:

_ئەم دوو هەڤاڵەپێکەوە گاڵتە دەکەن،بە لام لای ئیوەڕۆ چییان بەسەردێ؟ نەیدەزانی.تەنانەت هەستی بە حەسانەوە و خۆشحاڵی دەکرد.بۆ ئەوەی وەخت رابوێرن،ماوەیەکی زۆر لەسەر سفرە بوون. پاڤێلْ وەك هەمیشە بە ئەسپایی کەوچکەکەی لە ئیستیکان وەردەدا و خوێی بە پاروە نانێك وەردەکرد.ئەندرێی لاقەکانی لەبن مێز دا دەبزاوت و قەت نەیدەتوانی بە ئارامی لە جێیەکیان دابنێ. کاتێکی تیشکی هەتاو لە پەنجەران هاتە ژوور و وە دیواری کەوت گوتی:

_کاتێك کەتەمەنم دە ساڵ بوو،رۆژێکی ویستم بە ئیستیکانەکەم تیشکی رۆژ بگرم دەستی خۆم بری و لێیان دام .پاشان چوومە حەوشەو لە ئاوەکەدا خۆرم دی .وەبەر پێلاڵەقانم دا.دیسان لێیان دام،چونکە خۆم قوڕاوی کردبوو.بەسەر هەتاودا دەمزیڕاند:"شەیتانی سوور"هیچ کوێم ژان ناکا.زمانم لێ دەردەهێنا،بەوە دەهاتمەوە سەرخۆ.

پاڤێلْ بە پێکەنینەوە پرسی:بۆچی هەتاوت پێ سووربوو؟

_ئاسنگەرێك بەرامبەری ماڵەکەمان بوو.سەرو چاوێکی سوور و ئاحەز و ریشێکی سووری هەبوو کابرایەکی سەیر و دڵ تەڕ بوو.هەتاوم وەك ئەو دەهاتە بەرچاو.

دایك وە دەنگ هات و گوتی: باشترە باسی کاری ئەمڕۆتان بکەن.

_هەموو شت بەتەواوی رێکخراوە.

ئەندرێی لە سەرخۆ گوتی:کاتێکی پیاو بیر لەو شتانە دەکاتەوە کەلە پێشداریێك و پێشك کراون،تەنیا تێکیان دەدا.دایە گیان ئەگەر هات و ئێمەیان گرت،نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ دێتە لات و پێت دەڵێ چی بکەی.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: باشە.

پاڤێلْ بە ئاسەوە گوتی:دەمەوێ بچمە سەر شەقام .

ئەندرێی گوتی:نا ،جارێ لە ماڵێ بە.سودی چییە سەرنجی پۆلیس رابکێشی ؟باشت دەناسن.

ڤێدیا مازین بە شادی وەژوور کەوت.سەر و چاوی سوور هەڵگەرابوو.هاتنی ئەو تاڕەحەتی چاوەڕوانی کەم کردەوە.مزگێنی دانێ:

_دەست پێ دەکرێ.کۆمەڵ دەجوڵێ.کۆلان هەر زرمەی دێ.ڤیزۆڤشیکۆڤ،ڤاسیلی گوسێف و سامۆیلۆڤ لە بەیانییەوە لەبەر دەرگای کارخانە وێستاون و لەگەڵ کرێکاران قسەدەکەن.هێشتا هیچ نەبووە،هێندێك چوونەوە ماڵی خۆیان.....با بڕۆین ،وەختی خۆیەتی ،ئێستا سەعات دەیە .

پاڤێڵ بە لێبڕاوی گوتی:من دەڕۆم. ڤێدیا دڵنیای کرد،دەبینی ،دووای نیوەڕۆ هەموو کرێکارەکان دەست لەکار هەڵدەگرن.ئەمەی گوت و لێیدا ڕۆیشت.

دایك لەسەر خۆ گوتی:ئەم لاوە هەر دەڵێی شەمی کافورە کە لەبەر شنەی بادا دەسوتێ.هەستا و چوو لە چێشتخانە خۆی بگۆڕێ.

_دایە گیان بۆ کوێ دەچی؟

_لەگەڵ ئێوە دەیم.

ئەندرێی دەستێکی بە سمێڵی دا هێنا و چاوێکی لە پاڤێڵ کرد. پاڤێڵ بەگورجی قژەکانی ڕێك و پێك کرد و چووە چێشتخانە کن دایکی:

_دایە گیان لە دەرێ قسەت لەگەڵ ناکەم ، تۆش حەقت بەسەر منەوە نییە.دایە گیان تێگەیشتی ؟

_تێگەیشتم،خوا ئاگادارت بێ .

(٢٧)

کاتێکی دایك گەیشتە شەقام،گوێی لەدەنگی خەڵك دەبوو کە دەنگی دەدایەوە و دەیدیت لە هەموو شوێنێك ،لەپەنجەرەوە و بەردەرکانەوە.خەڵك بە سەرنجەوە چاو لە ئەندرێی و پاڤێڵ دەکەن.تارماییەك وەك پەڵە هەور بەری چاوی گرت،هێندێك جا ر سەوز و شەبەقدار بوو و هێندێ جاریش شین و تاریك دەهاتە بەرچاو.خەڵك سڵاویان لەو دوو لاوە دەکرد وهەستێکی تایبەتی لەو سڵاوانەدا هەبوو.دایك بیر ورای جۆر بەجۆری لە بارەی ئەم دوو لاوە دەبیست:

_سەرۆکەکانی لە شکر نەمانەن!......

_نازانم کامیان سەرۆکە.....

_من ئیتر هیچی خراپ نالێم.

لەبەر دەرگایەك یەکێك بە پەشۆکاوی هاواری کرد:ئەگەر وەچنگ پۆلیس کەون کاریان تەواوە. یەکی تر گوتی:"ئەگەر"ی بۆ چییە.لە گیر هەر دەکەون. ژنێکی تر بە تووڕەیی لە پەنجەرەوە نەڕاندی و لە کۆلان دەنگی

دایەوە.دەڵێی شێت بووی.ئێو ژن و منداڵت هەیە،ئەوان سەڵتن،بۆ وان فەرقی نییە. کەلـە مـاڵیّ وەردەکـەوتن کابرایەکی بێ لاق و نەقوستان بە ناوی "زۆسیمۆڤ"کە مانگانەی لە کارخانە وەردەگرت،سـەری لـە پەنجـەرەوە هێنا دەرو بانگی کرد:

_ پاڤێلّ سەرت دەبڕن......ئەوەی تۆ دەیکەی دێتەوە ڕێت.

دایك لەرزی و راوەستا .ئەم قسانە یەکجار زۆر تووڕەیان کرد.چاوێکی لەسـەرو چـاوی قەبـە و هەڵمەسـاوی کابرای ئیفلیج کرد کە لە پشت پەنجەرەوە خـۆی مـات کردبـوو و جنێـوی دەدان.بـۆ ئـەوەی بگاتـە کورەکـەی هەنگاوی توند کردن و دەیویست بەجێ نەمێنێ.وا دەهاتە بەرچاو کەئەندریێ و پاڤێلّ هـیچ شـتێك نـابینن و گوێیان لـەو ئـەوس وتوانجـە نییـە کـەتێیان دەگرن. هێندی و لەسـەرخۆ دەڕۆیشـتن و باسـی مەسـەلەیەکیان دەکرد.کابرایەکی عاقل و بێ فیز و ساکار بە ناوی"میرۆنۆڤ"کەژیانێکی ئاسایی هەبوو و لەبەر ئـەوەی ئـارەقی نەدەخواردەوە ڕێزیان لێدەگرت،هاتە پێشیان. پاڤێلّ لێی پرسی :

_دانیلۆ ئیڤانۆڤیچ تۆش کار ناکەی؟

_خێزانم لە سەر مانگ و ڕۆژی خویەتی.ئەمڕۆش هەروا ئالۆز دێتە بەرچاو .بە وردی چاوێکی دۆستانەی لـەو دوو هاوڕێیە کردو گوتی:

_کورینە،دەڵێن ئەمڕۆ دەتانەوێ ئابڕوی بەڕێوەبەری کارخانە بەرن و شوشەکان بشکێنن....

پاڤێلّ گوتی: خۆ سەرخۆش نین.

ئەندریێ گوتی تەنیا ئاڵا هەڵدەگرین و بە شـەقامدا دەڕۆیـن و سـرودی ئـازادی دەخوێنینـەوە.گـوێ بدەنـە سرودەکان و لەرێگای ئەوانەوە لەبیرو باوەڕیشمان ئاگادار بن.

میرۆنۆڤ گوتی:لەبیر و باوەڕتان ئاگادارم.بڵاوکراوەکانی ئێوەم خوێندووەتەوە پاشان لـە کاتێـك دا چـاوی لـە دایك بڕیبوو،بە پێکەنینەوە گوتی:

_ها،نێلۆڤنا،تۆش لەگەلّ یاخییەکانی؟!

_پیاو کە لاقیشی لە سەر لیوێ قەبر بێ،دەبێ لەگەلّ ڕاستی و حەقیقەت بێ.

میرۆنـۆڤ گـوتی:بزانـە چ بەزمێکـە!کـەوابوو حەقیانـە دەڵـێن تـۆ نووسـراوە قەدەغـەکانت لـە کارخانـە بڵاوکردوونەوە.

پاڤێلّ پرسی:کێ وا دەڵێ؟

_هەموو کەس ،باشە ،خوا حافیز،خۆتان کەر نەکەن!

دایك بزەیەکی هاتێ وئەم باسەی پێ خۆش بوو. پاڤێلّ بە پێکەنینەوە گوتی:

_ دایە دەتگرن!

_ ئامادەم قەی ناکا.

خۆر هەر دەهات و بەرز دەبوو. گەرمای خۆی لەگەڵ جوانی رۆژەکانی بەهار تێکەڵ دەکرد. هەورەکان سەیر دڕۆیشتن. سێبەریان رونتر دەبوو. لە کاتێک دا دەورەی کۆمەڵیان دەدا و بەسەر بان و کۆڵانان دا دڕەوەبین، وا دەهاتە بەر چاو کە بە خاوێن کردنەوەی تۆز و خۆڵی بانەکان و لابردنی خەم و خەفەت لەسەر روی خەڵک، گەرەك دەرازێنێتەوە. دەنگەکان شادتر و بەتین تر دەبوون و ئاوازی دوور و گرمەی کارخانە و زیق و هۆڕی ترۆمبێلەکانیان بێ دەنگ دەکرد. لەهەموو شوێنێك، لە پەنجەران، لەماڵانەوە، هاواری تووڕەیی یا پەرێشانی، شاد یا خەمناك، بەرز دەبووەوە و وەگوێی دایك دەکەوت. دەیویست وەڵامیان بداتەوە و سوپاسیان بکا. بۆیان رون بکاتەوە و خۆی بخاتە نێو ژیانی ئەو رۆژە کە دوو رەنگییەکی سەیری پێوە دیاربوو. لە سوچێکی مەیدانی گەورەدا، لە کۆڵانێك، سەد کەس لە دەوری ڤێسۆڤشیکۆڤ کۆبووبوونەوە و قسەی بۆ دەکردن و دەیگوت:

_ رێکمان دەگوشن. قسە بێ سەروبەرەکانی بەسەر خەڵك دا دەبارین. چەند دەنگی تێکەڵ بوو کە دەبوون بە گرمە و هەللا، خێرا وەڵامیان دەداوە: راستە!

ئەندرێی گوتی: فەقیرە چی لە دەست بێ دەیکا. بچین یارمەتی بدەین.

پێش ئەوەی پاڤێل بتوانێ پێشی بگرێ، لەشی نەرم و درێژی لە نێو خەڵك راکرد و دەنگی بەرزبووەوە:

_ هاوڕێیان! دەڵێن زۆر نەتەوە لە سەر زەوی دەژین: جولەکە، ئەڵمانی، فەرانسەیی، ئینگلیزی، تاتار.... بە لامن بڕوا بەوە ناکەم. تەنیا دوو تایفە و میللەت هەن کە قەت لەگەڵ یەك ئاشت نابنەوە، هەژار و دەوڵەمەند. خەڵك قسەکردن و جل و بەرگیان لەگەڵ یەك فەرقی هەیە، بە لام وەختێك دەبینین دەوڵەمەندەکانی فەرانسە و ئینگلیز و ئەڵمان چۆن لەگەڵ کۆمەڵانی زەحمەتکێش دەبزوونەوە، دەزانین ئەوان ئەربابن و وەك ئێسك وان لە گەروی خەڵك دا. دەنگی قاقای پێکەنین لە نێو کۆمەڵ بەرزبووەوە.

_ ئەگەر بڕوانین، لە لایەکی دیکەوە دەبینین کە کرێکارانی فەرانسەیی و تاتاری و تورك، هەروەها کرێکارانی روس هەموو وەك سەگ دەژین.

تا دەهات خەڵك پتر کۆ دەبوونەوە و پاڵیان پێکەوە دەنا و مات و بێ دەنگ خۆیان هەڵدەکێشا و ملیان درێژ دەکرد و لەسەر نوکی پێ رادەوەستان.

ئەندرێی دەنگی پتر بەرزکردەوە:

_ کرێکارانی هەندەران پێشتر ئەو راستییەیان بۆ دەرکەوتووە ئێستا لە ژێر تیشکی رۆژی هەوەڵی مانگی ئەیار پەیمانی برایەتی پێکەوە دەبەستن.

یەکێك هاواری کرد: پۆلیس!

چوار پۆلیسی قامچی بەدەست لە کۆڵانێ ڕاست ڕویان لە کۆبوونەوە کردو هاواریان کرد:بڵاوەی لێ بکەن!ئەم قسانە چن!کێ بوو قسەی دەکرد؟ خەلك ڕویان گرژ کردو بە ناچاری کشانەوە تا ڕێگا بۆ ئەسپەکان چۆڵ بێ.هێندێ دەچوونە سەر دیوار و بەرهەیوان.دەنگی گاڵتەی خەلك بەرز دەبووەوە.

یەکێك هاواری کرد:"بەرازیان سواری ئەسپ کردن و ئەوانیش خۆ بە گەورە دەزانن"!

ئەندرێی بەتەنیا لەنێوە ڕاستی کۆڵان دا مابووەوە.دوو ئەسپ بەسەر هەڵتەکاندن بۆ لای دەچوون.لە پەنایەك ڕادەریەڕی.لەو کاتەدا دایك باسکی گرت و بە بۆڵە بۆڵ ڕایکێشا:

_تۆ بەڵێنت دابوو لەگەڵ پاڤێل بی و لەو جیا نەبیەوە.ئێستا هەوڵ کەسی بەتەنیا خۆت خستوەتە مەترسیەوە!

ئەندرێی لە کاتێك دا بە دایك پێدەکەنی گوتی:ئاخ......ببورن.....

ماندووییەکی تێکەڵ بە خەم وپەژارە بەسە ردایك دا زاڵ بوو،سەرەگێژەی گرتبوو.خەم و خۆشی بە دووای یەك دا،لە دڵی دایك دا جێیان دەگرتەوە.ئاواتی ئەوەبوو کەزوو شاژێری نیوەڕۆ لێبدرێ.ئاخرەکەی گەیشتە ئەو مەیدانە گەورەی کلیسای لێبوو.لە پێش دەرگای کلیسا نزیکەی پێنج سەد کەس ،لە لاوانی بە کەیفەوە بگرە تا ژنی خەفەتبار و منداڵی بچووك ،کۆبووبوونەوە.هەموویان دەجوڵانەوە و سەریان هەڵدەبڕی و چاویان دەگێڕا و سەیری هەموو لایەکیان دەکرد.خۆشی و نشمیەك لە هەوا دیاری دەدا.ئەو کەسانەی بە پرتر بوون لەگەڵ ترسەنۆك و نەفامان بەگژ یەکدا دەچوون.دەنگی پێك هەڵپڕژانێکی دوژمنانە دەهات.ژنێك کە تەواو دەلەرزی،تکای دەکرد:میتیا،ئاگات لەخۆبێ.

_لێم گەڕێ بحەسێمەوە!

دەنگی دڵسۆزانەی سیزۆڤ بە هێدی و دڵنیایی دەهات و دەیگوت:

_نا....نابێ لاوەکان بەجێ بێڵین.لە ئێمە عاقڵترن و غیرەتیان پترە.لە سەر کەم کردنەوەی کەپێکێك بۆ وشك کردنی زەلکاو کێ وەدەنگ هات؟ئەوان.نابێ لە بیرمان بچێ.لاوەکان لەسەر ئەو مەسەلەیە گیران.بە لامکەلکیان لە غیرەتی خۆیان وەرگرت .

_زیرەی ئاژێر لە سەر دەنگەکان کەوت.کۆمەڵ لەرزی.ئەوانەی دانیشتبوون هەستان.دەمێك هەموو شت مات بو.هەروەك چاوەڕوانی شتێك بن،زۆر کەس ڕەنگیان بزڕکا.

پاڤێلْ بە دەنگێکی توند و لێبڕاوانە بانگی کرد:هاوڕێیان!سڕێکی وشك و بەگڕ چاوەکانی دایکی دەسوتاند.خێرا هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە و بەبازێك خۆی گەیاندە پشت کوڕەکەی.دەستە دەستە لە دەوری پاڤێلْ کۆدەبوونەوە.هەروەك وردە ئاسن بن و مەگناتیس رایکێشا بن ،لەدەوری هاڵان.

_برایان! کاتی ئەوە هاتووە کە ئەم ژیانە تاریك و پڕ لە تەماع و قینە،ئەم ژیانە پڕ لەزوڵم و زۆرە،ئەم ژیانە کە ئێمە هیچ جێگاو پلەیەکمان تێی دا نییە،وەلا بنێین. قسەکانی بڕی.کرێکاران مات بوون و پتر دەوریان گرت.دایك تەماشای کوڕەکەی کرد و بێجگەلە چاوی روون سەری بەرز و بە غیرەتی ئەو،هیچی دیکەی نەدەدیت.

_هاوڕێیان!ئێمە بڕیارمان داوە ئەمڕۆ بە ئاشکرا رابگەیەنین کەئێمە کێین.ئەمڕۆ ئێمە ئاڵامان،یانی ئاڵای عەقلْ و راستی و ئازادی بەرزدەکەینەوە.

دارێکی سپی و درێژ بەرزبووەوە و پاشان ئەوی بووەوە ولەنێو کۆمەڵدا ون بوو. پاش ئاوێك ئاڵای کرێکاران وەك پەلەوەرێکی سوور لەسەر سەران شەکایەوە....

پاڤێلْ باسکی هەڵێنا و داری ئاڵاکەی راژا.پاشان دەیان دەست ئەو دارە سپییەیان گرت.دەستی دایکیش لەنێو ئەو دەستانەدا بوو. پاڤێلْ هاواری کرد:بژی کۆمەڵی کرێکار.

سەدان دەنگ بەلێبڕاوی بۆیان ئەستاندەوە،

_هاوڕێیان ! بژی حیزبی ئێمە،راوەستاوبێ ئازادی گەلانی روسیا!

کۆمەڵ هەر شەپۆلی دەدا.ئەوانەی مانای ئاڵایان دەزانی،ڕێگایان دەکردەوە،لێی وەنزیك دەکەوتن.مازین و سامۆیلۆڤ و ئەو دوو برایەی ناویان گۆسێف بوو،لە پەنا پاڤێلْ بوون.ڤێسۆڤشیکۆڤ سەری بەردابووەوە و خەلکی بۆ پشتەوە پاڵ پێوە دەنا.لاوەکانی تر کە دایك نەیدەناسین،بەچاوی زەقەوە خۆیان دەگەیاندە ڕیزی پێشەوە. پاڤێلْ درێژەی پێدا:

_بژی گەلی زۆر لێکراو،بژی ئازادی!

هەزاران دەنگ بە شادی و بەهێزی بە ئەوژمەوە بۆیان دەستاندەوە.ئەم هەرایە گیانی دەجولاند.

دایك دەستی گڕوێ و یەکی دیکەی گرت.کوڵی گریانی هەستابوو،بە لامنەدەگریا.بەدەنگێکی لەرزۆك گوتی:

_بەڵێ،دۆستەکانم راستە.

پێکەنینێکی بەردەوام دەم و چاوە گڕینکەی ڤێسۆڤشیکۆڤی گەش کردەوە.لە کاتێك دا بەقسەی ئێکەلْ پێکەلْ نەڕەی دەهات و دەستی بۆلای نیشانەی ئازادی راداشتبوو،تەماشای ئاڵاکەی دەکرد.پاشان لەپڕ دایکی لەئامێز گرت و ماچی کرد و لە قاقای پێکەنینی دا.

ئەندریی بە دەنگی نەرم و دڵڕفێنی ،بەسەر هەڵلاو بگری کۆمەڵدا زاڵ بوو و دەستی پێکرد:

_ئێمە بەشانازی خوایەکی تازە ڕاپەڕیوین.خوای ڕوناکی و ڕاستی،خوای عەقڵ و چاکە.هاوڕێیان ئێمە دەچینە غەزایە.ڕێگایەکی دژوار و درێژمان لە پێشە.ئامانج دوورە،بە لاخونچەی دروو نزیکە.ئەوانەی حاشا لە هێزی حەقیقەت دەکەن.ئەوانەی غیرەتیان نییە کە تا دووا هەناسە بەرگری بکەن،ئەوانەی بڕوایان بەخۆیان نییە ،لە دەردو کوێرەوەری دەترسێن،با وە دووای کاری خۆیان بکەون.ئێمە تەنیا ئەو کەسانەمان دەوێ کەبڕوایان بە سەرکەوتنمان هەیە.ئەوانەی ئامانج نابینن،نابێ وە دووای ئێمە بکەون.چوونکە خەم و خەفەت چاوەڕوانیانە.هاوڕێیان لریز ببەستن.ڕاوەستاو بێ هەوەڵی مانگی ئەیار،یانی جێژنی مرۆڤی ئازاد!

هەردەهات و خەڵك زۆرتر دەبوو، پاڤێل ئاڵاکەی ڕاوەشاند و ئاڵا کرایەوە.لە کاتێك دا هەتاو لێی دەدا،کەوتە شەکانەوە، فێدیا مازین بە دەنگێکی بەرز هاواری کرد:با دەست لە دنیای کۆن هەڵبگرین!

وەڵامی ئەو وەك لافاوێکی بە تەوژم لە هەوادا دەنگی دایەوە:

_با تۆزو خۆڵی لاقمان بتەکێنین!

دایك لە کاتێك دا زەردەخەنەیەکی سوتێنەری لەسەر لێوان بوو،خۆی گەیاندە پشت فێدیا.لەسەر سەری فێدیاوە،ئاڵا و کوڕەکەی دەدیت.لە دەورویەری ئەو سەر و چاوی داگیرساو دەردەکەوتن و نەدیو دەبوون.چاوی دەدرەوشان.ئەندریی و کوڕەکەی لە ریزی پێشەوەدا بوون.گوێی لە دەنگیان دەبوو.دەنگی ئەندریی نووسابوو.بە لامەوە برایان لەگەڵ دەنگی کوڕەکەی کەتوندتر بوو،تێکەڵ دەبوو.

_ڕاپەڕە ئەی کۆمەڵی کرێکار!ڕاپەڕە ئەی خەڵکی برسی!.......

خەڵك بۆڵای ئاڵای سوور غاری دەدا.دەنگی کۆمەڵ لەگەڵ ئاوازی سرود،سرودێك کە لە ماڵێ سەبرتر دەخوێندرایەوە،تێکەڵ دەبوو.ئەو سرودە بەهێزێکی سامدار لە کۆڵان وەك زەنگۆڵە دەنگی دەدایەوە.خەڵکی بۆ ڕێگایەك بان دەکرد کە بەرەو پاشەڕۆژی دەبردن.بە لامپیاوانە ئەوانی لە تەنگ و چەڵەمەی ئەو ڕێگایە ئاگادار دەکرد:

_میتیا!....... بۆ کوێ دەچی!

دایك بێ ئەوەی ڕاوەستێ وەڵامی داوە:

_لێی گەڕێ با بڕوا!نیگەران مەبە .ئی من لە ریزی پێشەوە دایە.ئەو ئاڵا هەڵگرە کوڕی منە .

_بۆ کوێ دەچن!ئەوەتا سەرباز لەوێن! ژنە باڵا بەرز و لاوازەکە لەناکاو دەستی هاویشتە سەر شانی دایك و هاواری کرد:

_خۆشەویستم!بزانە چۆن گۆرانی دەڵێن..... "میتیا"ش گۆرانی دەڵێ.....

دایك بە ئەسپایی گوتی:تارەحەت مەبە .کارێکی پیرۆزە .عیسا خۆشی ئەگەر خەڵك لە پێناویدا نەمردبا،ناوی نەدەما.لە پڕ ئەو فیکرەی بە مێشکی دا هاتبوو،بە حەقیقەتی ساکارو روناکی خۆی خستیە سەرسوڕمانەوە.دایك تەماشایەکی ئەو ژنەی کرد کەباسکی دەگوشی و بە زەردەخەنەیەکی سەرسووڕمانەوە بۆی دووپاتە کردەوە:

_خوای ئێمە، عیسای مەسیح ئەگەر خەلك بەشانازی ئەو خۆیان بە هیلاك نەدابا،لەم دنیایەدا نەدەما.سیزۆڤ گەیشتە لای دایك .لە کاتێك دا کلاوەکەی بەدەستەوە گرتبوو و بەهەوای سرود رای دەوەشاند،بە دایکی گوت:

_ها،دایە،بە ئاشکرا کەوتونە کار.سرودێکیان سازکردووە .چ سرودێك ،ها دایە،قەیسەر پێویستی بە سەرباز هەیە .کوڕەکانتانی بدەنێ....... سیزۆڤ قسەکەی درێژە پێدا :

_لە هیچ شتێك ناترسن.کوڕەکەی من لە قەبری دایە.کارخانە کوشتی.....

بەڵێ دڵی دایك توند لێی دەدا.لێی گەڕا وەپێشی بکەوێ.لەتەنیشتەوە بۆلای دیوار پاڵیان پێوەنا و لافاوێکی بە تەوژمی خەڵك لە پشتی دا شەپۆلی دەدا.دایك دیتی کە خەڵك زۆرە .لەم مەسەلە زۆر کەیف خۆش بوو."رابن،رابن، ئەی زۆرلێکراوان".دەتگوت شەیپورێکی گەورەیە لە گوێی خەڵك دا دەنگ دەداتەوە.لای هێندێ کەس مەیلی خەبات و لای هێندێکی تر بەختەوەرییەکی نادیار و هەستی پێش روودانی شتێکی تازەی وەخەبەر دەهێنا.لە جێیەکە هیوایەکی بڕوا نەکراوی پێك دەهێنا و لە شوێنێکی تر دەرگای بۆ لافاوی قین و تووڕەیی کەلە مێژ ساڵ بوو کۆببووبووەوە،دەکردەوە.هەموو تەماشای ئەو شوێنەیان دەکرد کە ئاڵای سووری لێدەشەکایەوە.

دەنگێك چریکاندی :ئافەرین،کوڕینە!هاودەنگ بەرێگادا دەڕۆن.

خاوەنی ئەو دەنگە لەبەر ئەوەی هەستێکی لەخۆدا شك دەبرد و نەیدەتوانی بە قسەی ئاسایی دەری ببڕێ،دەستی کرد بەجنێودان .بە لامتووڕەیی ئەو ،قینێکی کوێر کوێرانەبوو،ددانی لەسەر یەك دادەنان و وەك مار دەیزریکاند و هێندێ وشەی تێکەڵ و پێکەڵی دەردەبڕی کە نیشانەی تووڕەیی و بێزاری بوو. یەکێك مستی بۆ لای پەنجەرە درێژکرد و هاواری کرد:

_لامەزەبینە!

لولەیەکی کاریگەر وەك سێپەرە گوێی دایکی کون کرد:

_چۆن! شۆڕش دژی خاوەن شکۆ ئیمپراتۆر.......شۆڕش دژی قەیسەر.....؟

سەرو چاوی پەشۆکا و خێرا بەبەر چاوی دایك تێدەپەڕین.ژن وپیاو بەپەلە رادەبوورن و هەموو بەتوندی سروودیان دەخوێندەوە.کاتێك لە دوورەوە تەماشای ئاڵای سووری دەکرد،دەم و چاو و ئێسو چاوانی کوڕەکەی و

چاوەکانی کەتیشکی بیرو باوەڕیان تێیدا دەدرەوشایەوە،دەهاتنە بەرچاوی،بێ ئەوەی بە تەواوی لێکیان بکاتەوە.لەو کاتەدا کەوتبووە ریزی دووایە و بەسەبرو دڵنیایی پێکەوە قسەیان دەکرد:

_پۆلێك سەرباز لەنزیك قوتابخانە و دەستەیەکیش لە کارخانەن.....

_حاکم هاتووە.......

_بەڕاستیتە؟

_بە چاوی خۆم دیتم.... یەکێك دوو سێ جنێوی دا و گوتی:

_بەو حاڵەش لە براکانمان دەترسین!.....سەرباز و حاکم دەنێرن....و.....!

دایك لەدڵی خۆیدا گوتی:کەس و کارەکانم!دڵی توند لێی دەدا.بە لاملەدەوروبەری دا قسەی سارد بڵاو دەبووەوە.هەنگاوی توند کرد تا لەنێو ئەو کۆمەڵە وەدەرکەوێ و دوور کەوێتەوە.دەکرا وەپێشیان کەوێ،چونکە بە تەمبەڵی و بەشێنەیی دەڕۆیشتن.لە پڕ هەروەك کۆمەڵ سەری وەشتێك بکەوێ،بەرەو دووا گەڕایەوە.دەنگێکی گڕو لەرزۆك بەرز بووەوە.لافاوی شەپۆلی دەنگەکان دیسان نیشتەوە.دەنگەکان یەك لە دووای یەك کپ دەبوون.لێرەو لەوێ هەوڵیان دەدا کەدەنگەکە وەك هەوەڵ جار بەرزبێتەوە: هەستن،هەستن رەش و روتەکان! لەدوژمن راپەڕن ئەی برسییەکان!بە لامشێر ئەو تەوژم ودڵنیاییە گشتییە هەوەڵی لە دەنگەکەدا نەمابوو.نیگەرانی و پەشۆکاوییەکی لەگەڵ تێکەڵ بووبوو. دایك نەیدەتوانی رووداوی ریزی پێشەوە ببینێ،بە لامهەستی دەکرد.پالی بەخەڵکەوە دەنا،رێگای بۆخۆی کردەوە و چووە پێشەوە.کۆمەڵ بەرەو دووا گەڕایەوە.سەر شۆڕ دەبونەوە و برۆ تێك دەنران.بزەی ناهۆمێدی دەبینرا و فیتەی گاڵتە پێکردن دەبیسترا.دایك بەخەفەتەوە سەیری دەم وچاوی خەڵکی دەکرد.چاوەکانی،پرسیارو پاڕانەوە وبانگ هێشتنیان لێ دەباری.....

پاڤێڵ دەنگی هەڵێنا:هاورێیان!سەربازەکانیش وەك ئێمە ئینسانن.لێمان نادەن!بۆچی لێمان دەدەن؟لەسەر ئەوەی ئێمە راستی بەخەڵك دەڵێین؟ئەوانیش پێویستیان بەو راستیە هەیە ....هێشتا تێ ناگەن.بە لامئەو رۆژە نزیکەلەژێر ئاڵای پیاو کوژو چەوسێنەران بێنەدەر و بێنە ژێر ئاڵای ئێمە،ئاڵای ئازادی و چاکە،بێنە ریزی ئێمەوە،بۆ ئەوەی زووتر لەئازادی ئێمە تێبگەن،پێویستە بچینە پێشێ!بۆ پێشەوە هاورێیان!هەموو بۆ پێشەوە!

دەنگی پاڤێڵ بە هێز بوو،قسەکانی رون و رەوان بوون،بە لامکۆمەڵ بڵاوەی دەکرد.خەڵك بەدووای یەکتر دا دەڕۆیشتن.هێندێ بەراست و هێندێ بە چەپدا فیزماڵکیان دەدایە.لەو کاتەدا کۆمەڵ وەك سێ گوشەیەك بوو کە پاڤێڵ لەسەر گۆشەیەك راوەستابوو.لەسەری پاڤێڵ ئاڵای چینی کرێکار دەدرەوشایەوە.کۆمەڵیش وەك باڵندەیەکی رەش دەچوو کەباڵەکانی لێك کردبێتەوە و خەریك بێ بفڕێ. پاڤێڵ سەری ئەو باڵندەیە بوو.

(٢٨)

دایك لە ئاخری كۆڵان دا چاوی بە دیوارێکی رەنگ خۆڵەمێشی كەوت كە لە ئینسانی بێ سەرو چاو پێك هاتبوو و رێڕەوی مەیدانەكەیان گرتبوو.لەسەر شانی یەكەیەكەیان پۆڵایەكی باریكی تیژ دەدرەوشا.ئەو دیوارە ئارام و چەقیوە ساردییەكی بەسەر كۆبونەوەكەدا بلاودەكردەوە.پێلاگێیا هەموو لەشی وشك بوو.رووی كردە ئەو لایە كە ئاسیارەكانی لە پێشەوە بوون و لەگەڵ خەڵكی نەناسیاو تێكەڵ دەبون.دەتگوت دەیەوێ پشت بەوان ببەستێ: پاڵی بە كابرایەكی كەڵەگەت و یەكچاوەوە نا.كابرا ئاوڕی دایەوە و پرسی :

_تۆ كێی ئێجت دەوێ؟

_دایكی پاڤێل ڤلاسۆڤ.

هەستی دەكرد كەچۆكی دەچەمن نا لێوی خوارەوەی دادەچۆڕێ.كابرای یەك چاو گوتی:ئاخ!

پاڤێل قسەكانی درێژە پێدا:هاوڕێیان!تەواوی ژیان لەبەر چاومانە.رێگای ترمان نییە .با سرود بخوێنینەوە!

ماتییەكی خەفەتبار بەسەر وڵاتدا هات ئاڵا بەرز بووەوە وراشەكا و لەكاتێك دا لەسەر سەری خەڵك دەلەریەوە،بۆلای دیواری سەربازان رۆیشت.دایك لەرزی .چاوەكانی لەسەر یەك دانا وناڵاندی.تەنیا چوار كەس لە خەڵك جیابوبونەوە: پاڤێل و ئەندرێی و سامۆیلۆڤ و مازین.لەبر دەنگی ئاشكرای فێدیا مازین لە هەوا دەنگی دایەوە و هاواری كرد:

_بوون بە قوربانی. دوو دەنگی گەورە و گڕ وەك دوو هەناسە كە بەزەحمەت بێنە دەر،دەرێژەیان پێدا:

_لە خەباتێكی شێلگیر دا. خەڵك چەند هەنگاویان بۆ پێشەوە هاویشت و بەهەوای سرود لاقیان هەڵدێناوە و گۆرانییەكی تازەیان بە لێبڕاوی و شادی دەخوێندەوە.

فێدیا مازین كەلە دوورەوە دەنگی دەبیسرا،هاواری كرد:

_گیانتان كردوە بەقوربانی لەرێگای ئەودا...

بەدووای ئەودا تێكڕا دەنگیان هەڵبڕیـ‌ئەمپێناوی ئازادی دا.

یەكێك بەدەنگێكی بەد خوازانە هاواری كرد:ئاخ‌لەگ باوكانە سرودی مەزهەبی یش دەڵێن؟

دەنگێكی دیكە بەتووڕەیی وەڵامی داوە:لێیان دەن!

دایك هەردوو دەستی لەسەر سینگی دانا.گەراوە،دیتی ئەو كۆمەڵەی ماوەیەك پێشتر كۆ بوبووەوە و كۆڵانی پڕ كردبوو،ئێستا بە دڕدۆنگی راوەستاوە تەماشای ئەو كەسانە دەكا كەلێی جیا دەبنەوە و ئالاكەی لە نێو خۆ دەگرن.بەدووای ئەواندا دەیان كەس دەڕۆیشتن،بە لاملەگەڵ هەر هەنگاوێك بۆ پێشەوە یەكێك جیادەبووەوە و

لای دەدا.دەتگوت نێوەڕاستی کۆڵان سوور بووەتەوە و پێڵاو دەسووتێنێ. دەنگێك لەسەر لێوی ئێدیا دەزرینگایەوە:"دیکتاتۆر دەڕوخێ"......

دەستەیەکی تر بەدەنگی بەهێز و توند وبە هەڕەشەوە وەڵامیان داوە:"کۆمەڵ رادەپەڕێ" لەبە لامهێنەدێك قسەی نهێنی و بەئەسپایی دەنگ و هەوای سرودەکەیان کون دەکرد.هێندێك قسەی کورت دەنگیان دایەوە:

_ئەمر دراوە......سەرە نێزەکان بۆ پێشەوە!

لەهەوا سەرە نێزە تێك هاڵان و هاتنە خوارێ و هەر وەك پێکەنینێکی بەدرۆ،بەرەو ئاڵا وەڕێکەوتن.

_بۆ پێشەوە! کابرای یەك چاو دەستی لە گیرفانی ناو وگوتی:ئەها،هاتن.پاشان بە توندی وەڕێ کەوت. دیواری خۆڵەمێشی بزووت و تەواوی پانایی کۆڵانی داگرت.بەساردی،بەهەنگاوی وەك یەك دەچوونە پێش و نوکی نێزەکانیان کە وەك زیو دەدرەوشا،بۆ پێشەوە رادەدا.دایك لە پاڤێلّ نزیك بووەوە.دیتی ئەندرێی هات لە پێش کوڕەکەی راوەستا،تا لەپەنا خۆی بگرێ و بیپارێزێ.

پاڤێلّ بەدەنگێکی لێبڕاو هاواری کرد:هاوڕێیان! لە تەنیشت من!

ئەندرێی دەستی لە پشتەوە گرتبوو،سەری بەرز کردبووەوە و سرودی دەگوت!

پاڤێلّ کشاندیەوە پاش و دیسان بانگی کرد:بۆ تەنیشت من،احق نییە لێرە بێ.ئاڵاهەڵگر دەبێ لە پێش هەمووان بێ. ئەفسەرێکی بچوك شیری بریقەداری راوەشاند و بەدەنگێکی ناسك لەگەڵ هەر هەنگاوێك پانییەی چەکمەکانی بە تووڕەیی لەعەرزی دەدا،بێ ئەوەی ئەژنۆیان وەتوشتێنێ.چەکمە بریقەدارەکانی سەرنجی دایکیان رادەکێشا.لەپەنا ئەو کەمێك دوورتر پیاوێکی کەڵەگەتی ریش تاشراوی سمێلّ گەورەی سپی دەڕۆیشت.پاڵتۆیەکی درێژی شینکی بەر سووری لەبەر دابوو.خەت خەتی زەرد پانتۆڵە گوشادەکەی جوان کردبوو.هەروەك ئەندرێی دەستی لە پشتەوە گرتبوون،برۆ سپی و بە پشتەکانی هەڵگەڕابوونەوە و تەماشای پاڤێلی دەکرد.دایك ئەوانەی هەموو دەبینی .هاوارێك لەسینگی دا وەستابوو.ئامادەبوو لەگەڵ هەناسەیەك بێتەدەرێ.ئەو هاوارە دایکی دەخنکاند،بە لامبە هەردوو دەستی سینگی دەگوشی و پێشی هاوارەکەی دەگرت،بێ ئەوەی بزانێ بۆ وادەکا.لە هەموو لایەکەوە پاڵیان پێوە دەنا،لاترەی دەبرد.وەك بێهۆشان بۆ پێشەوە دەچوو.هەستی دەکرد کە تادێ خەڵکی لە پشت سەری کەم دەبێتەوە.لافاوێکی سارد بە پێشوازیانەوە دەهات و بڵاوی دەکردن. لاوانی ئاڵاسوور و سەربازانی شینکی پۆش هەردەهات و لێك نزیك دەبوونەوە.سەرو چاوی سەربازەکان بە جوانی لێك دەکرایەوە.بە پانایی کۆڵانێ خەتێکی زەردی ناحەز و چڵکن پان بووبووەوە.لەو نێوەدا چاوەکان بەرەنگی جیاواز و بە چەشنێکی نابەرامبەر زەق دەچوون.سەرەنێزە تیژ و باریکەکان بێ ڕەحمانە

بریقەیان دەهات و بەرەو سینگەکان درێژبووبوونەوە.خەلکیان لە کۆمەلّ جیا دەکردەوە و بێئەوەی بیانگەنێ بلاوەیان پێ دەکردن.

دایك گوێی لە دەنگی لاقی ئەو کەسانە دەبوو کەراپان دەکرد.هێندێك دەنگی گیراو بە نیگەرانی و ترسەوە بەرز دەبوونەوە:

_هاورێیان‌لراکەن!

_ڤلاسۆڤ!....وەرە.....

_ پاڤێلّ!

بکشێوە! ڤێسۆڤشیکۆڤ بەحالێکی خەفەتبارەوە گوتی:

_ پاڤێلّ ئالاکەی بۆ لای من باوێ.بیدە بە من تاقەتی دەکەم... ..داری ئالای گرت،ئالاّ راژا و لەراوە، پاڤێلّ هاواری کرد:بەری دە!

وەك پۆلویان بە دەستیەوە ئاپێ‌بەری دا.دەنگ نەمابوو.لاوەکان راوەستان و وەك جوغزێك دەورەی پاڤێلیان دا،یە لامەتەو بۆ پێشەوە هەنگاوی هاویشت و ئەوانی لەو جوغزە تێپەڕی.ماتی بەسەر کۆمەلّ دا زال بوو.جارێکی تر خەلك وەك هەوری رون یەکتریان لە ئامێز گرت.بیست کەس پتر نا،لەبن ئالاکە راوەستا بوون وباش بەربەرەکانیان دەکرد.دایك لەتاوی ئەوان دەلەرزی.بە ئاوات بوو بتوانێ شتێکیان پێ بلّێ.

دەنگی کابرای پیری کەلّەگەت لەهەوا بیسترا:لەدەستی بێنەدەر!

دەستی بۆ ئالاکەی راداشت.ئەفسەرە گەنجەکە رای کرد و داری ئالاکەی گرت و دەنگی دا:

بێنە ئەم ئالایە!

_نایدەم! بڕن زۆرداران!

ئالاّ لە هەوا دەلەرییەوە و جارێك بەلای راست و جارێك بەلای چەپی دا خوار دەبووەوە و دیسان هەلدەستایەوە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ بەدەستی درێژ و مستی گرێ دراو،وەك بروسك بەپێش دایك دا تێپەڕی .کابرا پیرە لاقی لەعەرزی دا و نەڕاندی‌بیانگرن!

چەند سەرباز رایان کرد.یەکێك لەوان قونداخی تفەنگەکەی بلّند کرد.ئالاکە لەرزی.خوار بووەوە ولەنێو پۆلی سەربازە رەنگ خۆلەمێشییەکان دا بزر بوو.دەنگێکی خەفەتاوی

ئالاّندی:ئاخ!

_خواحافیز دایە!خواحافیز گیانەکەم! ئەم دوو فیکرە بە دلّی دایك دا هاتن:

زیندووە.....منیشی لەبیرە.....

_خواحافیز دایە گیان!

دایك هەستا سەر پەنجەی پێ و پاسکەکانی راوەشان.دەیویست کورەکەی و هەڤاڵەکانی ببینێ.لەسەر سەری سەربازەکانەوە چاوی بە ئەندریی کەوت.لەگەڵی پێدەکەنی و سڵاوی بۆ دەنارد.هاواری کرد:خۆشەویستەکانم....منداڵەکانم....ئەندریی!.... پاڤێل !خواحافیز هاورێکانم! چەند جار بە لامنەك هەر بە زمانێك،وەڵامیان درایەوە.دەنگەکان لە سەربان ولە پەنجەرەوە و لەدەرگاوە دەهاتن و سەر و چاوەیان دیار نەبوو.

(٢٩)

یەکێك لە پێشەوە پاڵی بەدایکەوە نا.لە پشت تارماییەکەوە کە بەرچاوی گرتبوو.ئەفسەرە بچوکەکەی لە بەرامبەری خۆی دی، بەسەر و چاوێکی سوور و درێژەوە هاواری کرد:

- برۆ پیرێژن تێپەرە

_دایك سەیری ئەفسەرەکەی کرد،دیتی کە داری ئالاکە شکاوە و لەت بووە وکەوتووەتە بەر پێیانی. ,پارچەیەکی بچوکی سوور بەسەری لەتێکەوە دیاربوو.داهاتەوە کە هەڵیگرێتەوە،ئەفسەر دارەکەی لە دەستی دەرهێنا و بە عەرزی داداو هاواری کرد: دەڵێم برۆ تێپەرە!

لە نێو سەربازەکان دا لەناکاو دەنگێك بەرزبووەوە:"راپەڕن ئەی زۆر لێکراوان"!

هەموو شت سووڕا،لەرزی ،تسکۆی برد.دەنگێك لە هەوا وەك سیمی تێلگراف لەرزییەوە.ئەفسەر خێرا گەراوە و زیراندی:

_کراینۆۆ بێ دەنگی کەن!........

دایك بەلارەلار ئەو لەتە دارانەی ئەفسەر بەعەرزی دادابوون کۆی کردنەوە و دیسان بەرزی کردنەوە.

_زاری ببەستن!

سرودەکە تێکدراو پاشان بێ دەنگ بوو.یەکێك شانی دایکی گرت،سووراندی و پشتاویشت پاڵی پێوەنا:

_دەبرۆ تێپەرە!

ئەفسەر بانگی کرد:کۆڵان گەسك دەن!

دە هەنگاو لەولاتر،دایك دیتی سەرلەنوێ کۆمەڵێك کۆ بوونەتەوە.هاواریان دەکرد.فیکەیان دەکێشا وسەبر سەبر دەکشانەوە و لەنێو حەوشەکانی دەورووبەردا بڵاو دەبوون.

سەربازێکی گەنج بە گوێی دایکی دا نەڕاندی:بڕۆ لاکەوە! پاڵێکی پێوەنا . بۆئەوەی نەکەوێ خۆی هاویشتە سەری داری ئاڵاکە و دەستەکەی دیکەشی بە دیواری گرت و سەبر هەنگاوی داویشت.نەیدەتوانی بڕوا،ئەژنۆی دەلەرزین.لەپێش ئەودا،خۆپیشاندەرەکان هەروا بۆ دوواوە دەکشانەوە،سەربازەکانیش بە دووایان دا بەرەو پێش دەچوون و جاروبارێش هاواریان دەکرد:" تێپەڕە......تێپەڕە.....!"

وەپێش دایك کەوتن .ئەویش ڕاوەستا و تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد.هێزێکی چەکدار لەوسەری کۆڵان دا وەك پەرژین پێشی خەلکی گرتبوو،نەیدەهێشت بگەنە مەیدانەکە کەتازە چۆڵ بووبوو.

زەلامی ڕەنگ خۆڵەمێشی بە کاوەخۆ بەرەو کۆمەڵ دەچوونە پێش.

دایك ویستی بگەڕێتەوە .بە لامبێ ئەوەی خۆی بزانێ بۆ پێشەوە دەڕۆیشت.گەیشتە کۆڵانێکی تەنگ و چۆڵ،بای داوە و لەوێ ڕاوەستا.هەناسەیەکی هەلکێشا ،گوێی لە دەنگەدەنگی خەلك بوو.لە کاتێك دا بڕۆی دەبزاوت و لەتکە دارەکەی بە دەستەوە بوو،وەرێکەوت.لەپڕ گەرم داهات.لێوەکانی سوور هەلگەران،دەستی ڕاوەشاند.دیار نەبوو چ وشەیەك وەك بروسکە گڕی لەدڵی دا هەلگیرساندووە و پاڵی پێوە ناوە.بە شاوات بوو هاوار بکا.کۆڵانەکە بۆ لای چەپ بای دەدایەوە.لە قوژبنێکی ئەو کۆڵانە،چاوی بە کۆمەلەخەلکێك کەوت.یەکێك لەوان دەیگوت:

_برایان ! ئەوەندە ئازان کەلەبەر سەرە نێزەیش نابزوون! هۆوەتا .دەیانبینن ئەسەرباز بۆیان دەچوون و ئەوان نەدەکشانەوە،بێ ترس لەوێ ڕاوەستابوون!......

_بەڵێ:......

_ئەوە پاڤێل ڤلاسۆڤە.

_ئەندرێیش ئەوەتا دیارە.

_دەستی لەکەلەکەی ناوە،شەیتانە پێدەکەنێ.

دایك چووە نێو خەلك هاواری کردئەی دۆستانم ئەی خەلکی خۆشەویست! بەڕێزەوە ڕێگایان بۆ چۆڵ دەکرد.یەکێك بە پێکەنینەوە گوتی:

_بزانن ئاڵای پێیە!دارەکەی بەدەستەوەیە. دەنگێك بەتوندی وەلامی داوەبێ دەنگ بە. دایك بەقیزەوە باسکی هەلێنا:

_بەناوی حەزرەتی عیسا گوێ بدەنێ! هەمووتان لەئێمەن......هەمووتان خەلکێکی ڕاست بێژو دروستن....چاوتان بکەنەوە و بێ ترس تەماشا بکەن....چ قەوماوە؟ مندالەکانمان بەهێدی و هێمنی ڕادەبن.ڕۆلەکانمان،پاتی جگەر گۆشەکانمان،بەناوی حەقیقەت ڕادەبن....بۆ گەیشتن بە شەقامی

تازە،بەشەقامێکی ڕاست و بەریندا کە تایبەتی هەموومانە،پیاوانە ڕێگا دەکەنەوە،بۆ هەمووانتان،بۆ ڕۆڵەکانتان دەستیان بە غەزا کردووە....

دڵی دەگوشرا،پشوی نەدەهات،گەروی وشك بووبوو،گەرم داهاتبوو.لە ناخی دەروونی قسەی ئەو تۆ هەڵدەقوڵین کەپڕ بوون لە ئەوینێکی بێ‌پایان.ئەوینێك کەهەموو کەس وهەموو شتێ گەرم دادەهێنا.زمانیان دەسوتاند و بەهێزێك بە ئەوژم دەیانبزوواند.دەیزانی کە گوێ بۆ قسەکانی ڕادەگرن.هەموو بێ دەنگ بوون.دایك هەستی کرد کەپیر دەکەنەوە و لەدەورەی کۆدەبنەوە.ئاواتی وەدی دەهات.ئاواتی ئەوەبوو کەخەڵکەکە بۆلای ئەندرێی و پاڤێل و بۆلای ئەو هاوڕێیانە رابکێشێ کە بە جێیان هێشتون ولێیان وەدوور کەوتوون و داویانن بە سەربازان.چاوێکی بەسەر و چاوی گرژی خەڵکەکە دا گێڕا و بەهێزێکی نەرمتر قسەکانی درێژە پێدا.

ڕۆڵەکانی ئێمە لە جیهان دا بەرەو شادی دەچن.بەناوی هەموان وبەناوی حەقیقەتی مەسیح،دژی ئەواوی ئەو شتانە خەبات دەکەن کەبەهۆی ئەوانەوە خەڵکی ناجسن،فریو دەرەکان و بەتەماعەکان،ئێمەیان زنجیر کردووە و لەکۆیلەتی دا ڕامان دەگرن.خۆشەویستەکانم! بۆ کۆمەڵانی خەڵکە،بۆ هەموو جیهانە وبۆ هەموو زۆرلێکراوانە کەلاوەکانمان، ڕۆڵەکانمان ڕاپەڕیون.دەستیان لێ بەرمەدەن،بەجێیان مەهێڵن.ئەوانتان خۆش بوێ.بڕوا بەدڵی ڕۆڵەکانتان بکەن.ئەوان حەقیقەتیان دۆزیوەتەوە.بەخۆشیەوە بە پێشوازی مردنەوە دەچن.بڕوایان پێ بکەن.دەنگی گیرا.هیلاك بوو،تێك هەڵگلا.یەکێك باسکی گرت..... دەنگێکی لەرزۆك هاواری کرد:خوا تینی وەبەر دەنێ.خەڵکی ئازەتین!خوا یارمەتی دەدا،گوێ بدەنە قسەکانی.یەکی دیکە سکی پێ دەسوتا:

_ها......خۆی دەکوژێ.

_خۆی ناکوژێ.ئێمەی ئەحمەقی مەبەستە،تێبگە! دەنگێکی نەرم بەنیگەرانی لە نێو خەڵك دا بەرزبووەوە:

_ئەی مەسیحییەکان!میتیای من،ئەو گیانە پاکە،چی کردووە؟

وەدووای هاوڕێکانی کەوتووە.دایك ڕاست دەکا....بۆچی ئێمە دەست لە ڕۆڵەکانمان هەڵدەگرین.چ کارێکی خراپیان کردووە؟ ئەم قسانە دایکیان لەرزاند.بەفرمێسکی خۆشەویستی وەڵامی دانەوە.

سیزۆڤ بە دەنگێکی توند گوتی:بچووە ماڵێ...بڕۆ دایە......هیلاك بووی.سیزۆڤ چڵکن و پیس بوو و سەرو ریشی تەواو هاڵۆز بووبوو.لە پڕگرژ بوو.چاوێکی لە خەڵك کرد و خۆی هەڵکێشا و بە دەنگێکی ڕەوان گوتی:

_وەك دەزانن"ماتڤێی"ی کوڕم لە کارخانە دا کوژرا ئەگەر زیندوو بایە دەمنارد بچێتە ڕیزی ئەوانە.....پێم دەگوت:تۆش بڕۆ لەگەڵیان کەوە.ئەمە مەرامێکی پیرۆز و ڕاستە. قسەکەی بڕی.خەڵك بێ دەنگ بوون.هەستیان بەشتێکی نادیارو تازە و مەزن دەکرد کە ئیتر لێی نەدەترسان.سیزۆڤ دەستی هەڵێنا و قسەکانی درێژە پێدا.

_پیرە مێردێك لەگەڵ ئێوە قسان دەکا،تەمەنی پەنجاو حەوت ساڵە.لەسەر ئەم زەوییە دەژیم.برازای من کوڕێکی ڕاست و وریا و ژیر بوو.ئەمڕۆ سەر لەنوێ گیرا.ئەویش لەگەڵ ڤلاسۆڤ لە پێشەوە لە پەنا ئاڵابوو. دەم و چاوی گرژ بوو.دەستی دایکی گرت و درێژەی پێدا:

_ئەم ژنە ڕاست دەکا.ڕۆڵەکانمان دەیانەوێ بە شەرەف و بە عاقڵی بژین .ئێمە پشتی ئەوانمان بەرداوە....بەڵێ ئەوانمان خوڕایی کردووە.نیڵۆڤنا بچووە ماڵێ،دارەکەت هەڵگرە.

دایك بەچاوی سوور و بەفرمێسکەوە تەماشای خەڵکی کردو گوتی:

-دۆستەکانم!ژیان هی ڕۆڵەکانی ئێمەیە.دنیا بۆ ئەوانە.

سیزۆڤ دارەکەی بۆ ڕاداشت و گوتی:وەرە دارەکەت بگرە و بچۆ ماڵێ.بە خەمناکی و بە چاوی ڕێزەوە تەماشای دایکیان دەکرد.زەنا زەنایەکی نیشانەی هاودەردی بە دووایدا دەڕۆیشت.سیزۆڤ بێ ئەوەی هیچ بڵێ ڕێگای بۆ دەکردەوە.خەڵك بێ پشتگیری ڕێگایان دەداو بەهێزێکی لە تەعریف نەهاتوو بەقسەیان دەکرد.سەبر وەدووای دەکەوتن.لەگەڵ یەکتر سرت و خورتیان بوو. دایك لەنزیك ماڵێ ئاوڕی لێ دانەوە و پاڵی وەداری ئاڵاکەی دا وبەدەنگێکی پڕ لە سوپاسەوە بانگی کرد:سوپاسی هەمووتان دەکەم!

دیسان ئەو فیکرەی لە دڵیدا پەیدا بووبوو،وەبیری هاتەوە و گوتی:

_خوای ئێمە، عیسای مەسیح ئەگەر لەبەر شانازی ئەو خەڵکێك بە هیلاك نەچووبان،نەدەهاتە ئەم جیهانە.

خەڵك بێ دەنگ تەماشایان دەکرد.دەستی ڕاوەشاند و لەگەڵ سیزۆڤ چووە وە ماڵێ.ئەو خەڵکەی لەبەر دەرگا مابوونەوە،دیسان لە بارەی شتێکەوە قسەیان کرد و پاشان بە پەلە وەڕێ کەوتن .

بەشی دووهەم

(١)

پاشماوەی ئەو ڕۆژە لە مژێکی ڕەنگاوڕەنگی بیرەوەری ولە ماندوویییەکی ئەو تۆدا کەلەش و گیانی ئازار دەدا،ڕابوارد،ئەفسەرە بچووکەکە وەك پەڵەیەکی خۆڵەمێشی لە بەرچاوی دایك یاری دەدا.دەم و چاوی گەنم ڕەنگی پاڤێل و چاوە بە پێکەنینەکانی ئەندرێی دەهاتە بەرچاو.

بەناو ژوورەکەدا دەهات و دەچوو،لەپێش پەنجەرە دادەنیشت،سەیری کۆڵانی دەکرد.هەڵدەستا،برۆی ئێك دەنان،دەلەرزی ،چاوی لە دەوروبەری خۆی دەکرد.بەمێشکی ئاسار لە شتێك دەگەڕا کەخۆشی نەیدەزانی .ئاوی خواردەوە،بێ ئەوەی تینوایەتی بشکێ، یا گڕی خەم و خەفەتی دەروونی دابمرکێ.ڕۆژ کرابوو بە دوو بەش،بەشی هەوەڵیان مانا وئێوەڕۆکی هەبوو،بەشی دووهەمیان وەك ئالایی و شتێکی بێ‌ناوەڕۆك دەچوو.دایك نەیدەتوانی وەڵامی ئەو پرسیارە ئاڵۆزە بدۆزێتەوە کەبۆی هاتبووە گۆڕێ:

_ئێستا.....دەبێ چ بکەی؟

لە پڕ کۆرسونۆڤا وەژوورکەوت.هاواریکرد،دەستی ڕاوەشاند،پێی بەعەرزی دا دا ،ئەدای دەرهێنا،شتی نەزانراوی پێشنیار کرد،بەڵێنی دا،دیار نەبوو هەڕەشە لەکێ دەکا.بە لامهیچ کام لە مانە دایکیان ناڕەحەت نەکرد.گوێی لە زیڕەی ماریا کۆرسونۆڤا بوو دەیگوت:

_ئەو قسانە کاریان کردووەتە سەر گەل،میللەت ڕاپەڕیوە،کرێکارانی کارخانە ڕاپەڕیون!

دایك سەری بادا و بەنەرمی وەڵامی داوە،بەڵێ ،بەڵێ.چاوی بڕیبوونە شوێنێك و ئەو کاتەی دەهاتەوە بەرچاو کەلە پاڤێل و ئەندرێی جیابوبووەوە.گریانی نەدەهات،دڵی گیرابوو.لێوەکانیشی وەك گەروی وشك بوون.دەستی دەلەرزین،تەزوو بە لەشیدا دەهات.

ئەوێ ژاندارمی لێ وەژوور کەوتن.دایك بەبێ ترس و حەپەسان پێشوازی لێکردن. ئەفسەری زەردەڵە بە ددانی گڕەوە گوتی:

_باشە!چۆنی؟ئەمە جاری سێهەمە یەکتر دەبینین.وانییە؟

دایك بێ دەنگ بوو.زمانی وشکی بەلێوانی دا هێنا.ئەفسەرەکە بەشێوەیەکی زانایانە دەستی بەقسە کرد.دایك هەستی کرد کە کابرا قسەکانی خۆی زۆر پێخۆشە.بە لامقسەکانی ئەو نەدەچوونە گوێی ئەو و پێی

گـرنگ نـەبوون.کـاتێکی ئەفـسـەرەکە گـوتی:" تـۆ تاوانبـاری، چـونکە نـەتتوانیوە ڕێـزی خـوا و ئیمپراتۆربەریبەمێشکی کوڕەکەت ". دایك بێ ئەوەی تەماشای بکا،لە وەڵامدا گوتی:

_منداڵەکان قازی ئێمەن.....ئەوانە بە حەق بەو تاوانـەی کـە لـەو ڕێگایـەدا خۆڕایـان کردوون،مـەحکومان دەکەن.....

ئەفسەر گوراندی"چی؟بەرزتر قسە بکە.

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و دووپاتەی کردەوە:

_دەڵێم منداڵەکانمان قازی ئێمەن.....

ئەفسەر تووڕەبوو.وەك برێشکە وشەی لەدەمی دەرپەڕین،بێ‌ئەوەی کاریکەنە سەر دایك.ماریا کۆرسونۆڤا وەك شاهید بانگرابوو.لەپەنا دایك وەستابوو تەماشای نەدەکرد.کـاتێکی ئەفـسـەرەکە پرسـیاری لێکرد،سـەری بـۆ دانەواند و بە دەنگێکی ئاسایی وەڵامی داوە:

_بە گیانی تۆ نازانم .ژنێکی گێل و نەزانم.خەریکی کارو کاسبیم و ئاگام لە هیچ نییـە.لەبـەر نـەفامی خـۆم لەهەموو شت بێ خەبەرم .

ئەفسەر سێڵی بادان و تێی ڕاخوڕی :بێ دەنگ بە!

ماریا سەرێکی بۆ دانەواند و بێ ئەوەی ئەفسەرەکە بزانێ لاسایی کردەوە.لە ژێر لێوەوە گوتی:ئەوەش بۆ تۆ! ئەمریان پێکرد کە دایك بپشکنێ.مژۆڵی لێك دان و چاوی بڕییە ئەفسەرەکە و بە دەنگێکی بەسام گـوتی:بـە گیانی تۆ نازانم!

ئەفـسەر پێی بەعەرزی دا دا و تووڕەبوو.

ماریا گوتی:پێلاگێیا دووگمـەکانت بکـەوە.لەکاتێکـدا سـوور هەڵگـەڕابوو،دایکی دەپشـکنێ .دەسـتی لـە جلەکانی داو بەسرتە گوتی:

_ها.....ئەوانە زۆر سەگن!.....

ئەفسـەر بەتووڕەیی گوتی:ئەو چت پێ گوت؟پاشان سیلەی چاوی دا ئەو شوێنەکە دەپشکنی.

کۆرسونۆڤا بە ترسەوە گوتی:بە گیانی تۆ مەسەلەیەکی ژنانە بوو.

کاتێکی ئەفسەر بەدایکی گوت کـە بەڵگـەی پرسـیارو پشـکنین ئیمزا بکا،پێلاگێیـا بـە خـەتێکی ناحـەز ونەخوێندەوارانە ئەم وشانەی نووسی :"پێلاگێیا نیلۆڤنا ڤلاسۆڤا،بێوەژنی کرێکـار"ئەفسـەر بـڕۆی تێـك نـان و دەنگی دا:چت نووسی؟ئەمەت بۆچی‌نووسی؟پاشان بەزەردەخەنەیەکی سوکەوە گوتی:وەحشی ...کێوی!

ژاندرمەکان رۆیشتن.دایک لەبەر پەنجەرە راوەستا.دەستی لەسەر سینگی دانا و ماوەیەکی زۆر بێ ئەوەی شتێک ببینێ چاوی بڕیە شوێنێکی بەرامبەری خۆی.برۆکانی هەڵکشابوون و لێوی پێکەوە نابوون.شەویلاگەی وا پێکدا دەگوشین،ددانی پێوە دەیەشا.چراکەیان نەوتی لێبڕا و دەستی بەپتەپت کردو هات بکوژێتەوە.دایک فویەکی پێدا کردو لەتاریکی دانیشت.تووڕەیی و خەفەتی دامرکابوو. هەورێکی تاریکی خەم و خەفەت دیسان سینگی دادەپۆشی و لێدانی دڵی وەزەحمەت دەخست.تا چاو و لاقی ماندوو بوون راوەستا.گوێی لێبوو کەماریا لەبن پەنجەرە راوەستاوە و بەدەنگێکی مەستانە هاوار دەکا:

_ پێلاگێیا نووستووی؟گیانە فەقیرەکەم......بنو.....بنو.....سوکایەتی بە هەموو کەس دەکەن.بەهەموو کەس!...

دایک بێ ئەوەی خۆی بگۆڕێ،لەسەر تەختەکە لێی راکشا.هەروەک کەوتبێتە نێو زەندۆڵێک خەوێکی گرانی لێکەوت.لەخەونی دا، لەوبەری زەلکاوەکە،تەپۆلکەیەکی زیخی وردی زەردی لەسەر شەقامی شار دەدیت.لەقەراخ ئەو،لەسەر ئەو شێوەی بەرەو کانگا دەبڕوانی، پاڤێل بەهاوەدەنگی ئەندرێی سرودی دەخوێندەوە:

"رابن.....رابن.....ئەی زۆرلێکراوان." دایک بەبێنش تەپۆلکەدا تێپەڕی،دەستی بەنێو چاوانی گرتبوو،تەماشای کوڕەکەی دەکرد.قەدو باڵای کوڕەکەی زۆر جوان دیاربوو.بە لامەدایک شەرمی دەکرد بچێتە لای،چونکە سکی پڕ بوو.منداڵێکی دیکەشی بەئامێزەوە بوو.رێگای خۆی درێژە پێدا.منداڵان لەمەزرایە تۆپێنیان دەکرد.منداڵەکان زۆربوون و تۆپەکەیان سووربوو.ئەو منداڵەی لە ئامێزی دابوو دەیویست بێ یاری لەگەڵ ئەوانی دیکە بکا.دەستی کرد بەگریان.مەمکی لە زاری نا و گەڕایەوە.سەربازان تەپۆلکەکەیان گرت.رووی سەرنێزەکانیان لە دایک بوو.لەو دەشتە کلیسایەک دروست کرابوو.کلیسایەکی زۆر بەرز و سپی و سوک،دەتگوت لەهەور دروست کراوە.دایک رای کرد بۆ کلیساکە.لەوێ مردوویەکیان دەناشت.تابوتێکی رەشی گەورەی دەرگا داخراو لەوێ دانرابوو،قەشەو جێگرەکەی بە جبەی بێ پەڵەوە لە سەریان دەخوێند:

_ "مەسیح لەگەڵ مردووەکان زیندووبووەتەوە."

جێگری قەشە هات و لە نێوراستی کلیسا راوەستا هاواری کرد: بیانگرن! جبەی لەبەردا نەما، سمێڵی زەرد وئەستوری دەرکەوتن. هەموو هەڵاتن تەنانەت جێگری قەشەکەش عودەکەی تورِ هەڵدا و هەروەک عادەتی ئەندرێی بوو، سەری گرتە نێو دەستەکانی. دایک منداڵەکە روتە دەکرد و تێدەکۆشا پێی لێ نەنێن. دایک چۆکی دادان و هاواری کرد:

ئەوە منداڵەی هەڵگرنەوە ، بەجێی مەهێڵن ...

ئەندرێ دەستی لەکەلەکەی نابوو بە زەردەخەنەوە دەیگوت :

_"مەسیح لەگەڵ مردووەکان زیندووبووەتەوە."

دایك داهاتەوە،منداڵەکەی هەڵگرتەوە و لەسەر عارەبانەیەکی دانا کەباری لەسەر بوو و ڤیسۆڤشیکۆ بەکاوە خۆ لەگەڵی دەڕۆیشت.ئەو کەسە بەپێکەنینەوە دەیگوت:

_کارێکی زۆر دژوارتان بەمن سپاردووە.

کۆڵان پیس بوو.خەڵك لەپەنجەرەی ماڵەکانەوە خۆیان نیشان دەدا و فیکەیان دەکرد وهاواریان دەکرد.ڕۆژ ڕوناك بوو،تاو هەڵاتبوو.لەهیچ کوێ سێبەر وەگیر نەدەکەوت.

ئەندرێ دەیگوت:دایە گیان گۆرانی بڵێ.شیتر ژیان ئاوایە.لەکاتێك دا دەنگی شاد و دلڕفێنی بەسەر دەنگەکانی تردا زاڵ بوو،گۆرانی دەگوت.دایك وەدووای دەکەوت و گلەیی دەکرد:بۆچی گاڵتەم پێ دەکا؟بە لاملەپر پاشەوپاش گەڕایەوە و لە چاڵاوێکی بێ بن کەوت کەلە کاتی لێ نزیك بوونەوەی دا هاواری کرد......

دایك بەلەرزە لەرز و شەڵاڵی ئارەق لەخەو ڕاپەڕی.هەردەتگوت دەستێکی قورس و گران دڵی گرتووە و بەبێ بەزەیی وردە وردە دەیگوشێ.دەنگی ئاژیری کارخانە بەرز بووەوە.دایك زانی کەئاژیری دووهەمە.ژوورەکەی شەپڕێو بوو.کتێب و جل وبەرگ و شت ومەك هەریەکە لە لایەك پەرش و بڵاو بووبوون.

هەستا وبەر لەوەی دەم و چاوی بشوا و تەنانەت نوێژیش بکا،دەستی کرد بە کۆکردنەوە و ڕێك و پێك کردنی نێوماڵەکەی.دارێکی لەچێشتخانە دیت،هێشتا پەڕۆیەکی سووری بەسەریەوە بوو.بەتوورەیی دەستی دایەو خەریك بوو لە ئاوری باوێ:بە لامەنەناسەیەکی هەڵکێشا و پەڕۆ سوورەکەی هەڵگرت وجوان پێچایەوە و لەگیرفانی نا. جلی کردەبەر و سەماوەری تێهاویشت و پاشان لەکن پەنجەرەی چێشتخانە دانیشت و پرسیارەکەی شەوی ڕابووردووی دووپاتە کردەوە:

_ئێستا دەبێ چی بکەی؟

کەوە بیری هاتەوە هێشتا نوێژی نەکردووە،تاوێك لەبەرامبەر وێنەی مەسیح ڕاوەستا و پاشان دانیشت.هیچی لە دڵ دا نەبوو.

ڕەقاسی سەعات کەهەمیشە چکەچی بوو،لێدانی توندی خۆی سەبر کردبووەوە.مێشەکان بەنابەدڵی وزەوزیان بوو،کوێر کوێرانە خۆیان بە شووشەکاندا دەدا. بێ دەنگ و ماتی بەسەر گەڕەك دا زاڵ بوو.وادیار بوو ئەو خەڵکەی ڕۆژی پێشوو لەشەقامدا ئەوەندە هەراو هۆریایان کردبوو،لەماڵان دا خۆیان شاردبووەوە وبەماتی بیریان لەو ڕۆژە تایبەتییە دەکردەوە.

دایک لە پڕ دیمەنێکە هاتەوە بیر کەلەکاتی لاوێتیی دا دیتبووی.لە باخی کۆڵانی ئەو ئاغایانەی ناویان "زانوسایلۆڤ"بوو،گۆلێکی گەورە هەبوو،نیلوفەری شینی تێدا بوون.لەرۆژێکی ساردی پایزدا،بەرێدا تێپەڕیبوو،لۆتکەیەك لەنێو گۆلەکەدا مات و مردوو لە سەر ئاو بوو و گەلای زەرد دەورەیان گرتبوو.ئەو لۆتکە تاك وتەنیا راوەستاوە،لەنێو گەلای زەردو وەریودا خەم و خەفەت دەباری .دایك ماوەیەك لەوێ وێستابوو،لەخۆی پرسی بوو داخوا کێ ئەم لۆتکەی لەلێواری گۆلەکە وەدوورخستووە و بۆچی وای کردووە؟ هەرئەوێ رۆژێ ئێواری خەبەریان دا کەژنە ورد و بچکۆلانەکەی زانوسایلۆڤ کەهەیشە بەپرچی رەش و شالۆزەوە خۆش بە رێگادا دەڕۆیشت،لەئاودا نوقم بووەو خنکاوە.

دایك دەستی بەدەم و چاوی خۆیدا هینا،لەکاتێك دا دەلەرزی و بیری لەشەوی رابوردوو دەکردەوە،دەتگوت دەیەوێ بیرەوەرییەکانی لەبیر بەرێتەوە.چاوی لەفنجانی چای سارد بڕین و ماوەیەك مات بوو.ئاواتی ئەوەبوو کەسێکی سادە و ژیر ببینێ و زۆر شتی لێ بپرسێ.نزیك نیوەڕۆبوو ،هەروەك بۆ وەدی هێنانی ئاواتەکەی دایك بێ ،نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ پەیدا بوو.دایك بەدیتنی ئەو پەشۆکا و نیگەران بوو.بێ ئەوەی وەلامی سلاوەکەی بداتەوە،بەدەنگێکی کزەوە گوتی:

_ئاخ!بابە گیان بۆ هاتی.کارێکی خراپت کرد هاتی .ئەگەر لێرەت ببینن دەتگرن.

نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ پاش ئەوەی بەگەرمی دەستی دایکی گوشی ،چاویلکەکانی لەسەر لووتی قایم کرد و سەری بردە بن گوێی دایك و بەسرتە گوتی:

_لەگەلّ ئەندرێی و پاڤێلّ قەرارمان دانابوو،ئەگەر ئەوان گیران،من بێم تۆ بەرمە شار.هاتن ئێرە بگەڕێن؟

_بەلّێ هاتن،هەموو شوێنێك گەڕان،تەنانەت منیشیان پشکنی .ئەوانە هیچ حەیا وشەرمیان نییە .

نیکۆلای شانی هەلتەکاند وگوتی:حەیای چی؟پاشان هۆی مانەوەی دایکی لەشار رون کردەوە.دایك گوێی بۆ قسە میهرەبان و دۆستانەکانی نیکۆلای رادەگرت و بە زەردەخەنەوە تەماشای سەرو چاوی بزرکاوی دەکردو لەو هەموو بڕوایەی کە بەو کابرایەی پەیداکردبوو،سەری سووڕمابوو.

_ئێستا کە پاڤێلّ بڕیاری داوە و ئەگەر ئاوم بە هۆی زەحمەتی ئێوە......

_لەم بارەوە نیگەران مەبە ،من بە تەنیا دەژیم و خوشکم زۆر کەم دێتەلام.

_بە لامن دەمەوێ کاربکەم و نانی خۆم پەیدا بکەم.

_ئەگەر بتەوێ کاربکەی ،کار دەدۆزینەوە.کار لای دایك پەیوەندی بە تێکۆشانی ئەندرێی و کوڕەکەی و هاوڕێیەکانییەوە هەبوو.لەنیکۆلای نزیك بووەوە و چاوی لە چاوان بڕی و پرسی :

_پێت وایە کار وەگیر دەکەوێ؟

_کاری ماڵی من زۆر نییە ،پیاو کەتەنیا بێ....

_مەبەستم ئەوە نییە،باسی مەسەلە گرینگەکە دەکەم....

لەوەی کەنیکۆلای لە مەبەستەکەی نەگەیشتبوو دڵی ناڕەحەت بوو.بەخەمناکی هەناسەیەکی هەڵکێشا.نیکۆلای هەستا و لەکاتێك دا بزەی لەسەر لێوان بوو،بەرێزەوە گوتی:

_ئەگەر چاوت بە پاڤێلْ کەوت،چۆنە لێی بپرسی ئەو وەرزێرانەی رۆژنامەیان لێ داوا کردبوو لە چ شوێنێکن؟

دایك لەخۆشیان قیژاندی:شوێنەکەیان شارەزام.هەموان دەناسم و دەزانم لە کوێن.من رۆژنامەیان بۆ دەبەم،دەیاندۆزمەوە.چی بڵێن وا دەکەم .کێ دەزانێ کەمن کتێب و نووسراوەی قەدەخەکراو هەڵدەگرم .بەکیلۆ نووسراوی قەدەخەکراوم بردووەتە کارخانە.سوپاس بۆخوا!

لەپڕ ئەو ئاواتەی هاتە دڵی کەخورجین بە کۆڵ و داربەدەست بەنێو لێرەوار و بەشەقام و گوندان دا بگەڕێ و بۆ هەموو شوێنێك بچێ .بەنیکۆلای گوت:

_خۆشەویستم تکا دەکەم ئەم کارە بەمن بسپێرن.کوێتان گەرەکە دەچم.مەترسێن،لەهەموو ناوچەیەك ڕێگای خۆم دەدۆزمەوە.بەهاوین و بەزستان تاسەر لێوی قەبر ،بەرێگادا دەڕۆم......لەپێناوی ڕاستی و حەقیقەت دا دەبم بە پێغەمبەر.ئایا لەو حاڵەداچارەنووسی من بۆ ئێوەیی نابێ؟

بەوە خەفەتبار بوو کە لە دنیای خەیاڵدا خۆی بێکەس و داماو دەدیت،سەرگەردان لەبەر دەرگا و پەنجەران بەناوی مەسیح گەدایی دەکرد.

نیکۆلای بەنەرمی دەستەکانی گرت وبەقامکە گەرمە کانی لاواندیەوە.تەماشای سەعاتی کرد وگوتی:پاشان لەم بارەوە قسەدەکەین.باش بیری لێبکەوە ،کارێکی بەترس وەئەستۆی خۆت دەگری.

دایك هاواری کرد:دۆستی خۆشەویستم بیر کردنەوە فایدەی چییە ئەمنداڵەکان،بانی پاکترین خوێنی ئێمە،جەرگ و هەناوی ئێمە،کەلاّمان لەهەموو کەس خۆشەویست ترن،سەربەستی و گیانی خۆیان فیدا دەکەن و بەبێ پەشیمان بوونەوە خۆیان بەکوشت دەدەن.کەوابوو منی دایك چۆن بۆ هەموو شت ئامادە نەبم.

نیکۆلای رەنگی بزڕکا،گوتی:

_دەزانی هەوەڵ جارە ئەم چەشنە قسانە دەبیستم.

دایك بەکزی سەری راوەشاند وگوتی:دەتوانم چی بڵێم.بەنەدایەکی عاجزانەوە دەستی بەردانەوە.خۆزیا قسەی ئەو تۆم زانیبان کەباسی دڵی دایکانەی خۆمیان پێ بکەم....بەهۆی هێزێك کەلەدەروونی دا پەرەی دەگرت و قسەی گەرم و سوتێنەر ونیشانەی ناڕەزایی لەمێشکی دا بەهێز دەکردن،راست بووەوە:

_زۆر کەس ،تەنانەت ئەوانەی ناجسن و بێ ویژدانیشن،رەنگە بۆئەم حاڵە بگرین .

نیکۆلای هەستاو دیسان تەماشای سەعاتی کرد:

_کەوابوو بڕیارمان دا بێیە شار،بێیە ماڵەکەی من! دایك بێ ئەوەی قسەبکا سەری لە قاند :کەی؟

_هەتا زووتر باشترە.ئەمەشی لێ زیاد کرد:راستی لەبارەی تۆوە نیگەران دەبم.

دایك بەسەر سوورمانەوە چاوی لێکرد:دەبێ لەبارەی من هەست بەچی بکا؟

نیکۆلای سەری بەرداببووەوە و بەپێوە زەردەخەنەیەکی ناهۆمێدانەی لەسەر لێوان بوو.تزیك بین و کەمێ کوڕ بوو.چاکەتێکی رەشی فەقیرانەی لەبەر دابوو.بێ ئەوەی چاوی لێبکا پرسی :دراوت هەیە ؟

_نا.

خێرا کیسەیەکی لەگیرفانی دەرهێنا و دەمەکەی کردەوە وبۆ دایکی ڕاگرت و وتی:

_فەرموو بێ زەحمەت وەرگرە...... دایك بێ ئەوەی بیەوێ ،بزەیەکی هاتێ و بەسەر بادانەوە گوتی:

_هەموو شت گۆڕاوە!دراویش لای ئێوە بێ نرخە.خەڵك بۆ پەیداکردنی پارە هەموو کارێك دەکەن و تەنانەت گیانی خۆشیان فیدا دەکەن.....بە لاملەکن ئێوە دراو،وەك کاغەز یا لەتکە مسە.وادیارە دراوتان هەربۆیە گەرەکە چاکەی پێ بکەن.

نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ بە پێکەنینەوە گوتی:

_دراو زۆر هیچەو هۆی زەحمەت وسەریەشانە.وەرگرتن یان بەخشینی هەمیشە پیاو ناڕەحەت دەکا.دەستی دایکی گرت و توند گوشی وەدووپاتەی کردەوە:هەتا زووترە دێی.وانییە؟وەك جاران بێ هەراو خشپە وەدەرکەوت.پاش ئەوەی دایك ئەوی بەڕێ کرد،بیری کردەوە:"ئەوەندە باشە،بە لاملەگەڵ ئەمەش دڵسۆزی بۆ ئێمە نەکرد". نەیتوانی تێبگا کە ئەم شتەی پێ ناخۆشە،یان تەنیا پێی سەیرە؟

(٢)

پاش چووار ڕۆژ دایك بەرەو ماڵی نیکۆلای وەڕێ کەوت.عارەبانەیەکی بچووك کە شرەوبڕەی ماڵی هاویشتبووە سەر،لەگەرەکی خۆیان تێپەڕی و گەیشتە چۆڵی.دایك ئاوڕی دایەوە و هەستی بەوە کرد شوێن و جێگایەك بەجێ دێڵێ کەڕۆژە هەرە رەشەکانی ژیانی و سەردەمی پڕ لەخەم و خەفەت و خۆشی و شادی ژیانی تازەی تێدا ڕابواردووە.

کارخانە وەك جاڵجاڵۆکەی سووری زۆر گەورە،لەسەر زەوییەك کەبەدووکەڵ ڕەش بووبوو،خۆی پان ڕاکردبوو وددووکەڵکێشە گەورەکانی سەریان بۆ ئاسمان بەرز کردبووەوە.خانووی بچوکی کرێکارانیش لەدەوروبەری دەبینران.ئەو خانووە بۆر وپیسانە لە دەورو پشتی زەلکاوەکە وا دەهاتنە بەرچاو کەلە پەنجەرە بچووکەکانەوە،بە

داماوی تەماشای یەکتر دەکەن. کلیسایەکی سووریش وەك کارخانە لەنێو خانووەکان دا قوت بووبووەوە. بورجی زەنگولی کلیسا لە دوو کەلکێشی کارخانە نزمتر بوو. دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و یەخەی تەنگی کراسەکەی کردەوە. خەمبار بوو. خەمەکەی وەك تۆز و غوباری هاوینان وشك بوو.

عارەبانە چی جلەوی ئەسپەکەی دەکێشا و دەنگی دەدا ،کابرا لاقی خوارو خێچ بوون و دیار نەبوو تەمەنی چەندە. چاوی بێ رەنگ و مووەکانی ئەنك بووبوون. خۆی بـا دەدا و لەتەنیشت ئەسپەکەیەوە دەڕۆیشت. باش هەست بەوە دەکرا کەسەفەر بۆهەرشوێنێك بێ،بۆ ئەو فەرق ناکا. قاچە خوار و خێچەکانی بە چەکمەی قوڕاوییەوە هەلدێناوە و بە دەنگێکی نەرم دەیگوت:

_هەی ،هەی،دەی بڕۆ.

دایك چاوی بەدەورو پشتی خۆی دا دەگێڕا. بیابان هێندی گیانی ئەو خالی بوو. ئەسپەکە بە چەشنێکی دلتەزێن سەری هەلدەتەکاند و قاچەکانی لەنێو زیخ و خۆل ڕۆدەکرد کەتاو گەرمی داهێنابوو. عارەبانەکە چەور نەکرابوو،لەگەل هەر خولێك جیڕە جیڕەی دەهات و ئەو دەنگانە لەگەل تەپ و تۆزی ڕێگا تێکەل دەبوون.

خانووی نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ کەوتبووە قەراخ شارو لەکۆلانێکی چۆل و بێ دەنگ دا بوو. خانوویەکی بچووکی سەوزبوو کەپشتی بەخانوویەکی ڕەشی دووقاتەوە بوو و لەبەر کۆنی خەریك بوو بڕوخێ. باخچەیەك لەپێش خانووەکەبوو. لکەدار و گولی باخچەکە بەپەنجەرەی هۆدەکان دا دەهاتنە ژووری .ژوورەکان خاوێن و بێ هەرا بوون. بەدرێژایی دیوارەکان کتێب وچەند وێنەی پیاوی مەزن و بەرێز لە قەفەسەکان دا تێکەل ببوبوون.

نیکۆلای دایکی بردە ژوورێك کەپەنجەرەیەکی بەلای باخچەو یەکی دیکەی بەلای حەوشەیەکی پڕ لە چیمەن دا دەکرایەوە. دیوارەکانی ئەم ژوورەش قەفەسەی پڕ لە کتێبی تێدا بوون.

دایك گوتی:باشترە من لە چێشتخانە بم .چێشتخانەکە روناك و خاوێنە.

دایك کەئەمەی گوت،لای وابوو نیکۆلای لەشتێك دەترسێ. نیکۆلای بە نارەحەتی بەرپەرچی دایەوە. کە دایك دەستی لە چێشتخانە هەلگرت،ئەویش کەیف خۆش بوو. ڕەنگ و هەوایەکی تایبەتی لەم سێ ڕۆژەدا هەبوو. هەناسە هەلکێشان لەو ژوورانەدا چێژێکی تایبەتی هەبوو. بە لامدەنگیان تێدا نزم و هێندی دەبوو. پیاو نەیدەویست توند قسەبکا و بیرکردنەوەی ئارامی وێنەکان تێك بدا کەلە نێو چوار چێوەکانیاندا بەسەرمجەوە دەیان ڕوانی .

دایك قامکی لە خۆلی گولدانەکان وەردا وگوتی:گولەکان دەبێ ئاو بدرێن. خاوەن مال بەشەرمەوە گوتی:ڕاستە. دەزانی گولەکانم خۆش دەوێ ،بە لامدەرفەتم نییە پێیان رابگەم.

دایك دیتی كه نیكۆلای تەنانەت لەخانووی خۆشیدا بێ دەنگ و لەسەر خۆ دەجولێتەوە،وەك هەموو دەوروبەری خۆی بێگانە بێ وایە .ئەگەر دەیویست تەماشای شتێك بكا،سەری لێوە نزیك دەخست و بەقامكە باریكەكانی چاویلكەكانی راست دەكرد و لەبارەی ئەو شتەی مەبەستی بووپرسیاری دەكرد.هەر دەتگوت تازە لەگەل"دایك گەویوەتە ئەم خانووەو هەموو شت بۆئەو بێگانەیە .كەدایك وا بە پەرێشانی دیت،هەر وەی زانی لە مالی خۆیەتی ئەو خانووەی پێ وەك مالی وابوو.وەدووانی نیكۆلای كەوت و جێگای هەموو شتێك شارەزابوو.لەبارەی شێوەی ژیانی پرسیاری لێ دەكرد ونیكۆلای وەلامی دەداوە.وەك كەسێك كەدەزانێ ئەو جۆرەی پێویستە ناجولێتەوە،بە لامناشزانێ شێوەیەكی تر بگرێتە پێش.

پاش ئەوەی دایك گولەكانی ئاو دا و دەفتەرو كتێبەكانی مۆسیقای كۆكردەوە كەلەسەر پیانۆكە بلاو كرابوونەوە تەماشای سەماوەرەكەی كرد وگوتی:

_دەبێ خاوێن بكرێتەوە!

نیكۆلای قامكی لەئاسنێكی ژەنگاوی دا ویۆلای لوتی برد و تەماشای كرد.دایك بەو كارە پێكەنی.

ئەو كەراكشا ،بیری لەرۆژی رابوردوو دەكردەوە.سەری هەلێنا وتەماشایەكی دەوروبەری خۆی كرد.بۆیەكەم جار خۆی لەكن بێگانەیەك دەدیت.بەم وەزعە نارەحەت نەبوو.بەزەیی بەحالی خانە خوێكەی دا دەهات.مەرجی لەگەل خۆی كرد كەتۆزێك خۆشەویستی گەرم بخاتە ژیانی نیكۆلایەوە.ساكاری و نەزانی و بێ ئەزمونی خانەخوێكەی،دوور بوونی لەهەموو شتێكی ئاسایی و دیەنی چاوە گەشەكانی كەهەم مندالە و هەم ژیرانە دەهاتنە بەر چاو،كاریان تێكردبوو.پاشان لە پركوڕەكەی هاتەوە بیر .كارەساتی رۆژی مانگی هەوڵی ئەیاری هاتەوە بەرچاو.دەردی ئەو رۆژە هەروەك هەزار سوژن دلی دەكوڵی و دەرزی ئاژنی دەكرد و قینێكی نادیاری لە دەرونی دا دەبزوواند كە پشتی چەماوی دایكی راست دەكردەوە.

گوێی بۆ دەنگی شەوانەی شار رادەگرت.ئەو دەنگانەی لە پەنجەرەوە دەهاتنە ژوور،بۆئەو بێگانە بوون.لەبەر خۆیەوە بیری دەكردەوە:"مندالان بە دنیادا دەگەڕێن." بەیانی زوو دایك سەماوەری تێ هاویشت .قاپ وقاچاغی بەبێ دەنگی كۆكردەوە وبەچاوەڕوانی هەستانی خانەخوێ لە چێشتخانە دانیشت.دەنگی كۆكەیەك هات.نیكۆلای چاویلكە بەدەست هاتە ژووری.

دایك پاش ئەوەی رۆژ باشی پێگوت،سەماوەری بردە ژووری نان خواردن.نیكۆلای لە دەست وچاو شوشتن دا ئاوی دەڕشت و سابوون و فلچەی دەدانی لێ" دەكەوت ولەبەر خۆیەوە بۆلەی دەهات.لەسەر نان خواردن نیكۆلای بە دایكی گوت:

- له ئیدارەی ناوچەکارێکی زۆر خەفەتاویم هەیە، دەبینم چۆن وەرزێرەکان هەژاروماڵ وێران دەبن ، بەزەردەخەنەیەکی دەسکرد دووپاتی کردەوە:

_بەڵێ،دەبینم خەڵك برسییە .لەبەر هەژاری جوانەمەرگ دەبن.منداڵەکانمان هەر بە ساوایی لەڕ و لاوازن،وەك مێشی پایز هەڵدەوەرن.ئەوانە هەموو دەزانم .لەهۆی ئەو موسیبەت و بەڵایانە ئاگادارین و پاش ئەوەی لێیان دەکۆڵینەوە موچەو بەرات وەردەگرین......ئاوایە....

دایك پرسی :تۆ چ کارەی ؟خوێندکار بووی ؟

_نا،لە گوندی مامۆستا بووم...باوکم لە "ڤیاتکا" بەڕێوەبەری کارخانەیە ومن بووم بە مامۆستا .کتێبم بە نێو خەڵکدا بڵاوکردنەوە،بەو تاوانە گیرام.پاشان لەکتێبخانەیەك کارم دەکرد.لەوێش هەڵەشەییم کرد،سەرلەنوێ گیرام.ناردیانم بۆ ناوچەی "ئەخانگێلسك".لەوێ لەگەڵ دەولەت هێندێ گیرو گرفتم بۆ هاتە پێش،دەولەت بۆ قەراخی دەریای سپی ناردم و پێنج ساڵ لە گوندێك مامەوە.لە ژووری روناك و بەرەو تاو،قسەکانی بەهێندی و بەرێك و پێکی دەنگیان دەدایەوە. دایك زۆر جار ئەم جۆرە بەسەرهاتانەی بیستبوو.نەیتوانیبوو تێبگا کە بۆچی وا بە هێدی ئەوانە دەگێڕنەوە،بێ ئەوەی لەبارەی ئەو هەژاری و کوێرەوەرییە کەس تاوانبار بکا.

نیکۆلای گوتی:ئەمرۆ خوشکم دێ.

_بەمێردە؟

_نا ،بێوەژنە.مێردەکەی بۆ سیبیریا دوور خرابووەوە.دوو ساڵە کۆچی دوایی کردووە.

_لەتۆ بچوکترە؟

_نا،شەش ساڵ لەمن گەورەترە....زۆری پێ قەرزدارم......بێچگەلەوە ،ئەم شتانەی لێرەن زۆریان هی ئەون. کتێبەکان هی خۆمن......

_لە کوێ دەژی؟ بزەیەکی هاتێ و گوتی:لەهەموو شوێنێك! لە هەر جێگایەك کاریان بەمرۆڤێکی ئازا هەبێ،سەرو کەللەی دەردەکەوێ.

_ئەویش بەکاری ئێمەوە خەریکە؟

_ئاشکرایە.

نیکۆلای بۆ کاری خۆی رۆیشت.دایك بۆلای ژوورەکە رۆیشت و بیری لە بیرو باوەڕە دەکردەوە کەمرۆ بە رۆژ خەڵك هێدی تر و شێلگیرتر دەکا.لەبەرامبەر ئەوان دا وای هەست دەکرد وەك بەشەوە لەبەرامبەر چیایەك دا بێ.نزیکی نیوەڕۆ،ژنێکی باڵابەرز و لەبار بەجلی رەشەوە پەیدابوو.کە دایك دەرگای لێکردەوە،ژنەکە جانتایەکی بچوکی زەردی لەوێ دانا و توند دەستی دایکی گوشی و گوتی:

_تۆ دایکی پاڤێلّ ڤلاسۆڤی ......وانییە؟وەك بیرم لێ کردبوویەوە وای .براکەم بۆی نوسیبووم کەدێتی لەماڵی ئەو دەژی.لە مێژە لەگەڵ کورەکەت هاورێین.زۆر جار باسی تۆی بۆ کردووم.

دەنگی گیرابوو.بەئەسپایی قسەی دەکرد،بە لاجولانەوەی زیندوو وبەئیرادە و شێلگیرانە بوو.چاوە بۆرو گەورەکانی زەردەخەنەیەکی پاك و گەنجانەیان تێدا بوو.گنجی باریك و ورد لەنێو چاوانی دیاربوون.پرچی سپی هەروەك زیو لەپشت گوێ چکۆلەکانی دەدرەوشا.

_برسیمە.زۆرم ئیشتیا لە پیالەیەك قاوەیە.

_ئێستا سازی دەکەم.لەنێو چەکمەجە قاوەی هێنا دەر و بە ئەسپایی پرسی:

_بەراستی پاڤێلّ باسی منی دەکرد؟

_بەڵێ زۆر جاران

!خوشکی نیکۆلای قوتوپەکی بچووکی لە گیرفانی دەرهێنا و سیغارێکی داگیرساند ولە کاتێکدا بە هەنگاوی بەرز لەژووریّ دا دەهات و دەچوو گوتی:زۆری لەخەمی دای؟

دایك کەتەماشای لەرزینی گڕی ئەو چرایەی دەکرد کەقاوەکەی لەسەر بوو،زەردەخەنەیەکی لەسەر لێوان بوو،لە خۆشیان خەم و خەفەتی رەوی بوو،بیری لەوە دەکردەوە:"دیارە رۆڵەکەم باسی منیش دەکا!"لەبەر خۆیەوە بەئەسپایی گوتی:

_دیارە هەروا هاسان نییە .لەپێش دا خراپتر بوو.پترم پەرۆش بوو.بە لامئێستا دەزانم ئەو بەتەنیا نییە. چاوی بڕییە ئەو میوانە تازەیە و پرسی:

_ناوت چییە؟

_سۆفیا.

دایك بە وردی سەرنجی دایە.تازایەتی و گورج و گۆڵی و بزۆزیی لێ دیار بوو.بە دڵنیایی قسەی دەکرد.

_گرنگ ئەوەیە هاورێیانمان زۆر لەزینداندا نەمێننەوە و زوو موحاکەمە بکرێن.هەرکە پاڤێلّ بگاتە سیبیریا دەیرفێنین......ناکرێ لەوێ خۆی لێ بێ دەنگ بکەین.

سۆفیا پاش ئەوەی چاوی گێڕا قونچکە سیغارەکەی لە شوێنێك فڕێ بدا،لەخۆڵی گوڵدانەکەی راکرد.دایك وەدەنگ هات:

_ریشەی گوڵەکە وشك دەکەی!

_ببورە.نیکۆلایش زۆر جار لەسەر ئەمە دەنگی داوم....قونچکە سیغارەکەی هێناوە دەر و لەپەنجەرەوە توری هەڵدا .

_تكا دەكەم ببوورە.بیّ بیر كردنەوە دەنگم دای .من حەقم نییە رەخنە لە تۆ بگرم.سۆفیا شانەكانی هەلتەكاند وبەهێدی وەلاّمی داوە؛كاتێك كارێكی نابەجیّ دەكەم،بۆچی دەنگم نەدەی؟قاوە سازە.سوپاس!بۆچی هەر پیالەیەك ،تۆ بۆ خۆت ناخۆیەوە؟ شانی دایكی گرت و بۆلاّی خۆی راكێشا وچاوی لە چاوی بری و پرسی:

_رەنگە شەرم بكەی ؟ دایك بەزەردەخەنەوە وەلاّمی داوە:

_دوێنیّ گەیشتوومە ئێرە.وەك مالّی خۆم لێرە دەبزووەمەوە.وەك ماوەیەكی زۆر بیّ ئێوە بناسم وایە.لە هیچ شتێك ناترسم.....هەرچی بەویّ بیلێم،دەیلێم و تەنانەت رەخنەش دەگرم....

سۆفیا گوتی:هەروا باشە.

دایك قسەكانی درێژە پێدا :نازانم هۆشم لە كوێیە.....سەرم دەسووریّ و لەسەرخۆ نیم .جاران پیاو ماوەیەك بە دەورووبەریخەلك دا دەهات و بە راشكاوی قسەی لەگەلّ دەكردن.ئێستا ئیتر گیان گویّ ناداتە هیچ شتێك.پیاو لە پڕ قسەی ئەو تۆ دەكا كە جاران بیریشی لیّ نەدەكردەوە......ئەویش قسەی چۆن.......

سۆفیا سیغاری دوهەمی داگیرساند .بەچاوە بۆرەكانی سەرنجێكی دلسۆزانەی دایكی دا. دایك گوتی:

_تۆ گوتت كارێكی وا دەكەین كە پاڤێل رابكا......بە لامپاشان چۆن دەتوانیّ بۆی؟

دایك توانیبووی ئەو پرسیارەی كەنازاری دەدا ئامادەی بكا.

سۆفیا قاوەیەكی تری بۆ خۆی تیّ كرد و وەلاّمی داوە:زۆر هەسانە.هەروەك ژمارەیەكی زۆر لە هەلاّتووەكانی تر دەژی.....تازە بەدوای یەكێكیان دا چووبووم،تا سەر سنور بەرێم كرد.ئەویش پیاوێكی زۆر بەنرخە.كرێكارێكی خەلكی باشوورە.بە پێنج سالّ و نیو دوور خستنەوە حوكم درابوو.سیّ سالّ و نیو لەو ماوەیە لە سیبیریا بوو.هەر بۆیە ئەوەندە قیت و قۆزم.پێشت وایە هەر عادەتم وایە؟حەز لە خشلّ و سلسلە و پلپلە ناكەم....پیاو سادەیە ،دەبیّ جلی سادە لەبەر بكا،جوان بیّ و سادەبیّ.....

دایك سەری هەلتەكاند و بەتەسپایی گوتی:

_ئاخ!ئەم هەوەلیّ مانگی ئەمیارە بیر و هۆشی تێكداوم.خۆم بەخەفەتبار دەبینم.وام دێتە بەر چاو كەلەبەك كات دا بەدوو رێگای جیاوازدا دەرۆم.....هێندیّ جار لاموایە هەموو شت دەزانم.هێندیّ جار ئاگام لەخۆم نییە ......مەسەلەن تۆ....ژنێكی......بۆ مەرام كارەكەی...... پاڤێلّ دەناسی ......رێزی لێدەگری.....سوپاست دەكەم.

سۆفیا بە پێكەنینەوە گوتی:سوپاسی خۆت بكە.......

دایك ئاخێكی هەلكێشا و گوتی:سوپاسی خۆم؟ خۆ من ئەو شتانەم فێرنەكردووە.

سۆفیا قونچکه سیغارەکەی لەژێر پیاڵە هاویشت و سەری هەڵتەکاند.پرچە زێڕینەکانی بەسەر شانی دا پەرش و بلاّ وکردن وبە قسەکردن وەدەرکەوت:

_بەڵێ ،کاتی ئەوە هاتووە ئەم هەموو زەرق و بەرقە لەخۆم دوور کەمەوە،دەستی لێ هەڵبگرم

(٣)

نیکۆلای ئێواریێ هاتەوە ماڵێ .لەسەر نان خواردن سۆفیا بە پێکەنینەوە بۆی گێڕایەوە کە چۆن سەری لە زیندانییەکان داوە و چۆن لە دیتنی ئەو هەموو جاسوسە لە هەموو شوێنێك سەری سوڕماوە و کابرایەك زۆر سەیر رای کردووە.قسەکانی چاو و راوی کرێکارێکی وەبیر دایك دەهێنایەوە کەکارێکی دژواری باش ئەنجام دابێ.شایی بەخۆی بوو وفیشاڵی دەکرد.

سۆفیا لەو کاتەدا کراسێکی گوڵداری تەنکی رەنگ ئاسمانی سادە و جوانی لەبەر دابوو.گنجەکانی لەسەر شانییەوە تا سەر پێیانی هاتبوونە خوارێ و تۆزێك کەڵەگەت تر دەهاتە بەرچاو.چاوەکانی مەست بووبوون و ئەدا و ئەتواری هێندی تر بووبوو.پاش نان خواردن نیکۆلای گوتی:

_سۆفیا تۆ دەبێ خەریکی کارێکی دیکە بی! دەزانی خەریکین رۆژنامەیەك بۆ دێهات چاپ بکەین.بەلامپاش خەلك گیرانی ئەم دواییە،پەیوەندیمان لەگەلّ وەرزێڕەکان پچڕاوە.تەنیا دایك دەزانێ چۆن ئەو کابرایە دەدۆزێتەوە کە بلاوکردنەوەی رۆژنامەی لە ئەستۆ بوو،لەگەلّی بچۆ.

سۆفیا سیغارەکەی داگیرساند و گوتی:باشە .دایە باش تێگەیشتی ؟

_تێگەیشتم.....با بڕۆین!

_دوورە؟

_نزیکەی هەشتا کیلۆمەترە!

_زۆر باشە.....دەبێ لەختێك پیانۆ لێ بدەم.....دەتەوێ تۆزێك مۆسیقات گوێ لێبێ؟

دایك لە قوژبنێك دانیشت و گوتی:هیچ لە من مەپرسە .چۆنت دەوێ وا بکە . هەروا بزانە من لێرەنیم . دایك هەستی دەکرد کە خوشك وبرا بێ ئەوەی بە ئاشکرا سەرنجی بدەنێ ، دەیهێننە نێو وتووێژی خۆیان.

- نیکۆلای گوێ بدەیە! ئەم گۆرانییە، "یۆنانی"یە .ئەمرۆ هێناومە.پەنجەرەی پێوەدا.نۆتەکانی لێك کردەوە و بەدەستی چەپ نەرم لە "کلاویش"ەکانی دا.سیمەکان لەرزین.لە پێش دا هەناسەیەکی قوڵ و پاشان نۆتێکی دیکەش لەگەلّ نۆتەکانی هەوەڵی کەوت.قامکەکانی دەستی راستی بە هەوایەکی رەوان،وەك دەنگی باڵندەی

ترساو بزووتن.لەسەر مەیدانی رەشی نۆتەکانی زیر کە بە شێوەیەکی رێك و پێك وەك شەپۆلی ماندووی دەریا دەنگیان دایەوە،بالّیان لێك دەدا.

- لە هەوەڵەوە مۆسیقا کاری نەدەکردە سەر دایك و لێی تێنەدەگەیشت ،پێی وەك هەرا وهۆریا وابوو.گوێیانی نەیاندەتوانی لە نێو تەپەی تێکەڵ و پێکەڵی نۆتەکان دا ئاهەنگەکە وەربگرن.بە وێژنکاوی تەماشای نیکۆلاّی دەکرد کەلەو سەری نیوە تەختەکە لاقی هاویشتبوونە سەریەك ،تەماشای لارومەتی سۆفیای دەکرد کەسەری لەبن بسکە پڕ و زێرینەکانی دا بەردابووەوە.رۆژ ئاوا دەبوو.تیشکێکی لەرزۆك لە پێش داسەر و شانی سۆفیای وەك گرێکی نور داگرت وپاشان خزییە سەر پیانۆکە و لە ژێر قامکەکانی سۆفیا دا شەپۆلی دەدا.هەوای مۆسیقا ژوورەکەی داگرت.دایك بێ ئەوەی بزانێ ،دڵی وەخەبەر دەهات.سێ" نۆتی لەرزیو هەروەك دەنگی ڤیدیا مازین بەهەوایەکی نەرم بە دووای یەکتر دا دەهاتن و وەك سێ"ماسی لە جۆگەلەیەکدا،یەکتریان لە بەرزایی رادەگرت و جارویار لەبەر شەپۆلی دەنگەکان دەدرەوشان.نۆتێکی تریش هێندێ جار لەگەڵیان دەکەوت و هەموو بەیەکەوە سرودێکی سادەو خەماوی و دل لاوێنیان لێدەدا.دایك گوێی بۆ ئەمانە رادەگرت و لەوانی تری جیا دەکردنەوە.

دیار نەبوو بۆچی لە قولاّیی چالاّوی تاریکی رابوردوودا،شازارێکی وەبیر هاتەوە کەدەمێك بوو لە بیری چووبووەوە و ئێستا بە روناکی خۆی دەنواند.

جارێکی مێردە رەحمەتییەکەی شەو درەنگانێك بەسەرخۆشی هاتبووەوە.باسکی گرتبوو ولەسەر قەرەوێلە فرێی دابووە خوارێ و پێ لاقەیەکی پێدا بوو و بە تووڕەیی گوتبووی:برۆ لەبەرچاوم وەلاکەوە ناجسن،ماندووم دەکەی .....لاچۆ لەبەرچاوم .بۆ ئەوەی خۆی لەبەر پێ لاقەکە دەرباز بکا،منداڵەکەی کە دوو ساڵان بوو،لە ئامێزی گرتبوو و کربوویە مەتاڵ بۆ پاراستنی خۆی - پاڤێلێ بە روتی لەترسان گریابوو،دەست و پێی راوەشاند بوو.میخائیل بەسەری دانەڕاندبوو:برۆ لاچۆ لەبەر چاوم.راست بووبووەوە و بۆلای چێشتخانە رای کردبوو.پاشان کراسێکی هاوشتبووە سەرشانی و منداڵەکەی پێچابووەوە و مات و بێ دەنگ ،بێ سکالا و پاڕانەوە،بە پێ خاوسی چووبووە کۆلانێ.مانگی ئەیار بوو شەو فێنك بوو.تۆز و خۆلی کۆلانێ بە لاقیەوە دەنووسا.منداڵەکە دەگریا و دەست و لاقی رادەوەشاند ،مەمکی خستە زاری و بەخۆیەوەی گوشی .لەکاتێك دا ترس هەڵی گرتبوو،بە کۆلانی تاریك و نۆتەك دا دەڕۆیشت و لەبەر خۆیەوە لای لایەی بۆ منداڵەکەی دەکرد تا خەوی لێبکەوێ ،دنیا دەهات روناك دەبووەوە.شەرمی دەکرد،نەکا یەکێك بە نیوەروتی بیبینێ.چووبووە پەنا زەلکاوەکە و لەبن پۆلە دارێك هەڵتروشکابوو.ماوەیەکی زۆر لەوێ مابووەوە،چاوی لەتاریکایی بڕیبوو،بە ترسەوە لای لایەی بۆ منداڵە خەوتووەکەی دەکرد.

لە پڕ باڵندەیەک بە سەریدا فڕیبوو،دایکی راپەڕاند بوو.لەسەرمان دەلەرزی .هەستا بوو گەڕابوویەوە ماڵێ و بە پێشوازی ترس و لێدان وسووکایەتی پێ کردنەوە چووبوو.ئاوازێکی توند و ساردی‌پیانۆ بۆ ئاخر جار ناڵەی هات و بڕایەوە.

سۆفیا روی وەرگێڕا و بە ئەسپایی لەبراکەی پرسی:ئەم هەوایەت پێ خۆش بوو؟هەروەک لەخەو راپەڕێ، هەستا و وەڵامی داوە:بەڵێ زۆرم پێخۆش بوو. لە سینگی دایک دا ئاوازی بیرەوەرییەکان دەلەرییەوە.لە شوێنێک ،لەم لاو ئەولاوە بیرێکی بە دڵدا هات:

_"ئەوەتا،خەڵک بەهێدی و دۆستانە دەژین.بە شەڕ نایەن،ئۆدکا ناخۆنەوە،لەسەر نان کێشە ناکەن.وەک لای خەڵکی چارەڕەش هەیە وا نین" . سۆفیا بێ پسانەوە سیغای دەکێشا و دووکەڵەکەی قوت دەدا.گوتی:

_"کۆستی "ی رەحمەتی ئەم مۆسیقایەی زۆر پێخۆش بوو.مژێکی لەدووکەڵەکەی دا و سووڕا و لەسەر خۆ قامکی لەپیانۆ کەی دا؛چەندەم پێ خۆش بوو بۆی لێبدەم،چەندە بە زەوق بوو.دڵسۆزی هەموو شتێک بوو...

دایک لە دڵی خۆیدا گوتی:رەنگە باسی مێردەکەی بکا.بزەیەکی هاتێ.

سۆفیا لەکاتێک دا بەئەسپایی تارە تاری دەهات قسەکانی درێژە پێدا؛چەندەی من بەختەوەر کردبوو.چەند جوان دەیزانی بژی .هەمیشە رۆخۆش و شادبوو.

نیکۆلای لەکاتێک دا چەناگەی خۆی هەڵدەکەندەوە گوتی:بەڵێ،گیانێکی خۆش ئاهەنگ بوو.

سۆفیا سیغارەکەی فڕێ دا و روی کردە دایک و گوتی:ئەم هەڵلا و بگرە نێوە ماندوو ناکا؟

دایک بەکەمێک توڕەییەوە کە نەیتوانی بیشارێتەوە،گوتی:

_پێم گوتی هیچ لەمن مەپرسە.من لە هیچ تێ ناگەم.....لێرە گوێ دەدەمێ و بیردەکەمەوە

_وانییە،دەبێ تێبگەی.کاتێک پیاو پەژارەی هەبێ،ناکرێ لەمۆسیقا تێ نەگا.توند پەنجەی لەپیانۆکەدا و ئاوازێکی توند دەنگی دایەوە.هەر دەتگوت خەبەرێکی بەترس گەیوەتە کەسێک و کاری کردووەتە سەر دڵی و دەناڵێنێ.دەنگی گەنج و بە ترس وسەر لێشێواو تێکەڵ بوون.سەر لەنوێ دەنگەکە توند بوو.ئەوانی تری داپۆشی.بێ گومان کارەساتێک قەومابوو کەبووبوو بە هۆی قین و تووڕەیی.پاشان دەنگێکی قەوی ،دڵ لاوێن بەرز بووەوە ودەستی کرد بە سرودی جوان و ساکار کە دڵگر و جێگای دڵنیایی بوو.نۆتەکانی زیر ئەڕیان دەهات.

سۆفیا ماوەیەک پیانۆی لێدا .دایک وەزعی تێک چووبوو.دەیویست بپرسێ ئەم مۆسیقایە کەهەست و بیری جۆر بە جۆری تێدا پێک هێنا،باسی چی دەکرد.خەم و خەفەت جێگای خۆیان دەدا بە بروسکەی شادی و هێمنی .وا دەهاتە بەرچاو کەپۆلە باڵندەیەکی ئەدیو لە ژوورەکەدا دەگەڕێن و لە کاتێک دا باڵی ئەنگیان وەدڵ

دەکەویٚ،سرپوەکیان لەبەر دێتەدەر کەلە خۆوە بیر هان دەدەن قسەی نامەفهوم بکا.ئەو قسانە بە هومێندێکی خەیاڵی ورە وەبەر دڵ دەنێن و پڕی دەکەن لە هێز و شادی.

دایك زۆر حەزی دەکرد قسەیەکی خۆش بە دۆستەکانی بڵیٚ.مۆسیقا سەرخۆشی کردبوو.زەردەخەنەیەکی نەرمی لەسەر لێوان بوو.لە کاتێك دا چاوی دەگێڕان تا بزانیٚ چ کارێك هەیە بیکا،لەسەر پەنجان چووە چێشتخانە تا سەماوەر تیٚ باویٚ.ئارەزووی خزمەت کردن لەدڵی دا ئەمردبوو.ئەم هەستە لە دڵی دا دەجولایەوە.بزەیەکی هاتیٚ و گوتی:

_ئێمە خەڵکی رەش و روت هەست بە هەموو شت دەکەین،بە لامدەربڕینی هەستەکەمان بۆ دژوارە .بیر و باوەڕمان شەپۆل دەدا.لەوە شەرمەزارین کە ئەوەی دەیزانین ناتوانین دەری ببڕین.هێندیٚ جار دژی بیرو باوەڕی ئێوە و دژی ئەو کەسانەش کەئەو بیرو باوەڕەمان لەنێودا بلاودەکەنەوە،تووڕە دەبین.دژی‌ئەوان توند و تیژی دەکەین،وەدەریان دەنێین.ژیان پڕە لەشەپۆل .لە هەموو لایەکەوە لافاو لێمان دەدا.دەمانەویٚ بحەسێینەوە .بە لامبیرو باوەڕ گیانمان وەخەبەر دێنیٚ و ئەمری پێدەکا کە بڕوانیٚ .

نیکۆلای گوێی دابوویە،سەری بۆ دەلە قاند و جاروبار چاویلکەکەی خاوێن دەکردەوە. سۆفیا تەماشای دایکی دەکرد وسیغارەکەی لەبیر دەچووەوە و دەکوژایەوە.لەپێش پیانۆکە دانیشتبوو.جاروبار قامکی دەگەیاندیٚ.ئاوازی پیانۆ لەگەڵ قسەکانی دایك تێکەڵ دەبوو.

_ئێستا دەتوانم جۆرێك باسی خۆم و خەڵکتان بۆ بکەم.چونکە ئیتر تێدەگەم و دەتوانم بەراوردی بکەم و لێکی بدەمەوە.پێشتر نەمدەتوانی لێکی بدەمەوە.لە ژیانی ئێمەدا هەموو وەك یەك دەژین.ئێستا دەبینم خەلکی تر چۆن دەژین.وە بیرم دێتەوە کە خۆم چۆن ژیاوم.ئەم بیرەوەرییە تاڵ و دژوارە .

دەنگی نزم کردو قسەکانی درێژە پێدا:

_رەنگە قسەکانی من بەجیٚ نەبن و پێویست نەبیٚ ئەم قسانە بکەم ،چوونکە ئێوە خۆتان هەموو شتێك دەزانن .

کولی گریانی لەئەوکی مابوو.بەچاوێکی پڕ لەزەردەخەنەوە تەماشای ئەوانی دەکرد ودەیگوت:

_دەمەویٚ دڵی خۆم لە پێش ئێوە ئاواڵە بکەمەوە،تا بزانن چەندەم خێرو خۆشی ئێوە ئاواتە .

نیکۆلای بە ئەسپایی گوتی:ئێمە ئەوەی دەزانین.

دایك نەیتوانی هەستی دابرکێنیٚ .دیسان ئەوەی بۆ خۆی بە تازەی دەزانی بۆ ئەوانی باس دەکرد و لای وابوو ئەمە بۆ ئەوان زۆر گرنگە.باسی ژیانی پڕ لەکوێرەوەری و هەژاری خۆی دەکرد.بە روخۆشی و بیٚ تووڕە بوون و نارەحەتی،بە وشەی ساکار و ئاسایی و بەزەردەخەنەیەکی شیرین،مێژووی یەکسان و رۆژە ئوشەکانی ژیانی خۆی

بۆ دەگێڕانەوە.ئەو زەبرانەی دەژمارد کەمێردەکەی لێی دا بوون.لەکاتێك دا خۆشی لە پەلپ وبیانۆی پوچی مێردەکەی و لەوەی کەنەیتوانیبوو خۆ لەو لێدانە بپارێزێ ،سەری سووڕمابوو.

ئەوان بەماتی گوێیان بۆ قسەکانی دایک هەڵخستبوو.لەژیانی خەفەتباری ئینسانێك کە وەك حەیوان رەفتاریان لەگەڵ کردووە و ماوەیەکی زۆر هەستی بە ژیانی زۆر لێکراوانەی خۆی نەکردووە و دەنگی لەبەر نەهاتووەتەدەر،سەریان سووڕمابوو.وایان دەهاتە بەرچاو کە ئەوەی لەزاری دایك دێتەدەر چارەنووسی هەزاران کەسە.لەم ژیانەی ئەودا هەموو شت بێ مانا وبێ نرخ بوو.بە لاقەڵکێکی بێ ئەژمار لەم سەر زەوییە ئاوا ژیاون.تا دەهات مێژووی ژیانی دایك لەبەر چاویان گرنگ دەبوو.نیکۆلای ئانیشکی هاویشتبووە سەر مێزەکەی و سەری لە نێو دەستانی گرتبوو.لەکاتێك دا جارو بار برژانگی لێك دەدان،بەبێ خۆ بزاوتن،بە چاویلکەوە تەماشای دایکی دەکرد.سۆفیا پالی وەکورسی دابوو،دەلەرزی و جاروبار سەری بۆ دەلەقاندو دیار نەبوو لەبەر خۆیەوە چ دەڵێ.ئیتر سیغاری نەدەکێشا.دەم و چاوی کزو رەنگ پەڕیبوو. بەدەنگێکی نەرم گوتی:

_جارێك خۆم بەڵێ قەومای دیت، لام وابوو ژیانی من لەرز و تایە.ئەو کاتەبووکەدووریان خستبوومەوە.لە گوندێکی بچووك بێ کاربووم بێجگە لەخۆم لە فیکری هیچ کەس دا نەبووم.لەبەر بێ کاری چارەڕەشییەکانی خۆم کۆ کردەوە.لەگەڵ باوکم کە زۆرم خۆشدەویست بە شەڕهاتبووم،بەتاوانی خوێندنەوەی کتێبی قەدەغە لە مەدرەسەیان دەرکردبووم.پاشان نۆرەی زیندان و خەیانەتی هاورێیەکی خۆشەویستم هات.مێردەکەیان گرتم و دیسان گرتیانەوە و دووریان خستمەوە و مێردەکەم کۆچی دوایی کرد.ئەو دەمی لام وابوو لەسەر ئەم زەوییە کەس لە من چارەڕەش تر نییە.بە لامدایەگیان ئەگەر تەواوی بەدبەختیەکانی من کۆبکرێنەوە دە ئەوەندەش زیاد بکرێن،هێشتا ناگەنە مانگێکی ژیانی تۆ......نازانم ئەشکەنجەی رۆژانە لەماوەی چەند ساڵ دا ......ئەم خەلکە هەژارە چۆن تاقەتی ئەم هەموو ئازارو جەزرەبەیان هەیە؟

دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و لە وەڵامدا گوتی:پێی رادێن.

نیکۆلای بە بیر کردنەوە گوتی:من لام وابوو شارەزای ئەم ژیانەم ،بە لامنێستا کەدەبینم مەسەلەکە تەنیا تەشیراتی جیاجیا نییە ،یان کتێبێك نییە کەباسی ئەم جۆرە ژیانی بکا،یان چاپکراوە کەم و کورەکانی خەم نین کەباسی دەکەن،بەڵکو بەسەرهاتی خوێنی دەیانگێرێتەوە،بە ترسن.

وردە شتەکان،تەنانەت بەشە بچووکەکان و سانییەکانیش کەساڵیان لێ پێك دێ،هەموویان بەترسن. وتووێژ درێژەی هەبوو.هەموو بەشەکانی رەشی ژیانی دەگرتەوە.دایك لەخەیاڵاتی خۆیدا نوقم بووبوو.پەژارەی رۆژانەی رابوردووی دەهێنا گۆرێ و پەردەیەکی خەفەتاوی لەترس و دزێوی دروست دەکرد کەسەردەمی گەنجایەتی تێیدا نوقم بووبوو.ئاخرەکەی هاواری کرد:

_ئای ئەچەندەم قسەکرد.کاتی خەوتنە،بحەسێنەوە.هەمووی لەگوتن نایە. خوشك وبرا خواحافیزیان لێکرد.وا دەهاتە بەرچاو کەنیکۆلای لەجاران پتر سەری بۆ دادەنوێنێ.سۆفیا تا بەر دەرگا لەگەڵی چوو ،لەوێ راوەستا و بەئەسپایی گوتی:

_شەوباش ،ئیستراحەت بکە!

گەرمییەك لە دەنگی دا بوو.چاوە بۆرەکانی دایکیان دەلاواندەوە.

دایك دەستی سۆفیای گوشی و پێی گوت:سوپاستان دەکەم.

(٤)

پاش چەند رۆژێك دایك و سۆفیا وەك فەقیران کۆنە کراسێکیان لەبەر کرد و هەریەکە تورەکەیەك بەشانەوەو گۆچانێك بە دەستەوە لەپێش نیکۆلای راوەستان.سۆفیا لەم جلە کۆنەدا بچووکتر دیبای دەکردو حاڵەتێکی لێبڕاوانە و رەنگێکی زەردی هەبوو.

کاتی خوا حافیزی نیکۆلای بەگەرمی دەستی خوشکی گوشی.دایك دیسان ئەو سادەیی و ئارامییەی هاتە بەر چاو.ئەوانە ئەهلی ماچ و لەئامێزگرتن نەبوون،بە لامەلەگەڵ ئەوەش پێکەوە دڵسۆز و راست بوون و بەزەییان بەخەلکی دیکەش دا دەهات و خەلکیان خۆش دەویست.ئەو دنیایەی دایك تێیدا ژیابوو،خەلك : یەکتریان تێدا ماچ دەکرد و زۆر جار قسەی دۆستانەو خۆشیان لەگەڵ یەکتر دەکرد،بە لامەوەك سەگی برسی یەکتریان دەگرت.

دوو رێبوار لەشاری وەدەرکەوتن وگەیشتنە چۆڵی.جادەیەکیان و کوتراویان گرتەبەر کەهەردووك بەری بە پێرە داری سپی چنار داپۆشرابوو.دایك لەسۆفیای پرسی :ماندوو نەبووی؟

_پێت وایە من بە رێگا رۆیشتن رانەهاتووم؟ بە هەڵە چووی.

سۆفیا بەخۆشی هەروەك شەیتانییەکانی سەردەمی منداڵیی بگێڕێتەوە،دەستی کرد بەباسی کردەوە شۆڕشگێڕییەکانی خۆی.ناوی خۆی گۆڕیبوو.پێناسی ساختەی بۆ خۆی ساز کردبوو.بۆئەوەی لەچنگ جاسوسان رزگاری بێ ،جل و بەرگی خۆی گۆڕیبوو.بەسەدان کیلۆ بلاوکراوەی قەدەخەی بۆ شاری جۆر بەجۆر بردبوو.کار و باری راکردنی هاورێ دوورخراوەکانی راپەڕاندبوو.تاسەر سنوور بەرێی کردبوون.جارێك چاپخانەی نهێنی لەماڵی خۆیان دا شاردبووەوە.کاتێکی ژاندارمە پێیان زانیبوو،هاتبوون ماڵەکەی بگەڕێن.پێش هاتنیان جلی کارەکەرێکی لەبەر کردبوو ولەبەر دەرگایە توشی ژاندارمان ببوو.بێ پاڵتۆ،دەسماڵێکی بچووك بەسەرەوە،تەنەکەی نەوت بەدەستەوە،بەچلەی زستانێ تەواوی شار گەڕابووجارێکی دیکەش بۆسەردانی

هاورێکانی چوویبووە شارێکی دوور،ڕاست لەو کاتەدا کەخەریک بووبوو لەپلەکانان وەسەرکەوێ ،دیتبووی شەوە ماڵەکە دەگەڕێن.ڕێگای گەڕانەوەشی نەمابوو.بە ئازایی زەنگی دەرگای ماڵێکی ئەناسیاوی لێدابوو،بەجانتاوە وەژوور کەوتبوو.بە دڵنیایی ڕەپ و ڕاست گوتبووی:

_ئەگەر بخوازن ئێستا دەتوانن من بدەن بە ژاندارم،بە لامدڵنیام ئەو کارە ناکەن.خەڵکی ماڵەکە ترسابوون و هەتا ڕۆژ لەو ترسانە کەلێیان وەژوور دەکەون،خەویان لە چاوی نەکەوتبوو.بە لامبەوحالەش سۆفیایان نەدابوو بەژاندارم.بەیانی پێکەوە گاڵتەیان بەژاندارمە کردبوو.جارێکیش جلی خوشکە ئەرکە دنیاکانی لەبەر کردبوو و لەگەڵ جاسوسێك کە وەدووای شوێنی ئەو کەوتبوو،لە واگۆنێکی قەتاردا دانیشتبوو.جاسوسەکەش بۆ خۆڕانان بە چاو را و بۆی باس کردبوو کەچەندە بە وریایی کاری خۆی رادەپەڕێنێ.لای وابووبوو کە سۆفیا لەو قەتاردا لە ژمارە دوو دایە.لە هەموو ئێزگەیەك دەچووە دەرو کە دەگەڕایەوە بە ئەرکە دنیای دەگوت:

_نای بیئم.ڕەنگە ڕاکشابێ.ئەوانیش ماندوو دەبن.ژیانێکی دژواریان هەیە .

دایك بەو قسانە پێدەکەنێ بە چاوی خۆشەویستییەوە تەماشای سۆفیای دەکرد.سۆفیای بالاّ بەرزی کز و باریك بە هەنگاوی سوك و تونە ڕێگای دەبڕی.لەقسە و کردەوە و ئاکاری دا ئازایەتی دەبینرا.لەقەد و بالاّی ڕاکشاوی دا ساخییەکی مەعنەوی لەگەڵ شادی دیار بوو.چاوەکانی بەخۆشی و شادییەکی گەنجانە دەیانڕوانییە هەموو شتێك.سۆفیا دارێکی بە دایك نیشان دا و گوتی:بزانە سنەوبەرێکی چەند جوانە.دایك ڕاوەستا کەتەماشای بکا،بە لامەو دارە لەدارەکانی تر بەرزتر و جوانتر نەبوو.بە پێکەنینەوە گوتی:

_بەڵێ ،دارێکی جوانە و، دەبینیت کەچۆن با یاری بە قژەکانی پشت گوێی ئەو ژنە دەکا.

_چووە پۆپینەکی!

چاوەکانی سۆفیا لە خۆشیان دەتروسکان.هێندێ جار دادەهاتەوە،بەنەرمی گوڵێکی هەڵدەپساند و گەلاّکانی لەنێو قامەکە ناسکەکانی دەگرت و بەنەرمی گۆرانی دەگوت.

ئەوانە هەموویان دڵیان دەبزاوت و لەو ژنە چاو گەشەیان وەنزیك دەخست.دایك خۆی پێوە دەنوساند و لەگەڵ ئەودا هەنگاوی داوێشت.بە لامهێندێ جار لە قسەکانی سۆفیا دا و شەی توند دەبیسران کەبەلای دایکەوە زیادی بوون و هێندێ بیری مەترسی داری بۆ پەیدا بوون:"بەکەیفی میخائیل نابێ".

پاش تاوێك سۆفیا سەرلەنوێ قسەی ساوێلکەی دەکرد.دایك بەمیهرەبانی تەماشای چاوەکانی دەکرد.هەناسەیەکی هەلکێشا وگوتی:

_هێشتا چەند گەنجی !

_ئاخ.من تەمەنم سی و دوو ساڵە.دایك پێکەنی.

_مەبەستم ئەوە نەبوو،بە دیەن گەورەتر دیاری دەکەی،بە لامپیاو کە چاو لە چاوەکانت دەکا و گوێی لەدەنگت دەبێ،سەرسام دەمێنێ،هەر دەڵێی کیژی .ژیانێکی دژوارو بەترست هەیە،بە لامەلەگەڵ ئەوەش دا دڵت هەرشاد و بە پێکەنینە .

_هەست بەوە ناکەم ژیانم دژوار و پەشێوبێ. لاموایە ژیان لەمە باشتر و خۆشتر نابێ.....

_کێ پاداشتی ئەو زەحمەتتان دەداتەوە؟

سۆفیا بە شێوەیەك کەبەلای دایکەوە پڕبوو لە بەرزە هیمەتی،گوتی: ئێمە پاداشتی خۆمان وەرگرتووە.ژیانێکی ئەو تۆمان سازکردووە کە مایەی خۆشیمانە.لەوە پتر چمان دەوێ؟

دایك تەماشای کرد و سەری بەردایەوە و لەبەر خۆیەوە دووپاتەی کردەوە:"بەکەیفی میخائیل نابێ......."

هەوای خۆشی و تازەیان هەڵدەمژی ،بەکاوەخۆ بە لامبەردەوام ڕێگایان دەبڕێ.دایك وای دەزانی بۆ زیارەت دەچێ.سەردەمی منداڵی وەبیر دەهاتەوە کەڕۆژەکانی جێژن بۆ کلیسا دەچوو.

سۆفیا هێندێ جار بەو دەنگە خۆشەی سرودی دەخوێندەوە کە باسی ئەوین یا بەهەشتی تێدا بوو.جاری وابوو لەتەعریفی دەشت و چیمەن و مێرگ و میرغوزار و چۆم دا شیعری دەخوێندەوە.

دایك گوێی دەدایە و پێدەکەنی،بەهەوای شیعرەکانی کەزۆری پێ خۆش بوون،سەری دەلەقاند.هەموو شتێك لەدڵی دا وەك باخێکی بچووك و لەمێژینە لە شەوی هاویندا ،نەرم و هێدی وهێمن بوو.

(٥)

ڕۆژی سێهەم گەیشتنە گوندی.دایك لەوەرزێڕێکی کە لەوێ کاری دەکرد پرسی:کارخانەی قەتران لەکوێیە.هەردووکیان خێرا بەرێگایەکی باریك دا کە رەگە دارەکانی لێ بووبوونە پلەکان،چوونە خوارێ.توشی جێگایەکی ڕوتەنی بێ داربوون،پڕبوو لە زبڵ و خەڵوز و قەترانیشی لێ ڕژابوو.

دایك بە پەرێشانی تەماشای دەوروبەری خۆی کردو گوتی:

_گەیشتینە جێ.لەنزیك کەپرێکەوە چوار کرێکار لە دەورەی مێزێکی رەند نەکراو دانیشتبوون نانیان دەخوارد.یەکێك لەوان ڕێبین بوو.کراسێکی یەخە ئاواڵەی لەبەر دابوو،تەواو ڕەش هەڵگەڕابوو.ئەوی دیکەیان یێفیم و دوو لاوی دیکەش دانیشتبوون.ڕێبین زووتر چاوی پێکەوتن.دەستی بە پێش چاوییەوە گرت و چاوەڕوان بوو .

دایك لە دوورەوە بانگی کرد:ڕۆژ باش کاك میخائیل!

ڕێبین هەستا و بەکاوەخۆ بۆلایان چوو.کەدایکی ناسی ڕاوەستاو بەزەردەخەنەیەکەوە دەستی بە ڕیشی خۆی دا هێنا.دایک لێی چووە پێش و گوتی:دەچینە زیارەت،لامان دا چاومان بەتۆ بکەوێ.ئەمەش دۆستێکی منە ناوی"ئاننا"یە.......

شانازی بەم فیکرەی خۆی کرد و چاوێکی لەسۆفیا کرد کە بە ئەدەب و قیت ڕاوەستا بوو.ڕێبین بزەیەکی هاتێ وگوتی:ڕۆژ باش .دەستی دایکی گوشی و سلاوی لە سۆفیا کردو درێژەی پێدا:درۆ فایدەی چییە؟ئێرە شار نیە،لێرە پیاو پێویستی بە درۆ نییە.بێجگە لە پیاوی باش کەدەیان ناسێ کەسی دیکەی لێ نییە.

یێفیم هەروا لەسەر مێزەکە دانیشتبوو تەماشای میوانەکانی دەکرد.بە سرتە شتێکی بە هەڤاڵەکانی گوت.کە ژنەکان وەنزیك کەوتن ،هەستا و بێ ئەوەی هیچ بڵێ ڕۆژ باشی کرد.دوو کەسەکەی تر هەروەك میوانەکانیان نە دیبێ،مات بوون.ڕێبین دەستێکی لە شانی دایکی دا و دەستی پێکرد:ئێمە لێرە حەپسی تەنیاین.کەس سەرمان نادا.ئاغا لە گوندەو خێزانی لەنەخۆشخانەیە و من ئێستا نوێنەری ئەوم.....دانیشن.چای دەخۆنەوە؟یێفیم کەوایە شیریان بۆ بێنە.

لە کاتێك دا میوانەکان بە کاوەخۆ توورەکەکانیان لە عەرزی دادەنا،یێفیم چووە ژووری خانووەکە.یەکێك لەوەرزێڕەکان کەزەلامێکی کەلگەت و لاواز بوو،هەستا یاریدەیان بدا،ئەوی دیکەیان یەکی ڕوتە و خەپە خوێڵە بوو،ئانیشکی وەسەر مێزەکەی دا تەماشای ژنەکانی دەکرد و سەری دەخوراند و نارەناری بوو.بۆنی توندی قەتران و بۆنی ناخۆشی گژوگیای ڕزیو سەری گێژ دەکرد.

ڕێبین کرێکارە بالا بەرزەکەی نیشان دا و گوتی:ئەمەیان ناوی"یاکۆڤ"و ئەوی دیکەیان ناوی"ئیگنات"ە.

_باشە کوڕەکەت چۆنە؟

دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی: گیراوە.

_دیسان لوادیارە جاری پێشوو خۆشی ڕابواردووە.....ئیگنات ئیتر نارەناری نەدەکرد.یاکۆڤ دارەکەی لە دایك وەرگرت:

_پورێ گیان دانیشە.

ڕێبین ڕوی کردە سۆفیا و گوتی:تۆش دانیشە.سۆفیا بێ ئەوەی هیچ بڵێ لەسەر تەختە دارێك دانیشت وبە وردی تەماشای ڕێبینی کرد.ڕێبین پرسی:

_کەنگێ گیرا؟پاشان سەری ڕاوەشاند و گوتی: دایە تۆ بەختت نییە.

_گرنگ نییە.

_باشە وردە وردە ڕادێی.

_نا وانییه،به لامباش دەزانم کەچاری دیکه نییه.
_هەروایە،باشە ،بۆمان بگێرەوە.
یێفیم قاپێکی شیر هێنا.پیالەیەکی لەسەر مێزەکه هەلگرت و ئاوەکەی رشت و پری کرد لەشیر و بۆ سۆفیای راداشت.بەبێ دەنگی کاری دەکرد و دەجولاوە و گوێی بۆ قسەکانی دایك هەلدەخست.کاتێك قسەکانی تەواو بوون،هەموویان مات بوون.ئیگنات هەروا لەسەر مێزەکه دانیشتبوو و بەئینۆك جوغزی لەسەر تەختە دارەکە دەکێشا.یێفیم پالی وەشانی رێبین دابوو.یاکۆڤ لەسەر سینگی دانابوو و سەری بەرداببووەوە.سۆفیاش بە وردی تەماشای سەر و چاوی وەرزێرەکانی دەکرد.
رێبین بەشێنەیی قسەکانی لەسەر یەك دەکێشا و ،گوتی:ئەگەر خۆپێشاندانێکی ئەوتۆیان لێرە سازکردبایە،وەرزێرەکان بەنیازی کوشتن لێیان دەدان......
رێبین پرسی :گوتت پاڤێل موحاکەمە دەکرێ؟
_بەلێ ،بڕیار وایە.
_تاوانی چییە؟......نازانی؟.......بەچ سزایەك دەبێ حوکم بدرێ.
دایك بەئەسپایی وەلامی دایەوە:بەکاری دژوار یا دوورخستنەوەی هەمیشە بۆ سیبیریا.کرێکارەکان هەر سێك چاویان لەیەکتر کرد.رێبین قسەکانی درێژە پێدا:
_کاتێکی خەریکی ئەو کارە بوو،دەیزانی چ سزایەك چاوەرێیەتی؟
سۆفیا گوتی:دەیزانی.......بەلێ دەیزانی.
هەموویان بێ دەنگ بوون و ئیتر جولەیان نەدەکرد.هەروەك لەبیرێکی سارددا بووبن بەسەهۆل.رێبین بە دەنگێکی زۆر جیددی قسەکانی درێژە پێدا:
_منیش لاموایە کەدەیزانی.پیاوێکی ئێلگیرە.هەروا سەرسەرەکی کارناکا.هاورێیان بزانن،ئەو دەیزانی کەلەوانەیە بەسەرە نێزە ورگی هەلدرن،یان بینێرن بۆ کاری دژوار ،بەو حالەش کاری دەکرد.پێویست بوو وەکار کەوێ،وەکار دەکەوت.ئەگەر دایکیشیان لەسەر رێگا دانابایە پێی گرنگ نەبوو.دایە وانییە؟
دایك رایەری،وەلامی داوەتوایە.......
پاش ئەوەی سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد لە ناخی دلەوە هەناسەیەکی هەلکێشا.سۆفیا بەنەرمی دەستەکانی دامالی و چاوێکی نارازییانەی لە رێبین کرد.رێبین تەماشایەکی دانیشتوانی کرد و دەستی بەقسان کردەوە. دیسان هەر شەشیان بێ دەنگ بوون.تیشکێکی کزی هەتاو وەك پەردەیەکی زێرین لە هەوا هەلواسرابوو.قەلەرەشەیەك لە دوور قیرە قیری دەهات.دایك لەبیرەوەری هەوەلی،مانگی ئەیار و وەبیر هاتنەوەی

پاڤێلّ و ئەندرێی حالی تێکچووبوو.لە دەوروبەری خۆی دەڕوانی .لەو شوێنە بچووک و ڕوتە،چەلەنگە شکا و کەلە پێش دا قەترانیان تێدا بووبوو،کەوتبوونە سەریەک .پوش و پەلاش بەدەم باوە دەهات ودەچوو.دار بەڕو و سپی دار لەهەموو لایەکەوە ئەو شوێنە ڕوتەیان دەورەدابوو.هەر دەتگوت خەریکن ئەو زبلّ و زاڵەی بووەتە هۆی سوکایەتی ئەوان،لەبەینی بەرن.لەو کاتەدا کەبەبیّ دەنگی پەیوەندیان پێکەوە هەبوو،سێبەری گەرم و تاریکی خۆیان داویشتە سەر زەوی.

لەپڕ یاکۆڤ لەو دارە جیابووەوە کەپاڵی ویّ دابوو،سەری ڕاوەشاند و بەدەنگێکی وشك و قەوی گوتی:

_من و یێفیم دەنێرن دژی ئەو جۆرە کەسانە شەڕ بکەین؟

ڕیبین بەخەفەتەوە گوتی:پێت وابوو دژی کیّ شەرت پیّ دەکەن . سەیر ئەوەیە هەردەستی خۆمان ئێمە دەخنکێنین . یێفیم بە ئەسپایی گوتی:

بەو حاڵەش دەچمە سەربازی!

نیگنات بە ئەسپایی گوتی:کیّ ڕێی لیّ گرتوی.هەستە برۆ.چاوی بڕیە یێفیم و بە پێکەنینەوە گوتی:بە لامکەتفەنگت بە منەوە نا،دەسەرمی گرە.بە جارێك بمکوژە،نەقرستانم مەکە!........

یێفیم بەتووڕەیی گوڕاندی:لێنشتریش ئەم قسانەت پیّ گوتووم.ڕیبین قسەکەی قۆستەوە:هاوڕێیان ڕاوەستن.لە فیزەوە دەستی هەڵێنا و دایکی نیشان دا:ئەم ژنە دەبینن،بیّ گومان حیسابی کوڕەکەی تەواوە.دایك بە دەنگێکی خەمبارەوە گوتی:بۆ قسەی وادەکەی؟

_چوونکە پێویستە!دەبیّ سەرت بەخۆڕایی سپی نەبیّ و دلّت بە هیچی ئازار نەکێشیّ.....باشە،خۆ ئەم قسە تۆی نەکوشت......کتێبت هێناون؟

دایك چاوێکی لێکرد و پاش تۆزێك ماتی وەلامی داوە:بەلیّ!

ڕیبین دەستێکی لەمێزەکەی دا وگوتی:هەرکە چاوم پێت کەوت زانیم .ئەگەر ئەمە نەبا ،بۆچی دەهاتییە ئێرە؟......بزانن،کوڕیان لە مەیدان بردووتە دەر،دایك جێگای گرتووەتەوە.خۆی ڕاست کردەوە و بە فیزەوە نەڕاندی:ئەو ناجسنانە نازانن کەبەدەستی شکاویان چ تۆوێك دەچێنن.دەیبیننەوە.کاتێکی هێزی ئێمە پەرەی گرت،کاتێکی دەستمان بەدروێنەی ئەو گیا مەلعونانە کرد،دەیبیننەوە.

دایك لەم قسانە ترسا.چاوێکی لەڕیبین کرد،دیتی زۆر گۆڕاوە و لاواز بووە.ئیتر ریشی چوار گۆشە نییە و ئێسك چووە .ئێسکی ڕومەتی دەرپەڕیون،ڕەگی وردی سوور لەسپێنەی چاوی دا دەبیترێن و هەر دەڵێی ماوەیەکی زۆرە نەنوستووە.لوتی وەك دەندوکی باڵندەی ڕاوکەر خواربووەتەوە.خەم و خەفەت دایگرتووە و تروسکەی چاوەکانی دەم و چاوی تاریکی بە تیشکی خەفەت و قین ڕوناك دەکردەوە.

ڕێبین درێژەی پێدا:دوێنێ سەرۆکی ناوچە بانگی کردم و پرسی:" سەرسەری ئەوە چت بەقەشە گوتووە؟"گوتم:بۆ سەرسەریم.پشتم ئەوی دەکەم و نان پەیدا دەکەم.کەسیشم ئازارنەداوە.دەستی کرد بەجنێودان و مستێکی لە دەم و لەوسی دام.سێ ڕۆژیش حەپسی کردم .شاخ!ئاوا لە خەڵك دەکەن.باشەیە لامەی ناجسنەکان،ئیتر چاوەڕوانی لێخۆش بوون مەبن.ئەگەر منیش نەمێنم یەکی تر تۆڵەی ئەو سوکایەتییە لە ئێوە یا لە منداڵەکانتان دەکاتەوە.لەبیرتان نەچێ بە پەنجەی ئاسنی تەماعی خۆتان سینگی گەلتان کێلاوە و تۆوێکی خراپتان لێ چاندووە.ئەی مەلعونینە....لە ئێوە خۆش نابین!

لەبەر تووڕەییان دەکوڵی .قسەکانی ترسیان وەبەر دایك نابوو.تۆزێك هاتەوە سەرخۆ و قسەکانی درێژە پێدا:باشە چیم پێ گوتبوو؟پاشان کۆبوونەوە لە گوندی قەشە بە وەرزێرانی گوتبوو:خەڵك وەك مێگەل وایە و هەمیشە پێویستی بە شوان هەیە .منیش بەگاڵتە گوتم:ئەگەر ڕێویان کردبا بەسەرۆکی لێرەوار،پەڕ زۆر دەبوو،چوونکە باڵندەی نەدەهێشت.بە مۆڕەوە چاوی لێکردم و دەستی بە قسەکرد:"خەڵك دەبێ زەحمەت و کوێرەوەری بکێشن،تەسلیم بن پشت بەخوا ببەستن.ئەوەندی دەتوانن پتر نوێژ بکەن،تا خوا هێزی خۆڕاگرتنیان بداتێ".من لەوە لامدا گوتم:خەڵك نوێژو دووعا زۆر دەکەن،بە لامواداپارە خوا کاتی ئەوەی گوێیان بداتێ.هەرئەوەندە.

پاشان لێی پرسیم :دووعای چی دەکەی.لەوە لامدا گوتم:لەهەمووژیانم دا تاقە دووعایەك فێربووم.ئەویش دووعای هەموو گەلە:"خوایە فێرم کە بۆ ئاغا کار بکەم،بەرد بخۆم و تۆزی دار قوت بدەم"ئەیهێشت قسەکەم تەواو بکەم.ڕێبین لەپڕ قسەکەی بڕی و لە سۆفیای پرسی:

_خانم ئێوە لە چینی ئەجیبانن؟

بەسەر سووڕمانەوە هەستاو گوتی:بۆچی وابیر دەکەیەوە؟

_بۆچی؟ئەزەیەکی هاتێ:چارەنووس ئەمەیە.هەروا لە دایك بووی .پێت وایە بە بەسەر دادانی کۆنە دەعاڵێك دەتوانی ئەعیانەتی خۆت لەخەڵك بشاریەوە؟ئێمە قەشەی بە هەموو ڕەنگێك دەناسین.ئانیشکت وەسەر مێزی تەڕدا،ئەدات دەرهێنا،بشتیشت لەپشتی ژنێکی زەحمەتکێش ڕاسترە.

دایك لەترسی ئەوەی نەکا بەم قسە ڕەقانەو بەم تەوس و توانجانە دڵی سۆفیا بیەشێنێ،خێرا هاتە نێو قسەکانی:

_دۆستی منە.ژنێکی باشە.ئەوەندە بۆئەم مەرامە زەحمەتی کێشاوە،سەری هەموو سپی بووە.هێندە تۆسن مەبە.......

ڕێبین بەزەحمەت هەناسەیەکی هەڵکێشا:

_بۆ قسەی ناحەزم کردوون؟

سۆفیا چاوێکی لێکرد و بەناهەنگێکی وشك پرسی:دەتەویست قسەیەکم پێ بڵێی؟

_من؟.بەڵێ!چەند رۆژە ئامۆزایەکی پاکۆژ هاتووەتە ئێرە،نەخۆشە.زۆر تێکەیشتووە.دەکرێ بانگی کەین؟

_دەکرێ،بۆناکرێ؟

رێبین چاوی لەسەر یەك دانان و دەنگی نەرم کردەوە و گوتی:

_یێفیم!بچۆ بۆلای،بڵێ شەو بێتە ئێرە.....

یێفیم کلاوەکەی هەلگرت و بێ ئەوەی هیچ بڵێ وچاو لە کەس بکا،بەهەنگاوی هێدی لەنێو مێشەدا ون بوو.رێبین چاوێکی لێکرد و سەرێکی بۆ لەقاند و گوتی:

_ئازار دەچێژێ!.....بێ گوێیە.....بەم زووانە......دەبێتە سەرباز......پاکۆژیش هەروا.تەنیا پاکۆژ دەڵێ ناتوانێ بچێتە نێو تیپ.یێفیمیش ناتوانێ،بە لامەهەردەیەوێ بچێ فیکرێکی هەیە.بەخەیالی خۆی دەتوانێ هەوێنی ئازادی لەنێو سەربازان دا بلاو بکاتەوە.من لەسەر ئەو باوەڕەم دیوار بەنێو چاوان کون ناکرێ.ئەوان سەرەنێزەیان بەدەستەوەیە ودەگرن ولێدەدەن.بەڵێ ئازار دەبینێ.ئیگناتیش دڵی ئازار دەدا.بەخۆڕایی فایدەی نییە.

ئیگنات بێ ئەوەی تەماشای رێبین بکا،بە تووڕەیی گوتی:ئەسڵەن وانییە.لەسەربازخانە!بیروباوەڕی دەگۆڕن و ئەویش وەك ئەوانی تر تفەنگ داوێ رێبین بە بیر کردنەوە وەڵامی دایەوە:

_نا، لام وانییە.بە لامەلەگەڵ ئەوەش باشترە خۆی لەم کارە ببوێرێ.رۆسیا پان و بەرینە.کێ دەیبینێتەوە.دەبێ پسولە و پاسپۆرتت هەبێ جا دەتوانی بچیە گوندان .

ئیگنات بەچیلکەیەك لە لاقی خۆی دا و گوتی:من هەر ئەم کارە دەکەم.پیاو کەبڕیاری دا خەبات بکا،پێویستە بێ دوودڵی و بەشێلگیری وەکار کەوێ.

وتووێژ کۆتایی هات.مێش هەنگوین و ژەنگە سووورە،وەك ئیشتانی پڕکار بەملاو لادا دەفڕین و وزەیان ئەختێك بێ دەنگی دەشکاند.پەلەوەر دەیانخوێند.لە دوور دەنگێك دەهات و لەمەزرادا ون دەبوو.پاش تاوێك بێ دەنگی رێبین دەستی بەقسە کردەوە:

_هاورێیان دەبێ کاربکەین.....دەتانەوێ بحەسێنەوە ئەختی سەفەریان لە ژووری هەن.پاکۆژ کەرەگەلایان بۆ کۆبکەوە......دایە تۆش کتێبەکانم بدەیە.لەکوێن؟

دایك و سۆفیا تورەکەکانیان کردنەوە.رێبین سەری دانەواند کەتەماشایان بکا و بەخۆشییەوە گوتی:کۆڵێکی سەیرت هێناوە.....بەسۆفیای گوت:تۆ لە مێژە خەریکی ئەم کارەی ؟

_دوازده ساڵه.

_باشه ناوت چییه.

_ئانتا ئیڤانۆڤا.بۆ دەپرسی؟

_هیچ،رەنگە زیندانیش کرابی،لە زیندان دا چا هەبوو؟

_بەڵێ!

دایك بەئەسپایی و بەشێوەی سەرکۆنە گوتی:بزانە!تۆش بەتووڕەیی دەدوێنی.ئاوێك بێ دەنگ بوو .پاشان بەستە کتێبێکی وەبن هەنگەڵی دا و گوتی:لەمن تووڕە مەبە.وەرزێر وئاغا وەك قەتران وئاو وان،لە جێگایەك کۆنابنەوە.

سۆفیا گوتی:من خاڵێکی ئەعیان نیم ئیتسانێکم.بزەیەکی هاتێ.

_رەنگە وابێ،دەچم ئەمانە دەشارمەوە.ئیگنات و یاکۆڤ لێی وەنزیك کەوتن و دەستیان درێژکرد.ئیگنات گوتی:بەشی ئێمەبدە!

رێبین لە سۆفیای پرسی :هەموویان یەکن؟

_نا،هەموویان یەك نین،رۆژنامەشیان لەگەڵە.....

_ئاخ!

هەرسێکیان لە خانوەکە وەژوور کەوتن. دایك تەماشای کردن و بە ئەسپایی گوتی:وەرزێر بە گوڕ و چالاکە.

سۆفیا گوتی:راستە ....من قەت بەژن و باڵای وام نەدیوە.دەڵێی یەکێك لە شەهیدە مەزنەکانەلیا ئێمەش بچینە ژوورێ.دەمەوێ تەماشایان بکەم....

دایك بە ئەسپایی گوتی:تۆ لێی عاجز مەبە.ئەو ساویلکەیە.

سۆفیا بزەیەکی هاتێ و گوتی:نیلۆڤنا،تۆ چەند باشی.

کاتێك ئیگنات ئەو دوو ژنەی لەبەر دەرگا دیتن،سەری هەڵبڕی و خێرا چاوی لێکردن و قامکی لە قژەکانی وەردان و سەری بەسەر رۆژنامەکەدا بەردایەوە کە لەسەر ئەژنۆی بوو.

رێبین هەستا و رۆژنامەی وەبەر تیشکی هەتاو دا. بەقەڵشتی کەپرەکەی دا هاتبووە ژوور و دەیخوێندەوە.یاکۆڤ ئەژنۆی دادابوون و سینگی بە تەختەکەوە نابوو و خەریکی خوێندنەوە بوو.دایك چوو بەهێندی لەقوژبنێك دانیشت.سۆفیا باسکی لەشانی دایکی وەرهێنا،تەماشای دەکرد.یاکۆڤ بەئەسپایی گوتی:

_مامە میخائیل!لێرەدا جنێومان پێ دەدەن.رێبین روی وەرگێڕا و بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_چوونکە ئێمەیان خۆش دەوێ.ئەوانەی ئێمەیان خۆش دەوێ،بێ ئەوەی تووڕەبین،دەتوان هەموو شتێکمان پێ بڵێن .

ئیگنات چلمی هەڵلوشی و سەری هەڵێنا و دەستی کرد بەپێکەنین.پاشان چاوی لە سەریەك دانان و گوتی:_ئەوەتا،لێرەدا دەنووسن:"وەرزێر ئیتر ئینسان نییە"......دیارە ئینسان نییە.سێبەرێکی خەم و خەفەت بەسەر دەم و چاوی سادەی دا هات.

_تۆ تێگەیشتووی ،وەرە نێو کەوڵی من،جا خۆت دەبینییەوە......

دایك بەسۆفیای گوت دەچم تاوێك رادەکشێم لەگەڵ هەمووی ئەم قسانە تۆزێك ماندووم.بۆنی ئەو قەترانەش گێژی کردووم......تۆ گێژ نەبووی؟

_نا.

دایك لەسەر قەرەوێڵەکە راکشا،زوو خەوی لێکەوت.سۆفیا لەپەنای دانیشت.مێشی لەسەرو چاوی دایك دەردە کرد و تەماشای رۆژنامە خوێناتی دەکرد.دایك بە چاوی نیوە خەواڵو ئاگای لەم بەشە بوو.

رێبین هاتە لای و پرسی:نووستووە؟

_بەڵێ.

تاوێك بێدەنگ بوو.تەماشای دەم وچاوی دایکی کرد.هەناسەیەکی هەڵکێشا و لە سەرخۆ دەستی پێکرد:

_رەنگە یەکەم ژن بێ کەلەم رێگایەدا وەدوای کوڕی خۆی کەوتبێ.یەکەم ژن.سۆفیا گوتی:

_بالێرە لاچین وەخەبەری نەهێنین.

_دەبێ بچینە سەر کار.زۆرم پێخۆش بوو بتوانم لەگەڵ تۆ قسەبکەم،بە لامەدبێ تا رۆژئاوا چاوەڕوان بین لەبا برۆین هاوڕێیان!

پیاوەکان هەرسێك وەدەرکەوتن و سۆفیایان بە تەنیا بەجێ هێشت ،دایك لەدڵی خۆیدا دەیگوت:سوپاس بۆ خوا،پێکەوە ئاشت بوونەوە.پێکەوە رێك دەکەون.لە کاتێکدا هەوای بۆن خۆشی لێرواری هەڵدەمژی ،بە ئارامی خەوی لێکەوت.

(٦)

ئێواری هەر چوار کرێکار بەخۆشی لەکار گەڕانەوە......دایك بە دەنگی ئەوان وەخەبەر هات و لەکاتێك دا زەردەخەنەی لەسەر لێوان بوو و باوێشکی دەهاتێ،لە خانوو وەدەرکەوت.بەخۆشەویستی چاوی تێبڕین و گوتی:

ئێوە کارتان کردووە و منیش وەك خانم لێی خەوتووم.

سۆفیا گوتی:بۆ تۆ باش نییە بەم درەنگە بەنێو لێڕەواردا هاتووی.هەوای لێڕەوار شێ دارە و دەبێتە هۆی تەنگە نەفەسی.بەهەناسە برکە وەڵامی داوە:بۆمن ئیتر باش و خراپ لە گۆڕێ دا نییە.بۆمن تەنیا مردن باش و لەبارە.

دەنگی بەزەحمەت دەبیسرا.هەموو ئەندامی لەشی پێکەوە ژانیان دەکرد.وەك لەوە بترسێ کەئێسقانەکانی دەشکێن،بەشێنەیی چۆکی نوشتاندەوە.بەدەستێکی ئارەقی نێو چاوانی سڕییەوە.دەنگی وشك و بێ تین بوو.

لەو شوێنە روتەنەی نێو لێڕەواردا ئاگر هەڵبوو.لەسەروی ئاگرەکەوە سەرو چاوی خڕی ئیگنات دەرکەوت.ئاگر کوژاپەوە و هەموو دووکەڵیان بۆهات.سەر لەنوێ بێ دەنگی و تاریکی هەروەك گوێیان دابێتە قسەکانی ئەو نەخۆشە،کەوتنە ئەو جێگایە.

_وەك شاهیدی تاوانێکی گەورە،هێشتا دەتوانم قازانجم بۆ کۆمەڵ هەبێ.بڕوانە من،ئەمسەڵم بیست وهەشت ساڵە.وەختە بمرم.پێش دە ساڵ بەهاسانی دوو سەد کیلۆم داویشتە سەر شانی.ئەو دەم لام وابوو بەو قەدە و قەوارەیە،لانیکەم خەفتا ساڵ دەژیم.دەساڵ تێپەڕیوە،لەمە زیاتر بڕوان ناکەم.....

ڕێبین بە ئەسپایی گوتی:ئەمە گۆرانی ئەم پیاوەیە! ئاگر سەرلەنوێ هەڵ بووەوە.سێبەرەکان دووبارە هەڵاتن.دار بێ گیان لەژێر گڕی ئاگردا قرچەی دەهات و دەیناڵاند.شەپۆلێکی هەوای گەرم هەوای دارەکانی دەبزاوت و خشەیان لێدەهات.پریشکی سووری ئاگر لە هەوا یارییان دەکردو یەکتریان لە ئامێز دەگرت.ئەستێرەکان لەئاسمان بە پریشکەکان پێدەکەنین و بۆ لای خۆیانیان رادەکێشان.

_ئەمە تەنیا گۆرانی من نییە،هەزاران هەزار کەسی وا هەن لە ناخی خۆیان دا ئەم گۆرانییە دەڵێن.لەدەروونیان دا دەیڵێن،چونکە نازانن کەژیانی پڕ لە هەژاری و کوێرەوەریان بۆ گەل دەرسی ئەمێ و تۆڵەیە.زۆر گیان لەبەری کەنەفت و تەقوستان هەن لەبرسان دەمرن بێ ئەوەی سکاڵا بکەن و دەنگیان لەبەر بێتە دەر.کۆکەی لێ پڕا،دەلەرزی و بۆ پێشەوە خوار بووەوە.

یاکۆڤ سەتڵە"کڤاس"ێکی لەسەر مێزەکە داناو دەسکە پیازێکی شینی لەکن دانا و بە نەخۆشەکەی گوت:

_ئەمەتا ساڤێلی،شیرم بۆ هێناوی .

ساڤێلی بە نیشانەی ئەویستن سەری هەڵتەکاند.یاکۆڤ باسکی گرت و تا بەردەرگای برد.

سۆفیا بەشێوەی سەرکۆنەو بە ئەسپایی بەرێبینی گوت:باشە،بۆچی هێناوتانەتە ئێرە.هەموو سەعاتان لەوانەیە بمرێ.

پاكۆڤ پاریدەی دا كەھەستیّ و لەئاگر وەنزیك كەویّ.ئاگرەكە خۆش بووبوو ،سێبەری بیّ شكلّ دەورەیان دابوو،تەماشای گەمەی گڕی ئاگریان دەكرد.ساڤێلی لەسەر چوار پایەیەك دانیشت ودەستە چرچ و وشكەكانی لە ئاگری كرد.ڕێبین بەئیشارەی سەر نەخۆشەكەی نیشان دا و بەسۆفیای گوت:ئەمە لەكتێبێك گرنگ ترە....پێویستە ئەمە بزانین كاتێك مەكینەیەك باسكێك بپەڕێنیّ یا كەسێك بكوژیّ.ئەوە خەتای مرۆڤە،بە لامنەمە كەخوێنی مرۆڤێك بڕێن و پاشان وەك كەلاكی مردار دوور فڕێی دەن،ئیتر هیچ مانی نییە....سەرم لە شكەنجە و ئازاردان دەرناچیّ.بۆچی گەل ئازاردەدەن؟لەبەر چی ئێمە هەموران ئازار دەدەن؟هەر بۆ گاڵتەو گەپ،هەر بۆ كەیف كردن،تا لەسەر ئەم عەرزە بەكەیف بژین.تا بتوانن بەخوێنی خەڵك ئەسپ و چەقۆی زیو و قاپ و هەوری زێڕ وتەسباب یاری بەنرخ بۆ منداڵان بكڕن.تۆ كاربكە و پتر كاربكە،منیش بە پارە كارەكەی تۆ دەكڕم و دیاری ئاڵتونیش بۆ پارەكەم دەدەم.

دایك گوێی دابوویەو تەماشای دەكردو جارێكی دیكەش ئەو ڕێگایەی پاڤێلّ و هەڤاڵەكانی گرتوویانەتە پێش لەبەر چاوی دەتروسكا و دەركەوت.

دووای نان خواردن هەموویان لەدەورەی ئاگرەكە كۆبوونەوە.ئاگرەكە لەبەر دەمی ئەوان خێرا دارەكانی هەڵدەلوشی و دارەكان دەسوتان.لەپشت سەری ئەوان تاریكایی بەری ئاسمانی گرتبوو،لێڕەواری داپۆشیبوو.نەخۆشەكە چاوی زەق كردبوون و تەماشای ئاگرەكەی دەكرد.بیّ پسانەوە دەكۆكی و دەلەرزی.دەتگوت لەتك و پەتكی گیانی كە ناچاربوون لەشی بیّ گۆشتی بە جیّ بێڵن،لەسینگی هەڵدەكەندرێن.شەوقی ئاگرەكە بیّ ئەوەی كاریكاتە سەر پێستی مردووی ،لەسەر دەم و چاوی سەمای‌دەكرد.تەنیا چاوەكانی دەتروسكان.

پاكۆڤ سەری بردە بن گوێی و پرسی:ئادیارە پێت خۆشە بچییە ژووریّ؟

بەزەحمەت وەڵامی داوە:بۆچی؟ئا......دەمەویّ لێرە بم.ئیتر ئەوەندە لەنێو خەڵك دا نـاژیم.مـاوەم هێنـدە نەماوە....چاوێكی لە دەروبەری خۆی كرد،تاوێك بیّ دەنگ بوو،بە زەردەخەنەیەكی بیّ ڕەنگەوە دەستی بە قسان كرد:

_لەنێو ئێوەدا خۆم بەخۆشحاڵ دەبینم.تەماشای ئێوە دەكەم. لاموایە ئێوە تۆڵەی ئەو كەسانە دەستێننەوە كە ئازار و شكەنجە دراون و كوژراون.تۆڵەی هەموو گەل....

كەس وەڵامی قسەكانی نەدایەوە ،زوو وێژینگی هاتیّ.سەری كەوتە سەر سینگی.ڕێبین ماوەیەك تەماشای كردو لەسەرخۆ گوتی:

مەعنەویان لەگەڵ تەواوی گەلانی جیهان پەرەی دەسەند.لەم جیهانەدا دڵێکی تازەیان بۆ پەیدا بوو.ئارەزوویان بوو لەهەموو شوێنێك تێبگەن و هەموو شت لەو دڵەدا یەك بخەن. سۆفیا بەدەنگێکی بڵند گوتی:ڕۆژێك دێ تەواوی گەلانی ژێر دەست سەر بەرز کەنەوە و هاوار بکەن:"بەسە! ئیتر ئەم ژیانەمان ناوێ!".ئەو دەم کۆشکی دەسەڵاتی ئەو کەسانە تێك دەڕوخێ کە بەتەماعی خۆیان پشت ئەستورن.زەوی لەژێر پێیان دەردەچێ و ئیتر نازانن پاڵ وەچی بدەن....

ڕێبین هەروا کەسەری بەردابووەوە گوتی:هەروا دەبێ .سکتان بەحاڵی خۆتان ئەسوتێ،سەردەکەون.

دایك بڕۆی زۆر هەڵکێشا بوون و بەزەردەخەنەیەکی پڕ لەسەر سوورمان و توورەییەوە گوێی ڕاداشتبوو.دەیدیت ئەو چالاکی و ئازایەتییەی لە سۆفیادا دیاربوو،ئەماوە و دەتگوت لەگەڵ لێشاوی قسەکانی بوون بەئاو.بێ دەنگی شەو گڕی ئاگرو ڕومەتی جوانی ئەو ژنە مەستیان کردبوو.لەوانەش خۆشتر سەرنجی وەرزێرەکان بوو.خۆیان نەدەبزاوت .تێدەکۆشان بەهیچ جۆر وەزعی هێندی و هێمنی وتووێژەکە تێك نەدەن.دەتگوت ترسیان لەوە هەیە ئەوەك ئەو هەودا ناسکەی ئەوانە بەدنیاوە دەبەستێتەوە،بپسێ.یەکێك لەوان جار و بار بڕە دارێکی دەخستە سەر ئاگرەکە.پیاوەکان دەستیان رادەوەشاند تا دووکەڵ و پریشکی ئاگر بۆ لای سۆفیا نەیە .لای بەیانی سۆفیا ماندوو بوو.بەزەردەخەنەوە تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد.

دایك گوتی:کاتی ئەوە هاتووە بڕۆین!

سۆفیا بەهیلاکی وەڵامی داوە:بەڵێ!

یەکێك لەکرێکاران هەناسەیەکی هەڵکێشا.

ڕێبین گوتی:حەیفە کە دەڕۆن.باش قسە دەکەی.ئەوە کارێکی گەورەیە کەخەڵك بکەنە خزمی یەکتر.کاتێك مرۆڤ تی"دەگا کەمیلیۆنەها کەس هەر ئەوە دەخوازن کە ئێمە دەمانەوێ،دڵی خۆشتر دەبێ .هێزێکی گەورە لەخۆشەویستی دا هەیە.

یێفیم بەگورجی هەستا و بەپێکەنینەوە گوتی:بە لامکاتێك مرۆڤ بەنەرمی دەجولێتەوە بەتوند و تیژی وەڵامی دەدەنەوە!مامە میخائیل لەبەر لەوەی کەس بیانبینێ،ئەمانە دەبێ بڕۆن.کاتێك کتێب لەنێو خەڵك دا بڵاوکرانەوە،کاربەدەستانی دەوڵەت دەگەڕێن تا بزانن لە کوێوە هاتوون.ڕەنگەڕێبوارانیش یەکێکیان وەبیر بێتەوە و لەبارەیەوە قسەبکەن.

ڕێبین قسەکانی یێفیمی بڕی و گوتی:دایە!بۆ ئەو زەحمەتەی کێشاوەتە سوپاست دەکەین.هەر کاتێك تۆ دەبینم پاڤێلم وەبیر دێتەوە.....ڕێگایەکی باشت گرتووەتە بەر.سۆفیا هاتبووەوە سەرخۆ،بزەیەکی دۆستانەی لەسەر

ترسە.خەلکی لێ کۆبووەتەوە.شەمەکان هەڵدەکرێن.گەرم دادێ.پاش دەمێك تاریکایی دەڕەوێ,ماڵی خوا ڕوناك دەبێ.

سۆفیا بەخۆشی وەڵامی داوە:ڕاستە.بە لاملێرە ماڵی خوا تەواوی زەوییە. دایك بە بیرکردنەوە سەری ڕاوەشاند و گوتی:تەواوی زەوی؟کەوا بوو ئەوە باشە.تەنانەت بڕواکردن دژوارە.خۆشەویستم زۆر باشت قسەکرد.زۆر باش!

سۆفیا بە ئەسپایی و بە خەمباری وەڵامی داوە:

_لەگەڵ ئەوان خواحافیزیمان کرد.......

دایك و سۆفیا دەستیان کرد بەباسی ڕێبین و نەخۆش و گەنجەکان کەوا بەبێ دەنگی سەرنجیان دەدا و هەستی خۆشەویستی و حەق ناسیان لەئاست ئەو دوو ژنە دەردەبڕی.گەیشتنە مەزرایە و هەتاو بۆ پێشوازییان سەری وەدەرنا.هێشتا هەتاو بڵند نەبووبوو تیشکی ئەرخەوانی بەئاسمان دا بڵاوبووبووەوە.لەنێو مێرگ و مێشر غوزاردا دڵۆپەی ئاونگ وەك پریسکی ڕەنگا و ڕەنگی بەهاری بەسەر گیاکانەوە دەدرەوشان.پەلەوەرەکان وەخەبەر هاتبوون و بە چریکەی شادی و خۆشی,گیانیان وەبەر بەیانی دەنا.قشقەلە بە قارە قار بەملا و لادا دەفرین.لەمەزرایەك دا کەپازی داچێندرابوو,قەلە ڕەشەو قاژو هەڵفڕ هەڵفڕیان بوو.دەیەنی دووریش وەدەردەکەوتن و بەنەمانی تاریکایی شەو بە پێشوازی هەتاوەوە دەچوون.

دایك بەبیرکردنەوە دەستی بەقسەکرد:

_مرۆڤ جارێکی تر قسەدەکا وقسە دەکا,بە لامتۆ لێی تێ ناگەی.هەتا پێی دەڵێی ئەو قسە ساکارانە چین,ئەو جارێکی تر هەمووت بۆ ڕون دەکاتەوە.ئەو نەخۆشەش ئاوایە .من بیستوومەو خۆشم دەزانم کەلەکارخانەو لە هەموو شوێنێك چۆن خوێنی کرێکار دەمژن.بە لامبەوە ڕادێی.ئەوە زۆر لە دڵ نادا.بە لامئەو هێندە بە فەقیری دەیگێڕێتەوە,مەگەر خوا بزانێ.بەڕاستی خەڵك تەواوی ژیانی کاردەکا تا ئاغا ڕێگای گەمە و ڕابواردنی هەبێ؟ئەمە دادپەروەری نییە!من خاوەن مولکێك دەناسم وەرزێڕەکانی ناچار دەکرد کاتێك ئەسپەکەیان دەبردە گوندی سڵاوی لێ بکەن.ئەو کەسانەی سڵاویان لە ئەسپەکەی نەکردایە,زیندانی دەکردن.چ پێویستی بەو کارە هەبوو؟پیاو تێ ناگا بۆچی؟

سۆفیا بەئەسپایی گۆرانی دەگوت:دڵ شادم وەك بەیانان.....

(٧)

ژیانی دایك بەهێدی و هێمنی ڕادەبووری.بۆخۆشی لەو ئارامییە سەری سووڕمابوو.کوڕەکەی لەبەندیخانەبوو.دەیزانی سزایەکی توند چاوەڕوانییەتی.هەموو جارێ کەبیری لەوە دەکردەوە,بێ ئیختیار سیمای ئەندرێی و فێدیا مازین و پاڤێل و ئەوانی دیکەی دەهاتە بەرچاو .سیمای پاڤێل کەبۆ ئەو ڕەمزی سیمای

دەهات.ڕۆژ بە ڕۆژ نیکۆلای لای دایك خۆشەویست تر دەبوو.سەعاتی نۆ دەچوو بۆ ئیدارە.دایك ماڵی هەڵدەوێژارە و نانی ساز دەکرد.خۆی دەشوشت وجلی دەگۆڕی .پاشان لەژووری خۆی دادەنیشت و تەماشای وێنەی کتێبەکانی دەکرد.خوێندنەوە فێربووبوو.بە لامپاش خوێندنەوەی چەند لاپەڕەیەك ماندوو دەبوو.ئیتر مانای وشەکانی بۆ لێك نەدەدرایەوە.بەپێچەوانەوە.وەك منداڵێك دڵی بەتەماشاکردنی وێنەکان خۆش دەبوو.دنیایەکی تازە و سەیری دەهاتە بەر چاو کەمێ تێگەیشتن وناسین دەبوو.شاری گەورە.کۆشکی بەرز.مەکینەو پاپۆڕ و سامانی بێ ئەژمار کەخەڵك وەسەر یەکیان ناوە و دەسکردە ڕەنگاو ڕەنگەکانی سروشتی دەدیت.ژیان بەچەشنێکی بێ پایان بەرین دەبوو.هەموو ڕۆژێ شتی تازە و نەناسرا و ئەفسانەیی بۆ دەردەکەوت.پێی خۆش بوو تەماشای کتێبی حەیوان ناسی بکا.هەرچەند ئەو کتێبە بەزمانی بێگانە نووسرابوو.بە لاموێنەکانی بەجوانترین شێوە سامان و جوانی و پان و بەرینی زەوییان نیشان دەدا.

ڕۆژێك نیکۆلای گوتی:زەوی زۆر گەورەیە.

_بەڵێ ،گەورەیە.بە لاخەڵك جێگای تەنگە.

پەلەوەرەکان و بەتایبەتی پەپولەکان سەرنجی دایکیان ڕادەکێشا.بەسەر سووڕمانەوە تەماشای دەکردن و دەیگوت:

_چەند جوانن.وانییە نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ؟لەهەموو شوێنێ ئەم جوان و خۆشەویستانە هەن.بە لاملەپێش چاوی ئێمە بزرن و بێ ئەوەی بیانبینین بە پێش ئێمەدا تێدەپەڕن.خەڵك ئاوات و ئارەزوویان هەیە.بە لامهیچ نازانن.ناتوانن هیچ شتێکیان خۆش بوێ.چونکە نە وەختیان هەیە و نە دەیانەوێ.ئەگەر زانیبایان زەوی چەندە دەوڵەمەندە و چەندە شتی سەیری تێدایە.لەوانەبوو بتوانن خۆشییەك بۆ خۆیان پێك بێنن.هەموو شت بۆ هەموو کەس و هەموو کەسیش بۆ هەموو شت .وانییە؟

_بەڵێ وایە.نیکۆلای بەزەردەخەنەیەکەوە وەڵامی داوە وکتێبێکی بە وێنەی بۆ هێنا.

شەوانە زۆرجار میوانیان دەهات: ئەلێکسێی ڤاسیلۆڤیچ کەپیاوێکی جوان چاك.بێ قسەو مەند و هێندی بوو و ڕەنگێکی بزرکاو ریشێکی ڕەشیشی هەبوو.دەهاتە لایان.

ڕۆمان پترۆڤیچ بە دەم و چاوێکی خڕو سووڕ کەڵە و پڕ لەرەگ.هەمیشە بەشێوەی بەزەیی پێدا هاتن قسەی دەکرد.ئیڤان دانیلۆڤیچ پیاوێکی لاواز و بچووك بوو و ریشێت باریك و دەنگێکی ناخۆش و تیژ وەك درێشەی هەبوو.ییگۆر هەمیشە باسی خۆی و دۆستەکانی دەکرد و گاڵتەی بەوەزعی ناڵەباری خۆی دەکرد.هێندێ جار لەشارەکانی جۆر بەجۆر و دووریشەوە میوانی دیکەش دەهاتن.نیکۆلای هەمیشە لەگەڵ ئەوان باسی شتێکی دەکرد.باسی کرێکارانی جیهان.دەمەتەقەیان دەبوو.ناکۆکیان لێ پەیدا دەبوو.چایان زۆر دەخواردەوە.لەنێو زەنا

وان.بە لامبەوەندە نەدەحەسایەوە.دەیدیت کەکرێکاری میوان خۆی گۆدەکاتەوە و وەك لەنێو خۆیدا بەسترابێتەوە ناتوانێ بەو ساکاری و لەخۆڕادیوییە قسەی لەگەڵ بکا کەلەگەڵ ژنێکی سادەقسە دەکا.ڕۆژێك کەتیکۆلای چووبووە دەرێ،بەکرێکارێکی گوت:

_بۆچی شەرمێ دەکەی؟چما منداڵی ئیمتیحان دەدەی؟

کرێکار بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی:

_ڕانەهاتووین.هەرچۆنێك بێ لەگەڵ برای خۆمان قسە ناکەین.

هێندێ جار ساشێنکا دەهات،قەت زۆر نەدەمایەوە .هەمیشە وەك کەسێکی پڕکار بە لێبڕاوی قسەی دەکرد.هەموو جارێ وەختی ڕۆیشتن لەدایکی دەپرسی:

_ پاقێلێ چۆنە؟سلامەتە؟

_شوکر باشە!

سلاوی پێ بگەیەنە......دەڕۆیشت.

هێندێ جار لەلای ئەو سکالای دەکرد کەبەخۆڕایی ماوەیەکی زۆرە پاقێلیان ڕاگرتووە وکاتی موحاکمەی دیاری ناکەن.ساشێنکا نێو چاوانی تێك دەنا و بێ دەنگ دەبوو.لێوەکانی دەلەرزین و لەبەر تووڕەیی قامکی رادەوەشاندن.دایك دەیویست پێی بڵێ:

_خۆشەویستم،دەزانم خۆشت دەوێ......دەزانم.بە لامنەی دەوێرا .وا وێ دەچوو کە کیژەکە حاشا بکا.دایك دەستی دەگوشی و لەدڵی خۆیدا دەیگوت:

_گیانەکەم!......

ڕۆژێك لە پڕ ناتاشا هات.لەوکاتەدا بە ماچ کردنی دایك خۆشحاڵ بوو،بەکاوەخۆ لەنێو قسەکانی دا بەدایکی گوت:

_دایکم مرد......دایکە فەقیرەکەم کۆچی دوایی کرد.خێرا چاوی سڕینەوە و قسەکانی درێژە پێدان:

_زۆرم پەرۆشە.تەمەنی نەگەیشتبووە پەنجا ساڵ....دەکرا ماوەیەکی دیکەش بژی.بە لامکاتێك مرۆڤ لەهەموو لایەکەوە لێکی دەداتەوە،دێتە سەرئەو باوەڕە کەمردنی لە ژیان باشتر بوو.هەمیشە تەنیابوو.لای هەموو کەس بێگانەبوو.کەس پێداویستی پێ نەبوو.باوکم بەهەرا هەرای هەمیشەیی خۆی ترساند بووی.دەکرێ بڵێین ژیانی هەبوو؟....پیاو کاتێك دەیەوێ بژی کە چاوەڕوانی شتێکی باش بێ.بە لامنەو بێجگە لە سووکایەتی پێکران چاوەڕوانی هیچ شتێکی دیکە نەبوو.

دایك لە دیتنی وێنەی مەسیح و لەو چیرۆكانەوە كەلە بارەی ئەو بیستبووی،دەیزانی كەدۆستی هەژاران بووە.جل و بەرگی ئاسایی كردووەتەبەر و بێ فیز بووە.بە لامێیستا دەیدیت لەكلیساكان دا مەسیح لەزێر و زیو گیراوە و خۆی بە ئاوریشم داپۆشیوە و لە ئاست ئەو هەژارانەی بۆ دڵ دانەوەی خۆیان دێنەلای ،خۆی گێل دەكا.قسەكانی رێبینی وەبیر دەهاتەوە كە دەیگوت:

_تەنانەت خواش بۆ فریودانی ئێمە بەكاردێنن.جل و بەرگی درۆو بوختانیان لەبەر كردووە تاگیانی ئێمەی پێ بكوژن.....

بی ئەوەی پێ بزانن،كەمتر نوێژی دەكرد.بە لامپتر بیری لەعیسا و لەو كەسانە دەكردەوە كە بێ ئەوەی باسی عیسا بكەن یا بیناسن،بەگوێرەی ئینجیل دەژیان و هەر وەك عیسا زەوییان بە مولكی هەژاران دەزانی و دەیانویست تەواوی سامانی سەر زەوی،وەك یەك و بەرامبەر لەنێوانیان دا بەش بكرێ.ئەمانەی لەگەڵ ئەو شتانەی دیتبوونی لێك دەدایەوە و زۆری بیر لێ دەكردەوە.ئەم بیركردنەوە پەرەی دەگرت ،شكلێكی نورانی لێ پەیدابوو،روناكی دەختە سەر تاریكایی جیهان و ژیانی مرۆڤ.هەمیشە بە ئەوینێكی نادیار و هەستێكی ئالۆزەوە كەلەگەڵ ترس و هیوا و ئازار و بەزەیی تێكەڵ دەبوو،مەسیحی ئاسیبوو،خۆشی ویستبوو.بە لامێیستا وای دەهاتە بەرچاو كەمەسیح خۆی گۆڕیوە و لێی وەنزیك تر دەكەوێ و بەسەفایەكی شادترەوە دێتە بەرچاوی.ئیستا چاوەكانی مەسیح بە دڵنیایی و هێزێكی زیندووی دەروتییەوە لەگەڵی پێدەكەنن،هەر دەڵێی بەراستی زیندوو بووەتەوە و بەخوێنی گەرمی ئەو كەسانە خۆی شوشتووەتەوە كە عاقڵ بوون وبێ ئەوەی ناوی ئەو بەرن،خۆیان لەرێگای ئەودا فیدا دەكەن.

بەمجۆرە دایك بەخۆشی و بەختەوەری،بەشادی لەو شتانەی دیتبوونی و بیستبوونی ،بەخۆشحاڵی لەوە كەئەركی خۆی بەجێ گەیاندووە،لەسەفەرەكانی دەگەڕایەوە.

شەوێك بەنیكۆلای گوت:سەفەری ئەملاو لا و دیتنی ئەو هەموو شتە زۆر خۆشە.پیاو لەچۆنیەتی ژیان شارەزا دەبێ.كۆمەڵی دواخراو وەلا دەنێ،لە سووكایەتی و هەژاری دا گینگڵ دەدا و بەخۆی دەڵێ:"بۆچی من دوور خراموە؟لەكاتێك دا هەموو شت زۆرە ،من بۆچی برسیم؟لەكاتێك دا ئەو هەموو تێگەیشتن و فام و زانستە هەیە،من بۆچی نەزان و تێنەگەیشتوو و دوواكەوتووم؟ئەو خوا میهرەبان و مەزنە لەكوێیە كە لای ئەو دەوڵەمەند و هەژار وەك یەكن و هەموو بەندەی خۆشەویستی ئەون؟"كۆمەڵانی خەڵك وردە وردە دژی ژیانی خۆیان رادەپەڕن......هەست بەوە دەكەن كە ئەگەر فریای خۆیان نەكەون،زووڵم و زۆر دەیانفەوتێنی پتر لە جاران هەستی بەوە دەكرد كە پێویستی خۆی لە بارەی زووڵم و ژیانەوە قسەبكا.

دایك هاواری کرد:

-منیش دەچم.

نیکۆلای گوتی:

-تۆ بچۆ مالّی ییگۆر، رەنگە ئەو خەبەری هەبێ. دایك دەسماڵێکی بەسەری دادا و بە هیوایەکی زۆرەوە پاش نیکۆلای خێرا لە مالّێ وەدەرکەوت. چاوی کردبوونە چوار، دلّەکوتەی گرتبوو، هەر رای دەکرد. سەری بەردابووەوە، بێ ئەوەی لە دەوروبەری خۆی بروانێ، بە پێشەوازی دەرفەتەوە دەچوو. ئەم بیرە بۆ پێشەوە پالّی پێوەدەنا: "دەچم و ئەویش لەوێیە".

هەوا گەرم بوو، دایك لەبەر ماندوویی پشووی دەرنەدەهات. کاتێك گەیشتە بەر دەرگای مالّی ییگۆر راوەستا. ئیتر نەیدەتوانی بڕوا. ئاوڕی دایەوە. لەپڕ زیراندی. چاوی لێك کردنەوە، وای هاتە بەرچاو کە نیکۆلای ڤێسۆڤشیکۆڤ لە بەر دەرگا راوەستاوە و دەستی ناوەتە گیرفانی. بەلاّم کە سەر لە نوێ چاوی گێڕان، کەسی لێ نەبوو....

"هەر خەیالّ بوو!" لەبەر خۆیەوە گوتی. هەر وا بە گوێ هەلّخستنەوە لە پلەکانەکان سەرکەوت و لە دلّی خۆیدا گوتی: دنیای خەیالّە! لە خوارێ لە بەردەرگایە، هەستی رۆیشتنێکی نەرمی هاتە بەر گوێ. دایك لە پێنجی سەر پلەکانەکان راوەستا و تەماشای کرد. دیسان سەروچاوێکی گرۆیی هاتە بەرچاو کە پێی پێدەکەنی.

-نیکۆلاّی! نیکۆلاّی ..... ئەوە تۆی؟

لە خۆشیان کەم مابوو دلّی راوەستێ. بە ئەسپایی و بە دەست راوەشاندن وەلاّمی داوە: بڕۆ ..... بڕۆ.

دایك لە پلەکانەکان سەرکەوت و چوو بۆ مالّی ییگۆر و دیتی لەسەر کەرەویتەیەك راکشاوە. بە هەناسەبڕکە لە بن لێوەوە گوتی:

-ڤێسۆڤشیکۆڤ رای کردووە.

-کێ؟ سەری هەلّێنا و بە دەنگێکی گیراو پرسی: ئەوی گرۆیی؟ ئەوان دوو بوون.

-خۆیەتی. ئێستا دێتە ئێرە!

-زۆر باشە!

نیکۆلاّی وەژوور کەوت. دەرگای پێوەدایەوە و بزەیەکی هاتێ و کلاّوی لەسەر کرد و پاشان ئانیشکی وەسەر مێز دا. ییگۆر سەری هەلّێنا و بەسەر لەقاندنەوە گوتی:

-فەرموو!

-"بەم قەد و قەوارەوە زوو دەکەومە دەستی عەدالەت". لەپڕ دایك فریام کەوت، بە پەنامدا تێپەڕی. خۆمم لادا، رووم وەرگێڕا، وەدوای کەوتم...... .. تیتر، .. .. .

دایك بەخۆیدا شکایەوە و گوتی: بڕوانە من؟ هەر ئاگام لەتۆ نەبوو. بە وردی تەماشای نیکۆلای دەکرد و لای وابوو تەواو گۆڕاوە.

ڤیسۆڤشیکۆڤ سەری خوراند و قسەکانی درێژە پێدا: بێگومان هاوڕێیان نیگەران دەبن و لە خۆیان دەپرسن دەبێ لە کوێ بێ .... .

بێگۆر گوتی: باشە پەروشی ژاندارمەکانت نییە؟ چونکە ئەوانیش نیگەرانن. پاشان نەخۆش دەمی لێك کردەوە و هەر وەك بخوازێ هەوا هەڵدەمژێ، لێوی بزاوتن و درێژەی پێدا:

-گاڵتە بەسە! دەبێ تۆ بشارینەوە. دیارە ئەمە کارێکی خۆشە، بەڵام زۆر هاسان نییە. .... خۆزگە توانیبام هەستابامایە سەر پێ. پشووی سوار بوو، بە ئەسپایی دەستێکی بە سینگی داهێنا.

ڤیسۆڤشیکۆڤ گوتی: بێگۆر زۆر نەخۆشی!

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە نارەحەتی چاوێکی لەم لاولای ژوورەکە کرد. بێگۆر وەڵامی داوە:

-ئەو مەسەلە پەیوەندی بە خۆمەوە هەیە. پوورێ گیان لە رووداممێنە، دەنگوباسی ساخ و سلامەتی پاڤێلی لێ بپرسە.

ڤیسۆڤشیکۆڤ پێکەنی و گوتی: پاڤێل حاڵی باشە، ساخ و سلامەتە. سەرۆکی ئێمەیە. لەلایەن ئێمەوە لەگەڵ کاربەدەستانی پۆلیس قسە دەکا. هەمور شت بە دەست ئەوە. ڕێزی لێدەگرن. حەقی خۆیەتی.

دایك قسەکانی گرویی هەڵدەمژی. هێندێ جار لە بنەوە چاوێکی لە دەموچاوە ئاوساوەکەی بێگۆر دەکرد. وەك ماسکێکی نەبزووێ. زۆر پان دەهاتە بەرچاو. تەنیا چاوی زیندوو بوون و دەترووسکان. لەپڕ ڤیسۆڤشیکۆڤ گوتی:

-بەڕاستی زۆرم برسییە، خۆزگە شتێکتان دابامێ بیخۆم.

بێگۆر گوتی: پوورێ گیان لە دۆڵابەکەدا نان هەیە بۆی بێنە. پاشان بچۆ لە داڵانێ لە دەستی چەپ لە دەرگای دووەم بدە، ژنێك دەرگا دەکاتەوە، پێی بڵێ بێتە ئێرە و خواردەمەنیش چی هەیە بیهێنێ.

ڤیسۆڤشیکۆڤ وەدەنگ هات: پێویست ناکا!

-لەخۆوە خۆت نارەحەت مەکە، شتێکی وا نابێ. .. .. . رەنگە هیچ نەبێ.

دایك رۆیشت و لە دەرگای دا. بە وردی گوێی هەڵخست و بە خەمناکی گوتی: "ئە حاڵی خۆی دایە".

-ئەوە کێیە؟ لە پشت دەرگاوە پرسیان.

دەجوولایەوە. رەنگی پەڕیبوو، برۆ ڕەشەکانی تێکەڵ بووبوونەوە. دایک کەمێک بە فیزی دەهاتە بەرچاو، پێی خۆش نەبوو ڕووناکی و بزەی لە چاواندا نەدەدی. دەنگی وەک فەرماندەران دەچوو.

-دەڕۆم و زوو دەگەڕێمەوە. تۆش کەوچکێکی چێشت لەم شەربەتە بدە بە یێگۆر. مەهێڵە قسە بکا.. ..و دەرکەوت و گرۆیتی لەگەڵ خۆی برد.

یێگۆر هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: چەندە ژنێکی ئازدارە هەتا تەعریفی بکەی کەمە پووریّ گیان دەبوایە بچییە لای ئەو. زۆر کار دەکا، زۆر ماندووە.

دایک بە مێهرەبانی وەڵامی داوە: قسان مەکە. وەرە دەرمانەکەت بخۆ. دەرمانەکەی قوت دا و چاوی لەسەر یەک دانان:

-فایدەی چییە! قسەش نەکەم هەر دەمرم. . . .

لە کاتێکدا بزەی دەهاتێ و لێوەکانی تۆزێک لێک دەکردنەوە، تەماشای دایکی کرد. دایک سەری بەدایەوە و هەستی بەزەیی پێداهاتن چاوەکانی تەڕ کرد. . . .

-پووریّ گیان مەگری. ئاشکرایە چێژەی ژیان تالیی مەرگیشی بەدوواوەیە.

دایک دەستی لەسەر سەری دانا و بە ئەسپایی گوتی:

-بێدەنگ بە.

چاوی لەسەر یەک دانان و هەر وەک بییەوێ گوێ بداتە خینەخینی سینگی، قسەکانی درێژە پێدان:

-بێدەنگ بوونم نەفامییە. .. . فایدەی چییە؟ تەنیا گیان کێشانم چەند دەقیقەیەک وەدووا دەکەوێ. ئام و خۆشی قسەکردنیشم لەگەڵ مرۆڤێکی باش لە کیس دەچێ. پێم وانییە لەو دنیادا مرۆڤی وا باش هەبن وەک لەم دنیایەدا.

دایک قسەکانی پێ بڕی:

-خانم ئێستا دەگەڕێتەوە و بۆڵەبۆڵ بەسەر مندا دەکا، چونکە تۆ قسان دەکەی.

-ئەو خانم نییە. ژنێکی شۆڕشگێڕە، هاوڕێیەکە و مرۆڤێکی شەریفە. .. . بەڵام هەر چۆنێک بێ بۆڵەبۆڵ هەر دەکا. هەمیشە بەسەر هەموو کەسدا دەبۆڵێنێ.

یێگۆر کە بە زەحمەت لێوی دەبزاوتن، دەستی کرد بە گێڕانەوەی بەسەرهاتی دراوسێیەکەی. چاوی پێدەکەنی. دایک بە دیتنی سەروچاوی شین هەڵگەڕاوی، لە دڵی خۆیدا دەیگوت: خەریکە دەمریّ!. . . . .

لیودمیلا هاتەوە و پاش ئەوەی دەرگای پێوەدا بە دایکی گوت:

دەیتوانی لەنێو خەڵکیشدا جاسووسەکان بناسێ، بەڵام ئەو جار کەسی ناسیاوی نەدی. بەکاوەخۆ ڕێگای کۆڵانی گرتە پێش. پاشان سواری عارەبانە بوو و بە عارەبانەچی گوت: بەرەو بازاڕ لێخوڕە! دەستێک جلی بۆ ڤێسۆڤشیکۆڤ کڕی. هێندێکی جنێو بۆ مێردە نارەقخۆرەکەی نارد کە گۆیا هەموو مانگێک دەبێ جلی تازەی بۆ بکڕێ. چەقەیەکی زۆری کرد. ئەو داستانە هیچ کاری نەکردە سەر کابرای دووکاندار، بەڵام دایک لە کارەکەی خۆی ڕازی بوو. لە ڕێگایە بە خۆی دەگوت: ڕەنگە پۆلیس پێی وابێ کە ڕاکردوو جلی خۆی دەگۆڕێ، جا لەوانەیە لەو بارەوە لە بازاڕ پرسیار بکەن. دایک چووەوە ماڵی یێگۆر و پاشان لەگەڵ ڤێسۆڤشیکۆڤ ڕووی کردە ئەو سەری شار. هەر یەکە بە بەرێکی شەقامدا دەڕۆیشتن. دایک خۆشحاڵ و سەرگەرم تەماشای نیکۆلای دەکرد کە بە لەقەلەق دەڕۆیشت و لە ناتەگی پالتۆ درێژەکەی هەڵدەنگوت و کڵاوەکەی دەکەوتە سەر لوتی و هەڵی دەکێشایەوە. ساشێنکا لە کۆڵانێکی چۆڵ بە پێشوازیانەوە هات. دایک پاش ئەوەی بە سەرلەقاندنێک خواحافیزی لە ڤێسۆڤشیکۆڤ کرد، چووە ژوورێ. بەخەمباری بیری کردەوە: پاڤێل گیراوە. .. . ئەندرێیش هەروا. .. .. .

(١٠)

نیکۆلای بە نیگەرانی و بە هاوارەوە پێشوازی لە دایک کرد:

-دەزانی یێگۆر حاڵی خراپە! بردیانە نەخۆشخانە. لیودمیلا هاتبوو دەیگوت لە نەخۆشخانە بچییە لای.

-لە نەخۆشخانە؟

نیکۆلای پاش ئەوەی بە تووڕەیی چاویلکەکانی ڕێک کردن، چاکەتی بۆ دایک ڕاگرت کە بیکاتە بەری. بە قامکە وشک و گەرمەکانی دەستی دایکی گوشی و بە دەنگێکی لەرزۆک گوتی:

-بەڵێ. ئەم بەستەیەش لەگەڵ خۆت بەرە. ڤێسۆڤشیکۆڤ لە جێگایەکی ئەمنە؟

-بەڵێ، وەزعی زۆر باشە. .. ..

-منیش دەچم سەر لە یێگۆر دەدەم.

دایک ئەوەندە هیلاک بوو سەری دەسووڕا. لە نیگەرانی و پەشۆکاوی نیکۆلای دا چاوەڕوانی کارەساتێکی دەکرد. لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

-دەمرێ . .. . دەمرێ. .. . ئەم بیرۆ خەفەتاوییە وەک چەکوش مێشکی دەکوتا.

-باشه، که رۆیشتی رادەکشێم!

-دایه مەهێڵە. سەرینەکانی بۆ چاك کە. . . . تکات لێدەکەم بە تایبەتی مەهێڵە قسان بکا. قسەکردن بۆ ئەو زۆر خراپە.

دایك سەری هەڵتەکاند. دکتۆر بە گورجی وەدەرکەوت. پێنگۆر سەری بە پشتەوەدا بەردایەوە و چاوی لەسەر یەك دانان و ئیتر تەبزووت. تەنیا تۆزێك قامکی دەبزاوتن. لە دیوارە سپییەکانی ئەو ژوورە بچووکەدا سەرمایەکی وشك و خەمێکی رەش هەڵدەستا. لە پەنجەرە گەورەکەوە دارە بەرزەکانی "زیزەفون" دەبینران. لە نێو گەڵا تاریك و تۆزاوییەکاندا پەڵەی زەرد دەدرەوشان. سەرمای پاییزی داهاتوو هەست پێدەکرا.

پێنگۆر بێ ئەوەی ببزوێ یان چاو هەڵێنێ گوتی: مەرگ بە پەرۆشەوە بە کاوەخۆ بۆلای من دێ. وادیارە ئەوەندە کوڕێکی باش و خۆش ئەخلاقم سکی پێم دەسووتێ.

دایك بە نەرمی دەستی داماڵی و تکای لێکرد قسە نەکا.

-راوەستە، دایە گیان. . . . ئێستا بێدەنگ دەبم.

لە کاتێکدا زۆر بە زەحمەت قسەی بۆ دەهات و هەناسەی سواربوو، لەسەر هەموو وشەیەك تاوێك رادەوەستا، قسەکانی درێژە پێدان:

-دایە گیان زۆر باشە کە لەگەڵ ئێمەی. . . . . دیتنی سەروچاوت، چاوە وەریاکانت، ساکاریت، بۆ من زۆر خۆش و بەتامە. کە تۆ دەبینم لە خۆم دەپرسم: "دوارۆژ چۆن دەبێ؟" کە بیریش لەوە دەکەمەوە زیندان و دوورخستنەوە و بەڵا و کوێرەوەری چاوەڕوانی تۆ و کەسانی وەك تۆن، خەفەتبار دەبم. لە گیران ناترسی؟

-دایك بە ساکاری وەڵامی دایەوە: نا!

-ئاشکرایە. بەڵام بەو حاڵەش زیندان پیاو جاڕز دەکا. زیندان منی کوشت. ئەگەر راستیت دەوێ نامەوێ بمرم. . . .

دایك دەیویست بڵێ: "لەوانەیە نەمری" بەڵام رووی لێوەرگێڕا و بێدەنگ بوو.

-دەکرا دیسانیش بە قازانجی کۆمەڵ کار بکەم، بەڵام پیاو کە ئیتر هیچ لە دەست نەیێ، ژیانی کەڵکی نییە. نەقامییە.

دایك لەبیر ئەم قسەیەنەدرێی وەبیرهاتەوە: "راستە بەڵام بۆ دڵخۆشی نابێ".

هەناسەیەکی هەڵکێشا. زۆر برسی وهیلاك بوو. ورتە ورتی یەك هەوای نەخۆش ژوورەکەی پڕ کردبوو و بێ هێز لە دیوارە لووسەکان دەخشان. گەڵای دارەکان پیاویان دەخستە بیری ئەو هەورانەوە کە زۆر نەوی دەبن و بە

لەبیر وەك مستێ لەسەری بدەن لەخۆ چوو، کەوتە سەرچۆکان و دەستی بە چاوان گرت و هەناسەیەکی هەڵکێشا.
دایك پاش ئەوەی باسکە قورسەکانی پێگۆری وەك خاچ خستە سەر سینگی و سەرە گەرمەکەی خستە سەر سەرین، لە لیودمیلا وەنزیك کەوت. چاوی سڕینەوە و دەستی بە قژە نەرمەکانیدا هێنا. ئەو ژنە بە ئارامی، چاوەکانی کە لەبەر گریان هەڵئاسی بوون، بۆ لای دایك وەرگێڕا و بە لێوی لەرزۆکەوە گوتی:
-دەمێك بوو دەمناسی. کاتێك دوورخرابووینەوە پێکەوە بووین. لە زیندانیشدا پێکەوە بووین. هێندێ جار شکەنجە زۆر توند و لەتوانا بەدەر دەبوو، زۆر لە هەڤاڵان ورەیان بەردەدا. چەند کەس شێت بوون.
قینێکی توند گەرووی گرت. پاشان روومەتی خۆی کە بە رەنگی خۆشەویستی و ئازار جوان بووبوو، لە روومەتی دایك وەنزیك خست و بە ئاوازێکی توند و بە ئاخ هەڵکێشانی بێ فرمێسکەوە درێژەی پێدا:
-بەڵام هەمیشە شاد بوو. دەرد و کوێرەوەری خۆی بە ئازایەتی دەشاردەوە. بێ ئەوەی ماندوو بێ گاڵتەی دەکرد. پێدەکەنی. .. . هەمیشە هەوڵی دەدا غیرەت وەبەر ئینسانی زەعیف بنێ. ئەوەندە هێدی و باش و بەهەست بوو. ... . لە سیبریا بێکاری پیاو دەفەوتێنێ. خۆزگە دەتزانی چ هاوڕێیەك بوو. ژیانی تایبەتی خۆی پڕ بوو لە دەرد و داخ و کوێرەوەری، بەڵام دەزانم هەرگیز کەس گوێی لە سکاڵای ئەو نەدەبوو. ... . هەرگیز کەس. .. . . من دۆستێکی نزیکی ئەو بووم. .. . زۆر بە خۆشەویستی ئەو قەرزدارم. ئەوەندەی توانی لەو رەوشتەی خۆی بەشی منی دا. هیلاك و تەنیا بوو، بەڵام قەت داوای هیچی نەدەکرد، نە لاواندنەوە و نە دڵدانەوە. .. . .

لە مردووەکە وەنزیك کەوت و دەستی ماچ کرد. بە دەنگێکی سەیر و خەمبارەوە گوتی:
-هاوڕێ. .. . هاوڕێی خۆشەویستم، لە کانگای دڵمەوە مەمنوونی تۆم. خواحافیز، هەر وەك رەوشت و ئاکاری تۆ بوو، هەتا زیندووم، بێ ماندووبوون و بێ پڕینگانەوە، بۆ زەحمەتکێشان کار دەکەم. خواحافیز. .. .. خواحافیز. .. ..
قینێکی توند هەموو لەشی دەلەرزاند. بە هەناسەبڕکە لە سەر قەرەوێڵە سەری هاویشتە سەر لاقی پێگۆر. دایك دەگریا. دەیویست بە لاواندنەوەیەکی تایبەتی و بەهێز دڵخۆشی لیودمیلا بداتەوە. بە قسەی نەرم و خۆش باسی پێگۆری لەگەڵ بکا. لەنێو فرمێسکەکانی خۆیدا سەیری چاوە پڕووشاو و لێوە شین هەڵگەڕاوەکانی دەکرد. هەموو شت مات و بێدەنگ بوو و رووناکییەکی دزێوی هەبوو.
دوکتۆر وەك جاران بە هەنگاوی توند و وردی هاتە ژوورێ. لە نێوەڕاستی ژوورەکە راوەستا. خێرا دەستی لە گیرفان نان و بە تووڕەیی پرسی:

پێشبینی ڕووداوێکی ناخۆش بکا، هەنگاوی توند کردن. ئازایەتییەکی خەمبارانە لە دڵیدا پەیدا دەبوو و هانی دەدا. لەگەڵ ڕۆیشتن بیری لێ دەکردەوە: "دەبێ بەرەو پێش بچین!".

(١١)

تەواوی ڕۆژەکەی دوایی، دایک خەریکی پێڕاگەیشتنی کاروباری ناشتنی ییگۆر بوو. ئێواریّ کە لەگەڵ سۆفیا و نیکۆلای چای دەخواردەوە، لەپڕ ساشێنکا وەژوور کەوت. بە وەزعێکی سەیر و زیندوو ڕوومەتی سوور هەڵگەڕابوون. چاوی هەر دەدرەوشان. دایک وای هاتە بەرچاو کە ئەو کیژە هیوایەکی شادی بزوێنی هەیە. ئەو گیانە پڕشنگدارە، لە جەنگەی خەم و خەفەتدا وەك ڕووناکییەك بوو کە لەپڕ لە تاریکاییدا پەیدا دەبێ.
نیکۆلای بە بیرکردنەوە مستێکی لە مێزەکەدا و گوتی:
-ساشێنکا ئەمڕۆ بە جارێك گۆڕاوی!. .. .. ..
ساشێنکا بە زەردەخەنەیەکی کەم و بە خۆشییەوە وەڵامی داوە: ڕەنگە!
دایك بە چاوی سەرکۆنەکردنەوە تەماشای کرد. سۆفیا وەبیری هێنانەوە: باسی ییگۆرمان دەکرد.
ساشێنکا وەدەنگ هات: چەندە پیاوێکی شەریف بوو. وانییە؟ هەمیشە بە شاد و ڕووخۆشم دیوە. .. . چەندە باشی کار دەکرد! لە کاری شۆڕشدا هونەرمەند بوو. وەك مامۆستایەکی گەورە فیکری شۆڕشگێڕانەی هەبوو. بە چ هێز و توانایەکەوە تابلۆی درۆ و ناڕاستی و زوڵم و زۆری دەکێشا.
چاوەکانی ساشێنکا پڕ لە بزەیەکی زانایانە بوون و هێندی قسەی دەکرد. ئەو بزەیە گڕی ئەو شادییەی دانەدەمرکاند کە زۆر ئاشکرا بوو و کەسیش مانای نەدەزانی. هێندێ جار هەڵدەکەوێ کە مرۆڤ لە خەمدا کەیف دەکا و بۆ خۆی دەیکاتە یارییەکی ئازاردەر کە خوێنی دڵ دەخواتەوە.
سۆفیا و دایك و نیکۆلا نەیاندەویست خەم و خەفەتەکەیان لەگەڵ ئەو شادییە لە بەین بچێ کە ساشێنکا لەگەڵ خۆی هێناوە. بێ ئەوەی تێبگەن، پشتگیرییان لە مافی خەمناکی و تازیەداری خۆیان دەکرد و هەوڵیان دەدا کچەکەش بێننە ڕیزی خۆیان.
سۆفیا بە وردی چاوێکی لە ساشێنکا کرد و گوتی: ئێستا مردووە!
ساشێنکا خێرا چاوێکی بە پرسیاری لە دانیشتوان کرد و سەری بەردایەوە. بە دەنگێکی بەرز دووپاتەی کردەوە: مرد؟ ناتوانم باوەڕ بکەم. بە ژوورەکەدا دەهات و دەچوو. پاشان ڕاوەستا و بە دەنگێکی بەرز گوتی:

پیاڵەی چا لە دەستی دایکدا لەرزی و لەسەر مێزەکەی دانا. ساشێنکا بڕۆی تێکنان و پێشی هەڵچوونی خۆی گرت و تاوێك مات بوو. پاشان بە دەنگێکی جیددی بەڵام بێ بەزەی جاران، بە دووردڵی درێژی بە قسەکانی دا و گوتی:

-ڕاستە ئەگەر وەزعەکە وابێ وەك ئەو دەڵێ. .. دەبێ هەوڵ بدەین. ئەرکی سەرشانمانە....

سوور هەڵگەڕا، کەوتە سەر کورسی و بێدەنگ دانیشت.

دایك بە زەردەخەنەیەکەوە لە دڵی خۆیدا گوتی: "خۆشەویستم. ... .. گیانەکەم". سۆفیاش زەردەخەنەیەکی هاتێ. نیکۆلاش پێکەنی و بە خۆشەویستی چاوێکی لە کچەکە کرد. ساشێنکا سەری هەڵێنا و بە شەرمەوە چاوێکی لە دایك کرد بە ڕەنگی بزرکاو و چاوی گەشەوە، بە ئاهەنگێکی وشك گوتی:

-پێدەکەنن، دەزانم بەچی. لاتان وایە من لەبەر خۆم حەز لە ڕاکردنیان دەکەم. وانییە؟ سۆفیا لەرووی فێڵبازییەوە پرسی: ئەی بۆچی، ساشێنکا؟

هەستا و لە کچەکە وەنزیك کەوت. دایك ئەو پرسیارەی پێ بێ جێ بوو و بۆ ساشێنکای بە سووکایەتی دەزانی. هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە شێوەی سەرکۆنەکردن تەماشای سۆفیای کرد.

ساشێنکا گوتی: بەڵام من نامەوێ بەو کارەوە خەریك بم. ئەگەر باسی ئەم مەسەلە بکەن، ئامادە نیم لە وتووێژدا بەشدارم بم. ... .

نیکۆلای بە هێمنی گوتی: ساشێنکا بێدەنگ بە!

دایك چووە کن کیژەکە و هێدی دەستی بەسەریدا هێنا. ساشێنکا دەستی دایکی گرت و سەری هەڵێنا. خوێن دە ڕوومەتانی گەڕابوو. بە شەرمەوە چاوی لێکرد. سۆفیا کورسییەکی هەڵگرت و لە کن ساشێنکا دانیشت و باسکی لە شانی وەرهێنا و بە زەردەخەنەوە بۆی ڕوانی و گوتی:

-چەندە ئینسانێکی سەیری!

-بەڵێ، پێم وایە قسەکانم ئەحمەقانە بوون. .. . بەڵام من خەیاڵی پووچم خۆش ناوێ.

نیکۆلای بە ئاهەنگێکی پڕکارانە و بە ڕێزەوە قسەکەی پێ بڕی:

-ئەگەر دەرەتانی ڕاکردنیان هەبێ، بێگومان دەبێ ئەو کارە بکەین. بەڵام بەر لە هەموو شت دەبێ بزانین داخوا هاوڕێیانی زیندانی ڕازین یان نا.

ساشێنکا سەری بەردایەوە! سۆفیا سیغارەکەی تێکرد و چاوێکی لە براکەی کرد و بە فیزێکەوە شقارتەکەی هەڵکرت.

چەکێکی تریان نەبوو. ئاسمانی شینی کەمڕەنگی پاییز، کۆڵانە بەردرێژەکانی رووناك دەکرد. ئەو گەڵایانەی با وەراندبووی لە شەقامەکاندا دەرکەوتنە ژێر پێی رێبواران.

دایك کەوتبووە نێو کۆمەڵ. لەکاتێکدا خەڵکی نەناسراوی دەژمارد، بە خەمەوە دەیگوت:

-ژمارەتان زۆر نییە. .. .. . نا، زۆر نین.

دەرگا ئاسنەکە کرایەوە. تابووتەکەیان هێنا دەر کە بە تاج و رووپۆشی سوور رازابۆوە. پیاوەکان تێکڕا بە بێدەنگی کڵاویان لەسەرخۆ هەڵگرت. هەر دەتگوت پۆلێك باڵداری رەش لەسەر سەریان هەڵدەفڕن. ئەفسەرێکی کەڵەگەتی پۆلیس بە سمێڵی زل و دەموچاوی سووردەوە کە سەرباز و پاسەوان دەوریان دابوو، خۆی هاویشتە نێو خەڵك و بێ ئەوەی گوێ بداتە کەس، پاڵی بە خەڵکەوە نا و بە دەنگێکی فەرماندەرانە گوتی:

-تکا دەکەم رووپۆشەکە هەڵگرن!

ژن و پیاو دەورەیان دابوو، قسەیان دەکرد و پاڵیان پێکەوە دەنا. لەبەر چاوە ئاڵۆزەکانی دایك، سەروچاوی رەنگ بزرکاو و پەشۆکاو کە لێویان دەلەرزین، تێکیانەوە داویشت. فرمێسکی گەورە گەورە کە نیشانەی زەبوونی بوون، بەسەر روومەتی ژنێکدا دەهاتنە خوارێ.

لاوێك کە دەنگەکەی لە نێو زەنا زەنای خەڵکدا خنکا، هاواری کرد:

_مرێ ملهوڕی و زۆرداری.

دایك هەستی کرد کە لە ناخی دڵیدا خەمێك دەکوڵێ. کابرایەکی روتەڵەی لەکن راوەستابوو، رووی تێکرد و گوتی:

-رێگای خەڵك نادەن تەنانەت هاوڕێشیان بە کەیفی خۆیان بنێژن.

تووڕەیی و قین پەنگی دەخواردەوە. تابووتەکە لەسەر دەستان دەڕۆیشت. با یاری بە رووپۆشەکە دەکردو سەروچاوی تابووت هەڵگرەکانی پێ دادەپۆشی. خشەخشی وشك و تووڕەی ئاوریشم دەبیسرا.

دایك لە پێك هەڵپڕژان دەترسا، بە ئاسپایی بەرانەی دەوروبەری خۆی دەگوت:

-گرنگ نییە، ئێستا کەوایە با رووپۆشەکە هەڵبگرین. دەبێ تەسلیم بین، فایدەی چییە؟..... .

دەنگێکی گڕ و بەتین بەسەر هەرا و هوریادا زاڵ بوو و لە هەوا دەنگی دایەوە:

-ئێمە دەمانەوێ لێمان گەڕێن تا ئارامگای ئەبەدی لەگەڵ ئەو هاوڕێیە بڕۆین کە زۆرتان ئازار و شکەنجە داوە.

کچێك بە دەنگێکی ناسك هاواری کرد:

-ئێوە لە خەباتدا بوونە قوربانی. .. .. .

-تکایه ئەو رووپۆشە لابەرن! پاکۆتلێڤ لای بەرە!

خرمەی شیرهەلکێشان هات. دایك کە چاوەڕوانی هەرایەکی دەکرد، چاوی لەسەر یەك دانان. بەلاّم هەراوهوریا بێدەنگ بوو. خەلّك هاووڕژا وەك گورگی راوتراو دەانی گرکردن. پاشان سەریان داخست و بێدەنگ و نارەحەت لە هەستی بێ هێزی خۆیان، وەرێ کەوتن. دەنگی لاقانیان کۆلانی پڕکرد. تابووتەکە رووپۆشی لەسەر هەلگیرابوو و بە تاجی ژاکاو لە هەوادا دەبزووت. پاسەوانەکانیش کە بە سواری ئەسپ بەملاولادا دەلەقین، بەدووای تابووتدا دەهاتن. دایك بە بن دیواردا دەڕۆیشت و لەبەر زۆری خەلّك نەیدەتوانی تابووتەکە ببینێ. ژمارەی خۆپێشاندەران تا دەهات زۆر دەبوو و پانایی شەقامی دەداگرت. بە دووای کۆمەلدا قەلاّفەتی وەك یەك و خۆلەپۆتینەی سوارەکان خۆی دەنواند. پاسەوانەکان لە هەموو لایەك دەستیان لەسەر دەسکی شیرەکانیان بوو. دایك جاسووسەکانی دەدیت کە بە وردی سەرەنجی خەلکیان دەدا.

دوو دەنگی نەرم بەرز بوونەوە:

-خواحافیز، هاورێ . .. . خواحافیز!

یەکێك هاواری کرد: برایان بێدەنگ. .. .. ئێستا با بێدەنگ بین. ئەوەندە هەڕەشە و توندی و تیژاخوڕین لەو دەنگەدا هەبوو کە خەلّك بە قسەی کرد. سروودی تازیە بێدەنگ بوو، هەراوهوریا دامرکایەوە. تەنیا دەنگی هەنگاوی رێبواران تێکەلّ دەبوو، لە هەوا گرمەی دەهات و بەرەو ئاسمانی ساف دەڕۆیشت و وەك دەنگدانەوەی هەور هەوای دەلەرزاندەوە. با، کە تا دەهات ساردتر دەبوو، بە تووڕەیی تەپوتۆزی بە دەموچاوی خەلکدا دەدا، لە کراسی ژنان دەهالاّ و وەسینگی رێبواران دەکەوت.

ئەو مردووناشتنە بێدەنگ و بێ قەشە و سروودی تازییە، ئەو چرچاوە مۆڕ و تووڕە و داماوانە، دەنگی ئەو هەنگاوە بە ئیرادانە، هەموویان خەم و خەفەتیان لە دلێ دایکدا پێك دەهێنا، مێشکی بە زەحمەت کاری دەکرد و خەم و خەفەتی خۆی بە قسەی داخدار دادەپۆشی:

-گیانبازانی ئازادی! ژمارەتان زۆر نییە. .... ژمارەتان زۆر نییە و دیسانیش لێتان دەترسێن!

پێی وابوو ئەو بێگۆڕەی ئەو دەیناسێ نایبێژن، بەلکو شتێکی ئاسایی بە خاك دەسپێرن کە لێی نزیکە و پێویستی پێی هەیە. هەستێکی دلّسووتێن و خەمهێنەر بە سەریدا زالّ دەبوو. لەگەلّ ئەوانەی بێگۆڕیان بەرێ دەکرد، موافیق نەبوو. بیری کردەوە:

-دەزانم بێگۆڕ بڕوای بەخوا نەبوو، ئەمانەش باوەڕیان پێی نییە.

بەلام نەیدەتوانی فیکری خۆی ساخ کاتەوە. هەر وەك بییەوێ گیانی خۆی لەژێر بارێکی گران بێنێتە دەر، هەناسەیەکی هەڵدەکێشا:

-خوایە. . . . خوایە. . . . ئەی حەزرەتی مەسیح. . . . بڵێی منیش هەر ئاوا بنێژن؟

گەیشتنە قەبرستان و ماوەیەکی زۆر لەنێو قەبران گەران تا جێگایەکی چۆلیان دۆزییەوە کە هێندێ خاچی سپی بچووکی لێبوون. خەلك لە دەرەوەی قەبر کۆبوونەوە و بێدەنگ و ماتی دایگرتن. ئەو بێدەنگییەی خەلك لەنێو قەبران، نیشانەی پێشهاتێکی بەترس بوو کە دلّی دایکی دەلەرزاند. لە چاوەڕوانیدا مابووەوە، با خاچەکانی رادەوەشاند و ویزەیان لێدەهات. گولە سیسەکان بە خەمناکی لەسەر تابووت کەوتبوون. پاسەوانەکان بە ئامادەیی بەرپێز راوەستابوون و چاویان لە ئەفسەرەکەیان بوو. لاوێکی بالابەرز، سەر رووت و رەنگ بزرکاو، بە برۆی رەش و قژی درێژەوە، هات لە نزیك قەبرەکە راوەستا. لەپڕ دەنگی گڕاوی ئەفسەری پۆلیس بەرز بۆوە.

-ئاغایان!

لاوە برۆ رەشەکە بە دەنگێکی بەرز و بەتین بانگی کرد: هاوڕێیان!

ئەفسەرەکە هاواری کرد: ئیجازە بدەن! پێتان رادەگەیەنم کە رێگا نادەم وتار بخوێننەوە.

لاوەکە بە نەرمی وەلامی دایەوە: تەنیا چەند وشەیەك: "هاوڕێیان"! با لەسەر گۆڕی مامۆستا و هاوڕێمان سوێند بخۆین کەوا هەرگیز ئامۆژگارییەکانی لەبیر نەکەین. سوێند بخۆین کە هەمووومان لە تەواوی ژیاندا، بە بێ ماندووبوون، بۆ وێرانکردن و نەهێشتنی سەرچاوەی بەلا و کوێرەوەری نیشتیمانمان و فەوتاندنی سەرەڕۆیی تێبکۆشین.

ئەفسەر هاواری کرد: بیگرن. بەلام تەقینەوەی هەراوهوریا نەیهێشت دەنگی ببیسرێ.

-بمرێ سەرەڕۆیی. . . . . دیکتاتۆری!. . . .

پاسەوانەکان بە ئانیشك دریان بە خەلك دا و خۆیان گەیاندە لاوەکە کە لە هەموو لایەکەوە دەورەی درابوو و هاواری کرد:

بژی ئازادی!

دایك بۆ کەنارێك رادرا. لە کاتێکدا لە ترسان بە خاچێکەوە نووسابوو، لە چاوەڕوانی لێدانی چاوی لەسەر یەك دانان. گێژەلوکەی دەنگی نارێك کەری کردبوو. عەرز لە ژێر پێیاندا دەجوولایەوە. هاژەی با و ترس هەناسەبڕکەیان وێخستبوو. دەنگی فیکەکێشانی پاسەوانان هەوای دەقەلاشت. نەرەی ئەفسەری پۆلیس لە هەوا گرمەی دەهات. ژنان وەك شێتان دەیانقیژاند. باتوومی پاسەوانان لە هەوا هەلدەسووڕا. دەنگی هەنگاوی خەلك

لەسەر زەوی وشك تەقەی دەهات. ئەم وەزعە ماوەیەکی زۆر درێژەی هەبوو. ڤلاسۆڤا ئیتر نەیدەتوانی چاوی لەسەر یەك دابنێ. لە رادەبەدەر دەترسا. تەماشای دەورووبەری خۆی کرد، قیژاندی و دەستی کرد بە راکردن. لە نزیکی ئەو شوێنە لە تەنگاییەکدا، پاسەوانان لاوە بالآبەرزەکەیان گەمارۆ دابوو. لە بەرامبەر خەلکەکەدا کە لە هەموو لایەکەوە دایان دەهاتنێ، دەستیان دەکردەوە. شیری رووت بە تروسکەی سپی و ساردەوە لە هەوا دەدرەوشان، لەسەر سەران بەرز دەبوونەوە و توند دەهاتنە خوارێ. گۆچان و باتووم دەردەکەوتن و بەرز دەبوونەوە. هاواری کۆمەلێ هاورووژاو وەك گێژەلوکە لێك دەهالآ. سەروچاوی پەشۆکاوی ئەو لاوە جاروبار دەردەکەوت. دەنگی بەتینی بەسەر لافاوی تووڕەییدا گرمەی دەهات:

-هاوڕێیان! بۆچی بەخۆرایی خۆتان فیدا دەکەن؟... ... .

خەلك قسەکەیان سەلماند. داروچۆماخەکانیان فرێ دا و پۆل پۆل بلاو بوون. هێزێکی تێك نەشکاو پالی بە دایکەوە دەنا و بەرەوپێشی دەبرد. دایك چاوی بە نیکۆلآی کەوت کە کلاوەکەی کەوتبووە پشت سەری و خەلکی تووڕە و هاورووژاوی بۆ دوواوە پالّ پێوە دەنا و بە لۆمە و سەرزەنشتەوە پێی دەگوتن: "شێت بوون! راوەستن، هێدی بنەوە!".

دایك دەستێکی نیکۆلآی بە سووری هاتە بەرچاو. بۆ لای ئەو غاری دا و بانگی کرد: نیکۆلآی تێپەڕە! بۆ کوێ دەچی؟ ئێستا تووشی لێدان دەبێ.

سۆفیا شانی دایکی گرت. دایك ئاوڕی داوە دیتی بە سەری رووت و قژی پەرش و بلآوەوە باسکی کوڕێکی مێرمندالی گرتووە و ئەویش بە دەست سەروچاوی ئاوساوی پاك دەکاتەوە و بە لێوە لەرزۆکەکانی دەلێ: "بەرم دەن. .. . هیچ نییە!".

سۆفیا گوتی: ئاگات لێ بێ، بیبەوە مالّی خۆمان. .. . ها دەسرەت دەمێ سەروچاوی ببەستە. لە کاتێکدا دەستی لاوەکەی وەدەستی دایك دەدا، ئاخرین راسپاردەی گوت و رای کرد:

-خۆش برۆن، دەنا دەگیرێن. .. .. .

لە هەموو لاوە خۆپیشاندەران لە قەبرستان وەدەر دەکەوتن. پاسەوان بە نێو قەبراندا راویان دەنان. لە ئاتەگی پالتۆکانیان هەلّ دەنگوتن و جنێویان دەدان. شیرەکانیان هەلّدەسووڕاند. لاوەکە چاوێکی هەر لەوان بوو.

دایك بە ئەسپایی گوتی: با خێرا برۆین. .. . دەموچاوی پاك کردەوە. خوێنەکەی سڕییەوە و گوتی:

-ناڕەحەت مەبە. .. ئازاری نییە. .. . بە دەسکی شیرەکەی لە دەموچاوی دام. .. . بەلآم منیش دارێکی چاکم لێدا، وەقوڕەم خست!

بە حاڵێکی هاوڕوژاو مستە خوێناوییەکەی هەڵێنا و بە دەنگێکی گیراو گوتی:

-ڕاومان بنێن، هەر وا نابێ. کاتێکی زەحمەتکێشان ڕاپەڕن، ئێمە بێ چنگەپرچە ئێوە تێك دەهارین.

-خێرابە! دایك وەپەلە کەوت و بە هەنگاوی خێراتر ڕووی کردە خانووچکەیەك کە لە گومبەزی گۆڕستانەکەدا ساز کرابوو. پێی وابوو دوو پاسەوان لە پشتی دیوارەکە لە نێو مەزرا خۆیان مات کردووە و دەیانەوێ ڕێگایان پێ بگرن و لێیان بدەن. بەڵام کە بە ئەسپایی دەرگای کردەوە، دیتی چۆل و هۆلە و تۆزێك هاتەوە سەرخۆ.

-ڕاوەستە، ئێستا برینەکەی سەروچاوت دەپێچم.

-نایەوێ، پێم شەرم نییە، بریندارم!

دایك خێرا برینەکەی پێچا. کاتێك قامکەکانی هەستیان بە تەڕاییەکی گەرم کرد، لە ترسان مچووڕکێکی بە لەشیدا هات. پاشان باسکی بریندارەکەی گرت و هاتنە دەر و بە مەزرایدا بە دووای خۆیدا رایکێشا. لاوەکە بە پێکەنینەوە گوتی: هاوڕێ بۆچی ڕامدەکێشی؟ خۆم دەتوانم باش بڕۆم. بەڵام دایك هەستی دەکرد کە بە لادا دێ و لاقی دەلەرزان. بە دەنگێك قسەی لەگەڵ دەکرد کە بەرەو کزی دەچوو و بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵام بێ پرسیاری لێ دەکرد.

-ناوم "ئیڤان"ە تەنەکە سازم. .. . ئەی تۆ کێی؟ لە شانەی بێگۆڕدا ئێمە سێ کەس بووین. .. . سێ تەنەکەساز. لەسەریەك یازدە کەس بووین، زۆرمان خۆش دەویست. دایك لە شەقام عەرەبانەیەکی گرت، ئیڤانی سوار کرد و بە سرتە گوتی:

-ئیتر بێدەنگ بە، قسان مەکە.

بۆ ئەوەی تەواو دڵنیا بێ، دیسان دەسرەکەی هاویشتە سەر زاری لاوەکە. بریندار دەستی بۆ دەموچاوی برد، بەڵام نەیتوانی لێوەکانی وەدەرخا. دەستی کەوتنە سەر ئەژنۆی. بەو حاڵەشەوە لەژێر دەسرەکەوە دەستی کرد بە ورتە ورت:

-من ئەو لێدانەم لەبیر ناچێتەوە!. ... .. لە پێش بێگۆڕدا قوتابییەك بەناوی "تیتۆڤیچ" ئێمەی بەڕێوە دەبرد، ئابووری سیاسی فێر دەکردین. پاشان گرتیان.

دایك ئیڤانی لە ئامێز گرت و سەری بە سینگی خۆیەوە نا. لە ترسان وشك ببوو. بە ترسەوە چاوی دەگێڕان و لای وابوو ئێستا لە هەموو لایەکەوە پاسەوانی لێ پەیدا دەبن و ئیڤانی دەکوژن.

ئاوڕی دایەوە و بە زەردەخەنەیەکەوە پرسی:

-خواردوویەتەوە؟

دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی: بەڵێ زۆری خواردووەتەوە!

-کوڕتە.

ـبەڵێ، پێلاو دوورە. .. .. . . منیش چێشتکەرم.

-کارێکی دژوارە. .. . . وانییە؟

قامچییەکی لە ئەسپەکەی دا و دیسان رووی وەرگێڕا و بە دەنگێکی هێدی درێژەی پێدا:

-دەزانی ئێستا لە قەبرستان پێك هەڵپڕژان بوو. یەکێك لەو سیاسییانەیان دەناشت، لەوانەی دژی حکومەتن. .. . . هاوڕێکانی تەرمەکەیان بەرێ دەکرد. .. .. . دەستیان کردبوو بە هاوار:

"بڕێ چینی دەسەڵاتدار، خەڵك دەڕوتێنێتەوە". پۆلیس پەلاماری دان. دەڵێن لێشیان کوژراوە، بەلام پاسەوانانیش لێیان دراوە. .. .. .

عارەبانەچی بە ساردی سەری راوەشاند و بە دەنگێکی سەیر قسەکانی درێژە پێدان:

-دەست لە مردووانیش هەڵناگرن. .. . تەرمەکانیش وەخەبەر دێنن. .. .

عارەبانەکە بەسەر بەردەکانی سەر شەقامدا خرمەی دەهات و دەرۆیشت. سەری نیڤان بە نەرمی لەسەر سینگی دایك دەخزی. عارەبانەچی ئاوڕێکی لێدانەوە:

-خەڵك هاوروژاوە. .. .. . لەسەر زەوی بێ نەزمی پەیدا بووە. .. .. . بەڵێ! دوێ شەو ژاندارمە هاتبوونە ماڵی دروایسێمان و نازانم تا رۆژ لەوێ چییان دەکرد. کە رۆیشتن ئاسنگەرێکیان لەگەڵ خۆیان برد. دەڵێن شەوێك بە نهێنی دەیبەن لە چەمدا دەیخنکێنن. .. .. . ئەو ئاسنگەرە پیاوێکی ژیر و بەهۆش بوو.

دایك پرسی: ناوی چ بوو؟

-ئاسنگەرەکە؟ ناوی "ساڤێل" بوو پێیان دەگوت " یێڤچینکۆ". هێشتا گەنجە. زۆر تێگەیشتوو بوو، شتی دەزانی. .. . وادیارە زانین و تێگەیشتن قەدەخەن. هێندێ جار دەهاتە ئێزگەی عارەبانەچییەکان و دەیگوت:

-"ئێوە عارەبانەچییەکان ژیانێکی سەیرتان هەیە". راستە، ژیانمان لە ژیانی سەگ خراپترە. بەڵێ!

دایك گوتی: رایگرە!

عارەبانە راوەستا. نیڤان هاتەوە سەرخۆ و لەسەرخۆ دەستی کرد بە نالین. عارەبانەچی گوتی:

-ئەم کوڕە زۆر نەخۆشە. .. .. . .

نیڤان بە لاکەلاك چووە ژووری حەوشە و لە کاتێکدا بە زەحمەت هەنگاوی هەلدێنا، دەیگوت: شتێکی وانییە. .. دەتوانم بڕۆم. . . .

(١٣)

سۆفیا پێش ئەوان گەیشتبۆوە مالێ. بە حالێکی پەرێشان و سیگار لەسەر لێوان بە پێشوازی دایکەوە هات. بریندارەکەی لەسەر قەرەوێلەیەك درێژ کرد و گورج سەری پێچا. لەبەر دووکەلی سیگار مژۆلی لێك دەدان:

-نیڤان دانیلۆڤیچ هات. . . . نیلۆڤنا تۆ ماندووی، ترساوی. . . . . وانییە؟ بحەسێوە. نیکۆلای زوویە چایەك و پیالەیەك شەرابی پۆرتۆ بۆ دایك بێنە.

دایك کە لە بەر ئەو ڕووداوانە شێوابوو، بە زەحمەت پشووی دەهاتە دەر و لە سینگیدا هەستی بە ژانێك دەکرد. بە ئەسپایی گوتی:

-ئێوە لە خەمی مندا مەبن. . . . .

هەموو لەشی پێداویستی بە لاواندنەوەیەکی هێدی و ئاگالێبوون هەبوو. نیکۆلای لە ژوورەکەی تر هاتەدەر. پەڕۆیەکی لە دەستی هالاندبوو. دوکتۆر نیڤان دانیلۆڤیچ بە قژی ئالۆزەوە بە دووایدا هات و بۆ لای نیڤان چوو، تەماشای کرد و گوتی:

-ئاو. . . . . خێرا ئاوێکی زۆر. . . . لۆکە و پارچەی خاوێن بێنن. . . . . .

دایك چووە چێشتخانە، بەلام نیکۆلای باسکی گرت و بردیە ژووری نانخواردن و بە مێهرەبانی گوتی:

-دوکتۆر لەگەل تۆی نییە، لەگەل سۆفیایەتی. تۆ زۆر پەشۆکاوی، وانییە خۆشەویستم؟

دایك بە قینێکەوە کە گەروی گرتبوو و نەیدەتوانی پێشی بگرێ، وەلامی نیگای مێهرەبانی نیکۆلای دایەوە و گوتی:

-ئاخ، چەند ناحەز بوو. . . . . بە شیر لە خەلکیان دەدا. نیکۆلای سەری راوەشاند و گوتی: منیش لەوێ بووم. پیالەیەك شەرابی گەرمی بۆ تێکرد: زۆر باسی ئەوەمان کردووە. لەوبارەوە خۆت نارەحەت مەکە. پۆلیس بە پانایی شیر لێی دەدات لام وایە تەنیا یەکێك زۆر بریندا بوو. لە نزیك من کەوت. لەنێو کێشەم بردە دەرێ. . . . .

. . .

دەنگ و ڕووی نیکۆلای و ڕووناکی و گەرمایی ژوورەکە دایکیان هێنابۆوە سەرخۆ. بە سوپاسەوە چاوێکی لە خانەخوێکەی کرد و پرسی:

-لە تۆشیان دا؟

-لام وایە خەتای خۆم بوو. بێ ئەوەی بەوێ دەستم وەشتێك کەوت و چەرمی لێبۆوە. ... .. . شەرابەکەت بخۆوە. هەواکەی ساردە و جلەکانیشت باش نین.

دەستی بۆ پیاڵەی شەراب درێژ کرد و دیتی خوێن لە نێو قامکاندا مەییوە. بە ئەسپایی باسکی هاویشە سەر ئەژنۆکانی. داوێنی تەڕ بوو. بە چاوی زەق و برۆی هەڵکشاوی لە بنەوە تەماشای قامکەکانی دەکرد. سەری دەسووڕا. فیکرێك وەك چەکوش مێشکی دەکوتا:

-ئاوایە. .. .. . هەر ئەم بەزمەش ڕۆژێك چاوەڕوانی پاڤێڵ دەکا.

دوکتۆر هاتە ژوورەوە، قۆڵی هەڵماڵیبوو. لە وەڵامی پرسیاری نیکۆلایدا گوتی:

_برینی دەموچاوی هیچ نییە، بەڵام سەری شکاوە. ئەویش شتێکی وا نییە. بە خۆوەیە. .. . بەڵام خوێنی زۆر لەبەر ڕۆیشتووە. دەیبەینە نەخۆشخانە. .. .. .

نیکۆلای گوتی: بۆچی نەخۆشخانە؟ . .. . با هەر لێرە بێ.

-باشە . .. .. . ئەمڕۆ سبەی قەی ناکا، بەڵام پاشان باشترە لە نەخۆشخانە بێ. ناتوانم بێم سەری بدەم. ئامادەکردنی ڕاپۆرتی کارەساتی قەبرستان وەئەستۆ دەگری؟

-بەڵێ.

دایك بێدەنگ هەستا و بۆلای چێشتخانە چوو. نیکۆلای بە ترسەوە گوتی:

-بۆ کوێ دەچی؟ سۆفیا بە تەنیا کارەکان دەکا.

دایك چاوێکی لێکرد و بە زەردەخەنەوە وەڵامی دایەوە:

-هەموو لەشم خوێنە. .. .. .

کاتێك لە هۆدەکەی خۆی جلەکانی دەگۆڕین، دیسان بیری لە هێدی و هێمنی ئەوانە و لەو هێز و توانایە دەکردەوە کە لە بەرامبەر کارەساتاندا هەیانە. ئەو بیرکردنەوە هێنایەوە سەرخۆ و ترسی لە دڵی دەرهاویشت. کە هاتەوە ئەو ژوورەی بریندارەکەی لێبوو، سۆفیا سەری بەسەر ئیڤاندا بەردابۆوە، پێی دەگوت:

-هاوڕێ، ئەحمەقیت کردووە.

بە دەنگێکی باریك وەڵامی دایەوە: ئێوەشم زەحمەتدا.

-باشترە قسە نەکەی. بێدەنگ بە.

دایك لە پشت سۆفیا راوەستا و دەستی هاویشتە سەرشانی و بە زەردەخەنەیەکەوە تەماشای رەنگی زەردهەڵگەڕاوی برینداره‌كەی کرد و بۆی گێڕایەوە کە چۆن ئیڤان لە نێو عارەبانەدا قسەی دەبزرکاند. ئیڤان کە لەرزوتای هاتبۆیە و چاوی سوور هەڵگەڕابوون، گوێی دەدایە. ددانی لێك دەدان و جاروبار بە شەرمەوە دەیگوت: ئاخ، چەند ئەحمەقم.

سۆفیا لێقەی پێدادا و گوتی: باشە، ئێمە بەجێت دێڵین، بحەسێوە!

هەردووکیان چوونە ژووری نان خواردن و لەوێ لەگەڵ دوکتۆر و نیکۆلای ماوەیەکی زۆر لەبارەی رووداوی رۆژ وتووێژیان کرد. وەك باسی کارەساتێکی دوور بکەن کە هێشتا روویتەداوە، بە دڵنیایی دەیانتوانییە دوارۆژ و خۆیان بۆ کاری بەیانی ئامادە دەکرد. هەرچەندە بە رەنگ و روو هیلاك و ماندوو بوون، بەڵام بیر و هۆشیان گورج و لەسەرخۆ بوو. دوکتۆر بە تووڕەیی لەسەر کورسی دەجووڵایەوە و هەوڵی دەدا دەنگی بچووك بو باریکی زل بکا و دەیگوت:

-بەیاننامە. .. .. . بەیاننامە! ئیتر ئەمە بەس نییە؟ کرێکارە لاوەکان حەقیانە، دەبێ لە چوارچێوەیەکی بەرینتردا جموجۆڵ پێك بێنین. .. . دەڵێم کرێکاران حەقیانە!

نیکۆلای بە خەمناکی وەڵامی دایەوە:

-لە هەموو شوێنێك لەبەر نەبوونی کتێب هاواریانە. ئێمە هێشتا نەمانتوانیوە چاپخانەیەکی باش دامەزرێنین. لیودمیلا هێزی لەبەردا نەماوە. ئەگەر چەند هاوکارێکی بۆ پەیدا نەکەین، بەم زووانە نەخۆش دەکەوێ.

سۆفیا گوتی: ڤێسۆڤشیکۆڤ چۆنە؟

-ناتوانێ لە شاردا بژی. لە چاپخانەی تازەدا کار دەکا، بەڵام هێشتا یەکێکمان کەم دەبێ.

دایك لەسەرخۆ پێشنیاری کرد: من بۆ ئەم کارە باشم؟

هەر سێك هەڤاڵ تۆزێك رامان. لەپڕ سۆفیا هاواری کرد: فیکرێکی باشە!

نیکۆلای بە دەنگێکی وشك گوتی: نا. .. .. . دایە. .. .. . ئەم کارە بۆ تۆ زۆر گرانە. دەبێ بچی لە دەرەوەی شار بژی. لەو حاڵەتەدا ناتوانی چاوت بە پاڤێل بکەوێ و بە گشتی. .. .. .

هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: ئەم مەسەلە بۆ پاڤێل بێ بەشییەکی گەورە نابێ و بۆ منیش هەروا. ئەو چاو پێکەوتنانە دڵم بریندار دەکەن. ناهێڵن باسی هیچ بکەین. کوڕەکەم لای وایە من تەفامێکم. .. .. . هەمیشە ئاگایان لێمانە. .. .. .

له ڕووداوه‌كانی ئه‌م دواییه ماندوو ببوو، ئێستاكه مه‌سه‌له‌ی له‌شار دووركه‌وتنه‌وه‌ی بۆ هاتبووه پێش، به‌هه‌موو هێزێكه‌وه له‌سه‌ری سوور بوو.

نیكۆلای باسه‌كه‌ی گۆڕی و له دوكتۆری پرسی:

-بیر له چی ده‌كه‌یه‌وه؟

-بیر له‌وه ده‌كه‌مه‌وه ژماره‌مان كه‌مه، پێویسته شێلگیرتر كار بكه‌ین. ده‌بێ ئه‌ندرێی و پاڤێل رازی بكه‌ین رابكه‌ن. هه‌ردووكیان له‌وه به‌نرخترن كه بێكار بن.

نیكۆلای نێوچاوانی تێك نا و به دڕدۆنگی سه‌ری له‌قاند. چاوێكی له دایك كرد. دایك زانی كه له لای ئه‌و به شه‌رمه‌وه باسی كوڕه‌كه‌ی ده‌كه‌ن.

وه‌ده‌ركه‌وت و كه‌مێك له‌و كه‌سانه تووڕه بوو كه ئه‌وه‌نده به ته‌نگ ئاواته‌كانییه‌وه نین. راكشا و به چاوی ئاواڵه‌وه، له كاتێكدا سرته‌سرت بۆ ئه‌و وه‌ك لای لایه بوو، كه‌وته ژێر باری نیگه‌رانی و په‌شێویه‌وه. ئه‌و رۆژه‌ی تێپه‌ڕیبوو، له‌لای ئه‌و پڕ له نیشانه‌ی هه‌ڕه‌شه بوو. به‌ڵام ئه‌و چه‌شنه بیركردنه‌وه بۆ ئه‌و دژوار بوو. ئه‌و شتانه‌ی له مێشكی خۆی ده‌رهاویشت و كه‌وته بیر پاڤێل. ده‌یویست به ئازادی ببینێ، به‌ڵام هه‌ر له‌و كاته‌شدا ده‌ترسا. هه‌ستی ده‌كرد كه هه‌موو شت له ده‌ورو‌به‌ری ئاڵۆزه و وه‌زع تا دێ شپرزه‌تر ده‌بێ و پێك هه‌ڵپڕژانی توند ساز ده‌بن. سه‌بر و حه‌وسه‌ڵه‌ی خه‌ڵك جێگای خۆی ده‌دا به تووڕه‌یی و یاخیبوون. به ئاشكرا تووڕه‌یی زیاتر ده‌بوو. قسه‌ی توندوتیژ له هه‌وا ده‌نگیان ده‌دایه‌وه. له هه‌موو لاوه شنه‌بایه‌كی تازه، شنه‌بای هاندان، هه‌ڵی كردبوو. له بازاڕ، له دووكانان، له نێو پیشه‌ساز و نۆكه‌راندا و له هه‌موو شوێنێك، له باره‌ی هه‌موو به‌یاننامه‌یه‌كه‌وه قسه ده‌كرا. هه‌موو گرتنێك له‌نێو خه‌ڵكدا مه‌ترسی ساز ده‌كرد و جاری وا هه‌بوو له‌خۆوه دڵسۆزی خه‌ڵكی ده‌جووڵانده‌وه. له هۆیه‌كانیان ده‌كۆڵینه‌وه. دایك زیاتر له جاران ده‌یبیست كه خه‌ڵك هێندێ قسه‌ی ئه‌وتۆ ده‌كه‌ن كه له پێشدا ئه‌و لێیان ده‌ترسا. وشه‌ی "سۆسیالیست، سیاسه‌ت، شۆڕش" یان به گاڵته دووپاته ده‌كرده‌وه، به‌ڵام ئه‌و گاڵته‌یه ئه‌وه‌ی نه‌ده‌شارده‌وه كه پێویسته فێریان بن. به تووڕه‌یی قسه‌یان ده‌كرد، به‌ڵام ئه‌و تووڕه‌ییه ترسیشی له‌گه‌ڵ بوو. ئه‌م وشانه‌یان به بیركردنه‌وه و به ره‌نگی هیوا و هه‌ڕه‌شه‌وه به زماندا ده‌هات. هاوروژان و ئاڵۆزی به كاوه‌خۆ و به چه‌شنێكی هه‌راو، به نێو ژیانی وه‌ستاو و تاریكدا بڵاو ده‌بووه. بیری خه‌وتوو وه‌خه‌به‌ر ده‌هاتن، ئیتر له‌باره‌ی رووداوی رۆژانه‌وه به هێدی و هێمنی قسه نه‌ده‌كرا دایك به‌م نوكته‌یه له هه‌ڤاڵه‌كانی روونتر تێده‌گه‌یشت، چونكه له دیمه‌نی خه‌فه‌تباری ژیان پتر شاره‌زا بوو و لێی نزیكتر ده‌بوو. ده‌یزانی كه خه‌ڵك تینووی شتێكن. شاد ده‌بوو. هه‌ر له‌و كاته‌شدا ده‌ترسا. شاد ده‌بوو چونكه ته‌واوی ئه‌و

کارانەی بە هی کوڕەکەی خۆی دەزانی. دەشترسا چونکە دەیزانی کە لە زیندان بێتەدەر، لە شوێنی هەرە بەترسدا سەرۆکایەتی هاوڕێیانی وەئەستۆ دەگرێ و لەوانەیە تێدا بچێ.

دایك زۆرجار هەستی بەوە دەکرد کە بیروباوەڕێکی مەزن، ئەوەی بۆ مرۆڤایەتی پێویستە، لە مێشکیدا شەپۆل دەدا و دەیزانی کە پێویستی بەوە هەیە کە لە بارەی حەقیقەتەوە قسە بکا. بەڵام قەت بەو ئاواتە نەدەگەیشت. بیرکردنەوەی ئاڵۆز هەراسان و کەڕ و لاڵی دەکرد. هێندێ جار دیمەنی کوڕەکەی وەك قەوارەی دێو مانەندی قارەمانی ئەفسانەیی دەهاتە بەرچاو تەواوی ئەو قسە ڕاستانەی بیستبوونی، تەواوی هەست و بەزیی و ئەو شتە مەزن و پیرۆزانەی دەیناسین، لە کوڕەکەیدا کۆ دەکردنەوە. پاشان بە تاسە و حەزەوە تەماشای سیمای کوڕەکەی دەکرد و بە سەربەرزی و هیوا و هومێدەوە بە خۆی دەگوت: "وەزع زۆر باش دەبێ. ... . باش!".

خۆشەویستی دایکانەی گوڵی دەکرد و دڵی وەها دەگوشرا کە نزیك بوو خوێنی لێ بێ. بەڵام ئەو خۆشەویستییە دەبوو بە کۆسپی پەرەگرتنی ئەوینی مرۆڤایەتی و ئەو وێنەی دەسووتاند و تیتر لە جیاتی ئەو هەستە گەورە، بێجگە لە فکرێکی خەفەتاوی و ترسەنۆك هیچی دیکە نەدەما و دەیگوت:

-"دەکەوێ. .. .. هیلاك دەبێ. .. .".

(١٤)

نیوەڕۆ لە ئیدارەی زیندان لە بەرامبەر پاڤێلێ دانیشتبوو. بە چاوێکی ئەماوی و نیگەرانەوە تەماشای سەروچاوی مووداوی و ریشی هاتووی پاڤێلی دەکرد. کاغەزەکەی توند لە نێو قامکان گرتبوو، لە دەرفەتێك دەگەڕا کە بتوانێ بیداتێ.

پاڤێلێ لەسەرخۆ گوتی: ئێمە هەموومان سلامەتین! تۆ چۆنی؟

-باشم. .. .. . یێگۆر ئیڤانۆڤیچ مرد!

پاڤێلێ بە ئەسپایی سەری بەردایەوە و لەسەرخۆ گوتی: بەڕاستی؟

دایك قسەکەی درێژە پێدا:

-کاتی ناشتنی پۆلیس هاتن. بوو بە شەڕ و لێدان. خەڵکیان گرت.

بەڕێوەبەری زیندان بە توندی وەدەنگ هات و نەڕاندی:

-باسی ئەم قسانە مەکەن. قەدەغەیە. خۆتان باش دەزانن قسەی سیاسی قەدەغەیە. دایك هەستا و وەك یەکێك کە لە سەر حەق بێ، وەك داوای لێبووردن بکا، گوتی:
-قسەی سیاسیمان نەدەکرد. باسی شەڕ و پێك هەڵپڕژان بوو.
بەڕاستی لێکیان دا، تەنانەت یەکێکیش سەری شکا.
-فەرقی نییە، تکایە باسی ئەم قسانە مەکەن. یانی ئەوەی پەیوەندی بە خۆتان و خاوخێزانتانەوە نەبێ، باسی مەکەن. بێدەنگ بن. کاتێك هەستی کرد روونکردنەوەکەی بەس نییە، دانیشتەوە و کاغەز و نووسراوەکانی کۆکردەوە و بە تووڕەیی گوتی: من بەرپرسم.
دایك تەماشایەکی کرد و نووسراوەکەی دا بە پاڤێڵ و هەناسەیەکی پڕ لە حەسانەوەی هەڵکێشا:
-بەڕاستی نازانم باسی چی بکەم.
پاڤێڵ زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: منیش هەروا!
بەڕێوەبەری زیندان بە تووڕەیی گوتی: کەوابوو چاوپێکەوتنتان کەڵکی نییە. نازانن باسی چی بکەن و دێن ئێمە زەحمەت دەدەن.
دایك تاوێك بێدەنگ بوو. پاشان پرسی: کەی موحاکەمە دەکرێی؟
-ئەو رۆژانە دادخوا هات و گوتی: بەم زووانە.
قسەی ئاسایی دەکران. دایك دەیدیت کە پاڤێڵ بە خۆشەویستی تەماشای دەکا. نەگۆڕاوە. هەر ئاوا هێدی و لەسەرخۆیە. تەنیا ریشی زۆر هاتووە و پیر دیار دەدا. جومگەی دەستی سپیتر بووە. دایك ویستی باسی ڤێسۆڤشیکۆڤی بۆ بکا و نەختێك دڵخۆشی بکا، بێ ئەوەی دەنگی بگۆڕێ، هەر بەو شێوەیە کە قسەی ئاسایی دەکرد گوتی:
_ئاولێتەری تۆم دیت.
پاڤێڵ بە شێوەی پرسیار چاوی لە دایك بڕی. دایك بۆ ئەوەی دەموچاوی گرۆتی ڤێسۆڤشیکۆڤ نیشان بدا، بە سەری قامك رووومەتی خۆی دەکوتا.
-حاڵی باشە. کوڕێکی بەهێز و بە وریە. بەم زووانە دەست بەکار دەبێ. لە بیرتە هەمیشە کاری دژواری دەکرد. پاڤێڵ تێگەیشتبوو، سەری بۆ لەقاند و لە کاتێکدا بزەی شادی، چاوی گەش دەکردنەوە، وەڵامی داوە:
-بەڵێ لەبیرمە!
-باشە!. .. .. هەر ئەوەندە. .. .. . .

دایك له خۆی رازی بوو، شادی کوڕەکەی کاری تێکردبوو. کاتێك ویستی بڕوا، پاڤێلّ توند و گەرم دەستی دایکی گوشی:

-دایە سوپاس!

ئەشەیەکی وەك سەرخۆشی سەری دایکی گرتبوو. دلّی کوڕەکەی لە نزیك دلّی خۆی دەدیت. نەیتوانی بە قسە وەلامی بداتەوە. تەنیا بە بێدەنگی دەستی گوشی.

کە گەڕایەوە مالّێ، ساشێنکا لەوێ بوو. ئەو کیژە فێربیوو ئەو رۆژانە دەهات کە دایك دەچووە بەندیخانە. قەت لە بارەی پاڤێلەوە هیچی لەدایك نەدەپرسی. ئەگەر خۆی باسی کوڕەکەی نەکردبایە، ساشێنکا تەنیا تەماشای دەکرد وهیچی نەدەگوت. بەلام ئەو رۆژە بە نیگەرانییەوە پرسیاری لێکرد:

-باشە، چ دەکا؟

-حالّی باشە.

-نامەکەت دایە؟

-بەلێ.

-خوێندیەوە؟

-نا، چۆن دەیتوانی بیخوێنێتەوە!

ساشێنکا لەسەرخۆ گوتی:

-راستە لەبیرم نەبوو. با حەوتوویەکی دیکەش راوەستین. بیروڕای تۆ چییە؟ بلێی مرافیق بێ؟ چاوی لە دایك کرد.

دایك لە وەلامدا گوتی: نازانم. .. .. . لام وایە مرافیق بێ. بۆ لە زیندان رانەکا؟ خۆ مەترسی تێدانییە.

ساشێنکا سەری لەقاند و بە دەنگێکی نەرم پرسی:

-نازانی چی بدەین بە نەخۆشەکە؟ پرسییەتی.

-دەکرێ هەموو شتێکی بدەینێ. .. .. هەموو شت. .. . هەر نێستا.

چووە چێشتخانە و ساشێنکاش بە کاوەخۆ وەدووای کەوت: دایك داهاتەوە تا قابلەمە هەلگرێ. ساشێنکا بە ئەسپایی گوتی:

-راوەستە.

کچەکە رەنگی پەڕیبوو. چاوی لە خەفەتان زەق ببوون. بە لێوی لەرزۆکەوە گوتی:

-دەمویست پرسیارت لێ بکەم. .. .. . دەزانم نایەوێ رابکا. تۆ غیرەتی وەبەر بنێ، بلێ لێرە بۆ ئێمە پێویستە. .. . ناتوانین دەستی لێ هەلگرین. .. .. . دەترسم نەخۆش بکەوێ. زۆرم ترس هەیە. .. . دەزانی هێشتا رۆژی موحاکەمەی دیاری نەکراوە.

بە زەحمەت قسەی بۆ دەکرا. زۆری بۆ خۆی دەهێنا کە قسە بکا. تەماشای دایکی نەدەکرد. دەنگی وەك سیمێك کە بیکێشن و لەپڕ بپچڕێ، یەکسان نەبوو. پێلوی چاوانی داکەوتبوون، لیوی خۆی دەگەزین و قامکی دەشکاندنەوە.

دایك لەو پەشێوی و داگیرساوییە سەری سووڕمابوو، بەلام تێگەیشت. زۆر بە پەرۆشی و خەمناکی ساشێنکای لە ئامێزی گرت و لەسەرخۆ وەلامی داوە:

-کوڕی من تەنیا هەر بە قسەی خۆی دەکا. گوێ نادانە قسەی کەس.

ناوێك لە ئامێزی یەکتردا مات بوون. پاشان ساشێنکا بەنەرمی لە ئامێزی دایك هاتە دەر و بە لەرزەوە گوتی:

-ئەمە بە جێی خۆی، بێنە خواردن بدەین بە بریندارەکە.

پاشان لە بن سەری ئیڤان دانیشت و بە دەنگێکی دۆستانە پرسی:

-سەرت زۆر دێشێ؟

-نا، ژانی زۆر نییە. تەنیا هەموو شت لە بەرچاوم لێلە. بێ تاقەتم.

لە شەرمان لێفەکەی تا چەنەگەی هەلکێشا. هەر وەك تیشیك رۆژی لە چاوانی چەقیبێ، مژۆلی لێك دەدان. ساشێنکا کە هەستی کرد ئیڤان شەرم دەکا لای ئەو نان بخوا، لە ژوورەکە وەدەرکەوت. ئیڤان سەری هەلبڕی و سیلەی چاوی دایە و بە مژۆل لێکدان گوتی:

-چەند جوانە!

ئیڤان چاوەکانی گەورە و گەش و ددانی پڕ و ورد و دەنگی هێشتا گڕ بوو. دایك لێی پرسی:

-تەمەنت چەند سالە؟

-حەڤدە سال.

-دایك و بابت لە کوێن؟

-لە گوندی دەژین. .. .. . حەوت سالە لێرەم. کە لە مەدرەسە هاتە دەر، ئیتر گوندم بەجێ هێشت. باشە ئەدی هاورێ تۆ ناوت چییە؟

کاتێك هاورێیان پێدەگوت، دایك پێی خۆش دەبوو و کاری تێدەکرد. بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-ناوی منت بۆ چییە؟

لاوەکە پاش تاوێك بێدەنگی بە شەرمەوە ڕوونی کردەوە:

-بزانە، قوتابییەك لە شانەی ئێمە، یانی ئەو کەسەی کتێبی بۆ دەخوێندینەوە، زۆر باسی دایك پاڤێل ڤلاسۆڤ، ڕێکخەری خۆپێشاندانی هەوەڵی مانگی ئەیار، ئەو ڤلاسۆڤە شۆڕشگێڕەی بۆ دەکردین.

دایك سەری دەلەقاند و گوێی بۆ ڕاگرتبوو. لاوەکە بە شانازیکردن درێژەی پێدا:

-ئەو هەوەڵین کەسێکە کە ئاڵای ئێمەی بەرز کردەوە!

شانازی کردنی ئەو، کاری کردبووە سەر دایکیش.

-من لەوێ نەبوو. ئێمەش خەریك بووین لێرە خۆپێشاندان ساز کەین. سەرنەکەوتین. ژمارەمان کەم بوو. بەڵام ئەمساڵ وانابێ، دەیبینی!. .. .

لە بیری ڕووداوەکانی داهاتوودا دڵخۆش دەبوو. لە خۆشیان هەناسەی سوار ببوو. کەوچکەکەی ڕاوەشاند و گوتی:

-بەڕاستی باسی دایکی ڤلاسۆڤم دەکرد. پاش ئەوەی کوڕەکەیان گرت، ئەویش بوو بە ئەندامی حیزب. دەڵێن پیرەژنێکی سەرەڕاکێشە.

دایك پێکەنی. لە کاتێکدا پێی خۆش بوو، تۆزێکیش نارەحەت بوو. خەریك بوو بڵێ من دایکی ڤلاسۆڤم، بەڵام گێڕایەوە و بە خەفەت و گاڵتە بەخۆکردنەوە لە دڵی خۆیدا گوتی:

-ئای چەند پیرێکی خەرفاوم. .. .. .

بۆ لای کوڕەکە خوار بۆوە. لە پڕ بە داگیرساوی گوتی:

-نانەکەت بخۆ. .. . زوو چا بیمرە تا وەدووای کارەکانت بکەوی. دەرگا کرایەوە و سەرمایەکی شێداری پاییزی هاتە ژوور. سۆفیا بە خۆشحاڵی و بە کولمەی سووروەوە وەژوور کەوت:

-بەشەرەف جاسوورسەکان وەك عاشقێکی وەدووای کچی دەوڵەمەندێك بکەوێ، ئاوا وەدووام دەکەون. دەبێ لێرە بڕۆم. باشە ئێڤان چۆنی؟ باشی؟ پێلاگێیا! پاڤێل چی دەگوت؟ ساشێنکا لێرەیە؟

لەکاتێکدا سیغاری دادەگیرساند، بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵام بێ پرسیاری دەکرد. بە سیلەی چاوانی دایك و ئیڤانی هەڵدەنا. دایکیش تەماشای سۆفیای دەکرد و لە بنەوە زەردەخەنەی دەهاتێ و لە دڵی خۆیدا دەیگوت:

-ئێستا منیش دەبە ئینسان. .. . ئینسانێکی باش!

دیسان سەری بە سەر ئیڤاندا بەردایەوە و گوتی:

_كوڕی من زووتر چاك ببیەوە!

ڕۆیشتە ژووری نانخواردن. لەوێ سۆفیا بە ساشێنكای دەگوت:

-هێشتا هیچ نەبووە، ئەو ژنە سێ سەد نووسخەی ئامادە كردووە. ئەوەندە كار دەكا خۆی دەكوژێ. .. .. . زۆر ئازایە. .. .. . دەزانی ڕابواردن لە نێو ئەو جۆرە كەسانەدا و كاركردن لەگەڵیان و دۆستایەتیان بۆ من شانازییەكی گەورەیە. .. .. .

ساشێنكا لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ.

كاتی ڕۆژئاوایە سۆفیا گوتی: دایە پێویستە تۆ سەفەرێكی دیكەش بكەی .

-بە خۆشییەوە. ئامادەم. دەبێ كەی بڕۆم؟

-سێ ڕۆژی تر. ... .. . باشە دەتوانی؟

-بەڵێ. .. .. .

نیكۆلای بە ئەسپایی ئامۆژگاری كرد:

-نابێ بە پێیان بچی. ئەسپەكانی پۆستە بە كرێ بگرە و بە ڕێگایەكی دیكەدا بڕۆ. بەو ڕێگایەی بە ناوچەی "نیكۆلسكی"دا تێدەپەڕێ.

بێدەنگ بوو. بە چەشنێك دەموچاوی تێك نابوو كە هیچ لێی نەدەوەشایەوە. گنجێكی سەیر و ناحەزی لە ڕوومەتی دەبینرا.

دایك گوتی: ئەو ڕێگایە زۆر دوور دەكەوێتەوە. بێجگە لەمەش ئەسپ بە كرێگرتن زۆر گرانە.

نیكۆلای قسەكەی درێژە پێدا:

-بزانە. بەگشتی من دژی ئەو جۆرە سەفەرانەم. ئەو ناوچەیە شێواوە. خەڵكیان گرتووە. مامۆستایەكیشیان گرتووە. دەبێ ئاگات لە خۆت بێ. باشترە كەمێك ڕاوەستین.

دایك بە زەردەخەنەیەكەوە گوتی: حەی حەی! بەم حاڵەش دەڵێی كە لە زیندان شكەنجە نادەن؟

سۆفیا كە لەو كاتەدا پیانۆی لێدەدا، گوتی:

-بۆ ئێمە زۆر گرنگە كە بە بێ وچان بەیاننامە و چاپكراوەكان بلاو بكرێنەوە.

لەپڕ گوتی:

-دایە تۆ ناترسی كە بۆ ئەو ناوچەیە بچی؟

دایك تێكچوو و وەڵامی دایەوە:

-من قەت ترساوم؟ تەنانەت جاری هەوەڵیش نەترسام. .. . و ئێوە، ... . . .

بێ ئەوەی قسەکانی تەواو بکا سەری بەردایەوە. کاتێك لێیان دەپرسی کە داخوا دەترسیٚ، یان دەتوانیٚ فلان کار بکا، پێی هاسانە یان نا، هەستی دەکرد کە کارێکیان لێدەویٚ، بەڵام دەیانەویٚ لە خۆیانی دوور بخەنەوە و ئەو جۆرەی پێکەوە دەبوونەوە، لەگەڵ ئەو نابزووتنەوە.

کاتێك رووداوی گرنگتر بەسەردا هاتن، لە سەرەتاوە لە خێرایی پەیدابوونی کارەسات بو خەم و خەفەتی زۆر، دەترسا. بەڵام زۆر زوو لەژێر تەنسیری ئەو بیروباوەڕەدا کە بە سەریدا زاڵ ببوو، دڵی تینوی کارکردن دەبوو. ئەمڕۆش ئاوای لێهات. پرسیارەکەی سۆفیای زۆر پێ ناخۆش بوو. هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-بەخۆڕایی ئێوە لە منتان پرسی دەترسی یان نا؟ ئێوە لە یەکتر ناپرسن لە چی بترسم؟

نیکۆڵای خێرا چاویلکەکەی هەڵگرت و لەولای دانا و چاوێکی لە خوشکی کرد. بێدەنگییەك کە نارەحەتی لێوە دیار بوو، دایکی هاوروژاند. بە شەرمەوە لە سەر کورسی هەستا خەریك بوو قسە بکا، بەڵام سۆفیا هێدی دەستی گرت و بە ئەسپایی تکای لێکرد:

-لێم ببوورە. جارێکی تر پرسیاری واناکەم.

دایك بەم بەڵێنەی سۆفیا پێکەنی. پاش چەند دەقیقە هەر سێك بە خۆشی، بەڵام بە نیگەرانییەوە، لە بارەی سەفەر بۆ گوندی قسەیان دەکرد.

(١٥)

لەگەڵ تاریك و روونی بەیانی، دایك بە سواری عارەبانەیەك، بە رێگادا دەرۆیشت کە بە بارانەی پاییز تەڕ و قوڕاوی ببوو. بایەکی شێداری دەهات و پرپشکە قوڕی بەملاولادا دەدا. کابرای پۆستەچی لەسەر قەراخێکی عارەبانە دانیشتبوو، رووی لە دایك کردبوو و بە گنەگن سکاڵای دەکرد:

-بە براکەمم گوت وەرە با میراتەکەمان بەش بکەین. دەستمان کرد بە بەش کردن.

لەپڕ قامچییەکی لە ئەسپەکەی دەستی راستدا و توند تێیەوە خوڕی:

-حەیوانی بەدبەخت دەڕۆی یان نا؟

قەلەرەشەی قەلەوی پاییز لە مەزرای رووتدا هەلّفرِیان بوو. با بە هاشە هاش بە پیریانەوە دەهات. تەنیشتیان دەبای کرد. بایەکی توند تووکی هەلّدەدانەوە و قنەقنی پیّ دەکردن. پاشان لە بەرامبەر هێزی بادا، دایاندەنواند و لە شەقەی بالّیان دەدا و هەلّدەفرین.

پۆستەچی قسەکانی درێژە پێدان: ئاخرەکەی دەرکەوت فێلّی لێکردم. . . دیتم چار نییە.

ئەو قسانە بۆ دایك وەکو خەون وابوون، فیکرێکی تاریکیان دەخستە دلّی دایك و هێندێ رووداوی سالّەکانی دووایی وەبیر دەهاتەوە. لەپێشدا لای وابوو کە دیار نییە ژیان لەکوێ پەیدا بووە، بەلاّم ئێستا زۆر شت لەبەرچاوی خۆی و بە یارمەتی خۆی جێبەجێ دەبوون. هەستێکی بۆ دەهاتە پێش نەیدەزانی چییە. ئەو هەستە سەر لێشێواوی، خەم، خۆشی، دلّنیایی و بێ بروایی لەگەلّ بوو. هەموو شتێك لە دەوروبەری ئەو بە جوولاّنەوەیەکی هێدی دەلەرزییەوە. هەوری بۆر و چلکن بە ئارامی بە ئاسماندا دەگەران و وەپێش یەکتر دەکەوتن. لەم بەراوبەری رێگا دارە تەرەکان کە لقی رووت و بێ گەلاّیان دەبزووت، رایان دەکرد. مەزرا هەر درێژ دەبۆوە. تووشی تەپۆلکان دەبوون و بەجێیان دەهێشتن. دەتگوت ئەو رۆژە ئالۆزە بە پێشوازی شتێکی دوور و پێویستەوە دەچێ.

دەنگی گنەگنی پۆستەچی، زرینگەی زەنگولەکان و هاژەی بایەکی شێدار، وەك چەمێکی بە گوڕ دەچوون کە بە هێزێکی یەکسان بە رۆخی مەزرایەکدا بێتە خواری.

عارەبانەچی لە جێگای خۆی دانیشتبوو و قسەی دەکرد:

-دەولّەمەند لە بەهەشتیش جێگای تەنگە. کارەکە ئاوایە! براکەم دەستی کردووە بە لەچەری. لەگەلّ کاربەدەستانی دەولّەت نێوانی خۆشە.

کە گەیشتنەجێ، ئەسپەکانی کردنەوە و بە ناهومێدی بە دایکی گوت:

-دەکرێ پێنج کەپێکم بدەیێ. ... ... قۆدکایەك بخۆمەوە. .. .. ..

کاتێك دایك داخوازەکەی بەجێ گەیاند، دوو سکەی بچووکی لە دەستی دا هەلّخولاند و گوتی:

-بایی سێ کەپێك قۆدکا دەخۆمەوە و دوو کەپێکیش دەدەم بە نان. دوای نیوەرۆ دایك گەیشتە گوندی نیکۆلسکی. چووە میوانخانەیەك و داوای چای کرد. پاشان جانتا قورسەکەی لە بن کورسی دانا و لە نزیك پەنجەرە دانیشت و تەماشای مەیدانی بچووکی پێش پەنجەرەی دەکرد کە بە گژ و گیای پێ خوستکراو فەرش کرابوو. ئیدارەی دەولّەتیش بە رەنگێکی بۆری خولّەمێشی و بانێکی کیسەلّییەوە دیار بوو. کابرایەکی سەر بێ تووکی دێهاتی بە ریشێکی درێژەوە لە بالکۆنی خانەوەکە دانیشتبوو قەننەی دەکێشا. هەر وەك پەلّەی رەش تێ

دەپەڕین و بەسەر یەکدا کەلەکەیان دەکرد. وڵات مات و بێدەنگ بوو. خەم و خەفەت هەموو شتێکی داگرتبوو. ژیان دەتگوت راوەستاوە و دیار نییە لە کوێ خۆی شاردووەتەوە.

لەپڕ قازاخێك بە چوارناڵ گەیشتە مەیدان و ئەسپەکەی لە پێش پلەکانی ئیدارە راگرت و قامچییەکەی هەڵسووڕاند و بەسەر کابرای ریش درێژدا نەڕاندی. دەنگی لە شووشەکانەوە دەهاتە ژوور، بەڵام دایك لە قسەکانی تێنەدەگەیشت.

کابرا هەستا و دەستی بۆ هەوا راداشت. قازاخ لە ئەسپەکەی دابەزی و ئەسپەکەی دا بە کابرا و خۆی لە پلەکانەکان سەرکەوت و لە ئیدارەدا ون بوو.

دیسان وڵات مات و بێدەنگ بۆوە. ئەسپی کابرا دووجار لەو عەرزە نەرمە سمکۆڵی کرد. کیژۆڵەیەکی چاو نەرم و روومەت خڕ کە پرچی زەردی کەوتبوونە سەر شانان، لە دایك وەژوور کەوت. لێوی تێك نابوون و سینییەکی گەورەی پڕ لە قاپی لەسەر دەستی دانابوو.

دایك بە دەنگێکی دۆستانە پێی گوت: جوانکیلەکەم رۆژ باش!

-رۆژ باش!

کیژەکە لە کاتی کۆکردنەوەی پیاڵە و ئیستیکانەکاندا، لەپڕ بە حاڵێکی هەلگیرساو گوتی:

-کابرایەکی رێگریان گرتووە وا دەیهێنن.

-ئەو رێگرە کێیە؟

-نازانم.

-چی کردووە؟

-نازانم، هەر ئەوەندەم بیستووە کە دەڵێن رێگرێکیان گرتووە. پاسەوانێك لە ئیدارەوە غاری دا بچێ بانگ بکا. هاواری کرد: "هێنایان".

دایك لە پێش پەنجەرەوە تەماشای دەکرد. دیتی دێهاتی دێن و وەنزیك دەکەون. هێندێکیان بە شێنەیی و هێندێکیش بە پەلە دەڕۆیشتن و لە رێگادا دووگمەی پاڵتۆکانیان دەکردەوە. هەموویان لە پێش پلەکانی ئیدارە راوەستان و تەماشای لای چەپەیان دەکرد. بەڵام هەموو مات بوون.

کچەکە چاوێکی لە کۆڵانێ کرد و دەرگای پێوەدا و دەرکەوت. دایك هەستا زۆر بە جوانی جانتاکەی لەژێر کورس دا شاردەوە و پاشان دەسماڵێکی بەسەردا دا و گورج لە ژوورەکەی هاتە دەر و خەیاڵی هەڵاتنی لە خۆی دوور خستەوە کە کوت و پڕ بۆی هاتبووە پێش.

کە گەیشتە سەر پلەکانی میوانخانە، سەرمایەکی توندی وەسینگ و چاوان کەوت. هەناسەی گیرا و لاقی وەستان. لە نێوەڕاستی مەیدان چاوی بە ڕیبین کەوت کە بە دوو ژاندارم دەیهێنن و دەستیان لە پشتەوە بەستبوون. لە دەوروبەری دەرگای ئیدارە خەڵکێکی زۆر کۆبوونەتەوە و چاوەڕوانی دەکەن.

دایك سەرەگێژەی گرتبوو. بێ ئەوەی سەیری دەوروبەری خۆی بکا. چاوی لە ڕیبین وەرنەدەگێرا. ڕیبین قسەی دەکرد. دایك گوێی لە دەنگی دەبوو، بەڵام لە قسەکانی تێنەدەگەیشت. پشوویەکی دا و هاتەوە سەرخۆ. وەرزێرێکی ریش پان چاوی تێبڕیبوو. دایك کۆکەیەکی هاتێ و دەستێکی بە ملی خۆیدا هێنا کە لە ترسان داکەوتبوو. بە زەحمەتی پرسی: چ باسە؟

کابرای وەرزێر ئاوڕی دایەوە و گوتی:

-خۆت تەماشا بکە. کابرایەك تری لێ وەنزیك کەوت و لە پەنای ڕاوەستا. تا دەهات خەڵك پتر دەبوو. پاسەوانەکان بێ دەنگ لە پێش خەڵك ڕاوەستابوون. لەپڕ دەنگی ڕیبین بەرز لە هەوا دەنگی دایەوە: هەمووتان باسی ئەو نووسراوانەتان بیستووە کە لە بارەی ژیانی ئێمە وەرزێرانەوە نووسراون و باسی چۆنییەتی ژیانی ئێمە دەکەن. .. .. پاشە، منیان لەسەر ئەو نووسراوانە گرتووە، من ئەوانەم لە نێو خەڵکدا بڵاوکردووەتەوە.

خەڵك لە دەوری ڕیبین کۆدەبوونەوە. دەنگی هێدی و یەکسان بوو. دایك تۆزێك هاتبووە سەرخۆ.

هەڤاڵی ئەوە وەرزێرە ریش زەرد و چاو شینە ئانیشکێکی تێ کوتا و پرسی:

-گوێت لێیە؟

کابرا بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە سەری هەڵێنا و دیسان تەماشایەکی دایکی کرد. کابرای دیکەش هەر وای کرد. ئەممیان لەو گەنجتر بوو. دەموچاوێکی کزۆڵەکە و پەڵە پەڵە و ریشێکی رەش و کورتەی هەبوو. هەردووکیان تۆزێ کشانەوە.

دایك لەبەر خۆیەوە گوتی: دەترسێن. پتر سەرەنجی دایە. لەسەر پلەکانەکانەوە دەموچاوی رەش و ئاوساوی ڕیبینی بە جوانی دەدیت. تەماشای چاوە گەشەکانی دەکرد. دەیویست ڕیبینیش ئەو ببینێ. لەسەر پەنجەی پێیان خۆی هەڵکێشا. خەڵك بە خەفەت و بێ بڕواییەوە، بێ ئەوەی دەنگیان لەبەر بێتە دەر، تەماشایان دەکرد. تەنیا لە ریزی پشتەوە دەنگی دەمە تەقەیەك دەهات.

ڕیبین بە دەنگێکی قایم و بەرز گوتی:

-وەرزێرینە! براکانم! بڕواتان بەو نووسراوانە هەبێ. من لەسەر ئەوانە بۆ لای مردن دەچم. لێیان داوم، شکەنجەیان کردووم. دەیانویست پێیم ئاشکرا بکەن کە لە کێیم وەرگرتوون. دیسان لێم دەدەن، بەڵام خۆ رادەگرم. چونکە ئەو نووسراوانە راستییان تێدایە. لای ئێمە دەبێ حەقیقەت لە گیان و لە نان خۆشەویستتر بێ.

یەکێك لە وەرزێرەکان پرسی:

-ئەم قسانە بۆچی دەکا؟

کابرای چاوشین لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

-بۆ ئەو گرنگ نییە. ... .. پیاو دووجار نامرێ. ئێستا هیچ نەبووە حوکم دراوە.

خەڵك بێدەنگ بوون و بە خەمناکی لە بنەوە چاویان لێك دەکرد. وادیار بوو هەموویان لەبەر شتێکی گران و نهێنی هەراسانن.

لەپڕ قازاخەکە لەسەر پلەکانی ئیدارە دەرکەوت. .. .. . بە دەنگێکی مەستانە و بە لاکە لاك قوڕاندی:

-ئەم خەڵکە بۆ کۆبوونەتەوە؟ .. .. .. ئەوە کێیە وا قسان دەکا؟

غاری دا مەیدان و قژی ڕێبینی گرت و رایوەشاند و گوڕاندی:

-ئەوە تۆی قسان دەکەی؟ ئەوە تۆی دایك سەگ؟

خەڵك هەر زمەی دەهات. بۆڵە بۆڵ دەست پێکرا. خەمێکی توند بەسەر دایکدا هات. سەری بەردایەوە. لە دوو وەرزێرەکان یەکیان هەناسەی هەڵکێشا. دەنگی ڕێبین سەر لە نوێ بەرز بۆوە:

-باشە. .. .. ئەی خەڵکی بە شەرەف چاو لێبکەن!

-بێدەنگ بە . .. . قازاخ مستێکی لە بنی گوێی سرەواند. ڕێبین لاترەیەکی برد و پاشان شانەکانی هەڵتەکاند:

-دەستی پیاو دەبەستن و بە کەیفی خۆیان ئازاری دەدەن!

-پاسەوان بیبەن! ئەم خەڵکەش بڵاوەی پکا.

هەر وەك سەگێکی لە پێش کەلاکێك بەسترابێتەوە، لە پێش ڕێبین خۆی هەڵداویشت و بە مست لەسەر وسینگی و سکی ڕێبینی دەدا.

لەنێو کۆمەڵدا یەکێك هاواری کرد: لێی مەدە!

-یەکی دیکەش: بۆ لێی دەدەی؟

وەرزێرە چاوشینەکە سەری بادا و بە هەڤاڵەکەی گوت: با بڕۆین.

لە کاتێکدادایك بە چاوی خۆشەویستی تەماشای دەکردن، بە کاوەخۆی بە مەیداندا تێپەڕین.

دایك بە ئارامی هەناسەیەکی هەلکێشا. قازاخ دیسان چووە سەر پلەکانەکان و بە تووڕەیی دەستی کرد بە نەڕاندن و دەست راوەشاندن:

-دەڵێم بیهێننە ئێرە!

دەنگێك بە توندی وەڵامی دایەوە: نا. . . "دایك زانی ئەوە دەنگی وەرزێرە چاوشینەکەیە" نابێ بێڵین. . . . . ئەگەر بیبەنە وێ تا دەمرێ لێی دەدەن. . . . ئەو دەم ئێمە تاوانبار دەکەن. لەوانەیە بڵێن ئێوە کوشتووتانە و بە سەر ئێمەیدا بێنن. نابێ بێڵین. . . . ڕیبین هاواری کرد:

-وەرزێرینە! نابینن ژیانتان چۆنە؟ نابینن رووتتان دەکەنەوە، فریوتان دەدەن، خوێنتان دەمژن، هەموو بارێك لەسەر شانی ئێوەیە. ئێوە هێزی بنچینەی کۆمەڵن. . . . . بەڵام چ مافێکتان هەیە؟ تەنیا مافی ئەوە نەبێ لە برسان بمرن.

خەڵکەکە لەپڕ دەستی کرد بە هاوار، لە کاتێکدا قسەی یەکتریان دەقۆستەوە دەیانگوت:

-ڕاست دەکا، ئەو پیاوە راست دەکا.

سەر پۆلیسی گوندی لە کوێیە؟. . . بانگی کەن.

قازاخەکە بە دوواییدا چووە. . . .

-یاڵلا. . . با بچین. . . . سەرخۆشە. . . .

-کۆکردنەوەی کاربەدەستانی دەوڵەتی کاری ئێمە نییە.

خەڵك پتر خرۆشا. . . .

-قسان بکە! . . . . ناهێڵین لێت بدەن. . . .

-چت کردووە. . . . لەسەر چی وات لێدەکەن؟

-دەستانی بکەنەوە. . . . .

-نا . . . نا. . . . براکانم!

-بۆچی نا... گرنگ نییە!

-بەر لەوەی کارێکی نابەجێ بکەن، بیر بکەنەوە!

ڕیبین بەسەر زەنا زەنای خەڵکدا دەنگی زاڵ بوو و گوتی:

-دەستم ژان دەکەن. براکانم! . . . ڕاناکەم. ناتوانم لەبەر حەقیقەت رابکەم. چونکە حەقیقەت لە وجودی مندا هەیە.

چەند کەس لە کۆمەڵەکە جیابوونەوە و لە کاتێکدا سەریان دەلەقاند وەدوور کەوتن. هێندێك پێدەکەنین. . . .
بەڵام تا دەهات خەڵك پتر دەهاوروژا و لە هەموو لایەکەوە بە پەلە جلیان دەکردە بەر و دەهاتن لە دەوری ڕێبین کۆدەبوونەوە. گوراوەکە وەك مزگەوتی نێو لێژوار لەنێو خەڵك راوەستابوو، باسکی بەسەر سەریدا بەرز کردبوونەوە و هاواری دەکرد:
-سوپاستان دەکەم، سوپاس ئەی خەڵکی بەشەرەف. ئێمە دەبێ دەستی یەکتر بگرین. ئەگەر یارمەتی یەکتر نەدەین، کێ یارمەتیمان دەدا؟
دیسان دەستە خوێناوییەکەی بەرز کردەوە و گوتی:
-خوێنی دەستم ببینن، لە پێناوی حەقیقەتدا رژاوە.
دایك لە پلەکانەکان هاتە خوارێ؛ بەڵام ئیتر ڕێبینی لێ دیار نەبوو. سەر لەنوێ چەند پلەکان سەر کەوتەوە. ئاگرێك لە سینگیدا دایسا و شتێکی شادیهێنەری لە دڵیدا دەجوولایەوە. . . .
-وەرزێرینە! ئەو نووسراوە بچووکانە بدۆزنەوە، بیانخوێننەوە، بڕوا بە قسەی پیاوەکانی دەوڵەت مەکەن کەدەڵێن ئەوانەی هەڵگری حەقیقەتن بێ دین و یاخین. . . . . حەقیقەت بە بێدەنگی بەسەر زەویدا دەگەڕێ و لەنێو سینگی کۆمەڵانی خەڵکدا پەنا و پەسیو دەدۆزێتەوە. بۆ کاربەدەستان لە ئاگر و ئاسن خراپترە. حەقیقەت باشترین دۆستی ئێوەیە. بەڵام دوژمنی سەری کاربەدەستانە. هەر بۆیەش خۆی دەشارێتەوە.
لەنێو خەڵکدا هەرا پەیدا بوو:
-برایان گوێ بدەنێ!
-ئاخ فەقیرە حیسابی تەواوە!
-کێ تۆی پێوە کردووە؟
یەکێك لە پاسەوانەکان هاواری کرد:
-قەشە!
دوو وەرزێر جنێویان دا.
دەنگێك هاواری کرد:
-هاوڕێیان، تەماشا کەن!
سەرپۆلیسی گوندی دیار بوو دەهات. کابرایەکی باڵابەرز و بەخۆوە بوو. دەموچاوێکی خڕی بوو، کڵاوەکەی هاتبووە سەر گوێی. لا سمێڵێکی قیت و یەکیشی شۆڕ ببۆوە. ئەو حاڵەتە سەر و رووی کابرای بێگیان و دزێو و

ئەحمەقانە نیشان دەدا. شیرێکی بە دەستی چەپەوە بوو، باسکی راستی رادەوەشاند. دەنگی شەقاوانی دەبیسرا. خەلك پێشیان چۆل دەکرد. حالەتێکی شەکەتی و خەفەتباری بەسەر خەلکدا دەباری. هەراوهوریا نشتەوە، هەر دەتگوت بە عەرزی دا چووەتە خوار. دایك هەستی کرد کە پێستی نێوچاوانی دەلەرزێ. گڕێکی گەرمی بە چاواندا دەهات. ویستی دیسان بچێتەوە نێو خەلك. داهاتەوە و لە چاوەڕوانییەکی پڕ لە خەفەتدا وشك بوو.

سەرپۆلیس لە پێش رێبین راوەستا و تەماشەیەکی کرد و پرسی:

-چ باسە؟ ئەوە بۆ دەستی نەبەستراون؟ بۆچی؟ دەستانی ببەستن.

دەنگی باریك و بەرز، بەلام بێ رەنگ بوو.

پاسەوانێك گوتی:

دەستی بەسترابوون، بەلام میللەت کردیانەوە.

چی؟. ... .. میللەت؟ . .. .. . میللەتی چی؟

سەرپۆلیس تەماشایەکی خەلکەکەی کرد کە لە دەورەی کۆببوونەوە. هەر بەو دەنگە باریك و بێ رەنگەوە درێژەی پێدا:

-میللەت کێیە؟

نوکی شیرەکەی بۆ سینگی وەرزێرە چاو شینەکە راداشت و گوتی:

چووماکۆ تۆ میللەتی؟ کێی دیکەش؟ میشین تۆش؟

ریشی یەکێ تریشی گرت:

-ناجسنینە بلاوەی بکەن. .. .. . دەنا پێتان نیشان دەدەم. .. .. .

لەو دەنگ و قیافەدا نە گۆڕانێك دیار بوو نە هەڕەشەیەك. زۆر بە نەرمی و بە پۆزێکی یەکسان و بە دلنیایی لە خەلکی دەدا. کە وەتزیك دەکەوت خەلك دەکشانەوە و سەریان بەردەدایەوە و روویان وەردەگێڕا.

دەنگی پاسەوانەکانی دا:

-باشە، بۆ راوەستاون، بۆ نایبەستن؟

پاش هێندێ جنێوی پیس دیسان تەماشای رێبینی کرد و بە سەریدا گوڕاند:

-لەگەڵ تۆمە، دەستانت لە پشتەو گرە!

رێبین گوتی: نامەوێ دەستانم ببەستن. ... .. من راناکەم. .. پارێزگاری خۆشم ناکەم، دەست بەستنم فایدەی چییە؟

سەرپۆلیس بۆ لای ڕێبین چوو و پرسی:

-چی؟

ڕێبین دەنگی هەڵێنا و گوتی:

-ئەی دڕندەینە! ئێوە زۆرتان لە خەلکد داوە. بەم زووانە ڕۆژێکی خوێناوی بۆ ئێوەش دێتە پێش.

سەرپۆلیس لە پێشی ڕاوەستا و حێڵی بادا و تەماشایەکی کرد و پاشان هەنگاوێك کشایەوە و لەپڕ نەڕاندی:

-ئاخ باوك سەگ. .. .. ئەم قسانە چین؟

پاشان بە هەموو هێزی مستێکی لە ڕوومەتی دا.

ڕێبین لێی چووە پێش و هاواری کرد:

-حەقیقەت بە مست ناکوژرێ. بێجگە لەوە تۆ حەقت نییە لێم بدەی.

سەرپۆلیس قسەکەی وەك قوڕەی سەگ درێژکردەوە و گوتی:

-من حەقم نییە؟

دیسان دەستی هەڵێنا کە لێی بدا. ڕێبین خۆی لەبەر لادا و هێندەی نەمابوو سەرپۆلیس وەعەرزی بکەوێ. لەنێو خەلکەکەدا یەکێك توند چڵسی هەڵ لوشی. دەنگی ڕێبین بە ڕق هەستاوی دووپاتە بووەوە:

سەرپۆلیس تەماشایەکی دەوروبەری خۆی کرد، خەلك بێدەنگ و تووڕە وەك ئاڵقە دەوریان دابوو. هاواری کرد:

-نیکیتا! هۆ، نیکیتا!

وەرزێرێکی خولە پاڵتۆیەکی کورتی لەبەردا بوو لە خەلك جیابۆوە. سەری بەرداۆوە و چاوی لە عەرزی بڕیبوو.

سەرپۆلیس سەری بادا و بەکاوەخۆ گوتی:

-نیکیتا زللەیەکی توندی لێ بدە!

کابرا هەنگاوێ چووە پێش و بەرەورووی ڕێبین ڕاوەستا و سەری هەڵێنا. ڕێبین لە نزیکەوە بەو قسە ڕاست و توندوتیژانە بوومبارانی کرد:

-ئەی خەلکی بەشەرەف، تەماشا کەن. بزانن ئەم ملهوڕە چۆن ئێوە بە دەستی خۆتان دەخنکێنێ. تەماشا کەن و بیر بکەنەوە. . . .

کابرا بە نەرمی دەستی بەرز کردەوە و بە ئەسپایی زللەیەکی لە ڕێبین دا. سەرپۆلیس بۆڵەیەکی لێهات:

-ناجسن! گوتم وای لێبدە؟!

یەکێك لەنێو خەلکدا هاواری کرد:

-نیکیتا خوات لەبیر نەچێتەوە!

سەرپۆلیس پاڵێکی بە کابرایەوە نا و گوتی:

-دەڵێم لێی بدە!

کابرا هەنگاوێك کشاوە بە خەمناکی سەری بەردایەوە و لە وەڵامدا گوتی:

-نا، لێی نادەم!

-چۆن؟

سەرپۆلیس سوورهەڵگەڕا. حەکۆڵی لە عەرزی دەکرد و بە جنێودان بۆ لای ڕێبین چوو. دەنگی لێدان هەستا، ڕێبین بەلادا هات. باسکی ڕاوەشاند. سەرپۆلیس پاڵێکی پێوەنا و بە عەرزی دادا. بە پێلاقان وەرگەڕا سەرو سینگی. خەڵك بە هاوارێکی دوژمنانەوە ڕوویان لە سەرپۆلیس کرد. بەڵام ئەو بۆ لایەکی تر دەرپەڕی و شیری هەڵکێشا:

-ئاخ! ئاوا یاخی دەبن؟ .. .. .. ئاوا؟ ....

دەنگی دەلەرزی، پاشان دەستی بە بڵەبڵم کرد. دیار بوو هێزیشی کەم بووو. سەری بردەوە نێو شانانی و چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد و کشایەوە. لە کاتێکدا ئاوڕی لە پاش خۆی دەدایەوە، بە دەنگێکی نیگەرانەوە هاواری کرد:

-باشە هەڵیگرن. .... .. من دەڕۆم. .. . بەڵام پاشان؟ هەمووتان بزانن ئەمە ئاوانباری سیاسییە، دژی قەیسەر خەبات دەکا، ئاژاوە دەنێتەوە، ئێوەش لە سەری دەکەنەوە. دەزانن ئێوە یاخی بوون؟ .... .. ها؟ . ...

دایك بە ڕاماوی، بێ جووڵانەوە، بێ فکر و بێ حاڵ، هەر وەك مۆتەکە سواری کۆڵی بوبێ، لەژێر باری ترس و بەزییدا دەتلایەوە. هاواری تووڕەیی خەڵك وەك وزەی مێش هەنگوین لە گوێیدا دەزرینگایەوە. دەنگی لەرزۆکی سەرپۆلیس و زەنا زەنا، وەك گێژەڵوکە لە دووری سەری دەهالا.

-ئەگەر ئاوانبارە دەبێ موحاکەمە بکرێ!

-بەڵام نابێ لێی بدەن!

-حەقتان نییە لێی بدەن!

-داخوا ئەم کارە ڕەوایە؟ بەم حاڵە هەموو کەس دەست دەکا بە لێدانی خەڵك. .. . . ئەو دەم وەزع چۆن دەبێ؟

-ئای لەو ملهوڕە و ئازاردەرانە!

دایک

خەڵك بە دوو دەستە دابەش دەبوون. هێندێك دەورەی سەرپۆلیسیان دەدا و هاواریان دەکرد و هانیان دەدا. هێندێکی تر کە ژمارەیان کەمتر بوو، بە دەنگێکی هێدی و خەفەتبارانەوە قسەیان دەکرد. چەند کەس هەڵیان ئەستاندەوە. پاسەوانەکان خۆیان ئامادە دەکرد دەستانی ببەستن.

دەنگیان دان: دێوینە راوەستن!

ڕێبین قوڕی دەموچاوی سڕیەوە و چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد، چاوی بەدایك کەوت. دایك بێ ئەوەی خۆی ببیەوێ، خۆی بڵند کرد و باسکی هەڵێنان. ڕێبین رووی وەرگێڕا، بەڵام پاش تاوێك دیسان چاوی تێبڕی. دایك وای هاتە بەرچاو کە ڕێبین خۆی بڵند دەکا و سەر هەڵدێنێ و رووومەتە خوێناوییەکانی دەلەرزن. .. .. .

-"منی ناسی. .. .. .ڕەنگە منی ناسیبێ".

لە خۆشیان و لە داخان لەرزی و بەسەر ئیشارەی بۆ کرد. بەڵام زوو تێگەیشت کە ئەو وەرزێرە چاوشینەی لای ڕێبین، تەماشای دەکا. ئەو چاولێکردنە ترسی وەبەر دایکی نا:

-چ دەکەم؟ .. .. لەوانەیە منیش بگرن. .. .. .

وەرزێرەکە بە سرتە چەند قسەیەکی لەگەڵ ڕێبین کرد و سەری لەقاند و بە دەنگێکی ئاشکرا و ئازایانە گوتی:

-گرنگ نییە . .. .. من لەم دنیایەدا تەنیا نیم. هەرگیز ناتوانن تەواوی حەقیقەت حەپس بکەن. ڕێگام بکەوێتە هەر شوێنێك، لە فکری مندا دەبن. ئاوایە، گرنگ نییە هێلانەم لێ رووخاوە. خۆ لەوێ نە دۆستی لێ بوو نە هاوڕێ.

دایك لە دڵی خۆیدا گوتی: ئەو قسانە بۆ من دەکا.

-کۆمەڵ دەتوانێ بۆ حەقیقەت هێلانەی تر دروست بکا. ڕۆژێك دادێ کە هەڵۆ بە ئازادی بفڕن. کۆمەڵیش خۆی ئازاد دەکا.

ژنێك سەتڵە ئاوێکی هێنا سەروچاوی بەندییەکەی شوشتەوە. دەنگی ناسك و خەفەتاوی ئەو ژنە لەگەڵ قسەکانی ڕێبین تێکەڵ دەبوو و نەیدەهێشت دایك لە پسەکانی حاڵی بێ. هێندێك لە وەرزێرەکان کە سەرپۆلیس وەپێشیان کەوتبوو، وەڕێ کەوتن. یەکێك فەرمانی دا:

-عارەبانەیەك ئامادە بکەن، ئەو بەندییە بەرێتە شار. کێ ئامادەی دەکا؟

پاشان سەرپۆلیس بە دەنگێکی گۆڕاو نەڕاندی:

-من دەتوانم لە تۆ بدەم، بەڵام ئەحمەق تۆ ناتوانی حەقت نییە!

ڕێبین وەڵامی داوە: مەگەر تۆ کێی؟ . . .. خوای؟

چەند هاوارێکی گڕاو وەڵامەکەیان بێ شوێن کرد:

-مامە گیان دەمە تەقە مەکە! .. .. سەرۆکە.

-تۆ خوا ئێوە عاجز مەبن!

-بێدەنگ بە کابرا!

ئێستا بۆ شارت دەبەن!

-لەوێ قانون پتر لەبەرچاو دەگیرێ! ....

هاواری خەڵك باری سازان و پاڕانەوەی بە خۆیەوە دەگرت و وەك هەراو بۆڵە و زیقەیەك تێکەڵ دەبوو کە هیچ ئاوازەیەکی هومێدی تێدا بەدی نەدەکرا.

پاسەوانان باسکی ڕێبینیان گرت و لە پلەکانی ئیدارە وەسەریان خست و لەگەڵی چوونە ژوورێ. وەرزێرەکان وردە وردە بڵاوەیان کرد.

دایك دیتی کابرای چاوشین بۆ لای دێت و لە بنەوە چاوی لێدەکا. چۆکی لەرزین. هەستی تەنیای و خەفەت دڵی دەگوشی و دەهات بڕشێتەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی: نابێ بڕۆم . .. . نا. .. .. . نابێ.

پاڵی بە دیوارەوە دا و ڕاوەستا.

سەرپۆلیس بە پۆزێکەوە لەسەر پلەکانان ڕاوەستابوو. بە دەنگێکی نەرم، بەڵام بە شێوەی لۆمە و سەرکۆنە قسەی دەکرد:

-ئەحمەقینە، باو سەگینە. .. . بە هیچ شتێك عاقڵ نابن و دەست لەو کارانە هەڵناگرن. دەستی لە سیاسەتی دەوڵەت وەردەدەن. بێ مێشکینە. حەق وابوو سوپاستان کربام. حەق وابوو کرنۆشتان بۆ بردبام. ئەگەر ویستبام دەمتوانی هەمووتان یەك جێ بۆ زیندان و حەبسی قورس بنێرم.

بیست کەس بە سەری ڕووتەوە گوێیان بۆ قسەکانی ڕاگرتبوو. شەو دادەهات. هەموو دادەکشان. کابرای چاوشین لە دایك وەنزیك کەوت و بە هەناسە هەڵکێشان گوتی:

-داستانێکی سەیرە!

دایك لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ!

دۆستانە چاوێکی لێکرد و لێی پرسی:

-کاری تۆ چییە؟

-ئەو ژنانەی توڕ دەچنن لێیان دەکڕم. .. .. پارچەش دەکڕم.

کابرا بە ئەسپایی دەستێکی بە ریشیدا هێنا و پاشان چاوێکی لە گوندی کرد و بە دەنگێکی خەمناکەوە گوتی:

-ئەو شتانە لێرە وەگیر ناکەون. .. .

دایك سەر تا پێ تەماشای کرد و چاوەروانی دەرفەتێك بوو کە بچێتەوە میوانخانە. کابرا سەروچاوێکی جوان و عاقڵانەی هەبوو. چاوەکانی خەفەتبار دیار بوون. کەڵەگەت و چوارشانە بوو. بلوزێکی یەخە ئاواڵە و کراسێکی چیتی خاوێن و پانتۆڵێکی ئەستووری سووری لەبەردا بوو. پێڵاوێکی پووشی لە پێدا بوو.

دایك بێ ئەوەی بزانێ لەبەرچی، هەناسەیەکی هەڵکێشا. لەبەر لە ژێر تەشیری هەستێکدا کە پێشی بیرکردنەوەی لێ گرتبوو، بە شێوەیەك کە خۆشی پێی سەیر بوو پرسی:

-دەکرێ شەو میوانی تۆ بم؟

لەگەڵ ئەو قسانە هەموو لەشی لەرزی و خێرا فکرێکی تیژی بە مێشکیدا هات:

-دەبە هۆی فەوتانی نیکۆلای . .. .. پاڤێل نابینمەوە. ماوەیەکی زۆر لێم دەدەن. کابرا بە کاوەخۆی لە کاتێکدا چاوی لە عەرزی بریبوو، یەخەی بلوزەکەی لەسەر سینگی ڕێکوپێك دەکرد، وەڵامی داوە:

-شەو میوانی من بی؟ بەڵێ قەیدی چییە؟ تەنیا ئەوەندەیە من ماڵێکی وام نییە.

دایکی گوتی: ناسك و نازدار نیم!

کابرا تەماشایەکی کرد و گوتی: باشە!

لەو کاتەدا شۆقێکی سارد لە چاوەکانیدا دەتروسکا. ڕەنگی بزرکابوو.

دایك هێدی گوتی:

-باشە ئێستا لەگەڵ تۆ دێم. .. .. . تۆ جانتاکەم هەڵدەگری. .. .. .

-باشە.

شانی هەڵتەکاندن و یەخەی بلوزەکەی دیسان هاویشتە سەر یەك و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوەتا عارەبانەکە دەڕوا.

ڕێبین لەسەر پلەکانی ئیدارە وەدەرکەوت. دیسان دەستەکانیان بەستبوونەوە. دەموچاوی بە پەڕۆیەکی بۆر پێچرابوو. دەنگی لە سەرمای ڕۆژئاوادا بەرز بۆوە:

-خواحافیز ئەی خەڵکی بەشەرەف. وەدووای حەقیقەت کەون. بیپارێزن. بڕوا بە قسەی ئەو کەسانە بکەن کە پەیامی باشتان بۆ دێنن. .. .. . لە پێناوی پارێزگاری حەقیقەتدا چی لە تواناتان دایە دریخی مەکەن. .. .. .

سەرپۆلیس هاواری کرد:

-سەگە بێدەنگ بە، پاسەوان ئەسپەکان دەنگ دە!

-چیتان هەیە خەمی بخۆن؟ ئەوە ژیان نییە ئێوە هەتانە.

کابرا تەماشایەکی کرد و گوتی: باشە!

عارەبانە وەڕێ کەوت، ڕێبین لە نێوان دوو پاسەوان دانیشتبوو، دیسان هاواری کرد:

-بۆ دەبێ لە برسان بمرن؟ تێبکۆشن بۆ وەدەستهێنانی ئازادی.

هەم نانتان دەداتێ و هەم حەقیقەت، خواحافیز ئەی خەلکی باش. ... ...

دەنگی تەگەری عارەبانە و سمی ئەسپەکان و جنێوی سەرپۆلیس لەگەڵ دەنگی ڕێبین تێکەڵ دەبوون، نەیاندەهێشت دەنگی ببیسرێ.

دایك گەڕایەوە میوانخانە و لەنزیك سەماوەر لە پەنا مێزێك دانیشت. پارەوە نانێکی هەلگرت و تەماشای کرد و بە ئەسپایی دایناوە. برسی نەبوو. لە ناخی دەروونییەوە هەستی بە ناڕەحەتییەك دەکرد کە دلی ڕێك دەگوشی و سەری دەسووڕاند.

لەبەر خۆیەوە بە خەمناکی دەیگوت:

-منی بە چاو ئەنگاوتووە .. . . . منی بە چاو ئەنگاوتووە، هەستی پێکردووە.. . ..

فکری هەورازتر نەدەچوو، تووشی هیلاکی و خەفەتباری و هەستێکی ئالەبار دەبوو، بێدەنگییەکی شەرمن کە لە پشت پەنجەرەوە خۆی مات کردبوو، جێگای هەرا و هوریای گرتبۆوە و دەری دەخست کە خەلکی گوندی ترساون و گێژ بوون. ئەو بێدەنگییەش هەستی تەنیایی دایکی تیژتر دەکرد و گیانی بە تارماییەکی ڕەش و بۆر دادەپۆشی... . کیژەکە وەژوورکەوت و هەر بەسەرپێوە گوتی:

-هێلکە و ڕۆنێکت بۆ بێنم؟

-پێی ناوێ، ئیشتیام نییە. .. .. . ئەو هەرا و هوریایە ترساندوومی، کیژەکە چووە نزیك مێزەکە و بە ئەسپایی بەلام بە تووڕەیی گوتی:

-سەرپۆلیس چەند توند لێی دا. .. .. . زۆری لێ نزیك بووم. .. .. هەمووم دیت، هەموو ددانی شکاندبوون، کە تفی فڕێ دەدا هەر خوێن بوو، خوێنێکی ڕەش، چاوی دیار نەبوون. قازاخەکە لێرەیە، تەواو سەرخۆشە و هەر دەشخواتەوە. .. . دەلێ ئەوانە دەستەیەك بوون ئەو سەرۆکیان بوو، سێ کەسیان لێگرتوون. یەکیان ڕای کردووە. مامۆستایەکیش گیراوە، لەگەڵ ئەوان بووە. بڕوایان بە خوا نییە. خەلك هان دەدەن تا کلیساکان تالان

بکەن. .. .. . کاریان ئەمەیە. .. .. هێندێك لە وەرزێرەکان سکیان بەو ریشدارە دەسووتا. .. . هێندێکی تر دەیانگوت: دەبێ بیکوژن. ... . ئاخ دیهاتی ئاوا خراپیش لای ئێمە هەن.

دایك بە وردی گوێی دابووە قسەکانی. بە هیوا بوو بەو جۆرە ئیگەرانی خۆی لەناو بەرێ و خەم و خەفەتی چاوەڕوانی بدا بە با. کچەکەش دڵی بەوە خۆش بوو کە یەکێك گوێی بۆ راگرتووە، خۆش خۆش قسەی دەکرد:

-باوکم دەڵێ ئەوە هەمووی ئەنجامی قاتی و قوڕییە. دوو ساڵە زەوی بەروبووی نییە. خەڵك هەموی هەژار و نەدارە. هەر لەبەر ئەمەشە ئەو وەرزێرانە ئاوا دەبینرێن. موسیبەتە. لەنێو کۆڕ و کۆمەڵاندا هاوار دەکەن و بەشەڕ دێن. لەم دواییەدا کاتێك هەموو ساماتی "ڤاسیوکۆڤ"یان بە تاوانی باج نەدان فرۆشت، دەڵێن زللەیەکی لە کوێخای ئاوەدانی دا و گوتی: "ئەوە پاشماوەی باجی من".

لە پشت دەرگا هەستی پێیان هات. دایك دەستی بە مێزەکەوە گرت و هەستا. وەرزێرە چاوشینەکە وەژوور کەوت و بێ ئەوەی کلاوەکەی هەلگرێ پرسی:

-جانتاکەت لە کوێیە؟

بە هەناسە دەستی دایە و گوتی:

-خاڵییە. .. . ماریا لەگەڵ ئەو میوانە تا ماڵی ئێمە وەرە.

بێ ئەوەی چاو لە هیچ کەس بکا وەدەرکەوت.

کچەکە پرسی: شەوێ لە گوندی دەبی؟

-بەڵێ. لە تۆڕی چنراو دەگەڕێم. تۆڕ دەکڕم.

-لێرە وەگیرت ناکەوێ. لە "تینکۆڤ" و لە "دارینۆ" دەچنن نەك لێرە.

بەیانی دەچم بۆ وێ.

پاشان پارەی چایەکەی دا و سێ کەپیکیشی دا بە کچەکە. کچەکەش زۆری پێ خۆش بوو. لە کۆڵانێ کە دەنگی پێیانیان لەسەر عەرزی شێدار دەهات، ماریا گوتی:

-ئەگەر بخوازی، زوو دەچمە "دارینۆ" بە ژنەکانیدەڵێم تۆڕەکانیان بێنن بۆ ئێرە.

ئەوان خۆیان دێن و ئیتر پێویست ناکا تۆ بچی. دوازدە کیلۆمەتر رێگایە. .. .. .

دایك هەروا بە دەم رۆیشتنەوە وەڵامی داوە:

-نا . .. ... خۆشەویستەکەم، فایدەی نییە!

هەرای سارد دایکی هێنابۆوە سەرخۆ، بڕیارێکی ناڕوون و ساخ نەبۆوەی بە خەیاڵیدا هات کە دەبوو بە هۆی شادی و هێزی وەبەر دەنا. بۆ ئەوەی خێرا دەری بڕی، لە خۆی دەپرسی:

-چ بکەم؟ . . . . . راست و رەوان بە ئاشکرا دەست پێ بکەم.

هەوا تەواو تاریك ببوو و زۆر سارد بوو. پەنجەرەی ماڵەکان بە شەبەقێکی سوور و مات دەدرەوشان. پاتاڵ لەو شەوە تاریکەدا بە تەمبەڵی بۆرەیان دەهات. جاروبار هەرایەکی کەم دەبیسرا. خەفەتێکی بەسام گوندەکەی دادەگرت.

کچەکە گوتی:

-ئێرەیە. ماڵێکی خراپت هەڵبژاردووە. ئەم وەرزێرە زۆر فەقیرە.

وەك کوێران لە دەرگا دەگەڕا تا دەرگای دیتەوە. دەرگای کردەوە و بانگی کرد:

-تاتیانا! میوانەکەت ئەوەتا!

پاشان رای کرد. لە تاریکیدا دەنگی دەهات:

-خواحافیز.

دایك لەبەر دەرگا راوەستا دەستی بە پشتی چاوانییەوە گرت و لە بنەوە تەماشای کرد. خانوویەکی تەنگ و بچووك، بەڵام ئەوەندە پاك و خاوێن بوو، جێبەجێ سەرەنجی راکێشا. ژنێك هاتەدەر، سڵاوی کرد و رۆیشتە ژووری. چرایەك لە قوژبنێك لەسەر مێز دانرابوو. خانەخوێ لە پەنا مێزەکە دانیشتبوو و تەماشای دایکی دەکرد. پاش تاوێك گوتی:

-وەرە ژووری! تاتیانا خێرا بچۆ بانگی "پیوتر" بکە.

ژنەکە بێ ئەوە چاو لە دایك بکا بە گورجی وەدەرکەوت. دایك بەرەورووی کابرا لەسەر کورسییەك دانیشت و چاوێکی لەملاولا کرد جانتایەکەی دیار نەبوو. بێدەنگییەکی گران بەسەر خانووەکەدا هاتبوو. تەنیا هەستی پتەپتی چرایەك دەهات. دەموچاوی پەشۆکاوی خانەخوێ دەلەریەوە.

-باشە. . . . . زوویە. . . . قسە بکە. . . .

دایك لەپڕ بە دەنگێکی توند بێ ئەوەی بەدەست خۆی بێ، پرسی:

-جانتاکەم لە کوێیە؟

کابرا شانی هەڵتەکاندن و بە بیرکردنەوە وەڵامی دایەوە:

-جانتاکەت ون نابێ.

دایك به دەنگێكی كز گوتی:

-به ئانقەست لای كچەكە گوتم خاڵییە. .. .. . ئەمە ڕاست نییە. شتی زۆر قورسی تێدایە.

دایك پرسی: باشە . .. .. . دەی، چی؟

كابرا هەستا و لێی وەنزیك كەوت و بە ئەسپایی پرسی:

-تۆ ئەو پیاوەت دەناسی؟

دایك لەرزی. بەڵام لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە: بەڵێ.

لای وابوو ئەو وەڵامە كورتە هەموو شتێكی بۆ ڕوون دەكاتەوە. كابرا پێكەنی و گوتی:

-دیتم ئیشارەت بۆ كرد. ئەویش وەڵامی دایەوە. بە سرتە پێم گوت ئەو ژنەی لەسەر پلەكانی میوانخانەكە ڕاوەستاوە دەیناسی؟

دایك خێرا پرسی: ئەو چی گوت؟

-ئەو گوتی: "ژمارەمان زۆرە". بەڵێ. .. .. . بەڵێ گوتی: "ژمارەمان زۆرە".

چاوێكی پڕ مانای لە میوانەكەی كرد و دیسان بە زەردەخەنەیەكەوە درێژەی پێدا:

-ئەو پیاوە هێزێكی مەزنە. .. .. . ئازایە. .. .. هەرچی ببیەوێ دەیڵێ. لێی دەدەن، جنێوی پێ دەدەن. .. .. بەڵام دەست هەڵناگرێ.

دەنگی نیوە دڵنیا و گنجی نێوچاوانی و گەشەی چاوی، پتر بوون بەهۆی هێندی بوونەوەی دڵی دایك. ترس و پەشێوی و هیلاكی ڕۆیشت و لە جیاتی ئەوە بیری لە حاڵی ڕێبین دەكردەوە. بە قینێكی كوت وڕ كە نەیتوانی پێشی بگرێ، هاواری كرد:

-ڕێگرینە. .. .. . دڕندەینە!

كابرا بە خەمناكی لێی دوور كەوت و سەری بادا:

-بەڵێ، دەوڵەت دوژمنی بەترسی بۆ خۆی ساز كردوون.

دیسان گەڕایەوە كن دایك و بە ئەسپایی گوتی:

-من پێم وایە جانتاكەت ڕۆژنامەی تێدان. .. .. ڕاستە؟

دایك فرمێسكی سڕینەوە و بە ساكاری وەڵامی داوە:

-بەڵێ، وایە، بۆ ویم هێنابوون.

كابرا برۆی تێكنان و دەستی بە ریشیدا هێنا و چاوی لە قوژبنێك بڕین و بێدەنگ بوو.

-ئەو بۆ ئێمەشی دەهێنا. کتێبیشی دەدایێ. ئەو پیاوە دەناسین. .. .. . دەیتبوومان! کابرا بێدەنگ بوو، بیری کردەوە و پاشان پرسی:

-باشە، ئێستا تۆ ئەوانە و جانتاکەت چ لێدەکەی؟

دایك چاوێکی لێکرد و بە شێوەیەکی هاندەرانە گوتی:

-بۆ تۆیان بەجێ دێڵم. ... .. .

کابرا پێی سەیر نەبوو. بەرهەڵستیشی نەکرد، تەنیا گوتی:

-بۆ ئێمە؟

پاشان تەماشایەکی دەرەوەی کرد و گوێی هەڵخست و لەبەر خۆیەوە گوتی:

-ئەوە دێن!

-کێ؟

-بێگومان ئاشناکانی ئێمەن.

ژنێك هاتە ژوور و وەرزێرێکی بە دواوە بوو. کابرا کڵاوەکەی هاویشتە قوژبنێك و لە خانەخوێ وەژوورکەوت و پرسی:

-دەی باشە؟

ئەوی تر بە نیشانەی "نەرێ" سەری لەقاند. ژنەکە گوتی:

-ستێپیان! میوانەکەمان بە رێگادا هاتووە، رەنگە برسی بێ.

دایك لە وەڵامدا گوتی:

-نا گیانەکەم، سوپاس. .. .. .

وەرزێرەکەی تر رووی کردە دایك و بە دەنگێکی توند دەستی پێکرد:

-ئیجازە بدە خۆم بناسێنم. ناوم "پیوتر ییگۆرۆڤ ریابینین"ە پێم دەڵێن "شیلۆ". لە کارەکانی ئێوە کەمێك سەر دەردەکەم. خوێندەوارم. بە رواڵەت ئەحمەق نیم.

ئەو دەستەی دایك بۆی درێژکردبوو گوشی و بە ستێپیانی گوت:

-باشە. تەماشاکە ستێپیان! ژنی ئاغا ژنێکی باشە. بەڵام بەو حاڵەش دەڵێ ئەوانە هەموویان هیچ و پوچن. قوتابی و بەرەڵڵان، بە هاوروژاندنی خەڵك کەیف دەکەن. بەڵام ئێمە ئەمڕۆ هەردووکمان دیتمان کە پیاوێکی ئازایان گرتووە. ئێستاش دەبینی کە ئەم ژنە گەنج نییە و وادیارە خانیش نییە، بەڵام دەستی لە کاردا هەیە.

-پێت ناخۆش نەبێ! ناوت چییە؟

توند و رەوان و یەك پشوو قسەی دەكرد. چەناگەی وەك پیاوی تادار دەلەرزی. چاوی بریبووە روخساری نیلۆڤنا. بە جلێكی شڕ و قژی ئاڵۆزەوە دەتگوت لە شەڕی گەڕاوەتەوە و دوژمنی شكاندووە و لە شاییان سەرخۆشە. دایك چاوێكی دۆستانەی لێكرد و وەڵامی دایەوە. جارێكی دیكەش بە گەرمی دەستی دایكی گوشی و دەستی كرد بە پێكەنینێكی وشك و نەرم:

-ستێپان دەزانی كارێكی پیرۆزە. .. .. كارێكی زۆر جوانە. .. .. پێم گوتی كۆمەڵانی خەڵك خۆیان دەستیان بەكار كردووە. ئەم خانمە راستی ناڵێ، چونكە زیانی بۆ ئەو هەیە. بەڵام كۆمەڵی خەڵك دەیەوێ بە ئاشكرا وەری كەوێ. بێ ئەوەی لە خەمی قازانج و زەرەردا بێ. دەزانی؟ كۆمەڵ ژیانی خراپە. لە هەموو لایەكەوە زیانی پێدەگا. نازانێ روو لە كام لا بكا. چونكە لە هەموو لاوە لێی لە هەڵا دەدەن: "راوەستە".

ستێپان سەری لەقاند و گوتی: دەزانم. هەر لەو كاتەشدا لێی زیاد كرد:

لە خەمی جانتاكەی دایە. .. .. .

-لەخەمیدا مەبە دایە گیان، هەموو شت رێكوپێكە. جانتاكەت لە ماڵی منە. ئێستا كە ستێپان باسی تۆی بۆ دەكردم گوتی تۆش دەستت لە كاردا هەیە. ئەو پیاوەش دەناسی. پێم گوت: "ئاگات لێ بێ، نابێ زار بلاو بێ. مەسەلەكە زۆر گرنگە". تۆش دایە . .. .. . جێبەجێ هەستت كرد كە ئێمە لەگەڵ ئێوەین. مرۆڤی باش زۆر زوو دەناسرێ. هەر دیارە، چونكە لە بازاڕ ژمارەیان زۆر نییە. ئاخ. .. .. . نا ... . .جانتاكەت لە ماڵی منە.

لە پەنای دانیشت و بە چاولێكردنێكی تكاكارانەوە درێژەی پێدا:

-ئەگەر دەتەوێ خاڵی بكەی یارمەتیت دەدەم. .. . پێویستمان بە كتێب هەیە.

ستێپان گوتی: دەیەوێ هەموو بدا بە ئێمە.

-فیكرێكی زۆر باشە دایە. ئێمە دەزانین چییان لێبكەین.

لەپڕ هەستا و دەستی كرد بە پێكەنین. پاشان بە هەنگاوی گەورە لە ژوورێدا دەستی كرد بە هاتوچۆ و بە كەیفخۆشی قسەكانی درێژە پێدا:

-هەرچەندە زۆریش سادەیە، بەڵام دەتوانین بڵێین مەسەلەیەكی سەیرە. لە جێگایەك شكاوە، بەڵام لە شوێنێكی تر تۆڵەی كراوەتەوە. .. .. . خراپ نییە. .. ... . ئاوایە. ئەو رۆژنامەیە زۆر باشە و تەئسیری هەیە. چاو و گوێی خەڵك دەكاتەوە. خاوەن ملكان خۆشیان ناوێ. ... .. حەوت كیلۆمەتر لێرە دوور لای ژنێكی خاوەن ملك

کار دەکەم، دارتاشم. دەبێ بڵێم کە ژنێکی باشە. کتێبمان دەداتێ، بەڵام هێندێ جار ئەحمەقانەن. دەیاغوێنینەوە و خوێندەوارێان پێ باش دەبێ. بە گشتی لێی مەمنونم. ... بەڵام کاتێك ئەم رۆژنامانەم پێشان دا، تووڕە بوو و گوتی: پێۆتر دەست لەوانە هەڵگرە. منداڵی نەفام ئەوانە ساز دەکەن و تەنیا دەبێتە هۆی چارەڕەشیتان. .. . وەك بەندیخانە و دوورخستنەوە بۆ سیبریا. ... .. . ئەگەر خوێندنەوەی ئەو رۆژنامانە درێژە پێ بدەی، لەوانەیە تووشی ئەو کارەساتە بی.

دیسان بێدەنگ بوو. بیری کردەوە و وەدووای قسەکانی خۆی کەوت:

-بەراستی دایە ئەو پیاوە خزمی ئێوە بوو؟

دایك لە وەڵامدا گوتی: نا.

پێۆتر دەستی بە پێکەنین کرد. دیار نەبوو بە چی شادە و پێدەکەنێ. دایك وای زانی کە بە بێگانە زانینی رێبین زووڵمە. گوتی:

-خزم نییە، بەڵام لەمێژە دەیناسم. وەك برای خۆم رێزی لێدەگرم.

ئەو زاراوەی لێی دەگەڕا نەیدەدۆزییەوە. زۆر بەوە نارەحەت بوو. نەیتوانی پێشی کۆڵە گروی خۆی بگرێ. بێدەنگییەکی خەماوی ژوورەکەی داگرت. پێۆتر سەری بەسەر شانیدا خوارکردبۆوە، دەتگوت گوێی داوەتە شتێك. ستێپان ئانیشکی وەسەر مێزەکەدا بوو. ژنەکەی پاڵ وەسۆبە دابوو، کەوتبووە بەر نیسێیە.دایك هەستی دەکرد کە چاوی تێبڕیوە. جاروبار چاوێکی لە تاتیانا دەکرد کە رووممەتێکی خڕ و سەوزە و لووتێکی قەڵەمی و چەنەگەیەکی جوان چاوێکی کاڵی هەبوو.

پێۆتر درێژەی بە قسەکانی دا:

-کەوابوو ناسیاوتە. .. . زۆر بە جەرگە، زۆر نرخ بۆ خۆی دادەنێ. .. .. . دەبێ هەر واش بێ. .. .. . بۆ خۆی مرۆڤێکە. .. .. وا نییە تاتیانا؟ . .. ... تۆ دەڵێی چی؟

تاتیانا قسەکەی پێ بڕی و گوتی:

-ژنی هەیە؟

لێوە باریکەکانی و زارە چکۆڵەکەی خڕ بوونەوە.

دایك بە خەمباری وەڵامی دایەوە:

-ژنەکەی مردووە!

تاتیانا بە دەنگێکی هێدی گوتی:

-هەر بۆیەش ئەوەندە ئازایە. پیاوی خاوەن ژن و ماڵ واناکا، دەترسێ!. .... ..

پیۆتر گوتی:

-ئەی چ لە من دەکەی، ژنیشم هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا. .. ..

ئاتیانا بێ ئەوەی تەماشای بکا، لێوی بادان و گوتی:

-بەسیەتی، چ دەکەی؟ زۆر قسان دەکەی و جارجاریش کتێب دەخوێنییەوە. هەر بەوەندەی کە لەگەڵ ستێپیان لە کەلێن و قوژبنان سرت و خورت دەکەن، خەڵک بەختەوەر نابێ. پیۆتر تێك چوو و لەسەرخۆ گوتی:

-زۆر کەس گوێ دەداتە قسەی من . .. . . . باش نییە وا قسەی دەکەی . ... من وەك هەوێن وام. .... ..
.

ستێپیان بێ ئەوەی هیچ بڵێ چاوێکی لە ژنەکەی کرد. ئاتیانا پرسی:

-وەرزێر بۆچی ژن دێنێ؟ دەڵێن چونکە پێویستی بە کرێکار هەیە. .... . بۆ چ کارێك؟

ستێپیان بە دەنگێکی گڕەوە گوتی:

-بۆ چما ئەو کارەی هەتە بەس نییە؟

-ئەو کارە کەڵکی چییە؟ لەسەر ئەوەشەوە ئینسان رۆژ بە رۆژ لە هەژاریدا دەژی. .... منداڵت دەبن . ... دەرفەتی ئەوەت نامێنێ پێیان رابگەی. .. .. . ئەویش لەبەر کارێك کە ئەمانەت نانیشی لێ پەیدا نابێ.

لە دایك وەنزیك کەوت و لە پەنای دانیشت، بێ ئەوەی قسەکانی نیشانەی خەم و سکاڵایان لێوە دیار بێ، درێژەی پێدا:

-دوو منداڵم هەبوو. یەکیان سەماوەر سووتاندی. .. .. . ئەمەتی دوو ساڵ بوو. ئەوەی دیکەش لەبەر کاری پیۆتر بە مردوویی لە دایك بوو. ئەمەش بۆ من بوو بە بەختەوەری؟ دەڵێم وەرزێر خراپ دەکەن ژن دێنن. .. ... . دەست و باڵی خۆیان دەبەستن. ئەگەر ئازاد بن وەك ئەو پیاوەی دەیناسی بە ئاشکرا لە پێناوی راستیدا خەبات دەکەن. وایە، حەقم نییە؟

دایك گوتی:

-بۆچی گیانەکەم؟ ئەگەر وانەبێ مرۆڤ ناتوانێ بەسەر ژیاندا زاڵ بێ.

-تۆمێردت هەیە؟

-مێردم مردووە. تاقە کوڕێکم هەیە. .. ... .

-لە کوێیە، پێکەوە دەژین؟

-گیراوە، لە زیندانە!

هەستی کرد کە شانازییەکی هێدی لەگەڵ خەمێك کە هەمیشە بە سەریدا دەهات، لە دڵدا پێکەوە تێکەڵ دەبن.

-جاری دووهەمە دەگیرێ. چونکە راستی ناسیوە و تۆوی راستی بە ئاشکرا لە گیانی خۆیدا چاندووە. گەنجە، جوانە، ..... . ژیرە. .. .. ئەو بوو کە کەوتە بیری ئامادەکردنی رۆژنامە. ئەو بوو بە هۆی ئەوە کە ریبین بۆ بلاوکردنەوەی دەست بەکار بێ. هەر چەند ریبین بە تەمەن دوو هێندەی ئەویش گەورەترە. بەم زووانە بە تاوانی ئەو کارانە کورەکەم موحاکەمە دەکەن. پاشان کە ناردیانە سیبریا، رادەکا و دەگەڕێتەوە تا سەرلەنوێ دەست بەکار بکاتەوە. ئەوانە زۆرن. ژمارەیان تا دێ زیاد دەکا و هەموو شتیان بە یەکەوە تا ژێر سێدارە لە پێناوی راستیدا خەبات دەکەن.

بە جارێك پێشی بەرەڵلا کرد. بەلام بێ ئەوەی ناوی کەس بێنێ، باسی ئەو کارانەی کرد کە بە نهێنی بۆ ئازادی کۆمەلانی خەلك دەکرێن، لە تونی باسکردنی ئەو مەسەلەدا کە دلی پێ دەحەسایەوە، تەواوی هێزی خۆی و تەواوی ئەو عەشقەی کە لەبەر کارەساتی جۆربەجۆری ژیان وا درەنگ سەری هەلدابوو، لە قسەکانیدا دەگونجاند. دەنگی یەکسان بوو. وشەی بە هاسانی دەدۆزینەوە و وەك مرواری رەنگاورەنگ دەیهۆنینەوە. لەبەر ئەوەی قسەکانی جێگای خۆیان دۆزیبۆوە، وەرزێرەکان مات ببوون و بە رێزەوە تەماشایان دەکرد. دەنگی هەناسەی ئەو ژنەی دەبیست کە لە پەنای دانیشتبوو. سەرەنجی گوێگرەکانی بروای دایك بە قسە و بەلێنەکان بەهێز دەکرد.

-تەواوی ئەو کەسانەی لەبەر زوولم و زۆر وەزالە هاتوون، تەواوی کۆمەلانی خەلك، دەبێ بە پێشوازی ئەو کەسانەوە بچن کە لە بەندیخانە، یان لەژێر داردا، لە پێناوی ئەواندا بە هیلاك دەچن. ئەوانە هیچ مەبەستی شەخسییان نییە. بۆ خەلکی روون دەکەنەوە کە رێگای بەختەوەریان کامەیە. بە ئاشکرا دەلێن ئەو رێگایە دژوارە. هیچ کەس بە زۆر بۆ لای خۆیان راناکێشن. بەلام هەر کەس لەگەلیان کەوت، ناتوانێ لێیان جیا بێتەوە، چونکە دەزانێ حەقیانە و ئەوە رێگایەکی باشە و رێگایەکی تر نییە.

دایك لەوەی کە بە ئاوات دەگەیشت کەیفی دەکرد. دەیدیت کە ئێستا خۆی لەبارەی راستییەوە قسە بۆ خەلك دەکا:

-کۆمەڵ دەتوانێ لەگەڵ ئەو دۆستانە بێ ترس بە ڕێگادا بڕوا. تا ئەو کاتەی خەڵک گیانێکی یەکگرتوو پێك نەهێنێ و یەك دەنگ هاوار نەکا: "خۆم خاوەن دەسەڵاتم و خۆم یاسا دادەنێم، یاسایەکی ئەوتۆ کە بۆ هەموو کەس وەك یەك بێ" ئەوانە دەست هەڵناگرن.

ئاخرەکەی دایك ماندوو بوو، بێدەنگ دانیشت. بە تەواوی دڵنیا بوو کە قسەکانی بە خۆڕایی ناچن و شوێنەواریان دەمێنێ. .. .. . وەرزێرەکان جۆرێکیان چاو لێ دەکرد، دەتگوت هێشتا هەر گوێیان لە قسەکانییەتی. پیۆتر دەستی بە سینگیەوە نابوون. پێڵوی چاوی ڕێك هێنابوون. زەردەخەنەیەکی لەسەر لێوان دیاربوو. ستێپان ئانیشکی وەسەر مێزەکە دابوو، ملی هەڵکێشابوو، بۆ پێشەوە خوار بۆوە، سێبەرێکی کەوتبووە سەر ڕوومەتی و حاڵەتێکی پوختەتری پێدابوو. تاتیانا لە پەنا دایك ئانیشکی وەسەر ئەژنۆی دابوو تەماشای پێڵاوەکانی دەکرد.

پیۆتر لەبەرخۆیەوە گوتی:

-ئاخ! هەر وایە!

سەری ڕاوەشاند و بە پارێز لەسەر کەروێتێك دانیشت. ستێپان بەکاوەخۆ سەری هەڵێنا و چاوێکی لە ژنەکەی کرد و هەر وەك بییەوێ شتێك لە ئامێز بگرێ باسکی ڕاکێشان. بە دەنگێکی پڕ لە بیرکردنەوە دەستی پێکرد:

-ئەگەر مرۆڤ بییەوێ دەست بەو کارە بکا، دەبێ بەڕاستی بە هەموو تواناوە خەریك بێ. .. .

پیۆتر بە شەرمەوە هاتە نێو قسەکەی و گوتی:

-بەڵێ. .. .. . بێ ئەوەی بۆ دوواوە ئاوڕ بداتەوە.

ستێپان درێژەی پێدا:

-کار باش جێبەجێ بووە!

پیۆتر لێی زیاد کرد:

-لەسەرنسەری جیهاندا. .. .. .

(١٨)

دایك پاڵی وەدیوار دابوو و سەری وەرگێڕابوو. گوێی بۆ بۆڕبۆڕی ئەو دوو پیاوە ڕاگرتبوو. تاتیانا هەستا، تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و دیسان دانیشتەوە. کاتێك تەماشای ئەو دوو پیاوەی دەکرد، چاوە کاڵەکانی دەدرەوشان. لەپڕ ڕووی لە دایك کرد و گوتی:

-وادیاره کوێرەوەریت زۆر دیوە.

دایك وەڵامی دایەوە: بەڵێ!

-باش قسەی دەکەی. قسەکانت چاك لە دڵیدا جێ دەگرن. .. . . کاتێك پیاو گوێ دەداتە قسەکانت، بەخۆی دەڵێ: "خوایە، خۆزگە پیاو توانیبای ئەگەر بۆ جارێکیش بێ، ئەو کەسانە لە ژیانی خۆشدا ببینێ". ژیانی ئێمە چۆنە؟ وەك مەڕ و ماڵات. خوێندەوارم. کتێب دەخوێنمەوە. زۆریش بیر دەکەمەوە. جاری وا هەیە شەو لەبەر بیرکردنەوە خەوم لێ ناکەوێ. بەڵام ئەنجامی چییە؟ ئەگەر بیر نەکەمەوە بە خۆڕایی لە عەزاب دام. .. . . ئەگەر بیریش بکەمەوە هەروا. .. . . . کەوابوو هەموو شت بەخۆڕایی دەڕوا.. . . .

وەرزێران کار دەکەن و بۆ پارۆ نانێك پشتیان دەچەمێ. قەتیش هیچیان نییە. لەو وەزعە نارەحەت دەبن. ئارەق دەخۆنەوە و لێك دەدەن. دیسان دەست بە کار دەکەونەوە. .. . ئەنجام دەبێتە چی؟ . ... هیچ. .. . .

تاتیانا بە دەنگێکی هێدی و ڕەوان و بە چاوی تەوس و پلارەوە قسەی دەکرد. هێندێ جار وەك بییەوێ وشەکانی بە یەنەوە بکا ڕادەوستا. پیاوەکان بێدەنگ بوون. با وە شووشەکان دەکەوت و جارجار نەرم بە دووکەڵکێشی سۆیەدا دەهاتە ژوور. سەگێك دەیلوراند. تنۆکەی باران دەنك دەنك وەپەنجەرە دەکەوتن. شۆقی چراکە دەلەرزی و کز دەبوو، لەپڕ دەگەشایەوە.

-قسەکانی تۆم گوێ لێبوون، ئەمەیە، خەڵك بۆچی دەژی؟ ئەوە زۆر سەیرە. گوێ بۆ قسەکانت ڕادەگرم و دەبینم. بەڵێ من ئەمە دەزانم، بەڵام تا ئێستا قەت شتی ئاوام نەبیستووە، ئەو فیکرەش بۆ من نەهاتبووە پێش .. .. . ئا. .... ..

ستێپان بە دەنگێکی نەرم و خەمبار قسەکانی پێ بڕی:

-دەبێ نانی بخۆین و چراکە بکوژێنینەوە، خەڵك وەشك دەکەوێ. چرای چۆماکۆڤەکان تا درەنگ دایسا! بۆ ئێمە گرنگە نییە، بەڵام ڕەنگە بۆ میوانەکان باش نەبێ.

ژنەکە هەستا و لە دەوری ئاگردانەکە دەستی بەکار کرد.

پیۆتر بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-بەڵێ، ئێستا دەبێ ئاگادار بین! پاش ئەوەی سەرلەنوێ ڕۆژنامەکە بڵاوکرایەوە. .. . .

ستێپان گوتی:

-لەبەر خۆم ناڵێم. ... .. ئەگەر بشمگرن بەڵایەکی گەورە نییە. ژیانی وەرزێرێك ئەوەندە نرخی نییە. .. . .. .

ژنەکەی چووە لای مێزەکە و بانگی کرد:

-وەرە. ....

هەستا چوو بۆ لای و تەماشای کرد کە چۆن مێزەکەی رازاندووەتەوە. بە گاڵتە گوتی:

-بە شانازی براکانمان. .... .. دەستەیەکی پێنج کەسی، .. .. بۆ ئەو دەمەی بیبینە سەد کەس.

-دایک سکی پێ سووتا. .. .. پێی خۆش دەویست. پاش قسەکانی هەستی بە بارسووکییەک دەکرد و دەیدیت کە گرانایی خەفەتی رۆژی سووک بووە. لە خۆی رازی بوو. خێروخۆشی بۆ هەموان بە ئاوات دەخواست.

دایک گوتی:

-نابێ ئەم قسانە بکەی. پیاو نابێ لە رووی لێکدانەوەی ئەو کەسانەوە نرخی خۆی دیاری بکا کە بە خوێنی ئەو تینوون. خۆتان دەبێ نرخی خۆتان بزانن. نەک لەبەر دووژمنان، بەڵکو لەبەر دۆستەکانتان.

وەرزێر بە ئەسپایی وەدەنگ هات:

-کام دۆستەکانمان؟

-من پێت دەڵێم کە گەل دۆستی هەیە.

-بەڵێ، هەیەتی، بەڵام نەک لێرە.

-باشە. .... .. خۆتان دەبێ لێرە دۆست پەیدا بکەن.

-بەڵێ. .. . دەبێ وابکەین.

ئاتیانا بانگی کردن:

-وەرنە سەر مێز!

لەسەر نانخواردن پیۆتر وای نیشان دا کە لە قسەکانی دایک نارەحەت بووە. دیسان دەستی کرد بە قسان:

-دایە دەزانی بەیانی زوو تۆ دەبێ وەڕێ کەوی. تا کەس تۆ لێرە نەبینێ. پێویستە بچییە گوندی دراوسێمان و لەوێ عارەبانە بگری. .. .

ستێپان گوتی:

-بۆچی؟ خۆم دەیبەمەوە!

-نا، ئەگەر شتێک رووبدا لێی دەپرسن شەو لە ماڵی تۆ بووە یان نا؟ بڵێ! "لە کوێ بووە؟". من بانگم کردبوو!. .. .. "ها تۆ؟ باشە کەوابوو بچۆ بۆ زیندان!". تێگەیشتی؟ بۆ زیندان پەلەت لە چییە؟ هەر شتە بە نۆرەی خۆی. .. .. . بەڵام ئەگەر بڵێی شەو لە ماڵی تۆ نووستووە و ئەسپی بە کرێ گرتووە و رۆیشتووە، ناتوانن هیچت پێ بڵێن. کەس بەرپرسی رێبواران نییە. .. .. . ئەو هەموو هاتوچۆی گوندی دەکەن.. .. . .

تاتیانا بە تانەوە گوتی:

-پیۆتر فێر بووی چۆن بترسی؟

لە ئەژنۆی خۆی دا و وەڵامی دایەوە:

-دەبی هەموو شت بزانی. دەبێ ترسان و نەترسان شارەزا بێ. لە بیرتە سەرۆکی دەفتەری دادپرسی بۆ ئەو رۆژنامەیە چەندی "باگانۆ"ی ئەزیەت کرد؟ باگانۆڤ پارەشی بدەیەی قەت دەست لە کتێب نادا. بەڵێ! .... دایە بروا بکە هەموو کەس لە گوندیدا دەزانێ کە من لە فێلمزانیدا دانامێنم. کەس لە من باشتر نازانێ کتێب و نووسراوە لە گوندیدا بلاو بکاتەوە. .... هەر چەندەی تۆ بشەوێ! خەلکی ئێرە خوێندەواریان کەمە و ترسەنۆکن. راستە. .. .. . لەگەڵ ئەمەش ژیان ئەوەندە دژوار بوو کە پیاو ناچارە چاو بکاتەوە و لەخۆی بپرسێ کە چی رووەدا؟ کتێب بە هاسانی وەڵام دەداتەوە: "ئەوەی رووەدا هەر ئەوەیە: بیر بکەوە و بروانە". زۆر وا هەیە پیاوی نەخوێندەوار باشتر لە خوێندەوار تێدەگا. بە تایبەتی ئەگەر خوێندەوارەکە تێر و پڕ بێ. ئەو وڵاتە باش دەناسم. زۆر شت دەبینم. پیاو دەتوانێ بژی، بەڵام ئەگەر نەیەوێ هەر لە سەرەتاوە بچێتە ژێر دار، ژیری و چالاکی پێویستە. .... کاربەدەستانی دەوڵەتیش هەست بەوە دەکەن کە وەزع گۆڕاوە و وەرزێر بە ساردی لەگەڵیان دەبزووێتەوە. زەردەخەنەی نایەتە سەر لێوان و مێهرەبانی نییە .. .. بە گشتی دەیەوێ واز لە کاربەدەستان بێنێ. لەم دواییەدا لە گوندی "سمۆلیاکۆڤ" نزیك ئێرە هاتبوون باج وەربگرن، وەرزێران تاویان دا چۆماخ. .. .. . سەرپۆلیس هاواری کرد: "ئاخ سەرسەرینە .... .. لە قەیسەر یاخی دەبن!". وەرزێرێك بەناوی "سپیڤاکین" وەڵامی دایەوە: "برۆ ون بە. نە خۆت بێ و نە قەیسەرت". ئەو قەیسەرە کێیە کە کراسیشتان لەبەر دادەنێ؟ دایە وەزع بەم جۆرەیە. دیارە سپیڤاکین گیرا و زیندانی کرا، بەڵام قسەکانی هەر مانەوە منداڵە وردەکەش دووپاتەیان دەکەنەوە. قسەکانی زیندوون و هاوار دەکەن!

نانی نەدەخوارد، هەر قسەی دەکرد. چاوە مەکراوییەکانی دەدرەوشان. زۆر شتی بچووکی لە بارەی ژیانی دێهاتییەکانەوە بۆ دایك باس دەکرد. هەر وەك کیسەیەك لە دراوی مس خاڵی بکا.

ستێپان دووجار پێی گوت:

-نانەکەت بخۆ!

پیۆتر پارووە نانێك و کەچکێکی هەڵدەگرت و پاشان وەك چوڕەیەك کە بخوێنێ، دەستی پێ دەکردەوە. ئاخرەکەی پاش شێوخواردن لە پڕ راست بووەوە و گوتی:

-کاتی چوونەوە هاتەوە.

له دایك چووە پێش و دەستی گوشی:

-دایە گیان خواحافیز! لەوانەیە قەت یەکتر نەبینینەوە. پێویستە بڵێم کە ناشنایەتی لەگەڵ تۆ و بیستنی قسەکانت بۆ من زۆر خۆش بوو. بێجگە لە کتێب جانتاکەت چی دیکەی تێدایە؟

-شاڵێکی خوری تێدایە.

-زۆر باشە. شاڵێکی خوری. ستێپان گوێت لێیە؟ ئێستا ئەم پیاوە جانتاکەت دێنێ. ستێپان با بڕۆین. خواحافیز. .. .. بەخۆشی دانیشن!

کە ئەوان وەدەرکەوتن، تاتیانا جێگای بۆ دایك ڕاخست. لە چەکمەجە هێندێ جلی هێنانەدەر و لەسەر قەرەوێڵەکەی دانان.

دایك گوتی:

-کوڕێکی زرینگە!

تاتیانا چاوێکی لێکرد و وەڵامی دایەوە:

-قسە دەکا و قسە دەکا، بەڵام هەر لە نزیکەوە دەبیسرێ.

دایك پرسی:

-مێردەکەی تۆ چۆنە؟

-پیاوێکی باشە. ئارەق خۆر نییە. تەواو پێکەوە رێککەوتووین. تەنیا کەمێك بێ زیبکە. قەدی ڕاست کردەوە و پاش تاوێك بێدەنگی قسەکانی درێژە پێدان:

-ئێستا دەبێ چ بکەین؟ دەبێ خەلك بهاوروژێنن؟

-ئاشکرایە! هەموو کەس لە فیکری ئەوەدایە. بەڵام هەر کەس بۆ خۆی بە جیا. پێویستە بە دەنگی بەرز لەو بارەوە قسە بکرێ. دەبێ لە هەموانەوە یەکێك هەبێ بڕیار بدا.

لەسەر قەرەوێڵەکە دانیشت و پرسی:

-دەڵێن تەنانەت ژنی گەنج و دەولەمەندیش دەستیان لەو کارەدا هەیە. دەچن بۆ کرێکاران شت دەخوێننەوە. ئەو خاتانە ناترسێن، لەو کارە ناپرینگێنەوە.

پاش ئەوەی بە وردی گوێی دایە وەڵامی دایك، هەناسەیەکی لە ناخەوە هەڵکێشا و چاوی لەسەر یەك دانان و سەری لەقاند و درێژەی پێدا:

-جارێك له کتێبدا خوێندمەوه که ژیان مانای نییه. .. .. . جێبەجێ لەو مەبەستە تێگەیشتم. من دەزانم ئەو ژیانه چییه! ریزه قیکرێك هەیه، بەڵام لێك گرێ نەدراون و وەك مەڕی بێ شوان به دەوری یەکدا دەگەڕێن، کەس نییه کۆیان بکاتەوه. ئینسان نازانێ چ بکا. ئەو ژیانەیه که مانای نییه. پێم خۆش بوو لەبەر ئەو ژیانه رابکەم، تەنانەت ئاوڕیش نەدەمەوه. ئینسان چەند تێبگا ئەوەندەش بەدبەختە. .. .. .

دایك له گەشایی چاوه شینەکان و روومەتی ئەو ژنەدا ئەو دەردەی دەدیت و له قسەکانیشیدا دەیبیست. ویستی دڵخۆشی بداتەوه. .. .. . .

-بەڵام خۆشەویستم دەزانی دەبێ چ بکەی؟

تاتیانا به نەرمی قسەکەی پێ بڕی:

-دەبێ بزانین چ بکەین. ... .. . جێگاکەت سازه، راکشێ.

به بیرکردنەوه بۆلای سۆبه چوو. .. .. . دایك بێ ئەوەی خۆی بگۆڕێ راکشا. له هیلاکییان ئێسکەکانی ژانیان دەکرد. به ئەسپایی نالاندی. تاتیانا چرای کوژاندەوه. که تاریك بوو دیسان تاتیانا به دەنگێکی نەرم و یەکسان له ژووری دەستی پێکرد:

-نوێژان ناکەی؟ منیش لام وایه ئەوانه هەمووی بۆ ترساندنی ئێمه ساز کراون. چونکه نەفامین. .. .. .

دایك له جێگادا بزووت. تاریکاییەکی بێ بن له پەنجەرەوه تەماشای دەکرد. خشەخش و دەنگه دەنگێکی نهێنی له دەوروبەری دەخزین. به دەنگێکی ترساوانەوه گوتی:

-لەبارەی خواوه قسەم نییه. .. .. بەڵام بڕوام به عیسا هەیه. بڕوا به قسەکانی دەکەم: "هاوڕەگەزی خۆت وەك خۆت خۆش بوێ. ... ."

بەڵێ بڕوام بەوه هەیه.

لەپڕ به پەشۆکاوی گوتی:

-ئەگەر خوا هەیه بۆچی ئاگای له ئێمه نییه؟ بۆچی به قودرەتی خۆی ئێمه ناپارێزێ؟ بۆچی رێگا دەدا که خەڵك به دوو چینی جیاواز دابەش بکرێن؟ بۆچی رێگای ئازار و کوێرەوەری مرۆڤ و دیلی و ژێردەستی و خراپه و دڕندەیی دەدا؟

تاتیانا بێدەنگ بوو. دایك له تاریکاییدا تارمایی لەشی تاتیانای دەدیت. ئەو ژنه گەنجه نەدەبزووت. دایك زۆر خەمبار بوو، چاوی لەسەر یەك دانان. لەپڕ دەنگێکی سارد و باریك هات:

-هەرگیز لەسەر مردنی منداڵەکانم نه خوا و نه مرۆڤ نابەخشم. ... .. قەت!

دایك هەستاوە سەر جێگا. لە دەرد و ژانی ئەو ژنە سەری سوور ما.
بە نەرمی گوتی:
-هێشتا گەنجی. ... . دیسان منداڵتان دەبێ!
پاش تاوێك بێدەنگی ژنەکە گوتی:
-نا! دوکتۆر گوتوویە تازە قەت منداڵت نابێ.
مشکێك بەوێدا رای کرد. تەقەیەکی وشك بێدەنگییەکەی شکاند. دیسان خشەخش و دەنگی باران، هەروەك بە قامکی لەرزۆك لە شتێك بدرێ، لەسەربانی بیسرا. تنۆکەی باران بە خەمناکی وەعەرزی دەکەوتن و شەوی درێژی پاییز بە رەوتی باران یەك ئاهەنگ دەبوو. ... .
دایك چاوی دەبڕەخەو راچووبوون. هەستی پێی یەکێك لە دەرەوە هات. دەرگا بە ئەسپایی کرایەوە و یەکێك لەسەرخۆ گوتی:
-تاتیانا خەوتووی؟
-نا. ... .
-ئەو نووستووە؟
_بەڵێ، لام وایە. ... .
رووناکییەك پەیدا بوو، لەرزی و لە تاریکیدا نوقم بوو. کابرا هاتە لای جێگای دایك و پاڵتۆیەکی بەسەر لاقاندا درابوو راستی کرد. ئەو دڵسۆزییە کاری کردە سەر دایك. دیسان چاوی لەسەر یەك دانان و بزەیەکی هاتێ. ستێپان بە بێدەنگی جێگاوبانی خۆی هەڵگرت و چووە کەلەگی.
دایك زۆر لەسەر هەست لە بێدەنگییەکی تەمبەڵانەی خەوهێنەردا گوێی هەڵخسبوو، خۆی مات کردبوو لە تاریکیدا سەروچاوی خوێناوی ڕێبینی دەهاتە بەرچاو، سرت و خورتێکی کورتی لە کەلەگی بەر گوێ کەوت.
-دەزانی پیاوی چۆن لەو کارەدان. پیاوی کۆنەساڵی وا کە هەزار خەم و خەفەتیان هەبووە و زەحمەتیان کێشاوە، نۆرەی ئەوەیە بحەسێنەوە، بەڵام بزانە چ دەکەن. بەڵام تۆ ستێپان. ... . گەنجی، بەهۆشی . ... . ئاخ!
وەرزێر بە دەنگێکی گڕاو وەڵامی دایەوە:
-پیاو ناتوانێ بێ فکرکردنەوە بێتە نێو ئەو کارە. ... . کەمێك راوەستە. ... . ئەو هەوایە دەزانم.
دەنگەدەنگ بڕایەوە. ... . کابرا دیسان وەدەنگ هاتەوە:

-ڕێگا ئەوەیە. .. . دەبێ لە پێشدا بە جیا و بە تایبەتی لەگەڵ وەرزێران قسەی بکەی، بۆ نموونە لەگەڵ "ماکۆڤ"، "ئالێشا". خوێندەوارن، ئازان، لە حکومەت بێزارن. هەروەها "شۆرین سێرگێی" وەرزێرێکی ژیرە. "کنیازێڤ" پیاوێکی ڕاست و ئازایە. بۆ دەست پێکردن جارێ بەسە. .. .. پاشان کە بووین بە دەستەیەکی بچووك دەزانین چ دەکەین! دەبێ بزانین لە کوێ دەتوانین ئەم ژنە بدۆزینەوە. دەبێ لەو کەسانە وەنزیك کەوین کە ئەو باسی دەکردن. .. .. ئەورەکەم هەڵدەگرم و دەچمە شار. .. .. تۆش بە خەڵك بڵێ کە چووەتە شار دارشکێنی بکا و پارەیەك پەیدا بکا. .. . دەبێ ئاگامان لە خۆمان بێ. حەقیقەتی کە دەڵێ: پیاو دەبێ قەدر و نرخی خۆی بزانێ. کاتێك کاری وا هاتە پێش، ئەگەر پیاو بییەوێ دەست بەوە بکا، دەبێ قەدری خۆی بزانێ. بزانە ئەم وەرزێرە، ئەم ڕێبینە، سەر بۆ خواش ئەوی ناکا تا دەگا بە سەرپۆلیسێك. خۆڕاگری نیشان دەدا، هەر وەك تا ئەژنۆیان لە عەرزا گیرابێ. ئەدی نیکیتا؟ شەرمی کرد. ... بەڕاستی موعجیزەیە. .. .ئاخ ئەگەر گەل هاودەنگ بێ و دەست بەکار بێ، دنیا بە دووای خۆیدا ڕادەکێشێ. .. ..

-لەپێش چاوی ئێوە لە پیاوێك دەدەن و ئێوەش دەست لەسەر سینگ ڕادەوەستن!

-ڕاوەستە!دەبێ شوکری خوا بکەی کە خۆمان لێمان نەدا. چونکە هێندێ جار بە وەرزێران لە گیراوەکان دەدەن. ئەوانیش بە قسەیان دەکەن. ڕەنگە بە دڵ بەزەییان پێدابێ، بەڵام ناچارن دەیکەن، لە ترسی وەی ئەوەك خۆیان ئازار بدەن. غیرەتی ئەوەیان نییە دەست لە کاری ناحەز بگێڕنەوە. دەبێ کارێکی وا بکەین کە ژمارە زۆر بێ و جا پێکەوە شۆڕش بکەین!

ماوەیەکی زۆر قسەی کرد. هێندێ جار ئەوەندە بە سەبر قسەی دەکرد کە دایك ئێنەدەگەیشت. هێندێ جاریش دەنگی هەڵدێنا. ئەو دەم ژنەکە دەیگوت:

-سەبرا وەخەبەری دێنی.

دایك خەوی لێکەوت. خەو هەر وەك پەڵە هەورێکی خەمهێنەر خۆی بەسەردا کێشا و لەگەڵ خۆی برد. کاتێك تاریك و ڕوونی بەیانی بە چاوی خەواڵووەوە تەماشای پەنجەرەی دەکرد و بێدەنگییەکی سارد بە خەواڵوویی بەسەر گوندیدا مەلەی دەکرد و زەنگی کلیساکان تازە دەنگی دەدایەوە، ئاتیانا دایکی وەخەبەر هێنا.

-سەماوەر سازە، چای بخۆینەوە. تا لە عارەبانەدا سەرمات نەبێ. ... .. ستێپان هەر وەك کارێکی زۆری هەبێ، ڕیشە قژەکەی لێك و لوس دەکرد و پرسی:

-لە شار چۆن دەتوانم دایك بدۆزمەوە؟

دایك وا هاته بەرچاو كە سەروچاوی ئەو وەرزێرە لە دووێ شەوێوە خۆشەویستتر بووە. لە كاتی چاخواردنەوەدا بە خۆشحالی گوتی:

-ئەم پێشهاتە چەند سەیرە!

ئاتیانا پرسی: پێشهاتی چی؟

-ئەم یەكتر ناسینە. .. . زۆر سادەیە. ... .

دایك بە بیركردنەوە و بە دڵنیایی گوتی:

-لەو كارەدا هەموو شت زۆر سادەیە.

ژن و مێرد بە زمانێكی خۆش و دڵێكی پاك و بە بەخێرهێنانێكی گەرمەوە بەرێیان كرد. كە سواری عارەبانە بوو بیری كردەوە كە ئەو وەرزێرە زۆر بە وریایی وەك مشكی كوێر، بێ هەڵلا و بگر بەردەوام كار دەكا. دەنگی نارەزایی ژنەكەی لە بن گوێی هەر دێت و چاوە شینەكانی بە گەشاییەكی وشك و داخ دەدرەوشێن. هەتا ماوە داخ و خەفەتی دایكێك كە بۆ منداڵەكانی دەگری، هەر دەمێنێ.

دایك جارێكی تر كەوتە فكری رێبین و سەروچاوە خوێناوی و چاوە گەشەكانی و قسە بەتینەكانی هێنایەوە بیر. دڵی گیرا و هەستێكی تاڵی بێدەسەلاتی لەبەرامبەر ئەو درندانەدا بەسەردا هات. تا گەشتەوە شار، قەڵافەتی رێبینی بە ریشی رەش و كراسی دڕاو و دەستی لە پشتەوە بەستراو و قژی ئاڵۆز و دەموچاوی بەقین داگیرساوەوە، هەر لەبەر چاوی بوو. هەروەها بیری لەوە دەكردەوە كە خەڵكێكی زۆر لە گوندی بە نهێنی چاوەروانی حەقیقەت دەكەن و هەزاران كەس بێدەنگ، بێ ئەوەی لە تەواوی ژیاندا چاوەڕوانی پاداش بن، كار دەكەن.

لەو كاتەدا كە بیری لە سەفەری سەركەوتووی خۆی دەكردەوە، لە دڵدا هەستی بە خۆشییەك دەكرد و هەوڵی دەدا كە ئیتر سێیان و ژنەكەی لەبیر بەرێتەوە. لە دوورەوە بورجەكانی كلیسا و خانووەكانی شاری چاو پێكەوت. هەستێكی خۆش تینێكی وەبەر دڵی هێنایەوە و هێدی كردەوە.

(١٩)

نیكۆلای بە قژی ئاڵۆز و كتێبێك بە دەستەوە، دەرگای لە دایك كردەوە، لە خۆشییان گەشكە بوو، هاواری كرد:

-هەر وا زوو. .. زۆر باش بوو. ... . زۆرم پێخۆشە. ... .

مژۆلی لەبن چاویلکەکەدا وێك دەکەوتن. پارمەتی دا پاڵتۆکەی داکەنێ و بە خۆشەویستییەوە تەماشای کرد و گوتی:

-دوێنێ شەو هاتبوون تێرە بگەڕێن. هۆی ئەوەم لەخۆم دەپرسی، ترسام، نەکا پێش هاتێك بۆ تۆ روویدابێ. ...

. بەڵام لەگەڵ خۆیان نەبردم. خەیاڵم ئاسوودە بوو. ئەگەر تۆیان گرتبا دەستیان لە من هەڵنەدەگرت.

بردییە ژووری نانخواردن و بە هەناسەسواری درێژەی پێدا:

هەرچۆنێك بێ منیان لە ئیدارە وەدەرنا. ... .. . لەو بارەوە خەم ناخۆم. هەراسان ببووم ئەوەندەی ژمارەی ئەو وەرزێرانە رابگرم کە هیچیان نەماوە جوتی پێ بکەن. کاری تر هەیە کە دەبێ بیکەم.

ژوورەکەی هەر دەتگوت دەستێکی بەهێز لە تووڕەبوونێکی ئەحمەقانەدا دیوارەکانی راوەشاندووە تا هەموو شت تێکوپێك بدا. وێنەکان کەوتبوونە خوارێ، کاغەزەکانی دیواری لێکرابوونەوە و دڕدڕ کرابوون. لە جێگایەك تەختەیەکیان لە گۆراپی ژوورەکە هەڵکەندبوو. خۆڵەمێشی پێش سۆبە بلاو کرابۆوە. لە پەنا سەماوەری کوژاوەوە، لەسەر مێز قاپی پیس و ژامبوون و پەنیر لەسەر کوتە کاغەزێك و پارەوە نان و کتێب و خەڵوز دەبینران. دایك بزەیەکی هاتێ و نیکۆلای بەخۆدا شکایەوە:

-ئەم پەرش و بلاوییە کاری منە. بەڵام دایە گیان گرنگ نییە. لام وایە دێنەوە، جا بۆیە هیچ شتێکم رێکوپێك نەکردۆتەوە. باشە، سەفەرەکەت خۆش بوو؟

ئەم پرسیارە بە گرانی وە سنگی دایك کەوت. دیسان دیمەنی رێبینی هاتەوە بەرچاو. خۆی لەوە بە تاوانبار زانی کە جێبەجێ باسی نەکردبوو. چووە لای نیکۆلای و دەستی بە گێڕانەوە کرد. هەر لەو کاتەشدا دەیویست هێدی و لەسەرخۆ بێ و هیچ شتێك لەبیر خۆی نەباتەوە.

-گرتیان!. .. .. .

نیکۆلای راچەنی.

-بەڵێ.... .. .

-چۆن؟

دایك بە دەست راوەشاندن بێدەنگی کرد. هەر وەك لە بەرامبەر دادپرسی بێ و لە ئازاردانی ئەو پیاوە سکاڵا بکا، دەستی بە قسان کرد.

نیکۆلای پاڵی وە کورسی دابوو. رەنگی پەڕیبوو. لێوی خۆی دەگەستن و گوێی بۆ راداشتبوو. چاویلکەی لەسەر مێزی دانا و دەستێکی بە رووومەتی خۆیدا هێنا، دەتگوت هەودای جاڵجاڵۆکە لە دەموچاوی دەکاتەوە. گنجی

دەموچاوی قوڵتر بوون و ئێستکی ڕوومەتی سەیر دەرپەڕین. کونە لوتی کەوتنە لەرزین. یەکەم جار بوو کە دایک نیکۆلای ئاوا ببینێ، ئەو وەزعە تۆزێکی ترساند.

پاش ئەوەی دایک بەسەرهاتەکەی گێڕایەوە، نیکۆلای بێدەنگ هەستا و دەستی لە گیرفانی نان و لە ژوورێدا دەستی کرد بە هاتوچۆ. ددانی ڕێك دەگوشین و لەژێر لێوانەوە دەیگوت:

-دەبێ پیاوێکی لێوەشاوە بێ. ئازایەکی سەیر. ... .. . لە زیندان ئازاری دەدەن. ئەو کەسانەی وەك ئەوەن لە زینداندا چارەڕەشن... . . . .

پاشان لە بەرامبەر دایك ڕاوەستا و دەستی پتر لە گیرفانی ڕاکردن. بە خۆڕایی هەوڵی دەدا کە پێشی هەڵچوونی خۆی بگرێ کە کاری لە دایکیش کردبوو. چاوی وەك نووکی چەقۆ باریك ببوونەوە. دیسان دەستی کرد بە هاتوچۆ و بە دەنگێکی سارد و تووڕە پاشماوەی قسەکانی درێژە پێدان:

-بڕوانە ئەو بێ شەرمییە! تاقمێك مرۆڤی نەفام، بۆ ڕاگرتنی دەسەڵاتی شوومیان بەسەر گەلدا، لە هەموو کەس دەدەن، دەخنکێنن و زوڵم لە هەموو کەس دەکەن. .. .. دڕندەیی زیاتر دەبێ. بێ بەزەیی دەبێتە قانوونی ژیان. بیر بکەوە! هێندێك کەس لێ دەدەن و ملهوڕانە دەبزوونەوە، چونکە دڵنیان سزا نادرێن. چونکە نەخۆشی شکەنجەدانی خەڵکیان گرتووە. نەخۆشی گڵاوی ئەو کۆیلانەیان گرتووە کە ڕێگا دراون بە هەموو هێزیانەوە غەریزەی کۆیلەتی و داوی چەپەڵی خۆیان ئاشکرا بکەن. هێندێکی تر ژارخواردووی تۆڵەن. هێندێکیش لەژێر زەبری لێداندا خەرفاون و کەڕولاڵ بوون. .. . خەڵك خراپ دەکەن.

ڕاوەستا و هەر دوو دەستی گرتن و بە دەنگێکی هێدی درێژەی پێدا:

-پیاو بێ ئەوەی بییەوێ، لەو ژیانە دڕندانەیەدا گێژ دەبێ.

پاشان هاتەوە سەرخۆ. چاوی دەدرەوشان. بە هێمنی تەماشای دایکی دەکرد کە چاوی بە فرمێسکان تەڕ ببوون.

-نابێ کاتمان بە خۆڕایی بڕوا. .... جانتاکەت لە کوێیە؟

-لە چێشتخانەیە.

جاسووسان دەورەی ماڵیان داوە، ناتوانین ئەو هەموو ڕۆژنامەیە بە دزی لە ماڵی بەرینە دەر. نازانم لە کوێیان بشارمەوە. .. . لەوانەی ئەمشەو ژاندارمەکان بێنەوە. پێم خۆش نییە تۆ بگرن. هەرچەندە حەیفیشە، بەڵام ئێستا هەموویان دەسووتێنم.

دایك پرسی: چی؟

-هەمووی ئەوانەی لە جانتادان. .. ..

دایك تێگەیشت و هەر چەند خەفەتیشی زۆر بوو، بەڵام ئەو سەربەرزییەی لە سەرکەوتنی خۆیدا هەستی پێدەکرد، بزەیەکی خستبووە سەر لێوانی. وردە وردە وەجۆش هات و گوتی:

-جانتاکەم هیچی تێدا نییە، تەنانەت پەڕە کاغەزێکیش.

پاشماوەی سەر گوزەشتەکەی بۆ گێڕایەوە. نیکۆلای لە پێشدا بە نیگەرانی و پاشان بە سەرسوورمانەوە گوێی بۆ قسەکانی ڕاگرت. ئاخرەکەی قسەکانی پێ بڕی و گوتی:

-شتێکی سەیرە، شانسێکی سەیرت هەیە!

لە کاتێکدا بە جارێك شەرم دایگرتبوو، خرۆشا و دەستی دایکی گوشی و گوتی:

-بەم هەموو بڕوایەی بە گەلت هەیە من دڵخۆش دەکەی. . . . تۆم لە دایکی خۆم خۆشتر دەوێ. . . .

دایك بە پرسیارەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ و لە بنەوە چاوێکی لێکرد و دەیویست بزانێ نیکۆلای لەبەرچی وا شاد و لەسەر حاڵە.

نیکۆلای دەستی لەسەری خست و بە بزەیەکی دڵخۆشکەرەوە گوتی:

-هەموو شت سەیرە. . . . دەزانی. . . . ئەو ڕۆژانە من بە چەشنێکی سەیر شاد بووم. هەموو وەختی خۆم لەگەڵ کرێکاران ڕابواردووە. شتم بۆ خوێندنەوە. . . . . . وتووێژمان کردووە. . . . . . لێیان وردبوومەوە. هەستێکی پاکم لە دڵمدا کۆکردووەتەوە. چەندە ئینسانی باشن. هێندەی ڕووناکی ڕۆژەکانی مانگی ئەیار! مەبەستم کرێکارە گەنجەکانە. بەهێز و بەهەستن. تینووی تێگەیشتنی هەموو شتێکن. پیاو ئەوانە دەبینێ بەخۆی دەڵێ کە ڕووسیا دەبێتە دیموکراسی هەرە پرشنگداری سەر زەوی.

هەر وەك بییەوێ سوێند بخوا. باسکی هەڵێنا و پاش تاوێ بێدەنگی لەسەر قسەکانی ڕۆیشت:

-لەبیرتە لە ئیدارەیەك کارم دەکرد. لە نێو ژمارە و کاغەزدا ترشابووم. ساڵێك ئەو جۆرە ژیانە بۆ ئەوتالم بەس بوو. چونکە پێشتر ڕاهاتبووم لەنێو خەڵکدا بژیم. کاتێك لە خەڵك جیا دەبمەوە ناڕەحەت دەبم. . . . بە هەموو تواناوە بۆ لای خەڵك دەگەڕێمەوە. ئەوجار دەتوانم سەرلەنوێ بە ئازادی بژیم. دەتوانم دیسان کرێکاران ببینم و ئەوەی دەیزانم فێریان بکەم. دەزانی! من لە نزیك لانکی فیکری تازە لە دایك بووم، لە پێش سیمای هێزێکی داهێنەر کە خەریکە پەیدا دەبێ، دەمێنمەوە. بە چەشنێکی سەر سووڕهێنەر سادە و جوانە و زۆر سەیر هاندەرە. مرۆڤ گەنج دەبێتەوە، خۆڕاگر دەبێ، خاوێن دەبێتەوە، ژیانێکی تەواو ڕادەبوێرێ.

لە خۆشییان دەستی کرد بە پێکەنین و دایکیش لە شادی ئەودا بەشدار بوو و گوتی:

تۆ پیاوێکی لەرادەبەدەر باشی. هێزێکی مەزن و لەسەرخۆت هەیە. ئەو هێزە بە توانایەکی زۆرەوە دڵان بۆ لای تۆ رادەکێشێ. زۆر لەگەڵ خەڵك دەدوێ و زۆر باش خەڵك دەناسی.

-ژیانی ئێوە دەبینم و تێدەگەم، خۆشەویستم.

-مرۆڤ تۆی خۆش دەوێ. .. . خۆشەویستی مرۆڤێك ئەوەندە خۆشە، ئەوەندە خۆشە. .. خۆزگە زانیبات!

دایك بە گەرمی دەستی بەسەر دەستی نیکۆلایدا هێنا و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوە ئێوەن کە لەنێو مردووناندا زیندەوەر زیندوو دەکەنەوە. خۆشەویستم، بیر دەکەمەوە دەبینم کە زۆرمان کار لە پێشە و زۆریشی سەبر دەوێ! پێم خۆشە دڵسارد نەبی. گوێ بدەیە، پاشماوەی باسی ئەو ژنە وەرزێرەت بۆ بگێڕمەوە.

نیکۆلای لە پەنای دانیشت و لە کاتێکدا رووی شادی خۆی وەرگێرابوو، دەستی بە مووەکانی خۆیدا دەهێنا، بەڵام خێرا رووی کردە دایك و بە تامەزرۆیی گوێی بۆ باسەکە راگرت:

-زۆر سەیرە. .. . شانست هێناوە، زۆر وێدەچوو کە بگیرێی. . .... وادیارە وەرزێریش وە جموجۆڵ کەوتون. ئەمەش سەیر نییە! لێرەوە ئەو ژنە دەبینم، هەست بە دڵی پڕ لە قینی دەکەم . ... حەقتە کە دەڵێی دەردی ئەو قەت هێدی نابێ. هێندێ کەسی ئەوتۆمان پێویستە کە هەر خەریکی لادێ بن. لە هەموو جێیەك لە پیاومان کەمن. . . . . ژیان هەزاران باسکی پێ دەوێ.

دایك لەسەرخۆ گوتی:

-پێویستە پاڤێڵ ئازاد بێ. . . . . ئەندرێیش!

نیکۆلای چاوێکی لێکرد و سەری بەردایەوە:

-دایە بزانە. ... . . هەرچەند پێت ناخۆش دەبێ، بەڵام راستت پێ بڵێم، پاڤێڵ زۆر باش دەناسم. گومانم لەوەدا نییە کە راناکا. دەیەوێ موحاکەمە بکرێ، دەیەوێ خۆی بە سەربەرزی نیشان بدا. لەو بەشە چاو ناپۆشێ و فایدەی نییە. لە سیبریا دەگەڕێتەوە. . . ...

دایك لەسەرخۆ هەناسەیەکی هەڵکێشا:

-چار نییە؟ لەمن باشتر دەزانێ کە دەبێ چ بڕیارێك بدا. ... ..

نیکۆلای لەبن چاویلکەوە چاوێکی لە دایك کرد و درێژەی بە قسەکانی دا:

-خۆزگە ئەو وەرزێرەی باسی دەکەی زوو هاتبایە. بە تایبەتی دەبێ وتارێکی کورت لەبارەی رێبینەوە بنووسرێ و لە دێهات بڵاو بکرێتەوە. ... . . چونکە بە ئاشکرا هەنگاوی ناوە، زیانێکی پێ ناگەیەنێ و نووسینی ئەو

وتارەش بۆ کاری ئێمە زۆر بە کەڵکە. من ئەمڕۆ دەینووسم، بەیانیش لیودمیلا چاپی دەکا. . . بەڵام چۆن بیگەیەنینە گوندی؟

-من دەیانبەم.

نیکۆلای دەنگی هەڵێنا:

-نابێ . . . . . سوپاس. پێت وانییە کە ڤێسۆفشیکۆڤ بتوانێ ئەو کارە بکا؟

-دەبێ لەگەڵی باس بکرێ.

-خەریك بە . . . . . . پێشی بڵێ کە دەبێ چۆن بجوولێتەوە.

-باشە، ئەدی من چ دەکەم؟

-خەمێ مەخۆ!

دەستی کرد بە نووسین. دایك لەگەڵ کۆکردنەوەی شتومەکی سەر مێزەکە چاویشی لەو دەکرد و قەڵەمەکەی دەدیت کە بە دەستییەوە دەلەرزێ و زنجیرەی درێژی وشەکانی دەخستە سەر کاغەز. هێندێ جار نیکۆلای پشت ملی دەلەرزی و سەری هەڵدێنا و چاوی لەسەر یەك دادەنان. دایك هەستی بە وەجۆش هاتنێکی تەواو دەکرد. لە بن لێوانەوە گوتی:

-سزایان بدە. چاو لەو پیاوکوژانە مەکە!

-ئەوەتا، ئامادەیە. ئەم کاغەزە لە باخەڵتدا بشارەوە. ... . . بەڵام بزانە ئەگەر ژاندارم تووشت بن دەتپشکنن.

لەسەرخۆ وەڵامی دایەوە:

-با چەخە بن!

ئێواری دوکتۆر ئیڤان دانیلۆڤیچ هات. نیکۆلای لێی پرسی:

-کاربەدەستانی دەوڵەتی بۆچی وا لەپڕ هاوروژاو و شێواون. دوێنێ شەو هەموو جێگایەك گەڕان. . . . ئەخۆشەکە لە کوێیە؟

-دوێنێ رۆیشت. ئەمڕۆ شەمۆیە. نەیدەتوانی لە کۆبوونەوەدا بەشدار نەبی. ... . دەزانی؟ دوکتۆر وەڵامی دایەوە.

-پیاو کە سەری قەڵشابێتەوە، چوونی بۆ کۆبوونەوە ئەحمەقییە.

-هەوڵم دا ئەمەی تێبگەیەنم، بەڵام بێ سوود بوو.

دایك گوتی: دەیویست لەکن هاورێیانی خۆی هەڵکێشێ و پێیان نیشان بدا کە هێشتا هیچ نەبووە لەو ڕێگایەدا خوێنی خۆی ڕشتووە. . ...

دوکتۆر چاوێکی لێکرد و ددانی ڕێك گوشین و گوتی:

-ئاخ. .... . ئێوە چەند خوێنخۆرن!

-باشە، گیانەکەم تۆ ئیتر لێرە کارت نەماوە. دەتوانی بڕۆی. ئێمە چاوەڕوانی خەڵکین. دایە ئەو کاغەزانەی بدەیە. . .. . .

دوکتۆر گوتی: دیسان؟

-وەرە ئەوەتا، بیانگەیەنە چاپخانە!

-بەچاوان. .... . . هەر ئێستا.

-بەڵێ. ..... . جاسووسێك لە پێش ماڵەکەمانە.

-دیتوومە. لە پێش ماڵی منیش هەیە. .. .... باشە، خواحافیز. .. . ژنی بێ بەزەیی! خواحافیز. .... . .

دەزانن هاورێیان! ئەو پێکهەڵپڕژانەی لە قەبرستان ڕوویدا، مەسەلەیەکی زۆر باش بوو. لە ئێوشار لە هەموو شوێنێك باسی دەکرێ و لەسەر زمانانە. کاری لە خەڵکدا کردووە. وایان لێ دەکا کە بیر بکەنەوە. ....

وتاری تۆ لەم بارەوە، زۆر باش بوو لە کاتی خۆیدا بڵاوکرایەوە. من هەمیشە گوتوومە پێك هەڵپڕژانێکی باش لە ڕێککەوتنێکی خراپ باشترە.. .. .. ..

-باشە. .... . . بڕۆ. ....

-بۆچی پیاوەتیت نییە. دایە، دەست بێنە. ئەو کوڕە کارێکی ئەحمەقانەی کرد!. ... . . دەزانی ماڵەکەی لە کوێیە؟

نیکۆلای ناونیشانی کوڕەکەی دایە.

-دەبێ سبەینێ بچمە ماڵەکەی. .. . . کوڕێکی باشە. . ... وانییە؟

-بەڵێ. .... . . زۆر دڵپاکە و ژیر و ئازایە. .. . . . .

لەکاتی وەدەرکەوتندا دوکتۆر گوتی: نابێ لێی خافڵ بن. . . . منداڵێکی ئەحمەق نییە. هەر دەبێ لەو کوڕانە ڕووناکبیری پرۆلتاریا پێ بگا. وەختێك ئێمە گەیشتینە ئەو قۆناخە کە بەڕاستی ناتەبایی چینایەتی نامێنێ، ئەوانە جێگامان دەگرنەوە. . . . .

-هاوڕێ تۆ زۆر بە قسە بووی.

-بە کەیفم بۆیە ئەوەندە قسە دەکەم. . . . .

-کەوابوو چاوەڕوانی زیندان دەکەی؟ لەویّ بحەسێیتەوە.

-سوپاس . . . . . ماندوو نیم.

دایك گوێی دەدا قسەکانیان و بەوە شاد بوو کە بۆ بریندارەکە دڵسۆزی دەکەن. کە دوکتۆر ڕۆیشت نیکۆلای و دایك لەسەر مێز دانیشتن و چاوەڕوانی میوانەکانی شەویّ بوون. نیکۆلای ماوەیەکی زۆر بە دەنگی نەرم باسی ئەو هاوڕێیانەی خۆی بۆ کرد کە دوورخرانەوە و ئەوانەی ڕایان کردووە و بە ناوی خواستەمەنی کاری خۆیان درێژە پێدەدەن. دەنگی نەرمی نیکۆلای لە دیوارە رووت و قووتەکانی ئەو ژوورەدا دەنگی دەدایەوە، دەتگوت بروا بە چیرۆکی قارەمانەتی ئەو کەسانە ناکەن کە هێزی خۆیان فیدای نوێکردنەوەی مرۆڤ کردووە. سێبەرێکی نیوە گەرم بەسەر خەیاڵیدا وەك گیان لەبەرێکی مەزن و هێزێکی پیاوانە و لەبن نەهاتوو خۆیان دەنواند. ئەو گیان لەبەرە بە شێنەیی بەڵام بیّ وچان لەسەر زەوی بە ڕێگادا دەڕوا و بۆگەنی کۆنی درۆ لە ڕەگ و ریشە دەردێنیّ و حەقیقەتی سادە و ڕووناکی ژیان بۆ خەڵك دەردەخا. پاتی ئەو حەقیقەتەی بەڵێنی ڕزگاری لە تەماع و قین و درۆ —ئەو سیّ دێوەزمەی دنیایان هێناوەتە ژێر دەسەڵاتی خۆیان- بە هەموو خەڵك دەدا.

ئەو خەیاڵە کاری کردبووە سەر دڵی دایك. پێشتر لە بەرامبەر وێنەی پیرۆزدا چۆکی دادەدا و شوکرانەی لەسەر ئەو ڕۆژانەی ژیانی دەبژارد کە کەمتر کوێرەوەرییان تێدا بووە. ئەو تەشیرە لە دڵی دایکدا وەك ئەو هەستە دەچوو کە لە کاتی دووعادا بەسەریدا دەهات. ئێستا ئیتر ڕابوردووی خۆی لەبیر کردبوو. ئەو هەستەی لە ڕابردوودا بۆی پەیدا ببوو، ئێستا هەراوتر و گەشتر و شادیهێنتر ببوو. ئەو هەستە قوڵتر دەچووە ناخی دەروونییەوە و ڕۆژ بەڕۆژ پرشنگدارتر دەبوو.

نیکۆلای قسەکانی بری و بە دەنگ گوتی:

-ئیتر ژاندارمەکان نایەن.

دایك تەماشایەکی کرد و پاش کەمێك بێدەنگی گوتی:

-مردووشۆر بیانبا!

دیارە! . . . . . دایە ڕەنگە زۆر ماندوو بی، دەبیّ بچی بنووی. بەڵام بە هێزی، خۆت لەبەر ئەم هەموو خەم و خەفەت و کوێرەوەرییە ڕادەگری. تەنیا سەرت زۆر سپی بووە. بچۆ بحەسێوە. . . . . بچۆ.

دەستی یەکتریان گوشی و لێك جیابوونەوە.

(٢٠)

دایك زوو خەوی لێكەوت. بەیانی لە دەنگی دەرگای چێشتخانە وەخەبەر هات. توند لە دەرگایان دا. هێشتا هەوا تاریك بوو. دایك خێرا جلی لەبەر کرد و بۆ لای چێشتخانە چوو و لە پشت دەرگا پرسی:

-کێیە؟

دەنگێکی نەناسراوە وەڵامی دایەوە:

-منم!

-تۆ کێی؟

دەنگەکە بە ئەسپایی و بە پاڕانەوە گوتی:

-بیکەوە!

دایك دەرگای کردەوە، ئیگنات هاتە ژوور و بە خۆشییەوە هاواری کرد:

-ئاخ، بە هەڵە نەچووم! گەیشتمە جێگایەکی باش. . . .

تا پشتێندی بە قوڕەوە ببوو. ڕەنگی بزرکابوو، چاوی دەقوڵەوە چووبوون. قژی پەرێشان و ئاڵۆز لە بن کڵاوی هاتبووە دەر. دەرگای پێوەدا و بە سرتە گوتی:

لەلای ئێمە کارەسات قەوماوە.

-دەزانم.

سەری سووڕما و مژۆڵی لێکدان و پرسی:

-لە کوێ دەزانی؟ کێ خەبەری پێداوی؟

-ئەو دوو هاوڕێیەی تر چییان لێهات؟ ئەوانیش گیراون؟

-ئەودەم لەوێ نەبوون، چووبوونە کۆمیسیۆنی سەربازگیری. پێنج کەس لەگەڵ ڕێبین گیراون.

چڵمی هەڵلوشی و بە زەردەخەنەیەوە گوتی:

-بەڵام من نەگیراوم. . . . بێ گومان بەدووامدا دەگەڕێن. قەیدی نییە با بگەڕێن. قەت ناچمەوە وێ. لەوێ ئێستاش شەش کوڕ و کچێك کار دەکەن، دەکرێ هیوات پێیان بێ.

دایك پرسی: چۆن توانیت دەرباز بی؟

نیگنات لەسەر کورسی دانیشت و تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و گوتی:

-من؟ شەوێ ژاندارمەکان راست هاتنە کارخانە. دەقیقەیەك پێشتر میشەوان بە غار هات لە پەنجەرەیدا و گوتی:"کورینە رابکەن، بۆ ئێوە دێن"!

نیگنات دەستی کرد بە پێکەنین، بە داوێنی بلوزەکەی دەموچاوی سرییەوە و درێژەی پێدا:

-مام ریبین هەر وا زوو ناپەشۆکێ. ئەوێ شەوێ نیشانی دا. جێبەجێ بە منی گوت: "راکە بۆ شار، وەبیرت دێ ئەو دوو ژنەی هاتبوونە ئێرە". خێرا شتێکی نووسی و گوتی: "وەرە برۆ، خواحافیز" و پالێکی پێوەنام. . . . .

لە خانوو وەدەرکەوتم و لە پشت داران خۆم شاردەوە. گوێم لە دەنگی پێی ژاندارمان بوو. زۆر بوون. لە هەموو لاوە دادەوەرین. کارخانەیان گەمارۆدا. . . . . لە نێو پۆلە دارێکدا بووم، بە پێشمدا تێپەرین. پاشان راست بوومەوە و وەرێ کەوتم. رۆژێك و دوو شەو بێ راوەستان بە رێدا هاتووم. تا حەوتوویەك ماندووم، لاقم شکاون!

دیار بوو لە خۆی رازییە. زەردەخەنەیەك چاوە زەردەکانی روون دەکردەوە. لێوە ئەستوورەکانی دەلەرزین. دایك سەماوەری هەلگرت و گوتی:

-ئێستا چات بۆ دێنم. تا چا دەگاتێ خۆت بشۆ، دێیەوە سەرخۆ.

-دەمەوێ نامەکەی بدەم بە تۆ.

بە زەحمەت لاقی هەلێنا و بە ئاخوئۆف هاویشتیە سەر مێز و دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەکە پێچ کە لە لاقانی هالاندبوو. نیکۆلای هاتە ژوور. نیگنات پەشۆکا و لاقی لەسەر عەرزی دانایەوە. خەریك بوو هەستێ، بەلام بەلادا هات و کەوتە عەرزی. دەستی بە مێزەکە گرت:

-ئاخ! چەند هیلاکم!

نیکۆلای دۆستانە سەری بۆ ئەوی کرد و گوتی:

رۆژباش هاورێ. راوەستە ئێستا یاریدەت دەدەم.

لە پێش نیگنات چۆکی دادا و دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەك پێچی قوراوی و پیس.

دایك گوتی:

-دەبێ لاقەکانی بە یۆد داشۆرین، زۆر باشە.

نیکۆلای گوتی:

-راستە.

ئیگنات زۆر بە شەرمدا چوو، چڵمی هەڵلوشی. ئاخری ئیکۆلای نووسراوەکەی دیتەوە تەماشای کرد و دای بە دایك:

-ئەوەتا بۆ تۆی نووسیوە!

-بیخوێنەوە!

ئیکۆلای نامەی نوشتاوە و قوراوی لە چاوان وەنزیك خست و دەستی کرد بە خوێندنەوە: "دایە! تکا دەکەم دەست لەکار هەڵ مەگرە. بە خانم بڵێ لە بیری نەچێ، هەمیشە لە بارەی کارەکانی ئێمە پڕ بنووسێ. خواحافیز. "رێبین"".

دایك بە خەمناکی گوتی:

-چەند پیاوێکی باش بوو. گەروویان گرتووە، بەڵام هەر لە خەمی خەڵك دایە.

ئیکۆلای کە نووسراوەکەی بە دەستەوە بوو، باسکی بەردانەوە و بە ئەسپایی گوتی:

-زۆر سەیرە!

ئیگنات قامکە چلکنەکانی پێی دەبزاوت و تەماشای دەکرد. دایك رووومەتی فرمێسکاوی خۆی شاردەوە و بە تەشتە ئاوێکەوە هاتە لای. لە عەرزی دانیشت و دەستی بۆ لاقی ئیگنات درێژ کرد.

-چ دەکەی؟ .... . فایدەی نییە. .... . .

-زووکە لاقت بێنە!. . . . . .

ئیکۆلای گوتی:

-دەچم یۆد دێنم.

ئیگنات لاقەکانی لەژێر مێز راگرتبوو و لەژێر لێوانەوە دەیگوت:

-نابێ.

دایك بێ ئەوەی گوێ بداتێ، دەستی کرد بە کردنەوەی بەلەك پێچی لاقەکەی تری. دەموچاوی خڕی ئیگنات لەسەر سوورمان درێژ ببوو. دایك دەستی کرد بە شوشتنی و بە دەنگێکی لەرزۆکەوە گوتی:

-دەزانی رێبینیان دارکاری کرد.

ئیگنات بەسەرسوورمانەوە هاواری کرد:

-بەڕاست!

بەڵێ، لە پێشدا زۆریان لێدابوو. کە گەیاندیانە نیکۆلسکی، سەرپۆلیس لێیدا. سەروچاوی خوێناوی بوو.

نیگنات برۆی تێکنان و شانی هەڵتەکاندن:

-ئاخ، ئاوا پێکەوە تەون و بەستیان هەیە. چەند لە شەیتان دەترسم ئەوەندەش لەوان دەترسم. .. .. وەرزێرەکان لێیان نەدا؟

-تەنیا کابرایەك بە قسەی سەرپۆلیس . ... .. ئەوانی دیکە هەڵوێستیان باش بوو، تەنانەت دژی لێدانیشی بوون.

-بەڵێ وەرزێرەکان کەم کەم تێدەگەن کە کێ لە کوێ رادەوەستێ و بۆچی؟

-لەوێش وەرزێری تێگەیشتوو هەن.

-لە کوێ نین؟ لە هەمو شوێنێك هەن. بەڵام دۆزینەوەیان زەحمەتە.

نیکۆلای بوتڵە بۆدێکی هێنا. خەڵوزی لە سەماوەرەکە هاویشت و بێدەنگ وەدەرکەوت. نیگنات پاش ئەوەی چاوێکی لە دایك کرد پرسی:

-ئەمە گەورەترە؟

-لە تێکۆشانی گەلدا گەورەترێك نییە، هەموویان هاورێن.

نیگنات بە زەردەخەنەیەکی سەرسوورمانەوە گوتی:

-زۆر سەیرە.

-چی سەیرە؟

-هەموو شت. ... . لە جێیەك لە پیاوی هەڵدەدەن، لە شوێنێکی تر لاقی دەشۆن. لانی نێوەنجیشی هەیە؟

دەرگای ژوورەکە کرایەوە و نیکۆلای وەڵامی دایەوە:

-نێوەنجی ئەوانەن کە دەستی خوێناوی ئەو کەسانە دەلێسنەوە کە لە خەڵك دەدەن. ..... ،ئەوانە نێوەنجین. .. .

نیگنات بە رێزەوە تەماشای کرد و پاش تاوێك ماتبوون گوتی:

-ئەمە راستە.

نیکۆلای گوتی:

-نیلۆڤنا ماندوو بووی، با من بیانشۆم.

نیگنات لە شەرمان لاقی کێشایەوە، دایك هەستا و گوتی:

-تەواو بوو. .. . . . ئێستا دەتوانی هەستی.

نیگنات هەستا و هەر جارە لەسەر لاقێکی راوەستا. لە کاتێکدا بە زەحمەت خۆی رادەگرت گوتی:

-نازانم چۆن سوپاسی تەواو بکەم. . . . . .

هەر سێکیان چوونە ژووری نان بخۆن. نیگنات بە دەنگێکی نەرم گوتی:

-من رۆژنامەکانم بلاو کردنەوە. زۆرم پێخۆشە بە رێگادا بڕۆم. رێبین گوتی: "برۆ ئەوانە بەرە. ئەگەر بتگرن لە کەسی دیکە وەشك ناکەون. ". .

نیکۆلای پرسی:

-زۆر کەسی واهەن بخوێننەوە؟

-ئەوانەی خوێندەوارن هەموو دەخوێننەوە. . . . . .

نیکۆلای تۆزێك راما و گوتی:

-چۆن بکەین کەم ئەم بەیاننامە لە بارەی گیرانی رێبین زوو بگاتە دێهات؟

-نیگنات گوێی قوت کردن و گوتی:

-هەر ئەمڕۆ دەیانگەیەنم. هێشتا هیچ نەبووە. بەیاننامەکان ئامادەن؟

-بەڵێ، ئامادەن.

نیگنات لە کاتێکدا چاوی دەدرەوشان و دەستی رێك دەخستن، گوتی:

-بدەنێ، دەیانبەم. دەزانم بۆ کوێیان بەرم، چییان لێبکەم. بدەنێ.

دایك بێ ئەوەی تەماشای بکا، پێکەنی:

-بەڵام تۆ ماندووی، دەترسێی. ئێستا دەتگوت ئەت ناچمەوە گوندی.

نیگنات لێوی بزاوتن و موە قژەکانی بە دەستی داماڵین و بە نەرمی گوتی:

-هیلاکم. . . . . . باشە، دەحەسێمەوە، بەڵام راستە دەترسێم. خۆتان دەڵێن ئەوەندە لە پیاوی دەدەن کە خوێنی لەبەر دەروا. هیچ کەس نایەوێ ئەفوستان بێ. . . . . جێبەجێی دەکەم، بە شەو دەچم. هەر چۆنێك بێ رێگا دەدۆزمەوە. بدەنێ هەر ئەمشەو وەرێ دەکەوم.

بڕێ تێك نان و تاوێکی ماتبوو. . . . . .

-دەچمە نێو لێرەوار، لەوێ خۆم دەشارمەوە. پاشان خەبەر بۆ هاورێیان دەنێرم و پێیان دەڵێم کە: "بێن و بەشی خۆیان هەڵگرن". ئەوە باشترین رێگایە. ئەگەر خۆم بەیاننامەکان بلاو بکەمەوە و بمگرن، رۆژنامەکان لە کیس دەچن، . . . . . . ئەوەندە کەمن کە دەبێ زۆرمان ئاگا لێیان بێ.

دایك دیسان پرسی:

-ئەدی ترس چ لێدەکەی؟

نیگنات دەستی بە قژە ئاڵۆزەکانیدا هێنا و لەسەرخۆ گوتی:

-ترس لە جێگای خۆی و کار لە جێگای خۆی. ئێوە بە چی پێدەکەنن؟ بزانن ئێوەش! دایك لە خۆشییان مچوورکی پێدا هات و گوتی:

ئاخ تۆ رۆڵەکەم. .. ... تۆ.

نیگنات بە شەرمەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ:

-بەڵێ بووم بە منداڵیش.

نیکۆلای کە بە چاوێکی دۆستانە تەماشای دەکرد، وەدەنگ هات:

تۆ نابێ بچییە ئەوێ. نیگنات بە نارەحەتی پرسی:

-کەوابوو بچمە کوێ؟

-یەکی دیکە لەگەڵ تۆ دێ. تۆ دەبێ بە وردی پێی بڵێی کە چ بکا. باشە؟

نیگنات پاش تاوێ: رامان وەڵامی دایەوە:

-باشە.

-ئێمە پێناسێکی باشت بۆ پەیدا دەکەین و دەتکەین بە جەنگەڵوان.

-ئەگەر وەرزێرێك هات دار ببڕێ، یان لە جێگای قەدەغە راو بکا، دەبێ چ بکەم؟ بیگرم؟ ئەو کارە بە من ناکرێ.

دایك و نیکۆلای دەستیان کرد بە پێکەنین. نیگنات دیسان تووڕە و نارەحەت بوو. نیکۆلای گوتی:

-مەترسە. شتی وا روونادا. .. .. . بڕوا بکە!

نیگنات گوتی:

-پێم خۆشە بچمە کارخانە. دەڵێن کوڕی بەهۆش و باشی لێن.

دایك لەسەر مێز هەستا و بە بیرکردنەوە چاوێکی لە پەنجەرە کرد و گوتی:

-ئاخ. .. .. . ژیان. پیاو رۆژێ پێنج جار پێدەکەنێ و پێنج جار خەمناك دەبێ. نیگنات قسەکانت تەواو بوون، بچوو بنوو. .. . .

-بەڵێ، ئامەوێ بنووم.

-برۆ بخەوە.

-دیاره زۆر توندی دەگری. باشە دەچم. سوپاس بۆ شەکر و چایەکەتان. ... . بۆ میهرەبانیتان.
لەسەر قەرەوێڵەی دایك راکشا و سەری خوراند و لەژێر لێوانەوە گوتی:
-ئێستا هەموو شت لە ماڵەکەتان بۆنی قەتران دەگرێ. بەخۆڕایی. ... خراپتان کرد! رووداوم دەکەن! خەوم نایە. .. . ئێوە چەند ئینسانێکی باشن. .. ... تازە هیچم بەسەر نایە. ... پیاو وادەزانێ سەد کیلۆمەتر لەدێ دوورە. ... چەند بە باشی باسی نێولجییەکانی کرد. .... . شەیتانینە!. ... . .
لەپڕ خرپەی هات و لە کاتێکدا برۆی هەڵکشابوون و دەمی لێك کردبوونەوە، خەوی لێکەوت.

(٢١)

شەو درەنگانێك لە ژوورێکی بچووکی ژێر عەرزدا، لەبەرامبەر ڤێسۆڤشیکۆڤ لەسەر کورسی دانیشتبوو، برۆی تێك نابوون و بە ئەسپایی پێی دەگوت:
-چوار جار لە پەنجەرەی نێوەراستی. .. . .
نیکۆلای بە نیگەرانییەوە دووپاتەی کردەوە:
-چوارجار؟
-لەپێشدا سێ جار. ... . دەزانی؟
بە قامکی لە مێزەکەی دا و بژاردی: یەك. .. . . دوو . . . . . سێ. . . . پاشان تاوێك راوەستە و جارێکی دیکەش.
-تێگەیشتم.
-وەرزێرێکی سوورکارە دەرگات لێ دەکاتەوە، لێت دەپرسێ: "بۆ دایکە؟" لە وەڵامدا بڵێ:"لە لایەن خاوەن ملکەوەیە". هەر ئەوەندە، ئیتر خۆی دەزانێ.
سەریان پێکەوە نابوو، هەردووکیان باڵابەرز و بەخۆوە بوون. دەنگیان سەبر کردبۆوە و قسەیان دەکرد. دایك لە نزیك مێزەکە راوەستابوو، گوێی دەدا قسەکانیان. ئەو نیشانە نهێنی و پرسیار و وەڵام و قەرار و مەدارە دایکیان وەپێکەنین دەخست. لە دڵی خۆی گوتی: "ئەوانە هێشتا منداڵن".

چرایەك بە دیوارەوە دایسا. سەتڵەیەکی تێکشکاو لەوێ ترووسکەی دەدا. ئاسنەواڵە و وردە تەنەکە لەسەر عەرزی کەوتبوون. بۆنی چەورایی و ژەنگ و شێداری ژوورەکەی پڕ کردبوو.

ئیگنات پاڵتۆیەکی ماهوتی ئەستووری لەبەردابوو، زۆری خۆشدەویشت. دایك دەیدیت کە بە حەزەوە دەستی بە قۆڵاندا دێنێ. بە زەحمەت ملە ئەستوورەکەی وەردەگێڕا تا باشتر خۆی ببینێ. فکرێك بە دڵی دایکدا هات: "منداڵینە. .... . منداڵە خۆشەویستەکانم".

ئیگنات هەستا و گوتی:

-هەر ئەمەیە، لەبیرت بێ، لە پێشدا لە ماڵی مرانتۆڤی باوە گەورە بپرسە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی: لە بیرمە. بەڵام وادیار بوو کە ئیگنات بڕوای پێ ناکا. جارێکی دیکەش هەموو ناوونیشان و قسە و قەرارەکانی بۆ دووپاتە کردەوە لە دواییدا دەستی بۆ لای درێژ کرد:

-جارێ هەر ئەوەندە . خواحافیز، لە زمانی منەوە سڵاویان پێ بگەیەنە. پێیان بڵێ "ئیگنات زیندووە و سلامەتە". دەیانبینی، ئەوان ئینسانی باشن.

بە خۆشی دەستی بە پاڵتۆیەکەیدا هێنا و لە دایکی پرسی:

-دەتوانم بڕۆم؟

-ڕێگا دەدۆزییەوە؟

-شکی تێدا نییە. .... . .هاوڕێیان خواحافیز!

بە شانی بڵند و کڵاوی تازەوە و دەست لە گیرفاندا، سینگی وەپێش دا و ڕۆیشتە دەر. لەسەر نێوچاوان و لاجانگانی، موی کورتی لول خواردووی منداڵانە بە ڕەنگێکی روون دەلەرزینەوە.

ڤێسۆڤشیکۆڤ لە دایك چووە پێش و گوتی:

-ئاخرەکەی منیش کارم پەیدا کرد. ماندوو دەبووم، بە خۆمم دەگوت: بۆچی لە زیندان هاتمە دەرێ. دەبێ هەر خۆم بشارمەوە، لە کاتێکدا لە زینداندا شت فێر دەبووم. پاڤێل مێشکی پڕ دەکردین. چەندە بەتام بوو. ئەندرێیش چاو و گوێی دەکردینەوە. باشە، دایە لە بارەی ڕاکردنیان چ بڕیارێکتان داوە؟ جێبەجێی دەکەن؟

-دووسبەی دەزانم.... . . .

هەناسەیەکی هەڵکێشا و دووپاتەی کردەوە:

-دووسبەی.

ڤێسۆڤشێنکۆڤ دەستی هاویشتە سەرشانی و گوتی:

-بە رابەرەکان بڵێ، زۆر هاسانە. .. . . .بە قسەت دەکەن. خۆشت تەماشا کە. ئەمە دیواری زیندانە، لە نزیک چرایەکە. لە بەرامبەر وێدا زەوییەکی بەپیار هەیە. قەبرستان کەوتووەتە دەستی چەپی و لای راستەش. شەقام و نێو شارە. یەکێك لەوانەی چراکان هەڵدەکا، بە رۆژ دەچێ پەیژەیەك بە دیوارەوە دەنێ و دەچێتە سەری و چرایەکان پاك دەکاتەوە. ئالقەی پەیژەکە لە دیواری دەکاتە قولاپ. ئەو پەیژە بەنە لە حەوشە هەڵاوسراوە و ئامادەیە. لە زیندان ئاگایان لە سەعات هەیە. داوا لە گیراوە غەیری سیاسییەکان دەکەن کە هەراوهوریا بکەن، یان بۆ خۆیان دەیکەنە هەرا. لەو کاتەدا ئەو کەسانەی دیاری کراون، بە پەیژەدا سەردەکەون و تەواو. بە هێدی و هێمنی روو لە شار دەکەن. لەبەر ئەوەی پاسەوانەکانیش لە پێشان قەبرستان و پاشان زەوییە بەیارەکە دەگەڕێن، نایاندۆزنەوە.

لەوکاتەدا کە نەخشەکەی دەکێشا، لای وابوو زۆر هاسان و روون و ژیرانەیە. پۆزی لێدەدا. کاتێك دایك ڤێسۆڤشیکۆڤی ناسیبوو، لاوێکی تەمبەڵ و نەزان بوو. ئێستاکە دەیدیت ئەوەندە چالاك و سەربزێوە، پێی سەیر بوو چاوە تەنگەکانی ڤێسۆڤشیکۆڤ لە پێشدا بە بێ باوەڕی تەماشای هەموو شتێکیان دەکرد. ئێستا دەتگوت ئەو چاوانە گۆڕاون و سەرلەنوێ دایانڕشتوونەوە و هەموو شت بە روونی دەبینن.

بیری لێ بکەوە. ئەو کارە بە رۆژ دەکرێ. .. . . بەڵێ بەڕۆژ. کێ بە خەیاڵیدا دێ کە زیندانیەك بتوانێ بە رۆژی رووناك لەبەرچاوی ئەو هەموو خەڵکە رابکا؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-ئەی ئەگەر تەقەیان لێ بکەن چۆن دەبێ؟

-کێ؟ ئەوێ سەربازی لێ نییە. پاسەوانەکانیش بزمار بە دەمانچەکانیاندا دەکوتن. ... . . .

-ئەوانە هەموو زۆر سادەن!

-دەبینی، چۆن پێت دەڵێم هەر وایە. لەم بارەوە لەگەڵ ئەوانی تریش قسە بکە. من لە پێشدا هەموو شتێکم ئامادە کردووە. پەیژە، تەناف، چەتاڵ. ... . .. لەگەڵ ئیجازە دارەکەیش قسەم کردووە. ئەو کابرایە چراکان هەڵدەکا. .. . . .

لە پشت دەرگاوە یەکێك دەجووڵایەوە و دەکۆکی. دەنگی دوو ئاسن کە وێك دەکەوتن، لەهەوا دەزرینگایەوە.

-ئەوەتا . ... هەوە.

دەرگا کرایەوە، کابرایەك وانێکی ئاسنی حەمامی بە دەستەوە بوو، وەدەرکەوت.

-شەیتان وەرە ژووری!

سەرێکی خڕ و ریشێکی ماش وبرنجی، بێ کڵاو و چاو هەڵمساو هاتە ژوور.

ڤێسۆڤشیکۆڤ یارمەتی دا وانەکە بێتە ژوور. پاشان کابرایەکی زەبەلاحی پشت کوڕ، لێوە بێ مووەکانی لێك کردەوە و کۆکی و تفێکی فڕێ دا و هەر بەو دەنگە ناقۆڵایە گوتی:

-شەوباش!

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی:

-باشە، پرسیاری لێ بکە!

-پرسیاری چی لێبکەم؟

-لەبارەی راکردن!

پیرەمێرد بە قامکە رەشەکانی سمێڵی پاك کردەوە و هەناسەیەکی هەڵکێشا.

-دەزانی، یاکۆڤ ڤاسیلۆڤیچ! ئەمە بڕوا ناکا کە جێبەجێکردنی ئەو کارە چەند هاسانە.

کابرا بە هێمنی وەڵامی دایەوە:

-ئاخ! باوەڕ ناکا؟ باوەڕ ناکا یانی نایەوێ. بەڵام چونکە ئێمە پێمان خۆشە ئەو کارە بکرێ، لامان وایە زۆر هاسانە.

داهاتەوە، دیسان کۆکە گرتی. پاشان تاوێك لە ژوورێ مایەوە و چڵمی هەڵلوشی و سینگی خۆی داماڵی و بە چاوێکی زەق تەماشای دایکی کرد. دایك گوتی:

-من ناتوانم لەو بارەوە بڕیار بدەم.

ڤێسۆڤشیکۆڤ گوتی:

لەگەڵ ئەوانی تر قسە بکە. پێیان بڵێ هەموو شت ئامادەیە. ئاخ. .. .. خۆزگە دەمتوانی ئەوان ببینم، دەمزانی چۆن رازییان دەکەم.

-دەبێ پاڤێل وهەڤاڵەکانی بڕیار بدەن.

پیرەمێرد دانیشت و پرسی:

-ئەو پاڤێلە کێیە؟

-کوڕی منە.

-ڤلاسۆڤ.

سەری لەقاند و کیسە توتنی هێنادەر سەبیلەیەکی تێ کرد و گوتی:

-ئەم ناوەم بیستووە. .. .. . برازاکەم دەیناسێ. .. .. . برازای منیش گیراوە. ناوی "یێفچێنکۆ"یە. ئێوە دەیناسین؟ من ناوم "گۆیوون"ە. بەو زووانە هەموانیان دەگرن. ئەوەدەم تێمەی پیر دەحەسێینەوە. ژاندارم بەڵێنی پێدام کە برازاکەم بنێرێ بۆ سیبریا.

دەستی کرد بە سەبیلەکێشان و لە کاتێکدا جاروبار تفی فڕێ دەدا، رووی کردە لاوەکە و گوتی:

-ئاخ! ئەمە نایەوێ؟ خۆی دەزانێ. پیاو دەسەڵاتی بە دەست خۆیەتی. .. . . ئەگەر ماندوو بوو دابنیشێ و ئەگەر لە دانیشتن بێزار بوو بە رێگادا بڕوا. ئەگەر رووتیان کردەوە بێدەنگ بێ و ئەگەر لێیاندا سەبر و حەوسەڵەی هەبێ. ئەگەر کوشتیان بکەوێ. .. . . بەڵام من برازاکەم دێنمە دەرێ. . . . . .

قسەکانی کابرا دایکیان نارەحەت کرد و بە وشەکانی پیرەمێرد هان درا.

دایك لەژێر باران و بای سارددا بە کۆڵانێدا دەڕۆیشت و بیری لە نیکۆلای دەکردەوە: "بزانە چی لێهاتووە. .. . . چەند گۆڕاوە!". لە کاتێکدا لەبارەی "گۆیوون"ەوە بیری دەکردەوە، بە خەیاڵدا دەچوو:

-"وادیارە لەو ژیانە تازەدا من بە تەبنا نیم".

پاش ئەم بیرکردنەوە وێنەی کوڕەکەی لە دڵیدا نەخشی بەست:

-"خۆزگە ئەو رازی بوویایە".

(۳۲)

پاش حەوتوویەك، کاتێك لە دەفتەری زیندان خواحافیزی لە پاڤێل دەکرد، هەستی کرد کە کاغەزێکی چکۆڵەی لوولدراوی لە دەستی دایە. لەرزی و ئاوڕێکی بە پرسیار و پاڕانەوە وەسەر دا. پاڤێل وەڵامی نەدایەوە، هەر وەك جاران زەردەخەنەیەکی مەند و ئارامی لە چاواندا بوو. دایك شارەزای ئەو زەردەخەنە و پێکەنینە بوو. هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-خواحافیز!

پاڤێل کە دڵسۆزییەکی لە دەموچاویدا بەدی دەکرا، جارێکی دیکەش دەستی بۆ درێژ کرد و گوتی:

-"دایە بەخێرچی"!

دەستی کوڕەکەی گرت و چاوەڕوان بوو. پاڤێل قسەکەی درێژە پێدا:

-نارەحەت و پەرێشان مەبە.

ئەم قسانە و گنجی نێوچاوانی، ئەم وەڵامەیان دەدایەوە کە دایك چاوەڕوانی بوو. سەری بەردایەوە و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-چ بووە؟ بۆچی وا دەڵێی؟

بێ ئەوەی تەماشای بکا، خێرا وەدەرکەوت تا فرمێسکەکانی هەستی دەروونی ئاشکرا نەکەن. لە ڕێگادا هەستی کرد کە ئەو دەستەی کاغەزی کورەکەی تێدابوو ژان دەکا. گرانایی لەسەر باسکییە و هەر وەك زەبرێکی لە شانی درابێ وایە. کە گەیشتەوە ماڵێ کاغەزەکەی دا بە نیکۆلای. لەو کاتەدا کە نیکۆلای کاغەزەکەی دەرکردەوە، تۆزێك هومێدی هاتەبەر. بەڵام نیکۆلای پێی گوت:

-دەمزانی، بزانە چی نووسیوە: "هاوڕێیان من ڕاناکەم. ناتوانم. ... ... ئێمە هیچمان ئامادەی ڕاکردن نین. بڕوا بە خۆبووغان لە کیس دەچێ. باشترە لە فکری ئەو وەرزێرەدا بن کە تازە گیراوە. پێویستی بە یارمەتی ئێوە هەیە. لێرە زۆری ئازار دەدەن. هەموو ڕۆژێ لەگەڵ پۆلیس دەستەویەخەیە. تا ئێستا بیست و چوار سەعات لە زیندانی تاریکدا بووە. بێ پسانەوە ئازار دەدرێ. هەموو تکای بۆ دەکەین. دڵخۆشی دایکم بدەنەوە ئەم مەسەلەی بۆ باس بکەن، لە هەموو شت تێدەگا. پاڤێڵ".

نیکۆلای ڕووی وەرگێڕا و دەسرەی لە گیرفانی دەرهێنا و پاش ئەوەی دەستی بە لووتییەوە گرت: لەژێر لێوانەوە گوتی:

-سەرمام بووە. ... ...

بە بیانووی چاویلکە لە چاوکردن، چاوەکانی بە دەستی شاردەوە و لە ژوورێدا دەستی کرد بە هاتوچۆ:

-دەمزانی ئەگەر قبوڵیشی کردبایە سەر نەدەکەوتین!

دایك لە کاتێکدا خەمێکی تاریك دڵی ڕێك دەگوشی گوتی:

-گرنگ نییە، با موحاکەمەی بکەن!

-هاوڕێیەك لە پێتێربورگەوە نامەی بۆ نووسیوم. ... ...

-لەوانەیە لە سیبریاشەوە رابکا، وانییە؟

-دیارە. ... ... هاوڕێیەکە دەنووسێ کە بەو زووانە موحاکەمە دەست پێدەکرێ. هەر لە ئێستاوە بڕیاری دادگا دیارە. هەمووان دووردەخەنەوە. دەبینی. ئەو بێ شەرەفە ناجسنانە دادپەروەرییان کردووەتە گاڵتەوگەپ، تێ دەگەی؟ هەر لە پێشەوە، بەر لە دادگا، لە پێتێربورگ سزا دیاری کراوە.

دایك بە لێبڕاوی گوتی:

-نیکۆلای ئیڤانۆڤیچ تۆ لەو قسانە گەڕێ. ڕوونکردنەوە و دڵخۆشی دانەوەی من کەڵکی نییە. پاڤێل هەرگیز کاری خراپ ناکا، کارێکی وا ناکا خۆی و هەڤاڵەکانی خەمبار بن. منی خۆش دەوێ. دەبینی ئەو لە فیکری مندا بووە. .. .. . چی نووسیوە: "دڵخۆشی بدەنەوە". ها. . . . .

دڵەکوتەی گرتبو. .. . لەبەر پەرێشانی سەری دەسووڕا. نیکۆلای بە دەنگێکی زۆر ڕەوان گوتی:

-کوڕێکی زۆر باشت هەیە. خۆشم دەوێ و زۆر ڕێزی لێ دەگرم.

دایک پێشنیاری کرد:

-چۆنە لەبارەی ڕێبینەوە قسە بکەین؟ دەبوایە هەر جێبەجێ دەست بەکار بێ. وەرێ کەوێ. ئەوەندە بە ڕێگادا بڕوا تا لە هیلاکییان دەکەوێ. پاشان لە خۆشی ئەوەی کە ڕۆژ هەتا ئێواری کاری کردووە، بخەوێ.

نیکۆلای کە هەروا لە ژوورێدا دەهات و دەچوو، گوتی:

-بەڵێ، بەڕاستی! دەبێ چ بکەین؟ دەبێ ساشێنکا. .. . .

-بەم زووانە ئەو دێ. هەمیشە کە دەزانێ لە زیندان گەڕاوەتەوە دێ.

نیکۆلای سەری بەرداوە و لە پەنا دایک دانیشت. لێوی خۆی دەگەزین و یاری بە ڕیشی خۆی دەکرد:

-حەیف خوشکم لێرە نییە. ئەگەر ئەو لێرە بایە هەڵاتنی ڕێبینی جێبەجێ دەکرد. دایک گوتی:

-خۆزگە تا پاڤێل لەوێیە ئەو کارەمان بۆ کرابا. چەندەی پێ خۆش دەبوو!

بێدەنگ بوو. لەپڕ بە دەنگێکی نەرم و لەسەرخۆ دەستی پێکرد:

-نازانم کە دەتوانێ بۆچی ڕاناکا؟

لە دەرگایان دا. نیکۆلای هەستا و لەگەڵ دایک چاویان لێك کرد. نیکۆلای لەسەرخۆ گوتی:

-ساشێنکایە.

-چۆنی پێ بڵێم؟

-بەڵێ. .. . . زەحمەتە.

دیسان لە دەرگا درایەوە، بەڵام هێدیتر. وادیار بوو ئەو کەسەش کە لە پشت دەرگا بوو، لە دوودڵیدا بوو. نیکۆلای و دایك پێکەوە چوون دەرگا بکەنەوە. بەڵام کە گەیشتنە دەرکی چێشتخانە نیکۆلای گەڕایەوە گوتی:

-باشترە تۆ دەرگا بکەیەوە.

کە دایك دەرگای کردەوە، کچەکە بە شێنەیی پرسی:

-نایەوێ ڕابکا؟

بەڵێ. . . . نایەوێ.

-دەمزانی. . . . .

ڕەنگی بزرکا. نیوەی دووگمەکانی چاکەتەکەی ترازاندن. خەریك بوو دایکەنێ، بەڵام نەیتوانی. پاشان دیسان قسەکانی درێژە پێدان:

-با و بارانە. هەوای چەند ناخۆشە. . . . ساخ و سلامەتە؟

-بەڵێ. . . . .

ساشێنکا چاوی لە دەستەکانی خۆی کرد و بە نەرمی گوتی:

-وەك هەمیشە رازی و سلامەتە؟

دایك بێ ئەوەی چاوی لێبکا گوتی:

-بۆ ئێمەی نووسیوە کە کارێکی وا بکەین ڕێبین رابکا.

-بەڕاستیتە؟ دەبێ ئەو کارە جێبەجێ بکەین!

نیکۆلای هاتەوە ژوور و گوتی:

-منیش لەسەر ئەو باوەڕەم. . . . .ڕۆژباش ساشێنکا!

کچەکە دەستی بۆ درێژ کرد و گوتی:

-قەیدی چییە؟ هەموو لایان وایە نەخشەکە نەخشەیەکی عاقلانەیە. . ... وانییە؟ دەزانم هەموو لەسەر ئەم باوەڕەن.

-بەڵام کێ بەجێگەیاندنی وەئەستۆی خۆی دەگرێ؟ هەموو کاریان هەیە.

کچەکە هەستا و گوتی:

-من دەرفەتی ئەوەم هەیە. . . . .

-قەیدی نییە، بەڵام هاوکاری دیکەشیت دەوێن.

-باشە، دەبینمەوە. هەر ئێستا وەدووای ئەو کارە دەکەوم. . . .

دایك پێشنیاری کرد:

-چۆنە ناوێك بحەسێیەوە؟

کچەکە پێکەنی و دەنگی نەرم کردەوە و گوتی:

-لە خەمی مندا مەبە. . . . . ماندوو نیم.

دایک و نیکۆلای لە پەنجەرەوە وەنزیک کەوتن. چاویان لێبوو. لە حەوشە وەدەرکەوت و لەپشت دەرگای ئاسن بزر بوو. نیکۆلای فیکەیەکی سەبری کێشا و پاشان دەستی دا قەڵەم و لەسەر مێز دانیشت.

دایک بە ئەسپایی و بە بیرکردنەوە گوتی:

-خەریکی ئەو کارە دەبیٚ و دەبێتە هۆی حەسانەوەی.

-دیارە!

پاشان رووی لە دایک کرد و بە رووبەکی خۆش و زەردەخەنەیەکەوە لێی پرسی:

-نیلۆڤنا، ئەمە کۆنە بەرماوی خۆتە. . . . تۆ قەت بۆ پیاوێکی خۆشت ویستووە و حەزت لێکردووە، ئاخت هەڵنەکێشاوە؟

-ئاخ! —هاواری کرد و دەستی راوەشاند- ئاخ هەڵکێشانی چی! تەنیا لەوە دەترسام بە زۆر بە مێردم بدەن.

-هیچ کەست خۆش نەویستووە؟

-تاوێك بیری کردەوە و گوتی:

-لەبیرم نییە. رەنگە کەسێکم خۆش ویستبیٚ، بەڵام لە بیرم نییە. چۆن کەسم خۆش نەویستووە؟

تەماشایەکی نیکۆلای کرد و بە سادەیی و ئارامی و بە خەفەتەوە گوتی:

-مێردەکەم لە رادەبەدەر لێیدەدام. هەرچی لە پێش ئەودا بووە هەمووییم لەبیر چووەتەوە.

نیکۆلای رووی بۆ لای مێزەکە وەرگێرا و دایکیش تاوێك وەدەرکەوت. کە گەڕایەوە نیکۆلای بە نیگایەکی خۆشەویستانە و بە وشەی نەرم و دڵاوێنەوە دەستی کرد بە گێڕانەوەی بەسەرهات و حەزلێکردنی خۆی:

-دەزانی منیش وەك ساشێنکا رابوردوویەکم هەبوو. . . کچێکم خۆش دەویست کە زۆر دڵگیر بوو، وەك ئەستێرەی رێنوێنی من بوو. راستییەکەی ئێستاش هەر خۆشم دەوێ. هەمیشە و هێندەی پێشوو. بە گیان و بە دڵ و بە هەستی حەق ناسیمەوە. . . .

دایك دەیدیت کە چاوەکانی نیکۆلای لە گڕێکی گەرمدا دەدرەوشێ. سەری هاویشتبووە سەر باسکی و دەیروانییە شوێنێکی دوور. دەتگوت تەواوی لەشی کز و باریك بەڵام پتەوی بۆ پێشەوە دەکشێ، هەر وەك گوڵەبەرۆژە کە سەر بۆ لای رۆژ خوار دەکاتەوە.

-کەوابوو بیخوازە.

-ئاخ، پێنج ساڵە شووی کردووە.

-بۆچی زووتر نەتهێنا، مەگەر خۆشت نەدەویست؟ نیکۆلای پاش تاوێك بیرکردنەوە وەڵامی دایەوە:

-پێم وایه ئەویش خۆشی دەویستم. گومانم لەوەدا نییه. كاتێك من ئازاد بووم ئەو گیرابوو. وەزعی ئێمەش وەك ساشێنكا و پاڤێل بوو. له دووایيدا بۆ ده ساڵ ناردیانه سیبیریا. .. .. چەند دوورییەكی داخدار. .. . . خەریك بوو وەدووای بكەوم. .. . . بەڵام هەر دووكمان شەرممان دەكرد. .. . . . من مامەوه. لەوێ لەگەڵ هاورێیەكی خۆم كه كورێكی زۆر باش بوو، بوون به ئاشنا و پێكەوه رایان كرد و ئێستا له دەرەوه دەژین. ..

نیكۆڵای چاویلكەكەی دەرهێنا و لەبەر رووناكی، چاوی له شووشەكانی كرد و خاوێنی كردنەوه. دایك سەری لەقاند و به خۆشەویستی گوتی:

-ئاخ. .. . . گیانەكەم.

سكی پێ دەسووتا و هەر لەو كاتەشدا هەستێك ناچاری دەكرد كه زەردەخەنەیەكی دایكانەی بێته سەر لێوان.

نیكۆڵای حاڵەتی خۆی گۆری و قەڵەمەكەی كه به هەوای قسەكان دەیبزاوت هەڵیگرت و گوتی:

-ژیانی خێزان داری هێزی شۆرشگێری پیاو كەم دەكاتەوه. بەڵێ هەمیشه كەمی دەكاتەوه. پیاو مندالی پەیدا دەبێ. پتر پێویستی به پاره دەبێ و بۆ پەیداكردنی نان دەبێ كار بكا. .... شۆرشگێری راستەقینه به بێ ماندووبوون دەبێ كار بكا و بۆ ئەو كارەش دەرفەت پێویسته ئەگەر لەبەر ماندوویی یان دڵداری وەدووا بكەوین، دەبێ بڵێین خەیانەتمان به قازانجی گەل كردووه. .... .

هەر چەند رەنگی بزركابوو، بەڵام دەنگی قەوی بوو، هێزێكی پتەو له چاوانیدا دەدرەوشا. دیسان به توندی له دەرگایان دا. نیكۆڵای بێدەنگ بوو. لیودمیلا بوو، روومەتی له سەرمان سوورهەڵگەرابوون. له كاتێكدا گالۆشەكانی دەردەهێنان، به توورەیی گوتی:

-رۆژی موحاكەمه دیاری كراوه. حەوتوویەكی تر.

نیكۆڵای له ژوورەكەیەوه بانگی كرد:

-مسۆگەره؟

دایك به بێ ئەوەی بزانێ له خۆشییان یان له ترسان، پەشۆكا و رایكرده لای ئەو. لیودمیلا به دەنگێكی نەرم و به تەوس و گاڵته درێژەی پێدا:

-بەڵێ. راسته. دادپرس تازه ئیدیعا نامەی رێكخستووه. له دادگا به ئاشكرا دەڵێن له پێشەوه حوكمیان دراوه. ئەمه یانی چی؟ چما دەوڵەت لەوه دەترسێ كه هەوڵ دەدا كاربەدەستەكانی به نەرمی لەگەڵ خەڵك بجووڵێنەوه؟ وادیاره سەرەرای ئەوەی كه دەوڵەت هەوڵ دەدا كاربەدەستانی خراپ بكا، دیسان له چەپەڵی ئەوان دڵنیا نییه.

لیودمیلا لەسەر کەرویت دانیشت و روومەتە قوپاوەکانی دامالین و لە کاتێکدا دەنگی پتر تووڕە دەبوو، تەوس و تانەی لە چاوان دەباری. نیکۆلای گوتی:

-بە خۆڕایی خۆت ماندوو مەکە، دەنگت بە گوێی دەوڵەت راناگا. ئاڵقەی دەوری چاوی لیودمیلا رەشتر دەبوو. سێبەرێکی تووڕەیی دەکەوتە سەر دەموچاوی و لە کاتێکدا لێوەکانی دەگەست، درێژەی پێدا:

-من دژی دەوڵەتم، ئەگەر بمکوژێ حەقیقەتی، دوژمنم. بەڵام بۆچی بۆ پارێزگاری خۆی خەڵك خراپ دەکا؟ بۆچی وام لێدەکا گاڵتەیان پێ بکەم؟ بۆچی بە سەگ سیفەتی خۆی گیانی من ژاراوی دەکا؟. . . . .

نیکۆلای مژۆلی لێك نزیك کردنەوە و سەری راوەشاند و لە پشت چاویلکەوە چاوێکی لێکرد. ئەو ژنە گەنجە قسەکانی درێژە پێدان، دەتگوت ئە کەسانەی لێیان بێزار و تووڕەیە لەلای دانیشتوون. دایك گوێی بۆ قسەکان هەڵخستبوو، بەڵام هیچ لێیان تێنەدەگەیشت. وەك مەکینە هەر ئەم وشانەی دووپاتە دەکردەوە:

-دادگا . . .... حەوتوویەکی تر. ... . دادگا. .. . .

دایك نەیدەتوانی ئەوەی لە دادگادا روودەدا و داخوا حاکمەکان چۆن لەگەڵ پاڤێلّ دەبزوونەوە، بێنێتە بەرچاوی خۆی. بەڵام هەستی بە نزیکبوونەوەی رووداوێکی خەفەتهێنەر دەکرد کە دڕندەیی و بێبەزەیی و نائینسانی لێوە دیار بوو.

(٢٣)

دایك دوو رۆژی تەواو لە تەمی خەفەت و پەرێشانی و لە چاوەڕوانییەکی پڕ لە پەژارەدا، بێدەنگ رایبوارد. رۆژی سێیەم ساشێنکا هات و بە نیکۆلای گوت:

-هەموو شت ئامادەیە. ... . ئەمرۆ سەعات یەك.

نیکۆلای بە سەرسوورمانەوە گوتی:

-هەروا زوو. ... . ئامادەیە؟

-بەڵێ، گیروگرفتی زۆر نەبوو. تەنیا ئەوەندە بەس بوو دەستە جلێك و جێگای شاردنەوەی بۆ رێبین پەیدا بکەم. ئەوەی تر هەموو "گۆبوون" وەئەستۆی خۆی گرتووە. رێبین تەنیا دەبێ گەڕەکێك بە پێیان بڕوا. ڤێسۆڤشیکۆڤ لە شەقام دەچێتە پێشی و پاڵتۆیەك و کڵاوێکی دەداتێ و پێی دەڵێ بچێتە کوێ. من چاوەڕوانی رێبین دەبم و لەگەڵ خۆمی دەبەم.

-خراپ نییە. ئەو "گۆبوون"ە کێیە؟

-تۆ دەیناسی. لە ماڵی ئەو شتی بۆ قوفڵ سازەکان خوێندووەتەوە.

-ئەها، وەبیرم هاتەوە. . . . . پیرەمێردێکی سەیرە. . . . . .

ساشێنکا کە بە بیرکردنەوە لە پەنجەرەوە تەماشای دەرەوەی دەکرد، گوتی:

-لە سەربازە کۆنەکانە. وەستای شیروانییانە. ئاگادارییەکی زۆری نییە. لە راست ملهوڕ و زۆرداراندا قینێکی توندی لە دڵ دایە. کەمێك فەیلەسوفانەیە.

دایك بێدەنگ گوێی بۆ قسەکانی راگرتبوو. وردەوردە فکریکی لێڵ و ساخ نەبوونەوەی لەمێشکیدا پێك هات:

-گۆبوون دەیەوێ "یێفچینکۆ"ی برازای، یانی ئەو ئاسنگەرەی کە حەزت لە خاوێنی و قیت و قۆزییەکەی دەکرد -لەبیرتە؟- دەرباز بکا.

نیکۆلای سەری لەقاند. ساشێنکا گوتی:

-هەموو شت لەوپەڕی باشیدا جێبەجێ کراوە. تەنیا من لە سەرکەوتنیدا گومانم هەیە. زیندانییەکان هەموویان لە سەعاتێکدا دەخولێنەوە. کە پەیژەکەیان چاو پێ بکەوێ، زۆریان دەیانەوێ رابکەن.

چاوی لەسەر یەك دانان و بێدەنگ بوو. دایك لێی وەنزیك کەوت.

-دەبنە هۆی زەحمەتی یەکتر.

هەر سێکیان لە نزیك پەنجەرە راوەستابوون. دایك کەوتبووە پشت نیکۆلا و ساشێنکا وتوووێژی خێرای ئەوان هەستێکی تاریکی لە دایکدا پەیدا کرد و لەپڕ گوتی:

-. . . . . . . دەچم.

ساشێنکا پرسی:

-بۆچی؟

نیکۆلای ئامۆژگاری کرد:

-نا گیانەکەم، نابێ بچی. . . . . . ئەوەك تووشی رووداوێك بی.

دایك تەماشای کردن و بە نەرمی، بەڵام بە لێبڕاوی دووپاتەی کردەوە:

-بۆچی؟ . . . . . دەچم.

نیکۆلای و کچەکە چاوێکیان لە یەکتر کرد و ساشێنکا شانەکانی هەڵتەکاندن و گوتی:

-دیارە. . . . .

پاشان رووی لەدایك کرد و خوار بووەوە بۆ لای دەنگێکی سادە و دۆستانە گوتی:

-لەگەڵ ئەمەش، پێت رادەگەیەنم بە خۆراییی هیواداری.

دایك بە دەستی لەرزۆك ساشێنکای بۆ لای خۆی راکێشا و گوتی:

-گیانەکەم . . . . منیش لەگەڵ خۆت بەرە. . . . . . ئابە هۆی زەحمەت . . . ... دەبێ بزانم. . . . ... لام وانیە راکردن بکرێ!

کچەکە بە نیکۆلای گوت:

-باشە، با بێ.

نیکۆلای سەری بەردایەوە و گوتی:

-ئەمە بە دەست تۆیە.

-بەڵام دایە ئێمە لەوێ ناتوانین پێکەوە بین. تۆ بچۆ نێو باخ و مەزرا، لەوێوە دیوارەکانی زیندان دیارن. دەنا لەوانەیە لێت بپرسن کە لەوێ چ دەکەی؟

دایك بە دڵنیایی دەنگی هەڵێنا:

-هەرچۆنێك بێ وەڵامێك دەدۆزمەوە.

ساشێنکا گوتی:

-لە بیرت نەچێ، پاسەوانەکانی زیندان تۆ دەناسن. ئەگەر لەوێ بتبینن. ...

دایك گوتی:

-من نابینن!

بێ ئەوەی خۆی بزانێ، لەپڕ هومێدێك کە هەمیشە لە دڵیدا هەبوو، هەڵگیرسا و جۆشاندی. لە کاتێکدا خۆی دەگۆڕی، بیری دەکردەوە:

-رەنگە. ... ... ئەویش.. .. .. .

بە پەلە خۆی گۆڕی.

پاش سەعاتێك دایك لە زەوییەکانی نزیك زیندان بوو. بایەکی توند لە داوێنانی رۆدەهات و وەعەرزی سەهۆڵاوی دەکەوت، لە کاتێکدا کۆنە کەپری نێو باغێکی رادەژاند، توند لە دیواری زیندانی دەدا، خۆی لە حەوشە روو دەکرد و هەرا و هوریای ئەوێی لەگەڵ خۆی دەبرد و بەرەو ئاسمان ئێهەڵدەبوو. چەند پەڵە هەور لە هاتوچۆدا بوون و هێندێ جاریش قووڵایی شینی ئاسمانی دەردەکەوت.

شار کەوتبووە پشت سەری دایك و پێشیشی قەبرستان بوو. زیندان لە لای راستە و لە بیست مەتری دایك بوو. لە کن قەبروستانەکە دوو سەرباز ئەسپیان دەگێڕان و فیکەیان لێدەدا و پێدەکەنین. دایك چووە لای سەربازەکان و گوتی:

-رۆڵەکان، بزنێکتان نەدیوە؟ نەهاتووە ئێرە؟

یەکیان وەڵامی دایەوە:

-نا. . . . . نەماندیوە.

دایك بە شێنەیی وەدووركەوت. لەوان تێپەڕی و لە کاتێکدا لە بنەوە تەماشای دەکردن، بۆ لای قەبرستان دەچوو. لەپڕ هەستی کرد لاقی گران دەبن و دەچەمێن، وەك بە عەرزەوە بەسترابن. لە سیلەیەکی زیندان چرا هەلکەرێك کە پشتی لەژێر پەیژەیەکی بچووکدا خوار ببۆوە، دەرکەوت. دایك مژۆڵی لێك دان و چاوێکی لە سەربازەکان کرد هەر لە جێگای خۆیان بوون و ئەسپەکان بە دەوریاندا دەگەڕان. پاشان دیتی کابرا پەیژەیەکەی بە دیوارەوە ناوە و بە کاوەخۆ لێی وەسەر دەکەوێ. . . . . بە دەستی ئیشارەیەکی کرد و بە پەلە هاتە خوارێ و بزر بوو. دڵی دایك توند لێی دەدا. دەقیقە زۆر بە لەسەرخۆ تێدەپەڕین. پەیژەکە لە نێو قوڕ و لەتکە خشتدا بە زەحمەت دەبینرا. لە پڕ سەری رەشی ڕێبین لەسەر دیواری وەدەرکەوت. پاشان هەموو لەشی وەدیار کەوت. بە لایەکدا بای دایەوەو خۆی خزاندە خوار. سەری دووهەم کە کلاوی خوری لەسەربوو، دەرپەڕی و خۆی گەیاندە عەرزی و لە سیلەی خانووەکەدا ونبوو. ڕێبین خۆی راست کردەوە، تەماشای دەوروبەری خۆی کرد و سەری راوەشاند. . . . . دایك لاقی لە عەرزیی دەدان و لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-هەلێ. . . . . . هەلێ. . . . . . .

گوێی دەزرینگانەوە. . . . . . هەرا و هوریایەکی گوێ لێبوو. سەری سێیەم بە قژی بۆرەوە لەسەر دیواری وەدەرکەوت. دایك لەوێ حەپەسابوو و بە هەردوو دەست سینگی خۆی دەگرت و تەماشای دەکرد. سەرێکی بۆر و دەموچاوی بێ توك لە هەوا سەرمەقولاتی دەدا، پاشان لە پشتی دیوار ون بوو. هەراوهوریا توندتر دەبوو. بایەکی توند دەنگە دەنگ و فیکە و هەراوهوریای بە هەوادا بلاوەدەکردنەوە. ڕێبین بە بن دیواردا دەڕۆیشت. پاشان بە زەوییەکدا تێپەڕی کە زیندانی لە خانووەکانی شار جیا دەکردەوە. دایك لای وابوو زۆر سەبر دەڕوا و سەری زۆر هەلدێنێ. بێگومان ئەو کەسانەی تووشی دەبوون لەوانەبوو دووایە بیناسنەوە. دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-خێراتر . . . . . . خێراتر. . . . . .

لە حەوشەی زیندان تەقەیەك هات. خرمەی شووشە شكاوێك بەرز بۆوە. سەربازەكە بە هەموو تواناوە پێی لە عەرزی بەند كردبوو، ئەسپەكەی بۆ لای خۆی رادەكێشا. سەربازەكەی تر دەستی بۆ زاری خۆی بردبوو، دیار نەبوو بەرەو زیندان هاواری چ دەكا. پاشان سەری وەردەگێرا و گوێی هەڵدەخست. دایك بە لەشێكی تێك گوشراو دەیڕوانی. چاوەكانی كە هەموو شتێكیان دەدیت، بڕوایان بە هیچ شتێك نەدەكرد. ئەو راكردنەی ئەو لای وابوو زۆر دژوار و بەترسە، خێراتر و هاسانتر سەری گرتبوو. ئیتر رێبێن لە كۆڵان نەدەبینرا. تەنیا كابرایەكی كەڵەگەت كە پاڵتۆیەكی درێژی لەبەردابوو، لەگەڵ كچۆڵەیەك بەوێدا رادەبورن. سێ پاسەوان لە دەورەی زیندان وەدیار كەوتن. باسكیان بۆ پێشەوە راداشتبوو و غاریان دەدا. یەكێك لە سەربازەكان رایكردە پێشان، ئەوی دیكە لەگەڵ ئەسپەكەی دەڕۆیشت و خەریك بوو خۆی باوێتە سەر. ئەسپەكە ركێفی نەدەدا و هەڵدەبەزی. دایك وای هاتە بەرچاو كە هەموو شت لە دەوروبەری لە هاتوچۆدایە. زیڕەی ئاژیر بە دەنگێكی ناهومێدانە هەوای دەقەڵاشت. دایك هەستی بە مەترسی كرد، دەلەرزی. لە كاتێكداچاوی هەر لە پاسەوانەكان بوو، بە بن دیواری قەبرستاندا پاڵاوتی. پاسەوانەكان بۆ لای دیكەی زیندان غاریان دا و وەك سەربازەكان بزر بوون. دایك دیتی جێگری زیندانیش كە باشی دەناسی، هەر بە شوێنی واندا دەڕوا. دووگمەكانی كرابوونەوە. ... ، لەپڕ پاسەوانەكان دەركەوتن، خەڵك وەكۆ بوو.

با گێژی دەخوارد و هەر وەك كەیفخۆش بێ، دەستی رادەوەشاند و هێندێك دەنگە دەنگی تێكەڵ بە گوێی دایكدا دەدا:

-هێشتا لەوێیە!

-پەیژە؟ -ئەوە چتانە، خوا بتانگرێ!

دیسان فیكەفیك دەستی پێكردەوە. دایك ئەو هەراوهوریایەی پێخۆش بوو. هەنگاوی توند كردن و لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-كەوابوو دەكرا. ... . ئەگەر ویستبای دەیتوانی!

لەپڕ لەبن دیوار تووشی دوو پاسەوان بوو. یەكیان بانگی كرد:

-راوەستە! كابرایەكی ریشدارت نەدی؟ ... . .. كەس بێرەدا رای نەكرد؟

دایك دەستی بۆ لای چۆلی راداشت و لەسەرخۆ گوتی:

-بەڵێ، بەولایەدا هەڵات.

پاسەوان هاواری كرد:

-بیگۆرۆڤ راکە! . .. ... ڤیقە لێ بدە! ... . لەمێژە؟

-هەروا تارێکە.

دایك بۆ ماڵێ گەڕایەوە. داخی شتێکی دەخوارد. تاڵی و تووڕەییەکی لەدڵیدا هەبوو. کە گەیشتەوە نێو شار، عارەبانەیەکی راگرت. لە عارەبانەدا لاوێکی سمێڵ خورمایی و رەنگ پەڕیو هیلاکی دیت. ئەویش تەماشای دایکی دەکرد. خوار دانیشتبوو. هەر دەتگوت شانی راستەی لە هی چەپەی بەرزترە.

نیکۆلای بە خۆشییەوە بە پێشوازی دایکەوە هات:

-ساخ و سلامەتی! .. . . . باشە. .. . . چۆن بوو؟

-کار تەواوە. ... . . .

هەر وەك هەوڵ بدا هەموو شتێکی وەبیر بێنەوە، باسی راکردنی وەك چیرۆکی ئەفسانەیی گێڕایەوە.

نیکۆلای دەستی ڕێکخستن و گوتی:

-دەزانی شانسمان هەیە!. . ... زۆر لە تۆ دەترسام. ... ... ناتوانی فکریشی لێبکەیەوە!.... لە مرحاکەمە مەترسێ . .. .. هەتا زووتر بکرێ، پاڤێلێ زووتر رزگار دەبێ، بڕوا بکە. لەوانەیە کاتێکی بۆ سیبیریای بەرێ دەکەن بتوانێ رابکا.

پاشان دەستی کرد بە باسی دادگا. دایك کە هەستی دەکرد نیکۆلای ترسی لە شتێك هەیە و تێدەکۆشێ دڵنیای بکا، گوێی بۆ قسەکانی شل کردبوو. دایك گوتی:

-پێت وایە من لەگەڵ مرحاکمەکان قسە دەکەم و نامەیان بۆ دەنووسم؟

نیکۆلای هەستا و دەستی راوەشاند و بە نیگەرانییەوە گوتی:

-ئەوە دەڵێی چی؟ من قەت فکرێکی ئاوام نەکردووەتەوە.

-راستە دەترسێم! ترسم هەیە و نازانم لە چی. .. . . . .

دایك بە بێدەنگی لە ژوورەکەی دەڕوانی.

-هێندێ جار وام بە خەیاڵدا دێ کە گاڵتە بە پاڤێلێ دەکەن. سووکایەتی پێ دەکەن. پێی دەڵێن: "تۆ هۆی . .. . دێهاتی. ... . کوڕی وەرزێر . .. . . .چت لەخۆت کردووە؟".

پاڤێلێ بە دەمارە. ... .. وەڵامیان دەداتەوە. ... . ئەندرێی گاڵتەیان پێدەکا. ئەو لاوانەی ئێمە ئەوەندە خوێنگەرم و پیاون. ... . . ئەودەم بە خۆم دەڵێم: "ئەگەر شتێك روویدا. ... ئەگەر یەکێك لەوان حەوسەلەی

ئەمێنێ. ... . ئەوانی تر پشتیوانی لێ دەکەن. ... . ئەوەدەم لەوانەیە حوکمیان بدەن، بە جۆرێك ئیتر هەرگیز نەیانبینینەوە.

نیکۆلای بە پەرێشانی دەستی بە ریشیدا دەهێنا و مات ببوو. دایك بە دەنگێکی هێدی درێژەی پێدا:

-ناتوانم ئەو فکرانە لەسەرم دەرکەم. موحاکەمەیەکی بەترسە. لە هەموو شت دەکۆڵنەوە. لە حەقیقەت دەگەڕێن. بەڕاستی بەترسە! سزادانەکە ترسی نییە. ... . بەڵام موحاکەمە. ..... . لێکۆڵینەوەی حەقیقەت بە ترسە. نازانم چۆنی بڵێم.

هەستی دەکرد کە نیکۆلای بە ترسی ئەو نازانێ و تێی ناگا، بۆیە لە روونکردنەوەکەیدا دادەما... . . .

(٢٤)

ئەو سێ رۆژەی بۆ موحاکەمە مابوون، ترسیان لە دڵی دایکدا زیاد دەکرد. کە رۆژی موحاکەمە داهات، ئەو بارە گرانەی پشتی چەماندبوو لەگەڵ خۆی بردییە دادگا.

لە کۆڵانێ دراوسێکانی پێشووی گەڕەکی بەسەر کردەوە، لە وەڵامی سڵاویاندا بە بێدەنگی سەری دانەواند و بەپەلە بە نێو خەڵکێکی خەمناکدا رێگای خۆی کردەوە. لە رێگا و لە تەلاری دادگاشدا تووشی کەسوکاری گیراوان بوو. بە دەنگی گیراو قسەیان دەکرد. باسی هێندێ شتیان دەکرد کە دایك لێیان تێنەدەگەیشت. هەستێکی دڵتەزێن لە زەنا زەنای خەڵکەکە پەیدا دەبوو، کاری دەکردە سەر دایك و پڕ دڵی رێك دەگوشی.

سیزۆڤ لە پەنا خۆی جێگای بۆ کردەوە و گوتی:

-دانیشە.

دایك بە قسەی کرد، گنجی کراسەکەی راست کردەوە و چاوێکی لە دەورویەری خۆی کرد. هێندێك شریتی سەوز و سوور و دەزووی زەرد و باریکی بەرچاو کەوت کە دەترووسکان. ئەو ژنەی لە پەنای دانیشتبوو بە ئەسپایی گوتی:

-کوڕەکەی تۆ کوڕەکەی منیشی بەدبەخت کرد!

سیزۆڤ بە پەرێشانی قسەکەی پێ بری و گوتی:

-"ناتالیا" بێدەنگ بە.

دایك چاوێکی لە ژنەکە کرد و ناسی. دایکی سامۆیلۆڤ بوو. کەمێك لەولاتر مێردەکەی بە سەرێکی تاس و ڕووومەتێکی جوان و ڕیشێکی سوورەوە دانیشتبوو، پشتی چاوانی گنجی کەوتبۆیە، چاوی لە پێش خۆی بڕیبوون و ڕیشی دەلەرزی.

ڕووناکییەك لە پەنجەرە بەرزەکانی تالارەوە دەهاتە ژوور. کڵوە بەفر وەشووشەی پەنجەرەکان دەکەوتن. لەنێوان دوو پەنجەرەدا وێنەیەکی گەورەی قەیسەر لە چوارچێوەیەکی زێڕدا دەبینرا. لە بەرامبەر وێنەیەکی مێزێك بە ماهووتی سەوز داپۆشرابوو کە تەواوی درێژایی تالاری داگرتبوو. لە لای ڕاستە، لە پشت پەرژینێکی ئاسن، دوو تەختەدار دانرابوون و لە لای چەپەش دوو ڕیز کورسی سوور جێ کرابوونەوە. بەردەستەکان بە یەخەی سەوز و دووگمەی زێڕ کفتەوە، بە شێنەیی دەهاتن و دەچوون. لەو هەوا گوماناوییەدا سرت و خورت لە گوێیاندا دەزرینگایەوە و بۆنی دەرمانێك دەهات و دیار نەبوو لە چ لایەکەوە دێ. ئەو ڕەنگ و زریقە و بریقەیە چاویان لەبەر هەڵئەدەهات. پیاو هەستی دەکرد کە لە گێژاوی ترسێکی ئاڵۆزدا نوقم بووە.

لەپڕ یەکێك بە دەنگی بەرز دەستی بە قسە کرد. هەموو هەستان. دایك لەرزی، بەڵام هەستا و خۆی بە باسکی سیزۆڤەوە ڕاگرت.

لە سیلەی لای چەپ، دەرگایەکی گەورە کرابۆوە. پیرەمێردێکی کورتەباڵای چاویلکە لە چاو کە هەر بەلادا دەهات، وەژوورکەوت. لەسەر دەموچاوی بچووکی هێندێ موی کورتی بناگوێی دەلەرینەوە. سمێڵی تاشیبوون و لێوی سەرەوەی بۆ نێو زاری هاتبۆوە. ئێسکە دەرپەڕیوەکانی ڕوومەتی و چەنەگەی پاڵیان وەیەخەی بڵندی ئۆنیفۆرمەکەی دابوو. دەتگوت لە ژێر ئەو ئێسکانەوە ملی نییە. لاوێکی کەڵەگەت کە ڕوومەتی خشت و سووری وەك چینی دەچوون، پیرەمێردی ڕادەگرت. سێ ئەفسەر بە زریقە و بریقەوە، سێ کەسیش بە جلی ئاساییەوە بە دوواياندا دەهاتن. ماوەیەکی زۆر لە دەوری مێزەکە پێکەوە ڕاوێژیان کرد و پاشان دانیشتن. دوای ئەوەی هەموان جێگای خۆیان گرت، یەکێك لەوان کە ڕوومەتێکی بێ موی هەبوو و دووگمەی چاکەتەکەی کرابوونەوە، لە کاتێکدا لێوە ئەستوورەکانی بە زەحمەت دەبزاوتن، بە سارد و سڕی لەگەڵ پیرەمێرد دەستی بە قسان کرد. لەو سەری مێزە گەورەکە کابرایەکی باڵابەرزی سەر بێ تووك، کاغەزی پەڕ پەڕ دەکردن.

پیرەمێرد خۆی بۆ پێشەوە خوار کردەوە و دەستی بە قسە کرد. وشەی هەوەڵی بە ئاشکرا دەربڕی، بەڵام وشەکانی تر بەسەر لێوە باریك و بۆرەکانیدا هەڵدەخلیسکان.

-ڕادەگەیەنم! . . . .

سیزۆڤ کەمێك دایکی ڕاچڵەکاند و لە کاتێکدا هەڵدەستا گوتی:

-تەماشاکە.

لە پشتی پەرژینە ئاسنەکە دەرگایەك کرایەوە و سەربازێك بە شیری رووتەوە هاتە ژوور. پاشان پاڤێلّ و ئەندرێی و فیدیا مازین و برایانی گوسێڤ و سامۆیلۆڤ و پێنج لاوی دیکە کە دایك نەیدەناسین، وەژوور کەوتن. پاڤێلّ زەردەخەنەیەکی بەسەر لێوانەوە بوو. ئەندرێ بەسەر بزرواندن سلاوی لەدایك کرد. زەردەخەنەکانیان، دەموچاویان، فیز و پۆزی زیندوویان، سام و بێدەنگی تالاریان شکاند و گەشاندیانەوە. تروسکەی چلکنی جلە زێر کفتەکان کەمتر بوو. شنە بایەکی دلّنیایی و بۆ خارێك لە هێزی زیندوو گەیشتە دلّی دایك و لە پەشۆکاوی و سەرگەردانی هاتە دەر. لەسەر کەروێتەکانی پشت سەری دایك کە کۆمەلّ تا ئەودەم چاوەڕوان بوو، بە دەنگی نەرم و هێدی وەلامی سلاوی گیراوەکان درایەوە.

دایك گوێی لێبوو کە سیزۆڤ لەژێر لێوانەوە دەلّێ:

-ناترسێن!

دایکی سامۆیلۆڤ لەلای راستە دەستی بە ئاخ هەلّکێشان کرد. یەکێك بە توندی هاواری کرد:

-بێدەنگ!

پیرەمێرد گوتی:

-پێتان رادەگەیەنم!

ئەندرێ و پاڤێلّ لە پەنا یەك دانیشتبوون. مازین و سامۆیلۆڤ و برایانی گوسێڤیش هەموویان لە پێشەوە لەسەر کەروێتێك دانیشتبوون. ئەندرێ ریشی تاشیبوو، سمێلّی هاتبوون و نوکی سمێلّانی شۆڕ ببۆوە و سەری خڕی وەك سەری پشیلە دەچوو. قیافەیەکی جیددی هەبوو. دوو خەتی پڕەنگ سێبەریان هاویشتبووە سەر لێوی سەرەوەی مازین و سەروچاوی قەلّەو ببوو. سامۆیلۆڤ وەك جاران قژی بادرابوون. سیزۆڤ سەری بەردایەوە و ئاخێکی هەلّکێشا و گوتی:

-فێدیا! فێدیا!

دایك هاسانتر هەناسەی هەلّدەکێشا و گوێی دەدا پرسیارەکانی پیرەمێرد کە بە بێ تەماشاکردن لە گیراوەکانی دەپرسی. دایك وەلامەکانی کورت و ئارامی کوڕەکەی دەبیست. وای دەهاتە بەرچاو کە سەرۆکی دادگا و حاکمەکان نابێ ناجسن و بێڕەحم بن. بە وردی تەماشای سەروچاویانی دەکرد و هەولّی دەدا تێیان بگا. هەستی دەکرد کە هومێدێکی تازەی لە دلّیدا پەیدا بووە. ئەو کابرای کە دەتگوت رووبەندێکی چینی بە سەروچاواندا دراوە، بەلّگەیەکی دەخوێندەوە. دەنگی ئەو کابرایە تالاری پڕکردبوو لە خەم و خەفەت. چوار دادیار بە سرتە و

بە نهێنی لەگەڵ گیراوەکان قسەیان دەکرد. دیمەن و ڕواڵەتی هەموویان هێز و توانای نیشان دەدا و باڵندەیەکی ڕەشی گەورەی وەبیر پیاو دەهێنایەوە.

لەلای ڕاستەی کابرای پیر، حاکمێکی ورگ زل و چاو داقوپاو کورسی پڕ کردبوو. لە لای چەپەش کابرایەکی کووری سمێڵ سووری ڕەنگ پەڕیو دانیشتبوو. بە ماندوویی سەری وەکورسی دەکرد و چاوی وێك دەهێنان و بیری دەکردەوە. دادپرسیش بێزاز و ماندوو دەهاتە بەرچاو. لە پشت سەری حاکمەکان چەند کەسێکی تر دانیشتبوون. کابرایەکی باڵابەرزی بە شان و باهۆ بەسەر و شێوەیەکی ژیرانە دەستی بە رووومەتید دەهێنا. نوێنەری نەجیبزادان بە قژێکی شینکی و ریشێکی درێژەوە چاوی دەگێڕان. سەرۆکی شاریش کە دیار بوو بە ورگە زلەکەیەوە نارەحەتە، هەوڵی دەدا بە داوێنی بلووزەکەی دایپۆشێ، بەڵام داوێنەکە هەر هەڵدەکشایەوە.

پاڤێل بە دەنگێکی بەرز و بەتین گوتی:

لێرەدا نە تاوانبار هەیە، نە دادپرس و حاکم. لێرەدا تەنیا سەرکەوتوو و دیل دەبینرێن.

ماتی و بێدەنگی پەیدا بوو. ماوەی چەند سانییە دایك تەنیا گوێی لە جیڕەی قەڵەم و لێدانی دڵی خۆی بوو. سەرۆکی دادگاش وادیار بوو گوێ دەداتە شتێك و چاوەڕوانە. هاوکارەکانی خۆیان بزاوت. پاشان سەرۆکی دادگا گوتی:

-بەڵێ! ئەندریی ناخودکا ئیعتراف بکە!.... . . .

یەکێك لە ژێر لێوانەوە گوتی: هەستە! .... . . هەستن!. . . . . .

ئەندریی بەکاوەخۆ هەستا و لە کاتێکدا سمێڵی بادەدان، لە بنەوە چاوی لە پیرەمێرد دەکرد. پاشان شانی هەڵتەکاندن و بە دەنگێك کە وەك گۆرانی دەچوو گوتی:

-ئیعتراف بە چی بکەم؟ نە کەسم کوشتووە و نە دزیم کردووە، تەنیا ئەو شێوە ژیانەم قبووڵ نییە کە خەڵك هان دەدا یەکتر رووت بکەنەوە و بکوژن.

پیرەمێرد بە لێبڕاوی گوتی:

-یان بڵێ "بەڵێ" یان بڵێ "نا".

دایك هەستی دەکرد کە لە پشت سەری، پەرێشانی و هاوروژانێك لە گۆڕێ دایە. ئەوانەی لە دەوروبەری بوون پێکەوە سرت و خورتیان بوو، دەجوولانەوە، دەتگوت دەیانەوێ خۆیان لەو تۆڕە جاڵجاڵۆکەیە رزگار بکەن کە قسەکانی کابرای دەموچاو چینی لە دەوروبەریانی تەنیبوو.

سیزۆڤ لە بنەوە بە دایکی دەگوت:

-گوێت لێیە چۆن وەڵام دەدەنەوە؟

-بەڵێ گوێم لێیە.

-فێدیا مازین وەڵام بدەوە!

فێدیا هەستا و بە ڕاشکاوی گوتی:

-ئامادە نیم.

سەروچاوی داگیرسابوون. چاوی دەدرەوشان.

سیزۆڤ ئاخێکی هەڵکێشا. دایک چاوی لێك کردنەوە.

-من دادیارم نەویستووە. ئامادە نیم هیچ بڵێم. .... . . ئەم دادگایەش بە قانونی نازانم. .... ئێوە کێن؟ . .

. .... مەگەر میللەت ئەو مافەی داوە بە ئێوە کە ئێمە موحاکەمە بکەن؟ نا، میللەت ئەو مافەی نەداوە بە ئێوە. من ئێوە ناناسم.

دانیشت و سەروچاوی داگیرساوی لە پشت شانی ئەندرێیدا شاردەوە.

حاکمە قەڵەوەکە سەری بۆ لای سەرۆك خوار کردەوە و سرتەیەکی لەگەڵ کرد. ئەو حاکمە ڕەنگی بزرگابوو خێسەیەکی لە گیراوەکان کرد و شتێکی لە کاغەزی بەردەمی نووسی. سەرۆکی دێ سەری لەقاند و بەکاوەخۆ لاقی بزاوتن. نوێنەری ئەجیبزادان قسەیەکی لەگەڵ دادپرس کرد. سەرۆکی شار گوێی هەڵخستبوو، لە کاتێکدا لووتی دەسڕی، بزەیەکی لەسەر لێوان بوو.

سەرۆکی دادگا بە دەنگێکی گراو دیسان دەستی بە قسان کرد. چوار دادیار بە وردی گوێیان دەدایە. گیراوەکان پێکەوە سرت و خورتیان بوو. فێدیا مازین لە کاتێکدا بە ناڕەحەتی بزەی دەهاتێ، خۆی دەشاردەوە. سیزۆڤ بە سرتە بە دایکی گوت:

-دیتت؟ . ... ئەو بێ غیرەتە لە هەمووان باشتر قسەی کرد!

دایك بێ ئەوەی تێبگا زەردەیەکی هاتێ. ... . تەواوی ئەو ڕووداوە لە بەرچاوی دایك سەرەتای بێزارییەکی بەترس بوو کە ئەگەر ڕووی دابا دەیتوانی دانیشتووەکان بە ترسێکی سارد تێك بڕووخێنێ. بەڵام قسە هێدی و نارامەکانی پاڤێل و ئەندرێی ئەوەندە نازایانە و بەتین بوون، دەتگوت لە ماڵێکی بچووکی قەراخ شار قسە دەکەن نەك لە دادگا لە بەردەمی حاکمەکاندا.

قسە قارەمانانەکانی فێدیا مازین دایکیان شاد دەکرد. هەستی غیرەت و گەشانەوە لە تالاری دادگا پەیدا دەبوو. لە جموجۆڵی ئەوانی پشتەوە دایك تێگەیشت کە تەنیا هەر ئەو هەست بەو شتە ناکا.

کابرای پیر پرسی:

-بیروڕای تۆ چییه؟

دادپرسی سەر بێتووك دەستی بە مێزەکەی گرت و هەستایەوە. خێرا دەستی بە قسە کرد و هێندێك ژمارەی گوتن. هیچ شتێکی بەترس لە دەنگیدا نەبوو. لەگەڵ ئەوەش دایك وایزانی خەنجەریان لە دڵی داوە. هەستێکی دوژمنانەی لە دڵیدا پەیدا ببوو. لای وابوو ئەو هەستە وردە وردە وەك شتێکی نەدیتراو و نەگیراو پەرە دەگرێ. تەماشای حاکمەکانی دەکرد، بەڵام لە قسەکانیان تێنەدەگەیشت. بە پێچەوانەی چاوەڕوانیی ئەو، لە پاڤێلْ و لە فێدیا تووڕە نەدەبوون و قسەی سووکیان پێ نەدەگوتن. دەیدیت ئەو پرسیارانەی لێیان دەکەن بە گرنگیان نازانن، دەتگوت حاکمەکان بە پێچەوانەی ویستی خۆیان پرسیاریان لێ دەکردن. بە بێ وازی گوێیان بۆ وەڵامەکان رادەگرت. هیچ شتێك بۆ ئەوان جێگای سەرەنج نەبوو. هەموو شتێکیکان لە پێشەوە دەزانی.

ژاندارمێك لەبەرامبەریان راوەستابوو بە دەنگێکی هێدی قسەی دەکرد: "هەموویان پاڤێلْ ڤلاسۆڤیان بە هاندەری سەرەکی دانا". حاکمە قەڵەوەکە پرسی:

-ئەدی ئەندرێی ناخۆدکا؟

-ئەویش!

یەکێك لە دادیارەکان هەستا و گوتی:

-ئیجازە هەیە؟

پیرەمێرد لە یەکیانی پرسی:

-رەخنەت نییە؟

دایك وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان هەموو نەخۆشن. لە رەنگ و رواڵەت و قسەکردنیان نەخۆشی دیار بوو. وادیار بوو لە هەموو شت بێزارن لە ئەفسەرەکان، لە ژاندارمەکان، لە دادیارەکان، لە دانیشتنی بەتۆبزی، لە پرسیار و لێکۆڵینەوە، لە گوێ راگرتن و لە هەموو شتێك ..... . دایك زۆر کەم تێکەڵاوی لەگەڵ گەورە پیاوان هەبوو. چەند ساڵ بوو ئەو جۆرە کەسانەی هەر نەدیتبوو.

ئەفسەرە زەردەڵەکە کە دایك باشی دەناسی، هەستابوو بە دەنگ لەبارەی ئەندرێی و پاڤێلەوە قسەی دەکرد. لە کاتی قسەکردنیدا دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت: "ناپیاو.. . . . . تۆ سەرت لە هیچ دەرناچێ".

ئیتر دایك بێ ئەوەی بترسێ، تەماشای خەڵکەکەی دەکرد. بەزەیی پێدا نەدەهاتن. نەیدەویست لە ئاست ئەوان هەستی بەزەیی هەبێ، بەڵکو هەموویان سەرسامی و خۆشەویستییەکیان تێدا پێك دەهێنا کە بە نەرمی دڵی دەگوشی. سەری سوورمابوو. شادییەکی ئاشکرا و خۆشەویستی و ئارامی دایگرتبوو.

گەنج و بەهێز لە نزیك دیوار دانیشتبوون و خۆیان لە وتووێژی دادپرس و دادیارەکان نەدەگەیاند. جاری وابوو یەکێك لەوان بزەیەکی دەهاتێ و چەند قسەیەکی لەگەڵ هاورێکانی دەکرد. ئەندرێی و پاڤێلێ هەمیشە بە سەبر لەگەڵ یەکێك لە دادیارەکان قسەیان دەکرد. دایك شەوی پێشوو ئەو دادیارەی لە ماڵێ دیتبوو، نیکۆلایش بە "هاورێ"ی ناو بردبوو. مازین لە هەمووان پتر بەتین و تاو و بە گەرمی گوێی بۆ قسەکانیان رادەگرت. سامۆیلۆڤ لەگەڵ گوسێڤ سرتەی دەکرد.دایك دەیروانی، لێکی دەدایەوە، بیری دەکردەوە، بێئەوەی هێشتا هەست بەو دوژمنایەتییە بکا کە تووشی دەهات. دایك دەیدیت کە ئیڤان هەموو جارێ بە ئەسپایی لەهاورێکانی دەکوتێ، پێدەکەنێ، دەموچاوی سوورهەڵدەگەرێن و گوێی هەڵدەمسێن و سەری دەلەقێنێ. یەك دووجار نیخەی لێهات، پاشان چەند دەقیقەیەك خۆی پۆز کرد؛ هەوڵی دەدا خۆی پیاوانەتر نیشان بدا. بەهەر جۆر ئاکارێکی دەم رووتانەی هەبوو، دەیویست سەرکەوتوویی خۆی نیشان بدا.

سیزۆڤ سەبر ئانیشکێکی تێکوتا. دایك ئاورێ وێدایەوە. سیزۆڤ لەو دەمیدا شادیش بوو و کەمێکیش نیگەران بوو، بە سرتە گوتی:

-ها بزانە، ئەو لاوانە چەندە بروایان بە خۆیان هەیە، چەند بەهێز و دڵگەرم بوون.

لە تالاری دادگا شاهیدەکان بە دەنگێکی لەرزۆك قسەیان دەکرد. حاکمەکان بە ساردی پرسیاریان دەکرد. حاکمە قەڵەوەکە باوێشکی دەهاتێ و دەستە ئاوساوەکەی بە پێش زارییەوە دەگرت. هاوکارە سمێڵ سوورەکەشی پتر رەنگی پەڕیبوو. جارجار باسکی هەڵدێنا و بە پەنجەکانی توند نێوچاوانی دەگوشی و بێئەوەی شتێك ببینێ تەماشای بن میچی دەکرد. دادپرس جاروبار شتێکی دەنووسی و لەگەڵ نوێنەری نەجیبزادان سرت و خورتێکی دەکرد. سەرۆکی شار لاقی هاویشتبوونە سەر یەك و بە پەنجە سوکێك لە بەلەکی خۆی دەدا و بە مەندی چاوی لە قامکانی بریبوو. سەرۆکی دێ خۆی بە پێشدا خوار کردبوو، سکی کەوتبووە سەر ئەژنۆیانی و هەردوو دەستی وەبەردابوون و سەری دەلەقاند. ئەو لەگەڵ کابرایەکی پیر کە لە نێو کورسیدا ون ببوو و وەك فرفرەی با لێبڕاو لە جێی خۆی نەدەبزووت، تەنیا کەسێك بوون کەوا دیار بوو گوێیان لە زەنا زەنای دانیشتووان راگرتبوو.

ئەم وەزعە ماوەیەکی زۆر درێژەی کێشا و دیسان خەفەتێك خەڵکەکەی داگرتەوە.

پیرەمێرد گوتی:

-رادەگەیەنم. ....

دەنگی کز کرد و پاشماوەی قسەکانی لەژێر لێوانەوە گوت و هەستا.

دەنگی کۆکە، ناخ هەلکێشان، تەپەی پێیان و زەنا زەنا، تالاری پڕ کرد. گیراوەکانیان هێنا، زەردەخەنەیەکیان لەسەر لێوان بوو و لە بەرامبەر کەسوکاریاندا سەریان دانەواند. ئیڤان گوسێڤ دیار نەبوو بە کێ دەلێ، هاواری کرد:

-هاورێ نەکەی بترسی! .....

دایك و سیزۆڤ هەستان و چوونە دالانێ، کرێکارە پیرە بە دلسۆزی لە دایکی پرسی:

-پێت خۆشە چایەك بخۆیەوە؟ جارێ سەعات و نیوێکی ماوە.

-نا، سوپاس، ناخۆمەوە.

-کەوابوو منیش ناچم. .... ئای لەو کوڕانە، ها؟ واقسان دەکەن و دادەنیشن دەلێی هەر ئەوان پیاوی دوارۆژن و خەلکی تر هیچ. فێدیاشت دیت، ها؟ ....

باوکی سامۆیلۆڤ کلاوەکەی بە دەستەوە گرتبوو، هاتە لایان و بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:

-گریگۆری من؟ دادیاری نەویستووە و وەلامیش نادانەوە، بۆخۆی ئەو فیکرەی دۆزیوەتەوە. پێلاگێیا! کوڕەکەی تۆ پێی وایە دەبێ دادیار بگرن، بەلام کوڕی من دەلێ نامەوێ. چوار کەسی دیکەش لەگەلی کەوتوون.

ژنەکەی لە پەنای دانیشتبوو. بە دەسرە لووتی پاك دەکردەوە و مژۆلی لێك دەدان. سامۆیلۆڤ دەستی بە چەناگەی گرتبوو، چاوی لە مەزرایە دەکرد و دەیگوت:

-ئاخر ئەمە زۆر سەیرە! تەماشای ئەو شەیتانانە دەکەی وادەزانی بە خۆڕایی ئەو کارەیان کردووە و ژیانی خۆیان تێك داوە، جاری واشە پیاو دەلێ رەنگە حەقیان بێ. پیاو دەزانێ کە رۆژ بە رۆژلە کارخانە ژمارەیان زۆرتر دەبێ. هێندێ جار دەیانگرن، بەلام قەت هەموویان ناگیرێن. وەك ماسی نێو چەم وان، هەموویان پێکەوە ناگیرێن. دیسان پیاو لەخۆی دەپرسێ: "لەوانەیە ئەوانە ڕێگای ڕاستییان گرتبێ؟".

سیزۆڤ گوتی:

-تێگەیشتنی ئەو مەسەلەیە دژوارە.

سامۆیلۆڤ گوتی:

-بەلێ. .... ڕاستە.

ژنەکەی پاش ئەوەی چلمی هەللوشی هاتە نێو قسەکان:

-ئەو حاکمە مەلعونانە هەموویان سلاّمەتن. .. . .. .

بزەیەکی هاتێ و درێژەی پێدا:

-پێلاگییا دڵت نەیەشێ کە گوتم هەموو خەتای کوڕەکەی تۆیە. ڕاستیت دەوێ مەعلوم نییە کێ لە هەموان تاوانبارترە. .... . بیستووتە کە جاسووس و ژاندارم چ ڕاپۆرتێکیان لە کوڕەکەی ئێمە داوە؟

بێ ئەوەی خۆی بزانێ، دیار بوو بە کوڕەکەی دەنازێ و شانازی پێوە دەکا. دایك ئاگای لەو هەستە هەبوو، بزەیەکی دۆستانەی کرد و لەسەرخۆ گوتی:

-دڵی لاوان هەمیشە لە دڵی پیران لە ڕاستی نزیکترە.

خەڵك لە دالاّنێ دەگەڕان، لێك کۆدەبوونەوە و بە دلگەرمی و لەسەرخۆ قسەیان دەکرد. هیچ کەس خۆی دوور نەدەخستەوە. لە سەروچاوی هەمووان دیار بوو کە پێویستیان بە قسەکردن و پرسیار و وەلاّمدانەوە هەیە. لەو نێو دالاّنە تەنگە و لە نێوان دوو لادیواری سپیدا، خەڵك پۆل پۆل دەهاتن و دەچوون. هەر وەك بایەکی توند هەڵیگرتن و بیانەوێ خۆیان بە شتێکی قایمەوە بگرنەوە.

برا گەورەکەی "بوکین" وەك دێوێکی زل بە گرژی و گورجی دەهات و دەچوو و دەیگوت:

-سەرۆکی شار لێرە چ دەکا؟ بە هیچ جۆر ئێرە جێگای ئەو نییە.

باوکی کە پیرە پیاوێکی ریوەڵە بوو، بە ترسەوە تەماشای ئەملاولای کرد و گوتی:

-ڕۆڵە کۆنستانتین بێدەنگ بە!

-نا، دەمەوێ قسە بکەم.. . . . دەڵێم ئەو کابرایە، پارەکە بەردەستەکەی لەسەر ژنەکەی خۆی کوشت. .... . بڵێن بزانم ئەوە چۆن حاکمێکە؟ بێوەژنی بەردەستەکەی ئێستا لەگەڵ ئەو حاکمە دەژی.... . . . ئێوە چۆنی تێدەگەن؟ بێجگە لەوە، هەموو کەس دەزانێ ئەو کابرایە دزە. .... . .

سامۆیلۆڤ گوتی:

-ئاخ. .. ... خوایە . . . . . ڕۆڵە کۆستانتین!

-ڕاست دەکەی . . . . . ئەو کابرایە حاکمێکی ڕاست نییە. .... .

بوکین کە گوێی لەو قسانە بوو، لە کاتێکدا پۆلێکی خەڵك بە دوواوە بوو، گەرم داهات و سوورهەڵگەڕا و دەستی بە قسان کرد:

-ئەگەر مەسەلەی تاوانی دزی لە گۆڕێدا بێ، دەبێ دەستەی دادگەران پێڕابگا، یانی خەڵکی ئاسایی وەك بۆرژوا و وەرزێران. بەلاّم ئەوانەی دژی حکومەتن؟ .... . دەوڵەت موحاکەمەیان دەکا. وانییە؟

-ئای .... سەیرە، بۆ چما ئەوانە دژی دەوڵەتن؟ ئای! ئەوە دەڵێی چی؟

-نا . . . . . راوەستە! فێدیا مازین حەقیەتی! ئەگەر تۆ سووکایەتی بە من بکەی، منیش زللەیەکت لێدەم و پاشان تۆ خۆت موحاکەمە بکەی، دیارە کێ تاوانبار دەبێ. بەڵام لە راستیدا کێ سووکایەتی کردووە؟ تۆ . . . . . یان من؟

پاسەوانێکی قەپۆزبەرانی پیر کە سینگی بە نیشان و میداڵ داپۆشرابوو، پالی بە خەڵکەوە نا و بە قامك هەڕەشەی لە بوکین کرد و گوتی:

-هۆی . . . . هەرا هەرایە مەکە. ... .. پێت وایە ئێرە مەیخانەیە؟

-ئیجازە بدە پیاوا! گوێ بدەیە. ..... . ئەگەر من لە تۆ بدەم و تۆش لە من بدەی، پاشان من تۆ موحاکەمە بکەم. ..... . چۆن بیر دەکەیەوە؟

پاسەوان بە تووڕەیی گوتی:

-ئێستا وەدەرت دەنێم!

-بۆ کوێ! ..... . لە بەرچی؟

-بۆ کۆڵانێ. ... ... لەبەر ئەوەی هەراهەرایە دەکەی. ..... .

بوکین تەماشایەکی دەورووبەری کرد و لەسەرخۆ گوتی:

-بۆ ئەوانە هەر ئەوە گرنگە کە پیاو بێدەنگ بێ.

کابرای پیر بە تووڕەیی گوتی:

-تا ئێستا نەتدەزانی؟

بوکین دەنگی کز کرد و گوتی:

-کەوابوو بۆچی خەڵك ناتوانێ بێتە کۆبوونەوەی دادگا و تەنیا کەسوکاری گیراوەکان دەتوانن؟ . . . .

.ئەگەر بە دادگەری موحاکەمەیان دەکەن، با لەبەرچاوی خەڵك بیکەن، ئیدی بۆچی دەترسێن؟

.سامۆیلۆڤ بەهێزتر دووپاتەی کردەوە:

-راستە، ئەم دادگایە ویژدانی پیاو رازی ناکا. ..... .

دایك حەزی دەکرد ئەوەی لەبارەی نابەرامبەری دادگاوە لە نیکۆلای بیستبوو بیگێڕێتەوە. بەڵام قسەکان باش تێنەگەیشتبوو و هێندێکی لەبیر چووبوونەوە. بۆ ئەوەی وەبیر خۆیان بێنێتەوە لە خەڵك جیابۆوە. دیتی لاوێکی سمێڵ بۆر کە دەستی ناوەتە گیرفانی پانتۆڵی و شانی چەپەی لە شانەکەی تری نەویترە، بە وردی تەماشای دەکا.

بە ئاشنا هاتە بەرچاوی، بەڵام لاوەکە رووی وەرگێڕا و دایکیش کە بیری لە قسەکان دەکردەوە، لەبیری چووەوە.
پاش تاوێك گوێی لە ورتە ورتێك بوو:
-ئەوەی ئەو لای؟ لای چەپ؟
یەکێك بەرزتر و خۆشحاڵتر وەڵامی داوە:
-بەڵێ!
دایك تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. .. . . . ئەو لاوەی شانی بە قەد یەك نەبوون لە پەنای راوەستابوو، لەگەڵ یەکی تەنیشتی کە لاوێکی پەشان و باهو و ردێن رەش بوو و پالتۆیەگی کورتی لەبەردابوو و چەکمەیەکی درێژی لە پێدا بوو، قسەی دەکرد.
دایك تێکرا بوو، بەڵام هەر لەو کاتەدا ویستی لەبارەی بیروباوەری کورەکەیەوە قسە بکا. دەیویست ئەو رەخنانە ببیسێ کە لەوانەیە لە قسەکانی بگیرێن و لەرووی قسەی ئەو کەسانەی لە دەوروبەری بوون بڕیاری دادگا هەڵسەنگێنێ.
بە پارێزەوە بە سیزۆڤی گوت:
-باشە، ئاوا موحاکەمەیان دەکەن؟ لەم وەزعە تێناگەم. .. .. . حاکمەکان دەیانەوێ بزانن کام لە گیراوەکان چی کردووە، بەڵام ناپرسن بۆچی وای کردووە.. . . . .چما ئەوە راستە؟ پاشان ئەوانە هەموویان پیرن. دەبێ گەنج ئەو لاوانە موحاکەمە بکەن.
سیزۆڤ گوتی:
-بەڵێ سەر دەرکردن لەو کارە بۆ ئێمە دژوارە. .... . زۆریش دژوارە.
بە بیرکردنەوە سەری لەقاند. پاسەوان دەرگای تالاری کردەوە و بانگی کرد:
-کەسوکاری گیراوەکان بێنە ژوورێ. ..... . پسولەکانتان نیشان بدەن.
دەنگێکی کزەڵۆك گوتی: پسولە.. . . . .. دەڵێی بۆ سیرك دەچین. ....
هاندانێکی گشتی و رق و قینێکی نەدیتراو هەست پێدەکرا. تەماشاچییەکان پتر روویان کرابۆوە. هەر هەرایان دەکرد و لەگەڵ پاسەوانەکان دەمە دەمیان بوو.

(٢٥)

سیزۆڤ بە بۆڵە بۆڵ لەسەر کەروێتێك دانیشت. دایك پرسی:

-چیتە؟

-هیچ . . . . میللەت تێنەگەیشتووە.

زەنگێك لێدرا. . . . . .یەکێك بە توندی رایگەیاند:

-حاکمەکان دێن!

سەرلەنوێ وەك جاری پێشوو هەموویان هەستان. حاکمەکان هاتن هەر وەك خۆیان دانیشتن. . . . .

گیراوەکانیان هێنا نێو تالار. سیزۆڤ دەستی کرد بە ورتە ورت:

-باش سەرەنج بدەنێ، ئێستا دادپرس قسە دەکا.

دایك سەری هەڵێنا، بۆ پێشەوە خواربۆوە و چاوەڕوانی شتێکی نائاسایی بوو. دادپرس کە راوەستابوو، رووی لە حاکمەکان بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و دەستی راستی لە هەوا راوەشاند و دەستی بە قسان کرد. دایك لە قسەکانی هەوڵی تێنەدەگەیشت. دەنگی زل بوو، هێندێ جار توند دەبوو، دووایە نەرم دەبۆوە. وشەکانی لەبەر یەك دەکشانەوە، باڵیان دەگرت و وەك پۆلە مێشوولەیەکی رەش لەسەر کلۆ شەکرێك، دەسووڕان. دایك لەو قسانەدا نە هەرەشەی دەدیت و نە شتێکی نائاسایی. وەك بەفر سارد و وەك خۆڵەمێش بۆر، دانار دانار دەبوون و تالاریان پڕ دەکرد لە خەم و خەفەت و موی لەشی پیاویان گرژ دەکرد. بێگومان پاڤێلێ و هاورێکانی گوێیان لەو قسە درێژە و کەم مانایانە نەدەبوو کە لێی نەدەترسان و بە ئارامی وتووێژی خۆیان درێژە پێدەدا. جاروبار بزەیان دەهاتێ وهێندێ جار گرژ دەبوون تا زەردەخەنەی خۆیان بشانەوە.

سیزۆڤ بە ئەسپایی گوتی:

-درۆ دەکا!

دایك هێشتا لەسەری ساخ نەببۆوە تا بڵێ راستە یان درۆیە. گوێی بۆ قسەکانی دادپرس شل کردبوو، دەیزانی کە بێئەوەی راستە و راست هێرش بەرێتە سەر یەکێك، هەموان بە تاوانبار دادنێ. کاتێك ناوی پاڤێلی دەهێنا، باسی فێدەیاشی دەکرد، پاشان بوکینیشی لەگەڵ دەخستن. دەتگوت هەموو تاوانبار کراوەکان لە کیسەیەك دەنێ و رێکیان دەگوشێ. نێوەرۆکی قسەکانی هەستی دایکیان دانەدەمرکاند، نە کەیفخۆشیان دەکرد و نە نیگەران. هەروا چاوەڕوانی شتێکی نائاسایی بوو. لە نێو قسە و دەنگ و دەموچاو و باسك راوەشاندنی

دادپرسدا بۆ ئەو شتە دەگەڕا. هەستی دەکرد کە ئەو شتە نائاسایی و نەبینراو و نەبیسراوە لەوێیە. سەرلەنوێ دڵی تەنگ دەبوو.

تەماشای حاکمەکانی دەکرد. بە ئاشکرا دیار بوو قسەکانی دادپرس ماندووی کردوون. سەروچاوی زەرد و گرژ و سیسیان وەك تەرمی بێ گیان سارد و بێتین بوو. ئەو سەروچاوانە کە هێندێکیان هەڵساو و هێندێك لەڕ و لاواز بوون، لە خەفەتێکدا کە تالاری داگرتبوو پتریش لێڵ و بێڕەنگ ببوون. سەرۆکی دادگا نەدەبزووت. لە بەرامبەر ئەو بێ‌وازی و سارد و سڕییەدا دایك لەخۆی دەپرسی:

-بەراستی ئەوەیە دادگا و موحاکەمە؟

لەپڕ ئیدیعانامەی دادپرس بە جۆرێکی چاوەڕوان نەکراو تەواو بوو. دادپرس بە دەست ڕێکخستن لە بەرامبەر حاکمەکاندا سەری دانەواند و لە جێگای خۆی دانیشتەوە. نوێنەری ئەجیبزادان چاوی گێڕان و بە سەر ئیشارەیەکی بۆ کرد، سەرۆکی شار دەستی بۆ درێژکرد و سەرۆکی دێش بزەیەکی هاتێ و تەماشایەکی ورگی خۆی کرد.

کابرای پیرە کاغەزێکی بۆ لای چاوی خۆی برد و گوتی:

-دادیاری "فیدۆسییێف" و "مارکۆڤ" و "زاگارۆڤ" نۆرەی قسەیەتی!

ئەو دادیارەی دایك لە ماڵی نیکۆلای دیتبووی، هەستا، دەم وچاوێکی گەورە و ڕواڵەتێکی بێ‌نازاری هەبوو، چاوە چکۆڵەکانی دەدرەوشان، بە کاوەخۆ و بە دەنگێکی ئاشکرا و ڕەوان دەستی بە قسە کرد. بەڵام دایك نەیتوانی گوێی لە قسەکانی بێ. سیزۆڤ بەسرتە پێی گوت:

دەزانی دەڵێ چی؟ دەڵێ ئەوانە منداڵ و نەفام و شەڕانی بوون. مەبەستی فێدیایە!

دایك کەوتە ژێر باری ناهومێدییەکی توند و وەڵامی نەدایەوە. ئازاری زیاد دەبوو، گیان ڕێك دەگوشرا. ئێستا تێدەگەیشت کە بۆچی چاوەڕوانی عەدالەت بوو و بۆچی پێی وابوو وتووێژێکی پیاوانە و توند لە نێوان حەقیقەتی کوڕەکەی و حەقیقەتی دادگادا دەبینێ. لای وابوو حاکمەکان بە درێژی و بە وردی لەبارەی تەواوی ژیانی پاڤێلەوە پرسیار دەکەن. بە چاوێکی ناواڵە تەماشای هەموو قسە و کردارەکانی ڕۆژانەی پاڤێل دەکەن و پاش ئەوەی ڕاستی و دروستی ئەومیان بۆ دەرکەوت، بە دەنگێکی بەرز دەڵێن:

-"ئەو پیاوە لەسەر حەقە".

بەڵام هیچی وا نەبوو. وادیار بوو کە تاوانبارکراوەکان و حاکمەکان سەد فرسەنگ لێك دوورن و ئاگایان لە یەکتر نییە. دایك لە چاوەڕوانیدا ماندوو بوو. ئیتر گوێی نەدەدا قسەکان، گۆڕابوو، لە دڵی خۆیدا دەیگوت:

-"ئاوا موحاکەمە دەکەن؟ .... موحاکەمە!. . .. ".

سیزۆڤ بە سەر لەقاندن قسەکەی سەلماند ولەبن لێوانەوە گوتی:

-باش بوو.

دایك هەناسەیەکی هەلکێشا و گوتی:

-وادیارە ئەو حاکمانە مردوون!

-سەرلەنوێ زیندوو دەبنەوە!

دایك کە چاوی لێکردن، بەراستی سێبەرێکی نیگەرانی لەسەر دەموچاویان بەدی دەکرد. دادیارێکی تر قسەی کرد. ئەو کابرایە پیاوێکی کورتە بالاّ بوو، سەروچاوێکی درێژ و رەنگێکی بزرکاوی هەبوو. حاکمەکان قسەکەیان پێبڕی. لەپڕ دادپرس هەستا و بە دەنگێکی توند باسی سووڕەت مەجلیسی کرد و لەگەلّ کابرای پیرە دەستی بە قسەکرد. دادیار بە رێزەوە سەری دانەواند و گوێی بۆ قسەکانیان شل کرد، پاشان لەسەر قسەی خۆی رۆیشت. سیزۆڤ ئامۆژگاری دەکرد:

-راست و رەوان قسە بکە، بێ توێکلّ! بزانە کاکلّی مەبەست لە کوێ دایە!. ... ...

هاوروژان لەنێو تالاردا زیاد دەبوو. قینێکی شەرکەرانە سەری هەلّدەدا. دادیار لە هەموو لاوە هێرشی دەکردە سەر حاکمەکان و بە قسەی گەرم و سووڕەوەبوو پێستی بە سالّدا چووی ئەوانی داخ دەکرد. وا دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان لێك نزیك دەبنەوە، هەلّدەمسێن و دەپووچێنەوە، تا بە هەموو لەشی دارزاوی خۆیانەوە پێشگیری لە تەوس و پلارەکان بکەن.

ئەو جار پاڤێلّ هەستا. لەپڕ تالار مات و بێدەنگ بوو. دایك تەواو خۆی بۆ پێشەوە خوارکردەوە. پاڤێلّ بە هێدی و ئارامی دەستی پێکرد:

-لەبەر ئەوەی من ئەندامی حیزبێکم، بێجگە لە دادگای حیزبەکەم هیچ دادگایەك بە رەسمی ناناسم. بۆ بەرگری لە خۆم قسە ناکەم، بەلّکو بۆ پێخۆشبوونی ئەو هاورێیانە قسە دەکەم کە دادیاریان نەگرتووە. تێدەکۆشم ئەو شتانەتان بۆ روون بکەمەوە کە تێیان نەگەیشتوون. دادپرس چوونی ئێمەی بۆ ژێر ئالاّی سۆسیال دیموکرات بە یاخیبوون دژی کاربەدەستە بەرزەکانی دەولّەت زانیە و لەبارەی ئێمەوە، وەك یاخییەکانی دژی "قەیسەر" قسەی کردووە. پێویستە بلّێم کە بە بڕوای ئێمە قەیسەر تەواوی ئەو زنجیرە نییە کە ولاّتی ئێمەی بەستووەتەوە، بەلّکو تەنیا هەوەلّین ئالقەیەتی کە دەبێ میللەتی لێ رزگار بکەین.

بێدەنگی لەبەرامبەر ئەو دەنگە بەتینەدا قوڵتر دەبوو. وادەهاتە بەرچاو کە تالارەکە گرشادتر دەبێ و پاڤێلا لە گوێگرەکانی وەدوور دەکەوێ. بەرزتر و گەشتر ببوو. دایک هەستی بە سەرما دەکرد.

حاکمەکان بە گرانی و بە نیگەرانییەوە خۆیان بزاوت. نوێنەری ئەجیبزادەکان لەگەڵ حاکمە گێلەکە ورتە ورتێکی کرد، کابراش سەری راوەشاند و رووی لە کابرا پیرە چکۆڵەکە کرد کە لەو لایەوە قسەی لەگەڵ دەکرد. سەرۆکی دادگا کە لە کورسیەکەیدا خۆی دەبزوات، شتێکی بە پاڤێل گوت، بەڵام دەنگەکەی لەنێو رەوەندی بەرین و رێکی قسەکانی ئەو لاوەدا پووچانەوە.

-ئێمە سۆسیالیستین. ئەمە مانای وایە دوژمنی خاوەن ملکایەتی تایبەتین کە بووەتە هۆی ناکۆکی خەڵک. ئەوان لە دژی یەکتر چەکدار دەکا، ناکۆکی و ناتەبایی لە ئاشتی نەهاتوو پێك دێنێ و بۆ شاردنەوە و پینەکردنی ئەو ناتەباییەش درۆیان دەکا. خەڵك فێری درۆ و دووڕوویی و دوژمنایەتی دەکا. ئێمە لەسەر ئەو باوەڕەین کۆمەڵێکی واکە مرۆڤ تەنیا بە ئامرازی دەوڵەمەندبوون دەزانێ، کۆمەڵێکی نائینسانییە. . . . ئەو کۆمەڵە دوژمنی ئێمەیە. ئێمە ناتوانین رەوشتی چەپەڵ و بێبەزەیی و سەگ رەوشتانەی ئەو کۆمەڵە سەبارەت بە بەرهەڵستانی قبوڵ بکەین. ئێمە دەمانەوێ دژی هەر شێوە رەفتارێك کە تەنیا لەرووی سوود و تەماع خەڵك لێك جیادەکاتەوە، دژی هەموو شێوەیەکی کۆیلەتی بەدەنی و مەعنەوی مرۆڤ کە ئەو کۆمەڵە بەکاری دێنێ، خەبات بکەین و خەبات دەکەین. ئێمەی کرێکار، ئەو کەسانەین کە لە مەکینە زلەکانەوە بیگرە تا دەگاتە بوکەشووشەی منداڵان، هەموو شت بەکاری ئێمە دروست دەکرێ. ئێمە لەو حەقەش بێبەشین کە بۆ گەیشتن بە ئامانجی ئینسانی خۆمان خەبات بکەین. هەموو کەس پێی رەوایە کە بۆ گەیشتن بە ئامانجی خۆی ئێمە بکاتە داردەست. ئێمە دەمانەوێ ئەوەندەمان ئازادی هەبێ بتوانین بەرە بەرە دەسەڵات بگرینە دەست، یان دەسەڵات بکەوێتە دەستی گەل، کار بۆ هەموو کەس هەبێ. ئێوە دەزانن کە ئێمە یاخی نین.

پاڤێل زەردەخەنەیەکی هاتێ و لەسەرخۆ دەستێکی بە قژەکانیدا هێنا. چاوی بە گەشاییەکی پتر دەدرەوشان.

سەرۆکی دادگا بە دەنگێکی توند گوتی:

-تکا دەکەم باسی مەسەلەکە بکە!

بە تەواوی سینگی خۆی بۆ لای پاڤێلا وەرگێڕابوو تەماشای دەکرد. دایک وای هاتەبەرچاو کە چاوە سیسەکانی ئەو کابرایە پڕ لە تەماع و ناجسنی و چەپەڵین. حاکمەکان هەموو چاویان لە پاڤێلا بریبوو، دەتگوت چاویان بەڕووییەوە نووساوە و خۆیان پێوە هەڵاوەسیوە، تا خوێنی هێز و گیان وەبەر لەشی رزیوی خۆیان بێننەوە. پاڤێلا بە لێبڕاوی پەنجەی بۆ درێژکردن و بە دەنگێکی ئاشکرا گوتی:

-ئێمە شۆڕشگێڕین و تا ئەو دەمەی هێندێك زوڵم لە هێندێکان دەکەن هەر شۆڕشگێڕ دەبین. ئێمە دژی دەستەیەك خەبات دەکەین کە ئێوەی بۆ پارێزگاری لە قازانجی خۆی دیاری کردووە. تا ئەو ڕۆژەی ئێمە سەرنەکەوین، ئاشتی لە نێوان ئێمە و ئێوەدا سەر ناگرێ. ئێمە سەردەکەوین، سەرکەوتن بۆ ئێمەی زۆرلێکراو دەبێ. نوێنەرانی ئێوە ئەوەندە بەهێز نین کە خۆتان فکر دەکەنەوە. ئەو دارایی و سامانەی کۆیان کردووەتەوە و بە فیداکردنی میلیۆنها ئینسانی چارەڕەش دەیپارێزن ئەو هێزەی ئەوانی بەسەر ئێمەدا زاڵ کردووە، ڕەوتێکی بەرهەڵست لە نێوان ئەواندا پێك دێنێ و لە باری لەش و گیانەوە گەندەڵیان دەکا. گیانتان هەمیشەی لەژێر بارێکی گران دایە. لە ڕاستیدا ئێوە کە فەرمانڕەوای ئێمەن، لە ئێمە کۆیلەترن. ئێوە ڕۆحتان کۆیلە و ژێردەستە، بەڵام ئێمە لەشمان. ئێوە ناتوانن خۆتان لەو کۆیلەتی و پڕوپووچە ڕزگار بکەن کە گیانتان دەکوژێ، بەڵام هیچ شتێك ناتوانی ببێتە کۆسپی ئازادی ژیانی ئێمە. ویژدانی ئێمە هەمیشە دەگەشێتەوە و پەرە دەستێنێ، هەمیشە گەشەدارتر دەبێ و باشترین کەسانێك کە دەروونیان پاکە، تەنانەت باشترین کەسانێك لە کۆمەڵی ئێوەدا، بۆلای خۆی ڕادەکێشێ. بە چاوی خۆتان تەماشا بکەن، هەر ئێستا ئیتر کەسێکتان نییە کە بتوانێ بە بیروباوەڕ بۆ پاراستنی دەسەڵاتی ئێوە تێبکۆشێ. ئێوە ئیتر هەموو وەرەقێکتان لە عەرزی داوە. هیچ بەڵگەیەکی ئەوتۆتان بەدەستەوە نەماوە کە بتوانێ ئێوە لە هێرشی دادپەروەری مێژوو بپارێزێ. لە مەیدانی بیروڕادا ناتوانن ئیتر هیچی تازە بجوڵێنن. ئێوە لەباری مەعنەوییەوە بەرهەمێکتان نییە. بیروباوەڕی ئێمە ڕۆژبەڕۆژ پەرە دەگرێ، دەچێتە نێو کۆمەڵانی خەڵك و ئەوان بە خەبات، بۆ ئازادی، بۆ خەباتی شێلگیر و لە ئاشتی نەهاتوو ڕێك دەخا. بێجگە لە زۆرداری و دڕندەیی، ناتوانن بە هیچ شتێکی تر پێشی ئەو جووڵانەوە بگرن. بیروهۆشی مەزنی کرێکاری تەواوی کرێکارانی جیهان لەسەر یەك بیروباوەڕ کۆدەکاتەوە. ئێوە ناتوانن بە هیچ جۆر پێشی ئەو ڕەوتە بگرن کە ژیان تازە دەکاتەوە. ئەو دەستانەی ئەمڕۆ ئێمە دەخنکێنن، هەر بەو زووانە، برایانە، دەستی ئێمە دەگوشن. هێزی ئێوە هێزێکی میکانیکییە کە بە کۆکردنەوەی زێڕ و زیو پێکهاتووە. ئەو هێزە ئێوە لە دەستە و کۆمەڵی ئەوتۆدا کۆدەکاتەوە کە یەکتر دەخۆنەوە. بەڵام هێزی ئێمە هێزێکی زیندووی هاوپەیوەندییە کە هەموو ژێردەستەکان دەکا بە یەك. ئەوەی ئێوە دەیکەن هەمووی تاوانبارانەیە، چونکە تەنیا لە فیکری ئەوەدان کە مرۆڤ بکەن بە کۆیلە. بەڵام تێکۆشانی ئێمە دنیا لە شەڕی دێوەزمەی درۆ و تەماع و قینی ئێوە ڕزگار دەکا. کرێکاران و وەرزێرانی ئێمە ڕزگار دەبن و دنیایەکی ئازاد و یەکسان و لەبن نەهاتوو پێك دێنن. ئەمە هەر دێتە دی!

پاڤێلا تاوێك بێدەنگ بوو، پاشان بە هێزێکی پتر دووپاتەی کردەوە:

-ئەمە هەر دێتە دی!

حاکمەکان زۆر بە سەیری هەر سرت و خورتیان بوو، بێئەوەی چاو لە پاڤێلاّ وەرگێڕن. دایك لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

-ئەوانە بەو چاولێکردنە قەد وبالاّی کوڕەکەم کە ئێرەیی بە ساخی و توانا و گورج و گۆڵییەکەی دەبەن، پیس دەکەن.

گیراوەکان بە وردی گوێیان بۆ قسەی هاوڕێکەیان راگرتبوو. رەنگیان پەڕیبوو، بەڵام تیشکی شادی لە چاوانیاندا دەترووسکا. دایك قسەکانی پاڤێلی هەڵدەمژی و لە مێشکیدا تۆمار دەبوون.

پیرەمێردی کورتەبالاّ چەند جار قسەکانی پاڤێلی بڕی. دیار نەبوو چی دەگوت. تەنانەت جارێك زەردەخەنەیەکی خەمبارانەشی هاتە سەر لێوان. پاڤێلّ بە بێدەنگی گوێی بۆ قسەکانی رادەگرت و بە دەنگێکی ئارام قسەکانی درێژە پێدان و سەرەنجی هەمووانی رادەکێشا. دووایییەکەی سەرۆکی دادگا دەستی بۆ پاڤێلّ راگرت و بە توندی چەند قسەیەکی کرد. ئەویش بە شێوەی گاڵتە پێکردن وەڵامی دایەوە:

-ئەنتیجە دەگرم. مەبەستم ئەوە نەبوو سووکایەتی بە تۆ بکەم. بە پێچەوانەوە، چونکە تۆیان بە زۆر هێناوەتە ئەم شانۆکارییە کە ناوتان ناوە دادگا، لەبارەی تۆوە هەست بە هاودەردی دەکەم. هەر چۆنێك بێ ئێوە ئینسانن. ئێمە لە دیتنی ئەوە کە خەڵك هێندە پەست و نزم بن و ببنە خزمەتکاری ملهوڕ و زۆرداران و نرخی مرۆڤایەتی خۆیان بخەنە ژێر پێ، با دژی بیروباوەڕی ئێمەش بن، نارەحەت دەبین.

پاڤێلّ، ئیتر بێئەوەی تەماشای حاکمەکان بکا دانیشت. دایك هەناسەی خۆی راگرت تا بە وردی تەماشای ئەو کەشانە بکا کە چارەنووسی کوڕەکەیان بە دەست بوو.

ئەندرێی کە لە خۆشییان گەش ببۆوە، بە گەرمی دەستی پاڤێلی گوشی. سامۆیلۆڤ و مازین روویان بۆ لای وەرگێڕا. پاڤێلّ لە شادمانی هاوڕێکانی تۆزێك پەشۆکا. تەماشای ئەو کەروێتەی کرد کە دایك لەسەری دانیشتبوو، بەسەر ئیشارەی بۆ کرد، وەك لێی بپرسێ:

-رازی؟

دایك بە هەناسەیەکی قووڵ و بە رووخۆشی وەڵامی دایەوە. لە کاتێکدا گڕێکی گەرمی ئەوین وخۆشەویستی دایگرتبوو، دەلەرزی. سیزۆڤ لەژێر لێوانەوە گوتی:

-ئەوەتا. ... . .. ئێستا موحاکەمە دەست پێدەکرێ، چاکیان ڕێکخستەوە، ها. .. . .. . دایك لە خۆشی وەی کوڕەکەی وا ئازایانە قسەی کردووە و قسەکانی تەواو کردووە، بێئەوەی وەڵامی بداتەوە سەری لەقاند. پرسیارێك وەك چەکوش مێشکی دەکوتا:

"ڕۆڵەکانم، ئێستا چتان بەسەر دێ؟".

(٢٦)

ئەوەی کوڕەکەی گوتی بۆ دایك شتێکی تازە نەبوو، شارەزای بیروباوەڕی بوو، بەڵام یەکەم جار بوو کە لە دادگادا ئەو قسانە دەکران. هێمنایەتی پاڤێڵ سەرنجی دایکی ڕاکێشابو. قسەکانی پاڤێڵ لەگەڵ بڕوایەکی بەتین بە سەرکەوتن و بە حەقانییەتی کوڕەکەی، وەك ئەستێرەیەك لە دەروانیدا دەدرەوشان و لە دڵیدا تێکەڵ دەبوون. پێی وابو ئێستا حاکمەکان لەگەڵ پاڤێڵدا دەست بە وتووێژ دەکەن، بەڵام بە پێچەوانەوە ئەندرێ ڕاست بۆوە، کەمێك خۆی بزاوت و لە بنەوە چاوێکی لە حاکمەکان کرد و دەستی کرد بە قسان:

-دادیارە بەڕێزەکان!

حاکمە نەخۆشەکە بە دەنگێکی تووڕە و توند گوڕاندی:

-دادگا لەبەرامبەر تۆیە، نەك دادیارەکان.

دایك لە ڕواڵەتی ئەندرێی را دەیزانی کە دەیەوێ گاڵتە بکا. سمێڵی دەلەرزین و چاوەکانی وەك چاوی پشیلە وریایی و شادییان لێ دیار بوو کە دایك شارەزای بوو. دەستە درێژەکانی توند بە سەریدا هێنا و هەناسەیەکی هەڵکێشا. سەری راوەشاند و پرسی:

-چۆن شتی وا دەبێ؟ پێم وابوو مەسەلەکە وا نییە، یانی ئێوە حاکم نین، تەنیا دادیارن. .. . .

کابرا بە وشکی رایگەیاند:

-تکا دەکەم باسی ئەسڵی مەسەلە بکە.

-ئەسڵی مەسەل؟ باشە. کەوابوو دەمەوێ بڕوا بکەم کە ئێوە بەڕاستی حاکمن، یانی سەربەخۆ و جوامێرن. ...

-دادگا پێویستی بە بیروباوەڕی تۆ نییە.. . . .

-چۆن؟ پێویستی بەو ڕێزگرتنە نییە؟ ها. . . . بەو حاڵەش لەسەر قسەکەم دەڕۆم. ئێوە جۆرە کەسێکن کە فەرقی دۆست و دوژمن ناکەن، ئازاد و سەربەخۆن. بەوجۆرە ئێستا دووڵا لەبەرمبەر ئێوەدان، یەکیان سکاڵایەتی کە تاڵان کراوە و لێی دراوە، ئەوەی دیکەیان وەڵام دەداتەوە کە مافی لێدان و تاڵانکردنی هەیە، چونکە تفەنگی بە دەستەوەیە. . . . .

کابرای پیر دەنگی هەڵێنا و بە دەستی لەرزۆکەوە پرسی:

لەبارەی نەسڵی مەسەلەکەوە قسەت هەیە بیکەی؟

دایك بە دیتنی ئەو وەزعە کەیفخۆش بوو، بەڵام شێوەی ڕەفتاری ئەندرێی بە دڵ نەبوو، چونکە لەگەڵ قسەکانی پاڤێڵ ڕێك نەدەکەوت. دایك دەیویست باسێکی شێلگیر و بەپێز دەست پێبکری.

ئەندرێی تەماشای کابرا پیرەی کرد و بێئەوەی وەڵامی بداتەوە گوتی:

-باسی مەسەلەکە؟ قسە لە چی بکەم؟ ئەوەی پێویست بوو بیزانن هاوڕێم گوتی، ئەوەی دیکەش ئەگەر وەختی هات خەلکی تر دەیڵێن. . . .

کابرای پیرە تۆزێك لە جێگای خۆی بڵند بوو و گوتی:

-مافی قسەکردنت لێ وەردەگرمەوە. . . . . نۆرەی گریگۆری سامۆیلۆڤە.

ئەندرێی لێوەکانی توند پێکەوە گوشی و بە تەمبەڵی خۆی هاویشتە سەر کەروێتەکە. لە تەنیشت ئەو سامۆیلۆڤ لە کاتێکدا ئاڵقەی قژەکانی دەبزاوت هەستا سەرپێ. . . .

-دادپرس گوتی ئێمە وەحشی و دوژمنی پێشکەوتنین.

-بێجگە لەو شتەی پەیوەندی بە کارەکەتانەوە هەیە باسی هیچ شتێك نەکەی!

-هەروا دەکەم. هیچ شتێکی ئەوتۆ نییە کە پەیوەندی بە خەڵکی بەشەرفەوە نەبێ. تکا دەکەم قسەکانم مەبڕن. من لە ئێوە دەپرسم: زانیاریتان لە چ ڕادەیەك دایە؟

پیرەمێرد ددانی دەچیرەوە بردن و گوتی:

ئێمە بۆ ئەوە نەهاتووینە ئێرە لەگەڵ ئێوە دەمەتەقە بکەین. با بۆ سەر مەسەلەکە بگەڕێینەوە.

وادیار بوو گاڵتەی ئەندرێی حاکمەکانی ناڕەحەت کردووە. لەسەر چاوەکانیاندا دیاربوو. وتەی پاڤێڵ پەشێوی کردبوون، بەڵام شێوەی بەهێز و پێزی قسەکانی، پێشی ڕقی گرتبوون و ڕێزی ئەوانی بۆ لای خۆی ڕاکێشابوو. ئەندرێی ئەو خۆڕاگرییەی ئەوانی لەناو بردبوو و بە هاسانی ئەو شتەی لە بنەوە بوو هێنابوویە ڕوو. دەستیان کردبوو بە سرت و خورت و خێرا خێرا قیافەی خۆیان دەگۆڕی.

-ئێوە جاسووس پەروەردە دەکەن، ژنان و کچان سووك دەکەن، خەڵك دێننە ریزی دز و پیاوکوژان، بە ئارەق دەرماندا‌وی دەکەم و لە زینداندا دەیرزێنن. شەڕە نێودەوڵەتییەکان، درۆ، سەرسەریەتی، خەرفاندنی میللەت و ئەوانە شارستانیەتی ئێوەن. بەڵێ، ئێمە دوژمنی ئەو شارەستانییەتەین.

کابرای پیرە چەناگەی بزاوت و هاواری کرد:

-تکا دەکەم. ... . .

سامۆیلۆۆ بە جارێك داگیرسابوو، توندتر لە کابرا هاوری کرد:

-بەڵام ئێمە شارستانییەتێکی دیکە، ئەو شارستانییەتەمان خۆش دەوێ کە ئێوە داهێنەرەکانیتان زیندانی کردووە و مێشکیانتان بەستووە.

-مافی قسەکردنت لێ دەستێنمەوە.. . . . نۆرەی ڤیدیا مازینە!

لاوی کورتەباڵا لەپڕ وەك درێشە لە کون بێتە دەر، هەستا و بە دەنگێکی پچرپچڕ گوتی:

-من ... . . من سوێند دەخۆم، دەزانم حوکمم دەدەن.

پشووی سوار بوو و رەنگی پەڕی. ئیتر لە سەروچاویدا بێجگە لە چاوەکانی هیچی تر نەدەبینرا. دەستی درێژ کرد و درێژەی پێدا:

-قەولی شەرەفتان پێدەدەم! بۆ هەر شوێنێکم بنێرن، رادەکەم، دێمەوە، هەمیشە بۆ ئەو مەرامە کار دەکەم. .. . . بۆ ئازادی وڵات. لە تەواوی ژیانمدا! قەولی شەرەف دەدەم. ... . . لافاوی هاندەران تەواوی خەڵکەکەی بزواندبوو و بە هەراهەرایەکی سەیر دەجووڵانەوە. ژنێك دەگریا، یەکێك دەکۆکی و هەناسەی نەدەهات. ژاندارمەکان بە سەرسامییەکی منداڵانە تەماشای گیراوەکانیان دەکرد. بە قینەوە چاویان لە خەڵك دەکرد. حاکمەکان وەجموجوڵ کەوتبوون. کابرای پیرە هاواری کرد:

-نۆرەی ئیڤان گوسێڤە.

-من قسە ناکەم!

-نۆرەی ڤاسیلی گۆسێڤە.

-من نامەوێ قسە بکەم.

-نۆرەی فیۆدۆر بوکینە!

ئەو کابرایە کە قژێکی بۆری هەبوو، بە تەمبەڵی هەستا و لە کاتێکدا سەری رادەوشاند بە کاوەخۆ گوتی:

-دەبوو شەرم بکەن. من هەرچەندە نەزانێکم، بەڵام ئەوەندە دەزانم کە دادپەروەری چییە.

دەستی خستە سەر سەری و بێدەنگ بوو. چاوی تۆزێك وێك هێنان، وەك تەماشای شتێکی دوور بکا.

کابرای پیرە بە سەرسوورمانێکی رق هەستاوانە، لە کاتێکدا پالی وەکورسیدا بوو، گوراندی:

-ئەوە دەڵێی چی؟

-ئاخ. . . . . . . ئێوە؟. . . . . .

بوکێن بە گڕژ و مۆنی خۆی خستە سەر کەروێتەکەو. لە قسە بێماناکەیدا شتێکی گرنگ و مەزن و هەر لەوکاتەشدا سەرکۆنەیەکی داخاوی و ساکار هەبوو. کاری کردە سەر هەموو خەڵکەکە، تەنانەت حاکمەکانیش گوێیان قوت کردەوە، وەك بیانەوێ دەنگدانەوەیەك وەربگرن کە لە قسەکانی روونتر بێ. تەماشاچییەکان هەموو مات بوون. بێجگە لە دەنگی گریانێکی کەم هیچ نەدەبیسرا. پاشان دادپرس شانی هەڵتەکاندن و بزەیەکی هاتێ. نوێنەری ئەجیبزادەکان کۆکی. دیسان لە تالاردا بوو بە سرت و خورت. دایك سەری لە سیزۆڤ وەنزیك خست و گوتی:

-حاکمەکانیش قسە دەکەن؟

-نا، تەواو بوو، ئێستا دەبێ حوکم بدەن.

-پاشان ئیتر چی؟

-بەڵێ. . . .

دایك بڕوای بە قسەی سیزۆڤ نەکرد. دایکی سامۆیلۆڤ بە پەرێشانی لەسەر کەروێتەکە دەجوولا، شان و ئانیشکی وە ئیلۆڤنا دەکەوتن. لەسەرخۆ لە مێردەکەی پرسی:

-زۆر سەیرە، چۆن شتی وا دەبێ؟

-ئەوە بە چاوی خۆت دەبینی!

-چ بەسەر کورەکەمان دێنن؟

-بێدەنگ بە . . . . وازم لێ بێنە. ... . . .

پیاو هەستی دەکرد کە لە نێو تەماشاچییەکاندا شتێك تێکدراوە، شکاوە، گۆڕاوە. بە سەرسوورمانەوە مژۆڵیان لێکدەدان. دەتگوت لەبەرچاویان گڕێکی ئاگر دایسێ. ئەو کلۆکۆ بەرزەی لەنێو تالاردا پێکهاتبوو، بێئەوەی هەستی پێبکەن، پەلەیان دەکرد کە بە شێوەی هەڵچوونێکی ئاشکرا و سووك و رەوان و بێنرخ، پارچە پارچە بکەن. برا گەورەی بوکێن وەدەنگ هات و گوتی:

-ببوورن! . . . . بۆچی ناهێڵن قسە بکەن؟ دادپرس هەر چەندی ویستی قسەی کرد.

لە نزیك کەروێتەکە پاسەوانێك دەستی راوەشاند و لەژێر لێوانەوە گوتی:

-بێدەنگ بە!... ... . بێدەنگ.

باوکی سامۆیلۆڤ بۆ پشتەوە خوار بۆوە و لە پشت ژنەکەیەوە بە دەنگێکی لاڵەپەتی گوتی: وای دانێن کە تاوانباران، دەبێ رێگایان بدرێ قسەکانیان بکەن. دژی کێ بوون؟.... دژی هەموان؟ دەمەوێ بزانم.. .. . . منیش حەز لەو مەسەلەیە دەکەم... . راستی لە کوێیە؟ پێم خۆشە تێبگەم. دەبێ رێگا بدرێ قسەکانیان بکەن. . . . . پاسەوانێك بە قامك هەڕەشەی لێکرد و نەراندی:

بێدەنگ!

سیزۆڤ بە پەرێشانی سەری راوەشاند. دایك چاوی لە حاکمەکان وەرنەدەگێرا. پەریشانی لە زیدەیی ئەوانی دەدەدیت. پێکەوە قسەیان دەکرد، بەڵام تێیان نەدەگەیشت دەڵێن چی. زەنا زەنای سارد و دەنگی سفت و لوسیان وەسەروچاوی دایك دەکەوت، کوڵمەیان دەلەرزاند و تامێکی ناخۆشیان لە زاریدا پەیدا دەکرد. وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان باسی کوڕەکەی و هاورێکانی، باسی ئەو پەیکەرە رووت و بێهێزانە دەکەن. دەتگوت ئەو پەیکەرانە، تێڕمییەکی ناپیاوانە و تەماعێکی توندی شینسانی نەخۆش و رزیو، لە دڵی حاکمەکاندا دەجوولێنن. لێویان لێك دەدان و داخی ئەوەیان دەخوارد کە هێزی شان و باهویان وەك وان نییە بتوانێ کار بکا و سامان کۆبکاتەوە و تام لە ژیان بکا. ئێستا ئەو پەیکەرانە لەکار و تێکۆشانی رۆژانە دووردەخرێنەوە و وەلا دەنران. ئیتر دەست بەسەرداگرتنیان و کەڵك وەرگرتن لە هێزی ئەوان دەرەتانی نەبوو.

فەوتاندنیشیان لە توانادا نەمابوو. هەر بۆیەش ئەو لاوانە دوژمنایەتییەکی بەقین و توندیان لە حاکمە پیرەکاندا پێکهێنابوو، وەك دوژمنایەتی دڕندەیەکی لاواز کە نێچیرێکی تەڕ و تازە ببینێ و نەتوانێ بیخوا.

دایك هەر چەندی پتر تەماشای حاکمەکانی دەکرد، ئەو فکرەشی لە مێشکیدا بەهێزتر دەبوو. وای دەهاتە بەرچاو کە حاکمەکان تەماع و قینی خۆیان کە وەك تەماع و قینی ئەو برسییانە دەچێ کە جاران توانیویانە زۆر بخۆن، ناشارنەوە. پێلاگێیا وەك دایکێك کە کوڕەکەی هەمیشە و سەرەرای هەموو شتێك، لە گیانی خۆی خۆشتر دەوێ، سەری لەو نیگا کزانە سوورمابوو کە دەبارینە سەر دەموچاوی پاڤێل و وەسینگ و شانی دەکەوتن و خۆیان لە پێستی سووتاوی دەخزاند، دەتگوت بە دووای ماکەی ژیاندا دەگەرێن و دەیانەوێ خوێنی وشکهەڵاتووی رەگ و لەشی بێهێزی ئەو کەسانەی نیوە مردوون گەرم دابێنن. وای دەهاتە بەرچاو کە کوڕەکەی هەست بەو رێخشانە شێدارە دەکا و مچوورکی پێدا دێ و چاو لە دایکی دەکا.

پاڤێلْ چاوە ماندووەکانی بە نەرمی و خۆشەویستی لە دایک دەبڕی هێندێ جار بزەیەکی دەهاتێ و سەری ڕادەوەشاند. ئەو بزەیە کە دڵی دایکی دەلاواندەوە دەیگوت:

-بەو زووانە ئازاد دەبم.

لەپڕ حاکمەکان هەموو هەستان. دایک لە خۆوە سەیری بزووتنەوەی ئەوانی کرد. سیزۆڤ گوتی:

-دەڕۆن!

دایک پرسی:

بۆ حوکم دانیان؟

-بەڵێ.

دایک لەپڕ هۆشی پەشۆکا و شەکەتییەکی زۆر هەموو لەشی داگرت. نێوچاوانی ئارەقەی کرد. هەستێکی ناهومێدی و بێدەسەڵاتی بەسەردا هات و بوو بە هەستی سووکایەتی سەبارەت بە حاکمەکان و شێوەی موحاکمەیان. سەری وەژان کەوت. دەستی بە نێوچاوانیدا هێنا و تەماشای دەوروبەری خۆی کرد. خزم و کەسوکاری گیراوەکان لە پەرژینی ئاسن نزیک دەبوونەوە. دەنگە دەنگ تالاری پڕ کردبوو. دایکیش بۆ لای پاڤێلْ چوو. پاش ئەوەی دەستی گوشی، لە خەمان و لە خۆشییان دەستی کرد بە گریان. پاڤێلْ دڵخۆشی دایەوە. ئەندرێی پێدەکەنی و گاڵتەی دەکرد. ژنەکان هەموویان دەگریان. ئەو گریانەش لە پەرۆشیان نەبوو، بەڵکو خوویان پێگرتبوو. هەستیان بە ژانی زەبرێکی ئەوتۆ نەدەکرد کە کوت وپڕ وەسەری کەسێك دەکەوێ و گێژی دەکا، هەستیان بە خەمی جیابوونەوە لە رۆڵەکانیان دەکرد، بەڵام ئەو ژان و خەفەتە لەنێو هەستێکدا دەتوایەوە کە بەرهەمی ئەو رۆژە بوو. دایك و باب بە جۆرێك دەیانڕوانییە منداڵەکانیان کە لە نیگایاندا هەستی بە منداڵ زانینی رۆڵەکانیان و بە زیاترزانینی خۆیان، لەگەڵ جۆرە رێزگرتنێك کە لە منداڵەکانیان، بە سەیری تێکەڵ دەبوو. ئەو پیرانە لە کاتێکدا بە خەمناکی لە خۆیان دەپرسی: چۆن لەمەودووا ژیان بەسەر دەبن؟ هەر لەو کاتەشدا بە سەرنجەوە تەماشای ئەوبەرەی تازەپێگەیشتوویان دەکرد کە ئازایانە باسی پێکهێنانی ژیانێکی باشتر دێننە گۆڕێ. شارەزا نەبوون کە هەستی خۆیان دەربڕن و بەو کارە ڕانەهاتبوون. قسە بە زۆری لە زاروزمانان دەردەپەڕین، بەڵام بێجگە لە شتی ئاسایی وەك جلوبەرگ و کراس و دەرپێ، باسی هیچی تر نەدەکرا. ئامۆژگاری گیراوەکانیان دەکرد کە بەخۆڕایی کاربەدەستان تووڕە نەکەن.

سامۆیلۆڤ بە کوڕەکەی گوت:

-هەموو کەس بێزار دەبێ، هەم ئێمە و هەم خەڵکی تریش!

براکەی بوکێن دەستی رادەوشاند و غیرەتی وەبەر برا چکۆلەکەی دەنا:

-ئەوەیە دادپەروەرییەکەیان و هیچی تر... . . .

برا چکۆلەکەی وەڵامی دایەوە:

-ئاگات لە سێرووەکە بێ! . . . . . زۆرم خۆش دەوێ!

-کە گەڕایەوە دەبینی هەر زیندووە!. . . . .

سیزۆڤ دەستی برازاکەی گرتبوو بە ئەسپایی دەیگوت:

-باشە فیۆدۆر، پانی رۆیشتی!. . . . .

فیۆدۆر داهاتەوە و بە زەردەخەنەیەکی شەیتانانە شتێکی بە گوێیدا چرپاند. سەربازێکیش لە پەنایان بوو پێکەنی، بەڵام جێبەجێ خۆی کۆکردەوە و بۆڵەبۆڵێکی کرد.

دایکیش وەك ئەوانی تر باسی کراس و دەرپێ و ساخ و سلامەتی دەکرد، لە کاتێکدا لەبارەی پاڤێلّ و ساشێنکا و خۆیەوە، پرسیاری زۆری لە دڵی خۆیدا گەڵاڵە کردبوون. لە ژێر ئەو قسانەدا هەستی ئەوینێکی لەبن نەهاتوو لە ئاست پاڤێلّ و ئاواتی ئەوەی پاڤێلّ لێی رازی بێ، پەرەی دەگرت. دایك کە حاکمەکانی دەهێنا بەرچاو، چاوەڕوانی ئەو شتە نائاساییەی نەدەما و بێجگە لە مچوورکێکی ناخۆش هیچی دیکەی هەست پێنەدەکرد.

هەستی دەکرد کە خۆشییەکی گەورە و رووناکی لە دڵیدا پەیدا دەبێ، بەڵام لەو خۆشییە تێنەدەگەیشت و لەبەری پەرێشان بوو. دیتی کە ئەندرێی یەك بە یەك لەگەڵ هەمووان قسان دەکا. کاتێك هەستی پێکرد کە ئەندرێی لە پاڤێلّ پتر پێداویستی بە قسەی خۆش و دڵنەوایی هەیە، گوتی:

-ئەو دادگایەم خۆش ناوێ!

ئەندرێی گوتی:

-بۆچی دایە گیان؟ کۆنەناشە، بەڵام بێکار نییە. . . . . .

دایك گوتی:

-شتێکی وانییە . . . . پیاو سەری لێ دەرناکا. لە حەقیقەت ناکۆڵنەوە.

ئەندرێی گوتی:

-ئای! چاوەڕوانی شتێکی ئاوا بووی؟ پێت وابوو لێرە بە دووای حەقیقەت دەگەڕێن؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-پێم وابوو که دەبێ شتێکی سەرنجراکێش بێ، زیاتر لەوەی لە کلیسا دەکرێ. پێم وابوو پاڕانەوە لە دەرگای حەقیقەت لێرە دەکرێ. ... .

پاڤێلا لەسەرخۆ گوتی:

-دایە، ئێمە دەزانین لە کوێ لە حەقیقەت دەپاڕێنەوە.

ئەندرێی گوتی:

-دایە گیان تۆش دەزانی!

دەستەی دادگا!

هەموو کەس جێگای خۆی گرتەوە.

سەرۆکی دادگا دەستێکی هاویشتە سەر مێزەکەی، کاغەزێکی لەپێش دەموچاوی خۆی ڕاگرت و بە دەنگێکی کزەڵۆکی وەك وزەوز دەستی بە خوێندنەوە کرد.

-"دادگا. .. .. . پاش ڕاوێژکردن... . "

سیزۆڤ گوتی:

-بڕیاری حوکم دانە!

هەموو کەس مات و بێدەنگ بوو، هەستابوونە سەرپێ و چاویان لە کابرا پیرە بڕیبوو. ئەو کابرایە لەبەر لەڕ و لاوازی وەك دارێك دەچوو کە دەستێکی نهێنیێ ڕایگرتبێ. حاکمەکان ڕاوەستابوون. سەرۆکی دێ سەری بە لایەکدا خوار کردبۆوە و تەماشای بن میچی دەکرد. سەرۆکی شار دەستی بە سینگیەوە بوو. نوێنەری نەجیبزادان دەستی لە ڕیشی خۆی وەردەدا. حاکمە نەخۆشەکە لەگەڵ هاوکارە ورگ زلەکەی و دادپرس، تەماشای تاوانبارەکانیان دەکرد. لە پشت حاکمەکان و لەسەر سەریانەوە، قەیسەر بە ئونیفۆرمی سوورەوە خۆی دەنواند. دەعبایەك بەسەر ڕوومەتی سپیدا دەخزی و هەودایەکی جاڵجاڵۆکەی دەلەرییەوە.

-"........ بە دوورخستنەوە بۆ سیبریا حوکم دراون. .. . . . "

سیزۆڤ هەناسەیەکی هێدی بوونەوەی هەڵکێشا و گوتی:

-دوورخستنەوە! ئاخرەکەی تەواو بوو، سوپاس بۆ خوا! باسی "کاری دژوار" دەکرا. زۆریش جێگای ترس نییە دایە . . . . . . شتێك نییە. ....

دایك لەسەرخۆ گوتی:

-دەمزانی.

-هەرچۆنێك بێ! ئێستا روونە! هەموو کەس ئەوان دەناسێ.

رووی بۆ لای مەحکومەکان وەرگێڕا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد:

-فێدیا خواحافیز!. . ... هەمووتان. .... خواتان لەگەڵ.

دایك بێدەنگ بوو، بە ئیشارەی سەر خواحافیزی لە پاڤێلاً و لە هەمووان کرد. خەریك بوو بگری، بەڵام شەرمی کرد.

(٢٧)

کە لە دادگا هاتە دەر زۆری پێ سەیر بوو کە هێشتا هیچ نەبووە، شەو بەسەر شاردا هاتووە و چرای شەقامان هەڵکراون و ئەستێرە لە ئاسمان دەدرەوشێن. لە دەوروبەری کۆشکی دادپرسی خەڵك پۆل پۆل کۆدەبوونەوە.

لەو هەوا ساردەدا کە بەفر لە ژێر پێیان هەر سێرەی دەهات، کابرایەك کە کڵاوێکی شینکی لەسەر بوو، لە سیزۆڤ وەنزیك کەوت و خێرا لێی پرسی:

-حوکمی چییان دان؟

-دوورخستنەوە.

-هەموویان؟

-بەڵێ هەموویان.

-سوپاس. . ...

پاشان وەدەرکەوت.

سیزۆڤ بە دایکی گوت:

-بزانە! خەڵك دەیانەوێ مەسەلەکە بزانن. ... . . .

لەپڕ دە کوڕ و کچ دەورەیان دان، بوو بە هەرا. خەڵکی دیکەش لێیان کۆبوونەوە. سیزۆڤ و دایك راوەستان. خەڵك دەیانەویست بزانن بڕیاری دادگا چی بووە؟ گیراوەکان لە دادگا چۆن بوون، کێ و لە چ بارێکەوە قسەی کردووە. لە تەواوی ئەو پرسیارانەدا، وەك یەك راستی و دڵسۆزی دەبینرا. یەکێك هاواری کرد:

-ئەوە دایکی پاڤێلاً ڤلاسۆڤە!

لەپڕ هەموو بێدەنگ بوون.

-ئیجازە بدە دەستت بگوشم!

یەکێك زۆر بە گەرمی دەستی دایکی گوشی. لەبەر دلگەرمی دەستی دەلەرزی. قسەکەی درێژە پێدا:

-کوڕی تۆ بۆ هەمووان سەرمەشقی غیرەت و ئازایەتییە.

دەنگێکی لەرزۆك هاواری کرد:

-بژی کرێکاری رووس!

-پایەدار بێ شۆڕش!

بمرێ دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی!

هەراوهوریایەکە تا دەهات توندتر و زیاتر دەبوو. خەلك لە هەموو لاوە لە سیزۆڤ و نیلۆڤنا کۆدەبوونەوە. دەنگی فیکە کێشانی پاسەوانان هەوای قەلاشتەوە، بەلام نەیتوانی بەسەر دەنگە دەنگی خەلکدا زال بێ. کابرایەکی پیر پێدەکەنی. ئەوانە هەمموو وەك خەونێکی شیرین دەهاتنە بەرچاوی دایك. بزەی دەهاتێ، دەستی رێك دەگوشین، سلاوی دەکرد، فرمێسکی شادی بەسەر کولمانذا دەرژان، لەبەر ماندوویی لاقی دەچەمین، بەلام دلی کە پڕ لە خۆشییەکی سەرکەوتووانە بوو، وەك ئاوێنەیەکی ساف رەنگی هەستی دەروونی دەدایەوە. هەر لە پەنا دایك دەنگێکی رەوان بە تووڕەیی هاواری کرد:

-هاوڕێیان! برایان! ئەو دێوەی میللەتی رووس هەلدەلوشێ، ئەمڕۆ دیسان نیشتیای خۆی دامرکاند. ... . .

سیزۆڤ گوتی:

-دایك با بڕۆین!

لەو دەمیدا ساشێنکا گەیشتەجێ. باسکی دایکی گرت و بردییە قەراخ شەقام و گوتی:

-با بڕۆین، لەوانەیە پۆلیس بۆ لێدانی ئێمە پەلاماری ئەو خەلکە بدا، یان هێندێکیان بگرن. باشە، بۆ سیبریا دووری دەخەنەوە؟

-بەلێ... . . . . بۆ سیبریا. . . . . .

-باشە ئەی ئەو چی کرد؟ قسەی کرد؟ دیارە دەزانم. لە هەمووان ساکارتر و بەهێزترە. ... .راستە رووخۆش و حەساسە. .. . . بەلام لەڕووی هەلنایە هەستی خۆی دەربڕێ. هەر وەك حەقیقەت راست و خۆڕاگرە، مەزنە، لە وجودی ئەودا هەموو شتێك هەیە. . . . .. هەموو شت. ... . بەلام لە زۆر بارەوە تین بۆ خۆی دێنێ. ئەمە باش دەزانم.

ئەم قسانە کە پڕ لە ئەوین و خۆشەویستی بوون و بە ورتە ورت دەگوتران، دایکیان هێنایە سەرخۆ و هێزی بەرەو کزبوونیان وەجۆش خست. دایك کچەکەی بۆ لای خۆی ڕاکێشا و بە دەنگێکی نەرم و پڕ لە خۆشەویستی پرسی:

-کەی دەچییە لای؟

کچەکە بە دڵنیایی تەماشای پێش خۆی کرد و وەڵامی دایەوە:

-هەر کاتێك کەسێك بدۆزمەوە کاری من وەئەستۆی خۆی بگرێ، چونکە بەو زووانە نۆرەی موحاکەمەی منیش دێ. .... منیش بۆ سیبریا دەنێرن. ئەودەم دەڵێم دەمەوێ بمنێرن بۆ ئەو شوێنەی ئەویان بۆ بردووە.. .... .

.

لە پشت سەری ئەوانەوە سیزۆڤ وەدەنگ هات:

-سڵاوی منی پێبگەیەنە! ناوم سیزۆڤە. دەمناسێ. .... . . مامی فیۆدۆرم.

ساشێنکا ڕاوەستا. ڕووی تێکرد و دەستی بۆ درێژ کرد:

-فیۆدۆر دەناسم، منیش ناوم ساشێنکایە.

فامیلتان چییە؟

ساشێنکا چاوێکی لێکرد و گوتی:

-فامیلم نییە. .... بێباوکم.

-مردووە؟

بە دڵ گەرمییەك وەڵامی دایەوە:

-نا .... زیندووە. .. .. خاوەن ملکە، کاربەدەستە، وەرزێران تاڵان دەکا.... لێیان دەدا.

-ئاوا. .. ..

پاش ئاوێك بێدەنگی، لە کاتێکدا لە بنەوە چاوی لێدەکرد، قسەکەی درێژە پێدا:

-باشە من بێرەدا دەڕۆم. .. . . دایە خواحافیز! .... . . .هەر کاتێك ویستت وەرە چای بخۆینەوە. .. .... مادام، بە هیوای یەکتر دیتنەوە. .... لە بارەی باوکتەوە زۆر توندی! دیارە ئەو مەسەلەی پەیوەندی بە خۆیتەوە هەیە.

ساشێنکا دەنگی هەڵێنا:

-ئەگەر کوڕەکەت ئینسانێکی بێنرخ بایە، زیانی بۆ خەڵك هەبایە، ئەو قسەت پێدەگوت؟

پیرەمێرد پاش تاوێک رامان وەڵامی دایەوە:

-بەڵێ پێم دەگوت.

-کەوابوو لە لای تۆ حەقیقەت لە کورەکەت خۆشەویستترە. باشە. لای منیش لە باوکم خۆشەویستترە.

سیزۆ بزەیەکی هاتێ، سەری راوەشاند و گوتی:

-ئەگەر وەڵامی هەموو شتێك وا بدەیەوە، دیارە زیرەکی! ... . پیر زوو تێدەشکێن، شارەزای چۆن پەلامار بدەی! ... . بە هیوای دیدار. . ... . .ئەوپەڕی بەختەوەریت بۆ بە ئاوات دەخوازم. .. .. . بەڵام لەگەڵ خەڵك تۆزێك رووخۆش بە. ... . . .ها. ..... . خوا ئاگادارتان بێ. دایە خواحافیز! . . . . ئەگەر پاڤێڵت دیت، پێی بڵێ گوێم لە وتارەکەی بوو. .... لە هەمووی تێنەگەیشتم. ... . . ئەنانەت جاری وا هەبوو دەشترسام. . . . . بەڵام هەرچی گوتی راستە!

کڵاوەکەی تۆزێك هەڵێنا و بێئەوەی پەلە بکا لە کۆڵانێدا ون بوو. ساشێنکا بە زەردەخەنەیەکەوە چاوی لێکرد و گوتی:

-دەبێ پیاوێکی باش بێ.

دایك وای دەهاتە بەرچاو کە ئەو کچە لە جاران خۆشەویستترە. کە گەیشتنە ماڵێ لەسەر کەروێتێك دانیشتن. دایك دیسان باسی ئەخشەی ساشێنکای کرد. کچەکە بە برۆی هەڵکشاو کە نیشانەی بیرکردنەوە بوو، لە چاوی گەورەی خەیاڵاوی، ئەماشای شوێنێکی دووری دەکرد. لەسەروچاوی رەنگ پەڕیویدا بیرکردنەوەیەکی هێدی هەست پێدەکرا.

-پاشان، کە منداڵتان بوو، منیش بۆ بەخێوکردنی دێمە لای ئێوە. ژیانمان لێرە خراپتر نابێ. پاڤێلاً زۆر وریایە، کارێك دەدۆزێتەوە.

ساشێنکا لە کاتێکدا چاوی لە دایك بڕیبوو پرسی:

-ناتەوێ هەر ئێستا بچی و لەگەڵی بکەوی؟

دایك هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی:

-فایدەی چییە؟ ئەگەر بییەوێ رابکا، دەست و پێی دەبەستم. بێجگە لەوەش، ئیجازە نادا.

ساشێنکا لەژێر لێوانەوە گوتی:

-بەڵێ هەر وایە. . . . .

دایك بۆ پۆزێکەو گوتی:

-بێجگە لەوەش کارم هەیە.

-بەڵێ راستە. ... . .. ئەوەش زۆر باشە.

ساشێنکا ئەمەی گوت و لەپڕ خۆی بزاوت، هەر دەتگوت لەژێر بارێکی گران رزگار بووە. پاشان بە ئەسپایی گوتی:

-لە سیبریا ئامێنێتەوە، رادەکا. ... . . . مسۆگەرە. ... . ..

-باشە کەوابوو تۆ چت بەسەر دێ؟ ئەگەر منداڵت ببێ چی لێ دێ؟

-نازانم. ... .. یا بزانم. نابێ لە خەمی مندا بێ، هەرچی بۆ خۆی بیەوێ با وابکا. من تەنیا هاورێی ئەوم. دەزانم جیابوونەوەی بۆ من زۆر دژوارە، بەڵام دەتوانم پێوی هەموو شتێك لە خۆم هەڵسووم. ..... . بە هیچ جۆر نایم بە هۆی زەحمەتی ئەو، نا!. .. .. .

دایك هەستی کرد کە ساشێنکا ئەوەی دەیڵێ دەتوانێ بەجێی بگەیەنێ. بە دڵسۆزییەکی گەرمەوە کچەکەی لە ئامێز گرت و گوتی:

-گیانەکەم. ... . کوێرەوەرییەکی زۆرت لە پێشە!

ساشێنکا بزەیەکی نەرمی هاتێ و خۆی بە دایکەوە نووساند و رووەمەتی سوور هەڵگەران.

-ئەوە مەسەلەیەکی دوورودرێژە. ... . . پێت وانەبێ کە فیداکاری بۆ من زەحمەتە. ... . من دەزانم چ دەکەم. . .. . دەزانم دەبێ هیوام بە چی هەبێ. ئەگەر ئەو لەگەڵ من بەختەوەر بێ، منیش لەگەڵ ئەو بەختەوەر دەبم. ئاوات و ئەرکی من ئەوەیە کە توانای ئەو زیاتر بکەم، هەر خۆشەویستییەکی لەدەستم بێ بۆی ئامادە بکەم، بەختەوەرییەکی زۆر. زۆرم خۆش دەوێ. ئەویش منی خۆش دەوێ، دەزانم. هەستی خۆمان بە یەکتر نیشان دەدەین. هەر چەندی بتوانین سەرمایەی مەعنەوی یەکتر زیاد دەکەین. ئەگەر پێویستیش بێ، وەك دۆستی دڵسۆز لێك جیادەبینەوە.

دایك زەردەخەنەیکی هاتێ و لەسەرخۆ گوتی:

-منیش دێمە لای ئێوە. ... . رەنگە منیش دوور خەنەوە.

ئەو دوو ژنە بێئەوەی قسە بکەن، لە ئامێزی یەکتردا بیریان لە کەسێك دەکردەوە کە هەردووکیان خۆشیان دەویست. بێدەنگی و پەژارە و خۆشەویستییەکی گەرم هەر دووکی داگرتبوون. . . .

نیکۆلای زۆر بە ماندوویی گەیشتەوە. لە کاتێکدا خۆی دەگۆڕی بە پەلە گوتی:

-بەر لەوەی دەرفەتمان لە کیس بچێ برۆن، ئەمڕۆ لە بەیانییەوە بە ئاشکرا دوو جاسووس بە دووای منەوەن. بۆنی گرتنی لێدێ. .... هەر لە ئێستاوە هەست پێدەکەم. دەبێ لە شوێنێك شتێکی خراپ قەومابێ. .... . بەڕاستی، ئەوەتا وتارەکەی پاڤێل.... .. .. بڕیار دراوە کە چاپ بکرێ. . .... . بیدەن بە لیودمیلا و تکای لێبکەن کە زۆر بەپەلە چاپی بکا. دایە، پاڤێل زۆر باشی قسە کردووە. ساشێنکا لەو جاسووسانە وریابە! راوەستن، ئەو بەستانەش لەگەڵ خۆتان بەرن. .... بیدەن بە دوکتۆر.

لە کاتی قسەکردندا دەستە سارەدەکانی توند رێك دەگوشی. پاشان هاتە نزیك مێزەکە، چەکمەجی کێشایەوە و بە پەلە هێندێك سەنەد و بەڵگەی دەرهێنان و ئەودیو و ئەودیوی کردن و هێندێکی دڕاندن و هێندێکیشی لەسەر یەك دانان. تەواو نیگەران و پەرێشان بوو. قژەکانی ئاڵۆز بوون.

-ئەوەندە ماوە نییە کە تەماشای هەموان بکەم. هەر ئەوانەم جیاکردنەوە، دیسان بزانە چەند زۆرن! شتێکی سەیرە. دایە، لام وایە باشترە تۆ لێرە نەخەوی، تۆ دەڵێی چی؟ بەشداربوون لەو گاڵتەبازارەدا تا رادەیەك ناخۆشە. لەوانەیە ژاندارم بتگرن. پێویستە بۆ بلاوکردنەوەی وتاری پاڤێل بچییە دێهات.

دایك گوتی:

-سەیرە. من بۆ چی دەگرن؟ لەوانەیە تۆ بە هەڵەچوویی و هەر نەیەن. نیکۆلای دەستی راوەشاند و بە دڵنیایی گوتی:

-من بۆنی شتێکی ئاوا دەکەم. .. . . . . بێجگە لەوەش، تۆ دەتوانی یارمەتی لیودمیلا بدەی. تا درەنگ نەبووە ئێوە برۆن.

دایك بەوە شاد بوو کە لە چاپکردنی وتاری کوڕەکەیدا بەشداری دەکا، گوتی:

-ئەگەر وایە دەڕۆم. بەڵام وەنەبێ لە ترسان بڕۆم. .. .. ئێستا ئیتر لە هیچ شتێك ناترسم. سوپاس بۆ خوا، ئێستا ئیتر دەزانم. .. . . . .

نیکۆلای بێئەوەی تەماشای بکا بانگی کرد:

-هەر خۆش بی. .. . . . . ئاخ. پێم بڵێ جلەکانی ژێرەوە و جانتاکەم لە کوێن؟ هەمور شتێکت خستووەتە ژێر دەستی وەستایانەی خۆت. من ناتوانم شتی تایبەتی خۆشم بدۆزمەوە. ئێستا خۆم ئامادە دەکەم، ژاندارمەکان تووشی سەرسوورمانێکی ناخۆش دەبن.

ساشێنکا کاغەزە نوشتاوەکانی لە سۆبەدا سووتاندن و پاشان هەوڵی دا خۆڵەمێشەکەیان لەگەڵ خۆڵەمێشی ئاوردوو تێکەڵ بکا.

نیکۆلای دەستی ساشێنکای گوشی و گوتی:

-بڕۆن! لە بیرت نەچێ، کتێبم بۆ بنێری. ئەگەر شتێکی تازە و سەرنجراکێش بڵاو بۆوە. ... . بە هیوای دیدار! هاوڕێی خۆشەویست ئاگات لە خۆت بێ، بە تایبەتی. . .. ساشێنکا پرسی:

-پێت وایە زۆر لە زینداندا بمێنییەوە؟

-هیچ دیار نییە. بێگومان ماوەیەکی زۆر. .. .. . ئاوانی جۆربەجۆریان بۆ من هەڵبەستووە. دایە تۆش لەگەڵ ساشێنکا بچۆ. ... . .. چونکە وەدوواکەوتنی دووکەس دژوارە.

-باشە دەچم خۆم دەگۆڕم. .. . . .

تەماشایەکی نیکۆلای کرد، بێجگە لە نیگەرانییەکی کەم کە نیگای نەرم و میهرەبانی دادەپۆشی، هیچ نیشانەی پەشێوی لێ بەدی نەدەکرا. ئاگای لە هەموو کەس بوو. ڕووخۆش و کارپوخت، هێدی و ئارام، چ بە ئاشکرا و چ بە نهێنی هەر ئەو ژیانی ڕەمزاوی جارانی هەبوو. دایک بە ئەوینێکی بە پارێزەوە خۆشی دەویست، وەك ئەو ئەوینە هێندە بڕوای بە خۆی نەبێ. ئێستا بەزەیی پێدادەهات، بەڵام پێشی هەستی خۆی گرت، چونکە دەیزانی ئەگەر نیکۆلای هەست بەو بەزەیی پێداهاتنە بکا، دەشێوێ و هەر وەك عادەتی خۆیەتی تۆزێکیش سەر و شێوەی سەیر دەبێ. دایک نەیدەویست نیکۆلای بەو حاڵە ببینێ. جێبەجێ کە خۆی گۆڕی هاتەوە ژووری. نیکۆلای دەستی ساشێنکای گوشی و گوتی:

-زۆر باشە، دڵنیام کە هەم بۆ ئەو باشە و هەم بۆ تۆ. بەختەوەری تاقە کەسێك ئەگەر کەم بێ زیانی نییە. .. . . بەڵام دەزانی، نابێ زۆر بێ، تا بێنرخ نەبێ. .. . . . دایە گیان ئامادەی؟

چاویلکەکەی ڕاست کرد و هاتە لای:

-باشە، بە هیوای دیدار. .. . . . تا سێ. ... . . چوار. ... یان شەش مانگی تر. وای دابنێین شەش مانگ. ... .. . ئەو ماوەیە زۆرە، لە شەش مانگدا دەکرێ پیاو زۆر کار بکا! تکا دەکەم ئاگاتان لە خۆ بێ! باشە، با یەکتر ماچ کەین. ... .

لە کاتێکدا باسکە ئەستوورەکانی لە ملی دایک دەهاڵاند، چاوی لە چاوانی کرد و بە پێکەنینەوە گوتی:

-پێم وایە عاشقی تۆم. ... . . هەر ماچت دەکەم.

دایك بێئەوەی هیچ بڵێ نێوچاوان و ڕوومەتی ماچ کرد. دەستی دەلەرزین و بۆ ئەوەی نیکۆلای هەستی پێنەکا، بەری دانەوە.

-دەڕۆن؟ بەخێر چن، ئاگاتان لەخۆ بێ، وریا بن. ... . . سبەینێ بەیانی منداڵێکی بنێرن. یەکێك لە ماڵی لیودمیلایە، با بێ بزانێ وەزع چۆنە. .. . . باشە! هاوڕێیان، بە هیوای یەکتر دیتنەوە. ... . هەموو شت ڕێکوپێکە. ... . هەموو شت!

ساشێنکا لە کوڵانێ گوتی:

-ئەگەر پێویست بێ هەروا بە هاسانی بۆ مردنیش دەچێ. ... . . هەر ئاوا کە پەلەی دەکرد، وەك ئێستا. ... . .کاتێك مردن ڕووی تێبکا، ئیکۆڵای چاویلکەکەی ڕاست دەکا و دەڵێ: "هەی هەی!" و دەمرێ. ... .

دایك بە منگە منگ گوتی:

-زۆرم خۆش دەوێ. ... .

-سەرم لێ سووڕماوە. .. .. . . بەڵام خۆشەویستی لە بارەی ئەو. ... .. نا! هەستی ڕێز و حورمەتم بۆی هەیە. ... .. هەر چەندە مێهرەبان و دڵنەرمە، بەڵام بە ڕادەی پێویست مرۆڤایەتی نییە. ... . پێم وایە وەدووامان دەکەون، با لێك جیا بینەوە. ئەگەر پێت وابوو وەدووات کەوتوون مەچۆ ماڵی لیودمیلا.

دایك گوتی:

-دەزانم!

ساشێنکا دووپاتەی کردەوە:

-مەچۆ ماڵی لیودمیلا. کەوابوو وەرە ماڵی من. بە هیوای دیدار.

خێرا ڕووی وەرگێڕا و گەڕایەوە. دایك بانگی کرد:

-بە هیوای دیدار.

(٢٨)

پاش چەند دەقیقەیەك دایك لە ژوورە چکۆڵەکەی لیودمیلا لە نزیك سۆبە دانیشتبوو خۆی گەرم دەکردەوە. لیودمیلا کراسێکی ڕەشی لەبەردابوو، بەکاوەخۆ لەو ژوورە چکۆڵەدا دەهات و دەچوو. بە خشەخشی داوێنەکەی و دەنگی فەرماندەرانی ژوورەکەی پڕ دەکرد. دار لە نێو سۆبەدا قرچەقرچیان دەهات و ئاگر هەر نێڵەی بوو، هەوای ژوورەکەی رادەکێشا و گرفەی دەهات، دەنگی ڕەوانی ژنەکە لە ژوورێدا دەنگی دەدایەوە:

-خەڵك ئەحمەقییان لە ناجسنییان زۆر زیاترە، تەنیا هەر ئەو شتانە دەبینن کە لێیان نزیکن و دەستیان دەیانگاتێ. بەڵام هەرچی نزیکە خۆڕیانەیە و هەرچی دوورە بە نرخە. بەڕاستی ئەگەر ژیان هاسانتر بایە و خەڵك بەهۆشتر بان، بە قازانجی هەمووان دەبوو. ... . . بەڵام بۆ گەیشتن بەو ئامانجە، جارێ دەبێ واز لە ژیانی هێندی بێنن.

لەپڕ چوو لە پێش دایك راوەستا و سەبرتر وەك بیەوێ داوای لێبووردن بکا، قسەکانی درێژە پێدا:

-من کەمتر خەڵك دەبینم. ... .. . ئەگەر کەسێك دێتە ماڵم، دەست پێدەکەم. ... . . گاڵتەیە، واتییە؟

-بۆچی؟

دایك دەیویست بزانێ لیودمیلا بڵاوکراوەکان لە کوێ چاپ دەکا. ... ... بەڵام لە دەوروبەری خۆی هیچ شتێکی وای نەدەدیت. لە ژوورەکەیدا کە سێ پەنجەرەی بەرەو حەوشە دەکرانەوە، کەرویتێکی فەنەر و کتێبخانەیەك و مێزێك و چەند کورسی و قەرەوێڵەیەکیش کە بە دیوارەوە بوو، دەبینران. لە قوژبنێك و لە سیلەیەك سۆبە و هێندێك وێنەش بە دیوارەوە بوون. هەموو شت لەو ژوورەدا پاك و خاوێن بوو. بە تایبەتی وێنەی خاوەن ماڵەکە وەك ئەرکە دنیایان دەچوو. پیاو لەو ژوورەدا هەستی بە شتێکی رەمزاوی و نهێنی دەکرد. دایك تەماشای دەرگاکانی کرد. بە دەرگایەکدا هاتبووە ژوورێ کە بۆ دالانێ دەکرایەوە. لە نزیك سۆبە دەرگایەکی تری بەرز و درێژ دەبینرا. کە هەستی کرد لیودمیلا بە وردی تەماشای دەکا، بە گورجی گوتی:

-بۆ کارێك هاتووم!

-دەزانم بۆ هیچ شتێکی تر کەس نایەتە ماڵی من.

دایك وای هەست پێکرد کە خاوەن ماڵەکە دەنگی دەلەرزێ، بزەیەکی بەسەر لێوە ناسکەکانییەوە دیار بوو، گلێنەی چاوی لە پشت چاویلکەکانی دەدرەوشا. دایك چاوی لێکرد و وتارەکەی پاڤێلی بۆ راگرت.

-ئەوەتا، تکایان لێ دەکردی کە بە زوویی چاپی بکەی. ... ...

دەستی کرد بە باسی ئەو پێش دەستییە کە نیکۆلای پێش گرانی خۆی رەچاوی کردبوو. لیودمیلا بێئەوەی هیچ بڵێ، وتارەکەی وەرگرت و خستییە بەر پشتێنی و لەسەر کورسی دانیشت. گڕی ئاگرەکە لە شووشەی چاویلکەکانیدا تروسکەی دەکرد. زەردەخەنەیەکی گەرم لەسەر روومەتی دیار بوو، گوتی:

-ئەگەر ژاندارم بێنە ماڵی من، تەقەیان لێ دەکەم. لە بەرامبەر زۆردارانا حەقمە دیفاع لە خۆم بکەم. خۆم بپارێزم. چونکە خەڵکی تر بۆ خەبات بانگ دەکەم. دەبێ ئەو کارە بکەم.

شەبەقی ئاگر لەسەر دەموچاوی لاچوو، دیسان هاتەوە سەر حالی سروشتی و بە فیکردا چوو. دایك بە هەستێکی خۆشەویستی لە دڵی خۆیدا گوتی:"دەبێ ژیانێکی دژواری هەبێ".

لیودمیلا لە پێشدا بە نابەدڵی دەستی کرد بە خوێندنەوەی وتاری پاڤێل، پاشان پتر سەری بەسەر کاغەزەکاندا خوار کردەوە، پەڕەکانی دەخوێندنەوە خێرا لەولای دادەنان. کە لە خوێندنەوەی بۆوە، هەستا و لە دایك وەنزیك کەوت و گوتی:

-زۆر باشە. ... . ڕوونە. .. .. . . شتێکە خۆشم دەوێ.

تاوێك بیری کردەوە و گوتی:

-نەمدەویست باسی کوڕەکەت لەگەڵ بکەم، قەت نەمدیوە. وتووێژی خەمبارانەم پێخۆش نییە. دەزانم پیاو کە خزمێکی دوور دەخرێتەوە چ وەزعێکی هەیە. ... . بەڵێ بزانم، ئەگەر ئینسان کوڕێکی ئاوای هەبێ باشە؟

-بەڵێ زۆر باشە.

-باشە، بەڵام ترسیشی هەیە.

دایك بزەیەکی هاتە سەر لێوان و گوتی:

-ئێستا ئیتر نا!

لیودمیلا دەستێکی بە قژەکانی خۆیدا هێنا و ڕووی لە پەنجەرە کرد. سێبەرێکی گەرم و سووکی کەوتبووە سەر کولمان.

ئێستا چاپی دەکەم. .. . .. تۆ یارمەتیم دەکەی؟

-چۆن نایکەم!.... . ..

-ئێستا زوو پیتەکان ڕێك دەخەم. .. ... بخەوە ئەمڕۆ بۆ تۆ زۆر دژوار و داخدار بووە.

لەسەر قەرەوێڵە ڕاکشێ، من ناخەوم. لەوانەیە شەوێ وەخەبەرت بێنم کە یاریدەم بدەی. بەر لەوەی خەوت لێبکەوێ چراکەی بکوژێنەوە.

دوو لقەداری لە سۆبەکە هاویشت و بە دەرگایەکی تەنگادا کە لە کن بوخارییەکە ساز کرابوو، وەدەرکەوت و دەرگاکەی لەسەر خۆی پێوەدا. دایك چاوێکی لێکرد و لە کاتێکدا جلەکانی دادەکەند بیری لە خانەخوێکەی دەکردەوە:

-"فەقیرە. .. . .. .زەحمەت دەکێشی".

لەبەر هیلاکیان سەری سووڕا، بەلام مێشك و دڵی هێدی و ئارام بوو. هەموو شت لەبەر چاوی بە تیشکێکی نەرم و دڵلاوێن ڕووناك دەبوو. دایك ماوەیەك بوو شارەزای ئەو جۆرە دڵ دامرکانە ببوو کە بە دووای هەڵچوون و دڵپەشێویدا ڕوودەدا. پێشتر تووشی پەرێشانی دەبوو، بەلام ئێستا ئەو نارامییە گیانی گوشاد دەکرد و بە هەستێکی مەزن بەرین و بەهێزی دەکرد. چراکەی کوژاندەوە. لە نێو جێگای سارد و سڕدا ڕاکشا. لە ژێر لێفەدا خۆی خڕ کردەوە و زوو خەوی لێکەوت. کاتێك چاوی هەڵبڕین، تیشکی ڕۆژ و سەرمای زستان ژوورەکەیان پڕکردبوو. لیودمیلا لەسەر قەرەوێڵەیەکی فەنەر ڕاکشابو، کتێبێك بە دەستەوە، بە چاوێکی دۆستانە تەماشای دایکی دەکرد.

دایك بەخۆدا شکایەوە و بانگی کرد:

-ئاخ، خوایە، چەند زۆر نوستووم. زۆر درەنگە؟

-ڕۆژباش. نزیك سەعات دەیە. هەستە قاوەڵتی بخۆین. ... .

-بۆچی وەخەبەرت نەهێناوم؟

-خەریك بووم، بەلام تۆ لە خەوەکەت دا زەردەخەنەیەکی ئەوەندە دۆستانەت لەسەر لێوان بوو. ... .

هەستا و لە قەرەوێڵەکە وەنزیك کەوت و خۆی بەسەر دایکدا خوار کردەوە. دایك لە چاوە ماتەکانی خانەخوێکەیدا نزیکی و پاکی و دۆستایەتی دەدیت.

-نەمویست هەڵتبستێنم. بێگومان خەونی خۆشت دەدیت. ... . .

-نا، خەوم نەدی. ... .

-گرنگ نییە، بەلام زەردەخەنەکەتم زۆر پێ جوان بوو. ئەوەندە ئارام و دلگیر بوو.

لیودمیلا نەرم لەسەرخۆ دەستی کرد بە پێکەنین. ... ...

-بیرم لە تۆ و لە ژیانت دەکردەوە. چونکە دژوارە. ... ...

دایك کەوتە بیرکردنەوە. لە کاتێکدا برۆی دەبزاوتن، بە گومانەوە گوتی:

-لەو بارەوە هیچ نازانم. هێندێ جار دێتە پێش و خێرا بەدووای یەکترا دێن.

لافاوێکی پەرێشانی کە باش شارەزای بوو، دڵی داگرت و پڕی کرد لە وێنە و بیر و خەیاڵ. لەسەر قەرەوێڵەکەی دانیشت و پەلەی کرد کە پەیکەری فکرەکانی بە کراسی قسە داپۆشێ:

-ئەوانە هەموو بۆ لای ئامانجێك دەچن وەك ئاگر کە لە شوێنێك بەردەبێ؛ گڕەکەی هەمیشە ڕووی لە سەرێیە، لە جێگایەك ڕۆژنەیەك بۆ خۆی دەکاتەوە. لە جێگایەکی تر توندتر و ڕووناکتر دەدرەوشێ. ... .. ئەوەندە شتی

خەفەتاوی هەن هەر باسیان ناکرێ. فەقیرن خەڵك لە ئازار دان، ئەزیەتیان دەدەن، جاسووسانیان وەدووا دەخەن، بە بێبەزەیی لێیان دەدەن. ئەودەم ئەوانیش خۆیان دەشارنەوە. وەك ئەرکە دنیایان دەژین، لە بەشێکی زۆری خێر و خۆشی بێبەشن، ئەوەش زۆر دژوارە.

لیودمیلا خێرا سەری هەڵێنا و بە وردی چاوی لە دایك کرد و بە دەنگێکی هێدی گوتی:

-لەبارەی خۆتەوە هیچ ناڵێی؟

دایك لە کاتێکدا جلی لەبەر دەکرد گوتی:

-لەبارەی خۆم؟ پیاو کاتێك یەکێکی خۆش دەوێ، کاتێك یەکێکی تریش لە لای خۆشەویستە، کاتێك لە خەمی هەمووان دایە، کاتێك بەزەیی بە هەمووواندا دێ، چۆن دەتوانێ خۆی ببوێرێ. تەواوی ئەوانە لە دڵی مرۆڤدا بە یەك دەگەن و وێك دەکەون. لە حاڵێکی ئاوادا پیاو چۆن دەتوانێ خۆی هەڵاوێرێ؟ . ... بۆ کوێ بچێ؟

نیوەی جلەکانی لەبەر کردبوو، ئاوێکی کەوتە بیرکردنەوە. لەپڕ وای هاتە خەیاڵ کە ئیتر ئەو نیلۆڤنایەی جاران نییە کە ئەوەندە لە بارەی کوڕەکەیەوە پەرێشان بوو و لە خەمی دابوو، بۆی لە مەترسیدا بوو و بیری لە پاراستنی دەکردەوە. ئیتر ئەو ژنە نییە و لێی دوور کەوتووەتەوە. دەڵێی ئەوانەی هەمووو بە ئاگر سووتاندووە. ئەو خەیاڵەی گیانی دایکی خاوێن و سووك کردبوو، دڵی بەهێزێکی تازە نوێ کردبۆوە. گوێی بۆ دەروونی خۆی رادەگرت و بە ئاوات بوو بزانێ لە ناخی دەروونیدا چ رادەبرێ. لەوەش دەترسا کە نەوەك سەرلەنوێ نیگەرانی و پەرێشانی کۆنی لە دڵیدا زیندوو بێتەوە.

لیودمیلا لێی وەنزیك کەوت و بە خۆشی لێی پرسی:

-بیر لە چی دەکەیەوە؟

-هیچ نازانم.

هەردووکیان بێدەنگ بوون و بزەیەکیان هاتێ. پاشان لیودمیلا وەدەرکەوت و گوتی:

-سەماوەرەکەم چی بەسەر هات؟

دایك تەماشایەکی پەنجەرەی کرد، لە دەرەوە رۆژێکی سارد دیار بوو. دڵی دایك رووناك و گەرم بوو. دەیویست بە خۆشی، بە هەستی حەقناسییەوە، بە دوور و درێژی باسی هەموو شتێك بکا.ئارەزووی دوعا و پاڕانەوە کە دەمێك بوو لە بیری کردبوو، بەسەریدا هات. سەروڕووی پاڤێلی هێنا بەرچاوی خۆی، دەنگێکی کز لە مێشکیدا زرینگایەوە: "ئەوە دایکی پاڤێل ڤلاسۆڤە". چاوی گەش و پڕ لە خۆشەویستی ساشێنکا لە پێش چاوی دەدرەوشانەوە. قەڵافەتی رەشی رێبینی هاتە بەرچاو. روومەتی سەوز و مەندی پاڤێلا بزەی هاتێ.

نیکۆلای به شەرمەوه مژۆلی لێك دەدان. لەپڕ هەناسەیەکی قووڵ وسووك هەموو ئەوانەی تێك دان. هەستێکی ئارام وەکو هەورێکی روون و رەنگاورەنگ بەسەر دڵیدا هات.

لیودمیلا وەژوورکەوت و گوتی:

-نیکۆلای راستی دەکرد. ... . . گرتوویانە. هەر وەك خۆی گوتبووی کوڕەکەم نارد. هاتەوه، دەڵێ پاسەوان لە حەوشە خۆیان شاردۆتەوە، یەکیش لە پشت دەرگایە. جاسووسان دەورەی ماڵەکەیان داوه. کوڕەکە دەیاننناسێ.

. . ...

دایك سەری راوەشاند و بە سادەیی گوتی:

-ئاخ. ... . نیکۆلای . ... فەقیرە! . . ..

لیودمیلا بە دەنگێکی گیراو و هێندێ درێژەی پێدا:

-لەم دووایییەدا زۆری قسە بۆ کرێکارانی شار دەکرد، سووتابوو. کاتێ ئەوە هاتبوو خۆی بشارێتەوه. هاورێکانی پێیان دەگوت بڕوا، بەڵام بە قسەی نەدەکردن. من لەو بڕوایەدام لەو جۆرە کارانەدا نابێ ئامۆژگاری خەڵك بکەی، بەڵکو دەبێ ناچاریان بکەی. . . . . .

کوڕێکی مێرمنداڵ، مو رەش و دەموچاو سوور و سپی، چاوکاڵ و قەپۆزیەران دەرگای کردەوە و بە دەنگێکی گشتی گوتی:

-سەماوەرەکەم بێنم؟

-بەڵێ "سێریۆژە" بێزەحمەت! ئەوە بەردەستی منە. ... . تۆ نەتدیتبوو؟

-نا.

-هێندێ جار دەمنارده ماڵی نیکۆلای.

دایك وای هاتە بەرچاو کە لیودمیلا روالەتی گۆڕاوە، ساکارترە و هۆشی کەمتر لە جێگای دیکەیە. جووڵانەوەی نەرمی و قەد و باڵای رێك و لەباری، جوانی و هێزێکی تەواویان لێ دیار بوو. کەمێك لێبڕاو بوو و دەموچاوی بزرکابوو. ئاڵقەی چاوەکانی بە شەو گەورەتر ببوون و تێکۆشانێکی بەردەوام لە جووڵانەوەیدا هەست پێدەکرا.

کوڕەکە سەماوەرەکەی هێنا.

-سێرژ! ئەمە دایکی پاڤێل ڤلاسۆڤە، ئەو کرێکارەی دوێنێ حوکمیان دا.

کوڕەکە داهاتەوە، دەستی دایکی گوشی و بۆ دەرێ چوو. نانی هێنا و لەسەر مێز دانیشت. لیودمیلا کە چای تێدەکرد. داوای لە دایك کرد کە تا نەزانێ پۆلیس خۆی لە کێ مات کردووه، نەچێتە ماڵێ.

-ڕەنگە خۆیان لە تۆ مات کردبێ. ... . . بێگومان پرسیارت لێدەکەن.

-گرنگ نییە، ئەگەر بشگرن بەلایەکی گەورە نییە. تەنیا دەمویست وتاری پاڤێلا پێشتر بلاوکرابایەوە. ... . .

-پیتەکانی ڕێك خراون. سبەینێ بۆ شار و دەوروبەری نووسخەی تەواومان بە دەستەوە دەبێ، هەروەها بۆ شارۆچکەکانیش. ناتاشا دەناسی؟

-چۆن نایناسم؟

-باشە، ئەو دەبێ ئەو نووسخانە بەرێ. ... . .

کوڕەکە ڕۆژنامەیەکی دەخوێندەوە، وای دەنواند کە گوێی لە قسەی ئەوان نییە، بەلام جاروبار چاوێکی لە دایك دەکرد. دایك کە سەیری ئەو چاولێکردنە ژیرانەی دەکرد، دلگەرمییەکی خۆشی بۆ پەیدا دەبوو.

لیودمیلا دیسان باسی نیکۆلای کرد، بێئەوەی بۆ گیرانەکەی بگرێ و بنالێ. شێوەی قسەکانی بۆ دایك تەواو ئاسایی بوو. ڕۆژەکە لە هەموو جارێك خێراتر تێدەپەڕی. تا لە قاوەلتی بوونەوە، نزیك نیوەڕۆ بوو.

بە توند لە دەرگا درا. کوڕەکە هەستا و چاوێکی بە پرسیاری لە خانەخوێ کرد.

-سێریۆژە برۆ بیکەوە. دەبێ کێ بێ؟

لیودمیلا بە پۆزێکەوە، هێدی دەستی لە گیرفانی نا و بە دایکی گوت:

-ئەگەر ژاندارم بن لەو قوژبنە ڕاوەستە. ... . . سێریۆژە تۆش. . . . . .

کوڕەکە لەسەرخۆ گوتی: "دەزانم" و ون بوو.

دایك بزەی هاتێ. ئەو ئامادەکارییە کاری تێ‌کرد و هەستی بە پێشهاتێکی نالەبار نەکرد.

دوکتۆر وەژوورکەوت و بە پەلە گوتی:

-نیکۆلای گیراوە . . . . نای دایە، ئەوە تۆ لێرەی؟ کە بردیان لە مالێ نەبووی؟

-نا. منی بۆ ئێرە ناردبوو. ... .

-ها، پێم وانییە زۆر بۆ تۆ باش بێ. دوێنێ شەو لاوان پێنج سەد نووسخەیان لە وتاری پاڤێل بە چاپی ژلاتین ئامادە کردووە. ئەو کارە زۆر باش کراوە، پوخت و خاوێنە و دەخوێندرێتەوە. دەیانەوێ ئەمشەو لە شاریدا بلاوی بکەنەوە. من پێم وایە بۆ نێو شار نووسخەی چاپی باشترە. نووسخەی ژلاتین دەبێ بۆ شوێنی تر بنێرین.

دایك خێرا گوتی:

-ئەو نوسخانە بدەن بە من بۆ ناتاشایان دەبەم.

زۆری پێخۆش بوو کە هەتا زووتر وتاری پاڤێڵ بڵاو بێتەوە و تەواوی زەوی بە قسەی کوڕەکەی داپۆشرێ. بە چاوی گەش و بە شێوەی پاڕانەوە تەماشای دوکتۆری دەکرد. دوکتۆر گوتی:

-نازانم ئەگەر ئێستا ئەو کارە بکەین عاقڵانەیە یان نا.

تەماشای سەعاتی کرد، سەعات یازدە و چل و سێ دەقیقە بوو. ... . . .

-قەتار سەعاتی دوو و پێنج دەقیقە دەڕوا. تۆ شەو دەگەیە جێ، بەڵام ئەوەندەی پێویستە درەنگ نابێ. پاشان کاری سەرەکی ئەوە نییە.

لیودمیلا دووپاتەی کردەوە:

-بەڵێ ئەوە نییە!

دایک لێی چووە پێش و گوتی:

-ئەدی چییە؟ مەبەستت ئەوەیە کارەکە باش ئەنجام بدرێ. من دەزانم چ دەکەم. لیودمیلاچاوی لە دایک بڕی و نێوچاوانی خۆی سڕیەوە و گوتی:

-مەترسی تێدایە.

دایک گوتی: مەترسی چی؟

دکتۆر بە دەنگێکی بەپەلە و ناڕێک گوتی:

-چونکە تۆ سەعاتێك پێش گیرانی نیکۆلای لە ماڵێ وەدەرکەوتووی، پاشان چوویەتە کارخانە کە لەوێ تۆ زۆر باش دەناسن. دوای چوونی تۆ بۆ کارخانە بڵاوکراوەی شۆڕشگێڕانە لە کارخانەدا بڵاو بوونەتەوە. ئەوانە هەموو وەك ئاڵقەی ئەنافێك دەکەونە گەردنت.

دایك هەڵگیرسا و گوتی:

-ئاگایان لە من نابێ. ئەگەر لە گەڕانەوەدا بمگرن و لێم بپرسن لە کوێ بووی، دەزانم وەڵام بدەمەوە. لە کارخانەوە ڕاست دەچمە دەرەوەی شار، لەوێ پیاوێك دەناسم ناوی "سیزۆڤ"ە، دەڵێم پاش موحاکەمە لەبەر خەم و خەفەتان چوومەتە ماڵی سیزۆڤ. ئەویش هاودەردی منە، برازای لەگەڵ پاڤێڵ حوکم دراوە. .. .. دەڵێم ئەو ماوەیە لای ئەو بووم. ... .. ئەویش پشتگیری لە قسەکانم دەکا. .. . . دەبینن!. . . .

لەبەر ئەوەی هەستی دەکرد ئاواتەکەی دێتە دی، پتر هەوڵی دەدا کە ڕازیان بکا و بە هێزێکی پترەوە قسەی دەکرد، ئەوانیش ڕازی بوون.

دوکتۆر بە ناپەدڵی گوتی:

-چار چییه؟ بچۆ!
لیودمیلا بێدەنگ لە ژوورێدا دەهات و دەچوو، گرژ ببوو، روومەتی تێك قووپابوون. وادەهاتە بەرچاو کە رەگی ملی هەستاون و سەری گرانتر بووە. رازیبوونی بە ناچاری دوکتۆر دایکی تووشی هەناسە هەڵکێشان کرد. بە زەردەخەنەیەکەوە گوتی:
-هەمووتان چاوەدێری من دەکەن، بەڵام وریای خۆتان نابن.
دوکتۆر گوتی:
-ئەمە راست نییە، چاوەدێری خۆشمان دەکەین. دەبێ ئاگامان لە خۆشمان هەبێ. ئەوانەی بە خۆڕایی خۆیان دەخەنە مەترسییەوە، هەر چەندی سەرکۆنەیان بکەین کەمە. . . بەوجۆرە بلاوکراوەکانت بۆ دێننە ئێزگەی شەمەندەفەر.
بۆی روون کردەوە کە دەبێ چ بکا. پاشان بە وردی سەیری کرد و گوتی:
سەرکەوتنی تۆم دەوێ. ئێستا رازی، وانییە؟
دوکتۆر بە نارەزایی وەدەرکەوت. کاتێك دەرگا پێوەدرا، لیودمیلا هاتە کن دایك و گوتی:
-تۆ ژنێکی نازداری. لە فکرەکەت تێدەگەم. . . .
باسکی دایك گرت و هەردووکیان لە ژوورێدا دەستیان کرد بە هاتوچۆ.
-منیش کوڕێکم هەیە ئێستا دوازدە ساڵە، بەڵام لەگەڵ باوکی دەژی. مێردەکەم دادخوایە. . . . کوڕەکەم لای ئەوە. زۆرجار لەخۆم دەپرسم کە ئەو منداڵە چی لێدێ؟ دەنگی شێداری دەلەرزی. پاشان سەرلەنوێ بە ورتە ورت قسەکانی درێژە پێدان:
-ئەو منداڵە یەکێك پەروەردەی دەکا کە دوژمنی خوێنی ئەو کەسانەیە کە لای من خۆشەویستن و بە باشترین کەسی سەر زەویان دەزانم. لەوانەیە کوڕەکەم ببێتە دوژمنی منیش. ناتوانم وەری گرمەوە و لەگەڵ خۆم بێ، چونکە من بە ناوێکی داتاشراو دەژیم. هەشت ساڵە نەمدیتووە. . . . هەشت ساڵ زۆرە!
لە نزیك پەنجەرە راوەستا و تەماشای ئاسمانی ساف و کەمرەنگی کرد و لەسەر قسەکەی رۆیشت:
-ئەگەر لەگەڵ من بایە، بەهێزتر دەبووم و خەمم لە دڵدا نەدەبوو کە ئێستا دڵم هەر ژان دەکا. ئەگەر مردباش دڵم دادەمرکا و بۆ من هاسانتر دەبوو. ئەودەم دەمزانی کە مردووە و ناتوانێ دوژمنی ئەو شتە بێ کە لە خۆشەویستی بەرزترە و لە ژیاندا لە هەموو شتێك بە نرختره. . . .
دایك لەسەرخۆ گوتی:

-گیانەکەم!

هەستی کرد کە دڵی ئەو ژنە چۆن ژان دەکا. لیودمیلا بزەیەکی هاتێ و گوتی:

-تۆ بەختەوەری. چەند خۆشە کە دایك و کوڕ شان بە شانی یەکتر بە ڕێگادا دەڕۆن! زۆر باشە. شتی وا کەم ڕێدەکەوێ.

دایك بە دەنگی بەرز گوتی:

-بەڵێ، باشە.

وەك بیەوێ شتێکی نهێنی بڵێ، دەنگی کز کردەوە و درێژەی پێدا:

-ژیانێکی دیکەیە. تۆ و نیکۆلای و تەواوی ئەو کەسانەی لە پێناوی حەقیقەتدا کار دەکەن لەگەڵ ئێمەن! . . . . . . هەر بەو جۆرەیە کە خەڵك لێك وەنزیك دەکەون. ئەو شتانە دەزانم، نەك هەر وشەکان، بەڵکو لە تەواوی مەبەست تێدەگەم. . . . . . تەواو!

لیودمیلا گوتی:

-ئاخ. . . . . هەر بەو جۆرەیە. .... هەر وایە!

دایك دەستی خستە سەر شانی لیودمیلا و درێژەی پێدا:

-وەك من تێی دەگەم منداڵەکان لە جیهاندا بەرەوپێش دەچن. دڵانی هەرە باش، گیانە هەرە جوامێرەکان، بێ‌ئەوەی ئاوڕ لە تاریکی پشت سەریان بدەنەوە، هێرش دەبن، دەچنە پێش. لاوان و ڕۆڵە بەهێزەکان تەواوی توانای خۆیان بۆ یەك ئامانج بەکار دێنن، یانی بۆ دادپەروەری. دەیانەوێ بەسەر ڕەنج و کوێرەوەریدا زاڵ بن. چەکیان دەست داوەتێ تا چارەرەشی مرۆڤایەتی نەهێڵن. دەیانەوێ چەپەڵی تێك بشکێنن و تێکی دەشکێنن. یەکێك لەوان بە منی گوت: "ڕۆژێکی تازە دادێنین"، داشی دێنن. یەکی تر گوتی: "هەموو دڵە شکاوەکان دەکەینە یەك"، ئەو کارەش دەکەن!

بۆ هەڵگیرسانی بڕوای تازەی، وشەی دوعاکردنی وەبیر خۆی دەهێنایەوە کە لە بیری چووبوونەوە، ئەو وشانەشی وەك پشکۆ لە دڵ هاتنە دەر.

-ئەو ڕۆڵانەی بە ڕێگای عەقڵ و حەقیقەتدا دەڕۆن، هەموو شتێکیان خۆش دەوێ، ئاسمانێکی تر دەخوڵقێنن. ئاگرێکی نەکوژاوەیان هەیە کە لە قووڵایی گیان و دڵەوە سەرچاوە دەگرێ. هەر بەو چەشنەوە کە لە ئەوینی گەرمی ئەو ڕۆڵانەوە بۆ هەموو دنیا، ژیانێکی تازە بۆ ئێمە پێك دێ. دەتوانێ ئەو ئەوینە دامرکێنێ؟ کێ؟ ئایا

هیچ هێزێك هەیە لەو ئەوینە بەرزتر و بەتینتر بێ؟ زەوی خولقاندوویەتی، سەرانسەری ژیانیش سەرکەوتنی ئەوی دەوێ. ... . سەرانسەری ژیان. ...

دایك لە لیودمیلا جیابۆوە و بە شەکەتی و هەناسەبڕکە و دلگەرمی دانیشت. لیودمیلاش هێدی و لەسەرخۆ وەدەرکەوت، دەتگوت دەترسێ شتێك بشکێنێ. لە کاتێکدا چاوی لە شوێنێکی دوور بڕیبوون، بە هەنگاوی سووك بە نێو ژوورەکەدا تێپەڕی. شوش و باریکتر و کەلەگەتتر دەهاتە بەرچاو. بێدەنگی خێرا دایکی هێنایەوە سەرخۆ، بە ئەسپایی وەك بترسێ پرسی:

-ڕەنگە قسەی ناوام کردبێ کە نەدەبوایە بیکەم؟

لیودمیلا خێرا ئاوڕی دایەوە و چاوێکی لێکرد و گورج گوتی

-نا، هەر وایە. ... . هەر وایە. ... . بەلام ئیتر لەو بارەوە قسە ناکەین. هەر وەك گوتت با بمێنێ. ... . بەڵێ. ... .

بە ئارامییەکی زیاتر درێژەی پێدا:

دەبێ زوو وەڕێ کەوین. ... . ئێزگە لێرەوە دوورە

-بەڵێ زوو. .... چەند کەیفخۆشم، ئاخ چەند کەیف خۆشم. ... ... خۆزگە بتزانیبایە! قسەکانی کوڕەکەم دەبەم، قسەی خوێنەکەم، وەك گیانی منە.

بزەیەکی هاتێ، بەلام زەردەخەنەکەی تەنیا تیشکێکی کەمڕەنگی هاویشتە سەر ڕوومەتی لیودمیلا. دایك هەستی کرد کە ئەو هەلوێستەی لیودمیلا شادییەکەی سارد دەکاتەوە. دایك ویستی گەرمایی دەروونی خۆی لە گیانی ساکاری ئەو باوێ و لەگەڵ دڵی دایکانەی بیکاتە یەك. دەستی لیودمیلای گرت و بە گەرمی گوشی و گوتی:

-گیانەکەم! چەند خۆشە بزانی کە لە ژیاندا بۆ هەموو کەس ڕووناکایی هەیە و ڕۆژێك دادێ ئەو ڕووناکاییە ببینن، گیان خۆیان بەو ڕووناکییە دادەگیرسێنن و هەموویان بەو تیشکە بێدەنگە دەست بە سووتان دەکەن.

سەروچاوی مێهرەبانی دەلەرزی، چاوی دەدرەوشان، برۆی دەبزووتن، دەتگوت دەیانەوێ باڵ لە گەشایی چاوانی بنێن. بەو فکرە مەزنەی کە تەواوی سۆزی دڵ و هەستی خۆی لەنێو هاویشتبوو، سەرخۆش ببوو. بیرەکانی کە دەپشکوتن و بە تەواوی لە دڵیدا تیشکیان داوێشت، لە نێو شووشەی بەرینی قسەکانیدا کۆی دەکردنەوە.

-دەڵێی خوایەکی نوێ بۆ ئێمە پەیدا بووە، هەموو شت بۆ هەموو کەس و هەموو کەس بۆ هەموو شت. لە هەموو کەسدا تەواوی ژیان و هەموو کەس بۆ تەواوی ژیان. من ئاوا لە هەمووتان تێگەیشتووم. لە راستیدا ئێوە هەمووتان هاوڕێن، هەمووتان خێزانێکن، هەمووتان رۆڵەی دایکێکن، ئەوە حەقیقەتە.

دایك بە نیگەرانی و پەشێوی هەناسەیەکی هەڵکێشا و بە ژێستێکی دوور و درێژەوە، وەك یەکێك لە ئامێز بگرێ گوتی:

-کاتێك من لەبەرخۆمەوە وشەی "هاوڕێ" بەسەر زماندا دێنم، بە دڵ گوێم لێ دەبێ کە دێنە پێش، لە هەموو لایەکەوە دەستە دەستە دێن. دەنگێکی بەرین و شادیهێنەر دەبیسم، دەڵێی تەواوی زەنگی کلیساکانی سەر زەوی لێدەدەدرێن!

ئەوەی دەیویست ئێیداسەرکەوتبوو. کولمەی لیودمیلا سورهەڵگەڕان، لێوی لەرزین، فرمێسکی روون یەك لە دووای یەك لە چاوانی هەڵوەرین. دایك لە ئامێزی گرت، بزەیەك هاتێ و کەمێك بە سەرکەوتنی دڵی خۆی نازی. کەلە باوەشی یەکتر جیابوونەوە لیودمیلا تەماشای دایکی کرد و بە ئەسپایی پرسی:

-دەزانی لەگەڵ تۆ بوون چەند خۆشە؟!

وەڵامی خۆی دایەوە:

-بەڵێ، وەك پیاو بەری بەیانی لەسەر چیایەکی بەرز بێ. .....

(٢٩)

لە شەقام هەوایەکی سارد و وشك لە لەشی دەدا، گەرووی رێك دەگوشی و کونە لوتی دەزووراندنەوە و پشووی پیاوی رادەگرت. دایك لەپڕ راوەستا و سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد. لە نزیك عارەبانەچییەك کە کڵاوێکی خوری لەسەر بوو راوەستا. تۆزێك دوورتر کابرایەکی پشت کوڕ ملی بردبووە نێو شانانی و بە رێگادا دەڕۆیشت. سەربازێك غاری دەدا و دەستی لە گوێی خۆی دەخست و هەڵدەبەزی.

دایك لە دڵی خۆیدا گوتی: "رەنگە ناردبیان لە دووکان شتێك بکڕێ". رۆیشت و لە دڵخۆشی گوێی لە سیڕەی بەفر هەڵدەخست کە لەژێر پێیاندا دەنگێکی رەوان و گەنجانەی هەبوو. زوو گەیشتە ئێزگە، دەرگای قەتار

هێشتا دانەخرابوو. لەگەڵ ئەوەش لە سالۆنی دووکەڵاوی و چڵکنی چاوەڕوانی ژمارە سێدا، خەڵکێکی زۆر دەبینرا. سەرما کرێکارانی ڕێگای ئاسنی لەو ژوورە پەستاوتبوو. عارەبانەچی و خەڵکی ڕەش و رووت و بێ ڕێگا و جێگا دەهاتن لەو سالۆنە خۆیان گەرم دەکردەوە. ڕێبواریشی لێبوون: چەند دێهاتی، بازرگانێکی قەڵەو بە پاڵتۆیەکی خەزەوە، قەشەیەك بە خۆی و بە کچێکی ڕەنگ پەڕیوەوە، پێنج شەش سەباز و چەند بۆرژوای پڕکار. سیغاریان دەکێشا و قسەیان دەکرد، یان ڤۆدکا یان چایان دەخواردەوە. یەکێك لە نزیك شت فرۆشەکە قاقا پێدەکەنی. دووکەڵ وەك هەور لەسەر سەران راوەستابوو. کە دەرگا دەکرایەوە جیرەی دەهات و کە بە توندی پێوەدەدرا شووشەکان دەلەرزین و لە هەوا دەنگیان دەدایەوە. بۆنی دووکەڵی جگەرە و ماسی خوێکراو دەهات.

دایك لە نزیك دەرگا لە جێگایەکی بەرچاو دانیشت و چاوەڕوان بوو. هەموو جارێ کە یەکێك دەهاتە ژوور، هێندێك سەرما وەدایك دەکەوت. ئەو سەرمایەی پێخۆش بوو، هەناسەیەکی قووڵی هەڵدەکێشا. هێندێك کەس کە جلی ئەستووریان لەبەردا بوو، بەستەیان بە دەستەوە بوون، دەهاتنە ژوور و بە نەزانی بە دەرگاوە دەنووسان و جنێویان دەدان. کۆڵەکانیان لەسەر کەروێتەیەك یان لەسەر عەرزی دادەنا و پاشان زووخمی سەر یەخەی پاڵتۆ و قۆڵیان دەتەکاند و بە بۆڵەبۆڵ ریش و سمێڵیان دەسڕینەوە.

لاوێك کە جانتایەکی زەردی بە دەستەوە بوو، هاتە ژوور و خێرا چاوێکی لە دەوروبەری خۆی کرد و راست چوو لە کن دایك دانیشت و بە ئەسپایی لێی پرسی:

-بۆ موسکۆ؟

-بەڵێ، بۆ کن "تانیا"!

-ئەها!. . باشە!

جانتاکەی لە پەنا دایك لەسەر کەروێتێك دانا، سیغارێکی هێنادەر و دایگیرساند و پاش ئەوەی کڵاوەکەی تۆزێك هەڵێنا، بە دەرگایەکی دیکەدا وەدەرکەوت. دایك دەستێکی بە چەرمی ساردی جانتاکەیدا هێنا و پاڵی وێدا. کەمێخۆش بوو. تەماشای خەڵکی دەکرد پاش ئاوێك هەستا و لە نزیك دەرگای وەدەرکەوتن لەسەر کەروێتێك دانیشت. جانتاکەی بە هاسانی هەڵدەگرت. سەری هەڵێنابوو، تەماشای ئەو کەسانەی دەکرد کە بە بەرچاویدا تێدەپەڕین.

پیاوێك پاڵتۆیەکی کورتی لەبەردا بوو، سەری بردبۆوە نێو یەخە بڵندەکەی و بێ ئەوەی هیچ بڵێ دەستی بۆ کڵاوەکەی برد و دوورکەوتەوە. دایك وای هاتە بەرچاو کە پێشتر ئەو کابرایەی دیتووە، ئاوڕی دایەوە، دیتی لە

بنەوە چاوی لێدەکا. نیگای کابرا بە لەشی دایکدا تێپەڕی و دەستی سەر جانتاکەی لەرزاند، دەتگوت لەپڕ بارەکەی گرانتر بووە.

بۆ لابردنی هەستێکی بێتام کە لە دڵیدا پەیدا دەبوو و پاشان دەگەیشتە گەرووی و زاری وشک و تاڵ دەکرد، لەخۆی پرسی: "لە کوێم دیتووە؟".

وەك خۆی پێڕانەگیریٔ، ویستی جارێکی دیکەش ئاوڕ بداتەوە و چاوی لێبکا. کابرا هەر لەویٔ راوەستابوو، دڕدۆنگ دەهاتە بەرچاو. جارێك لەسەر لاقی راست و جارێك لەسەر لاقی چەپ رادەوستا. دەستی راستەی خستبووە باخەڵی پاڵتۆی و دەستی چەپیشی لە گیرفانی نابوو. ئەو راوەستانە شانی راستی لە شانی چەپەی بەرزتر نیشان دەدا.

دایك بێپەلە، لە کەروێتێك وەنزیك کەوت و بە کاوەخۆ لەسەری دانیشت، وەك بترسیٔ کە شتێك بشکێنیٔ. مێشکی بە هۆی هەستی پێش رووداوی کارەساتێك وەخەبەر هات و دوو کلێشەی لە روالەتی ئەو کابرایە هاتنە بەرچاو. یەکیان کاتی راکردنی رێبین و ئەوی دیکەشیان رۆژی پێش دادگا. ئەو پاسەوانەی دایك بە درۆ رێگای راکردنی رێبینی پێگوتبوو، لە پەنا ئەو کابرایە راوەستابوو. بێگومان دایکیان دەناسی و لێی وریا بوون.

لەخۆی پرسی: "دەگیر کەوتم؟". کەمێك لەرزی و وەڵامی خۆی دایەوە:

-"رەنگە هێشتا. .. ... . نا، دەگیر کەوتووم، هیچ چارێشم نییە. .. .. ."

تەماشای دەوروبەری خۆی کرد، هیچ شتێکی گومان لێکراوی نەدیت. فکر وەك بروسکە، یەك بەدووای یەکدا، لە مێشکیدا هەڵدەبوون و دەکوژانەوە:

-جانتاکەم بەجیٔ بێڵم؟ .. .. . . بڕۆم؟

بەڵام زوو بروسکەیەکی رووناکتر هەڵبوو:

-"قسەکانی کوڕەکەم فڕیٔ بدەم؟ .. .. . لەو دەستانەی باوڕیم!".

جانتاکەی بە خۆیەوە گوشی.

-"چۆنە بە جانتاوە بڕۆم!. .. .. چۆنە رابکەم؟. .. .. .".

فکرەکانی خۆی پیٔ بێگانە بوون، وایدەزانی یەکێك بە زۆری لەمێشکی داخنی. وەك سووتانەوەیەك بوو کە بە دەرد و ژانێکەوە سەر و دڵی دادتوێنیٔ، لەخۆی و لە پاڤێلاّ و لەو هەموو شتەی کە لەگەل دڵی تێکەڵاو ببوو دووری دەخستەوە. هەستی دەکرد هێزێکی دوژمنانەی تینی بۆ دێنیٔ، گرانایی دەخاتە سەر سینگ و شانی و لە ترسێکی سارددا نوقمی دەکا. رەگی لاجانگانی هەستابوون و بنی موانی گەرم داهاتبوون.

پاشان بە تێكۆشانێكی بەهێز و ڕووناكی دڵی، تەواوی ئەو تیشكە لاواز و نامەرد و فێڵبازانەی دامركاندن و بە شێوەیەكی فەرماندەرانە بەخۆی گوت: "شەرمێ بكە!". جێبەجێ هاتەوە سەرخۆ و بە لێبڕاوی بەخۆی گوت:

-"كوڕەكەت شەرمەزار نەكەی! لە هیچ كەس نەترسی؟".

چاوی لەگەڵ نیگایەكی شەرماوی و خەمبار تێك هەڵدەنگوتن. ڕواڵەتی ڕێبینی هاتەوە بیر. وادیار بوو كە ئەو چەند پشووە دردۆنگییە، سەرلەنوێ هەمسوو شتی لە وجوودیدا پتەو كردبوو. دڵ بە ڕێكوپێكی لێی دەدا. تەماشای دەوروبەری خۆی كرد و لەخۆی پرسی:

-"ئێستا چ دەقەومێ؟".

-جاسووسەكە بانگی پاسەوانی كرد و بە چاوی دایكی نشان دا و سرتەیەكی لەگەڵ كرد. پاسەوان چاوێكی لە دایك كرد و كشایەوە. پاسەوانێكی تر هاتە پێش و گوێی لە سرت و خورتی وان هەڵخست. ئەوەیان پیرەمێردێكی بەخۆوە بوو، موی ماش و برنجی بوون و ڕیشێكی پڕی هەبوو. بە سەر ئیشارەی بۆ جاسووسەكە كرد و بۆ لای ئەو كەروێتە هات كە دایك لەسەری دانیشتبوو، لەپڕ جاسووسەكە ون بوو. كابرا پیرە بە كاوەخۆ دەهات و دەچوو، بە چاوە تاڵۆزەكانی تەماشای دایكی دەكرد. دایك هەستا و بۆ ئەو سەری كەروێتەكە كشایەوە. لە دڵی خۆیدا گوتی:

-هەر ئەوەندە لێم نەدەن! . . . . هەر ئەوەندە لێم نەدەن!. ...

كابرای پیرە لە كن دایك ڕاوەستا و پاش تاوێك بێدەنگی لێی پرسی:

-تەماشای چی دەكەی؟

-هیچ. . . .

-باشە. . . دز؟ پیر بووی و دزیش دەكەی!. . . .

دایك ئەو قسانەی پێ وەك زللەیەك وابوون كە وەڕوومەتی دەكەون. زبر و ڕق هەستاوانە و ناخۆش بوون. دەتگوت ڕوومەتی هەڵدەدڕن و چاوانی هەڵدەكۆڵن. بە هەمسوو هێزییەوە هاواری كرد:

-من؟ من دزم؟. . . تۆ درۆ دەكەی.

هەرچی لە دەوروبەری بوو لەنێو گێژەڵۆكەی قین و تووڕەییدا بەلادا هات. لەبەر تاڵایی جنێوەكە دڵی ڕێك گوشرا. جانتاكەی دەست دایە. دەرگای جانتاكە كرایەوە. هەستا و دەستەیەك بەیاننامەی لەسەر سەری خۆی ڕاگرت و هاواری كرد:

-بڕوانە! هەمووتان بڕوانن!

گوێی لێبوو کە لە هەموو لایەکەوە قسەی خەڵك بۆ لای دەهات:

-چییە؟

-ئەوەتا پۆلیس!

-چ باسە؟

-دەڵێن ئەو ژنە دزی کردووە... . .

-ئەو ژنە؟

-هاواریش دەکا. . . . .

-ئای! ئای! شکڵ و شێوەیەکی چەند موحتەرەمی هەیە!

-کێیان گرتووە؟

دایك بە دیتنی ئەو خەڵکەی لە دەوری کۆدەبوونەوە هێندی دەبۆوە، بە دەنگێکی زۆر بەرز دووپاتی کردەوە:

-من دز نیم! دوێنێ هێندێك زیندانی سیاسیان حوکم دان، کوڕی منیش لەگەڵ وان بوو. ... ناوی ڤلاسۆڤە، لەوێ قسەی کرد، ئەمەش قسەکانییەتی. من دەچووم ئەم کاغەزانە بۆ خەڵك بەرم تا بیانخوێننەوە و لەبارەی حەقیقەتەوە بیر بکەنەوە.

یەکێ بە پارێز پەڕەیەکی لە بەیاننامەکان لە دەستی دایك دەرکێشا، ئەویش هەموو بەیاننامەکەی توڕ هەڵدا. بە یاننامەکان بە نێو خەڵکدا بڵاو بوونەوە.

دەنگێك بە ترسەوە بەرز بۆوە:

-ئەگەر پیاو بۆ بڵاوکردنەوەی ئەوانە پیرۆزباییت لێبکا، مەترسی تێدا نییە!

دەنگێکی تر گوتی:

-وریا بن، لەوانەیە شتێك بقەومێ.

-دایك کە دیتی خەڵك بەیاننامەکان هەڵدەگرنەوە لە باخەڵ و گیرفانانیدا دەیانشارنەوە، دیسان وەغیرەت کەوت، بەستەیەکی دیکەشی لە جانتا هێنادەر و بە ڕاست و چەپ دا بڵاوی کردنەوە.

-دەزانن کوڕی من و ئەوانی تریان لەسەر چی حوکم دان؟ پێتان دەڵێم، بڕوا بە قسەی من بکەن کە لە دڵی دایکێك دێتە دەر. دوێنێ ئەو کەسانەیان حوکم دا کە حەقیقەتی پیرۆزیان بۆ ئێوە دەهێنا! دوێنێ زانیم کە ئەو حەقیقەتە سەرکەوتووە. . .....

هیچ کەس ناتوانێ بەربەرەکانی لەگەڵ بکا، هیچ کەس. . . .

خەڵك سەرسام مابوو، تا دەهات پتر کۆدەبوونەوە. وەك ئاڵقەیەك لە پەیکەری زیندوو دایکیان گەمارۆ دەدا.
-بەرهەمی کار بۆ ئێمە هەژاری و برسییەتی و نەخۆشییە، هەموو شت دژ   ی ئێمەیە، ڕۆژ بە ڕۆژ کارمان توندتر و سەختتر دەبێ، لە برسان و لە سەرمان ڕەنج دەکێشین. هەمیشە لە نێو زلکاوی فریودا نوقم بووین و خەلکی تریش بایی زەحمەتی ئێمە دەخۆن و ڕادەبوێرن. ئێمە وەك سەگی بەستراوە لە نەزانیدا ڕادەگرن، هیچ نازانین و لەبەر ترسەنۆکی لە هەموو شت دەترسین! ژیانی ئێمە وەك شەوی ڕەش وایە، شەوێکی تاریك و بەترس.
.. ... لەوە زیاتر چی دیکەیە؟
چەند دەنگێك بە منگە منگ وەڵامیان داوە:
-نا!
-زاری ببەستە!
دایك لە پشت سەری خەلکەوە جاسووسەکەی لەگەڵ دو ژاندارم دیت. لە بڵاوکردنەوەی دووا بەستەی نووسراوەکان دا وەپەلە کەوت، بەڵام کە دەستی گەیاندە جانتاکەی، هەستی کرد دەستێکی دیکە وەدەستی دەکەوێ، داهاتەوە و گوتی:
-هەمووی هەڵگرن! هەمووی هەڵگرن! بۆ گۆڕینی ئەو ژیانە، بۆ ڕزگاری هەموو خەڵك، بۆ زیندووکردنەوەیان لە نێو مردووواندا، هەر وەك من زیندووبوومەوە. کەسانێك هاتوون تۆڵەی خوان کە تۆوی حەقیقەتی پیرۆز بڵاو دەکەنەوە. بە نهێنی کار دەکەن، چونکە ئێوە باش دەزانن کە هیچ کەس ناتوانێ ڕاستی بڵێ بێ‌ئەوەی ڕاوی بنێن، بیخنکێنن، لە زیندانی باوێن و سووکایەتی پێ بکەن. حەقیقەت و ئازادی دوژمنی لە ئاشتی نەهاتووی ئەو کەسانەن کە بەسەر ئێمەدا حوکمڕانی دەکەن و زۆرداریمان لێدەکەن.
ئەوان ڕۆڵەیەکی پاك و ڕووناکن کە حەقیقەت بۆ ئێوە دێنن. لە ئەنجامی تێکۆشانی ئەواندا، حەقیقەت دێتە نێو ژیانی دژواری ئێمەوە، ئێمە گەرم دادێنێ و گیانمان وەبەر دێنێ، ئێمە لە دەست ستەمی کاربەدەستانی و ئەو کەسانەی گیانی خۆیانیان پێ فرۆشتوون ڕزگار دەکا! لێتان ڕوون و ئاشکرابێ!
کردیانە هەرا:
-خۆش بی پیرێژن!
یەکێك پێکەنی.
ژاندارمەکان بە توورەیی خەڵکیان پاڵەستۆ دەدا و هاواریان دەکرد:
-بڵاوەی بکەن!

خەڵك بە هەرا و هوریاوە دەکشانەوە، ژاندارمەکانیان لە نێو خۆ دەگرت و بە ئانقەست زەحمەتیان دەدان. ئەو ژنە سەرسپییە، بە نیگای راستانە و بە دیمەنی گوشادی خەڵکی بۆ لای خۆی رادەکێشا. ئەوانەی ژیان لە یەکتری جیاکردبوونەوە، ئێستا وەك تۆپەڵێك یەکتریان گرتبوو، تینی ئەو قسانە کە بێگومان زۆریان لە مێژ بوو چاوەڕوانی بیستنیان بوون، گەرمی داهێنابوون. ئەوانەی لە دایك نزیکتر بوون بێدەنگ مابوون. دایك نیگای تیژی ئەوانی دەدیت کە بە وردی سەرنجیان دابوویە و لەسەر دەموچاوانی هەستی بە هەناسەی گەرمیان دەکرد.

هەرایان لێکرد:

-بچۆ سەر کەروێتەکە!

-برۆ، پیرێژن!

-ئێستا لە دارت دەدەن!

-ئای، چەند رووهەڵماڵاوە!

-خۆش خۆش قسان بکە! ئەوە دێن!

ژاندارمەکان وەنزیك دەکەوتن و هاواریان دەکرد:

-رێگا بدەن! رامەوەستن!

ژمارەیان زیاتر دەبوو، خەڵکیان پتر بە توندوتیژی رادەدا. خەڵکەکە پاڵەپەستۆ دەدرا و لە پاڵ یەك دەپەستێورا. دایك وای هاتە بەرچاو کە جۆش گرتنێك لە دەوروبەرییەتی و ئەو خەڵکە بۆ تێگەیشتنی مەبەستی و بڕواکردن بە قسەکانی ئامادەن. . .. . دەیویست ئەوەی دەیزانێ بە پەلە بیڵێ، تەواوی ئەو بیر و باوەڕە بەهێزەی بەرێکی و بێ ماندووبوون لە قووڵایی دڵیەوە هەڵدەقوڵی، دەری ببڕێ، بەڵام ئیتر دەنگی نەدەگەیشت و بێجگە لە دەنگێکی گڕ و لەرزۆك و پچڕ پچڕ هیچی تر لە سینگی نەدەهاتە دەر:

-قسەکانی کوڕی من، قسەی پاکی رۆڵەیەکی خەڵکن: گیانێکی پاك و راست! پیاوانی راست لە ئازایەتییەوە بناسن. ئازان و لە کاتی پێویستدا خۆیان لە پێناوی حەقیقەتدا بەخت دەکەن!

لاوەکان بە تاسە و بەسەر سووڕمانەوە تەماشایان دەکرد.

زەبرێکیان لە سینگی دا بە لادا هات و کەوتە سەر کەروێتەیەك. دەستی ژاندارمەکان بەسەر خەڵکدا دەبێترا. شان و ملی خەڵکیان دەگرت و پاڵەپەستۆیان دەدان. کڵاویان لە سەری خەڵك هەڵدەگرت و فڕێیان دەدا. هەموو شت لە بەرچاوی دایك رەش هەڵگەڕابوو و دەجوولایەوە، بەڵام بە سەر ماندوویی و شەکەتی خۆیدا زاڵ بوو، دەنگێکی کەمی کە لەبەردا مابوو دەری بڕی و هاوای کرد:

-ئەی میللەت، هێزەکانتان وەك تاقە هێزێك کۆبکەنەوە!

دەستێکی سوور و گەرمی ژاندارمێك گەیشتە پشت ملی دایك و رایوەشاند:

-بێدەنگ بە!

پشت ملی وەدیواری کەوت. هەڵمێکی بەتینی ترس دڵی داگرت، بەڵام ئەو هەڵمە لەژێر گەرمای گڕی دەروونیەوە توایەوە. ژاندارم دەنگی دا:

-بڕۆ

دایك هاواری کرد:

-لە هیچ شتێك مەترسن! هیچ رەنجێك لەوە خراپتر نییە کە لە تەواوی ژیاندا کێشاوتانە.

ژاندارم لە کاتێکدا باسکی گرتبوو، بۆ پێشەوەی رادەکێشا، هاواری کرد:

-دەڵێم بێدەنگ بە!

ژاندارمێکی تر باسکی دیکەی گرت. دایك درێژەی پێدا:

-هیچ رەنجێك لەوە تاڵتر نییە کە رۆژ بە رۆژ دڵی پیاو دەخواتەوە و سینگی وشك دەکا. . .

جاسووسەکە غاری دایە و مستی لە پێش چاوی دایك راوەشاند و هاواری کرد:

بێدەنگ بە ناجسن!

دایك چاوی زەق بوون و تروسکەیان کرد، شەویلاگەی لەرزین، لاقی لە عەرزی گیر کردن و هاواری کرد:

-ناتوانن گیانی زیندوو بکوژن.

-هەی سەگە!

جاسووسەکە مستێکی لە روومەتی دایك دا. دەنگێك هاواری کرد:

-باش بوو، بۆ ئەو پیرە مردارە!

شتێکی رەش و سوور تاوێك بەرچاوی دایکی گرت و تامی سوێرایی خوێن زاری پڕ کرد. هاوارێکی لەبەر هاتەدەر و گیانی وەبەرهاتەوە:

-حەقتان نییە لێم بدەن!

-کورینە!

-ئای، بێشەرەف!

-مستێکی لێدا!

-ناتوانن راستی له خوێندا بخنکێنن! ... .

له پشتەوەرا پاڵیان پێوەنا. هەموو شت دەبزووت و له نێو گێژەڵۆکەی تاریکی هاوار و هەرا و هوریا و فیکە فیکدا نوقم دەبوو. شتێکی خەست و گەرم بە گوێیدا دەچووە خوار و گەرووی پڕ دەکرد و دەیخنکاند. عەرز لەژێر لاقانیدا کە دەچەمانەوە، رۆدەچوو، لەشی لەبەر دەرد و ژان دەلەرزی. لەبەر لەر و لاوازی هەر بەلادا دەهات، بەڵام له دەوروبەری خۆیدا چاوی زۆر دەدیتن کە بە گڕی ئازایەتییەکی ئەو شارەزای بوو و بە دڵ خۆشەویستی، دەدرەوشان.

بۆ لای دەرگا رایان دەدا. دەستێکی بەربوو، بە پاهوی دەرگاوە گیر بوو و هاواری کرد: -بە دەریای خوێنیش ناتوانن حەقیقەت بێدەنگ بکەن.

زەبرێکیان له دەستی دا.

هەی شێتینە، له قین و توورەیی زیاتر بەرهەمێکتان نابێ! ئەو قین و توورەییەی خەڵکیش ئێوە دەخنکێنێ!. . . .

ژاندارمێك بە هەموو تواناوە گەرووی رێك دەگوشی. دایك بە خینەخین گوتی:

بەدبەختینە. . . .

یەکێك بە هەناسەیەکی درێژ وەڵامی دایەوە.

فەرهەنگۆك

محەمەدی مەلا کەریم و جەلال ئەحمەد

ئامادەیان کردووە

تێبینی:

مەبەست لە ئامادەکردنی ئەم فەرهەنگۆکە ئەوە نییە رۆشنبیرانی کورد ئەو وشانە نازانن کەوا ئێمە خستوومانەتە نێو چوارچێوەی ئەم فەرهەنگۆکەوە. ئێمە ئەم فەرهەنگۆکەمان بۆیە ئامادە کردووە چونکە کتێبەکەش لە بنچینەدا بۆ خوێندەوارانی بنەوەی کورد، بۆ کرێکاران و جووتیاران و قوتابییانی کەم خوێندەواری گراوە بە کوردی. ئەوانەش زۆربەیان شارەزای دیالێکتە جیاوازەکانی زمانە نەتەوەییەکەی خۆیان نین و لە ئاستی گەلێ وشەی یەکتردا دادەمێنن. ئەم فەرهەنگۆکە لەوانەیە یارمەتییەکی ئەوانە بدات و کارێك بکات لە ئاخاوتندا لە یەکدی نزیك ببنەوە.

(ئ)

ئاتەگ: شاقەل، بەشێك لە داوێنی پالتۆ یان کراس و کەوا.

ئاژێر: شوت، زەنگی کارخانە.

ئاسنەواڵە: ئاسنە کۆنە.

ئاکار: کردەوە، رەفتار.

ئامپول: شرنقە، دەرزی.

ئامێز: باوەش.

ئاوردوو: سووتەمەنی.

ئەدادەرهێنان: نازکردن.

ئەرباب: خاوەن ملك، یان خاوەن کارخانە، یان دەرەبەگ.

ئەنگوچك: سۆرانی، فەقییانە.

ئەوك: قورگ، گەرو.

ئەوین:خۆشەویستی.

ئیدارە: دائیرە.

ئیرەیی: حەسوودی، بەخیلی.

ئیستیکان: پیاڵە بە تایبەتی پیاڵەی چا پێخواردنەوە.

(ب)

باتلاغ: زەلکاو، زەل.

باتوم: داردەستی پۆلیس.

بریسك: بروسك.

بزاوتن: بزواندن، جووڵاندن.

بزۆز: بزێو، ئەوەی زۆر بزێوی دەکا.

بە تۆبزی: بە زۆر، بە کوتەك.

بە خۆداشکانەوە: ئەریق بوونەوە، شەرمەزار بوون.

بەرماو: پاشماوەی خواردەمەنی.

بەزەر: زیانبەخش.

بەلەك: لای پاشەوەی لولاك لە گوێزینگەوە بۆ رەفیسکە.

بەلەك پێچ: ئەو پارچەی بەلەکی پێ دەپێچن.

بیژو: زۆڵ، حەرامزادە.

بێسەر و بەرە: بێسەر و بەر، نارێکوپێك

بێوازی: بێمەیلی، وەڕسی.

(پ)

پاتاڵ: گا و گۆتاڵ.

پاتە: خۆراکێکی رووسییە.

پاش پانییە: لای پشتەوەی پاژنەی پێ لە ئەختی پاژنەوە تا خوار گوێزینگ.

پاشەشکێن: بە پاشدا شکاوە.

باشار: پێوێران، پێوەستان.

بالنج: پشتی.

باوێ: بهاوێ، بهاوە، فرێیدە.

پرۆشاربرۆش، تروش،

چاوی باش هەڵنەهاتوو.

پریشك: پرژ.

پرینگانەوە: واز لێ هێنان.

پشتێند: پشتێن.

پشوو: هەناسە.

پۆرتۆ: جۆرە شەرابێکە.

(ف _ ٣٢)

پۆلو: پشکۆ، پنگر.

پەستاوتن: پەستووین، بەسەر یەکدا شێلان.

پێخوست کراو: پێشێلکراو، پێپەستکراو.

پێش: بەردەم.

پێشبینی: زانین و بەراوردکردنی داهاتوو.

پێشهات: ڕووداو.

پێکهەڵپرژان: بە گژی یەکداچوون.

پێوەربوون: پێدا بڵاوبوونەوە.

(ت)

تابلۆ: لەوحەی وێنە لەسەرکراو.

تاتار: گەلێکە لە گەلەکانی ڕووسیا.

تاقیکاری: تەجروبە.

پاڵاوتن: کینایەیە لە ڕاکردن بە دزییەوە.

پالەستۆ: پاڵ پێوەنان لە پشتەوەرا.

پرچن: قژن.

تێوەرهێنان: لێ هاڵاندن.

تێهەڵبوون: بەردو سەر چوون.

(ج)

جندەخانە: شوێنی داوێن پیسی.

جەنگەڵوان: قۆڵچی دارستان.

جێنگڵ: گێنگڵ.

(چ)

چرتە: دەنگی کارکردنی سەعات.

چقر: کینایەیە لە شینی مەیلەوسپی.

قلە کێش: ئەوەی چل شەو تەرێك دەکەوێ، هیچ ناخوا بە نیازی خواپەرستی و کوشتنی نەفس کە دیارە زۆر لاواز دەبێ.

چۆرت: ئامرازێکە بۆ حیسابکردن بە کاری دێنن.

چوورە: چۆلەکەیەکی بۆربەڵەت وەك پاساری.

چەلەنگ: تەنەکە.

تالار: ژووری گەورە، هۆڵ.

تاو: هەتاو، خۆر.

تۆسن: سەرکێش، تووڕە.

تەمبێ‌کردن: تەمێ‌کردن، سزادان.

تێکڕاکردن: لەپڕ بەخەبەرهێنان.

تێك نان: هێنانە یەك.

(خ)

خاچ: سەلیب، سێدارەی عیسا پێغەمبەر.

خرچە: پرخە، دەنگی هەناسەی نووستوو.

خوارە خوار: لارە لار.

خۆڕایی کردن: بەرەڵلاکردن، واز لێهێنان.

خورجین: هەگبە، خورج.

خەپەخولە: قەڵەوی کورتی ناقۆڵا.

(د)

دادیار: پارێزەر، محامی.

دانار دانار: دانە دانە، شتی خەست یان ورد کە باش تێکەڵاو نابێ، دەگوترێ بەفری دانار دانار.

داو داو: تاڵ تاڵ.

داوەڵ: داهۆڵ.

داهاتنەوە: خواربوونەوە.

چێژە: تام.

(ح)

حەوتوو: هەفتە.

دە: لە.

دەرمان داو: دەرمان خواردوو.

دەڕۆست: دەرەقەت.

دەرهەڵبوون: تووڕەبوونی لەناکاو.

دێو مانەند: چەشنی دێو.

(ڕ)

ڕابوون: ڕاپەڕین، هەستان.

ڕاتڵەکاندن: ڕاتەکاندن، ڕاوەشاندن.

ڕاداشتن: پێشکەشکردن، نیشارە بۆ کردن

ڕادان: ڕوویاندنی شت.

ڕاژا: ڕاشەکا، لەرییەوە.

ڕاشکاوی: بێ‌ترسی، (صراحە).

ڕامان: سەرنج دان، ماتبوونی کاتی بیرکردنەوە.

ڕانگاوتن: ڕانەنگاوتن، ڕایەڵ

دایسی: دەستوورتی.

دڕ دڕ: لە چەند جێوە دڕاو.

دڕدۆنگ: دوودڵ، وشك كەوتوو.

درێژەكی: مەیلەو درێژ.

درێشە: درەوش، ئامرازێكە پێڵاودرو بۆ كونكردنی پاێش بە كاری دێنن.

دزێو: ناشیرین.

دژوار: زۆر زەحمەت.

دلۆ: ریزاڵ دەكردنی دەست لەبەر كاری زۆر.

رەگەڵ: لەگەڵ.

رەوەند: رەوت، جەرەیان.

(ز)

زار: دەم.

زاكون: دەستوور، قانون (وشەیەكی رووسییە).

زاڵ: لەگەڵ "زیل" دەگوترێ و مانایەكەی بەرینتر دەكا.

زمە: ژاوە، دەنگە دەنگی زۆر.

زووراندنەوە: برژاندنەوە.

زەڵەق: پووڕی خز.

زەنا زەنا: دەنگە دەنگی كۆمەڵێك كە بە توندی قسە دەكەم.

زەندۆڵ: قەڵشە بەدری نەم دار،

كردن. تەنانی رانگاوت: رایەڵی كرد، راهێلا.

ردێن: ئەردێن، ریش.

رۆبڵ: گەورەترین پارچەی رووسیا.

روخ: كەنار، قەراخ.

رومانتیكی: رێبازێكی ئەدەبییە.

روهاتە: دەستی دایە..... .

رە: لە.

ساز: ئامادە، تەیار.

سانسۆر: چاوەدێری، رەقابە.

سرت و خورت: قسە پێكەوە كردنی هێدی.

سرتە: چپە.

سووتان: سووتەرۆ، سووتێنراو.

سەركۆنە: لۆمە، سەرزەنشت.

سیرە: نیشانە.

(ش)

شلوێ: لیخن، قوڕاو.

شلێوە: بەفر و بارانی تێكەڵ.

شنیل: بارانی، جۆرە پاڵتۆیەكە.

شوش: باریك و رێك.

زەوی قەڵشاو.

زیبك: بە کاری.

زیز: زوویر، تۆراو.

(ژ)

ژامبوون: جۆرە باسترمەیەکە.

ژاندارم: پۆلیسی دەرەوی شار.

ژێست: حاڵەتی تایبەتی قیافەی ئینسان.

(س)

فنەفن: جۆرە دەنگێك کە بە لوتدا دێتە دەر.

فیزماڵکی دایە: باریکەی دایە، بە دژی رای کرد.

(ڤ)

ڤۆدکا: جۆرە ئارەقێکی رووسییە.

(ق)

قازاخ: سەربازی سوارەی رووس.

قاژو: قاژ، باڵندەیەکی رەشە لە

شەپرێو: پەشێو، ئاڵۆزکاو.

شەلاڵ بوون: زۆر تەڕ بوون.

شەم: مۆم، شەمع.

شەروانی: بانی کوڕ.

شیوەرد: زەوی جارێك کێڵراو.

(غ)

غەریزە: سروشتێ لەگەڵ لە دایك بووندا هەبێ.

(ف)

کارگ: قارچك.

کراوات: بۆینباخ.

کوان: دوومەڵ.

کۆمەد: کەنتۆر.

کۆمیسیۆن: لیژنە.

کەپێك: بچووکترین پارەی رووسییە.

کەروێت: کورسی درێژی چەند کەسی.

کەزی: پەلکە، پرچی هوندراوە.

کەلانتەر: سەرپۆلیس.

کەلپ: کەلبە، ددان.

کەلپە: کەلبە.

کەلەگی: ژووری پشتەوە.

قەلەسابوونی
بچووکترە و گۆشتی دەخورێ.
قامك: ئەنگوست، پەنجە.
قرژ: پێچەوانەی لوس و رێك.
تشقەڵە: تشقەڕە، تشکەڵە،
قەلەباسکە، قەلەباچکە
قورم: تەنی، رەشایی دووکەڵ کە
شت دەگرێ.
قۆنداخ: قۆناخ، بنکی تفەنگ.
قەتران: خەستاوێکی رەش و چەورە
لە هێندێك درخت پەیدا دەبێ.
قەڵاشتن: لەت کردن.
قەڵشت: درز، تێك.

(ك)

گەپجاڕ: گاڵتەجار، کەسێك گاڵتەی
پێ بکرێ.
گێنگڵ: پێچ خواردن

(ل)

لاتاو: پلار، تەوس و توانج.

کەندان: کەند، عەرزی بن کۆڵکراو.

(گ)

گارسۆن: بۆی، خزمەتکاری میوانخانە و چێشتخانە.
گالۆش: پێڵاوێکی لاستیکە پێی بە
کەوشەوەی تێ دەکرێ.
گرفە: لرفە، گریە.
گرووپ: تاقم، کۆمەڵ.
گروێ: گەرۆڵ.
گنج: لۆچ.
گنجاوی: لۆچاوی.
گۆڕاندن: بە توندی و تووڕەیی قسەکردن.
گۆڕایی: دەشتایی بێکەند و کلۆ.

ماهوت: ماوت، جۆرە پارچەیەکی
پەشمی ئەستوورە.
ماهیچە: ماسولکە.
مژ: هەوری پڕ و نەوی.
مژۆڵ: بژۆڵ، برژانگ.
مۆرە: چاولێکردنێکی بە مۆنی.
مەزرا: کێڵگە.
مێشە: بێشە، دارستانی دەسکرد.

لاسك: قەد.

لامەزەب: بێ مەزەب، بێ دین.

لوشك: لەقە.

لەچەری: پیسکەیی، پێچەوانەی سەخیەتی.

لێك و لووس: بێ‌گرێ و گۆڵ.

لینگ دان: غارکردن، هەڵاتن.

(م)

ماسك: رووپۆش، نقاب.

ماشین: مەکینە.

ماکە: ماك، توخم، سەرچاوە.

مامزە: ئامرازێکە لە ئاسن دروست دەکرێ سوار لە پاژنەی لاقی قایم دەکا و لە وەختی سواریدا لە کەلەکەی وڵاخی دەکوتی.

(ن)

ناتەبایی: ناکۆکی توند و لە ئاشتی هەڵاتوو.

نارەنار: گۆرانی گوتنی لەبەرخۆوە.

نسکۆ: رەت بردنی توند بۆ پێشەوە.

نەزیلە: داستانی کورت.

نەیار: ناحەز، دوژمن.

نێردیوان: پەیژە.

نیسێ: نسێ، سێبەر.

نیگا: چاو تێبڕین، نەزەر.

نیگەرانی: دڵ ناخۆشی، گومانی ناخۆش.

نێڵە: دەنگی ئاگری بەتین.

وان: بانێو، گۆلی چکۆڵەی ژووری حەمام کە خۆی تێدا دەشۆن.

وستە: متەق، وستەی نەکرد، متەقی نەکرد.

وشتی: سڵی، قوتی، زۆر وریایی.

وە: ئەوە.

وەدەرکەوتن: دەرچوون.

وەرکەوتن: خەوتن، راکشان (بە زۆری بۆ حەیوان دەگوترێ).

وەنوشتاندن: نوشتاندنەوە.

وێ: لێ.

وێچوون: لێ چوون، پێ شوبهان.

هێدی: ئارام.

ویژینکاوی: حاڵەتی وەنەوز دان.

ویژینگ: وەنەوز.

ویکهێنان: هێنانە یەك، بۆ لای یەك هێنانەوە.

(هـ)

هاوروژاو: ورووژاو، هاروژاو.

هەدادان: سرەوتن.

هەراو: زۆر، بڵاو.

هەڵبوون: داگیرساندن.

هەڵتروشکان: جۆرە دانیشتنێك کە بەر ی پێی دانیشتوو لەسەر عەرزی بێ.

هەڵدەنگوتن: پێیان لە شت دەنەڵقا و رادەپەرین.

هەڵمساو: هەڵاوساو، باکردوو.

هەڵنان: دیاریکردن بە نهێنی.

هەڵوێژاردن: کۆکردنەوە و ریکوپێك کردن.

هەڵێنان: بەرزکردنەوە، هەڵبرین.

هەوڕ: قاپ و مەنجەڵ.

چەند وشەیەك لە کۆتایی ئەم ڕۆمانەدا

یەکەمجار لە (١٩٥١)دا بوو ڕۆمانی "دایك"م بە عەرەبی خوێندەوە. هەر ئەو کاتە بیرم لەوە کردەوە کە بیکەم بە کوردی. دەستیشم دایە، بەلام هەر لە سەرەتاوە تێنگەیشتم پێم ناکرێ. لە توانای ئەو کاتەم زیاتر بوو، بەلام خولیای بە کوردی کردنی هەر لە سەرمدا مایەوە. پاشتریش هەر چەند ڕۆمانێ یان رازێکی پێشکەوتنخوازم ئەخوێندەوە، ئاواتی ئەوەم ئەوخواست کە بکرایە بە کوردی، چونکە دەوری ڕۆمان و رازی پێشکەوتنخواز لە بلاوکردنەوی بیری شۆڕشگێڕیدا دەورێکی دیارییە. لام وایە بەشێکی زۆری تێکۆشەران لە سەرەتای ژیانیاندا ڕۆمان و رازی پێشکەوتنخواز رایکێشاینە کۆڕی خەباتەوە.

لە ناو ئەو جۆرە ڕۆمانانەدا "دایك" —یان وەك من حەز ئەکەم بە کوردی ناو بنرایە، "دایە" — لە ریزی پێشەوەی ئەو ڕۆمانانەیە کە ڕێگای ڕاست، ڕێگای خەباتی چینایەتی؛ بێ هیچ جۆرە ئالۆزی و سەر لێ شێواندنێك، بۆ چینی کرێکار، بۆ جووتیارانی هەژار، بۆ هەموو ئەوانەی چارەنووسی خۆیان بەدوواڕۆژی سۆشیالیستیەوە بەستووەتەوە- روون دەکەنەوە. بۆیە بێگومان وەرگێڕانی بۆ سەر زمانی ئازیزی کوردی خۆمان، بەشدارییەکی پیرۆزە لە خەباتی گەلەکەماندا، لە ڕوونکردنەوەی ڕێگای دوارۆژی بەختەوەردا بۆی.

جا ئەمڕۆ کە برای دلسۆزم کاك کەریمی حیسامی ئەم ئەرکە بەجێ ئەگەیەنێ و کۆڕی زانیاری کوردیش ئەو بەشدارییە ئەکا لەم خزمەتەدا بە گەلی کورد، منیش خۆم زۆر بە بەختیار ئەزانم کەوا ئەگەر شەرەفی وەرگێڕانەوەی بۆ کاك کەریم بووبێ؛ ئەوەش بۆ من ماوەتەوە کە سەرپەرشتی لە چاپدان و ڕاستکردنەوەی هەلەی چاپ و هەندێ وردە دەسکاری ڕێنووس و زمانەکەیم کردووە و ناوە ڕووسییەکانی کەسانی ڕۆمانەکەم لەگەڵ تێکستە ڕووسییەکەدا بەراورد کردووە و ڕووسەکان خۆیان چۆنیان بە کاردێنن بەو جۆرەم لێ کردوون. من نالێم ئەم وەرگێڕانەی کاك کەریم تەواوی ئەرکی وەرگێڕانی ئەم ڕۆمانەی بەجێ گەیاندووە. بەلام دیارە کەوا تا ئەو ڕۆژەی بۆمان هەلئەکەوێ نووسەرێکی کوردی و ڕووسیزانی چاکمان بێ ڕاستەوخۆ لە ڕووسییەوە بۆمان بکات بە کوردی، کەلێنی نەبوونی ڕۆمانەکەمان بە کوردی، بۆ پڕ ئەکاتەوە.

دەسا، سوپاس بۆ کاك کەریم و بۆ کۆڕی زانیاری کورد و بۆ هەموو ئەوانەی لە زاخاودانی مێشکی ڕۆلەکانی گەلەکەماندا بە بیری پێشکەوتنخواز، بەشدارییەك ئەنوێنن.

محەمەدی مەلا کەریم

لە چاپی یەکەمی ئەم کتێبەدا ئەم کەسانە بەشدار بوون:
بەڕێوەبەری چاپخانە و سەرپەرشتی کەری گشتی: کامل منصور اسگیفو
پیت داڕێژانی سەر مەکینەی ئەنتەر تایپ: نیتیئل یونان یلدا، حازم عبدالمسیح، اویالیشو بنیامین
ڕێکخەری لاپەڕەکانی کتێبەکە: عمانوئیل میشو یوسف
بەردەستی ڕێکخەری لاپەڕەکان: شیردل فتحی معروف
لە چاپدەرانی کتێبەکە: نوئیل ابوکە سمعان ، حمید متی کە
ڕاستکەرەوەی هەڵەی چاپ و نەخشەدانەری بەرگەکەی: محمدی مەلا کەریم
یارمەتیدەری ڕاستکردنەوەی هەڵەی چاپ: عبدالرحمن سعید زەنگەنە ، جلال احمد
خۆشنووس: مهدی محمد صالح
(٢٠٠٠)دانە لەم کتێبە لە چاپ دراوە
دەستپێکردنی لە چاپدان: ١٩٧٨/١/٢
لێبوونەوە لە چاپ: ١٩٧٨/٤/٢٧
لە کتێبخانەی نیشتیمانیدا
ژمارەی ٤٣٦ی ساڵی ١٩٧٨ی دراوەتێ

250